Google

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via http://books.google.com

Storage Ref.
CT
1143
K78

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK

XIX. DEEL.

ПОСТОЯННЫЙ ЖИТЕЛЬ

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK;

DOOR

JACOBUS KOK.

NEGENTIENDE DEEL.

HAA-HAAR.

MET KAARTEN, PLAATEN EN POURTRAITTEN.

TE AMSTELDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXVIII.

BERIGT

VAN DEN

UITGEEVER.

Het Negentiende Deel des *Vaderlandſchen Woordenboeks*, welk ik thans mijnen Landgenooten mededeele, behoort onder de laatſte Werken, aan welke de arbeidzaame JACOBUS KOK zijnen vlijt heeft te koste geleid; hij eindigde zijn werkzaam leeven, onder het afdrukken van dit Deel, en naa dat hij het, op de vier laatſte bladzijden na, geheel ter Drukperſſe hadt vervaardigd. Gevoelig trof mij deeze ſlag. Ongaarne zag ik mij in gevaar, van, ten halven wege, te moeten laaten ſteeken, een Werk, 't welk mij zeer veele moeite en eene aanzienlijke ſomme heeft gekost; en even min mijne Landgenooten beroofd van het vooruitzigt, om, naa verloop van tijd, hunne Boekerijen te zien pronken met eene verzameling, éénig, en, durve ik mij vleien, zo volledig in haare ſoort, als, tot nog toe, nimmer wierdt afgegeeven. Spoedig zag ik, diensvolgens, uit na eene gelegenheid ter vergoedinge van dit verlies. Niet ongelukkig ben ik hier in geſlaagd. Twee mijner

Vrien-

Vrienden, over 't onderwerp door mij aangeſproken, hebben zich wel willen belasten met de moeite, om den afgebroken draad zamen te knoopen. Voldoende proeven bezitte ik van de kunde en arbeidzaamheid dier Vrienden, om de voortzetting van het Woordenboek aan dezelven te durven overlaaten. Zij hebben reeds eenen aanvang gemaakt met het beraamen van hun Plan, en zullen, in de uitwerking, zo veel ſpoeds maaken, als met eene naauwkeurige volvoeringe beſtaanbaar is. Twee Deelen, ten minſte, misſchien nog één daar boven, zal ik in ſtaat zijn, elk Jaar te kunnen afgeeven; kunnende de Bezitters deezes Werks zich verzekerd houden, dat men alles wat mogelijk is, ter inkorting van hetzelve, zonder het in de Hoofdzaak te benadeelen, zal aanwenden.

N. B. Bij het volgende Deel zullen wederom 5 Plaaten werden geleverd.

VADERLANDSCH WOORDENBOEK.

HAA.

HAADELERIA, volgens EINDIUS, de aloude benaaming van *Bommené*, of *Bommenede*, ſchoon anderen willen dat dezelve HAADELOHA zou geweest zijn.

HAAFACKERUS, (ÆGIDIUS) geboortig van *Vreeswijk aan de Vaart*, bij *Utrecht*. Hij werd, te *Keulen*, Licentiaat in de Godgeleerdheid, en had den lof van zeer geleerd te zijn, in de *Latijnſche* en *Griekſche* Taalen. In het Jaar 1618, gaf hij in het ligt een Tractaat, onder den naam van *Eiroticon diſſecti Belgii*, raakende de verſchillen tuſſchen de *Remonſtranten* en *Gereformeerden*.

Zie GOUDHOEVEN, *Oude Holl. Kronijk.*

HAAFTEN, of HAFTEN, een Dorp en Heerlijkheid in de *Tielerwaard*, een weinig beneden *Tiel*, heeft een *Gereformeerde* Kerk, die door één Predikant bediend word. Men ziet aldaar de overblijfzels van een Adelijk Slot, beſtaande uit een dunnen ronden Tooren, de Heer DUTRY, Heer van *Haaften*, wiens Geſlagt in *Gelderland* vermaard is, heeft aldaar een aangenaam Landhuis tot zijn verblijf.

HAAFTEN, (DIRK VAN) afkomſtig uit het Geſlacht, nog heden bekend, behoorde tot de verbondene Edelen, en was tevens een van die geenen, welke zig verbonden hadden tot het opbrengen van penningen. Men vind dat deeze eene verbindtenis had aangegaan voor 100 gouden kroonen. Onze DIRK VAN HAAFTEN, Heer van *Gameren*, was een zoon van JAN VAN HAAF-

TEN en LUCIA VAN BREDERODE, en kleinzoon van DIRK. Hij had in Huwelijk MARGRETA VAN DUIVENVOORDE, en ſchoon hij, door nagelaaten kinderen, zijnen naam niet vereeuwigd heeft, geſchiedde dit, egter, door zijne liefde voor de vrijheid. Zijn aankleeving, aan Graaf LODEWYK VAN NASSAU, was oorzaak, dat hij, door ALVA, die, ondertuſſchen, van zijne bovengemelde verbindtenis ſchijnt onkundig geweest te zijn, gebannen werd. Dit niettegenſtaande werd door hem bewerkt, dat *Bommel* de zijde van ORANJE koos; waar op het bevel over die Stad, waar van hij voorheen Amptman was, hem werd toebetrouwd.

Zie *Vaderl. Hiſt.* VI. Deel, bl. 255. TE WATER, *Verbond der Edelen*, bl. 434 en 435.

HAAFTEN, (FRANS VAN) Heer van *Haaften*, zoon van OTTO en EVERHARDA VAN MALBURG, had, door zijn Huwelijk met KATHARINA VAN DEN BOETZELAAR, Vrouwe van *Praat*, eene naauwe betrekking op veelen der Bondgenooten, onder welke hij zelve mede geteld werd. ALVA wist dit, en kende hem te gelijk als een groot voorſtander der Hervorming; en dit was dubbel genoeg om hem te doen indaagen. Hij overleed, in 't Jaar 1573, zonder kinderen.

HAAFTEN, (JAN VAN) behoorde zekerlijk mede tot het aanzienlijk Geſlacht van dien naam, 't welk al voor lang, en nog heden, in aanzien is. Daarenboven was hij ook een Lid der verbondene Edelen. Doch het is niet zeker, of deeze geweest zij die JAN VAN HAAFTEN tot *Gameren*, broeder van DIRK, die, met ADOLF VAN NASSAU, bij *Heiligerlee*, geſneuveld is; dan of hier door bedoeld werd JAN of JOHAN VAN HAAFTEN, Heer van *Haaften*, *Hellei* en *Heewijnen*, zoon van WALRAVEN en GERARDA VAN HONSELAAR. Hij trouwde met ANNA VAN SPANGEN, en overleed in het Jaar 1574. Wijders denken hier ſommigen aan JOHAN VAN HAAFTEN, zoon van OTTO, bij deszelfs tweede vrouw, WALBURGH VAN KUICK, (zo als VAN METEREN,) die mede, in het Jaar 1574, ongehuwd overleed. Ook zou

zou nog in aanmerking kunnen koomen JAN OTTENSZ. VAN HAAFTEN, die, in de Jaaren 1554 en 1557, Raad, en, in het Jaar 1560, Kameraar der Stad *Utrecht* was, en, waarſchijnlijk, in echt had LUCIA, natuurlijke zuster van den Heer HENDRIK VAN BREDERODE. Ook ſchijnt hij geweest te zijn de vader van JAN VAN HAAFTEN, Secretaris der Staaten van *Utrecht*, getrouwd met MAGTELD VAN GEERESTEIN, van wien alle de Heeren VAN HAAFTEN, te *Utrecht*, afkomſtig zijn.

TE WATER, Ibid. bl. 436-438.

HAAFTEN, (WALRAVEN VAN) een der Edelen van dit Geſlagt. Hij diende onder Keizer MAXIMILIAAN, en liet, bij GERRARDA VAN HONSELAAR, zo als boven gezegt is, kinderen na. In het Jaar 1452, had hij deel aan den krijg tegen de *Gentenaars*, en was tegenwoordig in den ſlag bij *Rupelmonde*, waar bij de *Gentenaars* te kort ſchooten en op de vlugt gejaagd werden. De Edelen waren, in dat gevegt, van het hoofd tot aan de voeten toe geharnast. Alle Genealogiſche Schrijvers verzekeren, dat dit Geſlagt van VAN HAAFTEN, van tijd tot tijd, door Huwelijken, is vermaagtſchapt geworden aan de voornaamſte huizen; als VAN HOORNE, RANST, DE BIJE, BREDERODE, DUIVENVOORDE, LYNDEN, BOETZELAAR, ASSENDELFT, MILAN VISCONTI, SPANGEN, SCHIMMELPENNING, VAN DER OOIJEN, BERK, SCHOOK, enz.

Zie *Vaderl. Hiſt.* D. IV. bl. 38. CARPENTIER, VAN LEEUWEN, enz.

HAAFTEN, (JORIS VAN) door VAN MEETEREN, vermeld, als behoord hebbende onder de voorſtanders der vrijheid.

Boek III, bl. 66.

HAAFTEN, (BENEDICTUS VAN) in 't *Latijn* BENEDICTUS HAFTENUS, was gebooren te *Utrecht*. Zijn doopnaam was JACO-

BUS; doch, onder de Orde der *Benedictijnen*, in de vermaarde Abtdij van *Aflighem*, bij *Brusfel*, Monnik geworden zijnde, nam hij den naam van BENEDICTUS aan. Naderhand keerde hij weder naar *Leuven*, om 'er zig verder in de Godgeleerdheid te oeffenen. Daar na werd hij Proost van gemelde Abtdij. Hij was een godvrugtig en kundig man, en heeft eenige geleerde werken nagelaaten. Hij behoorde tot het Geslagt VAN HAAFTEN.

Zie *Hist. van Utrechts Bisdom*, I. Deel, bl. 552.

HAAG; (DEN) zie 's GRAVENHAGE.

HAAG-AMBAGT. Onder het zelve behooren, zo als, op 't Art. 's GRAVENHAGE, gezegt is, *Scheveningen*, *Eikenduinen*, *Half-Loosduinen* en *Nieuwveen* of *'s Gravezande*.

'T HAAGJE, een Dorp in de Baronij van *Breda*; zie PRINSENHAGE.

HAAGE, (WERENBOLD) leefde ten tijde van Graaf FLORIS DEN V, zie UIT DEN HAGE.

HAAGOORT, een klein Dorpje, in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, aan de *Maas*, omtrent een uur van *Ganzooijen*, ten Noordwesten van *Waalwijk*. De Gemeente aldaar oeffent haaren Godsdienst te *Meeuwen*.

HAAGENDOORN, (GOYTJE) was Vikaris te *Bolswaard*, en werd, in het Jaar 1490, door den wreedaart JUWINGA, dood gestooken.

HAAGSCHE BOSCH; hier van is reeds, op het Art. BOSSCHEN, melding gemaakt.

HAAK, (MR. HERMAN) een Edelman, Licentiaat in de Regten, Priester en Vicaris der *St. Nicolaaskerk* te *Dordregt*, daar hij, den 2 Maart van het Jaar 1527, in den ouderdom van 80 Jaa-

Jaaren, met lof, zijne dagen geëindigd heeft. Behalven de legaaten, die hij aan de Stads Kerken gemaakt had, was de *St. Nicolaaskerk*, door hem, met aanzienlijke inkomſten begiftigd.

Zie *Oudh. van Zuid-Holland*, bl. 108.

HAAK, (PIETER) was voorheen Baljuw te *Middelburg*, en hield heimelijk verſtand met ALDEGONDE, aan welken hij gelegenheid zogt te geeven, om bezetting in *Middelburg* en *Vliſſingen* te werpen. Ik twijffel niet, of hij is de zelve, die door ALBA, daar na, gebannen werd.

Zie *Vaderl. Hiſt.* VI. Deel, bl. 223.
MARCUS, *ſentent.*

HAAK, (*Fort de*) eene Schans in *Zeeland*, ten Noorden van de *Vrouwe Polder*, aangelegt ter beſcherming van het *Veerſche Gat*. Men houd 'er doorgaans een Korporaal en drie man, uit de bezetting van *Ter Veer*. Digt bij dit Fort, ſtaat een wachthuis en vuurbaak, ten dienst der Schepen, die naar *Ter Veer* willen.

HAAKS, (*de Zuider*) een zwaare Zandbank, in de Noordzee, die, kort voor het *Marsdiep*, haaren aanvang neemt, en weleer geſcheiden was van de *Noorderhaaks*, doch nu genoegzaam aan elkander leggende; met eene ſtrekking van Zuidwest ten Zuiden, of, in den tegenovergeſtelden ſtreek van 't Compas genomen, Noordwest ten Noorden; loopende omtrent drie vierden van eene mijl in Zee. Deeze *Haaks* is een merkelijke hinderpaal, voor de uitgaande en inkoomende Schepen: ſchoon anderen zeggen, dat deeze Zandplaat, aan den minst ervaaren Zeeman, bekend, en, door haare branding, genoeg zigtbaar is. Zeer vermaard is, onder andere, de Zuiderhaaks onlangs geworden, door het verzeilen van het Schip *de Prins Willem*, onder bevel van den Kapitein ANDRIES DE BRUYN, in het Jaar 1782, bij ſchoon en helder weder, door onkunde van den Lootsman.

HAAKSBERGEN, een Dorp in 't Land van *Twenth*, dat met den tijtel van *Drostschap* pronkt; hebbende een Parochiekerk, daar de Regeering van *Deventer* het regt van Patroonaatschap over heeft.

HAAIR. Het draagen van lang haair, was, bij de oude *Frankische* Koningen, een teken hunner waardigheid. Het zal wel der moeite waardig zijn, dit een weinig dieper na te spooren. In de zogenaamde *Bulle* van KAREL DEN GROOTEN leest men, dat de *Friesche* Ridders de vrijheid zullen hebben, om hun *haair. tot het bovenste van hunne ooren toe te laaten korten of afscheeren.* Hier uit wil men afleiden, dat het scheeren of afkorten van het haair, bij de *Franschen* en *Duitschers*, ten tijde van KAREL DEN GROOTEN, een teken van vrijheid zou geweest, en voor een heerlijk en deftig voorregt zou gehouden zijn; waar van het tegendeel weleer bij de *Franken* plaats had. Bij MATTHEUS en anderen vind men bewezen, dat de *Friezen* in 't rond geschooren waren, en dat, naar maate zij hooger van Adel waren, zij zig hooger boven de ooren deeden scheeren. De Koningen der *Franken*, daarentegen, zo als reeds gezegt is, en nog nader zal bewezen worden, als mede die van den hoogsten Adel waren, lieten hun haair wassen, en rekenden het korte haair voor schande.

In de gewijde bladeren vind men mede verschillende gebruiken. Nu eens leest men, dat de oude Jooden, uit droefheid en rouwe, het haair afkortten; dan wederom, in dergelijke omstandigheden het lieten wassen. De *Heidenen* konden, met geene mooglijkheid, 'er toe gebragt worden, om hun haair te doen korten. Doch, wij zullen ons hier tot de *Franken* en *Friezen* bepaalen, en wel in de tijden, na dat zij het Christendom omhelsd hadden. Uit verscheidene van hunne Historieschrijvers blijkt het, dat zij zeer veel op hadden, met het draagen van lang haair. 'Er word verhaald, dat CLODOMIR, door de *Bourgondiers* gedood zijnde, aan zijn lange haairlokken, die hem langs den rug golfden, kenbaar was, en dat zij daar uit ontdekten, dat zij den Veldheer gedood hadden. De Schrijver, die dit verhaald, maakt hier bij deeze aanmerking: „ 't is den „ Koningen der *Franken* niet geoorlooft, de lokken te schee-

„ ren,

„ ren, maar zij blijven van hunne kindsheid ongeſchoren; zo „ dat de lokken hen langs den rug neder hangen. Doch op het „ voorhoofd is het hun geoorloofd het haair te ſcheeren." „ Hunne lokken, (zegt hij verder) zijn niet ongekamd, gelijk „ die der *Turken* en *Barbaaren*, nog zien vuil en morsig; „ ook worden zij met geen ijzers gekruld, of op een onbe- „ hoorlijke wijze opgeſchikt." Verder vind men, dat het laaten wasſen van het haair voor een Koninklijk pronkſieraad bij hen gehouden werd, en een voorregt was, oorſpronglijk alleen aan hen eigen: want alle de onderdaanen moesten hun haair laaten ſcheeren. GREGORIUS VAN TOURS zegt mede, dat de *Franſche* Koningen lang haair droegen. Elders verhaald hij, dat iemand, het lijk van CLODOVEUS vindende, het aan den langen haairlok kende. Nog verhaald hij, hoe CLOTARIUS den jongen GONDEBALD, die, van ſommigen, voor 's Konings zoon werd aangezien, heeft laaten ſcheeren; zeggende: *ik ben de vader van den ſongman niet.* Waar uit, egter, is op te maaken, dat het 's Konings zoonen en opvolgers mede vrij ſtond, het lange haair te draagen. Bij gemelden G. VAN TOURS leest men ook, dat de twee Koningen, CHILDEBERT en CLOTARIUS, de keuze aan hunne moeder CLOTILDE gegeeven hebben, om haare zoons zoonen te doen ſterven, of het haair te laaten afſnijden, en aan het gemeene volk te doen gelijk zijn. Het gemeen liep dus alleen met geſchooren kruinen; waar uit dan volgen zou, dat het bij den Adel geen plaats had; 't geen ook bewezen kan worden, Want men leest, dat niet alleen aan Koning THEODORIK, maar ook zijnen Hofmeester EBROIN de kruin geſchooren wierd; en dat CHILDEBERT eenen Gouverneur zijner kinderen, om zeker verraad, het haair en de ooren deed afſnijden, en dus naar de wijnbergen zond, om te arbeiden. Toen LODEWYK DE GORDERTIERNE, door zijne zoonen, werd afgezet, hebben zij niet alleen hunnen vader, maar ook hunne ſtiefmoeder JUDITH, en deszelfs broeders COENRAAD en RUDOLPH, het haair laaten afſnijden; een klaar bewijs, dat het ook den Adel vrij ſtond, hun haair ongeſchoren te draagen.

Indien dan de eerſte Adel ongeſchoren bleef; indien de geſchorene onder het gemeene volk gerekend, en tot de Regeering onbekwaam geoordeeld werden, zo is de vraag, hoe de

Friezen de haairſcheering als een zonderlinge gunst en eere, ja als een teken van vrijheid, hebben konnen aanzien? Tot antwoord dient, dat de verhaalen ſchijnen aan te kondigen, dat de *Friezen* hun haair tot de ooren en hooger geſchoren hebben. Maar men behoeft daarom niet te gelooven, dat zij daar toe, als een bijzondere gunst, van KAREL DEN GROOTEN, vrijheid gekregen hebben, Eerder gelooven wij, dat de ſteller van gemelde Bulle, onervaaren in 's Lands Oudheden, het haairkorten ziende, het zelve als een gunst aangemerkt, en aan 's Vorsten bijzondere vergunning, zo als vleiers doorgaans gewoon zijn, heeft toegeſchreven.

Na de tijden van KAREL DEN GROOTEN en zijn opvolgers, ſchijnt 'er meerder vrijheid geweest te zijn, om naar welgevallen te handelen. De Geestelijkheid was, egter, zeer tegen den langen haairlok. Ten beſluite merken wij nog aan, dat de *Frankiſche* Vorsten, tot in de elfde Eeuw, het hoofd ongeſchooren moesten laaten. Men leest van GODEFRID, Hertog van *Lotharingen*, dat hij zig op eene wederſpannige wijze tegen Keizer COENRAAD DEN II, gedraagen hebbende, haast tot beter gedagten kwam; bekennende zijn leedwezen, zijnen pligt te buiten gegaan te zijn; en dat hij zig, in het openbaar, liet afkloppen; groot geld ten beste gaf om zijn haair te mogen houden; het bouwen van een nieuwe Kerk, te *Verdun*, bekostigde, en zelfs als een opperman mede werkte. Maar waarom, zal men vraagen, geld gegeeven, om zijn haair te behouden, daar het veel ſchandelijker ſtond, in het openbaar afgeklopt te worden, en voor opperman te werken, dan zijn haair te verliezen? Het antwoord is: in 't openbaar ſtokſlagen te ontfangen, en als gemeen opperman te werken, ontzette hem niet van zijn Hertogdom, zo als het gemis van zijn haair zou gedaan hebben.

HAALEN, (GOOSEN VAN) word, door MARTINUS SCHOOK, genaamd Overſte van het Fraterhuis, en een ijverig bevorderaar der Reformatie binnen *Groningen*, alwaar hij overleed, in het Jaar 1530. Hij werd gevolgd door R. PREDENIUS, die het door hem aangevangen werk verder voortzette.

Oudh. van Groningen.

HAAM-

HAAMRODE, (CORNELIUS) word geteld onder de geleerde *Amſterdammers*. Hij bekleedde, in zijne Geboorteſtad, het Ampt van Notaris, en ſtierf aldaar, in het Jaar 1599. Hij beſchreef gantsch *Batavia*, waar door hij niet alleen *Holland*, maar ook *Gelderland*, en de Provintie van *Utrecht* verſtond, in twaalf bladzijden in folio; de beſchrijving van *Amſteldam* beſloeg daar in nog geen halve bladzijde. Nogthans vind men daar in eene juiſte aanwijzing der plaatze van het oude Slot der Heeren van *Amſtel*, PONTANUS, die het handſchrift van HAAMRODE, van den Notaris Mr. JACOB GYSBERTSZOON, aan wien het, ten tijde van ALBA, bij uiterſten wil van HAAMRODE gemaakt was, bekoomen had, heeft het agter de uitgave van den onbekenden Schrijver willen plaatzen.

WAGENAAR, *Amſterdam*, Voorreden, bl. 16.

HAAMSTEDE, een Dorp, Heerlijkheid en Slot, in het Eiland *Schouwen*, in *Zeeland*, naauwlijks een kwartier uurs van de Heerlijkheid van *Burg*, is het vermaaklijkſte Dorp van het geheele Eiland, door het verſchiet van fraaie gezigten van Duinen, Koornlanden, Grasrijke Weiden, Geboomte en wat verder het oog kan ſtreelen. Dit bewoog Keizer KAREL DEN V, in het Jaar 1540, om hier een bezoek afteleggen. De Kerk, die in het midden van het Dorp ſtaat, heeft, buiten de Steden, haars gelijke in fraaiheid, in de gantſche Provintie niet. In het Jaar 1500 ſloeg dezelven, door den blixem, in brand; doch zij werd, weinige Jaaren daar na, veel heerlijker opgebouwd. Ook is dit het eenigſte Dorp van dit Eiland, dat ſtraaten heeft. Een weinig bezijden het Dorp, ſtaat een Gast- en Ziekenhuis. Een weinig verder vind men eenige Meestoven; en aan de andere zijde een ſchoon huis, waar in de Regtkamer van *Haamſtede* en *West-Schouwen* gehouden werd. Naar den Duinkant legt het Slot *Haamſtede*, voor het welk een ruim plein is, geſchikt tot een Koornmarkt. Het Slot zelfs is, van ouds, een aanzienlijk Kaſteel geweest, en nog heden met een muur en graft omringd. Volgens BOX-

HORN, zou het wel vier honderd Jaaren de verblijfplaats der Edelen van *Haamſtede* geweest en, in het Jaar 1525, grootendeels, door de vlamme verteerd zijn. De Heer JACOB VAN DEN EINDE, heeft het, in het Jaar 1608, doen herbouwen. De oude gedaante vind men bij SMALLEGANGE afgebeeld. In het Jaar 1679 en 1681, is het zelve nog merkelijk verbeterd, en daar na, door den Heer MOGGE VAN HAAMSTEDE, in dien fraaien ſtaat gebragt, waar in het tegenwoordig is. Buiten dit Slot, is 'er nog een Huis, met een ronden Tooren, *Filippenburg* genaamd, dat ook van hoogen ouderdom is, en eertijds een Slot ſchijnt geweest te zijn; hebbende, nog voor weinige Jaaren, behoord aan den Heer IMAN DE JONGE. Deeze Heerlijkheid van HAAMSTEDE behoorde, voorheen, aan het Geſlacht van RENESSE. In het Jaar 1299, werd dezelve, nog bij het leven van JAN VAN RENESSE, zoón van COSTYN, door Graaf JAN, zoon van FLORIS DEN V, geſchonken aan zijnen natuurlijken broeder, WITTE VAN HOLLAND VAN HAAMSTEDE, dien FLORIS, na vooraf-gaande trouwbelofte, geteeld had bij de dogter van JAN DEN VII, Heer van *Heusden*. In het Jaar 1341 werd deeze Heerlijkheid, door Graaf WILLEM VAN HENEGOUWEN, om de getrouwe dienſten, door FREDRIK VAN HAAMSTEDE, zoon van WITTE, en zijne voorouders, hem gedaan, tot een Baanderij verheeven, en aan FREDRIK, daarenboven, veele goederen gegeeven, om zijnen ſtaat te konnen voeren. Zedert hebben de Heeren van HAAMSTEDE den eertijtel van *Baanderheeren* gevoerd. Na dat de Heerlijkheid, meer dan anderhalve Eeuw, in het Geſlacht van WITTE VAN HAAMSTEDE geweest was, is zij, onder de Regeering van FILIPS VAN BOURGONDIEN, in het Jaar 1454, wederom aan de Graaflijkheid gekoomen, uit kracht van zeker vonnis of uitſpraak, bij deszelfs zoon KAREL, Graave van *Charlois*, tegen FLORIS en ARENT VAN HAAMSTEDE, over het verkorten van 's Graaven Regten en het pleegen van geweld, uitgeſprooken; waar bij alle de goederen van HAAMSTEDE, zo roerende als onroerende, in *Zeeland* leggende, verbeurd verklaard werden: nogthans met deeze uitzondering, dat het aan den Heere van HAAMSTEDE, uit genade en om zijner oudheids wille, gegund werd, dezelve, geduurende zijn leven, in lijfstogt te gebruiken. In het volgende Jaar werd deeze Heerlijkheid,

heid, met die van *Westschouwe*, verkogt en opgedraagen aan LODEWYK VAN BRUGGE, Heer van *Gruithuizen*. Doch de koop werd genaast, bij JAN VAN HODENPYL, dogters zoon van FLORIS VAN HAAMSTEDE, aan wien de gemelde Heerlijkheden, door den Heer van *Gruithuizen*, werden over gedaan en opgedraagen, op den 17 van Junij des Jaars 1456. Toen naderhand, uit kracht van zeker vonnis van den Grooten Raad, gegeeven ten voordeele van JAN VAN ZWIETEN, en ten nadeele van JAN VAN HODENPYL, de voorschreevene Heerlijkheden weder werden opgeveild, is de Heer van *Gruithuizen* 'er andermaal kooper van geworden, en, bij zekere brieven, daar in bevestigd; waar toe nog nader, in het Jaar 1474, een leenbrief, bij KAREL, Hertog van *Bourgondie*, werd opgemaakt. In het Jaar 1493 kwamen dezelve, erflijk, op JOHAN, Heer van *Gruithuizen*, in wiens Geslacht dezelve, bijna nog een geheele Eeuw, gebleeven zijn. De gemelde goederen, in het Jaar 1592, wegens KATHARINA VAN BRUGGE, Vrouwe van *Gruithuizen*, van nieuws, verkogt zijnde, aan JOOST SWOUDZE TEELING, in zijn leven Raad van Staate, en aan JAN ANTHONISSE DE JONGE, Burgemeester te *Zierikzee*, werden ze, bij MAXIMILIAAN, Heer van *Kruiningen*, *Heenvliet*, en *Hazerswoude*, als bloedverwant van gemelde vrouwe, genaast; en hij, in het Jaar 1599, in 't bezit daar van gesteld. Deeze verkogt ze aan den Heer JACOB VAN EINDE, die 'er mede verleid werd, op den 23 van wintermaand, in het Jaar 1608. In het Jaar 1670 werd, door koop, 'er eigenaar van, de Heer JACOB DE WITTE, Rentmeester Generaal over *Zeeland-Beoosten-Schelde*, wiens dogter Vrouwe HELENA DE WITTE, dezelve ten huwelijk heeft gebragt, aan den Heer IMAN MOGGE; die dezelve, aan zijne nakomelingen, heeft nagelaaten, waar door zij gekoomen zijn aan IMAN MOGGE VAN HAAMSTEDE, Schepen der Stad *Amsteldam*, die deeze Heerlijkheid, bij zijn overlijden naliet aan zijne weduwe, Vrouwe MARIA AGATHA VAN COLLEN. In het Jaar 1728 werd het verschil, tusschen de Staaten van *Zeeland* en de eigenaars, over de Westduinen en Warande, afgedaan, doordien de Staaten dezelve als een leen uitgaven.

De

De eerſte bezitters deezer Heerlijkheid, hebben verſcheide Keuren, Verboden en Ordonnantien gemaakt; waar van de oudſte is, die van WITTE VAN HAAMSTEDE. Men houd aldaar een Jaarlijkſche Kermis, nevens een Paarden- en Beestenmarkt. De bewooners deezer Heerlijkheid hadden, van ouds, en inzonderheid ten tijde van Hertog KAREL DEN STOUTEN, groot deel aan de Vaart en handel van *Weſtſchouwen*; zo als blijkt uit de vrijheden, door EDUARD DEN IV, Koning van *Engeland*, aan hen verleend. Het Geregt aldaar beſtaat uit een Schout, zeven Schepens en een Secretaris. Daarenboven zijn 'er Theſauriers, Kerk- en Armmeesters, mitsgaders een Deken en vijf Gezwoorens over de Meekeuren.

Het regte Wapen der Heeren van HAAMSTEDE, 't welk met den dood van AREND VAN HAAMSTEDE, in het Jaar 1604, als den laatſten mannelijken afſtammeling van zijn Geſlacht, werd in ſtukken geſlaagen, en op de kist in 't graf geworpen, was het Wapen van *Holland*, naamlijk, een Roode klimmende Leeuw op een Goud Veld, met tong en klaauwen van Azuur, ſtaande een Rad, wegens het bloed van *Heusden*, op den borst van den Leeuw.

HAAMSTEDE, (WITTE VAN HOLLAND VAN) natuurlijke zoon van FLORIS DEN V, baarde groote vreeze aan Koning EDUARD; vermoedende die Vorst, dat FLORIS hem tot erfgenaam verklaren zou. Doch hier van was geen het minſte bewijs: ſchoon het waar is, dat WITTE van zijnen vader teder bemind, en ook met de Heerlijkheid *Haamſtede* werd begiftigd. Hij was een dapper en ſtrijdbaar man. In den twist van *Holland* met WOLFERT VAN BORSSELEN, om deszelfs ſlegt gedrag omtrent Graaf JAN gehouden, en geduurende het beleg van *Dordregt*, in het Jaar 1299, werd WITTE VAN HAAMSTEDE, tegen zijnen wil en dank, op het Huis te *Putten* gelegd, waar van wij de uitkomst, elders op de Art. ALAUD en BORSSELEN, gemeld hebben. Meer eere behaalde hij, onder het beſtier van Graaf JAN DEN II, in het Jaar 1300. Hij bevond zig toen binnen *Zierikzee*, met JAN, Graave van *Oostervant*. WITTE beval, dat men den *Zeeuwen* niet moest beletten ſcheep te gaan; welk bevel nagekoomen zijnde, werden hunne Sloten aangetast en afgebrand,

gantsch

WITTE van HAAMSTEDE, vertoond sich in de WAPENRUSTING
van een KRIJGSMAN binnen HAARLEM.

gantsch *Schouwen*, *Walcheren* en *Zuidbeveland* aan Graaf JAN DEN II onderworpen, en daarenboven 's Graaven vijanden uit *Bergen op den Zoom* verdreeven. In het Jaar 1304 verdiende hij met regt den eernaam van REDDER VAN HOLLAND, 't welk, door de *Brabanders* en *Vlamingen*, bijna geheel overweldigt was. WITTE VAN HAAMSTEDE, die zig altoos bij Jonker WILLEM gehouden had, was, kort na dat de *Vlaamſche* Vloot van *Zierikzee* verdreven was, met een enkel Schip, in Zee geſtoken, om te verneemen naar het gedrag van GUY VAN VLAANDEREN in *Holland*. Doch de *Maas* niet durvende binnen loopen, was hij Noordwaards aan, langs de *Hollandſche* kust, voortgezeild, tot aan *Zandvoort*. Hier ſtapte hij aan Land, en vernam, ſpoedig, hoe deerlijk het geſteld was. Men berigtte hem, dat de meeste Steden *Vlaamſche* Bezetting hadden ingenoomen, en dat men *Haarlem* en *Kennemerland*, daaglijks, aan boord was, om zig insgelijks aan den nieuwen Heer te onderwerpen. Met verontwaardiging aangedaan, over de laafheid der *Hollanders*, ſpreekt hij hier op eenen ieder, die het nog met den regten Heer, Graaf JAN, hield, een hart in 't lijf; begeeft zig voorts, in allerijl, binnen *Haarlem*, alwaar hij met open armen ontfangen, en hem, ſtraks daar op, het bewind der Regeering in handen werd geſteld. Na eenen ieder verzekerd te hebben, van Jonker WILLEM gezonden te zijn, om het Land van de *Vlaamſche* overheerſching te verlosſen, zond hij brieven aan alle de *Hollandſche* Steden af, dezelve aanmoedigende, om zig tegen de *Vlamingen* te verzetten. De meeste Steden ontvingen zijne brieven met vreugde, en omhelsden zijnen voorſlag. Binnen twee dagen ontfing hij, van alle kanten, een toeſtemmend antwoord: en daar op wapenden zig alle de Poorters tegen de *Vlamingen*. *Delft* was de eerſte Stad, die dezelve verdreef, daar na volgden *Leiden*, *Gouda*, *Delfland* en *Vlaardingen*. Te *Schiedam* hielpen de vrouwen de *Vlamingen* doodſlaan. 't Slot te *Schoonhoven* werd, door Jonker WILLEM en WITTE VAN HAAMSTEDEN, belegerd en gewonnen. Zedert kreeg de laatſten den naam van de *geeſſel der Vlamingen*, die, kort daar op, genoodzaakt waren naar huis te keeren. Met groot verlies verlieten ze, eerst *Holland*, en daar na *Zeeland*.

„ ringe Gods, om te betonen dat Godt hem ſelve binnen ieder „ Eeuw altijd nog een gelovig gaad behouden heeft; die haar „ knieën voor den Baal niet geboogen hebben, tot troost en „ ſtigting van onſe Nederlandſche Kerke onder het kruis."

Dit Godvrugtig en nuttig werk is, naderhand, meermaalen gedrukt, en voorts, met veele vermeerderingen, in de Jaaren 1645, 1657 en 1659, door J. GYSIUS, Leeraar te *Streekkerk*, eerst met houte, en daar na met kopere figuuren, uitgegeeven.

Zie LA RUE, *Geletterd Zeeland.*

HAAN, (DE) een Adelijk Huis, in *Zeeland*, op het Eiland *Schouwen*, onder het Dorp *Noordgouwe.*

HAAN, (CORNELIS JANSZOON DE) of HET HAANTJE, was geboren te *Amſteldam.* Van zijne vroege jeugd af aan gaf hij proeven, dat een mannenhart hem bezielde; toonende hij zig, in alle voorvallen, zelf, in kleinigheden, altoos even gedienſtig en vaardig: waar door hij, bij al het Scheepsvolk, groot en klein, bemind en geagt was. Zijne dapperheid word hoog geroemd; en van zijn liefde voor het Vaderland gaf hij meenigvuldige blijken. Dit alles baande hem den weg tot zijn fortuin. Toen men het voorneemen had, om de vermetelheid der *Duinkerkſche* rovers te ſtraffen, werd hij, nevens anderen, tot den rang van Kapitein verheeven. Hij kweet zig, in dien post, zo heldhaftig, dat zijn naam, niet alleen bij de *Duinkerkers*, maar ook in de Middelandſche Zee, welke hij met bloed verfde, vermaard werd. Meermaalen ſchroomde hij niet, met zijn Schip alleen, tegen een grooter aantal te ſtrijden; en het gelukte hem altoos, met eere uit den ſtrijd te rug te koomen: waarom hem ook de vermaarde BARLÆUS, in zijn Graffchrift op den Held, met de *Romeinſche* DECIUSSEN gelijk ſteld. Dan, het ſchijnt het lot der Helden, bijzonder op de woeste Zee, te zijn, vroeg of laat, de zege met den dood te moeten koopen. Toen hem, den 19 April, in het Jaar 1633, twee *Duinkerkers* ontmoetten, begaf hij zig midden tusſchen hen, en raakte in zo een hevig gevegt, dat daar van bijna geen voorbeeld was, tusſchen zo weinige Schepen. Het eene Schip ſchoot hij in den grond; en

het ander nam hier op de vlugt. Onze overwinnaar liet hier voor 't Vaderland zijn dierbaar leven. Men ziet nog heden, ten Zuiden van het Koor der Oude Kerk, binnen *Amſteldam*, aan de hoekpilaar, een zwart marmeren Tafreel, ter zijner eere, en daar in, van gemelden Hoogleeraar, eenige *Latijnſche* verſen, met vergulde letteren, die in het kort zijne roemrugtige daden vermelden. De zin komt hier op uit:

Ter eere en eeuwige gedagtenisſe van den zeer manhaften Zeeheld CORNELIS JANSZOON van *Amſteldam*, bij genaamd DE HAAN, hebben de Beſchermers en Beſtierders van de zaaken der Noordzee hier dit gedenkteken doen ſtellen.

Wilt, Lezer, op ons volk, en hunne wondren merken;
Op hun verwinning en verwondrenswaarde werken.
Hier legt die geen wiens kiel de Zee heeft door gezwerft,
En 't Middelandſche Meir met Spanjaards bloed geverft.
Die Duinkerk beven deê, door 't winnen van hun Schepen;
Zo dikwils heeft hij hen zeeghaftig aangegreepen,
En 's vijands Hopmans zo van Schip als magt ontbloot,
Dat nu de Batavier tot Spanjens val geen Vloot
In Zee behoeft. Een Schip, een Hopman kan 't bewaaren
Maar wijl dees Zeeheld in het midden van de baaren,
Zijn lijf en leeven heeft voor 't Vaderland geſteld,
Is hij zeeghaftelijk en met veel eer geveld.
o Romers! wilt niet op uw Decien hoog draaven,
Dees marmerſteen houdt ook een Decier begraaven.
1633.

Onder aan heeft de Heer LAURENS REAAL deeze verſen daar bij gevoegt.

Hier rust de Held, die van zijn vijands Schepen,
In zevenmaal kwam zeven vlaggen ſleepen:
En gaf in 't laatst op twee zo dapper vonk,
Dat d'eene vlood, en d'ander bij hem zonk.

Men ziet boven het Tafreel eenen *Haan*, in een gelaurierd ovaalsrond, en in het zelve de bovengemelde verſen van BAR-

LÆUS. Daar onder een Zeegevegt van drie Schepen, waar van het eéne, overzijde hellende, ſchijnt te wille zinken. Wat laager ſtaan de vier regelen van den Heer REAAL.

COMMELIN en WAGENAAR, *Beſchrijvingen van Amſterdam.*

HAAN, (MATTHYS DE) de XXI. Gouverneur Generaal van *Neerlands* Indiën, in het Jaar 1663 geboóren te *Dordregt*, en, op den 26 October van het Jaar 1671, met zijne ouders en verder huisgezin, aan boord gegaan, om naar Indie te zeilen. De Heer VAN DEN BROEKE, die aldaar aanzienlijke Ampten bekleedde, was van hunne maagſchap. De vader van MATTHYS, die te *Dordregt* het Ampt van Notaris waarnam, ging te *Rotterdam* aan boord, met den rang van Onderkoopman; zijne drie zoonen kreegen den tijtel van Aſſiſtenten, ſchoon MATTHYS niet meer dan agt Jaaren oud was. De vader, die zijne huisvrouw in de ſtraat *Sunda* verlooren had, trad, met zijne drie zoonen en éene dochter, te *Batavia* behouden aan land; doch hij overleed zeventien dagen daar na. Van de broeders van MATTHYS vind men niets gemeld. Hij zelve werd, eerlang, naar *Suratte* gezonden, daar hij, als proviſioneel Adſiſtent, in het Jaar 1676, dienst deed. In het Jaar 1683 werd hij het Werklijk, en in het zelve Jaar Boekhouder; in het Jaar 1685 Onder- en in het Jaar 1695 Opperkoopman. Te *Batavia* terug gekoomen, klom hij op tot de Ampten van Onderkoopman van 't Kaſteel, in het Jaar 1696, van Eerſten, in het Jaar 1698; tot Geheim-Secretaris van 't Gouvernement, in het Jaar 1700; Buitengewoon Raad van Indie, in het Jaar 1709; Ordinaris Raad, in het volgende, en tot Directeur Generaal, in het Jaar 1722. Tuſſchen beide was hij geweest Preſident-Schepen, en Kolonel van de Burgerije. Eindelijk werd hij, den 8 Julij, Gouverneur Generaal van geheel Indie, en in die waardigheid gehuldigd, den 7 Augustus, van het Jaar 1725.

In het tweede Jaar van zijn beſtier telde men niet minder dan zesendertig rijkgelaaden Schepen, die juist van pas, uit de

de Indiën, in *Holland* aankwamen, in een tijd, dat de Koophandel van 't Gemeenebest zwaar bedreigd werd. 't Was in dat zelve Jaar, dat eenige gelukzoekers een middel hadden uitgevonden, om het *Deenſche* Hof te beweegen, om den handel, regtſtreeks, op *Kormandel*, *Bengalen* en *China* te drijven. Doch deeze nieuwe maatſchappij van *Altona* vond dezelve hinderpaalen, als die van *Oostende*. *Engeland* en de Republiek waagden 'er van, zo haast zij vernamen, dat 'er een Bank, in gemelde Stad, was opgeregt, om de Actien van de Inſchrijvers daar te plaatzen, met een opſchrift boven de poort, in vergulde letteren: *Hier is 't nieuw Indisch Huis, om op Tranquebar, China en andere plaatzen handel te drijven.* De Koning van *Engeland*, als Keurvorst van *Hanover*, deed, te *Hamburg*, eene bekendmaaking aanſlaan, waar bij hij, aan alle zijne *Duitſche* Onderdaanen, verbood, eenigen handel in die Actien te drijven, of daar in eenig deel te neemen; onder ſtraffe van de verdubbelde waarde van het daar toe geſchikte geld te betaalen, of, bij gebrek daar van, tot den arbeid aan 's Lands werken verwezen te zullen worden. De Algemeene Staaten vereenden zig met zijne Majeſteit, tegen de oprigting van die nieuwe maatſchappij. De Lord GLENORCHE en de Heer VAN ASSENDELFT, Afgezant van H. Hoog Mogende, boden den Koning van *Deenemarken* een geſchrift aan, waar bij men zig ernſtig tegen de zelve verzettede. De Koning toonde zig gebelgd, dat men hem, in een zaak, die, naar zijn oordeel, de Koophandel en de Regeering zijner Staaten alleen betrof, de wet wilde voorſchrijven. Men hield, van wederzijden, zijn regt met veel ijver ſtaande. Maar het ontwerp dier maatſchappij viel van zelfs in duigen. Een *Amſterdamsch* Koopman JOSIAS VAN ASPEREN, was de geheime aandrijver van dit werk geweest. Men begreep alhier, dat zijne verbindtenis, met eene buitenlandſche maatſchappij, hem ſchuldig maakte aan verraad, volgens de wetten van den Staat; de Hoofdofficier der Stad betrok hem in regten. *Deeze dwaalende Ridder van de Actien* (zo noemde men hem) ging zijnen dienst aanbieden aan de Hoven van *Berlijn* en *Stokholm*; het eerſte wees hem van de hand, maar bij het tweede kreeg hij meer ingang.

DE HAAN beſtierde, inmiddels, de zaaken van de Compagnie zo vlijtig, dat, in het Jaar 1729, wederom een rijk geladen

Vloot, van vijfentwintig Schepen, binnen kwam; hebbende de ladingen, van de twintig eerſten, vier millioenen en 630000 guldens beiden in koop gekost. De Gouverneur Generaal had, in dat zelve Jaar, op den 1 Junij, zijn leven geeindigd, en werd, den vierden van die maand, met alle ſtaatſie, aan zijnen rang verſchuldigd, ter aarde beſteld. De Heer VALENTYN, die een Medeburger van hem was, verheft zijne deugden en uitmuntende hoedanigheden in den hoogſten top; hebbende zijne zonderlinge bekwaamheid alleen hem den weg tot zijne verhefſing gebaand. „ Zijne edelmoedige en weldoende aart (zegt hij) „ maakt hem dezelve dubbel waardig; maar niemand, zegt het „ ſpreekwoord, leeft zonder vijand." Dit ondervond ook de Heer Gouverneur.

Men beſchuldigde hem, in een openbaar geſchrift, van onvoortvaarenheid en traagheid in 't beſluiten; 't welk, zegt men, al het goede, 't geen hij bezat, bedorf, en aan de zaaken veel nadeel toebragt. Men geeft voor, dat hij, op aandrijving van eenen zijner gunſtelingen, die op den Heer ZWAARDEKROON gebeeten was, tot zulke maatregels overgong, die, ſchoon ze voor zijne Heeren en Meesters voordeelig ſchenen, gemelden Heere zijn bederf berokkenden, en den Ingezeetenen niet minder benadeelden; dwingende dezelve de Coffij, aan de Compagnie, voor den prijs van zes rijksdaalders de *Picol* te leveren, in plaats van vijftien, die hen door den Oud-Generaal beloofd waren, en door hem zelfs, voor zijne eige leveringen, geeischt werden. Dit was het dat men zogt (zegt men) om de Heer ZWAARDEKROON, bij zijne Heeren en Meesters, zwart te maaken en uit de Indiën terug te doen ontbieden. Maar men voegt 'er bij, dat, toen naderhand deeze list ontdekt werd, die Heeren, integendeel, beſlooten, om hem een kostbaar geſchenk te doen, ten einde blijken te geeven, hoe wel voldaan zij over den dienst van den Heere ZWAARDEKROON waren. Of die beſchuldigingen, tegen DE HAAN, egt of onegt zijn, laaten wij onbeſlist.

VALENTYN, *Beſchrijv. van Oud en Nieuw Oostindien. Hiſtoriſche Reizen*, 20 Deel.

HAAN,

HAAN, (JOHAN DE) was, in het Jaar 1618, Penſionaris der Stad *Haarlem*, en de partij van 's Lands Advokaat, DE GROOT en anderen toegedaan. Aan hem werd toegeſchreven de hand gehad te hebben, in het ſtellen van de merkwaardige verklaring, over de Regeering des Lands, ter Staaten Vergadering ingebragt, en die door de *Contra-Remonſtranten* geheel veroordeeld, en door de *Remonſtranten* ten hoogſten werd goedgekeurd; welk ſtuk den Penſionarisſen HOGERBEETS, DE GROOT en DE HAAN naderhand tot bezwaar ſtrekten. Op de bijeenkomst, tusſchen de *Hollandſche* en *Stigtſche* Gemagtigden in *'s Hage*, ten huize van DANIEL TRESSEL, eerſte Klerk der Algemeene Staaten, was hij, wegens *Holland*, met de Heeren DE LANGE, Burgemeester van *Gouda*, en de Penſionarisſen HOGERBEETS en DE GROOT tegenwoordig. Men handelde aldaar voornaamlijk over het ſtuk der Waardgelders, zo als wij, op het Art. van HOGERBEETS, zullen zien. Daags na dat Prins MAURITS de Regeering te *Haarlem* veranderd had, kwam aldaar de Penſionaris DE HAAN, van de dagvaart, uit *'s Hage*, en vervoegde zig in de Kamer van Burgemeesteren; alwaar de Preſident, de Heer AREND MEINDERTSZOON FABRICIUS, hem vraagde, *wat hij daar te doen had? Ik kom*, antwoordde hij, *om, naar gewoonte, verſlag te doen, van het geene op de Dagvaart verrigt is.* De Burgemeester zond hem naar huis, zeggende, *dat men hem wel ontbieden zou, als men hem nodig had.* Maar alzo niemand, in den tijd van twee maanden, naar hem omzag, verſtoutte hij zig, den Burgemeester te vraagen *wat men met hem voor had? U te verlaaten van uw Ampt*, zeide men hem, *zonder dat men zig gehouden agt, u reden te geeven*; zo als ook terſtond geſchiedde. Naderhand van zijne vrienden gewaarſchuwt, dat men hem vangen zou, week hij, met het begin van het Jaar 1619, ten Lande uit, en werd, na dat de ſententiën, over de Staatsgevangenen, waren uitgeſproken, ingedaagd, en, niet verſchenen zijnde, op den 24 Maij van het Jaar 1619, voor vijftien Jaaren, op lijfſtraffe, gebannen, met verbeurdverklaaring van de helft zijner goederen. Hij begaf zig dus, als Balling, in dienst van den Hertog van *Holſtein*, die hem tot zijnen Geheimen Raad aannam, en aan wiens Hof hij overleed, den 5 November van het Jaar 1624.

Twee Jaaren vóór zijnen dood, was zijn oordeel, over de vermaarde *verantwoording van* H. DE GROOT, alhier bekend geworden, en beſtond hier in, dat DE GROOT, in deeze verantwoording, niet klaar genoeg geſproken had van de eigenlijke oorzaken der veranderingen en den ſtaat des Lands. Hij moest, zijns oordeels, vooral duidelijk getoond hebben. „ Wie dien „ toeleg, overlang, bij zig zelven had bedagt, om, met ver„ nietiging van 's Lands vrij- en geregtigheden, en verdrukking „ der voornaamſte, oudſte en getrouwſte Patriotten, te geraken „ tot meerder of onbepaald gezag." Doch DE GROOT was van gedachten, dat de tegenwoordige toeſtand der zaaken in *Frankrijk* niet gehengde, om vrijer en openlijker te ſchrijven.

Vaderl. Hiſt. X. Deel, bl. 192, 210, 274, 373 en 449.

HAAN, (DAVID DE) een Konſtſchilder, geboortig van *Rotterdam*, van hem, zegt HOUBRAKEN, weet men niets anders, dan dat men, uit een vier regelig vers, kan beſluiten, dat hij te *Rome* geweest is.

HAANDEL, een Buurtſchap, in *Staats Braband*, onder de vrije Heerlijkheid *Gemert* behorende. In dezelve ſtaat een *Lieve Vrouwe Kapel*, die door Jaarlijkſche bedevaarten vermaard is.

HAANENHOEL, weleer een Adelijk Huis, in *Gelderland*, in den omtrek van het Dorp *Ee* of *Eede*.

HAANWIJK, een fraai Heerenhuis, in de Heerlijkheid *Michielsgeſtel*, in *Staats Braband*, behorende aan den Heere ONNO TAMMINGA, Baron *du Tour*.

HAARS, een Heerlijkheid in het Land van *Kuik*, in het Jaar 1503, door huwelijk, aan den Graave van 'S HERENBERG, en naderhand aan de Hertogen van *Gelderland* gekomen, en dus vervolgens een *Zutphensch* Leen geworden.

HALMA.

HAAR,

HAAR, (TER) weleer de naam van een Heerenhuis, thans van weinig aanzien, nabij het Dorp *Vuuren*, in de *Thielewaard* gelegen.

HAAR, (OP DE) een huizing, bij het Dorp *Voorst*, in het Landdrostampt van de *Veluwe*.

HAAR, (DE) eene Heerlijkheid, in het Stigt van *Utrecht*, ten Oosten van *Geverskop*, ten Westen en Noorden van *Themaat*, en ten Zuiden van *Gieltjesdorp* en *Nijkoop*. Zij is 250 Morgen groot, en leenroerig aan de Huize van *Vianen*. In het Jaar 1748 telde men daar 24 huizen.

HAAR, (DE) het Dorp van dien naam, in bovengemelde Heerlijkheid, niet groot van omtrek. Men ziet 'er een overblijfzel van een Kerk of Kapel, welke, in het Jaar 1703, is ingeſtort. Indien dezelve herbouwd werd, zou de Predikant van *Kokkingen* 'er den dienst mogen verrigten. Een weinig ten Westen ſtaat het huis.

HAAR, (DE) of TER HAAR, een oude Adelijke Hofſtad, die, in 't Jaar 1536, toen 'er DIRK VAN ZUILEN Heer van was, door de Staaten des Lands van *Utrecht*, voor Riddermatig erkend werd. Men meent dat dit huis, omtrent het Jaar 1162, of 1165, gebouwd of wel bewoond is geweest, door GODSCHALK, broeder van HERMAN VAN WOERDEN, en dat deeze, in wiens Geſlacht dat huis gebleeven is tot in het Jaar 1446, den naam van DE HAAN zou hebben aangenomen. In het Jaar 1451 werd DIRK VAN ZUILEN, met dit Huis en Heerlijkheid van DE HAAR, beleend, die zig daarom VAN ZUILEN VAN DER HAAR deed noemen. Dan alzo hij een groot vijand van den Biſchop DAVID VAN BOURGONDIEN was, werd dit Slot, in het Jaar 1482, door JOOST VAN LALAING, Stadhouder van *Holland*, ſtormenderhand ingenomen, en in brand geſtooken, hij zelve gedagvaard, en, niet verſchenen zijnde, zijne leengoederen verbeurd verklaard. Dertien Jaaren laater werd WALRAVEN, Heer van *Brederode*, daar mede verlijd. Naderhand, door tuſſchenſpraak van vermogende vrienden, de

misdaad van DIRK VAN ZUILEN vergeeven en vergeeten gerekend wordende, werd hij met dit huis, in het Jaar 1505, wederom verlijd, en het zelve, door deszelfs zoon DIRK, in het Jaar 1535, deftig herbouwd. In het Jaar 1585 kwam het aan den Heer NICOLAAS VAN ZUILEN; en, daar na, aan JAN VAN RENESSE VAN ROERMONT, en in 't vervolg aan anderen. Het huis is een zwaar ouderwetsch gebouw, waar in zwaare kelders gevonden worden, die, in het Jaar 1672 en 1673, tot gevangenisfen gebruikt werden. Het word gehouden voor een der grootfte Ridder-Hofsteden in de Provintie van *Utrecht*.

HAAR, (TER) eene Havezate in *Overijsfel*, in de nabuurfchap van 't Dorp *Olst*.

HAAR, (FRANCOIS VAN DER) of gemeenlijk HARÆUS VERHAAR genaamd, was geboortig van *Utrecht*, uit een Edel Geflacht. Hij begaf zig naar *Antwerpen*, en werd aldaar Hiftoriefchrijver van hunne Hoogheden ALBERTUS en ISABELLA. Ook heeft hij, geduurende het beftand, een Boekje gefchreven, ten tijtel voerende, *Onpartijdige verklaaringe der oorzaaken van den Nederlandfchen oorlog*, zedert het Jaar 1566 tot 1608, waar in hij zeer partijdig te werk gaat, ja zelfs niet zonder bitterheid. Het is door den Heer FRANCOIS VRANK, Raad in den Hoogen Raad van *Holland*, *Zeeland* en *Westfriesland*, beknoptelijk wederlegd onder den tijtel van *Wederlegging van het Boekje van* FRANCOIS VERHAAR; enz. mede in 8vo, en gedrukt te *Breda*, in het Jaar 1608. GOUDHOEVEN, noemt hem verkeerdelijk FLORIS VAN DER HAAR. Nog heeft men van hem, in 't *Fransch*, een Tractaatje van de Kastenelije te *Rijsfel*, en het *Leven der Heiligen*, in 't *Latijn*.

HAAR, (JOHANNES VAN DER) of HARIUS, geboren te *Gornichem*, en Kanunnik aldaar. Hij heeft verzameld eene groote en treffelijke Bibliotheek, over allerlei wetenfchappen en in alle Taalen, waar aan hij geen geld ontzag. Kanunnik in den *Haag* geworden zijnde, voerde hij dezelve derwaards, en plaatfte ze in de Kapel op het Hof. Het volk, dezelve ziende ontfchepen, meende dat 'er zo veele boeken in gantsch *Holland*, of,

zo als GUICIARDYN het uitdrukt, in de gantſche waereld niet waren. Hij kreeg daar door, onder het gemeene volk, den naam van JAN MET DE BOEKEN. Bij zijn overlijden, in het Jaar 1532, liet hij zijnen boekſchat na aan Keizer KAREL DEN V, als Legataris.

GOUDHOEVEN, PETIT en GUICIARDYN.

HAARDA, eene Edele Staate, in *Friesland*, in de nabuurſchap van het Dorp *Oosterbierum*, in de Grietenij van *Baradeel*.

HAAREN, in de *Meierij*, een fraai Dorp, ten Noorden van *Oosterwijk*, hebbende een zeer vetten grond, bekwaam tot den Landbouw in kweekerij van Boomen, en waar op de bewooners zig ook voornaamlijk toeleggen, men teld aldaar 233 huizen, die allen van elkander verſtrooid zijn. De buik der Kerke is, in het Jaar 1736, ingeſtort, en het Koor alleen ſtaande gebleven. *Haaren* is gecombineert met *Hilvoirt*.

HAAREN, een Dorp in *Staats Braband*, behorende onder het Graafſchap *Megen*.

HAAREN, dus genaamd ter onderſcheiding van *Burg, of Berg-Haaren*, in *Gelderland*, en van *Op-* en *Neder-Haaren* twee Dorpen, in de nabuurſchap en ten Noorden van *Maaſtrigt*, legt een uur gaans ten Zuiden van *Groningen*. Men wil dat HARON hier van de ſtigter zoude geweest zijn. Bij de invoering der Reformatie in dat Gewest, is in dit Dorp de eerſte Predikatie gedaan.

HAAREN, eene Edele Staate, in *Friesland*, onder het Dorp *Brongerga*, in de Grietenij van *Schoterland*.

HAAREN, (BERG of BURG) naar eenen daar bij gelegen Berg, de *Hoorenſche Berg* genaamd, dienende tot de Geregtsplaats van dit Ampt. Dit Dorp behoord onder het tweede Ampt, aan het Rijk van *Nijmeegen*.

HAAREN, (OP) een klein Dorp en vrije Heerlijkheid, aan de Rivier de *Maas*, niet meer dan een half uur van *Maaſtrigt*, word dus genaamd, ter onderſcheiding van *Neer* of *Neder-Haaren*, aan de overzijde van de *Maas*, nabij *Rekkem*.

Nabij *Op-Haaren* ſtaat het Kaſteel *Burg-Haaren*, dat tamelijk groot, en van een deftig aanzien is, zijnde nog in 't Jaar 1776 merklijk verbeterd. In het Jaar 1748, geduurende de belegering van *Maaſtrigt*, hield de Graaf VAN LOWENTHALL zijn verblijf op het zelve.

HAAREN, (HUIS TE) een Kaſteel in het Land van *Overmaas*, ter linkerzijde van den weg van *Klimmen*. Het behoord onder de Riddermaatige Hofſteden, en heeft, ten allen tijde, aan deszelfs bezitters, (bijaldien zij Edellieden waren) 't regt van beſchrijving gegeven, ter vergadering des Kwartiers *Valkenburg*. Reeds van oude tijden behoorde het aan aanzienlijke Geſlachten. Dit huis is, in het Jaar 1742, door ongeluk, afgebrand. Hoewel, twee Jaaren daar na, de muuren wederom waren opgehaald, bleef het, egter, onvoltooid tot in het Jaar 1770, wanneer het in orde gebragt werd.

HAAREN, (VAN) of VAN HAREN, een oud en beroemd Geſlacht, dat verſcheiden voorname Mannen heeft voortgebracht, zo als te zien is, in het I. Stuk van FERWERDA. Wij zullen alleen hier van de meestberoemden melding maaken.

HAAREN, (ADAM VAN) zoon van EVERARD, Schepen te *Aken*, en van AGNES CORTENBACH, had zijnen oorſprong uit een Oud en Edel Geſlacht, 't welk, zedert dien tijd tot heden toe, in *Friesland* is beroemd gebleven. Hij behoorde mede onder de verbondene Edelen. Men leerde hem beter kennen, in het Jaar 1572, onder den naam van Hopman DAAM. Zijne goederen verbeurd verklaard zijnde, beproefde hij zijn geluk bij de *Watergeuzen*. Bij de komſte van ALVA in de *Nederlanden*, had hij het eerst moeten vlugten, uit hoofde van zijn verblijf in het *Akenſche* gebied; dan hij was ook een der eerſten, die den grondſlag der vrijheid hielpen leggen. Het innemen van *den Briel* dient daar van tot getuige, en is, op dat Art. omſtandig

ver-

verhaald. Prins WILLEM DE I telde hem onder zijne vertrouwelingen; en de Graaven LODEWYK en JAN VAN NASSAU, Stadhouders van *Friesland* en *Gelderland*, bewezen hem alle achting; in zo verre, dat de laatſte de Voogdije over de kinderen van VAN HAAREN aanvaardde; waar van 'er drie, in den Krijgsdienst, voor het Vaderland, hun leven lieten. Deeze ADAM of DAAM, de roem van zijn Geſlacht, overleed te *Arnhem*, den 7 Maij van het Jaar 1589, zijn lijk werd te *Leeuwarden* begraven.

TE WATER, *Verbond der Edelen*, bl. 450, enz.

HAAREN, (WILLEM VAN) derde zoon van ADAM, Gedeputeerde uit de Edelen van *Friesland* ter vergadering van H. Hoog Mog., geboren te *Arnhem*, den 19 Januarij van het Jaar 1581; geſtorven in den *Haag*, den 9 December van het Jaar 1649; liet, uit zijn huwelijk met MAGDALENA VAN VIERSSEN, tien kinderen na.

HAAREN, (ERNST VAN) de derde zoon van WILLEM, was Kolonel van een Regiment Cavallerij. In het Jaar 1673, voerde hij 't bevel over de Ruiterij in de Actie bij *Swartſluis*, en werd vervolgens Grietman van *Weſtſtellingwerf*. Hij was geboren te *Leeuwarden*, den 13 December van het Jaar 1623; ſtierf den 15 Augustus van het Jaar 1701; en liet zeven kinderen na.

HAAREN, (WILLEM VAN) jonger broeder van ERNST, geboren te *Leeuwarden*, den 17 October van het Jaar 1626. Zijn vader WILLEM VAN HAAREN was Opperſtalmeester van Graaf WILLEM LODEWYK VAN NASSAU, Stadhouder van *Friesland*, en naderhand Gedeputeerde in het Kollegie van H. Hoog Mog. de Staaten Generaal. WILLEM, waar van wij hier ſpreeken, na, met veel lof, zijne ſtudien, te *Franeker*, *Utrecht* en *Leiden* volbragt te hebben, deed, zo als lieden van geboorte in dien tijd gewoonlijk plagten te doen, de groote tour,

tour, door *Frankrijk*, enz. tot in het Jaar 1649, wanneer hij, door zijnen vader, werd terug ontboden. In het volgende Jaar werd hij in 't Kollegie der Staaten van *Friesland* gedeputeerd, uit het diſtrict van *het Bilt*, en kort daar na in den *Haag*, in de Generaliteits Rekenkamer. In het Jaar 1652 werd hij Grietman van *'t Bilt*, en kreeg vervolgens zitting in den Raad van Staate. In het Jaar 1658 begaf hij zig in den echt, met Vrouwe ELISABETH VAN HEMMEMA.

Hoe deeze Edele *Fries* zig bij het Vaderland verdiend gemaakt heeft, blijkt uit verſcheiden Gezantſchappen, door hem bekleed. Eerst aanvaardde hij die post aan 't Hof van *Denemarken*. In het Jaar 1663 werd hij gezonden naar *Oostfriesland*, om de Stenden aldaar te bewegen, tot het opbrengen van eenige penningen, door den Vorst, aan den Biſchop van *Munſter*, in eenige termijnen belooft; ter volbrenginge van welke beloſte, den Vorst niet de wil, maar de magt ontbrak. Dit niettegenſtaande, had, op den vervaltijd van den eerſten termijn, de oorlogzugtige Biſchop de *Deijlerſchans*, aan den *Eem*, ingenomen; 't welk de Staaten met geen goede oogen konden aanzien. In het volgende Jaar zonden ze een Leger derwaards, waar bij VAN HAAREN, als Gedeputeerden te velde, tegenwoordig was. De Schans werd in de tijd van 14 dagen heroverd.

In het Jaar 1670 had hij zitting in het Kollegie der Gedeputeerde Staaten van *Friesland*. In het Jaar daar aan hielp hij de rust der Academie te *Franeker* herſtellen.

In het Jaar 1671 bevond hij zig in *Zweeden*, en arbeidde daar na mede, hoe wel vrugteloos, aan de vredesonderhandelingen. Vervolgens werd hij naar *Engeland* gezonden, om de vriendſchap te herſtellen. Deeze togt had dien Staatsman bijna het leven gekost, alzo, door een woedenden ſtorm, het Schip, welk hem overvoerde, in gevaar van ſchipbreuk kwam. Volgens berigten, zou het inzonderheid aan zijnen moed te danken geweest zijn, dat het behouden bleef. Wijders woonde hij het Congres te *Nijmeegen* en *Rijswijk* bij. Geduurende deeze afwezigheid, was hij tot Curator der *Frieſche* Academie verkoren; werd voorts Rentmeester van de Domeinen dier Provintie; en bekleedde dus, tot in het Jaar 1708, wanneer hij zijn leven

ein-

eindigde, de aanzienlijkſte Eerampten. Hij heeft geene kinderen nagelaten. De geleerde HUBER deed over hem eene ſierlijke Lijkreden.

HAAREN, (WILLEM VAN) het zesde kind van ERNST, was eerst Grietman van *Doniawerſtal*, vervolgens van *Weſtſtellingwerf*, en eindelijk van het *Bildt*, Gedeputeerde, uit de Edelen van *Friesland*, in de Staaten van die Provintie; en, wegens dezelve, van tijd tot tijd gecommitteerd in genoegzaam alle de Provinciale en Generaliteits Kollegien. Hij was geboren den 6 Januarij van het Jaar 1655; en ſtierf den 18 September van 't Jaar 1728: vijf kinderen nalaatende.

HAAREN, (ADAM ERNST VAN) zoon van WILLEM, geboren den 25 October van het Jaar 1683, verwekte, bij AMELIA HENRIETTA WILHELMINA DU TOUR, twee zoonen en ééne dochter: ONNO ZWIER, WILLEM en FROUC VAN HAAREN. Hij was Grietman en Ontfanger-Generaal van 't *Bilt*; Gedeputeerde in meest alle Collegien, en overleed den 12 Maij van het Jaar 1717.

HAAREN, (DUCO VAN) broeder van den zo evengemelden, ſtierf ongehuwd, den 30 November van het Jaar 1742. Hij was Grietman van *Weſtſtellingwerf:* Gedeputeerde der Staaten van *Friesland* in meest alle Collegien.

HAAREN, (WILLEM VAN) oudſte zoon van ADAM ERNST, Grietman en Ontfanger-Generaal van 't *Bilt*; Kwartierſchout en Dijkgraaf van *Peelland*; Gedeputeerde Staat van *Friesland*, en, wegens die Provintie, Afgevaardigde ter Vergadering van de Algemeene Staaten; Gedeputeerde te velde, geduurende de campagnes van de Jaaren 1747 en 1748; en vervolgens H. Hoog Mog., Afgezant en Plenipotentiaris aan het Hof van zijne Doorluchtige Hoogheid, Hertog KAREL VAN LOTHARINGEN, als Gouverneur der *Oostenrijkſche Nederlanden*. Hij was geboren den 21 Februarij van het Jaar 1710, en overleed den 27 Junij van het Jaar 1768. Deeze werd, zo wel als zijn broeder ONNO ZWIER,

HAARLEM, eene groote en aanzienlijke Stad, naast *Dordrecht* de eerſte ſtemhebbende Stad in de Vergadering der Staaten van *Holland*; welke tweede rang haar is toegekend, zo om haare oudheid, als om haare goede gelegenheid en blocienden ſtand, waar in dezelve, boven andere Steden van dat Gewest, uitmuntte. De tijd haarer ſtigting is onzeker. Eenigen willen, dat van *Haarlem*, reeds ten tijde van Graaf DIRK DEN I, gewag gemaakt word, en dus vóór het einde van de tiende Eeuw. Zo onzeker dit is, nog onzekerer is het, deszelfs ſtigting te brengen tot de vijfde of zesde Eeuw. Dat *Haarlem* reeds bekend was in de Jaaren 1132 en 1155, en toen reeds eene bloeiende Stad, lijd geen twijffel, doch, of haare ſtigting moet worden toegekend aan iemand uit het Geſlacht van *Haarlem*, kan niet bepaald worden.

Haarlem legt drie uuren gaans Bewesten *Amſterdam*, vijf Benoorden *Leiden*, en even verre Bezuiden *Alkmaar*. Het *Spaarne*, een friſche ſtroom, doorloopt de Stad, die, aan den Zuidkant, een aangenaam Bosch heeft, den *Hout* genaamd. Voorts is de Stad, aan den Westkant, door hooge Duinen beſchermd, langs welke men luſtige Hofſteden en een aanmerklijk getal van Lijnwaat- en Gaarnbleekerijen vind. De afſtroomingen der Duinen voorzien de Stad rijkelijk van verſch en friſch water. De Buitenſingels en fraaie Wandelwegen maaken deeze Stad, die ruim en lugtig gebouwd is, des te aangenamer. Men wil, dat dezelve wel driemaal uitgelegd is. De juiste tijd van de twee eerſte uitleggingen weet men niet aan te wijzen; de laatſte is aangevangen in het bedrukte Jaar van 1672; wordende de Stad toen, aan de Noordzijde, met twee nieuwe Graften vermeerderd, waar van de eerſte, zijnde de *Nieuwe Gracht*, met pragtige Huizen bebouwd is. De Stad heeft agt Poorten, benevens twee Waterpoorten. De agt eerſte zijn: de *Sparwouder*, de *Schalkwijker*, de *Kleine* en *Groote Houtpoort*, de *Raam*, de *Zijl*, de *Deimans* en *de Kennemerpoort*; de twee Waterpoorten zijn de *Leidſche* en *Amſteldamſche Poorten*. De muuren der Stad zijn, naar de oude bouworde, met verſcheide ronde en half ronde Toorens voorzien, de laatſte vergrooting

is

is de Stad, aan dien kant, met agt aarden Bolwerken verſterkt. 't Getal der huizen word op 7963 begroot, en dat der Ingezetenen, ſchoon eer verminderende dan vermeerderende, op ruim 40,000.

De Naamsoorſpronk is even onzeker, als de tijd van haare ſtigting. Lang hebben ſommige beuzelaars den naam willen afleiden van eenen Heer LEM. Maar anderen hebben die gedagten zo grondig wederlegt, dat het der moeite niet meer waardig is, daar van te ſpreeken. Van alle andere gisſingen houd men voor de meest gegronde, welke hier op uitkomt, dat den naam van *Haarlem* afkomſtig is van 't woord *haar*, 't welk, van ouds, *ſchraal* en *mager* betekende, en het woord *leim*, 't geen een vetten grond te kennen gaf. De naam of het woord *Haarlem* zou dus te kennen geeven, dat die Stad aan den eenen kant *ſchraale Duinen*, en aan de andere kant *vette Weiden* had.

Haarlem is, zo wel als andere *Hollandſche* Steden, voorzien van Gebouwen, voor alle Gezinten, ter Godsdienstoeffening en aankweeking van goede zeden. Onder deeze Gebouwen komen allereerst in aanmerking, de openbare Kerken: als, de *Groote Kerk*, eertijds aan ST. BAVO toegewijd; zijnde een van de grootſte en fraaiſte in *Nederland*, en, in het Jaar 1735, met een fraai Orgel verſierd. Digt bij dezelve ſtaat een Klokhuis, dat, in het Jaar 1479, voltrokken is, waar in de Poortklok, Kerkklokken en Doodklokken hangen. De *St. Janskerk*, in de *St. Jansſtraat*, niet verre van de Groote Markt; een tamelijk goed Gebouw, geſtigt omtrent het begin van de XIV. Eeuw. De *Nieuwe Kerk*, volbouwd in het Jaar 1649. De *Bakkeneſſe Kerk*, zijnde de kleinſte, doch de oudſte Kerk der Stad, waar van een groot deel tot gemeene Huizen herbouwd is, zo als de *Zijl* en *Kampeskerken*, zedert lang, tot Turfſchuuren gebruikt worden. Die van *St. Gangolf* voor lang afgebroken, verder eene *Waalſche*, *Lutherſche* en *Remonſtrantſche* Kerk, vijf bijzondere vergaderplaatzen voor de *Doopsgezinden*, eenige van welke, egter, nu niet meer gebruikt worden. De *Roomschgezinden*, die 'er veele zijn, oeffenen hunne Godsdienst in verſcheide bijzondere Huizen. Van de Kloosters, die 'er voorheen veele waren: als, 't *Carmeliten*, dat der *Predikheeren*; der *Reguliere Kanunniken*; 't *Begijnhof*; 't

Klooster der Nonnen bij den Zijl; der Nonnen van *St. Michiel*; van *St. Katrijn*; der *Minnebroeders*; *St. Urſula Klooster*; dat van *St. Margriet* en *St. Clara.* 't Klooster der *Bernardinen*; 't *Cecilia*; *Maria Magdalena*; 't *Carmelitesſen*; van de *H. Maagd Maria*; van *St. Anna*; der *St. Auguſtijnen*; der *Cellebroers*, en het Convent der *Witte Heeren. St. Anthonies Kapel* en *Gasthuis*; *St. Nicolaas Kapel*, en die van de *H. Maagd Maria*, werden de nog overige Gebouwen heden tot andere einden gebruikt. Wijders vind men 'er het *Oudemannenhuis*, geſtigt in 't Jaar 1608, 't *Gasthuis*; *Burger-Weeshuis*; *Arme-Kinderhuis*; *Aalmoesſeniers-Weeshuis* en *Tugthuis*; *Diaconiehuis*; *Pest-* en *Dolhuis* en 't *Proveniershuis.* Verder eenige Hofjes, als *St. Pietershuis*; *Barbera's Gasthuis*; het *Vrouwe* en *Anthonie-Gasthuis*; de *Bakkenesſekamer*; het *Hofje van Gratie*; *St. Jans-* en *Koenen-Gasthuis* en *Fransloonen Hofje*; 't *Pietershuis*, zijnde een ſoort van Weeshuis en het *Hofje van Heithuizen.* Ook hebben de *Doopsgezinden* 'er eenige Hofjes, geſtigt uit milde giften; als dat van den Heer YSBRAND STAATS, enz. Ook is 'er een *Latijnſche* School.

Onder de Waereldlijke Gebouwen munt uit het *Stadhuis*, een oud en aanzienlijk Gebouw, aan 't welk, voor eenige Jaaren, een deftige opgang gemaakt is. Niet verre van daar, agter het Stadhuis, is het *Stads Gevangenhuis.* Het *Prinſenhof* en *Pand*; de *Vleeschhal*; de *Waag*; *Lombard*; enz.

De Regeeringe deezer Stad beſtaat uit een Kollegie van vierentwintig Raaden of Vroedſchappen; een Kollegie van het Geregt, beſtaande uit den Hoofdofficier, vier Burgemeesters en zeven Schepenen; en andere Kollegien van minder rang. Van ieder derzelven zullen wij hier eene nadere beſchrijving geeven.

De Vroedſchappen, wier getal nu eens meerder en dan minder was, werd, zo als men meent, in het Jaar 1401, door Hertog ALBERT bepaald op 33 perſoonen, en door Vrouw MARIA, in het Jaar 1477 gebragt op 24. Nogthans maakten zij de geheele Vroedſchap niet uit. Doch die verſchillende ordens daar haatende, zullen wij ons bepaalen tot de orde, daar op beraamd, bij Prins WILLEM DEN I. 't Blijkt uit de Registers (zegt de Heer van OOSTEN DE BRUIJN, dien wij hier volgen) dat na dat de Stad, door de *Spaanſchen*, was ingenomen, en zo lang

zij van dezelven bezetting moest houden, en daar mede bezwaard bleef, de oude orde der Regeering alhier geheel verbroken is geweest, en dat de Bisſchop met zijnen Raad en de Krijgsoverſte met zijne Kapiteinen de Stad geregeerd hebben. Doch toen, na de *Gendſche* bevrediging, de Stad zig onder 't bewind van den Prinſe VAN ORANJE begeeven en met denzelven een verdrag gefloten had, in de maand Januarij des Jaars 1577, en vervolgens van vreemde bezetting verlost was, heeft zij, in de maand Augustus daar aan volgende, het geluk gehad, Vader WILLEM DEN I binnen haare muuren te ontfangen, en door hem in haaren ouden Regeeringsvorm herſteld te worden; waar na, op den 16 van die maand, door zijne Excellentie, in hoogen perſoon, aangeſteld werden vier Burgemeesteren, zeven Schepenen, één Theſaurier en tweeëntwintig Vroedſchappen. In het volgende Jaar geſchiedde het verzoek, dat, uit de bekwaamſte en aanzienlijkſte Poorters, door zijne Excellentie, of derzelver Gemagtigden, mogten worden aangeſteld vier Burgemeesteren, zeven Schepenen, en daar benevens vierentwintig perſonen, *die continuelicken hun leven lanck geduerende Raeden of Vroedſchappen zullen blijven*; dat, wijders, dezelven mogten gemagtigd zijn, om, ingevalle eenigen van dezelven kwamen te overlijden, anderen uit de aanzienlijkſte Poorteren, in hunne plaats, te verkiezen en aan te ſtellen; als mede, het getal der Raaden of Vroedſchappen dus vol zijnde, bij Boonentrekking, of op andere wijze, te verkiezen, vier Burgemeesteren, zeven Schepenen, en éénen Theſaurier; of ten minſten, dat, naar 't voorbeeld van andere Steden, zij de benoeming zouden hebben, van agt en veertien perſonen, waar uit, door den Prins, of door de Raaden van *Holland*, Jaarlijks, vier Burgemeesteren en zeven Schepenen zouden worden aangeſteld. Dit laatſte, door den Prins, zijnde toegeſtaan, werden Mr. PAULUS BUIS en DIRK VAN DER NIEUWBURGH gemagtigd tot de verzogte aanſtelling. Maar, na dat, in het Jaar 1581, een nader vedrag met Prins WILLEM DEN I geſloten was, zijn, door Burgemeesters en Regeerders, nadere Vertogen, rakende den vorm van derzelver Stads-Regeering gedaan. Zij gaven te kennen, dat de welvaard en voorſpoed der Stad ſcheenen te vereisſchen, dat het getal van vierentwintig Raaden, met twaalf anderen, moest ver-

meerderd werden: zo om aan meerdere bekwame perſonen bevordering te verſchaffen, en gelegenheid om kennis in der Stadszaken te verkrijgen, als ook om dat Burgemeesteren en Schepenen, veelal, uit de vierentwintig Raaden verkoren werden, en doorgaans langer dan één Jaar in 't Gerecht bleeven; waar door zij dikwils zig bevonden in te kleinen getal, en de last der Regeeringe, voor de bijzondere Leden, te zwaar werd. Waar op de Prins goed vond, het getal der Raaden, met agt, en dus tot tweeendertig te vermeerderen; latende aan de Vroedſchap de benoeming van zestien perſonen, waar uit zijne Excellentie agt Leden koos, om, met de vorige vierentwintigen, geduurende hun leven, de Stad als Vroedſchappen te dienen. Op dit getal is de Vroedſchap der Stad *Haarlem* gebleven, tot in het Jaar 1718, wanneer, op verzoek aan de Staaten van *Holland*, Octroi werd verkregen, om het getal van tweeendertig wederom te verminderen op vierentwintig. Dit hield ſtand tot in het Jaar 1748, wanneer, toen door zijne Hoogheid Prins WILLEM DEN IV', nuttig en nodig geoordeeld werd, dezelve, van nieuws te vermeerderen tot tweeendertig; uit welk getal dezelve nu nog beſtaat.

Wat aangaat het Schoutsampt der Stad *Haarlem*; uit derzelver Handvesten is het kennelijk, dat, onder de Graaflijke Regeering, de Schout door den Graaf werd aangeſteld, zonder dat hij een Lid van de Vroedſchap was, gelijk ook aan de Schouten aldaar meermalen ſtem en zitting in de Vroedſchappen is geweigerd. Dit gebeurde, onder anderen, aan Schout WOUTER VAN BEEKESTEIN, in het Jaar 1546. Wanneer, in vervolg van tijd, iemand uit de Leden van de Vroedſchap, tot Hoofdofficier verkoren werd, moest hij zijne plaats, als Vroedſchap, afſtaan, en werd een ander in zijne plaats aangeſteld: zo als bleek uit het geval van NICOLAAS ZUIKER, die, in het Jaar 1604, Schout werd, en, in het Jaar 1641, met Mr. JOAN SCHATTER. Naderhand is dit geheel veranderd, en bij het Reglement van het Jaar 1670, op het Schoutsampt gemaakt, bepaald en vastgeſteld, dat, voortaan, niemand tot het Schoutsampt van *Haarlem*, zou mogen benoemd of verkoren worden, dan die Raad of Lid van de Vroedſchap was, en dat hij Vroedſchap zal blijven, en tot alle vergaderingen der Vroedſchap mede geroepen worden,

den, doch daar in niet als Hoofd van 't Gerecht, maar, naar zijnen rang en ouderdom in de Regeering, plaats neemen. De reden van deeze verandering was zeer handtastelijk, om dat men beſloten had, het Schoutsampt, niet langer dan voor den tijd van drie of uiterlijk zes Jaaren, aan iemand op te draagen, dewijl, te vooren, iemand het zelve, zo lang hij leefde, of het neder leide, of tot een hooger Ampt bevorderd werd, bleef behouden. Ook dit is wederom veranderd, bij het laatſte Reglement van het Jaar 1749, op het Schoutsampt, volgens het welke, als te vooren, iemand buiten de Leden der Vroedſchap, daar toe voorgeſlagen en aangeſteld mag worden.

Voorheen, zo als wij boven hebben gezegt, werden de Schouten, door den Graaf in der tijd, aangeſteld. Naderhand geſchiedde zulks door den Heer Stadhouder, door den Souverain, of door Gecommitteerde Raaden, uit een Nominatie van drie perſonen. Dit is heden nog gebruikelijk De Schout is verpligt zijn Ampt in perſoon waar te neemen.

Het Ampt en de benaming van Burgemeesteren is hier, even als in andere Steden, van laater inſtelling, dan, dat van Schepenen. In de Handvest van Vrouw JACOBA VAN BEIJEREN, van het Jaar 1418, werden dezelven genoemd na of achter de Schepenen; doch in die van FILIPS en MARIA VAN BOURGONDIEN, van de Jaaren 1445, 1454 en 1476, hebben de Burgemeesteren den voorrang boven de Schepenen. Hun getal is, doorgaans, geweest vier, en dat der Schepenen zeven. Doch, in het Jaar 1501, zijn 'er maar twee Burgemeesteren aangeſteld, en, vier Jaaren daar na, drie; en zo ook in het Jaar 1510; 't welk toen alzo bij meerderheid van ſtemmen beſlist werd. Doch, nog vóór het einde van dat Jaar, werden 'er wederom vier aangeſteld; op welk getal zij, tot hier toe, onveranderlijk gebleven zijn. Met Schout en Schepenen maaken ze uit, het Gerecht, of Collegie van de Wet, in onderſcheiding van dat van den Raad. Deeze worden, zo wel als de Vroedſchappen, door den Souverain, of door Gecommitteerde Raaden, en onder de Stadhouderlijke Regeeringe, volgens overeenkomst, met Prins WILLEM DEN I, in de Jaaren 1578 en 1581 door den Stadhouder uit een dubbel getal verkoren.

Wat het Ampt van Burgemeesteren en Schepenen aangaat, daar van is elders, en wel op het Artikel AMSTERDAM, verſlag gedaan. Hier zullen wij zien, wat de beloning der Wethouderen, in oude tijden, was. „ Niemand moet zig verwonderen (zegt de reeds gemelde Heer VAN OOSTEN DE BRUYN), dat men het voorheen als een voorregt aanmerkte, dat de tijd, om als Lid van 't Gerecht te blijven, verkort werd, als men aanmerkt, dat tegen den dagelijkſchen arbeid, verzuim van eigen zaaken, en de gevaaren, die elk voor zijn eigen perſoon, in die zorgelijke tijden, welke onze voorvaderen, Jaaren agter den anderen, hebben moeten doorworstelen, geen de allerminſte belooning in die tijden gegeven wierd." Men vind, dat in den Jaare 1510, door de Commisſarisſen, ter verandering van het Gerecht, aan de Vroedſchap in overweging werd gegeven, of men den Wethouderen niet eenige beloning zou toeleggen, 't zij in de betaling van hunne renten, of anders. „ Want (zegt zijn Ed.) in die tijden werden de renten, lopende ten lasten van de Stad, niet ten volle betaald." De vraag was dus, of men den geenen, die als Wethouders dienden, hunne renten niet ten volle zou betaalen, uit inzigt van den dienst, dien zij aan de Stad bewezen? Maar hoe redelijk dit voorſtel ook wezen mogt, waren, echter, eenige Vroedſchappen van gedachten, dat men de Wethouderen geene meerdere renten betalen zou, dan aan anderen. En Burgemeester BEEKESTEIN, vier Jaaren daar na, verzogt hebbende, dat hem, om zijn menigvuldige moeite en arbeid, dien hij, als Burgemeester, in de zaaken van de Stad gedaan had, drie vierde deelen van zijne lopende renten mogten betaald worden, binnen de vier Jaaren van den Staat, werd daar op het volgend weigerend beſluit genomen: „ is „ dair up gecommuniceert ende geconcludeert, dat hij, om „ conſequentie pacientie hebbe. Nijet min men bekent en „ weet wel van de deugd en goed, dat hij der Stede gedaen „ heeft, daer of God hem lonen ſal."

Naderhand vind men, dat in den Jaare 1568, om de dagelijks toenemende moeite en lasten van de Burgemeesteren en Schepenen, in 't waarnemen van der Stads zaaken, waarom zij hunne eigene moesten verlaten, aan de vier Burgemeesteren,

ren, en aan de oudſte Schepen, zoude werden toegeſtaan, zo lang zij in hunnen dienst bleeven, vrijdom van alle Stads excijnsſen, zo verre als mijne Heeren de Commisſarisſen dit zouden goedvinden. In de Reſolutie van den 3 November des volgenden Jaars 1569, leest men. „ Is geſtemt en geordonneert, dat Burgemeesteren en Schepenen in der tijd hebben „ zullen, achtervolgende zekere Artikelen daar af geconcipieert ende gemaeckt, vuijt der Stede beurſe, op alle vergaderdagen, *twéé ſtuivers*, mids dat het ſegelgeld van Burgemeesteren en Schepenen in des Stede beurſe comen zal, en „ dit al upt believen van Commisſarisſen."

Van ouds heeft het alhier, zo wel als in andere Steden, vrij geſtaan, tot Leden van het Gerecht aan te ſtellen, Poorteren, die, naar Stads rechten, tot de Regeering konden werden toegelaten, ſchoon zij geene Vroedſchappen of Raaden waren. In het Jaar 1428, werden, door FILIPS VAN BOURGONDIEN de gezworen tachtigen gemagtigd, om Jaarlijks vier Burgemeesteren aan te ſtellen *uter alinger Gemeijnte*, zo als ook de Regeering, in haar eerſte verzoekſchrift, aan Prinſe WILLEM zegt, dat haare vierentwintig Raaden, vier Burgemeesteren en zeven Schepenen plagten te kiezen, *vuijſten Burgeren*. En alhoewel, doorgaans het grootſte deel der Leden van 't Gerecht genomen werd uit de Vroedſchappen, is het, echter, ook wel gebeurd, en gebeurd het nog heden ten dage veele malen, dat tot Schepenen de zulken werden aangeſteld, die geen Leden van de Vroedſchap zijn.

Om in de Stad *Haarlem*, tot Schout, Burgemeester, Schepen of Raad, verkiesbaar te zijn, word, vooreerst en voor alle dingen, vereischt, dat hij Poorter der Stad zij, 't zij dan door geboorte, of op eene andere wijze geworden. Volgens Handvesten van de Jaaren 1394 en 1402, moest hij Poorter geweest zijn, onafgebroken, volle tien Jaaren, 't welk ook, bij de laatſte Octrooien van het Jaar 1651 van Hun Ed. Gr. Mog., altoos is in acht genomen. Nogthans is dit, bij een later Octrooi, van het Jaar 1718, verkort op zes Jaaren, omtrent zulk eenen, die met eene Burgers dochter trouwt, en als dan zijn Burgerrecht verkrijgt, of bevorens het zelve verkregen hebbende, op drie Jaaren. Buiten dit Poorterrecht, had Hertog

ALBRECT ook nog bepalingen gemaakt, omtrent de gegoedheid van iemand, die aldaar in 't Gerecht zou verkoren worden. De ſomme, daar toe vereischt, is, van tijd tot tijd, opgeklommen, en telkens vermeerderd. In het Jaar 1394 was zij bepaald op honderd ponden; in het Jaar 1398, op vier honderd oude ſchilden; in het Jaar 1407, op zes honderd ſchilden; in diervoege, echter, dat iemand volſtaan konde, die een derde deel in de Stad, en de overige bezat binnen *Holland*, aan Huizingen, Erven, of Erfrenten. Indien iemand kwam te verarmen, zo dat hij minder bezat, of minder konde opbrengen, werd hij van zijn Ampt verlaten. In het Octrooi van het Jaar 1651, werd mede vereiseht, dat die geenen, welke tot Vroedſchappen zullen gekoren worden, zullen moeten gegoed zijn volgens de oude Privilegien, en daarenboven den ouderdom bereikt hebben van 25 Jaaren. tot Schepen 26, en tot Burgemeester 36 Jaaren. In het Jaar 1418 waren ook reeds bepaald de graden van Naaagſchap, binnen welke de Leden te ſaamen in het Gerecht niet mogten zitten, *dan regt after zuster kijnt of daar beneden.* In het Jaar 1651 werd daar omtrent gezegd; dat te ſaamen niet zullen mogen dienen, als Burgemeesteren, noch ook als Schepenen, ſchoonvader en ſchoonzoon, noch twee zwagers, noch ook oom en neef, 't zij door bloede of zwagerſchap. Verder word daar toe vereischt, dat iemand openbare belijdenis doe van den waaren Christelijken *Gereformeerde* Religie, zo als dezelve, bij het Sijnode, binnen *Dordregt* gehouden, in de Jaaren 1618 en 1619, is bevestigd, en in de publieke Kerken geleerd word.

Verder worden alhier Jaarlijks twee Theſauriers aangeſteld, zijnde Leden in de Vroedſchap; vijf Weesmeesteren, die éénen Secretaris en Bode onder zig hebben; nevens één of twee Penſionarisſen. Aan den Heere en Mr. JOHAN DE HAAN, dien wij boven hebben leeren kennen, werden hier voor, in het Jaar 1603, toegelegd, twaalf honderd guldens, van veertig grooten vlaams, en daarenboven twee honderd guldens, voor huishuur, tot zo lang hem, van de Stad, een Woonhuis, naar zijn genoegen, zou verſorgd zijn. Aan zijnen opvolger, GILLIS DE GLARGES, den 14 Augustus van het Jaar 1619, duizend guldens, en daarenboven drie honderd guldens voor huishuur. RUIL genoot in het Jaar 1640,

1640, 2000 guldens, de huishuur daar onder begrepen; VAN STRYEN, in het Jaar 1654, mede 2000; de Penſionaris HELD, in het Jaar 1671, 3000, en de Penſionaris TEN HOVE wederom 2000. Men heeft hier één Secretaris van Burgemeesteren, één van Schepenen, en noch twee anderen. In het Jaar 1613 is aldaar, tot ontlasting van 't Gerecht, opgerecht een kleine Bank van Juſtitie, voor welke zaaken, niet boven de 150 guldens, en zaaken van Arrest tot 50 guldens, werden afgedaan. Ten dienſte van 't Gerecht, zijn hier, buiten de reizende Bode, vijf Boden, of Stads Roedragers. Wat aanbelangt den Scherprechter; door de onkunde van AMPSING en SCHREVELIUS, heeft men na verteld en elkander diets gemaakt, dat *Haarlem* het recht zoude hebben, van eenen Scherprechter over *Holland* aan te ſtellen; welk recht, volgens SCHREVELIUS, door Graaf WILLEM, in het Jaar 1345, verleend zoude zijn. Maar die anders geleerde man heeft niet bedagt, dat Koning WILLEM reeds in het Jaar 1256 overleden was, en dat in zijn Groot Privilegie, gelijk ook niet in de Stads Handvesten, volgens het zeggen van den Heer VAN OOSTEN DE BRUYN, van dit recht niet een enkel woord gevonden werd. Wel is waar dat de Scherprechter te *Haarlem* woont, en daarom de Scherprechter van *Haarlem* genaamd word; maar het is tevens waar, dat hij door de Hooge Overheid aangeſteld; en betaald word door den Rentmeester van *Kennemerland*, of den Schout van *Haarlem*, volgens deszelfs Inſtructie van 't Jaar 1728. Doch dat hij, die dit Ampt waarneemt, te *Haarlem* woont, en door de Rentmeester van *Kennemerland* betaald word, is buiten twijffel (zegt zijn Ed.) toe te ſchrijven aan een' oude gewoonte, hier uit geboren, dat de Graaven, van ouds, in deeze Stad meest hun verblijf hebben gehouden, en dat deeze Stad altijd geweest is het Hoofgerecht van *Kennemerland*.

Daarenboven is het mede een oude gewoonte, dat zo dikwils de Officieren der Juſtitie in *Holland* den Scherprechter nodig hebben, om éenig lijfſtraffelijke vonnis elders uit te voeren, zij daar over, aan den Schout of Hoofdofficier der Stad *Haarlem*, aanſchrijving doen. Dit, bij die van *Delft*, *Leiden*, *Woerden*, *Oudewater* en de Baljuw van *Delfsland* niet wordende

waargenomen, en daar over, tuſſchen laastgemelden Baljuw en den Officier van *Haarlem*, geſchil gerezen zijnde, in het Jaar 1725, is de zaak gebragt voor Commisſariſſen van het Hof van *Holland*, en daar op, ten voordeele van den Schout van *Haarlem*, het volgende beſluit genomen.

Martis den 20 *Martii* 1725 *preſentibus alle de Heeren.*

„ De Heeren Slicher en Moris rapporteeren, dat zij, ingevolge van de Commisſie aan hun Ed. voor eenige weeken door den Raad gegeeven, hadden voor hun gehad Mr. Willem Hoofd, en Mr. Cornelis van Valkenburg, de eerſte Baljuw van Delfland en Woerden, den tweeden Hoofd-Officier der Stadt Haarlem; en dat zij Heeren deeze Officieren hadden gehoord over het differend tuſſchen hun lieden ontſtaan, over het ontbieden van den Scherp-Regter van den Hove, die tot Haarlem is reſideerende; wanneer die buiten de gemelde Stad tot het doen van Crimineele exſecutien word gerequireert: zijnde dat different gereezen over de manier en wijze, waarop de zelve Scherp-Regter, door de Reſpective Hoofd-Officiers, in dat cas moeten worden ontboden, en of daar toe gerequireerd wierde, dat hij Baljuw en andere Hoofd-Officieren buiten de gemelde Stad Haarlem reſideerende zig bij Misſive moesten addresſeeren aan den Hoofd-Officier der gemelde Stad; of dat genoeg was, dat directelijk aan den Scherp-Regter haar requiſitie werd geaddresſeert: wordende in die Conferentie bericht, dat wel d'andere Hoofd-Officieren in Holland, in cas van Requiſitie des gemelde Scherp-Regters, aan den Officier van Haarlem kwamen te ſchrijven, dan die van Delfland en Woerden, midsgaders, die van de Steden Delft, Leiden en Oudewater zulks kwamen na te laaten. Dat gem: Officier van Haarlem hadde vertoond, dat het nalaaten van aan hem te ſchrijven verſcheiden disorders zouden kunnen cauſeeren, om dat wanneer, gem: Scherp-Regter buiten gem: Stad zijner Reſidentie vertrokken weſende, daar niemand zoude gevonden worden, die aan den requireerenden Officier zouden kunnen antwoorden, daar door onzekerheid moest ontſtaan, of den Scherp-Regter ter gerequireerde plaats ſtond te komen of niet, het geene naar zijn gedachten, als van ouds ſchijnt te zijn ge-

geconſidereerd, en waarom door een gebruik is ingevoerd geworden, dat de Scherp-Regter, niet mag vertrekken buiten de gemelde Stad zonder kennisſe van denzelven Hoofd-Officier, en, dat de Scherp-Regter, daar toe ook effectief is gehouden geworden, ten einde om zodanige disordres te verhoeden, als ligtelijk ontſtaan zoude kunnen, wanneer 't in het vermogen van den Scherp-Regter wezen zouden zich zonder die kennis buiten de meergemelde Stadt te abſenteeren.

„ Om dan de geuſeerde Coſtume in gebruik te houden, en de voorgeſtelde inconvenientien die voorgeſteld waren, werd gelast in de maxime te continueeren, met en gelijk men gewoon was, aan den Hoofd-Officier van de Reſidentie te ſchrijven. En werd verder goedgevonden, tot verhoeding van alle ongenoegen die over de Expresſien van zodanig ſchrijven aan den Hoofd-Officier van Haarlem zouden kónnen ontſtaan, daar nevens formulier van Misſive te voegen, daar van de gemelde Officieren mutatis mutandi zig zouden kunnen bedienen, en dat daar van een Extract uit naam van den Hove zou worden ter hand geſteld."

De Scherprechter plagt ook, van ouds, in de Stad *Haarlem*, wegens het uitvoeren van lijfſtraffen, anders beloond te worden, dan op andere plaatzen: te weten, met een ſtoop wijn en een paar handſchoenen; zo als in zijn Inſtructie, van den Jaare 1728, herhaald werd, met deeze woorden: „ van elk per„ ſoon, die hij aan den lijve ſtraffe zal, zal hij hebben zes „ ponden van veertig grooten; *uitgezonderd binnen Haarlem*, „ *alwaar hij hebben zal naar ouder gewoonte, een ſtoop wijn,* „ *en een paar handſchoenen.*" Hij is de eenigſte Scherprechter van *Holland*, die bij de Staaten aangeſteld en uit 's Lands Kaſſe betaald word: want die van *Dordregt* is in 't bijzonder voor die Stad, en word aldaar op een Jaarlijkſche wedde aangeſteld.

Haarlem heeft, van ouds, verſcheidene aanzienlijke voorrechten gehad. De Ingezetenen mogten, alomme, in *Holland*, *Zeeland* en *Weſtfriesland*, vrij laden. Ook zijn zij, al door Koning WILLEM, in het Jaar 1245, van de Graaflijksheids tol vrij verklaard geweest. Hertog ALBERT vergunde de Stad, op den 6 Junij van het Jaar 1394, dat geen Poorter meer verbeu-

ren

ren mogt, dan zijn lijf en zestig ponden; of, zo hij een doodslag begaan had, tagtig ponden; voorts, dat alle breuken binnens Jaars beregt moesten worden, of *dat 'er de breukige van kwijt zou zijn*, volgens een Privilegie van den zelven Hertog, van den Jaare 1396, mogen de Heeren Raaden van *Rhijnland* geen morgen geld gaudeeren of zetten, dan ten overſtaan van een of twee van 's Graaven Raaden, en de Steden *Haarlem* en *Leiden*. Bij een Privilegie van Hertog WILLEM VAN BEIJEREN, van den Jaare 1411, is verklaard, dat geene *Hollandſche* of *Zeeuwſche* Steden de Poorters van *Haarlem* zwaarer mogen belasten, dan haar eigenen. Die van de Gerechte van *Haarlem* mogen, volgens een Privilegie van Hertog FILIPS VAN BOURGONDIE, van den 16 Augustus, van het Jaar 1426, bannen uit het Baljuwſchap van *Kennemerland* en *Rhijnland*. Ook zijn de Schout en het Gerechte van *Haarlem* bevoorrecht, om de zulke, die bij hun, uit *Kennemerland* en *Rhijnland*, gebannen zijn, aan te tasten of te doen aantasten, ook buiten der Stede vrijheid, en zo verre hun banrecht zig uitſtrekt, en voorts dezelve te doen brengen in der Stede gevangenis. Eenen dag in 't Jaar, den eerſten maandag namelijk na den *Roomſchen* Feestdag van *Maria Hemelvaart*, die op den 15 Augustus invalt, hebben de *Haarlemmers* vrijheid, om in de Duinen op de jagt te gaan. Men noemt deezen dag *Hartjesdag*, misſchien om dat 'er, van ouds, ook Harten konden gevangen worden. Het wandelen op de Duinen, zo wel als in den Hout, geſchied nog heden, en wel meest door geringe lieden van *Amſteldam* en elders; doch het jaagen is reeds lang in onbruik geraakt; of men moest door jaagen verſtaan, het leegen van kannen en glazen, waar mede de drank, veeltijds, onmatig werd naar binnen gejaagt, en dus, met recht, onder de kwaade gebruiken in *Holland* mag geteld worden.

De Stad heeft, van ouds, merklijk gezag gehad en geoeffend, over de Dorpen van *Kennemerland* en *Kennemergevolg*. Reeds vóór den aanvang der beroerten, in de zestiende Eeuw, werden de gemeene middelen dier Dorpen binnen de Stad verpagt en ontvangen. Toen zij in de magt der

Span-

Spanjaarden was, werd haar dit recht, door het Noórderkwartier, onttrokken. Terſtond na de *Gendſche* bevrediging, begeerde zij, als wezende de Hoofdſtad van *Kennemerland*, in dit haar recht, herſteld te worden. Ook werd, bij de reeds gemelde overeenkomst, van den 24 April van het Jaar 1581, door de Staaten van *Holland*, en den Prins VAN ORANJE, beloofd, dat men haar metter daad wederom zou ſtellen in het bezit van al haar gezag, over de Dorpen van *Kennemerland* en *Kennemergevolg*, 't welk zij meer dan vijftig Jaaren, gehad had, zonder dat de verandering, daar in, zedert twintig Jaaren gemaakt, haar recht eenigzints zou krenken. Men vind ook aangetekend, dat de *Kennemers*, van ouds, onder de *Banne van Haarlem* te velde plagten te trekken. En nog heden ſpant den Baljuw van *Kennemerland*, zo wel als de Baljuw van *Brederode*, zijnen Vierſchaar binnen *Haarlem*, en oeffent 'er ook lijfſtraffen, mids, daar toe, vooraf, verlof van Burgemeesteren verzogt hebbende. Ook houd de laatstgemelde Baljuw, als Houtvester van *Brederode*, met de Meesterknapen, zijne Rechtdagen binnen *Haarlem*.

De voornaamſte Handel van *Haarlem*, die, egter, in een verbazend verval is, in vergelijking van voorige tijden, beſtaat in Weverijen van Zijden, Wollen, Katoene en Linne Gaaren Sajetten en andere ſtoffen. Ook maakt men 'er nog Gouden en Zilveren Stoffen, zo fraai als ooit te vooren. De Linnen Weverijen, die 'er zeer in bloei plagten te zijn, zijn niet alleen van daar, maar zelfs grootendeels uit *Nederland* geweken. Intuſſchen komen verſcheiden buitenlandſche Linnenhandelaars hunne goederen aldaar te koop brengen, die, na dat ze te *Haarlem* gebleekt zijn, dat nergens anders zo goed geſchied, naar *Rotterdam*, *Amſteldam* en buitenlands verzonden worden. Twijnderijen, Verwerijen, en andere Handwerken, tot de Weverijen behorende, worden aldaar nog veel geoeffend; zijnde de Twijnderijen een voornaame tak van den Handel te *Haarlem*. Weverijen zijn 'er minder dan voorheen; en Spinderijen in 't geheel niet meer; wordende de ſtoffaadje, geſponnen, van elders daar gebragt. Het Kantwerken is 'er mede ongelijk minder. Lakens worden 'er in 't geheel niet meer geweven. Dus

is,

is, zo als wij gezegt hebben, de Weverije van Zijden en Wollen Stoffen de Hoofdneering. Tot opzigt over dezelve zijn twee Opzieners aangesteld, die door Burgemeesteren, doorgaans uit de Regeerende of Oud-Burgemeesteren, gekooren worden. Deeze maken, met vier Overlieden, een Kollegie uit, dat het opzigt over de Weverije heeft. Uit een getal van veertien der voornaamste Fabriqueurs, worden, daarenboven, zeven tot Commisfarisfen of Gemagtigden over de Weverijen aangesteld. Behalven deeze, zijn 'er nog twaalf Looijers der geweven Stoffen, onder welken één Deken is. Zij oordeelen over de vereischte deugelijkheid der stoffen, en voorts dezelve, naar der zelver waarde, met zeker Lood te bestempelen.

In Bloemen en Bloembollen word aldaar, veel sterker dan elders, handel gedreven, zelfs tot in *Engeland*, *Frankrijk*, *Spanje*, *Italie* en elders. Rond om de Stad heeft men veele ruime en fraale Tuinen, waarin de Bloemisten de Bloemen en Bollen, met veel zorgvuldigheid en konst, aankweeken. De dwaasheid van den Tulpenhandel, in het Jaar 1637, is te bekend, om 'er veel van te zeggen. Men was uitzinnig genoeg, om meer dan vier duizend guldens voor één Bol te besteeden. Nog laater zag men dit geeven voor een dubbele Hiacinthbol, ja sommige Hiacinthbollen werden verkogt, tegen een gouden ducaat het aas, gelukkig voor Land en Volk, dat dusdanig eene dwaasheid, zelden meer dan ééns, stand grijpt. Voor omtrent honderd Jaaren, telde men, binnen *Haarlem*, nog vijftig Brouwerijen; welker getal daarna nog tot twee en tagtig vermeerderd is. Doch ook deze neering is, zedert, zodanig verloopen, dat 'er thans niet meer dan agt Brouwerijen gevonden worden. De meeste Ambachten hebben hier ook hunne Gilden, doch geen den minsten invloed op de Regeering.

Wat aangaat de Schutterij der Stad *Haarlem*, deze had aldaar voorheen, twee *Doelen*: de *Oude* of *St. Joris Doele*, nu het Proveniershuis; en de *Kloveniers Doele*, gesticht in het Jaar 1562. Hier uit blijkt, dat aldaar *Voet-* en *Handboog-Schutters* plagten te zijn. Dat onder hen zeer bekwame Schutters geweest zijn, blijkt uit den Prijs, dien zij te *Mechelen* behaalden, in het Jaar 1458. Deeze beide Doelen waren, ten

tij-

dijde van SCHREVELIUS, nog in wezen. De tegenwoordige Schutterij, beſtaat uit agt Kompagniën, die te zaamen over de 1200 man uitmaaken. Derzelver alouden ſtaat, heb ik, in mijnen oorſpronk in de *Nederlandſche* Schutterijen breedvoeriger aangetoond, bl. 93 en 94.

't Regtsgebied deezer Stad ſtrekt zig ten Oosten van de Stad, omtrent twee honderd roeden uit, paalende aldaar aan de Heerlijkheid van *Haarlemmerlieden*, ten Zuiden begint het bijna op denzelfden afſtand, de Heerlijkheid van *Heemſtede*, ten Westen legt tegen het Regtsgebied van *Haarlem*, omtrent op gelijken afſtand de Heerlijkheid *Tetterode* en *Overveen*, en ten Noorden ſtrekt zig de Heerlijkheid van *Zuid-Akendam*, tot digt onder de Singels der Stad. Men wil dat het Rechtsgebied van *Haarlem*, zig van ouds, tot digt onder *Amſterdam* zou hebben uitgeſtrekt. Zij bezit thans in eigendom, de volgende Ambachtsheerlijkheden, *Hoogerwoord*, *Schoterbosch*, en 't Huis te *Kleef*, *Nieuweveen*, *Zevenhoven* en *Noorden*, *Tetterode*, *Albrechtsberg* en *Vogelzang*.

Ten aanzien van het Kerkbeſtier deezer Stad, ſtaat aan te merken, dat de Klasſis van *Haarlem*, is de tweede in rang, der *Noordhollandſche* Sijnode, volgende onmiddelijk na *Alkmaar*, en vervat in zig 39 Predikanten, als 10 binnen, en 29 buiten, behalven de twee *Waalſche* Predikanten.

De Groote Kerkenraad aldaar, beſtaat uit 10 Predikanten, 12 Ouderlingen en 14 Diaconen, onder welke laatſten mede begrepen zijn, een Theſaurier en een Scriba, aan welke Groote Kerkenraad, de beroeping der Leeraaren is toebetrouwd: na handopening van Heeren Burgemeesteren verzogt en bekomen te hebben, maakt die vergadering eerst een gros, daar uit een twaalftal en zestal, welk zestal aan den Preſident Burgemeester werd bekend gemaakt, daar na een drietal, en dit aangeboden en goedgekeurd zijnde, geſchied daar uit de verkiezing, welke dan de volkomene Approbatie van Heeren Burgemeesteren geniet. Zo een Predikant ſterft, en geen Weduwe nalaat, of naar elders beroepen werd, werd terſtond tot de beroeping van een ander overgegaan, den overledenen kinderen nalatende, werd het vierendeel Jaar, waar in dezelve overleden is, voor hen nagelaten;

doch

doch een Weduwe nalatende, word na dat vierendeel Jaar, den dienst nog een geheel Jaar voor haar waargenomen, en geniet zodanige Weduwe daar na 200 guldens 's Jaars uit Stads Comptoir. De Predikanten hebben aldaar geen Paſtoriehuizen, maar genieten eene Jaarwedde van 1500 gulden en 70 gulden extra.

De Klasſis van *Haarlem* vergaderd altoos binnen de Stad, en vijfmaal in het Jaar, 1. de eerſte Dingsdag in Maart, 2. Dingsdag na beloken Paaſchen. 3. Agt dagen na Pinxteren. 4. Agt dagen voor de Sijnode, en 5. de eerſte Dingsdag in October.

Onder de vermaarde en geleerde Mannen en Konſtenaars, die *Haarlem* heeft voortgebragt, worden geteld. JAN VAN ZUUREN, Burgemeester aldaar. PETRUS SCHRIVERIUS, SCHONEUS, SCHREVELIUS, Mr. KORNELIS KORNELISZ., FRANS HALS, NICOLAAS BERCHEM, FILIP WOUWERMAN, ADRIAAN VAN OSTADE, KORNELIS DE VISSCHER: de beroemde LAURENS JANSZOON KOSTER, en anderen, waar van op bijzondere Artikelen zal geſproken worden.

Haarlem heeft voorheen verſcheide Wapens gehad, het tegenwoordige is een Zwaard onder een Kruis, tusſchen vier Sterren van zilver, op een rooden Grond. Dit alles afgehandeld hebbende, gaan wij over tot de Geſchiedenisſen deezer Stad, en maaken daar mede een aanvang met het Jaar 1268, om reden, dat, al wat voor dien tijd gemeld word, met geen zekerheid te bepaalen is, zo als bij het onderzoek op het Art. DAMIATEN, in het XI. Deel van dit ons Werk gebleeken is. Op het Art. GYSBRECHT VAN AMSTEL, hebben wij gezien, hoe hij aan het hoofd eener muitende bende, om zijne eigene Landen te bevrijden, getrokken was, tot voor de muuren van *Utrecht*, en na daar zijn rol geſpeeld te hebben, met de *Kennemers* het beleg voor *Haarlem* ſloeg, om zig van de daar binnen gevlugte Edelen meester te maaken. Ook hebben wij daar bij verhaald, hoe zij door Heer JAN VAN PERSYN genoodzaakt werden, hals over hoofd terug te trekken, dat de beste Schrijvers ſtellen, in het gemelde Jaar 1268, geſchied te zijn.

Bij den togt die Graaf FLORIS DEN V, in het Jaar 1272 deed, naar *Friesland*, ſneuvelde, onder anderen, GERRIT VAN HAARLEM. Ook was *Haarlem* ten dien tijde de gewone verblijfplaats

den

der *Hollandſche* Graaven, blijkens de Handvesten, door hen daar van gegeven. En ook uit den dood van Graaf JAN DE I, die aldaar overleed, in het Jaar 1299. Hoe *Haarlem*, daar na, met gantsch *Holland* gered werd, uit de magt der *Vlamingen*, hebben wij hier voor, op het Art. van WITTE VAN HAAMSTEDE vermeld. WILLEM DE III, tot de Graaflijke Regeering gekomen zijnde, trouwde met JOHANNA VAN VALOIS, zuster van FILIPS DE SCHOONE, Koning van *Frankrijk*, en werd daar door een der aanzienlijkſte Vorſten van zijn tijd. Hij hield een prachtig Hof, binnen *Haarlem*, en ſchreef in het begin zijner Regeering, een heerlijk Tournoijſpel uit, dat eenige dagen duurde, waar op 10 Graaven, 100 Baronnen, 1000 Ridders, en een ontelbaar getal van Adel verſcheen.

In het Jaar 1306, werd een aanmerklijk en zonderling voorbeeld eener opgave, bij die van *Haarlem*, aan Graaf WILLEM gegeven, aangaande de ſchade bij hen zelven, als mede bij de *Kennemers* geleden, in den Oorlog tegen de *Vlamingen*, beſtaande het verlies der *Haarlemmers*, in eenentwintig man aan doden, behalven de gekwetſten, rekenende zij verder hun geledene ſchade, op twee duizend ponden, wordende die der *Kennemers* daar bij gevoegd. Uit welke voorbeelden, die niet zeer gemeen zijn, blijken kan, voor eerst, dat wel de Steden en Dorpen, in oude tijden, verpligt waren, om de Graaven met goed en bloed in de Heirvaarten te dienen, maar ook tevens de gewoonte hadden, van na het einde van den krijg, hun verlies en geledene ſchade, aan den Graave op te geeven, om op deze of andere wijze, vergoeding, of ten minſten eenige Voorrechten, als erkentenis, daar voor te ontfangen. Ten anderen kan men zien, de waardigheid van *Haarlem*, als Hoofdſtad, boven *Kennemerland* en *Kennemergevolg*, gemerkt de ſchade, door die van *Kennemerland*, in den *Vlaamſchen* krijg geleden, door Schepenen en Raad, onder Eede verklaard werd; 't welk door *Haarlem* niet geſchied is, dan in de hoedanigheid van de Hoofdſtad van *Kennemerland*, eene voortreffelijkheid, waar van 't bezitrecht aan de Stad, naderhand ten onrechte betwist is.

In het Jaar 1328, werd binnen *Haarlem*, de Vrede tuſſchen de *Oost-Friezen*, en Graaf WILLEM geſloten, en twee Jaaren

daar na ſchreef Keizer LODEWYK van *Beijeren*, Brieven aan de *Hollandſche* Steden, en dus ook aan de voorzienige Mannen, Meesters, Schepenen en Burgemeesteren van *Haarlem*, waar in hij aan denzelven kennis gaf, dat hij hunnen Graaf, als Vaſal des Rijks had opontboden, om hem, en het Rijk te hulp te koomen, tegen de *Franſche* Koning FILIPS, en daarom verzogt van hen, dat zij zig wel wilde wapenen, om mede een gedeelte van het Leger uit te maaken, dat hun lieder Graaf, ten behoeven van het Rijk, zouden aanvoeren, waar aan zij voldeden, en een heerlijke overwinning hielpen behaalen. Graaf WILLEM DE IV, in het Jaar 1345 geſneuveld zijnde, werd zijn Lijk gevonden, door den Commandeur van de *St. Jans Heeren*, te *Haarlem*. En in het Jaar 1351 verbond zig *Haarlem*, ten voordeelen van WILLEM VAN BEIJEREN, die zo wel, als daar na ALBREGT VAN BEIJEREN, *Haarlem* met veele en voortreffelijke Handvesten beſchonk.

In het Jaar 1377, ontſtond binnen *Haarlem* een geweldige beroerte, en wel voornaamlijk tegen SIMON VAM ZAANDEN, die in zijn Huis gejaagd, en vervolgd werd, met oogmerk, om hem van het leven te beroven, doch dit mislukte, wijl gemelde Heer VAN ZAANDEN het geluk had, van zig tegen de aanvallers te kunnen verdedigen: want hebbende een Huis, waar van de Poort of Ingang met ſchotdeuren voorzien was, liet hij dezelve nedervallen, en hield de menigte buiten, en zij, die ten getale van vierentwintig reeds binnen waren, werden door hem en den zijnen dood geſlagen, en uit de vengſters geſmeten. Zijnde dit oproer veroorzaakt, door de partijſchap, die 'er was, tuſſchen de Heer VAN BREDERODE en SIMON VAN ZAANDEN, en hunner beider aanhangers, zijnde den eene *Hoeksch*, en den ander *Kabbeljaauwsch*. Op onderzoek, gedaan op bevel van Hertog ALBERT VAN BEIJEREN, wierden eenige der voornaamſte belhamels uit de Graafſchappen van *Holland* en *Zeeland* gebannen, en op andere wijze geſtraft. Na den dood van Hertog ALBREGT, in het Jaar 1404, werd de Heer SIMON VAN ZAANDEN, wederom aangevallen, doch was toen zo gelukkig niet om het te ontkomen, maar werd dood geſlagen, waar op de Burgerij tegen elkander in opſtand geraakten, en drie honderd werden de Stad uitgejaagd, terwijl 'er vijf ſneuvelde, ſlaande ook dit geweld we-

weder naar buiten over; waar door het Slot *Haemstede* ten gronden toe gelegt werd. WILLEM DE VI. kwam in persoon in de Stad; om onderzoek naar het gebeurde te doen; en men bevond, dat 'er ook veel geweld en moedwil gepleegd was, aan het Huis van eenen CLAAS VAN DER BEEKEN. Veele daar aan deel gehad hebbende, werden in zwaare geldboeten verwezen. *Haarlem* had intusschen, en ook daar na, altoos gereed geweest, den Graaf, met het leveren van manschappen, en leenen van penningen, ten dienste te staan. Ook zou aldaar in dat Jaar het wonder met de Meermin gebeurd zijn, en volgens het verhaal der oude Kronijken, zou zij aldaar brood gegeten hebben, en leeren spinnen. JAN GERBRANDSZ VAN LEYDEN, die de zestiende Eeuw bereikt heeft, verhaald, veel geloofwaardige Menschen te hebben aangetroffen, die verklaarden, dit ongewoon schepzel, meermalen met eigene oogen te *Haarlem* gezien te hebben.

WILLEM DE VI, in het Jaar 1417, overleden zijnde, werd gevolgd door zijne dochter, Vrouwe JACOBA VAN BEIJEREN; *Haarlem* koos allereerst haare zijde; en schoon dit niet meer dan recht en billijk was, vond men echter, zo hier als in andere Steden, de zodanige, die het met JAN VAN BEIJEREN hielden, en in de maand Junij, van het Jaar 1417, rotte aldaar meer dan 60 Burgers te samen, en poogden, door het kleppen van de Klok, een oproer te doen ontstaan, dan zij kreegen geen aanhang, de oproerigen ziende, in de Stad niet te kunnen slagen, trokken met een nagemaakte Banier, van *Haarlem* naar *'s Gravenhage*, dan stieten daar het hoofd, wordende vijftien van hen gevangen. In de maand November, daar aan volgende, hadden eenige Burgers mede deel, aan den aanslag op *Gornichem*, en op den 9 Februarij, van het Jaar 1418, verklaarde Vrouw JACOBA, dat zij aan den Heer JAN VAN HEEMSTEDE, Heere tot *Benthuizen*, alle goederen, welke HARPERT VAN FORREEST, aanzienlijk Poorter te *Haarlem*, doch die zig bij de wederspannelingen gevoegt had, en op indaginge van het Gerecht, niet was terug gekomen, onder *Albrechtsberg*, *Schooten* en *Schooterbosch* bezeten hadde, zo leen als eigen goederen, verkogt had, ter somme van zestien honderd goude *Fransche* kroonen, die bij den Thesaurier ontfangen wa-

ren, belastende zij een ieder, gemelde Heer van *Heemſtede*, in 't vredig bezit der goederen te laaten, dan het is uit de geſchiedenisſe kenbaar, dat Vrouw JACOBA voor haaren oom FILIPS moest bukken, en dus ook *Haarlem* zig aan hem moest onderwerpen.

In het Jaar 1428, werd *Haarlem* een der *Hanzeſteden*. Wat de uitvinding der Edele Boekdrukkunst betreft, daar van zullen wij op het Artikel van KOSTER (LAURENS JANSZOON) behoorlijk verſlag doen.

Na dat FILIPS VAN BOURGONDIEN, na het overlijden van Vrouw JACOBA, in het Jaar 1436, in het Graaflijk bewind bevestigd was, begonnen, in 't Jaar 1444, de *Hoekſche* en *Kabeljaauwſche* oneenigheden weder heviger uit te barſten, waar door in dat Jaar, binnen *Haarlem*, een gevaarlijk oproer verwekt werd. FILIPS, zelfs afwezig zijnde, had zijne Gemalinne ISABELLA VAN PORTUGAL, het beſtier der zaaken in handen geſteld. Zij, op de eerſte maare van dit oproer, begaf zig uit den *Haag* derwaards, verzeld zijnde van FRANK VAN BORSSELEN, en den Stadhouder LALAING, zijnde de eerſte *Kabeljaauws*, en de laatſte, die ook niet in de Stad dorst komen, *Hoekschgezind*. De Graavin geen mooglijkheid ziende, dien opſtand te bedaaren, wijl de verbittering zo groot was, dat de *Haarlemmers* zig niet ontzagen, de Staatjuffers van ISABELLA onder de klederen te tasten, om te ontdekken, of den Stadhouder, zig in vrouwen gewaad, daar onder verborgen had, verzogt aan de *Hoekschgezinde* Heeren, die zig nog in hunne Huizen verſterkt hielden, ijlings de Stad te verlaten, en naar *Amſteldam* te wijken, hen intusſchen belovende, binnen drie dagen weder in *Haarlem* te brengen, dan het oproer hield zo ſterk aan, dat de Graavin die beloften niet konde nakomen, zij begaf zig weder naar den *Haag*, werwaards zij die van *Haarlem* dagvaarden liet, om aan haar onderdanigheid, met het brengen der Stads ſleutelen, te betoonen, en de breuke te beteren, dan hier aan bekreunde zij zig mede niet, waarom FILIPS zelve een nader bevel moest uitgeven, en daar in verbood hij, de *Haarlemmers* eenige Koopmanſchap te laaten drijven, in eenige Steden van *Holland* en *Zeeland*. 't Gevolg hier van was, dat LALAIN, aan wien al de ſchuld geweten werd, van zijn Ampt

ont-

ontzet werd, en in zijn plaats aangeſteld, GOSEWYN DE WILDE, FILIPS begaf zig in perſoon naar *Haarlem*, om de beroerte te ſtillen, het welke geſchiedde door het veranderen der Regeering, en het ſtraffen van eenige der voornaamſten, welke ſtraffe, in het Jaar 1454, werd afgekogt. Tien Jaaren later, bevond zig FILIPS weder binnen *Haarlem*.

In het Jaar 1465, beloofde de Graave VAN CHARLOIS, die van *Haarlem*, bij hunne Privilegiën te zullen bewaren, mids zij beloofden, hem bij den dood zijns vaders, als Landsheer te zullen huldigen, dat zij deden en volbragten, in het Jaar 1468. In de Jaaren van 1472, 1473 en 1477, hebben de Steden *Delft*, *Gouda* en *Dordregt*, de Poorteren van *Haarlem*, vrij geſteld van Pondgeld en het recht van Exue, Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN, in het Jaar 1477 geſneuveld zijnde, liet deeze Landen in een weerloze ſtaat na, aan zijne dochter MARIA, die zig toen met hare moeder bevond, in de magt der *Gentenaars*. Op de tijding van 's Hertogs dood, vergaderden de Afgevaardigden der zes groote Steden, op den 28 Januarij van het Jaar 1477, ook den 4 Februarij te *Leiden*, en den 11 was 'er een algemeene dagvaart van alle de Edelen, groote en kleine Steden, in *'s Gravenhage*, om over de zaaken des Lands te raadplegen, en na dat MARIA, op derzelver verzoek, het groot Privilegie verleend had, trouwde zij met MAXIMILIAAN Aartshertog van *Oostenrijk*. Den afval der *Gelderſchen*, veroorzaakten niet alleen den oorlog tusſchen de *Gelderſche* en *Hollanders*; maar ontſtak de oude twist, tusſchen de *Hoekſchen* en *Kabeljaauwſchen* ook weder op nieuw, waar door daaglijks nieuwe beroertens verwekt werden, houdende *Haarlem* toen de zijde der *Kabeljaauwſchen*.

Eenige *Hoekſche* Edelen, onder welke zig bevonden, ADRIAAN VAN KRUININGEN, en HENDRIK BASTAARD VAN BREDERODE, in de Paaschweek, van 't Jaar 1479, zig binnen *Haarlem* begeven hebbende, om hun uitſpanning en vermaak aldaar te nemen, werden van een goed aantal vermetele jongelingen, des nachts, in hunne Herberge overvallen, en zouden 't met de dood hebben moeten bekopen, zo zij niet van de Waard en Waardinne waren bij geſprongen, en hen gelegenheid gegeven

was, om dit onheil te ontkomen, en ten eerſten uit de Stad te geraken. Het Gerecht deed daar niet het minſte onderzoek na, maar bande eenige Burgeren uit de Stad, die wat ſtout over deeze ſlapheid der Regenten geklaagt hadden, want korte dagen daar na, als het voorval rugtbaar werd, kwam Heer JAN VAN EGMOND, een der voornaamſte onder de *Kabeljaauwſche* Edelen, binnen deeze Stad, ten wiens overſtaan en goeddunken, de zo aanſtonds gemelde Burgeren, niet alleen wierden gebannen, maar ook anderen, wier eenigſte misdaad was, dat zij zig met de *Hoekſche* Edelen, geduurende hun verblijf alhier, vervrolijkt en deelgenoten van derzelver vermaken geweest waren. Waar over men zig niet behoeft te verwonderen, als men bedenkt, dat in dien tijd *Haarlem*, niet alleen de zijde der *Kabeljaauwſchen* hield, maar dat de Burgerij dier Stad, overal met de *Kabeljaauwſchen* mede trok, zo als zij ook 's Graaven Hof, in den *Haag* hielpen innemen, en de *Hoekſchen* verdrijven uit *Leiden*, welke partij, op die tijd, de ſterkſte was, voornaamlijk door MAXIMILIAAN begunſtigd wordende. Ook verzekerde MAXIMILIAAN, zig voor die partij van *Haarlem*, zendende 500 man, onder den Markgraaf van *Antwerpen*, 'er binnen, doch die op het morren van de Burgerij, om dat men haar bezworen had, geen ſoldaten binnen te roepen, weder terug geroepen werden.

Vrouw MARIA, in het Jaar 1482, overleden zijnde, werd MAXIMILIAAN Voogd over zijnen zoon FILIPS. Daar na ontſtond den twist, bekend onder den naam van Jonker *Franſen* oorlog, waar van wij op het Art. van Jonker FRANS VAN BREDERODE, melding gedaan hebben. MAXIMILIAAN, *Roomſch* Koning, kwam in perſoon in *Holland*, en ook binnen *Haarlem*, om een algemeene Heirvaart tegen de *Hoekſchen*, die zig in *Rotterdam* genesteld hadden, te beſchrijven, en te veld te brengen. Ten dien einde werd de dagvaart eerst binnen *Haarlem* belegd, waar op de andere Steden, zig aan den *Roomſch* Koning beklaagden, dat, die van *Haarlem*, tot nog toe hadden ſtil gezeten, in het maken van toebereidzelen, en het beramen van geldmiddelen, want men was dus voorheen gewoon, dat *Haarlem* in beide zaken de eerſte was, konde zij thans, die agterheid niet verdragen: ſchoon die niet uit onwilligheid, of mindere gemegenheid ſproot,

ſproot, maar wel uit ohvermogen, veroorzaakt door de rampſpoed der tijden, en verval van haare eerſte neeringe, waarom zij ook reeds afflag van Graaflijke bede had verworven, van Hertog KAREL, en ook nu, werd ze verſchoond, in het opbrengen van penningen, door MAXIMILIAAN, op een zekere ſomme bepaald. Daar op beloofden zij, dat zij, volgens hunne Handveſten en Privilegien, ten allen tijde, wanneer de Vorst zelve te velde trok, mede met hun lieder Poorteren, onder hun eigen Banier, zoude uittrekken, zo als zij dit ook met een dede, en zelfs meer doende, dan zij belooft hadden, trekkende met andere Poorteren, ter bewaring van *Schiedam*, kwijtende zig daar boven anderen, ſtellende zig aan het hoofd tegen de Soldaten, die door MAXIMILIAAN, binnen *Schiedam* gelegt waren, en die de Stad aan de *Hoekſchen* verraden hadden, ſchietende daar bij zeven Burgers, en daar onder een Vaandrig of Stads Banierdrager, het leven in. Een deerlijk lor trof *Haarlem*, door de woede van het *Kaas*- en *Broodſpel*, in het Jaar 1492, waar van wij elders omſtandig melding gemaakt hebben, en dus ons hier alleenlijk tot *Haarlem* zullen bepalen.

Het was den 3 Maij, van het gezegde Jaar, dat deeze benden, die door armoede, tot buitenſporigheid was aangehist, met een aanzienlijk Leger en ontrolde Vaanen, herwaards togen, en zig, des avonds om agt uuren, voor de *Kruispoort* nederſloegen, begerende op het ogenblik te worden binnen gelaten. De Wet, Vroedſchap en Rijkdom, daar op terſtond vergaderd, beſloten, hun buiten te houden, zo als ligt te doen was, en dit beſluit zou den ramp der Stad geweerd hebben, indien de Burgerij even zo verſtandig gedagt had, als de Regeering, en hun had bij geſtaan, doch eenige, die met de *Kennemers* verſtand hielden, braken de Poort open, en lieten het woedende *Kaas*- en *Broodsvolk* in, dat binnen gerukt, terſtond door eenige Burgers bij geſtaan, op de Markt, tegen de Regeering aanrukten. Een gedeelte der Heeren, ontweek de woede op het Stadhuis, dan hier waren zij niet veilig, want zij deden met allerlei geweer, een onbeſtaanbaar geweld op de deuren, zo dat veertig van de Regenten, beſloten, met de aanvallers in geſprek te treden, en zij hadden het gelük, van een verdrag te treffen; waar bij bepaald werd, dat niemand

van die geenen, die op het Stadhuis waren, eenig leed zoude wedervaren, en daar op werden de deuren geopend, dan, zo ras dit geſchied was, verbrak de woedende menigte het gemaakt verdrag; en viel op de Heeren aan, waar van 'er drie jammerlijk om 't leven raakten, te weten, de Schout KLAAS VAN RUIVEN, de Schepen PIETER THOMASZ, en zijn broeder ANDRIES THOMASZ, wordende de eerſte op eene wreede wijze omgebragt, en daar na werd de nagt met plonderen der voornaamſte Huizen, doorgebragt, en daar onder dat van de Heer VAN RUIVEN, verſcheurende de Brieven en Zegels, niet alleen bij de Burgers, maar op het Stadhuis, in de Theſaurie- en Weeskamer, ten nadeele van de gantſche Stad en Burgerij. De nagt in woede doorgebragt, begon de hoop, daags daar aan, een weinig te bedaren. Vier Hoofdmannen, elk met dertig mannen wel voorzien, werden aangeſteld, om alle verdere buitenſporigheden te beletten. Men richte op het Zand, nu de groote Markt, een galg op, en deed, onder doodſtraf afkondigen, dat alle, die eenige goederen geroofd hadden, dezelve weder zouden ten voorſchijn brengen, ook werd 'er vrij geleide beloofd, aan alle die zig ſchuil hielden, enz. De *Kennemers* bleven vier dagen in de Stad, en trokken daar op naar *Leiden*, dan aldaar werden zij geſtuit. Hertog ALBERT VAN SAXEN, gaf de Stad genade, doch niet dan op zeer harde voorwaarde: hij ontnam haar alle hare Voorrechten, en verklaarde, alle de Brieven, waar bij de Stad, of eenige derzelver Poorteren, iets van der Graaflijksheids Domeinen geleend hadden, voor vernietigd, en dat dezelve wederom vrij en onbelast zoude wederkeeren, *tot mijnen genadigen Heeren*, ook zou het *Clerk-Ambacht* blijven, ter zijner begeeving. Alle de Banieren der Stad, die voor *Leiden* geweest waren, moesten in handen van den Hertog geleverd worden, om daar mede na zijne wille te doen. Altoos zoude een Poort, wel geſterkt, moeten ingehouden worden, ten behoeven van *mijnen genadigen Heere: Haarlem* zou terſtond moeten bewilligen, in de Bede, tegenwoordig den Landen van *Holland* en *Friesland* afgevorderd, en zo, wanneer in het vervolg twee Steden geſtemd hadden, zou *Haarlem* de derde moeten zijn, en dewijl door den opſtand van *Haarlem*, drie duizend mannen hadden moeten aangenomen worden, en in deeze Landen

over-

overgebragt, zoude de Stad aan dezelve twee maanden ſoldij moeten betalen, ter ſomme van 24000 *St. Andries* guldens, die terſtond moesten worden opgebragt. Voorts waren uit die genade geſlooten, alle de geenen, die de Poort hadden helpen open ſlaan, die handdadig waren aan de doodſlagen, aan de plonderingen en berovingen der Huizen, en eindelijk, moest 'er eerlijke en profijtelijke betering gedaan worden, van de doodſlagen, begaan bij het inkomen van 't *Kaas* en *Broods-volk*, naar goedvinden en wille van zijne genade. Tot het bijeen brengen der geeischte ſommen, waren de Stedelingen verpligt, om dat 'er zo veel gemunt geld niet voor handen was, hunne kostbaarſte kleinoodjen en Juweelen, hunne zilvere Schalen, Koppen en Lepels, op het Stadhuis te leveren, om daar uit de ſchatting te voldoen. Op de groote Markt was ook een galg opgerigt, tot ſtraf der geenen, die buiten gesloten waren, dan hier van was de ſchrik algemeener, dan de ſtraf, wijl de ſchuldigen zig reeds voor den komst van den *Sax* hadden zoek gemaakt, en dit maakte den Hertog te meer vergramd op *Haarlem*, om dat men die zelfs met vrijgeleide had laten vertrekken. Geduurende deeze aanmerklijke gebeurtenisſen, werden 'er verſcheidene dagvaarten der *Hollandſche* Steden, binnen *Haarlem* gehouden, waar aan den Hertog, zekerlijk niet verzuimd heeft, om een kleur van het hoogſte recht te geven, aan al het geen hij ondernam.

Bij het zegelen der boetens, voor *Haarlem*, *Alkmaar*, *Kennemerland* en *Westfriesland*, die den Hertog aan zig behouden had, moesten die van *Haarlem*, *Kennemerland* en *Westfriesland*, tot laafnis of verkwikking der goede ziele van KLAAS VAN RUIVEN, opbrengen, 400 goude *Andries* guldens, van 24 ſtuivers het ſtuk, ter ſtichting eener Kapelle, in het Kaſteel des Hertogs van *Saxen*, en om te doen maken eene Schilderij, in die Kapelle op te hangen, waar op moest uitgebeeld ſtaan, de moord aan hem begaan, en daarenboven agt honderd *Andries* guldens, voor den dienst van dezelve Kapelle, om daar voor alle dagen, te rekenen, van den dag der ſtichting af, de gewone zielmisſen, en op elken Donderdag de mis van het Kruis, met gezang te doen, welk geld, binnen den tijd van zes maanden moest zijn opgebragt. Nog

zou-

zouden die van *Haarlem* en *Alkmaar*, met de onderhorige Dorpen, binnen den tijd van drie maanden, aan de Weduwe en Bloedvrienden, van den Heer KLAAS VAN RUYVEN ter hand ſtellen, twee honderd guldens, om daar voor te doen maken, twee geſchilderde glazen, het eene in de Kerk van *Haarlem*, en 't ander in de Kerk van *Alkmaar*, ter gedachtenis van den moord, aan gemelde Heer begaan, met een Onderſchrift, zulks aanwijzende, met uitdrukking van het Jaar en dag, waar op die geſchied was. Nog zouden, die van gemelde plaatzen, iemand op hunne kosten, in heilige Bedevaart zenden, naar *Rome*, tot *St. Pieter* en *Paul*, alzo de Heer VAN RUIVEN, daar toe voor zijnen dood een belofte had gedaan, en zoude de geen, die ter Bedevaart gezonden werd, een Geestelijk perſoon, en daar toe bekwaam gekeurd moeten worden, door des overledenens Erfgenamen en naaste Bloedverwanten, en binnen een maand derwaard vertrekken. Nog moesten die van *Haarlem*, aan de Weduwe en Kinderen van den meergemelden Heer VAN RUIVEN, vrij geven, Bier, Wijn, Koorn, en alle verdere onderhoud des levens, zo lang die Weduwe leefde, en na haren dood, zo aan de dochter als aan de oudſte zonen, zo veele 'er bleven wonen, in het vaderlijk Huis, aan 't Zand. Ten laatſten, moesten die van *Haarlem* en *Alkmaar*, en de Dorpen nog betalen aan des overledens Weduwe en naaste Magen, duizend gouden *Andries* guldens, tot wederopbouwing en herſtelling van het Huis, zo als 't door den Heer VAN RUIVEN, Zalr. gedachtenis was bewoond geweest.

Het Glas, waar van de afbeelding, volgens de Copie, daar van te vinden, bij den Heer van OOSTEN DE BRUYN, hier in prent bijgaat, is volgens het gezegde van zijn Ed. in de groote Kerk, ter gedachtenis van KLAAS VAN RUIVEN, in den omgang van het Koor, aan de Oostzijde geſteld, in wezen gebleven, tot het begin der voorgaande Eeuw, wanneer het is afgetekend, en in koper gebragt, om 'er de gedachtenis van te bewaren, alzo het de jongens begonnen uit te gooien, en thans geheel weg is.

De

AFBEELDING VAN HET GLAS TER GEDACHTENIS VAN DEN HEER NICOLAAS VAN RUIVEN, BOVEN 'T CHOOR VAN DE GROOTE KERK TE HAARLEM.

De Plaat daar van is, zegt zijn Ed. te *Hamelen*, in het Jaar 1616 uitgekomen, met het volgende Onderſchrift;

NICOLAUS DE RUYVEN, ARMIGER, SATRAPA KINHEIMERLANDIÆ, ET PRÆTOR HARLEMENSIS, IBIDEM IN DOMO CURIA ANNO 1492, MENSE MAJO, DIĒ 3a HORA 8a PANECASSARIIS INTEREMPUS ANTE SUMMUN ALTARE AD DIVI BAVONIS HEROICE SEPULTUS EST, CUJUS EFFIGIES, CUM SERIE AVORUM, DEPICTA FUIT IN AMBITU CHORI, IN DUABUS VITREIS, ORIENTUM VERSUS PROUT HIC ET FACIE QUIDEM AD VIVUM INPRESSA EXHEBITUR, CUJUS INSCRIPTIO, CUM EFFIGIE, ET VITREIS, HOC NOSTRO SÆCULO ANNI MILLESIMI, SEXCENTESANI, PEURORUM PETULANTIA, FREQUENTI LAPILLO CONFRATA, PAULATIM INTERIIT.

Fabianus Clemenſonius Hamela,
Excudibat Anno 1616.

Te recht is, door VELIUS en anderen, de ſtrengheid van den Hertog van *Saxen*, in deezen gedoemt, om reden, dat niet het geheele Lighaam der Stede, maar alleen het ſlegtſte en ſchamelſte deel der Ingezetenen, daar aan ſchuldig was, en dat dit gemeen zelfs, door hogen nood, tot den opſtand gedrongen was, zo door ondraaglijke ſchattingen, als duurte van levensmiddelen, en groote vermindering der waarde van het gangbaar geld. Wat ten minſten *Haarlem* betreft, het is zeker, zo als uit het verhaal gebleken is, dat zij tegen haar wil en dank, deel in die beroerten genomen heeft, en de Regeering 'er toe gedwongen heeft, door het overweldigen van de *Kruispoort*, en dus niet verdient, nog zo veel te zwaarder dan *Alkmaar* geſtraft te worden, en haar daarenboven hare Voorrechten en Privilegien niet weder terug gegeven te worden, bij zijn vertrek, en zelfs niet geheel onder de Regeering van den jongen FILIPS, die, in het Jaar 1494, gehuldigd werd, wordende eerst door KAREL DEN V, volkomen daar in herſteld.

In de beroerten van de volgende Eeuw, is bijna geen Stad in *Holland*, die meer dan *Haarlem*, geleden heeft. Het licht des Euangeliums, openbaarde zig daar al vroeg, de eerſte Predikatie werd aldaar gedaan, den 21 Julij, van het Jaar 1566. Dan, van de ſchandelijke Beeldſtorming, bleef het verſchoond.

In

trocken zijn. Maer ist by aldien dat ghy lieue Burgers wilt bedencken die ghenade die wy van hem te vercrijghen ende te verwachten hebben, midtsgaders met wat eedt dat ghy den Prince van Oraengien verbonden zijt, ick en twijfele niet ghy en sult (als ick) uwen eedt soecken te betragten, want ick gansch van meyninghe ende wille ben die leste droppel bloets voor de Burgers deser Stadt te waghen, soo ghy luyden sulcx oock van meyninge zijt te doen, wilt dat vrymoedich segghen: Op welcke redenen die schutters eendrachtelijcken gheroepen hebben, lijf ende bloet met hem voor het ghemeyne Vaderlant op te setten, in der voeghen dat sy luyden naer meer andere vermaninghe vriendelick vanden anderen gescheyden zijn. Hebben oock terstont daer na de voorsz. Hopman ende Schout, brieuen aenden Prince gesonden hem de staet vander Stadt remonstrerende."

„ Van ghelijcken oock eenen secreten Brief na nieuwen Dam ghesonden aen Joncker Lazarus Muller, Ouerste van thien Vendelen, den welcken aldaer zijn loopplaetse hadde. Ten eynde hy haerlieden met sommighe vanden zijnen ontsetten wilde, dit achteruolghende, is hy den selfsten nacht met zijn gantsche Regiment opghebroken, ende door Waterlant die van Haestem tot ontset ghetrocken."

„ Den iiij. Decembris is Lazarus Muller voorsz. met zijn x. Vendelen knechten voor de Stadt ghecomen, waer van datter iiij. in quamen, ende dander vi. passeerden voorby. Die namen van de Hopluyden die daer in quamen zijn dese. Steenbach Luytenant van Lazarus Muller, Christoffel Vader, Lambert van Wirtenberch, Marten Pruys."

„ Op desen dach is oock naer Gods beuel d'Afgoderije wt de Kercken ende Tempelen ghesworpen, De selue daer van gherey-nicht ende bequaem ghemaeckt om het reyne suyuere Woort Gods daer in te prediken."

„ Den v. Decembris zijn wederom van Amsterdam ghecomen Christoffel van Schagen, met Adriaen van Assendelft Pensionarius, de welcke terstont (als gheuanghen) naer zijn Excel. den Prince van Oraengien ghesonden werden."

„ Op deſen dach iſſer een Bode van Amſterdam van de vijfhuyſen gehaelt ende inde Stadt gebrocht, den welcken eenen Brief (by Dierick de Vries gheſchreuen) wt Amſterdam aen de Burghemeeſters der Stadt Haerlem gebrocht heeft, maer als den voorſz. ſackdragher bij Haerlem ghecomen is, en heeft hy ſeluer daer te comen niet doruen beſtaen, maer heeft eenen Boer daer toe verwillicht die den ſelnen oock in de Stadt gebrocht heeft, welcken ſackdragher naer ſcherpe examinatie metter galgen gheëxecuteert is."

„ Op den vi. Decembris zijn die vianden t'Spaerwou gecomen doende ſekere cleyne ſchermutſelinge teghens die van Sparendam."

„ Den vij. hebben die Burgemeeſteren ende Hopluyden geſonden t'Sparendam tot ontſet, Gherrit Verlaen met ſekere ghelotte Schutten ende dubbelde Soldenaers, in als ſterck CCC. mannen, waer van Hopman was Marten Pruys."

„ Op deſen dach hebben die vianden haer weder verthoont, ſulcx datter ſekere ſcharmutſinge geuallen zijn, al waer oock die van Sparendam met haer grof gheſchut onder gheſchoten hebben."

„ Den vilj. Decembris hebben die Burgemeeſters ende Capiteynen der voorſz, Stadt Haerlem, wt gheſonden na Sparendam ſekere Burgers ende andere, met grauen ende andere inſtrumenten om den hooghen Dijck tuſſchen Sparendam ende Spaerwoude door te ſteken ende op te deluen, ten eynde d'lant onder mochte loopen, het welcke ſy niet diep ghenoech ghedoluen en hebben."

„ Op deſen dach is tot Haerlem in ghecomen die Heere van Sint Aldegonde, Commisſaris vande Princé van Oraengien, om aldaer ſoot nader hant ghebleken heeft, die Stadt met vrome Wethouders ende voorſtanders te voorſien."

„ Hebben oock op den ſelnen dach de Spaengiaerden op den dijck tegens die van Sparendam een loopſchanſe gemaeckt, ende hebben mede alſdoen tvoorſz. ghedoluen gadt in den dijck weder door die Boeren doen ſtoppen."

„ Den ix. Decembris ſmorgens ten thien vren zijn wederom die Schutters inde voorſz. Doelen vergaert, al waer mede ge-

gecomen is die Heere van Aldegonde, den welcken een ſeer wel ſprekent man die Schutters verhalende die aengheborene groote liefde ende affectie die den Prince van Oraengien tot deſe Nederlanden heeft, inſonderheyt tot het Graeffchap ende lande van Hollandt, d'welcke hy met verſcheyden exempelen verthoont heeft. Verhalende van gelijcke de ſtaet vander Stadt, midtſgaders t'vertrecken van Dierick de Vries, ſoo wy voren gheſeyt hebben, doende mede die Schutters leſen zijn Commiſſie, al waer by hem aucthoriſeert, laſt, ende beueelt, de voorſz. oude Wet van Haerlem af te ſetten ende een nieuwe Wet, als Burgemeeſteren, Schepen ende Rade te verkieſen, Waer om oock hy den Schutters vermaende, dattet niet ghedaen en is om die voorſz. oude Wet te onteeren aen haren naem oft faem, alſo daer vele onder waren die niet dan alle trouwicheyt ende liefde tot hare gemeynte beweſen hadden, maer alleenlijck om de voorſz. Stede voor deſen tijde beter te verſekeren. Verclaerde oock dat den Prince ſulcks niet en dede om die voorſz. Stadt van hare goede Preuilegien te verminderen, maer alleen voor quaet te verhoeden, begheerden daeromme ernſtelick ende vriendelick aen die gheheele Schutterie dat elck in zijn Rot gaen ſoude, ende vergaderen met ghemeynder ſtemme viij. Burgemeeſters, xiiij. Schepens, ende xx. Raden, om dit toecomende Jare te regieren, die welcke de Rotmeeſters des auonts met een billjete ouergheuen ſullen, ten huyſe van Pieter Kies daer den voornoemden Commiſſaris een nieuwe Wet wt kieſen ſoude, alle d'welck ſy volbrochten."

„ Den x. Decembris ſnachts, waſt eenen kouwen nacht, ſulcks dat de Sparen ende Tlje binnen Sparendam ſo ſterck was toe geuroren, dat die vianden van achter ende voren daer op hebben geſtormt, Ende na dat die van Sparendam haer mannelick gheweyrt, oock haer groot gheſchut tot verſcheyden reyſen los geſchoten hadden, zijn die vianden van alle canten ſoo ſterck aen gheuallen ende geſchoten, dattet Garniſoen daer in liggende hem op de vlucht heeft moeten gheuen, hoewel nochtans daer te voren veel Spaeniaerden ghebleuen waren, al waer ſy oock haren Hopman genaemt Marten Pruys een ghetrou ende vroom Capiteyn met ſommige dubbel Soldenaers verloren hebben."

„ Doen

„ Doen nu die Burgemeeſters, Capiteynen, ende Hooftluyden vander Stadt Haerlem van verde ſagen dat die vianden op Sparendam ſtormden, ſoo hebben die haerluyden met een Vendel Schutters, ende een Vendel Knechten (die inder Stadt laghen) die van Sparendam tot ontſet gheſonden, maer doen ſy een ſtuck wt der Stad waren, quam die tijdinghe dat Sparendam oueruallen was."

„ Den xi. Decembris zijn die Spaengiaerts te voete ende te Paerde gecomen, ende hebben die Stadt van Haerlem berent, daer die vander Stadt teghens wt ghetrocken zijn, ende byder Siecken ſchutgheuaert met hen ghehouden hebben, waer alſo een deel vanden Spaengiaerden hen op den Toren vande Leproſen begheuen hadden, ſoo en mochte die vander Stadt metten vianden niet te wercke comen,"

„ Op den ſeluen dach zijn tot Haerlem eenighe van d'oude Wet, die ſuſpect waren, ende inde reyſe van Dierick de Vries gheconſenteert hadden, binnen hare huyſen in bewaerder handt ghehouden. Ende zijn tot Wethouders der Stadt byden Heere van Allegonde ghekoren gheweeſt deſe naegheſchreuen perſoonen."

Burghemeeſters.

„ Claes vander Laen, Joncheer Jan vander Vliet, Gherrit Stuuer, Pieter Kies."

Schepenen.

„ Willem Adriaenſz, Jacob van Hueſden, Cornelis Rijcken, Pieter Bael, Claes Maetenſſz, Adriaen van Berckel, Matheus Auguſtijnſſz."

„ Op den xij. xiij. xiiij. xv. xvi. ende xvij. Decembris zijn die vianden vaſt naerder ghecomen om te ſchanſen, ghemerct het alle deſe daghen ſeer miſtich weder was, waer tegen die vander Stadt oock haer naerſticheyt gedaen hebben om die ſelue (daer zijt meeſt van nooden hadden) te fortifieren. Singende mede van ghelijcke die vianden voor elcker poorten tot een ſpot ende verachtinghe van die vander Stadt, *Chriſtus is opgeſtanden, Tot Haerlem is een buyt voor handen, Dus vvillen vvy alle goder vrolick zijn, Morghen ſal ons die Stadt vry eyghen zijn*, met meer andere ſchampere woorden."

„ Den xviij. Decembris ten viij. vren hebben die Spaengiaerden beginnen te ſchieten op de binnenpoorte vande Cruyspoorte, ende aen beyde ſyden der ſeluer poorte, met clooten van xl. ende xlvi. ponden, ende met xiiij. ſtucken tſeffens, waer teghen die vander Stadt met eenen mannelijcken moedt, met Wolſaeken, Hout, Aerde, Steen, ende andere Subſtantien die mueren ende Veſten gheſterct hebben. Al waer oock den dienſtknecht van Joncker Jan vander Vliet t'hooft vanden buyck geſchoten werdt."

„ Omtrent den middach hebben die Schutters ende Soldaten vander Stadt haer macht (die ſy op het Blockhuys vande Cruyspoort hadden) verlaten, ghemerct dat die voorpoorte meeſt neder gheuallen was, ſo datter gheenen wech ofte toeganck meer en was wt het Blockhuys nae de Stadt."

„ Teghen den auont is het voorſz. Blockhuys vande Schutters ende Soldaten weder inne ghenomen, makende des nachts daer naer eenen wech onder die afgeuallen Poorte, die de vianden op dien dach met vi. lxxx. ſchoten gheraſeert hadden."

Den xix. Decembris hebben die vianden wederom ſtadich met haer grof geſchut op die ſint Jans Poort ende op t'voorſz. Blockhuys geſchoten vi. lxxv. mael."

„ Alle welcke ſchade die vander Stadt wederom met Bolwercken ende fortifieren verbetert hebben, beghinnende mede van de Sint Jans poort tot de Katherijnen Brugge toe eenen nieuwen Wal te maken."

Den xx. Decembris hebben die vianden weder al gheſtadich op het Blockhuys geſchoten c lix. mael, ende dat ghenuerende tot omtrent den middach toe, want haer die vanden alſdoen bereyde om eenen ſtorm te doen, waerom die clocke allarm geclopt heeft, die vianden hadden alle die poorten met Paerden ende met Voetvolck doen beſetten, ſulcx dat ſy omtrent die clocke een vre met opgherechte Vendelen van de Siecken quamen trecken, op haer ſchouderen hebbende ſekere toegemaecte Bruggen om ouer de graft vant voorſz. Blochuys te comen, haer Schanſen laghen oock vol Haeckgeſchutten, die welcke ſtadich op den Wal ende mueren ſchoten, meynende alſo die vander Stadt haer ſtrijcweer te nemen ende te beletten. Als ſy

nu doende waren om t'Blochuys te beſtormen ende te beklimmen, hebben die vander Stadt met groot gheſchut ende Ketenen daer van ter ſyden ſo dapperlick in geſchoten, ende oock met hare Roers die ſtrijckweringhe ſo ſterck ende mannelicken wtgheſchoten, dat de vianden t'Blockhuys hebben moeten begeuen, maer zijn terſtont met ſekere verſche Vendelen weder aen gheuallen, ende die vander Stadt daer weder op een nieu teghens gheuallen zijnde met ſchicten ende ſteken, hebben die vianden ten laetſten tot haerder grooter ſchanden, in haer Schans moeten wijcken, die grachten, die ſinghel, ende den wech laghen vol doode ende ghequetſte Spaengiaerden, oock Buſſen, Spieſſen, Helmetten, Rapieren, ende ander gheweyr, daer d'onſe oueruloedich af ghecreghen hebben."

„ Item daer is onder die dooden t'ſauonts na den Storm noch geuonden een Soldaet die terſtont gheuangen is gheweeſt, ende voor den Burghemeeſters ende Hoplúyden ghebrocht, den welcken by zijn confeſſie ende tortuyre terſtont beleden heeft dat int voorſz. belegge Don Frederico ſelfs in perſoon was, ghelogeert opt huys te Cleef, die Graue van Boſſu op die Hofſtede van Claes vander Laen ende Noorearmes tot Pieter Claeſſz Lonſgen, ende verſcheyden groote Heeren, Edelen, ende Hopluyden tot die Leproſen ofte Siecken. Hy ſeyde oock dat Don Frederico ſterck was in als twee ende tſeuentich Vendelen Lanſknechten, ende acht hondert Ruyteren, te weten, xxxvi. Vendelen Spaengiaerts, xxij. Vendelen Walen, ende xvi. Vendelen Hoochduytſchen, daer die Graue van Euerſteyn otterſte van was, die welcke metten voorſchreuen Duytſchen lach inden voorhout ende tot Hemſtede."

„ Item hebben op dien voorſz. dach twee ſtormen ghedaen wel gewelidelijcken, elcke reyſe met twee Walſche Vendels, ende noch ſekere Spaenſche Vendelen, de welcke vromelicken opgheclommen hebben, ende van die vander Stadt weder manlicken af gheſtooten zijn, in welcken Storm twee Spaenſche Vaendraghers doorſteken zijn, den eenen by Hopman Steenbach ſelfs, ſeggende: Du biſte hier niet beſcheyden, ick ben hier beſcheyden, ontnemende den Vaendragher zijn Ven-

del, met het welcke hy hem doorſteken, ende te rugghe gheſtooten heeft."

„ Den xxi. Decembris voor den middach, hebben die vander Stadt den voorſz. Soldaet op ghehanghen."

„ Item den legher der vianden lach nu langhe ſtil ſonder yet wt te richten, dan dat ſy continuelicken graefden naer 't Bolwerck den Cruys wech lancks."

„ Item die Stadt heeft doen ſlaen den ſeluen dach ſtucken van xxxij. ſtuyuers, ende van xvi. ſtuyuers, wegende twaelf brant ſiluers."

„ Den xxiiij. Is meeſter Adriaen van Aſſendelft voorſz. tot Delft om zijn verraderie op ghehangen, ende t'hooft twee vren lanck op eenen ſtaeck gheſet."

„ Den xxvi. Decemb. zijnder een deel Paerden de Sijlpoort wtgetrocken, in meyninge zijnde om een Schiltwacht te hechten, het welcke die van der Stadt niet en conden by brenghen, gemerckt het veel te licht was, ende de vianden de vluchte namen, ſoo dat ſy niet dan wat gheweers gecregen en hebben."

„ Den xxvij. Decemb. hebben die vander Stadt buyten Scaelwijcker poort eenen Wael geuangen, ende den ſeluen terſtont op ghehanghen."

„ Op den ſeluen dach ontfinghen die van Haerlem eenen Brief vanden Prince, inhoudende dat hy haer tot ontſet feynden ſoude ſekere Walſche Haeckgeſchutten."

„ Den xxviij. Decembris is gheſchoten gheweeſt Pieter Janſſz. Raet Fabrijcmeeſter vander Stadt, int repareren vanc voorſc. Biochuys, waer van hy binnen xxiij. vren daer naer gheſtoruen is."

„ Den xxix. Decemb. tſnachts, is binnen der Stadt gecomen Joncker Jeronimus Serraers, als Commiſſaris, met iij. Vendelen Walen, waer van de Capiteynen waren deſe, Capiteyn Michiel, Capiteyn Couſijn, ende Capiteyn Vemi."

„ Den xxx. Decemb. Waſt eenen ſeer donckeren dach van neuel ende miſt, ſulcks dat die Spaengiaerts tot aen de Stadt conden bequamelick deluen ende grauen."

„ Den

„ Den leſten van Decembris zijn die vander Stadt Scaelwijc-ker poort wt geuallen, ende hebbender iij. doorſteken, oock bet als xxij. Hantroers ghecreghen."

„ Den i. Januarij, zijn die vander Stadt (met witte hemden ouertogen zijnde) die Sijlpoort wt gheuaren, ende hebben de Spaengiaerden in haer Scanſe oueruallen, die de ſelue terſtont verlaten hebben: Maer den viant met eenen grooten hoop weder keerende, zijn die vander Stadt weder te rugghe gheweken, met hen brenghende twee Boeren van Heemskercke met een ionghen."

„ Den ij. Januarij, zijn daer xij. ſleden met Koren, ende een ſlede met Broot die Scbaelwijcker poort inne ghecomen."

„ Den v. Januarij, zijnder xxvij. ſleden met Koren, ende een Vendel Soldaten inne ghecomen, vant welck Capiteyn was Mandares."

„ Den viij. Januarij, hebben die vander Stadt een Soldaet opt Blockhuys wt ghehanghen."

„ Oock en hebben die vianden noyt ſchoot op de Stadt ghe-ſchoten vanden xx. Decemb. tot den viij. Januarij, d'welck ſy alſdoen begonnen met xxiiij. mael ſchietens."

„ Den ix. Januarij, hebben die vander Stadt Scaelwijcker poort inne ghecreghen vij. ſleden met Buſcruyt, ende met Ko-ren, ſchietende cxxxiij. mael."

„ Den x. Januarij, ſo zijnder ſnachts wel ijm. Soldaten, ſoo Schotten, Duytſchen, Engelſche, ende Walen geſonden om in de Stadt te comen, maer door den grooten miſt verdwaelden, ſoo zijnder ſommighe ghecomen aen t'huys te Cleef, aen de Duyn, in den Houte, hoe wel den meeſten hoop na Princen Legher getrocken was, alſo ſy door abuys die Stadt niet en con-den vinden, hoe wel nochtans daer een Fackel wt den Thoren gheſteken werde, ende een clocke geluyt, waer op noch etlijc-ke inder Stadt gecomen zijn, Ende onder als oock eenen Hoochduyts vanden viant, vragende ſommighe die vander ſtadt buyten Scaelwijcker poort waren wtgeloopen ſchermutſinge te houden, oft hy by de Stadt van Amſterdam was, waer op die vander ſtadt antwoorden: Ja, ende hebben hem gheuangen bin-nen gebrocht, die oock, ſo ghy hooren ſult, corts opghe-

hanghen is, Ende alſdoen bÿden vyant veertien mael gheſchoten."

„ Den xi. is een man op t'ſant zijn been af gheſchoten, oock ſo hadden die vander Stadt twee mael allarm, door dien dat de Spaenlaerden ende Walen wederom ſtercke raetſchap maeckten om op die Stadt aen t'Blochuys te ſtormen."

„ Op den ſeluen nacht zijnder xlviij. ſleden met Koren ende Cruyt in gecomen midtſgaders een Vendel Soldaten, waer van Ouerſte was, Capiteyn Jaſper, alſdoen gheſchoten vijxxxi. mael."

„ Den xij. hebben die vianden met ſchieten op het Blockhuys, Borſtweringhe, ende de Huyſen, Clooſteren, Kercken ſeer gheraſeert, daer op ſchietende cl. ſchoten, het welcke die vander Stadt met aerde ende houdt ſhachts veel ſtercker ghemaeckt hebben."

„ Hebben mede ghe ſocht om het huys vande Cruyſſtraet, legghende inder Stadt, te connen ondergrauen."

„ Den xiij. zijnder in ghecomen vi. ſleden met Koren ende met Tonnemeel, gheſchoten hebbende ij'lxxxiij. ſchoten."

„ Op deſen dach iſſer in de Stadt eenen allarm gheweeſt, wanneer die Burghers ſaghen die preparatie haerder vianden."

„ Op deſen dach zijnder twee luyden aen de Tafel ſittende, doot geſchoten, midtſgaders ooc een dienſtmaecht, ende is oock een ionge Dochter met een Roer, haren Doeck met een Tuyt van thooft gheſchoten, ſonder ghequetſt te weſen."

„ Den xiiij. zijn die vander Stadt wt gheuallen, ende hebben drie Soetelaers met twee Duytſchen in ghebracht, doen geſchoten xcvij. mael."

„ Den xv. heeft den viant die vander Stadt weder een alarm aenghedaen, al waer oock die vander Stadt den viant een Vendel benomen hebben, alſdoen gheſchoten xxxi. mael."

„ Den xvi. Januarij hebben die Spainiaerts voor de middach een hooft wt hare ſchanſen ouer het Blockhuys vander Stadt gheworpen, al waer den viant een Briefken op geſchreuen hadden. Dit is het hooft van Capiteyn Philips Coninck, welc-

welcke voorſc. ſcampere woorden die vander Stadt weder tot een gramſchap verweckten, gelijck dat dickwils gebeurt dat quaet met quaet gheloont wort, alſt blijckt by deſe exempelen. Want die vander Stadt verdrietende alſulcke vilanije, die haerluyden vanden vianden gheſchiet was, ſo hebben ſy doen halen xij. gheuanghens, te weten, drie ſoetelaers van Amſterdam, eenen Wael, ende voort al Duytſen, de welcke ſy alle twaelf ghelijck deden op hangen, ende ſnachts daer naer die doode lichamen af ghelaten zijnde, hebben xi. vande ſelfde hoofden in een Tonneken doen packen ofte binden, haer Hayr ende Baert op zijn Geus af gheſneden zijnde, ende dat ten Bolwercke wt inde Spaniaerts ſchanſe gheworpen: Op welck Tonneken metten hoofden een Brief gheſlaghen was, daer op ſtont aldus gheſchreuen, Dat ſy dees den Hertoge van Alba brengen ſouden, ende hem hier mede betalen den thienden Penninck, aldus langhe vanden Hertoghe ghemaent ende niet betaelt, Waerom hy deſe belegeringe voor de ſtadt begonnen heeft, ende alſo hy in tijden ende terſtont niet en was betaelt, ſo ſonden ſy hem elf voor t'fret ende intereſt van dien, tot dien eynde dat hy hem niet en dorſte beclaghen, ende alſdoen gheſchoten xxxv. mael."

„ Den xvij. hebben die vander Stadt lxv. ſleden met Koren in ghecreghen, ende een Vendel knechten, van d'welcke Ouerſte was Schram van Bruynſwijck." ...

„ Op den ſeluen dach zijnde ſoldaten met meer andere, Scaelwijcker poort wt gheuallen, om te ſchermutſen met de Duytſen die haer ſterck int huys te Ruſtenburch beſchanſt hadden, ende hebben den watermolen die de vianden verliepen, eerſt inghenomen, daer naer ghelijckelijc aen gheuallen aen de ſchanſen, de vianden daer wt ghedreuen, ende t'voorſc. huys ſtormender hant in ghenomen, waer zijt al (wat ſy conden becomen) doorſteken ende doorſchoten hebben. Heeft oock den Vaendrager vanden Briel, (der vianden Vaendragher) t'Vendel wt de hant gheruckt, ſiem doorſteken hebbende ende t'Vendel met drie Trommelen binnen der ſtadt gebrocht, alſo dat de meeſtendeel vande Knechten daer ghebleuen zijn.'

„ Opten ſeluen naevolgenden nacht iſſer geordonneert, datmen t'Blochuys buyten der ſtadt ligghende, abandonneren ſoude, ende dat om datter ſo veel volcks daghelicx op gheſchoten werdt, ende deſen dach gheſchoten lx. mael."

„ Den xviij. hebben die vander ſtadt die Cruyſpoort beghinnen wederom veel ſtercker ende dicker te maken, van Aerde, Tacken, Paerdemis, ende andere ſpecien, met balcken in malcanderen geulochten als eenen rooſter, d'welck ſeer vreemt om ſien was, ende is tſelfde Bolwerck het Blochuys in ſtercheyt veel te bouen ghegaen."

„ Opten ſeluen dach hebben die vander Stadt wederomme Schaelwijckerpoort wtghetrocken om-tegens die Hoochduytſchen te ſcharmutſen, alwaer die vander Stadt niet vele bedreuen en hebben."

„ Na den middach zijnder wederom ſeeckere Sleden naer ſ'Prinſen Legher geſonden, om Koren ende andere victualie te halen, die welcke ontrent ix. hondert Soldaten deur den vyant gheleyt hebben: ſulcx ooc dat de vianden wederom teghens die vander Stadt begonden te ſcharmutſen, maer alſnu die vander Stadt den vianden vromelicken ende mannelicken aenghenallen zijn, ſo hebben die vianden die vlucht genomen, alwaer ſommighe vande vyanden ghebleuen zijn, want diet Sparen niet ouer conſte ſwemmen zijn verdroncken. In welcke ſcharmutſelinghe die vander Stadt een Enghels haeckgeſchut verloren hebben."

„ Des auonts is op het nieuwe Blockhuys vande Cruyspoorte, door zijn arm gheſchoten Monſoir Vemi, een vroom Frans Capiteyn. Ende alſdoen gheſchoten vij. mael."

„ Den xix. Jannarij, ſachternoens is Adriaen van Berckeroede Schepen vander Stadt, ghereyſt met ſeeckere ſleeden na den Prince, om noch meer Korens te beſchicken, ende zijn mede wtgetrocken tot een conuoy, ſeeckere Paerden met ontrent vijfhondert haeckgeſchutten, dwelcke de vianden in Schaelwijck, Haerlemmerlier, ende Vijfhuyſen ghemoeten, ende hebben malcanderen als vrome Lanſknechten vrijmoedelick aengeuallen, ende die vianden, die haer nochtans van menichte verde te bouen ghingen, doen ſtracx de vluchte geuen, In ſulcker voegen dat die vander Stadt een heerlijcke victorie vercregen hebben,

ſlaen-

ſlaende op dien dach bet dan ij. mannen: In welcke victorie die vander Stadt twee Trommelen, met veel ſchoon gheweer ghecregen hebben, mitſgaders inneghebrocht drie gheuangens, daer van den eenen ſeer ghequetſt was. Ende doen gheſchoten iij. mael."

„ Den xx. Januarij, zijn die vander Stadt wederom die Spaerwouder poort wtgetrocken, die welcke geuangen ghecreghen hebben, Adriaen van Groenevelt, ende zijn neeff Heer Adriaen Loriſz Pater tot Alcmaer, die oock doorſteccken is gheworden. Ende alſdoen geſchoten clxxxij. mael."

„ Opten ſeluen dach zijnder drie ſleden met Koren, Viſch ende Cruyt binnen Haerlem ghecomen."

„ Den xxi. iſſer een ſlede met Koren, ende een Bode met brieuen inde Stadt ghecomen."

„ Opten ſeluen dach iſſer een Galey op ſtapel gheſtelt. Ende gheſchoten xviij. mael."

„ Oock hebben van ghelijcke die vander Stadt ſmorgens voor den middach wederom wtghetrocken, om alſo tSpaenſche Leger onder die mueren legghende te verſoecken, meenende haren aenual buyten die Sijlpoort met vi. Duytſche knechten te doen: ende die Walen ſouden mede van gelijcke met ſchuyten buyten die Waterſloot, aen S. Cathrijnen brugghe, aende eerſte wal gheſet worden, om alſo van achteren inde Spaenſche ſchans te vallen, ende haer gheſchutte te vernaghelen. Maer deur dien die Duytſche knechten niet ghelijk aen en trocken, dat oock die Walen door de groote miſt niet en conden weten wat die Duytſchen wtrechten, al hoe wel die ſeyne van eenen ſchoot van eenen buſſe binnen der Stadt ghedaen wert: Waeromme ſy niet ghelijck aen en vielen, ſo hebben ſy wedromme na de Stadt moeten wijcken, naer datter aen beyden zijden ſommighe ghebleuen zijn."

„ Den xxij. Januarij zijn daer xiij. ſleden met Koren ende andere victualien inne ghecomen. Doen gheſchoten lxv. mael."

„ Item hebben oock die van Delft, Leyden, Goude, ende andere Zuythollantſche Steden, aen die van Haerlem doen verſoecken, thonende alſo broederlicke liefde tot haerwaerts, dat Indien ſy hare arme impotenten onbequaem ter oorloghe be-

gheerden quijt te weſen, dat ſy die cicx. voor haer deel wel begheerden te almenteren ende te ontfanghen."

„ Den xxiij. Januarij zijnder xxij. ſleden met Koren inde Stadt ghecomen. Alſdoen gheſchoten xxxv. mael."

„ Item die vander Stadt zijn wederomme Schaelwijcker poorte wtgeuallen, ſcharmutſinge houdende met die vyanden, ende dreuen die weder ouer tSparen na hare Leghers: hebben oock doen gheheel ende al Ruſtenberch verbrant, ende ſes ofte ſeuen cleyne ſchuyten die in tSparen lagen den viant benomen ende inder Stadt ghebrocht."

„ Sijn oock gheuaren aen een Coggheſchip datter lach onder den hout in Sparen, om ghewelt op die vander ſtadt daer wt te doen, al waer ſy den brant inne gheſteecken hebben, ende ſommighe vande vianden gheſchoten ende ghequetſt hebbende, ſo zijnſe wederom met triumphe inde ſtadt ghecomen, brenghende met haer twee gheuanghens vanden vianden."

„ Daer is des auonts, omtrent ſeuen vren, wederomme alarme met de clocke ende trommele gheclopt, maer daer en is anders niet nagheuolcht."

„ Den xxiiij. Januarij hebben die vander Stadt inneghecreghen xxxv. ſleden vol Rogghe, Tarw, Viſch ende andere victualie, Ende hebben die vianden alſdoen twee ſtucken gheſchuts op het blockhuys ghebrocht, om die vander ſtadt alſo bequamelicken te moghen beſchieten, ſulcx dat ſy in als gheſchoten hebben iij'.xcij. mael."

„ Den xxv. Januarij hebben die vander Stadt inneghecreghen xxxv. ſleden met Koren ende victualie. Ende heeft den viant alſdoen gheſchoten xlviij. mael."

„ Den xxvi. Januarij wederomme innegecreghen xxxvij. ſleden met victualie."

„ Op deſen dach is vant ſpringhen vande ſteenen ghequetſt gheworden eenen Pieter Vlaſman, weſende een vande ſeuen Capiteynen vander Stadt, ſulcx dat hy terſtont daer naer gheſtoruen is. Ende alſdoen gheſchoten iij'.x. maei.

„ Den xxvij. Januarij, iſſer gecomen eenen grooten ijſeren cloot door de gheuel van Laquetten huys, int Kartshooſt,

bin-

binnen inde keucken, met hem nemende thooft van t'Jonckwijf daer sy stont ende dede die hoenderen vanden spete."

„ Op dese tijt hebben die vander Stadt sint Jans toren ingehaelt, want sy vreesden dat den seluen toren doort schieten inde gracht vallen mochte, d'welck voor den viant een groot voordeel geweest soude hebben."

„ Item heeft den viant alsdoen oock die vander Stadt eenen allarm doen cleppen, daer anders niet naer geuolcht en is, geschoten iij'lx. mael."

„ Den xxviij. Januarij hebben die Burghemeesters, Hopluyden, ende Capiteynen, Brieuen vanden Prince ontfanghen, welcken Post syluyden terstont wederomme gheseonden hebben."

„ Op desen dach zijnder seuen van onse Ruyters de Sijlpoort wt ghereden, om tegens den viant te schermutsen, maer niet wtghericht hebbende, is een elck onbeschadicht wederom ghekeert."

„ Op desen dach quamen inde Stadt lxxx. sleden met victualie, ende sekere vaten Buspoeders, met omtrent iiij'. Walen, Engelschen, ende Schotten, alle wel gemonteerde vrome jonge mannen, die in een Conuent werden gheleyt, ende by de Heeren ghespijst, de namen vande Capiteynen zijn dese, Capiteyn Simmado vande Engelschen, Capiteyn Beaufort vande Schotten, Capiteyn Marottin garde van zijnder Excel. Capiteyn Vardeur garde vanden Graue vander Marck, alsdoen gheschoten ij'xxvv. mael.

„ Den xxix. isser ghepubliceert, dat alle vleyschvercoopers het beste Ossenvleys niet dierder moeste geuen dan t'point iij. groot, ende het Koeyen vleys voor eenen Braspenninck, opte boete van t'vleysch, ende correctie van Schepenen, doen hebben die vianden gheschoten ij'xxviij. mael.

Den xxx. Januarij hebben die vander Stadt geweldelick wtgeuallen, om die vianden haer geschut te vernagelen ofte afhandich te maken, maer also die vander Stadt niet gelijck ghereedt en waren, soo en isser niet sonders wtgericht, Te meer oock om dat den viant al ghereedt inde schansen stont om te stormen, so dat die vander Stadt al wijcken moesten, al waer sy oock seer veel volcx gequetst incregen, waer van die

na-

namen vande Ouerſte hier nae volgen, Capiteyn Michiel in zijn hant, Couchijn in zijn knije geſteken met een ſpies, zijn Vaendrager geſchoten in zijnen arm, Hopman Lambrecht van Wirtenberch geſteken in zijn borſt met een lancie."

„ Opten ſelven dach hebben die vander Stadt den vyant buyten op het Bolwerck doen ſpringhen, waer van datter veel vanden vianden vernielt zijn, ende alſdoen gheſchoten iij'xxi. mael."

„ Den xxxi. Januarij, nae dat die vander Stadt die ſchermutſinghe op ghiſteren gedaen hadden, hebben die vianden daerom niet te minder gheruſt, ende hebben hen op dien dach ghereedt gemaeckt, om met alle haer macht die Stadt op deſen dach te beſtormen, gelijck ſy oock hebben gedaen. Want de wijle dat die vander Stadt ende princepalick de Soldaten, het welck waren op dien nacht die Duytſen, hare wacht hadden omtrent die cruyſpoorte ende ſint Jans poorte ſlaperich gehouden, ſoo hadden de vianden voor den dagheraet haer alle ghereedt gemaeckt, ende alle die Vaendelen geſchickt aen ende omtrent ſint Jans poorte, daerder al veel af oock inde half afgeſchoten Poorten op de ſolderen ende andere plaetſen gecomen waren, al eer die vander Stadt tſelfde ontwaer geworden zijn, ende veel van die vianden waren oock gecomen van onder t'Blockhuys, ende die afgeſchoten Bolwercken vande Cruyſpoort onder die Haechdoren, lancks die Veſt vande Cruyſpoorte tot ſint Jans poorte toe, alſoot ijs doen gheheel ſterck was, ende die veſten lancks heel hardt beuroſen waren, ende hadden die andere haer int Blockhuys ende Bolwerck vande Cruyſpoorte met de opgerechte Vendelen wel in ordenen gheſtelt, ende die leſte ſtonden oock al inde ſchanſen vande Cruyſpoorte af tot ouer die ſint Jans poorte, aende Rauelincx Toren, wel beſet elcx in goeder ordinantie, datter vander victorie niet aen en ſcheen te ontbreken, bereyt met achtien oft neghentien Vendelen, ſoo Spaeniaerden, Walen ende Duytſchen, den ſtorm te doen."

„ Item ſtonden mede al ghereedt ſeer veel Paerden, by ghetal (alſoomen van verde mocht ramen) omtrent ſes hondert by dat Siecken huys ende die Reguliers, ende van gelijcken

in

in Ouerveen, wel ij. hondert, ende oock ſommighe inden Voorhout met voetknechten, verwachtende de victorie vanden ſtorm, ende ſo wat Borgers ende Soldaten na d'innemen vander Stadt haer ſelues ſouden willen ſalueren, ende ontulieden, om die dan ooc te doorſteken, op dattet niemant en ſoude mogen ontcomen noch ontulieden."

„ Item deſen ſtorm was geordineert te doen by de Spaeniaerden, Walen, ende Duytſchen, te weten, De Spaeniaerden met de Duytſchen aen de Cruyſpoort, ende van de Cruyſpoort lancks de Wal ofte afgeſchoten muer na die ſint Jans poorte, Ende die Walen aen ſint Jans poort, die t'voordeel der ſeluer Poorte ende Wallen daer omtrent nu al hadden gheinnadeert, al eer de Schutters ende Soldaten daer omtrent zijnde, dat waren ghewaer gheworden."

„ Die vianden dan die vander Stadt een groot voordeel afgenomen hebbende, die ſy ſonder groote bloetſtortinge niet en ſouden mogen recupereren, ſo heeft die almogende Heere niet belieft, ende alſt nu ſchoon dach gheworden was, zijn de Schutters ende Soldaten die de wacht daer omtrent des nachts hadden gehadt, dat ten laetſten gewaer geworden, ende zijn aengeualpen, eerſt tuſſchen de twee Poorten, bouen de veertich ofte vijftich niet ſterck weſende, met eenen mannelicken moedt, nemende God almachtich te hulpe, ende begonſten ſeer dapperlicken inde vianden te ſchieten, roepende allarm, waer door de wachten die daer omtrent waren, ooc terſtont bereyt aen de Wallen met haer gheweyr zijn gheloopen, ende voorts is her ouer de gheheele Stadt ghegaen, ende eenen yeghelijcken is ghereedt gheweeſt die vianden ſchietende, ende die ouergheclommene in grooten ghetale van bouen neder ſtootende, alſoodatter in corter ſtont een groot ghetal van Spaeniaerden, Walen, ende Duytſchen, die haer totten ſtorm hadden bereyt, doorſchoten, doorſteken, ende omghebracht zijn, daer en mocht niemant ouer die Wal ſien, oft hy was doorſchoten ofte doorſteken ſo vroom ende mannelicken ſtonden dle vander Stadt de vianden teghen."

„ De meeſte ſtorm ende menichte vande aencoemſte der vianden was op het oude ingenomen Blóchuys aende Cruyſpoorte, aen t'nieuwe Blockhuys dat die vander Stadt ſeer ſterck ghe-

gheniaeckt hadden, ende dat de viandén nu teghen deſen ſtorm hadden doen ondergrauen ende onderdeluen, om dat met menichte van volck te oueruallen, Maer die vander Stadt hadden daerteghen ghemaeckt ende gedoluen onder haer Breſſe ofte gemaeckten Solder, eenen grooten Mijne ofte Kelder, gheuult met ſeeckere tonnen buſpoeder, ende ander materien: Dwelck die van binnen, als die Spangiaerts nu aldermeeſt ende in grooten ghetal, met haer opgherechte Vaendelen daer op ſtonden om ouer te climmen, aen hebben geſteecken, ende tvier daerinne gebrocht, dat zijn werck ſeer wel ghedaen heeft, ende is alle Mijne terſtont inder lucht hoochgeulogen, met allen den ghenen die daer op ende ontrent ſtonden, daer ontallijcken veel volcx onder ende in verſmoorden, ende aen ſtucken inder lucht vloghen ende vernielt werden: Helpt Godt, dat ghy gheſien hadet, armen, beenen, ia gheheele lichamen, buſſen, hellebaerden, rapieren, ende trommelen het vlooch al hooch inde lucht, twelck een groot wonder was om aen te ſien: Al waer die van binnen op acnuielen ende doorſtaecken daer noch veel in haer ſchanſſen, ende ander diet niet en conſten ontcommen. Oock ſchoten die vander Stadt een halue ſlanghe, met ſeeckere dubbelde baſſen, inde ſlachoorden die voor aen die S. Jans poorte ſtonden daer ſy groote ſchade in deden. Daer werdender veele vermoort, alſo dat die Spaengiaerden, Walen ende Hoochduytſchen, ten laetſten met ſchanden ende groot verlies van haer volck moeſten ruymen in haer ſchanſſen, mede ſlepende haer dooden die ſy conſten ghecrijghen, ende dat groote Meeſters waren. Van welcke victorie die van binnen den Almachtighen Godt gelooft ende ghedanct hebben, dat hy voor haerluyden, als een ghetrouwe bewaerder ghewoghten ende ghſtreden hadde."

„ In deſen ſtorm is gheſchoten Hopman Lambrecht van Wirtſenburch, die corts daer na inden Heere ontſlapen is."

„ Ter wylen dat de Spangiaerts aldus ſtormden aen die Cruys ende S. Jans poorte, ſoo zijn die Schaelwijcker poorte ingecommen ontrent hondert en tſeuentich ſlede met Rogge en ander victualien, die geconuoyeert werden wt des Princen Legher, met driehondert haeckgeſchutten ende ontrent tſeuentich Paerden, het Meer ouer, die de Spaengiaerden volchden tot aen die poorten van Haerlem wel met hondert Paerden ende ſommighe

Haeck-

Haeckgheſchutten, die welcke meenden die ſleden ende victualie te benemen d'welck hen miſt, hoe wel dat den Standaertdragher van des Princen Ruyteren met eenen anderen doot ghebleuen is, waer van Capiteyn was Jehan Mauregnault, ende vande Ruyters was Capiteyn Enchuyſen, ende alſdoen geſchoten clxviij. mael."

„ Die Burgemeeſteren hebben teghens den auont wederom twee Poſten ofte Boden met Brieuen wtgeſonden, aenden Prince van Oraeugien de welcke terſtont wederom gecomen zijn, brenghende met haer een geuanghen Hoochduytſchen Ruyter, die meynde te trecken nae den Leger inden voorhout, maer hy moeſte gheuanghen blijuen, ende de ſelue twee zijn op ſchouelinghen tſauonts wederom wtghereyſt, ende met die gheſtalteniſſe vande voorſc. Stadt aen den Prince gheſonden."

„ Den i. Februarij zijn die vander Stadt met xxvij. paerden wtgereden om te ſcharmutſen buyten Scaelwijcker poort, maer hebben niemant geuonden dan eenen Duytſchen Soldaet, die ſy mede ghebrocht hebben, van gelijcke hebben ſy buyten die Sijlpoort twee Ruyters doorſteecken, ende eenen Waal ingebrocht, waer door die vianden buyten de Cruyſpoort ligghende, haer verſamelde, het welcke die vander Stadt ſiende, hebben allarm doen cloppen, ende die Soldaten, Schutters, ende Burgers, zijn aen de mueren ghetrocken, maer daer en is niet naer gheuolcht, Ende hebben doen gheſchoten x. mael."

„ Den ij. Februarij hebben die vander Stadt die tijdinghe ghecregen, dat die vianden een Brugghe van ſchuyten maecten, omtrent die Barnarditen, om aldaer met Paerden ouer te paſſeren, ende alſoo de victualie ſloden vander Stadt te benemen, Waerom die Paerden vander Stadt zijnde xxxvi. ſterck, met vi'. mannen ſmorgens inde miſt wtgetrocken zijn, maer alſo ſy gheen Brugghe en vonden, zijn ſy weder ghekeert, Inbrenghende eenen Waal ende eenen ionghen, die ſy inde huyſen ontrent Scaelwijc vonden."

„ Item opten ſeluen dach eenen alarm gehadt, Ende doen geſchoten xvij. mael."

„ Den iij. Februarij is inde voorſc. Stadt gheboden by Clockgheſlach, datmen ſal gheuen een Roggenbroot van vi. ponden om ij. ſtuyuers, ende een pont Koyckies om vijf duyts, eenmen-

mengelen ſoetmelcx om een blanc, ende een pont Butters voor ij. ſtuyuers. Alſdoen gheſchoten lvij. mael."

„ Item die Paerden met ſommighe Haeckgheſchutten vander Stadt zijn ſmorgens wederom die Sijlpoort wtgetrocken om te ſcharmutſelen, daer teghen oock ghereedt zijn geweeſt ſommighe ſpaenſche Paerden, van de welcke die vander Stadt, wt het Blockhuys vande Sijlpoort met een dubbelde Bas, een Paert gheſchoten hebben, met noch twee Ruyters, ſcheydende ſoo vanden anderen."

„ Den iiij. Feb. zijn die Paerden vander ſtadt wederom met ſommige Haecgeſchutten die Sijlpoort wtgetrocken, conuoyerende tot het Meyr toe ſekere ledighe ſleden om Koren te halen, die Paerden vander Stadt waren aen den want vergaert, maer zijn onbeſchadicht vanden anderen geſcheyden."

„ Opten ſeluen dach ſo woude die viant die vander Stadt beſchadigen, te weten, nae datſe diep inde Mijne aende Cruyſpoorte gegrauen ende gedoluen hadden, hebben daer onder geſtelt inden put ſekere quantiteyt van Buſcruyt, meynende alſo die vander Stadt tot ſchande te maken, het welcke God niet gehengt en heeft, maer ter contrarie hebben die vander Stadt den vianden doen ſpringhen in ſulcker voegen, datter veel vande vianden ende Pioniers, armen ende beenen in de lucht gheulogen zijn, ſonder die vander Stadt eenich hinder ofte letſel te doen, Ende doen geſchoten lxxxi. mael."

„ Op deſen dach is Cornelis Gherritſz Stadts metſelaer, ende Michiel zijn Knecht int afbreken van eenen muer, gheuallen ende gheſmoort."

„ Den v. February ſo hebben die vander Stadt den viandt inde Mijnen doen ſpringen, tot haerlieder gelucke."

„ Des namiddaechs cregen die vander Stadt weder viij. ſleden met Koren ende victualie wt des Princen Leger. Ende alſdoen gheſchoten xli. mael."

„ Den vi. Feb. is wt der Stadt getrocken na den Prince vant Oraengien, Capiteyn Vemi een expaert man ter Oorloge, met Adriaen van Berckenrode, om meer victualie ende andere noodſakelicheden te beſchicken."

„ Op-

„ Opten selfden dach is weder inde Stadt eenen alarm geweest, daer niet na geuolcht en is, Alsdoen geschoten xxxviij. mael."

„ Den vij. Februarij isser in ghecomen C v. sleden met Koren, makende de viánden weder eenen allarm, daer anders niet mer geuolcht en is, Alsdoen geschoten xxxvi. mael."

„ Den viij. Februarij hebben die vianden weder eenen allarm gemaeckt, die welcke die vander Stadt int aencomen hebben doen springhen, Alsdoen gheschoten xxxix. mael."

„ Den ix. Februarij hebben die vianden beghinnen te maken binnen het Blockhuys vande Cruyspoorte (dat die vander Stadt gheabandonneert hadden) een groote hoochte van Aerde ende Balcken, d'welcke een Catte ghenaemt wort, om aldaer haer groot gheschut op te brenghen, ende also bequamelick die mueren, wallen, bolwercken, huysen ende straten vander Stadt te connen beschieten, Ende doen gheschoten xxxviij. mael."

„ Opten x. Februarij hebben die vander Stadt die vianden weder doen springen, alsoo sy van grauen ende mineren niet af en lieten, d'welck die vianden met gheen cleyne schaden geboet eu hebben."

„ Opten seluen dach hebben die Burgemeesters ende Capiteynen vander Stadt geordineert, datmen eenen nieuwen binnen Wal maken soude, inde maniere van een half maen, Want sy vreesden dat die viandt tselfde Blochuys soo diep mochte ondergrauen, dat sy tselue soude doort springhen plat maken. Welcken Wal met alder vlijdt ende nacrsticheyt met gemeender handt begonnen ende voleyndet is, in sulcker voeghen oock datter niemant absent beuonden en wert, so wel Burgemeesters, Capiteynen, Hopluyden, Beuelhebbers, als Burghers, Soldaten haer vrouwen ende ionghers, rijck, arm, man ende wijf, ionck ende oudt, so wel by nachte als by daghe, d'welck sulcken voortganck hadde, dat een yeghelijc verwonderde, Ende alsdoen iiij. mael gheschoten."

„ Den xi. Februarij isser een Hoochduytsch wt den voorhout het Sparen ouergheseedt, zijnen Hoedt op stekende ende nae der Stadt ghetreden, den welcken die vander Stadt inghelaten hebben, ende na dat hy vraechde nae Hopman Steenbach: ver-

thoonende Brieuen die aen hem gheſonden waren, ſoo is hy ghebrocht ten huyſe van Steenbach, die welcke terſtont met hem ghegaen is op Stadthuys, al waer hy ſcherpelick geëxamineert is gheworden, ende na der hant oock gheuaughen ghenomen, Ende alſdoen gheſchoten xix. mael."

„ Den xij. Februarij iſſer een Schuyt met victualie van Leyden inde ſtadt ghecomen, Ende alſdoen geſchoten cxiiij. mael."

„ Den xiij. Februarij geſchoten lxxxiij. mael. Daer is oock opten ſeluen dach eenen Poſt met brieuen vanden Prince aenden Raedt ghecomen."

„ Den xiiij. Februarij zijn daer inne ghecomen xl. Haeckgheſchutten, conuoyerende lx. laſt Korens ende andere victualie. Ende alſdoen geſchoten xxiij. mael."

„ Den xv. Februarij hebben die vianden geſchoten xxij. mael op het Blochuys, ende daer is een Aelſmaer ſchuyt met Torf in ghecomen."

Den xvi. Februarij iſſer een tochtſchuyt met broot ende viſch inghecomen, Ende doen gheſchoten xx. mael."

„ Den xvij. Februarij, zijnder xxviij. ſchuyten met victualie ende ccccc. Soldaten, meeſt al dubbelt ſoldenaers ingecomen, waer van ouerſte was Capiteyn Chriſtoffel Gunter."

„ Op den ſeluen dach, heeftmen inde Stadt die Clocke wel vier ofte vijf mael allarm gheclopt, om dat hem den viandt doen preſenteerde als of hy ſtormen woude, latende die vander ſtadt ſpringhen, die wijle ſy byder ſiecken met hare Vaendels in ſlachoordene ſtonden, hoe wel ſy niet veel met haer ſpringhen en bedreuen, waeromme oock den ſtorm gheenen voortganck ghehadt en heeft, Ende alſdoen heeft den viandt gheſchoten xvij. mael."

„ Den xviij. Februarij is d'eerſte Galeye met zijn volck naer de Meyr ghetoghen, lanck zijnde vier en tachtich voet, Ende alſdoen gheſchoten lxxxvi. mael."

„ Op den ſeluen dach zijnder ingecomen liij. oſt v. ſchuyten met victualie ende een ſchuyte met ij. metalen ſtucken van Leyden."

„ Den xix. Februarij is inde ſtadt gecomen eenen Damlooper, met tien gotelinghen, met Cruyt, Loot, ende victualie."

„ Oock

„ Oock heeft op den ſelven dach die cleyne Galeye van Amſterdam, met vier ofte vijf ſchuyten aen Penninckveer gedoluen, om in het Meyr te comen, d'welck die Galeye van Haerlem met andere wachten ende ſchuyten belet hebben."

„ Op den ſelven dach lieten die van Haerlem den viande aent Blochuys ſpringhen, waer wt een dapper ſchermutſinghe (ſoo van binnen als van buyten) gheuolcht is, Ende alſdoen xix. mael gheſchoten."

„ Den xx. iſſer een Wael wt de ſtadt (die ſy eertijts geuangen hadden) naert duytſche Legher gheloopen, Ende alſdoen geſchoten xxxviij. mael."

„ Den xxi. zijn die van Amſterdam wederom met hare Schepen aen penninckveer gecomen om haer eerſte begonnen werck te volbrengen, waer teghen haer de cleyne Galeye van Haerlem heeft gheſet: Oock hebben die vander ſtadt een deel Paerden met ſommighe pleinpſchuyten die Spaerwouwer poort wt geuaren, in dier voeghen dat ſy eenen Damlooper met volck vanden vianden gecregen hebben, die welcke den meeſtendeel doorſteken zijn, ende die reſte werden inde Fuyck op gehangen, Ende alſdoen gheſchoten xxvi. mael."

„ Den xxij. Hebben die vianden gheſchoten lxix. mael, waer van eenen Soldaet onder in ſint Janspoort t'hooft vanden buyck geſchoten wert."

„ Den xxiij. ſchietende xlv. mael, hebben doen eenen Burgher t'hooft vanden buyck gheſchoten."

„ Op den xxiiij. dach hebben die vander Stadt haer twee Galeyen nae de Fuyck gheſonden, Ende alſdoen gheſchoten xxxiiij. mael."

„ Den xxv. hebben die van Dordrecht Haerlem tot aſſiſtentie gheſonden, twee ſchoone metale ſtucken gheſchuts, waer van deen ſchoot xliiij. pont, ende d'ander xiij. pont yſers, met noch iiij. oft v. yſeren ſlanghen."

„ Op den ſelven dach oock in gecregen v. ſchepen met victualie, als Garst, Tarwe. Rog, Boonen, ende Erweten, Ende alſdoen geſchoten xli. mael."

„ Den xxvi. Is ſmorgens vroech die groote Galey van Haerlem voor wt alle de ſchepen van Oorloch geloopen in

het Meyr na den ouertoom, comende onder xij. Amſterdamſche ſchepen, ſoo is hem die viant met iiij. ofte v. ſchepen aen boort geuallen, eer hy wiſt dattet vianden waren, ende hem zijn volck ſchaeloos gemaeckt, ſo dat de Capiteyn genaemt Gherrit de Jonge, gewont zijnde, is met zijn Luytenant in een Boot geuallen, latende zijn volck in laſt, die terſtont vanden viant oueruallen werden. Daer na die groote Galey een vre oft twee quijt geweeſt hebbende, is de cleyn Galeye van Haerlem (waer op Capiteyn was Jacob Thoniſſz) geweldelijcken met ſommige andere ſchepen aengecomen, ende hebben onſe groote Galey met noch een nieu Komeel dat de vlanden toe quam, gewonnen, daer noch ſommige vianden in waren, die al doorſchoten ende doorſteken zijn geworden, behaluen iij. die ſy geuangen namen, ende tot Haerlem in brochten, waer onder was een Edelman van Lueuen genaemt Ramſcot, ende die van Haerlem zijn naer de Fuycke gecomen, haer gequeten hebbende als voorſc. is, Ende alſdoen ij. mael gheſchoten."

„ Opten ſeluen dach zijnder ſommighe Schepen met victualie te Haerlem in ghecomen."

„ Den xxvij. Feb. hebben die voornoemde Galeyen weder aen malcanderen geweeſt, ſo dat die Amſterdammers loopen moeſte, ende die vander Stadt hebben het ghedoluen gadt met ſchuyten, ſteen, ende puyn, weder gheſtopt. Ende alſdoen iij. mael gheſchoten."

„ Den xxviij. Feb. hebben die vander Stadt ſmorghens vroech een cleyne Mijne aen de Cruyſpoort laten ſpringen, in ſulcker voeghen datter ſommighe van de vianden gebleuen zijn, Ende alſdoen een mael gheſchoten."

„ Den ij. Maert hebben die vianden lxxvi. mael geſchoten, waer mede ſy ghedoot hebben eenen Dierick Matheuſſz."

„ Den iij. Martij hebben die vander Stadt haer grof geſchut (daer voor van geſproken is) te werck geſtelt, want nademael de vianden een groote hoochte (d'welck een Catte genaemt wort) voor aen het Bolwerck gemaeckt hadden, ſoo heeft den Luytenant vande Schotten (genaemt Hans Coningham) hem mannelicken daer in met ſchieten ghequeten, de ſelue raſerende inde weerde van eenen haluen dach. Doen viij. mael geſchoten."

„ Item

„ Item ten ſelven daghe zijnder te Haerlem twee Schuyten met Cruyt ende victualie in ghecomen."

„ Den iiij. Martij hebben de vianden een allarm gemaeckt, ende daer is weder victualie inde Stadt gecomen; Alſdoen ij. mael geſchoten."

„ Den v. Martij is de Jacht van Haerlem met zijn volck na het Meyr gheuaren, Ende alſdoen xiij. mael gheſchoten."

„ Den vi. Martij heeft den viant xx. mael geſchoten, doodende eenen, die voor tgrof ghefchut ſtont en arbeyde."

„ Den vij. Martij hebben die vander Stadt op der vianden Cat gheſchoten, verdeſtruerende haer grof geſchut, ende ſterckte der ſeluer, Ende alſdoen cxcix. mael geſchoten."

„ Item is opten ſelfden dach binnen der Stadt gepubliceert van alle dinck vry excijs."

„ Den viij. Martij zijn inde Stadt ghecomen twee Vendels Walen, ende Engelſchen, die corts daer nae weder wt trocken, om darmen preſumeerde datter wel byde iiij. duyſent inde Stadt waren, Alſdoen gheſchoten iv. mael."

„ Den ix. Martij is Capiteyn Enchuyſen met zijne Ruyter ſchepe gegaen, waerom die vander Stadt teghen die vant Hout ſchermutſinghe hielden, Alſdoen geſchoten cliij. mael."

„ Den x. Martij heeft den viant xxxiij. mael gheſchoten."

„ Den xi. Martij heeftmen xix. mael geſchoten, ende die vander Stadt zijn de Sijlpoort wtghetrocken om teghen den viant te ſchermutſen, maer weynich bedreuen."

„ Den xij. Martij heeft den viant xxvij. mael geſchoten, ende daer is weder victualie inde ſtadt ghecomen. Alſdoen oock eenen allarm gehadt."

„ Den xiij. Martij heeft den viant weder xvi. mael geſchoten."

„ Den xiiij. Martij ſo hebben die vander Stadt noch een Mijne doen ſpringen, alſo datter ſommige vande vianden om hals quamen, ende daer is oock eenen leuenden Spaengiaert wt ghedoluen, maer hy en leefde niet lange, ende is ſonder ſpreken corts daer nae gheſtoruen."

„ Opten seluen nacht isser een Wael wt het Bosch inde Stadt gecomen, den welcken terstont na den Prince van Oraengien gheuoert werdt."

„ Den xv. Martij heeft den viandt xviij. mael gheschoten."

„ Den xvi. Martij hebben sy xlviij. mael geschoten, schietende een ionge dochter met den schrijuer van Christoffel Vader, diet beyde metter doot betaelt hebben."

„ Den xvij. Martij hebben die vianden lx. mael gheschoten."

„ Opten xviij. Martij heeft den viant weder cxi. mael gheschoten, Ende doen hebben die vianden wederom omtrent den middach gereetschap ghemaect om eenen storm te doen, waerom die vander Stadt de Clock hebben doen cleppen, maer daer is niet van ghedaen."

„ Den xix. Martij hebben die vianden aende Cruyspoorte een werck doen springen, het welck die vander Stadt niet beschadicht en heeft, Ende alsdoen geschoten xlvi. mael."

„ Den xx. Martij soo deden die van Haerlem smiddaechs omtrent elf vren een werck springen, om alsoo den viandt te beschadighen, Ende des nachts meynden sy de Catte aen brandt te steken, d'welck niet wel lucken en woude, Alsdoen xxvi. mael geschoten."

„ Den xxi. Martij heeft den viandt xxviij. mael geschoten, Ende doen hebben die vander Stadt alle hare clocken wel een vre lanck geluydt."

„ Op den xxij. Martij (welck was Paesdach) soo hebben die vianden haer in slachoorden gestelt, omtrent die Siecken, Ouerveen, ende inden Hout, waerom de Burgemeesteren ende Capiteynen de Clocke allarm hebben doen cleppen, maer daer is niet na gheuolcht."

„ Op den seluen dach zijn die vander Stadt, met omtrent v. oft vi. Ruyteren, ende met cxx. Haeckgeschutten, de Sijlpoort wtgheuallen, om met die van het Bosch schermutsinge te houden, in sulcker voegen datter twee van Haerlem doot gebleuen zijn, ende sommighe ghequetst."

„ Noch zijn op den selfden dach ingecomen tseuentich last Koren, met de schepen, Ende alsdoen geschoten xxxiij. mael."

„ Den

„ Den xxiij. Martij hebben die vianden xij. mael gheſchoten."

„ Den xxiiij. Martij heeft Marinus Brant, Admirael van het Meyr twee geuangens ingebtocht om gepijnicht te worden, de welcke na ſcherpe examinatie by de Fuyck opghehanghen zijn, Ende alſdoen xxxv. mael gheſchoten."

„ Den xxv. Martij, ſmorgens te ix. vren zijn daer de Sijlpoort wtghetrocken omtrent ij'. Walen, om met de vianden (in den Voorhout ligghende) te ſchermutſen, ende hebbén der vianden eerſte ſchanſe ingenomen, maer om dat die vander Stadt niet ſterc genoech en waren, ſo zijn ſy wederom getrocken, ſonder yet ſonderlincks te bedrijuen, achterlatende ij. Soldaten."

„ Doen nu den Burgemeeſteren te kennen gegeuen was, hoe alle ſaken inden Voorhout ſtonden, ſo hebben ſy met aduijs van de Hopluyden ende Capiteynen ſecretelick beſloten ende veraccordeert, t'ſelue Voorhout des achternoens bedeetelick met ix. oft x. Vendelen te ouervallen, d'welck ſy oock namiddach omtrent vier vren gedaen hebben, Te weten, omtrent ſes Vendels met veel Borgers tot de Waterpoort wt, ende omtrent ij'. mannen de Sijlpoort wt, ende die Francoyſen ende Wálen die de Sijlpoort wtghetrocken waren, hebben eerſt metten vianden beginnen te ſchermutſen, ende daer na zijn die Kneehten de Waterpoort oock wtgeuallen, ende oock een Jacht met ſekere ſchuyten den boom wtgeuaren, ende hebben alſoo de vianden tot drie oft vier verſcheyden plaetſen oueruallen, ende nae dat ſy eens haer grof geſchut af geſchoten hadden, hebben haer ſeluen op de vlucht gegheuen, waer op die vander Stadt terſtont ingheuallen zijn, ende hebben die voor vluchtige vianden doorſteken ende doorſchoten, Die ſelue veruolghende toe ouer die vaert, ende hebben alſo van die vianden tot omtrent M. geſlaghen waer onder oock veel groote cadetten waren, alſt wel bleeck aen haer coſtelick ghewaet dat die vander Stadt inbrochten, ende verbranden voort tot ouer de iij'. Tenten."

„ Item die vander Stadt hebben oock mede ingebracht der vianden Veltgeſchut, te weten: Vijf dubbelde Baſſen, ende twee metalen ſtucken, met noch veel Buſpoeder, middgaders noch ix. Vendels, die welcke die vander Stadt tot huerluyder ſpijt des

ſelven auonts met pijpen ende trommelen aen het nieu werck omgedragen, ende daer nae op die borſtweringhen gheſet hebben."

„ Daer werdt ooc inde Stadt gebrocht omtrent xxx. Paerden, veel Koeyen, Calueren, Cleederen, Mantels, ſiluere Schalen, Ringen, vergulde Morlioens, ende ontallicke veel Ruſtingen, Roers ende Rapieren. Somma daer en quam naulicx een Soldaet inde Stadt, oft hij en had eenen goeden buyte."

„ Item daer is noch een Tromſlager geweeſt, die twee hondert Ducaten tót buyte hadde."

„ Die vander Stadt hebben in deſe victorie omtrent viij. mannen verloren, onder den welcken mede geſchoten is een walſch Capiteyn, genaemt Derdeynde, die een vroom ende verſtandich man was, Die welcke de Stadt ſeer profijtelick is geweeſt, int ordineren ende ſterck maken vande voorſc. Stadt die oock mede zijn Knechten inde ſelue victorie ſeer vromelick aengeuoert heeft, Ende alſdoen geſchoten xlvij. mael."

„ Op den xxvi. Martij hebben die van Haerlem ſmorghens vroech op het Bolwerck xi. Vendelen laten vliegen, die ſy op den xxv. deſer Maent ende tot anderen tijden van de vianden veroreghen hadden, Ende alſdoen geſchoten vi. mael."

„ Den xxvij. Martij hebben die vianden wt haer Cat met een Muſket doot gheſchoten, den Luytenant van Lanſloot van Brederode, ghenaemt Dierick Braeſſeman, Ende alſdoen xxxvi. mael geſchoten."

„ Den xxviij. Martij heeft den viandt drie mael gheſchoten, Ende die Schepen van oorloge zijn aen geen ſyde half wegen na Oſtorp geuaren."

„ Opten xxix. Martij zijn de xxxiij. Schepen met vij. Galeyen van de vianden (by t'huys ter Hert) door den Dijck gedoluen, ende alſdoen hebben wij het Meyr verloren."

„ Opten ſelven dach hebben die van Haerlem met aller vlijt (ſoo het ſeer waeyden) die derde Galeye op het Meyr ghebrocht, waer Capiteyn op was een genaemt Binckhorſt, ende oock een Capiteyn Johan Mauregnault, ende etlijcke Borgeren naer de Caech gereyſt by dander Schepen."

„ Den xxx. Martij heeft den viandt byde Fnyck een ſchans beginnen te maken, om aldaer met hare Schepen veylich te moghen ligghen, Ende alſdoen xiiij. mael geſchoten."

„ Opten

„ Opten **xxxi.** Martij hebben de vianden omtrent den auont een Mijne docn ſpringhen, maer ſy en deden die vander Stadt gheen hinder, dan daer werdt door het ſchieten eenen allarm gheclept."

„ Den i. April, hebben die vander Stadt een Schuyt met Buſcruydt ouer het velt ingecregen, Alſdoen geſchoten xix. mael."

„ Opten ſeluen dach hebben die Soldaten ſint Jans Clooſter in ſtucken geſlagen, d'welck tot noch toe gheheel ghebleuen was."

„ Den ij. April hebben d'Amſterdamſche Schepen omtrent xxxviij. ſterck zijnde, vanden morgen totten auont voor de Fuyck geſchoten, Ende doen hebben die vianden op de Stadt xiiij. mael gheſchoten."

„ Den iij. April heeft den viant ſes mael geſchoten."

„ Den iiij. April heeft den viant vier mael geſchoten. Ende alſdoen hebben die vander Stadt elf gevangens buyten die Scaelwijeker poort opgehanghen, ende een vrouwe verdroncken."

„ Den v. April was den windt Noortdooſt, ſoo datter niet wtgherecht en is."

„ Den vi. April is te Haerlem door de Sijlpoort eenen poſt binnen gecomen, die terſtont wederom trock."

„ Den ſeluen dach hebben die vianden die vander Stadt doen ſpringhen, maer die vander Stadt en hebben gheen ſchade gheleden."

„ Den vij. hebben die vander Stadt teghen die vanden Houte (buyten de Scaelwijcker poorte) ſchutgeuaert gehouden, daer weynich wtgerecht is, Ende alſdoen xix. mael gheſchoten."

„ Den viij. April, ſo hebben die vander Stadt een Mijne doen ſpringhen, die oock niet ſonders wtgerecht en heeft, Ende alſdoen ix. mael gheſchoten."

„ Den ix. April zijn ſ'Princen ſchepen, tot omtrent C. ſterck weſende, wt die Caech na de Fuyck toe gecomen, ſo dat die van Haerlem xij. Schepen ghereedt hebbende, zijn ten eerſten met een wijdt groot waterſchip in de Brugghe neuens den Holt gheſeylt, datter in bleef ſteken, het tweede aende

leeger Wal vallende, zijnde een Komeel. Doen nu een deel Soldaten omtrent ij°. de Waterpoort wt op het Bosch vielen, ende te rugge geiaecht werden, ſo ſpronck dat volck van het Waterſchip ouerboort, ende ſommige zijn met een ſchuyt aent lant geraeckt, ſo oock vant tweede ſchip mede, ende lieten die beyde voor de vianden, Die ander ſiende dat de Brugge niet wijcken en wilde, ende oock hare ij. ſchepen verlieten, zijn al ſchermutſende na de ſtadt gheweken, verlieſende vi. oft vij. mannen. Voorts ſo hielen onſe ſchepen met die Amſterdamſche ſchepen neuens de Fuyck vaſt ſchermutſinghe, maer conden niet aen malcanderen comen door den Noordooſten Wint, ende die ſchans daer die Spaenlaerts op die Fuyck met haer groſ geſchut inlagen, Soo zijn onſe ſchepen op den auondt aen gheen ſyde die Ton gheſeylt, daer ſy dien nacht bleuen, noch tweemael allarm op dien nacht ende op de Sonnerwech een ſchermutſinge op dien auont gehouden, Ende alſdoen geſchoten ix. mael."

„ Den x. April zijnder vier de Poſten Scaelwijckerpoort wtgelaten, om naer ſ'Princen ſchepen te trecken. Ende opten ſeluen dach hebben die vianden een lange ſchans gemaeckt, ſtreckende vanden Houte tot de Fuyck toe, in ſulcker voegen, datter wt de ſtadt niet eenen voghel en conde gheuliegen ſonder in haren handen te vallen, Ende ſy hebben alſdoen xiij. mael gheſchoten."

Den xi. April laghen ſ'Princen ſchepen tot Heemſtede, waer wt die vander Stadt meynden ofte ſy en wilden daer volck op ſetten, Waer doot (om haer niet inde laſt te laten) die van Haerlem tot de Sijlpoort wtgheuallen zijn met° omtrent C. ſoldaten, ende omtrent v°. ſoldaten de Waterpoort wt, oock ij°. ſoldaten de Scaelwijcker poort wt. Doen nu die ſchepen niet aen en quamen, ende die vander Stadt met gewelt wederom ghedreuen werden, ſoo werden daer twee Hopmans van haer eyghen Duytſen geſchoten, namelick Steenback in zijn lenden, ende Chriſtoffel Vader in zijn been."

„ Opten ſeluen dach heeft den viant moedtwillens haerder ſeuen ofte acht met twee Vaendelen aent Blockhuys opgeloopen roepende victoria, victoria, die ſtadt is ons, Maer die de wacht daer hadden hebben haer van de victorie verſekert, in ſulcker voe-

voeghen, datter eenen Vaendragher met zijn Vaendel voor de Borſtweringhe bleef ligghen, Ende hebben alſdoen xlv. mael gheſchoten."

„ Den xiij. April hebben ſy iiij. mael gheſchoten."

„ Den xiiij. April twee mael gheſchoten, Ende daer zijn ſnachts dweers doort Legher die Sijlpoort drie Poſten ingheco-men."

„ Den xv. April ſnachts zijnder weder drie Poſten ingheco-men. Ende die vander Stadt hebben haer vierde Galeye (lanck zijnde cviij. voeten) te water gheſonden, Alſdoen xxviij. mael gheſchoten."

„ Den xvij. April zijnder drie Poſten na den Prince gheſon-den, Ende alſdoen iij. mael geſchoten."

„ Den xviij. April zijn binnen Haerlem gecomen Jeronimus Serraers met Monſoir Roſoni, Monſoir Gordel, Monſoir Dor-hem, Monſoir Maligan, ende meer anderen tot xv. toe, met haer brenghende ſommighe mannen met cruyt geladen, Ende alſdoen iiij. mael gheſchoten."

„ Den xix. hebben ſPrincen ſchepen aenden hoeck vande viſſ huyſen ij. duyſent mannen opt lant geſet, om tegen den viandt te ſchermutſen, maer door het lange verbeyden van die van Haerlem, is daer niet ſonders wtgerecht."

„ Opten ſeluen dach iſſer een waechhals met eenen Variager by ſchoonen dage wt Haerlem na ſPrincen Schepen getrocken, den welcken (al hoe wel de vianden naerſticheyt deden om hem te crijgen, oock ſterckelick na hem ſchoten) is in een ſpijt van de vianden dweers door haren Leger behouden ouer gece-men."

„ Noch den ſeluen dach ſnachts is Capiteyn Balfort met zijn Schotten ende ſommige Borgeren tScaelwijcker ende Sparwou-werpoort wtgeualien met witte hemden, ende hebben Ruſten-borch afgeloopen, vernielende veel vanden vianden, waer van dat ſy oock iiij. geuangens in brachten, onder welck was een Edelman van ſHertogenboſch, Ende alſdoen iij. mael ge-ſchoten."

„ Den xx. zijn die Spaeniaerden met een Galeye, ende een deel te laden wt de Fuyck gecomen, meynende Ruſtenborch weder te crijgen, al waer die vande ſtadt haer ſo dapper weer-de dat de vianden wijcken moeſten, geſchoten xiiij. mael."

„ Den

„ Den ſelnen dach zijn weder iiij. Poſten naer den Prince geſonden."

„ Den xxi. April hebben ſy iij. mael gheſchoten, ende is alſdoen oock eenen allarm inde Stadt gheweeſt."

„ Den xxij. zijnder buyten Schaelwijckerpoort gehangen die in Ruſtenborger ſchans geuangen waren, wtgeſondert den Edelman."

„ Hebben oock opten ſeluen dach die van het Meyr dapperlick met malcanderen met hare ſchepen ſchutgeuaert gehouden, maer weynich wtgerecht, Ende alſdoen vi. mael geſchoten."

„ Den xxiij. zijnder weder Poſten in Scaelwijcker poort ingecomen, ende weder die Sijlpoort ander wt gelaten. Doen xiiij. mael geſchoten."

„ Den xxiiij. zijnder omtrent xxiij. Burgers van Haerlem met Cruyt de Sijlpoort ingecomen, ende is inde Stadt een allarm geweeſt."

„ Opten ſeluen dach zijnder ſnachts veel van onſe Walen, Schotten, Engelſchen, ende Pioniers met hemden ouer haer cleederen nae Spijckervoors gadt getogen, ende niet bedreuen hebbende zijn wederom inde Stadt getrocken, ende het begonnen werck weder geflecht, Doen i. mael geſchoten."

„ Den xxv. tſanonts te vi. vren hebben de vianden in iij. partijen op Ruſtenborch comen ſchermutſen, maer hebben weder moeten wijcken."

„ Opten ſeluen dach hebben die van buyten twee allarmen gemaeckt, ſo datter ſommige vande vianden gebleuen zijn, Ende alſdoen v. mael geſchoten."

„ Den xxvi. zijnder iiij. Poſten met een ſchuytken nae ſPrincen ſchepen geuaren, Ende alſdoen ij. mael geſchoten."

„ Den xxvij. hebben die vander ſtadt ij. ſchuyten met Cruyt ouer velt ende ſloten in gecregen, ſo dat corts daer na oock eenen allarm geuolcht is, Ende alſdoen xviiij. mael geſchoten."

„ Den xxviiij. hebben die vander ſtadt tſauonts omtrent viij. vren een Mijne laten ſpringen, daer door etlike Spaeniaerden ende vianden om hals quamen, Waerom ſy xviiij. mael geſchoten hebben, doodende een Capiteyn genaemt Heynrick Janſſz;

Janſſz, met noch een Edelman genaemt Stoffel van Scagen."

„ Opten ſeluen dach zijnder iiij. Soldaten wtgegaen om ſekere Schiltwachten te lichten, d'een onder den Hout, ende dander opten Sijlwech, maer alſo ſy niet mede en wouden, zijn ſy doorſteken geworden."

„ Den xxix. zijnder weder Poſten Scaelwijcker poort wtgeuaren naer ſPrincen ſchepen, ende by het vierteecken behouden ouergecomen, Alſdoen xxxviij. mael."

„ Den xxx. zijn die vander Stadt, te weten, ſPrincen garde wtgeuallen ſchermutſende teghen die van het Boſſche, alwaer Margotijn haren Capiteyn gheſchoten is, ende is in zijne plaetſe gecoren zijnen Luytenant ghenaemt Parijs."

„ Omtrent deſen tijt hebben die vander Stadt gouden penninghen doen ſlaen, aen d'een ſyde de Wapen van Haerlem, ende aen d'ander ſyde haerlieder aduijs, *Vincit vim virtus.*"

Den i. Mey hebben die vander ſtadt ſnachts viij. mannen ingecregen, de welcke de vianden ontiaecht hadden ij. ſchuytkens met viij'. pont buſcruyt dat ſy meynden inde Stadt gebrocht te hebben, Alſdoen xx. mael geſchoten."

„ Den ij. Mey is tſanonts met den donckeren eenen iongen van omtrent xv. iaren tot de Sijlpoort ingecomen als een Poſt, met viij. pont cruyts ſeggende: dat hy vande Burgemeeſters van Leyden geſonden was, ende hy ſeyde hy moeſte ij. Póſten wederom hebben. Deſe worde ghehouden als geſonden vande vianden, Ende alſdoen x. mael geſchoten."

„ Den iij. Mey heeftmen begoſt tot alle Burgers huyſen, rijc ende arm, die prouiande te beſchrijuen, van als (diemen ſeer weynich vondt) oock van cruyt ende ſeep, wanneer men voor i. pont ſeep vi. of viij. ſtuyuers gaf, i. pont quade boter iiij. ſtuyuers, ende i. hennen eye een haluen ſtuyuer, Geſchoten vij. mael."

„ Den iiij. Mey xxi. mael geſchoten. Daer is doen inde ſtadt onder de Walen een groot oproer ende commotie geweeſt, om dat Capiteyn Vemi (die booſheyt ſtraffende: eenen Wael ſnachts hadde doen ophangen, waerom de Soldaten Monſoir Dolhein met Roers op zijn borſt gheſet hebben, hem willende doorſchieten,

ten, ende wilden van hem weten wiet gedaen had, welc rumoer int leſte doort weder geuen van noch eenen geuangen Soldaet geſliſt is."

„ Den vi. Mey zijn de vianden wt de Fuyck ghecomen, ſchietende ſes oft ſeuen Koeyen van die vander Stadt, midts datſe haer wat naerder gingen dan ſy pleghen, ende die vander Stadt ſchoten weder van haer Soldaten drie mannen, Ende alſdoen iij. mael gheſchoten."

„ Den vij. zijn de vianden wt den Hout gecomen, om de Koeyen vander Stadt te nemen, maer die vander Stadt wt comende hebben tſelue belet."

„ Opten ſelſden nacht zijnder vijf oft ſes met Polſſen buyten die cleyne Houtpoort wtgetrocken, ende hebben een Schiltwacht den hals afgheſneden, Ende alſdoen xiij. mael geſchoten."

„ Den viij. Mey hebben de vianden opten auont iiij. mael met haer grof geſchut door de groote Kerck toren gheſchoten, neffens het vrewerck, ende ſnachts hier na zijn iiij. Poſten met conuoy van xx. oft xxx. Haeckſchutten na die ſchepen gegaen, die op der vianden ſchans allarm maecten, die Poſten mede dragende drie Duyfkens, die de Boden wederomme weſen ſouden, Ende alſdoen geſchoten xxij. mael."

„ Den ix. Mey, op Pinxter auondt, hebben de vianden een hooft aen tBolwerck ouer geworpen; daer oock een briefken op gheſchreuen ſtondt, Dit is Capiteyn Oliujers hooft, ende alſdoen xiiij. mael geſchoten."

„ Opten ſelven dach zijn geapprehendeert ende in bewaerder handt ghenomen, meeſter Quirijn, meeſter Lambrecht eertijts Burgemeeſter, met meeſter Quirijns dochter, ende inde Stadtskelder gebracht, om dies wille datmen ſeer quaet vermoeyen op haer hadden, datſe eenich verraedt mochten ſtichten."

„ Opten x. Mey tegen den auont omtrent iiij. vren, quamen de vianden vande Fuyck, ende van Jan Pittamen ſchans, ſchermutſeren om onſe beeſten te crijgen, daer ſy al omtrent xxx. beeſten af gheereghen hadden, maer die ſelue werden haer weder van viij. oft x. ſoldaten ontiaecht, hoe wel die vianden

meer

meer dan Ç l. ſterç waren, Ende alſdoen geſchoten xxij. mael."

„ Den xij. Mey omtrent viiij. vren iſſer een vliegende Poſt ingecomen, hebbende een briefken aen zijn been, Ende alſdoen xxij. mael geſchoten."

„ Den xiij. Mey iſſer een gheuangen (die de vianden op diemer Dijck gecregen hadden) moedernaeckt inde Stadt ghecomen."

„ Opten ſeluen dach ſmiddaechs, iſſer weder een Duyf met eenen Brief ingecomen, Ende omtrent iiij. vren zijn de vianden van Duyn ende vanden Hout afghecomen, om de Koeyen buyten de Sijlpoorte (int velt gaende) wech te halen, doen trocken omtrent xxx. Soldaten wt die Stadt die tegen den viandt ſchutgeuaert hielden, ſo dat ſy vande beeſten gheen en cregen, Ende alſdoen xxi. mael gheſchoten."

„ Den xiiij. Mey iſſer een van de Stadts Mijnen inghenallen, ende dat door t'groote deluen der vianden ende den Reghen, ſo datter drie ſoldaten onder doot ghebleuen zijn, waer door die vander Stadt eenen allarm hadden, Ende alſdoen xxxij. mael gheſchoten."

„ Den xv. hebben die vander Stadt weder eenen Poſt naer die ſchepen geſonden, den ſeluen conuoyerende met dertich Haeckgheſchutten, die allarm inde vianden Leghers gemaeckt hebben, op dat den Poſt mochte behouden ouercomen, Ende alſdoen ij. mael gheſchoten."

„ Den xvi. Mey zijn die vander Stadt weder wtgeualien, iaghende die vianden (byden Houte) wt hare loopſchanſe, ſoo datſe drie Stormhoeden met twee Roers inghebrocht hebben, ende een Schiltwacht doorſteken, Ende alſdoen xvi. mael gheſchoten."

„ Den xvij. Mey hebben de Soldaten die in Ruſtenborch de wacht hadden, die Loopſchanſe by de Fuyck afgheloopen, daer wt brenghende voor buyt drie Spieſſen met een Muſket, Ende alſdoen xliiij. mael geſchoten."

„ Opten ſeluen nacht is t'ſelue volck die de wacht hadden op Ruſtenborch naer Jan Pittamen huys ghegaen, alwaer ſy twee ſchiltwachten hebben doorſteken, ende tot buyt cregen drie mansen, een Cuſſen, met een Deecken."

„ Den

„ Den xviij. hebben die vander Stadt wt haer Mijne eenen Spaengiaert geſchoten, den welcken (alſt ſcheen) een man van qualiteyt was, aengheſien hy een goude Kettinge om zijnen hals hadde."

„ Op den ſelven dach hebben die vander Stadt wederom een Mijne laten ſpringen, die ſeer wel haer deuoir ghedaen heeft."

„ Noch is op den ſelven dach geordineert datmen alle de aerde (diemen aen de Walle droech) ouer worpen ſoude, d'welck eenen yegelicken goet ghedocht heeft, ende ſoo oock beuonden is, Door dien den viandt die vander Stadt gantſch onderdoluen hadden, ſoo dat die vander Stadt op dien dach wonnen meer dan twee vademen dickten."

„ Noch is ten ſelven dage mede geordineert ende afgeleſen, dat yederman in de Stadt moeſt toecomen met een pont terwen broot ſdaechts, de wijuen ende maechden met een half pont, drie kinderen met een pont, hoeren ende ionghers met mouten koecken, ende wie met zijn pont broots niet toecomen en conde, die mocht met mouten koecken den buyck vullen, want daer geen Rogghen broot meer en was. Ende die brouwers en mochten gheen hoogher bier brouwen als de tonne van xx. ſtuyuers. Doen geſchoten iij. mael."

„ Den xix. Mey zijn daer vier ofte vijf viandèn op het Bolwerck vande Stadt comen geloopen, ende hebbender inde Stadt drie geſchoten met een ionge dochter, die daer aerde dragende was, waer van die Trommelen allarm ginghen."

„ Opten ſelven nacht zijn die vander Stadt onder den Houte gheloopen, alwaer ſyluyden twee doorſteken hebben, ende eenen geuangen ingebrocht, Ende alſdoen xxxij. mael geſchoten."

„ Den xx. Mey zijn die vanden Houte, vande Leproſen, ende vanden Sijlwech, met Ruyteren ende Knechten gecomen, om die Beeſten vander Stadt te beſchadighen, d'welck haer by die vander Stadt beledt wordt, al waer ſy twee Ruyteren lieten ende die vander Stadt eenen Soldaet, Ende alſdoen lxxiij. mael geſchoten."

„ Opten

„ Opten ſeluen dach hebben die vander Stadt den geuangen die ſnachts ingebrocht was, weder na de vianden geſonden, geuende hem twee halue Haerlemſche Daelders in zijn Borſſe, met een Broot, ende eenen Brief aen zijnen ouerſten, daer in ſchrijuende, eer hy dat Broot op hadde gegeten dat hem by deſen geſonden wort, ſal hy oueruallen ofte beſpronghen worden. Hier mede wouden ſy hem gewaerſchout hebben, op dat hy hem niet en dorſte beclaghen dat hy verraſt ware."

„ Den xxi. Mey hebben die van buyten (ouer die Wal comende) wel ix. aerdtdragers geſchoten, Ende alſdoen xvi. mael gheſchoten."

„ Den xxij. teghen den auondt hebben die vianden acht vierballen inde ſtadt geſchoten, al waer van brant gecomen was opt hoecken vande Stoefſteech, inde Coninck ſtraet, maer ten was niet bouen de huyſen, ſoo dattet haeſt geſleſt weret. Ende alſdoen xxi. mael geſchoten."

„ Den xxiij. na middach quamen de vianden vande Fuyck, ende andere ſterck omtrent v^c. ende ſchermutſten heel heftich op onſe ſchans van Ruſtenborch, daer bouen vii^c. oft x^c. ſchutten inden eerſten niet in en waren, want ſy veel inder ſtadt waren gegaen, ende die vianden drongen ſo aen, ſo dat ſy die loopſchans ter ſyden ende ouer al in hadden, ende al aen de brugge vande principael ſchans waren, daer een groot Capiteyn ende Seigneur der Spaeniaerden doorſteken wert, met noch een Capiteyn niet wijdt daer van, met noch vi. oft vij. ſpaenſche Soldaten, die doorſchoten werden, ende ſommighe die coppen af geſneden, waer af twee Capiteynen hooſden met noch twee Spaeniaerts hooſden op Verreniagers aent Bolwerck van dien auondt wtgeſteken ende ghetoont werden, tot ſ'anderdaechs, ſo datter oock op deſe ſchermutſinge vande vianden noch wel omtrent xxx. oft xl. gewont, ende noch ſommige doot bleuen, daerder een deel van met een ſchuyt na hare ſchans geuoert werden, ende den eenen Capiteyn hadde een gulden Ketene om den hals met omtrent ij. oft iij^c. gouden Croonen, die die vander Stadt tot buyt creghen, ende doen die vianden begonnen af te trecken, quam het vier int Buſcruyt, dat den Vaendrich Jan Schatter daer in bracht,

ende noch in zijn arm hebbende, ſoo dat hy met Serraets ſeer verbrant was, met noch ſes oft ſeuen andere, daerder ſommige af ſo grooten noot niet en hadden. Doen geſchoten xiiij. mael."

„ Den xxiiij. zijn die vianden van allen oorden gecomen om die beeſten vander ſtadt te halen, waer van datter wel vij. of viij. al int wech drijuen waren, maer ſy werden haer ſo mannelicken ontiaecht dat de vianden de ſelue laten moeſten, met noch ſes oft ſeuen van hare Soldaten, Alſdoen ij. mael geſchoten."

„ Opten ſeluen dach hebben die op het Meyr ſchutgeuaert tegens malcanderen gehouden, maer daer en is niet ſonders wtghericht."

„ Den xxv. na middach iſſer een vliegende Poſt ingecomen met een briefken, tſauonts geuiert met een Fackel aen den leechſten omganck vanden Toren, daer op ſnachts ten xi. vren eenen grooten hoop volcx wter ſtadt tooch om die met Cruyt van onſe ſchepen ginghen op deſen tijt te beurijen, men hoorde ſeer iammerlicken ende eyſſelicken ſchieten den gantſchen na nacht, ende die meeſte bangicheyt ginck die van onſe ſchepen (quamen) aen, doen ſy het gecrijt ende tgeroep onſes volcks (die wter Stadt gecomen waren) hoorden ende haer ſagen, meynende dat het mede vianden waren, ſoo dat doen de meeſtendeel om den hals quamen, ende haer cruyt vanden hals werpen, ende vanden vianden oock meeſt geſpilt worden. Ende dat lange crijten duerde den gantſchen na nacht, ende het ſchieten mede, in dier voegen, dat aen alle oorden vander Stadt allarm was, ende die vander ſtadt brochten twee ofte drie geuangens in, waer van de vianden ſelfs ſeyden: den eenen een Capiteyn te zijn, voorts ſeyden die gene die met haer na de ſchepen gegaen waren, ende een deel nu met Cruyt ingecomen, datſe wel xvi. oft xx. man verloren hadden, doen ſy wt ginghen, ende ghekeert werden als ſy meynden by het ſcheepſvolck te comen, Ende alſdoen xx. mael gheſchoten."

„ Den xxvi. hebben die vianden weder een ſchermutſinge gedaen om die beeſten vander ſtadt te becomen, maer ſy werden geſchut, daer latende eenen Sargant met twee

twee ofte drie andere, midtſgaders drie vander ſtadt gequetſt."

„ Opten ſelven tijt heeft eenen Landman (die de vianden een Koe benomen hadden) weder een Paert daer voren wt het Boſch ghehaelt, ende in de ſtadt ghebracht, Ende alſdoen xxix. mael geſchoten."

„ Den xxvij. t'ſauonts omtrent viij. vren hebben die vianden een galge opgerecht op haer Cat, daer ſy een deel Burgers ende Soldaten aen gehangen hebben, die den ij. nacht te voren met cruyt meenden in te comen, ende in hare handen geuallen waren, ſommige hingenſe aenden hals, ſommige aen de voeten waer door onſe ſoldaten zijn verſtoort ende beweecht geworden, weder deſgelijcken een galge op te rechten op haer Bolwerc, recht voor de oogen der vianden, ende zijn terſtont gegaen om M. Lambert, M. Quirijn, ende zijn dochter Vrſel de bagijn, Adriaen Groenenduych inden bloren tijt, ende den iongen die met cruyt wte Hout quam, deſe twee leſten haer ſententie al ontfangen hebbende, van gegeeſſelt ende gebannen te zijn, ende die iongen in zijn aenſicht gebrantmerckt, moeſten metten voorſc. ende met vijf ſoldaten die inden Hout geuangen waren, ende een Paep tſamen gehangen zijn, behaluen Vrſel die Bagijn met een Walimme mede wten Hout gebrocht, die worden tſamen in Bakeneſſer gracht verdroncken, deſe xiij. werden al tſamen gehaelt ſonder conſent vanden Raedt oft Capiteynen, ende noch hebbenſe op deſen nacht Heer Jaſper, Heer Reyer Roothooft, Doctor Elſen, ende de Predicant van het Gaſthuys, al t'ſamen geuangen genomen."

„ Opten ſelven dach is M. Dierick tot de Papiſten ouergeloopen, daer ij. burgers om geuangen werden, hoe wel onſchuldich. Doen xix. mael geſchoten."

„ Den xxviij. zijn de vianden met lxiij. Schepen tegen ſ'Princen Schepen op het Meyr geſlagen, alwaer ſ'Princen Schepen die vlucht moeſten nemen, achterlatende xxi. Schepen, van welcke victorie de vianden tſauonts getriumpheert hebben, Ende alſdoen xxix. mael geſchoten."

„ Opten ſelven dach hebben die vianden opte Meyrcant een ſchans drie mael beſtormt, daer ſy mannelicken af gheſlaghen werden, maer doen die vande Schans merckte dat ſy vande

Schepen verlaten waren, ende oock Cruyt, Loot, noch victualie en hadden, hebben haer in handen ghegeuen, behoudens lijf ende goet."

„ Den xxix. Mey hebben die vianden tien mael gheſchoten."

„ Den xxx. Mey lieten die vianden die vander Stadt ſpringen, ſoo datter drie bleef, ende Capiteyn Vemi met Conijn waren in groot perijckel, ſo dat die vander Stadt alſdoen allarm hadden, want deen lieter zijnen mantel, ende Vemi werdt met noch eenen Soldaet wtgedoluen. Noch ſo was daer een vander Stadts ſoldaten tot ouer de Borſtweeringe gheſprongen, die nochtans inden roock (hoe wel ſy gheweldich na hem ſchoten) ongheſchent weder ouer geraeckt is, Ende alſdoen lix. mael geſchoten."

„ Den xxxi. Mey hebben ſy xiiij. mael geſchoten."

„ Den eerſten Junij hebben die vianden weder op hare Catte x. oft xi. gehanghen, Ende alſdoen x. mael geſchoten."

„ Opten ij. Junij zijn die vander Stadt wtgeuallen, om het Hout te beſichtigen met een xl. Haeckgeſchutten, alwaer ſy merckten veel volcks te weſen, ſo datter vanden aenſlach niet geuallen en is, Ende alſdoen xv. mael gheſchoten."

„ Den iij. Junij heeft den viandt aen vier maſten een cleyn ſtormhuyſken om hooghe gehaelt, viercant achter en bouen open, met gaten daer in daermen door ſchieten mochte, doen nu dat om hooch was ende die vianden daer twee mael wt gheſchoten hadden, ſoo werdt wier Stadt de touwen in ſtucken gheſchoten, ſo dattet met een ſyde bleef hangen, en de reſte viel met twee ofte drie vande vianden van bouen neder, ſeer luyde crijtende van het vreeſelick leech neder vallen."

„ Ten ſelucn tijden is eenen Wielmaker met noch twee Poſten naer den Prince ghereyſt, met haer nemende etlicke Duyuen die de Poſten wederom weſen ſouden, Ende alſdoen xxi. mael geſchoten."

„ Den iiij. Junij heeft den viandt die vander Stadt op haer Bolwerck doen ſpringen, waer van datter wel ſes om hals ghecomen zijn, Ende alſdoen vi. mael geſchoten."

„ Den v. Junij heeft den viandt xv. mael geſchoten."

„ Den

„ Den vi. Junij is geordineert, dat alle Burghers moutekoecken eten moeſten, maer die Soldaten haer pont tarwen Broot als voren, Ende doen hebben die vianden xxvi. mael geſchoten."

„ Den vij. Junij ſo hebben die vander Stadt een groot Mijngat vande vianden ingenomen, lanck weſende ix. vademen, dat ſy onder het Bolwerc na ſint Jans poort gegrauen hadden, om te laten ſpringhen, al waer ſy in vonden eenen dooden man, Stormhoet ende wittebroot, Alſdoen geſchoten xlvij. mael."

„ Den viij. Junij iſſer een Duyf ingecomen vanden Heer van Batenburch, op verſoeck vanden Wielmaecker, ende ſchreef dattet hem verwonderde datmen by de twee voorgaende Duyfkens gheen Brieuen ontfangen hadde, ende dat den Prince die vander ſtadt haeſt ontſetten ſoude, daer de Burgers niet ſeer af getrooſt waren. Alſdoen geſchoten xxix. mael."

„ Den ix. Junij hebben die vander Stadt de vianden buyten de Sijlpoort t'ontbijten gegeuen, om dat ſy ſeyden: dat die van der Stadt bier noch broot en hadden. Alſdoen xxi. mael geſchoten."

„ Den x. zijnder ſes mamen wt de Schutterijen ghekoren, om altijt te weten d'inhouden vande brieuen die de vliegende Poſten brochten, want die Burgers daeromme ſeer oproerich werden."

„ Op den ſeluen dach is de Fabrijckmeeſter Pieter Janſſz, met Simon Schorl, met noch twee kinderen in eenen ſchoot van het grof geſchut gheſchoten."

„ Op den ſeluen dach hebben die vianden die vander Stadt weder doen ſpringen, maer niemant beſchadicht. Oock hebben die vander Stadt door het groot ſmoocken, noch een vande vianden Mijnen inghenomen. Ende alſdoen geſchoten xiiij. mael."

„ Den xi. Junij wilde den Deken van de Canonicken binnen Haerlem met meer andere Burgeren die inde vianden Leger waren, ſpraeck houden met die vander Stadt, d'welck haer niet toegelaten en is. Ende alſdoen ix. mael gheſchoten."

„ Den xij. zijn die vianden wt den Houte ſterck ende hongherich nae de Koeyen vander Stadt gecomen, waer van datter wel acht geſchoten werden, ende een vande Stadt."

„ Des namiddaechs zijn de vianden wederomme ghecomen om die ſelue Koeyen te halen, waer van ſy daer ſes beſet hadden, ſo dat ſes Haeckgheſchutten vander Stadt haer die ontiaechde, waerom die vianden van booſheyt de Koeyen doorſchoten."

„ Opten ſelven dach iſſer eenen Wael vande vianden gecomen aen Ruſtenborch, ende begeerde den Capiteyn te ſpreken, d'welck hem gheweyghert worde. Ende alſdoen iij. mael geſchoten."

„ Den xiij. Junij zijnder twee Duynen ſonder brieuen inde ſtadt ghecomen. Ende alſdoen xxix. mael gheſchoten."

„ Opten ſelven dach hebben die vander Stadt weder een Mijne ingenomen, daer de Spaeniaerden wacht hielden, Ende alſdoen drie doorſteken, die reſte zijnt ontlopen"

„ Noch opten ſelven dijt hebben die vander Stadt weder ghelt doen ſlaen van xx. ſtuyuers, ende x. ſtuyuers ſtuck, maer ſy en hadden haer gewichte niet, want de xx. en waren maer tien weerdich, ende tien vijf."

„ Den xiiij. Junij heeft den viandt vijf mael geſchoten."

„ Den xv. Junij heeft hem den viandt aen allen canten verthoont, al of hy ſtormen woude, ghemerckt ſy aent Bolwerck aende Cruyſpoort een Mijne deden ſpringhen, ſulcx dat die vander Stadt wel xxx. of xl. ſterck, eens opſprongen, maer daer en is maer een van ghebleuen. Op welcken ſmoock die vianden wel gheweldelijcken met Beuckeners op ghecomen zijn omme te ſtormen, maer als ſy die vander Stadt ghereedt ſaghen ſtaen, zijn ſtracks wederom ghekeert. Alſdoen geſchoten xxxlj. mael."

„ Den xvi. zijnder twee Soldaten leuendich wtghdoluen, die int ſpringhen geuallen waren."

„ Opten ſelven dach iſſer een Duyue ingecomen, die ſcheen wt vianden handen te comen "

„ Opten ſelven dach hebben die vianden weder aen haer maſten een ſtormhuyſken ofte kijckhuyſken met vijſels opgheuoecht, daer ſy van achteren wt ende in clommen, Ende alſdoen geſchoten vi. mael."

„ Den xvij. ſnachts is Monſoir Serraets, met Monſoir Gondijn met een deel Haeckgeſchutten na de Fuyck geconuoyeert,

om

om den Prince van als te aduerteren, by hem hebbende eenen Korf met Duyuen, in ſulcker voeghen dat ſy door het vierteecken behouden ouerghecomen zijn, Ende alſdoen viij. mael geſchoten."

„ Den xviij. heeft Monſoir Serraets een Duyue ingeſonden, waer van den Brief in hielt dat den Prince tot Leyden was, ende die Heere van Batenburch tuſſchen Wtrecht ende Amſterdam om die prouiande te ſchutten, ende dat hy oock metten eerſten de ſake vorderen ſoude, Ende geſchoten xij. mael."

„ Op deſen tijt iſſer noch eenen binnen Wal met Veſten begonnen, ſtreckende van ſinte Margrieten tot ſint Jans poort toe, den welcken oock voleynt is."

„ Omtrent deſen tijt iſſer groote armoede onder alle menſchen geweeſt, ſo datmen alſdoen begonſt t'eten Paerden ende Koehuyden."

„ Den xix. Junij is tſauonts weder een Duyfken met een brief vanden Prince wt Leyden ingecomen, waer inne hem den Prince verwondert dat hy in lange gheen Poſten van die vander Stadt gehadt en hadde, aenghеſien hy die vander ſtadt Poſten te water ende te lande geſonden hadde, die ſy nochtans niet ingecregen en hadden, Alſdoen geſchoten vlij. mael."

„ Den xx. Junij vi. mael gheſchoten."

„ Den xxi. Junij x. mael geſchoten, waer van datter drie tſeffens ghedoot werdt."

„ Den xxij. Junij iſſer een Beuelhebber wt den Houte ghecomen, begheerende datmen hem ter antwoorde ſtaen ſoude, d'welck gheſchiet is, Ende alſdoen iij. mael geſchoten."

„ Den xxiij. Junij ſes mael gheſchoten."

„ Den xxiiij. iſſer een Duyue ingecomen met brieuen vanden Prince, waer in den Prince die vander Stadt beloeft binnen corten tijden t'ontſetten. Ende men heeft alſdoen anders niet gegeten als Paerden, catten, moutkoecken, ende kennepkoecken. Alſdoen geſchoten xxiiij. mael."

„ Den xxv. Junij hebben die vander ſtadt met een Corton door de vianden haer huyſken aende maſt drie oft vier mael gheſchoten. Ende alſdoen geſchoten xxxiij. mael."

„ Den xxvi. tſauonts te v. vren is een Walſch haecgeſchut wt de Fuyc by ons in Ruſtenborch, ende voort inde ſtadt ouergegaen. Doen geſchoten iij. mael."

„ Den xxvij, Junij heeft den viandt gheſchoten lx. mael."

„ Snachts hier nae zijn vijf oft ſes hondert mannen met witte hemden en gheweyr nae die Fuyck ghetoghen, daer ſy meynden ontſet van ſPrincen Schepen te crijghen, die welcke niet aen en quamen, maer trocken wederom ſonder yet wt te rechten."

„ Smorgens omtrent v. vren is weder een Duyfken met een brief inghecomen, waer van die ghemeynte weder wat verquicte."

„ Den xxvlij. Junij ſnachts hier na zijn wederom omtrent M. mannen ſtijf na die Fuyck getogen als voren, maer door dien dat de Schepen niet aen en quamen was den aenſlach te niet, waer door een groote miſtrooſticheyt onder die vander ſtadt gecomen is. Beyde de nachten maecten ooc de vianden aen diuerſche plaetſen vander ſtadt allarm, Doen geſchoten xij. mael."

„ Den xxix. iſſer gepubliceert dat alle de Burgers vander ſtadt ſouden thoonen den gecommitteerden (daer toe gheſtelt) hare prouiande, door dien dat de Soldaten (ondet protectie van dien te ſoecken) beroofden ende plonderden de gemeynte van der ſtadt. Alſdoen geſchoten ij. mael."

„ Den xxx. is tſauonts weder een Duyfken ingecomen met ij. brieuen, daer groote blijſchap om was want inde brieuen was goede tijdinghe."

„ Den i. Julij Smorghens omtrent xi. vren heeft Capiteyn Pellicaen, Capiteyn Cornelis Matheeuſſz, met noch een oft twee Soldaten wt der ſtadt buyten de Sijlpoort int Bleyckers velt met die vianden geſproken, thoonende een Vaendraghers gheuanghen vrou, die eerſt met haren man ſprack, Daer onder worde geſeyt vanden Prouooſt vande vianden, als dat haren Ouerſten begeerden metten Ouerſten vander ſtadt te ſpreken, d'welc alſo geſchiede tſauonts te vijf vren, al waer doen op Crijchs gheleye ende dat tuſſchen tſamenſprekinge vande gheweldich Prouooſt die buyten int velt gaende zijn Bruynſwijcker Hoedt op zijn Prouooſt ſtock ſtack, daer twee Beuelhebbers op wt quamen: Die gheſproken hebbende, quam den Vaendrich dien zijn vrou inde Stadt gheuanghen was, dien mede met den Wachtmeeſter vander Stadt geſproken hebbende, ginck wederom. Ende daer nae quam die Graue van Ouerſteyn zijnder vijf-

de,

de, groote beloften tuſſchen beyde geſchiet zijnde, op Crijchs gelcye te handelen, ſo quamen ſy te hoope tuſſchen die eleyne Holpoort ende die Waterpoort. Daer van onſer ſyde waren, die Burgemeeſter Jan van Vliet, Capiteyn Steenbach, Roſoni ende Pellicaen, ende ſpraken van vi. tot vij. vren, met aen elcke ſyde haer driemael te beraden, eer ſy ſcheyden, ende dat met grooter eerbiedinge ende reuerencie."

„ Omtrent iiij. vren quam een iongen wt haer veltſchanſen loopen, ende wert tot Scaelwijcker poort van onſe knechten ingebrocht, van omtrent xviij. oft xix. Jaren, oen Waelken weſende, ende ſeyde dat ſy buyten grooten honger leden, het welcmen inder ſtadt ooc niet weynich en dede. Alſdoen geſchoten ij. mael."

„ Den ij. Julij hebben de vianden alle haer geſchut wt alle ſchanſen voor die Stadt gebrocht, ſoo begonnen ſy ſmorghens nae vier vren te ſchieten op die Pijntoren, op Rauesteyn, ende op ſint Jans ende Cruyſpoorte, ſo dat de Toren van Rauesteyn al omtrent x. vren neder lach, met veel muers daer omtrent, ende hebben ſeer veel huyſen doorſchoten ende verdoruen, die windt waeyde ſo ſterck vanden Weſten, ſo dat haer kijckhuyſken op de Cat bouen aende maſt onder de voet waeyde, Datmen met ſchieten niet en hadde connen om crijgen, dat conde Gods genade door eenen wint vernielen. Na middach lach den Toren aen ſinte Katherijnen Brugghe mede ter neder geſchoten, Ende alſdoen geſchoten x'. mael."

„ Op den ſelven dach ſtonden die vianden van buyten ghereedt omme te ſtormen, in ſulcker voeghen, dat die Clocke allarm ginck, maer daer en is niet na gheuolcht."

„ Op deſen nacht hebben die vianden twee vlotten inde Veſte gebracht, meynende alſo bequamelick te ſtormen, maer die van der Stadt reede weſende hebben haer met ſchieten wel xx. mannen vernielt."

„ Noch opten ſelven dach hebben die vander Stadt een ſwarte vlagge wt gheſteken, om die ſchepen te aduerteren dat die Stadt in grooter benautheyt was."

„ Den iij. Julij heeft den viandt ſeer vreeſelicken cviij. mael geſchoten, ende alſdoen tſauonts omtrent vijf vren, hebben die vander ſtadt weder tegen die vianden opte voorſc. plaetſe ſpraecke gehouden."

„ Den iij. hebben die vander Stadt weder een ſwert Vaendel den Toren wt laten waeyen, haren noot daer mede die Schepen te kennen geuende."

„ Op den ſeluen dach iſſer een Duyue ingecomen, hebbende brieuen van den Prince dat hy haerlieden den nauolgende nacht meynden t'ontſetten. Ende alſdoen ccclviij. mael geſchoten."

„ Sijn oock opten ſeluen nacht die Soldaten vander Stadt alle gader met witte hemden ouer haer cleederen Scaelwijckerpoort wtgetrocken, meynende van vre tot vre dat het ſcheeps volck aen landt comen ſoude, om die ſtadt te ontſetten, maer daer en is niet naer gheuolcht."

„ Noch opten ſeluen dach hebben die vander ſtadt wederom geparlementeert metten vianden, aen yeder ſyde ſes, daer de Graef van Boſſu, ende die Graef van Ouerſteyn, met noch vier ter eenre ſyden waren, ende van die vander Stadt waren Steenbach, Jan van vliet, Roſoni, Mons Sohey, Pellicaen, ende Cornelis Theeuſſz, maer ſy en conden niet accorderen, want de Soldaten vander Stadt en wilden ſonder gheweyr niet wt trecken."

„ Den v. Junij omtrent die middach hebben ſPrincen Schepen die van der Stadt weder verſchenen, waer door ſy luyden met vele Soldaten die ſtadt wt getrocken zijn, om haerlieden te helpen. Dit merckende den viant heeft aent Bolwerck eenen allarm ghemaeckt, ſulcx dat die Clock alarm geſlaghen wert, waer door den viandt wijcken moeſte. Ende alſdoen acht mael gheſchoten."

„ Den vi. hebben die vander Stadt een wit Vaendel den Toren wtgheſteken, ende ter ſeluer tijt met gewelt Niclaes Berntſſz een vande Stadts Capiteynen met een ſchuyt nae die Schepen geholpen met iiij. Duyfkens, ende eenen brief aen den Prince van Oraengien, dat hy ſo veel wilden doen ende beſtellen Schepen ende Schuyten met prouiande by de Ton teghen Dijnſdaechs ſauonts, want ſy den honger niet langher lijden en conden, ende is behouden ouer ghecomen."

„ Den vij. Julij omtrent ſeuen vren iſſer eenen brief vanden Prince van Oraengien ingecomen, ende mede onderteeckent vanden Poſt die leſt wt getogen was, als dat ſyluyden noch

ee-

eenen dach oft twee ten lancſten ſoudon ordentlicken lijden, hy ſoude haerluyden voor gewis (met Gods hulp) ontſetten: Daer op de Burgers ende Soldaten vander Stadt haer met blijſchap weder te vreden ſtelden, hoe wel een yegelick toegeruſt was om wt te trecken, ende veel volcx haer goet ende cleederen wech ghegeuen hadden, oock ſommighe haer goet vanden Soldaten berooft was, met groot iammer ende ellende datmen ouer de gantſche Stadt ſach ende hoorde."

„ Op den ſelnen dach hebben die Soldaten de Lombaert opgeſmeten, ende alles genomen datter in was, want ſy meynden van vre tot vre die Stadt te verlaten."

„ Den viij. iſſer een Duyue ingecomen met eenen brief vanden Prince, als datmen haerluyden den nauolgenden nacht hoepten t'ontſetten, ende zijne Schepen ſouden een looſen allarm opte Fuyck maken, maer op het Boſch ſoude het meeſte gewelt comen, van weleke nieu mare het meeſtendeel der Stadt in rumoer was, ende wel een paer duyſent Soldaten ende Burghers daer op wachten, hebbende witte hemdenr ouer haer cleederen, om alſo d'andere tot aſſiſtentie te trecken, welcken aenſlach niet geluckt noch volbrocht en is, Dacrom die gemeente in grooter droefheyt was, want ſy van honger ende ellende ſeer geſwackt waren."

„ Ende opten ſeluen nacht maecten ſ'Princen Schepen voor de Fuyck eenen allarm met ſeer te ſchieten, daer anders niet van gecomen is."

„ Op deſen tijt was in Haerlem den honger ſo groot, datter vele menſchen van honghcr gheſtoruen zijn."

„ Den ix. Julij iſſer weder een Duyfken ingecomen, de tijdinghe brenghende dat ſ'Princen volck den ſlach in het Mannepat verloren hadden, waer op ſommighe Capiteynen de hare vermaenden dat ſy haer ghereedt ſouden maken om wter Stadt te trecken, maer die vrouwen ende kinderen hadden ſy gaerne inde Stadt gelaten, welcken wttreck tot gheender perfectie gecomen en is, Want die vrouwen verſtaende datmen haer met hare kinderkens inde Stadt laten wilde, zijn terſtont met ſulcken diſordre ende gecrijt onder malcander geloopen, datmen daer niet en wiſte door te comen."

„ Den

„ Den x. Julij tſauonts ſo hebben die vander Stadt wederom ghereedtſchap gemaeckt om wt te trecken, Ende werdt geordineert, daer ſouden (om den wech te beurijden) voor aen trecken ſeuen Vaendelen knechten, meeſt al haeckgeſchutten, daer na den Raet, Schutters, ende Burghers, met hare wijuen ende kinderen, die mede wilden, ende tot den hindertocht was geordineert ix. Vaendelen knechten, Welck voornemen (by eenen brief die den viandt wten Boſch ſchicte) beledt wert, door dien, het inhout des Briefs was, dat alle die inder Stadt waren, ghenade ſouden hebben, daer op hen die duytſche Hopluyden ende Soldaten terſtont betrouden, ende afuallich werden."

„ Opten ſeluen dach verthoonden die Spaeniaerden op het oude Blockhuys (tot een teecken van victorie) negen Vaendelen, die ſy den voorgaenden dach int Mannepat van ſ'Princen volck gecregen hadden."

„ Op den xi. Julij meynden tſauonts vier oft vijf Vaendelen Walſche haeckgeſchutten Schaelwijcker poort wt te trecken, daer van die meeſte al buyten waren, met veel Burgers ende Schutters daer onder, ſoo datter geen een aende Breſſe ofte Stormplaetſe en bleef, dit geſchieden weder ſonder eenighe ordinantie, met confuys ende verbaeſtheyt, gheen Brugleggbers ghereedt weſende, ſoo is een yeder wederomme (met groote beroerte onder die Burghers ende Soldaten) elck een op zijn Wacht ghegaen. Ende ſoo Godt die Stadt niet ſonderlinghen bewaert en hadde, die vianden hadden daer moghen in comen: want tſauonts omtrent half twaelf de Soldaten weder eerſt na haer Breſſe ginghen."

„ Opten ſeluen dach hebben die vander ſtadt de vianden antwoorde gheſchreuen, ſo dat die Bode twee mael ghins ende weder liep."

„ Noch opten ſeluen dach hebben die Soldaten M. Quirijnen dochter, met des Coſters wijf, door groote wreetheyt doot gheſlaghen."

„ Den xij. Julij des auonts is Steenbach, Roſoni, Chriſtoffel Vader, met noch twee Burgemeeſters ende meer andere, metten vianden geaccordeert, als dat ſy haerlieden die Stadt met accoort ſouden ouergeuen, maer Roſoni en ſtont het accoort niet toe, ende heeft dat andere Walſche Capiteynen geaduerteert,

teert, die welcke terſtont ſeer twiſtich geworden zijn, ende hebben die Valbrugghe op gehaelt, niet willende de voornoemde perſoonen in laten, die welcke nochtans int leſte ingheraeckt zijn, die Burghers ende Soldaten noch goeden moedt gheuende, ſegghende: Don Frederico ſal ons meer ghenade doen, als wy hem wel toe betrouwen."

„ Den xiij. Julij ſoo hebben die vander Stadt haer Trommelen laten ſlaen, dat alle die Hopmansſchappen haer ſouden laten vinden op een oort, al waer haer voor ghehouden werdt, oft ſy op ghenade ende onghenade vanden Hertoghe van Alba inde Stadt blijuen wilden, oft ſonder gheweyr wt te trecken? Waer op ſy ſeyden, lieuer op ghenade ende ongenade te blijuen, dan ſonder gheweyr wt te trecken. Gemerckt oock d'Ooſterſche ende Schotſe Knechten wijs ghemaeckt was, dat ſy in ghenade ghenomen waren, ſo hebben d'ander Soldaten haer de handt Gods moeten beuelen, ende op de ghenade verwachten. Maer Monſoir Gordel hoorende vande ghenade ſpreken, heeft ſtraex een vande Knechten beuolen dat hy hem doorſchieten ſoude, ſegghende: *& toy mon amy qui m'aue fait pluſieurs ſeruices, faictez moy aſt heure la derniere, me donnant vn coup d'harquebouze.* Dat is te ſeggen: Nu wel mijn vrient ghemerckt ghy my vele dienſten ghedaen hebt, wilt my doch nu de leſte doen, ende neemt dit Roer ende doorſchietet my, het welcke den Knecht naer langhe weyghеren volbracht heeft."

„ De oorſaecke van dit Romeyns werck was, als dat den viandt int accorderen opentlijcken betuycht hadde, dat (alle) die in Berghen in Henegouwen gheweeſt hadden ghеen ghenade hebben en ſouden. Ende zijn ſmorghens te neghen vren buyten die Sijlpoorte ghegaen, omme het accoordt te beneſtighen, Waer op die Schutters op het Stadthuys ontboden werden, oft ſy met tſelue accoordt te vreden waren, ghemerckt ſyluyden een groote ſomme van Penninghen voor de plonderinghe vander Stadt opbrenghen moeſten, ende byden Burghemeeſters voor twee hondert duyſent en veertich guldens vry ghecocht, ende dat op drie termijnen, Waer van d'eerſte hondert duyſent guldens daer binnen twaelf daghen weſen

moe-

moeſten, ende die reſte binnen drie maenden naeſtcomende, met welck accoordt de Schutterijen te vreden moeſten weſen."

„ Die Stadt nu in handen vanden Hertoghe van Alba weſende, is terſtont met die groote Clocke af gheleſen, dat allen die Burghers met die Soldaten al haer gheweyr bouen op het Stadthuys brengen ſouden, ende dat die mans perſoonen terſtont ſouden gaen te Sijl, int Clooſter, de vrouwen inde groote Kercke, ende die Soldaten inde Bakeneſſer Kercke. Maer die Schotten met die Duytſche knechten hebben die mueren bewaert."

„ Dit ghedaen zijnde is Philippus Martius (eertijts oudt Burghemeeſter) int Clooſter vande Sijl ghecomen, ende die Burghemeeſteren ghebeden, dat ſy die penninghen (daer een yeder op ghetaxeert was) wilden opbrenghen, op dat die Stadt niet gheplundert en wordt, ghemerckt hy als Commiſſaris van den Hertoghe gheſonden werdt."

„ Is oock die vander Stadt alſdoen onder ſes mannen een bol Broodts van twee ponden wtghegheuen."

„ Den xiiij. Julij ſoo is den Commiſſaris wederomme in het Clooſter ghecomen, met Don Juliano Romero, ende heeft den Burgheren eenen goeden moedt ghegeuen, ſegghende: Dat haer leuen gheſalueert was, midts opbrenghende de voornoemde penninghen."

„ Op den ſeluen dach als die Spaengiaerden inne ghecomen waren, ſoo zijn die Schotten met die Duytſchen belaſt, haer gheweyr op het Stadthuys te brenghen, ende voorts gheleydt tot ſinte Cathrijne ende ſint Vrſele Clooſter, al waer ſy mede vande Spaeniaerden bewaert werden."

„ Don Frederico is met de Graef van Boſſu, ende meer Edelingen opten ſeluen dach inde Stadt ghecomen."

„ Ten ſeluen dage zijn die Capiteynen ende Vaendragers (als ſy ſdaechs te voren haer Vaendels preſenteerden) geuangen nae t'huys te Cleue gebrocht. Ende dewijle Burgers ende Soldaten aldus inde Kercken bewaert werden, ſo hebben de Spaeniaerts ſommige Burgers huyſen berooft ende gheſpoelgeert."

„ Den

„ Den xv. Julij zijnder omtrent iij‘. Walen op de Marct ghehanghen ende gherecht.”

„ Op den ſeluen dach is den Hertoch van Alba van Amſterdam ghecomen om die Stadt Haerlem van buyten te beſien, ende is ſoo om die Singel vander Stadt ghereden, ende die Catte met andere ſterckten ende ſchanſſen beſichticht hebbende, is daer naer weder binnen Amſterdam getrocken.”

„ Den xvi. is Hopman Ripperda met zijnen Luytenant onthooft, ende Steenbachs Predicant gehangen, met noch ij‘.xlvij. Soldaten int Meyr verdroncken.”

„ Den xvij. is die ſchattinghe gheinnet, ende weder een deel Soldaten buyten Scaelwijckerpoort onthalſt.”

„ Den xviij. iſſer weder wel iij‘. buyten Scaelwijcker poort onthalſt, onder welcke oock ſommige Burgers waren, in meyninghe weſende met de knechten wt te paſſeren, ende ſo door te comen.”

„ Opten ſeluen dach wert Simon Simonſſz. den Predicant mede den cop afghehouwen.”

„ Den xx. Julij is Lanſloot van Brederoede, Roſoni, ende den Rentmeeſter vanden Briel geapprehendeert, ende buyten der ſtadt tot Schooten onthalſt.”

„ Den xxiiij. zijn alle die mannen die om het woort Gods eertijts gheulncht waren, gheapprehendeert gheworden, midtſgaders Pieter Kies Burghemeeſter, Jacob Gherritſz Treſaurier, Arent Dierickſz. Gorter, Floris Willemſz. Schoenmaker, Arent Diesickſz Coeman op de Beeck, Hageman Kerckmeeſter, Adriaen platteelmaker, Schagen, Michiel de Waels ſoon.”

„ Den xxv. Julij is met vier Trommelen om geſlagen, datmen alle die wtlandich geweeſt zijn openbaren ende te voortſchijn brenghen ſoude, op verbeurte van in haer eygen deure gehangen te worden.”

„ Den xxvij. is geapprehendeert Ariaen Janſſz, Schout Jan van Vliet, Gherrit Stuuer Burgemeeſter, Jan Aelbrechtſz Raet Secretaris, Jan vande Vooren Cornel, Jacob Bartelmeeuſſz Capiteyn, Pieter Bal Schepen, ende Jacob Barntſſz Capiteyn, die corts daer naer geſtoruen is inde geuanckeniſſe ende inde Stadt begrauen, want ſy alle wter Stadt geuoert waren. Oock Jan Ariaenſſz de ionghe, Luytenant vanden Coronel, Jan Diericſz Schat-

Schatter, Pieter Dierickſz. Haſſelaer, beyde Vaendragers, Jan Zael onderſchout."

„ Den xxix. Julij maeckten die Spaeniaerden inde middernacht (buyten der Stadt) een groot rumoer, Want ſy mede inde ſtadt weſen wilden, om alſoo mede alle buyten ende rooninghen (als d'andere) deelachtich te worden. In ſulcker voeghen dat het groote moeyte ende ſwaricheyt in brocht, om den ſelven troubel te modereren, ghemerckt ſy andere Capiteynen, Luytenanten, Sargeanten, ende Vaendragers ghecoren hadden, ende quamen alſo mede inde ſtadt. Welcke ſcheuringhe ende tweedracht onder de knechten (Beminde Leſer) anders niet en is gheweeſt dan een werck Godes, waer in dat wy als eenen claren Spieghel zijn groote barmhertichcyt ende ghenade tot onſwaerts hebben connen ſporen, gemerckt het groot profijt nut, ende weluaren dat deſe landen door den ſelven tweedracht ontfangen hebben, alſo hy wel ſes weken lanck gheduert heeft. Soo dat ſyluyden teghen andere ſteden oft vlecken niet connen voornemen hebben. Hebben oock allen ſteden daer omtrent ligghende ſ'viandts coemſte met ſchanſen ende bolwercken verwacht."

„ Den xxx. hebben die Spaeniaerden tegen malcanderen een groot rumoer ende allarm ghemaeckt, ſulcx datter een bende Ruyteren inde ſtadt ghecomen zijn, die welcke terſtont weder vertrocken heeft."

„ Den xxxi. hebben die Spaeniaerden xiij. ofte xiiij. ſtucken gheſchuts inde ſtadt ghebrocht."

„ Den vi. Auguſto is Schippio Vitellus een oudt beuaren Crijchſman inde ſtadt ghecomen, om die Soldaten in vreden te ſtellen, ende met haer (van Coninex wegen) aengaende de betalinghe t'accorderen, waeromme de Spaeniaerden groote blijſchap maecten."

„ Den vij. zijn de Duytſche Soldaten van Lazarus Mullers regiment, met haer Capiteynen ter ſtadt wt gheleyt, met haer hebbende ſekere paerden ende voetknechten tot Leydtſluyden, maer comende by nieuwer Kercken, zijn ſy by de Knechten daer Broechuyſen Ouerſte af was ende andere, den vianden af handich ghemaeckt."

„ Den

„ Den viij. hebben die Spaniaerden snachts eenen alarm gemaeckt, ende Simon Scorl (die meynden door het rumoer t'ontkomen) is alsdoen gheuanghen ghenomen."

„ Op den seluen dach zijn die Burgers, met oock alle die Walsche Capiteynen wt der stadt t'Schooten ghebrocht, Waeromme onder de vrienden grooten rouwe was."

„ Den xi. zijn de Schotten, Engelschen, Walen, ende Francoysen, die tot noch toe gheuanghen gheseten hadden, omtrent drie hondert met den sweerde gerecht, grootelicx buyten haer meyninghe."

„ Den xij. Augusti hebben die Spaeniaerden haren Veldtheer (Don Frederico) met groote triumphe inde Stadt ghehaelt, gemerckt sy voor hare betalinghe veraceordeert waren, voor xxxs Croonen de man."

„ Den xv. Augusti heeft den godtlooseu Godefridis a Merlo, Bisschop tot Haerlem, Sinte Bauen Kercke met grooter Solemniteyt ghewijdt. Heeft oock die Misse ghesonghen, alwaer Don Frederico ghecomen is, Ende d'Euangelium gelesen zijnde, so heeft den Secretaris vanden Bisschop Don Frederico ix. Articulen voor ghehouden, waer op hy zijnen eedt voor den Bisschop, gedaen heeft belouende de selue in als t'onderhouden ende naer te comen."

„ Den xvi. Augusti zijn die Spaeniaerts in die groote Kerck van Haerlem geweest om te monsteren, maer om dat men haer die leeninghe corten wilden, zijn sy van daer gescheyden sonder yet anders wt te rechten."

„ Den xvij. zijn sy weder in die Kercke gecomen, al waer sy gelt ontfanghen hebben, ende zijn alsoo wter Stadt ghetroecken om Leyden te belegghen, maer naer lang beraedt isse op Alcmaer gheuallen, daer sy weynich eere behaelt hebben."

„ Opten seluen dach stracx na t vertreck der Spaeniaerden, zijnder Duytsche Knechten inde stadt ghecomen."

„ Den xviij. zijnder binnen Schooten xviij. vande Walsche Capiteynen ende Vaendraghers onthalst."

„ Opten xix. zijnder noch ettelijcke Soldaten (die int Gasthuys sieck laghen) opten Werf vant Gasthuys onthalst. Oock zijn die Burgers die wt ghebrocht waren, weder inne ghecomen."

„ Den xxi. heer een generael Pardoen voor den Burgeren af geleesen, wtghesondert Lvij. Burgheren. Welck Pardoen metten namen der Burgheren hier naer volcht."

„ Den xij. September hebben die Hopmans hăer Schutterijen doen vergaderen, ende aldoen wt elcke Schutterije gecoren xij. mannen, die voor Alcmaer (dat den vyandt belegherde) Pioniëren moesten."

Bij al den last, die de *Haarlemmers* van het *Spaansch* Krijgsvolk leden, kwam nog, dat in het Jaar 1576 een felle brand in de Stad veroorzaakt werd, die, behalven eenige Godsdienstige Gestigten, omtrent 450 Huizen verteerden. Van tijd tot tijd deed men, zedert, ernstige poogingen, om de Stad weder aan der Staaten zijde te brengen, waar toe ook een goed aantal Ingezetenen niet ongenegen was, dan de *Spaanschgezinde* Regeering verhinderde het. Men regtte een nieuwe Schutterij op, en velde de gantsche Burgerij, door eenen nieuwen Eed, aan de *Spaanschen* verbinden, die veele volmondig weigerden. Op het einde van het Jaar 1576, waren de *Staatsche* Schepen in 't *Spaarne*, tusschen de Stad en *Spaarendam* genaderd, zo dat die van binnen, zig den weg, om toevoer te bekomen, genoegzaam zagen afgesneden, waar door groot gebrek ontstond. Men zond Gemagtigden aan Prins WILLEM, om over een verdrag te handelen, en op den 22 Januarij van het Jaar 1577, werd 'er te *Veere*, in *Zeeland*, alwaar de Prins zig bevond, een overeenkomst getroffen, volgens welke de *Spaansche* bezetting, de Stad ruimen, de *Roomsche en Onroomsche* Godsdienst vrijelijk in de Stad geoeffend, en voorts in alles de *Gentsche* vrede moest onderhouden worden, dan het duurde nog een geruimen poos, eer de vijanden de Stad verlieten. In de maand Julij veranderde Prins WILLEM de Regeering aldaar. De *Gereformeerden* vermogten alleen, volgens het verdrag, in eenen Kerk prediken, houdende de *Roomschen* alle de anderen in, dit duurde tot na de satisfactie van *Alkmaar*, in Februarij, van het Jaar 1578, gesloten. Op den 29 Maij van dat Jaar, zijnde Sacramentsdag, vielen de Soldaten in de Groote Kerk, die opgepropt met menschen was, en beroofde dezelve van alle sieraden, dat niet zonder het wonden en dooden, van

eenige ongelukkigen toeging, en even zo handelden zij dien zelven dag in eenige andere Kerken en Kloosters. De Regeering deed intusschen de Groote Kerk sluiten, tot dat zij gepraamd, door nieuw geweld van 't Krijgsvolk, in September, wederom geopend werd, en aan de *Gereformeerden* ten gebruike toegestaan werd. De *Roomschgezinden* deden alle moeite om dit te beletten, dat de kans was gekeerd. In het jaar 1581, besloten zij, een verzoekschrift aan den Prins van *Oranje* op te stellen, waar bij zij om de vrije oefening van hunnen Godsdienst aanhielden. Doch de Staaten van *Holland*, aan wien het verzoekschrift was ter hand gesteld, wezen het af, en zij, die het getekend hadden, in den *Haag* ontboden zijnde, werden genoodzaakt, hunne namen door te halen. GERRIT STOUTE, *Roomschgezind* Burgemeester, die het had hooren lezen en goedgekeurd, en DIRK VOLKERTZ COORNHART, die het als Notaris opgesteld had, hadden moeite genoeg, om hun gedrag bij de Staaten te verantwoorden. *Haarlem* bleef, zedert dien tijd, gestoeptam in ruste, en begon merkelijk weder toe te neemen, tot in het Jaar 1617. De Wethouderschap had 'er voor dat Jaar, de Kerkordening van het jaar 1591, willen invoeren, en volgens die orde, twee jaaren te vooren, een Predikant doen beroepen, en daar door was zo veel misnoegen onder de *Contra-Remonstranten* gerezen, dat het gezag der Staaten nauwlijk toereikende was, om de beweging voor een korten tijd te stillen. 't Gemor zig wederom verheffende, besloot men tot het aannemen van Waardgelders, en men vorderde de Schutters vernieuwing van hunnen Eed af. Eenen ELIAS CHRISTIAANSZOON, Lutwerker en ijverig *Gereformeerd*, weigerde den Eed, waar op hij ontschutterd en op maandgeld gesteld werd, 't welke hij weigerden te voldoen, een ander, met naame ABRAM DE BLOK, verschafte de Regeering mede veel moeite, dan beiden werden, zonder eenige Rechtspleging, door Burgemeesteren, de Stad ontzegt. Hier op beriepen zij zig op den Hoogen Raad, die het hoorde, en de Magistraat deed dagvaarden, belastende eerst, met de uitvoering van het vonnis, stil te staan. De BLOK, daar op weder in de Stad gekomen zijnde, werd door het Gerecht vervolgd, om de boete, op het breeken van de Ban; doch hij werd op nieuw gedekt met mandamenten van

den Hoogen Raad. Deeze zaak duurde tot in het volgende Jaar, wijl Gecommitteerden zig verzetten tegen den Hoogen Raad, en de Staaten begeerden, dat hun de stukken moesten in handen gesteld worden, en niettegenstaande, dit al strekte den Hoogen Raad, de Regeering van *Haarlem* in 't ongelijk, belastende den Deurwaarder, hunne sententie ten uitvoer te brengen, dan die van *Haarlem*, gedekt door de meerderheid der Staaten, verklaarden die sententie voor nul, en dus bleef die zaak onafgedaan, tot de verandering der Regeering, die daar na volgde.

Haarlem, dat de zijde der meeste Steden hield, en dus aan die der *Remonstranten* was, leverde, in de maand Januarij, van het Jaar 1618, ter Staatsvergadering, eene merkwaardige Memorie in, betreffende genoegzaam de gantsche Regeering van *Holland*, welke verklaaring, door de zeven Steden *Leiden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schoonhoven*, *Briel*, *Alkmaar* en *Hoorn* werd toegestemd, en door andere Leden sterk werd tegen gestaan, van welk stuk wij reeds op het Art. van JOAN DE HAAN, melding gemaakt hebben.

Den 24 October, van het Jaar 1618, verzette Prins MAURITS de Regeering aldaar, latende dertien van de oude Vroedschappen in hunne post, en stelde 'er nieuwe Schepens en Burgemeesteren aan.

Toen men in het Jaar 1629 voornemens was, weder in onderhandeling met de *Spanjaarden* te treden, gaf de Vroedschap deezer Stad, in Januarij, van het volgende Jaar te verstaan, dat zij bedugt was, dat de *Remonstranten* gelijk (zeide men) ten tijde van het voorig bestand, het hoofd weder opsteken, en onrust verwekken mogten, de Regenten, echter, naderhand vrezende voor afzetting, besloten wat nader aan te komen, waar mede zij niets verloren, wijl kort daar na de handeling geheel werd afgebroken.

Geduurende de *Munsterse* vredehandeling, zogten de Ridders van *Maltha* zig weder in het bezit hunner goederen in de *Nederlanden* te stellen. WILLEM LODEWYK, Prins van *Portugal*, neeve van Prins MAURITS, Ridder van *Malta* geworden zijnde, had zig reeds, in het Jaar 1625, volmagt doen geven, om deeze goederen te rug te vorderen, dan hij slaagde zeer

ongelukkig te *Haarlem*, weigerende de Regeering aldaar de goederen der *St. Jans Heeren*, gelijk men hier de Ridders van *Malta* noemde, te rug te geeven, waar bij zij volſtandig bleyen.

In de berugte bezending aan de *Hollandſche* Steden, in het Jaar 1650, hield *Haarlem* zig mede ſtandvastig, weigerende de Vroedſchap aan dezelve gehoor te verlenen, dan gantsch anders was het gedrag van *Haarlems* Ingezetenen, in het Jaar 1653, geen eenige Stad had men kunnen bewegen, om ter Staatsvergadering den voorſlag te doen, om den jongen Prins van *Oranje*, tot de waardigheid van Kapitein Generaal te verheffen. Te *Haarlem* alleen, ſcheen het, dat men 'er toe beſloten had. De Schutters hadden aldaar, op Kermis opgetrokken, verſierd met *Oranjelinten*, en een *Oranje*, *Wit* en *Blaauw* Vaandel, ſommige hadden een geopend hart op de borst, waar in een *Oranje* appel ſtak. De Regeering voor opſchudding bedugt, had het Vaandel doen weghaalen, doch de Schutters rustte niet, voor dat zij het weder hadden, toen ging 'er een gejuich op van *Vivat Oranje in ſpijt van Brittanje en Spanje*. De Regeering 's volks zugt voor het Huis van *Oranje* ziende, beſloot, zeden, dat men daar aan voldoen moest, en dat *Holland* zelfs de eerſte behoorde te zijn, om den Prins van *Oranje* ter algemeene Staatsvergadering als Kapitein Generaal, voor te ſtaan, en dat wel vrijwillig, eer dat men door het volk of andere Gewesten 'er toe gedwongen werd, dan DE WITT, wist de Penſionaris RUIL en de Regeering tot andere gedachten te brengen, en zelfs zo verre, dat *Haarlem* in het Jaar 1654, mede bewilligde, in de *Acte van Seclusie*. In die gedachten en ruste, bleef men daar, tot in het berugte Jaar 1672, in welk Jaar aldaar verſcheidene beroerten ontſtonden. Het eerſte, dat daar toe gelegenheid gaf, was, dat na het overgaan van veele Steden, de voornaamſte Lieden hunne goederen, elders in veiligheid zogten te brengen, dat door het gemeen geweldadig belet werd, als niet willende, dat de Rijke zig redden, en de ſchamele Gemeente in nood zouden laten, en toen men de lugt kreeg van de onderhandeling met *Frankrijk*, werd het Huis van den Burgemeester STEYN, met plondering gedreigd, om dat hij gehouden werd, de eerſte voorſlag daar toe in de Vroedſchapsvergadering gedaan te heb-

ging het zelve lot. Een Kompagnie Burgers daar toeschietende, tragte het zelve te beschermen, waar toe zij door den Kapitein sterk wierden aangespoord, dan het zij de vreeze haar deed waggelen, het zij dat zij dagten, door dit plonderen van de lust der pagten bevrijd te zijn, het zij dat de algemeene haat tegen de Pagters, haar belette, haar magt te werk stellen, de meeste verliepen, en lieten het graauw den meester speelen.

Inmiddels was een gerugt ontstaan, dat 'er Militie in de Stad stond te komen, dat nog meerder tegenzin, om het plonderen te stuiten, veroorzaakten. Een der Kapiteinen, ging daar op bij Burgemeesteren, die, om de Burgers gerust te stellen, de Poorten deeden sluiten, en de Burgerwagt aan dezelve stellen; staande, dat het graauw op de Oude Graft nog bezig was, werd, uit naam van de Magistraat, afgekondigd, dat de pagten tot nader order zoude stilstaan.

't Graauw, en zelfs de meeste Burgers, berustten in het onbestaanbaar denkbeeld van vrij te zijn van alle pagten, weshalven de Bakkers, Brouwers, Grutters, en andere Winkeliers, door het gemeene Volk werden afgelopen (waar bij niet weinig gestolen werd) om alle waaren met schade, zelfs zonder accijs te verkopen, zeggende, dat het door 't gemeene Land zou vergoed worden, niet aanmerkende, dat de invordering derzelve, tot nader order van zijne Hoogheid was opgeschort, en dat dezelven niet in staat was, de Pagten van het gemeene Land af te schaffen. Het gemeen was daarom niet vergenoegd, ten zij alles, wat na de pagten rook, vernield en uit den weg was, blijvende dus dien geheelen nademiddag, op de Oude Graft, aan 't plunderen. Terwijl anderen zig naar het Huis van JELLE DE VRIES, aan de overzijde van het *Spaarne* begaven, niet ontziende, dat zijne dochter aldaar in het Kraambedde lag. Toen zij daar even aan den gang waren, kwam een Kompagnie Burgers, met de Bajonetten op de Snaphaanen, 'er op in lopen, en doodde een van de grootste beiharnels, dan, die Kompagnie door een andere zijnde afgelost, aan wien de magt of lust ontbrak, om dit Huis te bewaren, raakte het mede ten prooi. Wij oordeelen het onnodig, deeze schenddaad voor de Natie, zo wel voor die ze bedreven, als die, die dezelve, zo min hier als elders, te keer gingen; maakter te ontvouwen, wijl men,

helaas, in deeze dagen nog de levendigste bewijzen voor oogen heeft, hoe in dergelijke verachtenswaardige bedrijven, niets, hoe kostbaar ook, door de dolle woede, verschoond word.

Inmiddels waren des vrijdags avonds om 10 uuren, binnen *Haarlem* gekomen, de Baron VAN GROVESTINS, benevens de Heeren BURMANIA en THIERRY, op ordre van zijne Hoogheid, aan wien de Magistraat kennis van den toedragt van zaaken gegeven hadt. Deeze Heeren vergaderden 's morgens heel vroeg met de Magistraat, op het Stadhuis, en gaven aan de Burgeren vrijheid, hunne bezwaren in te brengen, bij Requesten, en die te brengen, aan het Logement van den Baron VAN GROVESTINS, ten Huize van den Burgemeester STEIN, dan de hoop van Requesten was zo verward en menigvuldig, dat Hun Ed. met eenige daar van, zondags nademiddag, weder naar den *Haag* vertrokken. Dingsdag werden, op aanhouden van 't gemeen, twee persoonen, die om sluikerij in hegtenis zaten, los gelaten, en een derde, die gebannen was, twee dagen daar na, weder ingeroepen, en op de Markt, openlijk driemaal met het Vaandel over het hoofd gezwaaid, en vereerlijkt. De Staaten van *Holland*, ten dien tijde vergaderd, konden, echter, toen tot de afschaffing der pagten nog niet besluiten, om reden, dat men nog niet anders bij de hand had, en bevolen dus den 19, dat dezelve tot nader order zoude in stand blijven. De Magistraat van *Haarlem*, maakten niet alleen zwarigheid, om dat het gemeen het zelve niet naar hun smaak vindende, de horens weder begon op te steken, maar deden den 21 eene contrarie afkondiging, zo ter gerüststelling van de afschaffing der pagten, als wegens het inroepen van Militie, dan de Staaten namen dit zo kwalijk, dat zij die gedaane afkondiging verklaarden, voor onegt of afgedwongen, dan daar verliepen geen vier dagen, of de plonderingen, zo in *Leiden*, *'s Hage Amsteldam* en elders, bragt de Staaten tot andere gedachten, én offschoon nu de pagten waren en bleeven afgeschaft, het vuur van onrust, bleef echter smeulen. In 't begin van de maand Augustus, had zijne Hoogheid den Baron VAN GROVESTINS, weder derwaard gezon-

zonden, om de Vaandels, een voor een, voor zig te ontbieden, en derzelver bezwaren te hooren, waar op zijne Hoogheid een schikking maakte, die den 10 uit den *Haag* gekomen was, te *Haarlem* werd afgekondigd, meest bestaande in eene verandering in den Krijgsraad. In het begin van de volgende maand, sloeg de Heer Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN, als Lid van de Vroedschap, in de Vergadering voor, of men, uit aanmerking der bewegingen in *Amsteldam*, zijne Hoogheid niet behoorden te verzoeken, om te voorzien, op het stuk der Regeeringe, zo als hij ten nutte van Stad en Land zou bevinden, te behoren, dan de Vroedschap nam daar op geen besluit. De bewegingen en vertoningen van ongenoegen, echter, stand houdende, besloot de Magistraat, Gemagtigden van zijne Hoogheid te verzoeken, om de gemoederen dus eindelijk aan het bedaren te brengen. En nog voor het einde van die maand, kwamen aldaar de Heeren FREDRIK HENDRIK, Baron van *Wassenaar*, en WILLEM PAAUW, Raadsheer in den Hoogen Raade, die den 7 October, in naam van den Heer Erfstadhouder, verklaarden, dat de Vroedschap voortaan uit 82, in plaats van 24, zoude bestaan, alle de Leden van de Regeering, reeds voor af hunne Ampten gesteld hebbende, ter bescheidenheid van zijne Hoogheid, bleven zeven van dezelven ontslagen, en de goede Burgerij tot stilte en gehoorzaamheid vermaand. Dit was te noodzaaklijker, wijl op den 9 September, weder een Huis geplondert was, dat duidelijk te kennen gaf, dat men de verandering der Regeering begeerde, en waar toe men meende, dat de Propositie van den Heer VAN ZAANEN, veel aanleiding gegeven had, doch zijn Ed. beloofde een premie van 2000 guldens, aan hen, die den Autheur van dat verspreid gerugt, ten zijnen nadeele, wist te ontdekken. Dan ook nog dit, bedaarde de gemoederen niet, meenende zij, dat oogenblikkijk mede de particuliere zaken moesten zijn verandert, en echter liep het aan, tot in de maand van November, eer de Regeering zig in staat bevond, daar aan te voldoen, doch toen vijf Publicatien naar den anderen afgekondigd werden, betreffende de *Bijhalle*, *Zaad*, *Haring*, *Zeevisch* en *Beestenmarkt*, *Collecteurs van de Waag*, *Steur*, *Zalm*,

Zaken, en eenige omstandigheden, op het begraven, scheen het volk in rust te raaken.

Wij zeggen, dat het volk scheen in rust te raaken. De pagten waren afgeschaft, en 's Lands bestaan vorderde, dat men dadelijk, tot het invoeren van andere middelen, bedagt was, dan, zo spoedig men hier in *Haarlem* van begon te reppen, borst de muitzugt weder los, te meer, daar nu in eene reize, door middel van de collecte, moest betaald worden, het geen te vooren, bij kleenigheden, en als ongevoelig betaald was geworden. Veele bleven agterlijk om de som, waar op zij gesteld waren, te voldoen, eenigen uit onwilligheid, en anderen uit onvermogen, en dus begon men, op het einde van het Jaar, te denken, om de zulken gerechtelijk te dagvaarden. 't Gemeen de lugt krijgende, dat de gemeene middelen, met het begin van het volgende Jaar, bij wijze van inzameling, stonden gevordert te worden, stak de hoofden bij een, en trachtte elkander te beduiden, dat de collecte streed, met de meening van zijne Hoogheid, en niet moest gedoogd worden. Men strooide schimpschriften tegen de Regeering, en bedreigde eenige met plondering. De Regeering bedugt voor de aanstaande Nieuwejaarsnagt, waren daarentegen, na dat zij den Raad van den Prins hadden ingenomen, eenigzints op hunne hoede, zij maakten, onder anderen, op den 27 December, van het Jaar 1749, eenen Brief van zijne Hoogheid bekend, waar bij het handhaven der collecte, en het invorderen der agterstallige schattinge, ernstig werd aanbevolen, en niet zonder bedreiging, aan de zulke, die oproerige gesprekken gevoerd hadden. Het graauw, daarentegen, hield staande, dat de Brief verdigt was, en dat de collecte was, tegen den zin van den Prins. Het te gelijk bekend maken, dat de Stads excijnzen, insgelijks, met den aanvang van 't Nieuwe Jaar, bij wegen van collecte zouden gevordert worden, maakten het gemeen nog verbitterder, tegen de Regeering. Tot voorkoming, echter, van oproer, kwamen er tegen Nieuwejaarsnagt, vierentwintig uitgelezen kaerels, met twee Officieren, vermomd in de Stad, zig vervoegende aan de Huizen van zulke Regenten, die meer dan anderen, gedreigd waren, en van schietgeweer wel voorzien zijnde. De

Trom-

Trommen der Burger Vendelen, werden aan de Huizen der Kapiteinen gebragt, en de Winkeliers verboden, aan niemand eenig kruid of lood te verkoopen, de Weeshuizen werden gesloten gehouden; de Schutterij ondertast, en andere nodige voorzorgen te werk gesteld, waar door dan ook die gevreesde nagt voorbij liep. Intusschen waren de afgezondenen knechten, op last van een der Burgemeesteren, op den 1 Januarij, van het Jaar 1750, reeds weder heimelijk ter Stad uitgetogen, tot merklijk misnoegen van den Prins, die gewild had, dat ze 'er zig ten minsten nog eenen nagt zouden onthouden hebben, en des te ontijdiger werd dit bij zijne Hoogheid geoordeeld, om dat zij geen het minste teken hadden gegeven, aan den Wagtmeester der Dragonders, die voor de groote *Houtpoort* lag, en last had, in geval van onraad, verscheiden Piquetten, die op zekere afstanden stonden, te doen aantrekken. Doch den volgende nagt, ziet en hoort hij, drie Snaphaanschoten bij de groote *Houtpoort*, het benaamde teken, afgaan. Hij reed hier op naar het eerste relaas, reikt daar aan de Ordonnantie Dragonders, zekere verzegelde briefjes over, waar in stond, *het is te Haarlem onklaar*, welke tijding, terstond van post tot post, naar *Leiden*, en voorts naar den *Haag* werd overgebragt. Het Piquet dat te *Leiden* stond, rukt hier op ten half vier, naar *Haarlem*, en komt des morgens, tusschen zeven en agt uuren, uit de Stad, rijd, ten getallen van vijfenvijftig man, de groote *Hourpoort* in, tot voor het Huis van den Burgemeester JACOB DELITZ, die vernëemende, dat eenige Burgers gedreigd hadden, de Poorten te zullen sluiten, den bevelhebbende Ritmeester WILLEMSDORF, met zijn volk, ried te rug te keeren, zo als zijne een kort verblijf deden. Men wil, dat zij gebleven zouden zijn, waare niet het voetvolk, dat op bevel van zijne Hoogheid, in schuiten derwaard gezonden was, door de vorst verhinderd geworden, bij tijds aan te komen.

Deeze aankomst der Dragonders, had echter, niet weinig vreeze in de Stad veroorzaakt, en bijzonder onder de Burgers, die dien nagt de wagt gehad hadden, en nog niet naar Huis gegaan waren. Men dwong een der Kolonellen verlof af, om de overige Burger-Kompagniën in de wapenen te doen komen. De Poorten werden gesloten en bewaakt, en men liet, niet dan met

moei-

moeite, de reizigers paſſeeren. De peiling en opneeming der gedisteleerde Wateren, den impost onderhevig, aangevangen zijnde, werd met geweld geſtuit. De Burgemeesteren wisten geen middel, om de Burgerij te ſtillen, dan door het geeven van een plegtige verklaring, dat zij geen kennis gehad hadden, van den aankomst van het Krijgsvolk, zo als Burgemeester DEUTZ reeds te vooren had moeten doen, dan dit nam het ongenoegen tegen de collecte niet weg.

Burgemeesteren, om, was het mooglijk, de gemoederen tot bedaren te brengen, ſloegen zelve voor, of het niet best ware, dat uit ieder der agt Vendelen, een perſoon benoemd werd, om hun bezwaren aan zijne Hoogheid voor te ſtellen, en dit goedgekeurd zijnde, ſtilde den moedwil, ſchoon meer in daden dan in woorden. 'Er werd een Request opgeſteld, van den volgenden Inhoud.

Aan zijne Doorlugtige Hoogheid, enz. enz. enz. *geven* (*met permisſie van de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren der Stad Haarlem*), *de Ondergeteekenden Gedeputeerden, uit alle de Vendels, en in naam der gantſche Burgerije op het allerontmoedigst te kennen.*

Ten eerſten, verzoeken en ſmeeken de Supplianten, dat zijne Doorl. Hoogheid zo goed gelieft te zijn, om te wezen Opper- en Generaal-Financier, voor zo verre de Stad aangaat.

Ten tweeden, dat de collecte, over de middelen van conſumptie, enz. geheel moge werden vernietigd, en in dezelfs plaats moge geſteld werden, een ander draaglijk middel, zijnde dit, ingevolge de beloften van Hun Ed. Gr. Achtb. de Heeren Burgemeesteren, en van zijne Excellentie de Baron VAN GROVESTINS, in naame van uwe Doorl. Hoogheid, aan ons gedaan, (wordende hier een opzettelijke onwaarheid verhaald.)

Ten derden, dat de Executien geheel en al mogen agterblijven, en een generaale Dolcantie moge worden toegeſtaan,

op dat een iegelijk, als dan naar zijn vermogen en conſcientie, zouden kunnen betaalen, het geen wij als getrouwe Onderdanen en Burgeren zullen nakomen.

Ten vierden, dat de Officiën mogten verkogt, of met zodanige laſten, ten behoeven van deeze Stad bezwaard worden, als UEd. Doorl. Hoogheid, tot nut en voordeel deezer Stad zoude gelieven goed te vinden.

Eindelijk verzoeken de Supplianten UEd. Doorl. Hoogheid, zo goed gelieft te zijn, om ons het antwoord hier op in geſchrifte tot onze verantwoording over te leveren.

Haarlem (*Was getekend.*)
2 Januarij 1750.

Door de Gedeputeerden uit ieder Vaandel.

't Was nagt, eer men het over deeze punten eens was geworden, men wilde die gedrukt hebben, en men klopte, om dit fraaie ſtuk werks, den Stadsdrukker ten Bedde uit. De agt perſoonen, die benoemd waren, om het als Gecommitteerden aan zijne Hoogheid te brengen, was een Tabakskoper, een Droogist, een Kantwerker, Kleermaker, Timmerman, Wever, Twijnmolenaar, en een Twijndersknegt. En uit de Regeering werden gecommitteerd. De Heeren Burgemeester DEUTZ, Schepen SCHUILENBURG en DE PAAPE, nevens den Penſionaris GILLIS. Den volgende morgen, den 3, gingen de voorſz. agt perſoonen met 2 Wagens op reis, de Heeren volgden, omtrent een uur daar na, met een Koets. In *'s Gravenhage* gekomen zijnde, begeerde de voorn. agt perſoonen, mede in het Logement van *Haarlem*, hun verblijf te houden, dan dit niet mogende zijn, begaven zij zig in een andere Herberg. Dan hier mogten zij de nagt in ruste niet doorbrengen, want om twee uuren, werden zij in hunne ſlaap geſtoord, alle agt van hunne bedden geligt, en naar de Gevangenpoort gebragt, 6 werden, den 19, proviſioneel ontſlagen, maar twee hield men daar.

Inmiddels, was op zaterdag, des middags om een uur, een Officier van de Ruiterij, binnen gekomen, brengende aan den Pre-

Preſident-Burgemeester, een Patent van zijn Hoogheid, inhoudende, dat de op marsch zijnde Militie moest worden binnen gelaten.

Naauwlijks raakte deeze maare, die de Regenten en welden kenden als een heuglijke tijding, maar de belhamels als een donderſlag in de ooren klonk, bekend, bij hen, die de Poorten, ſints eenige dagen, geſloten hadden, en de Officieren gedwongen, om een heele Kompagnie, daaglijks in de wapenen te doen komen, of zij ſtelden zig aan als dolle menſchen, vorderende met geweld kruid en lood, van de toen wagthebbende Officieren, de Heeren VERMEULEN en MERKMAN, Kapitein en Luitenant, die, met de Kolonel VALENBURG, in gevaar van hun leven waren, toen zij het Patent voorlazen, en de Kolonel bevel gaven om de Poort te openen, en naar huis te gaan. Dan, in plaatze van hier aan te gehoorzamen, gingen zij naar de Koster, en dwongen die, de Groote Kerk te openen, waar zij introkken, de Brandklok op het Klokhuis kleppende, en de Doodklok luidende. Luttel tijds vermoeiden zij zig daar mede, want om drie uuren verſcheenen drie Officiers voor de Poort, dezelve opeisſchende, een weigerend antwoord daar op bekomen hebbende, rukte 30 *Zwitzers*, onder bevel van den Major DU PERRON, aan, en maakte zig, in een oogenblik, meester van het ijzere Hek. Voor de Poort aan de binnenzijde, ſtonden meer dan 500 Burgers, alle voorzien van ſchietgeweer, doch voor het grootst gedeelte, zonder kruid of lood. Drie Musketſchoten, werden van de Wallen op de *Zwitzers* gedaan, eer zij meester van de Poort werden, doch, zo haast men merkte, dat de Poort bukken zou, grendelde men het klinket van binnen, en men vlood vervolgens binnenwaards, dus 'er aan de Poort geen mensch, dan een oud wijf gezien werd. 't Leed, echter, wel ¼ van een uur, eer het ſlotwerk door de Militie verkracht werd, die nu en dan, door de opening van het klinket, met ſcherp naar binnen ſchoot, waar door een kwade jongen, wel zwaar, maar niet doodelijk aan het hoofd gewond werd. Eindelijk raakte de 30 *Zwitzers* binnen, uit wier gelaat niet duister te leezen was, dat hun harder en banger viel, tegen een hoop dolle Ingezetenen, dan tegen een in orde geſchaarde bende vijanden aan te rukken, ongehindert trokken zij voort, tot aan

beoeffening van Konſten en Weetenſchappen zijnde, eenige liefhebbers zig bezig gehouden, in het onderzoek of doen van Natuurkundige Proeven, en het ſtellen van Verhandelingen, waar uit ſommige dagten, al ware het ſlegts van verre, en met ongelijke ſchreden, den loffelijken ijver van andere Koningrijken en Gemeenebesten, in het ondersteunen en aanmoedigen van Konſten en Weetenſchappen, in *Nederland* zou konnen navolgen, oordeelende, dat dusdanig loffelijk oogmerk, best bereikt kon worden, door het verzamelen van fraaie Lettervrugten, en uitdeelen van prijzen, voor wel uitgewerkte Geſchriften. En dit lei den grond tot de loffelijke Maatſchappije der Weetenſchappen, waar van in het Jaar 1754, het eerſte deel ten voorſchijn kwam, en den grond gelegt heeft, tot zo vecle nuttige Maatſchappijen, als zedert dien tijd ten voorſchijn gekomen, en tot ſtand gebragt zijn. De loffelijke Magiſtraat deezer Stad, bood hier toe gewillig de hand, althans zeven van dezelven, vereenigde zig terſtond met de eerſte *Ontwerpers*, als de Heer Mr. ARENT DE RAAT, Burgemeester en Raad, Mr. PIETER VAN SCHUILENBERG, Heer van *Moermond*, Raad en Schepen, Mr. ASCANIUS VAN SYPESTEIN, toen Schepen en Raad. Mr. ANTONIS SLICHER, Raad en Schepen, Mr. JOOST HUIGENS dito, ANDRIES HESHUIZEN, Schepen, en Mr. JAN THEODORUS KOEK, Schepen en Raad. Deeze Heeren hielden aldaar hunne gezette bijeenkomſten, en beſloten den 12 Maij, van het Jaar 1752, het beſtier deezer onderneeming op zig te neemen, en te beproeven, hoe ver het te brengen was, hun eerſte werk was, den Wel Eerw. Heer C. C. VAN DER AA, als Lid en Secretaris dier nieuwe Maatſchappije te verzoeken, wordende van tijd tot tijd dit Lichaam, met kundige en ervarene Mannen, nog in dat Jaar, vermeerdert. Zo ook in het volgende Jaar 1753, en in 1754, werd zijne Hoogheid, den Heere Prinſe van *Oranje*, WILLEM DEN V, als Medelid aangenomen, en om aan dezelve te meerder luister bij te zetten, werd gemelde zijne Hoogheid, eerst als Directeur, en daar na als Beſchermer of Protector verzogt, welk verzoek door haare Hoogheid de Vrouwe Gouvernante, als Voogdesſe van den minderjaarigen Heer Erfſtadhouder, minnelijk wierd aangenomen. De voordeelen, hier door aan de Republiek toegebragt, zijn te bekend, om over den lof deezer Maat-

Maatschappij uit te weiden. De penning, die ter belooning der Prijsvraage uitgedeeld werd, vertoond aan de eene zijde, *de Godsdienst aan een Altaar zittende, leunende met de linkerarm op de Bijbel, die op het Altaar staat, en het Vaderland in de gedaante van Minerva, met een Speer, waar op de Hoed der Vrijheid in de linkerhand, met het Wapenschild van Holland aan de voeten. Het omschrift is:* DEO ET PATRIAE, dat is: *voor God en Vaderland.* De tegenzijde vertoond, *de Waarheid met een Zon op het hoofd, hebbende in de rechterhand een Laurierkrans, en in de linker een Palmtak, in het verschiet is de Stad Haarlem, uit de Rivier het Spaarne te zien.* In het omschrift staat. OPTIMO MERITIS, dat is: *voor die het best verdient hebben*, in de onderstaande affnede staat het Wapen van *Haarlem*, met dit bijschrift: SOCIET. SCIENT. HOLL. PRÆM, dat is: *Prijs der Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen*, in de linkerhoek hier boven. J. G. HOLTZHEY fec., wordende rondom de buitenste rand gesneden, den naam van hem, die dezelve behaald heeft, met het Jaartal. Niet min is *Haarlem* beroemd, door het oprigten van deeze Maatschappij, van Tijlers Genootschap, en de oprichting van de Oeconimischen Tak, als het beroemd is, door de uitvinding van de Bockdrukkunst.

In het Jaar 1757, ontstond hier een verschil onder de Regeering, dat van eene lange nasleep was, op den 7 van de maand September, moest, volgens Jaarlijks gebruik, de Vroedschap vergaderen, om door de presente Leden schriftelijk op te geeven, en door de afwezende te doen opgeeven, agt Persoonen, Leden van de Vroedschap, om daar uit vier Burgemeesteren voor het volgend Jaar te doen kiezen. Dit geschied zijnde, bleek bij het openen der Biljetten, dat tot Burgemeesteren, voor het aanstaande Jaar waren genómineerd, de Heeren Vroedschappen: Mr. JACOB DEUTZ; Mr. AREND DE RAEDT; Mr. KAREL VAN DYK, een Jaar gedient hebbende; Mr. DAMMIAES GULDEWAGEN; Mr. GYSBERT JAN DE BRUYN; Mr. FRANCOIS BENJAMIN FAGEL, mede een Jaar gedient hebbende, ISAAK CLIFFORD, en Mr. JAN VAN STYRUM. De vergaderde Vroedschap besloot hier op, dat, volgens gebruik bij zulke gelegenheid, eene Nominatie met een bijgaande Brief zoude gezonden worden, aan

haare Koninglijke Hoogheid, die zig diestijds op het Lusthuis te *Zoestdijk* bevond, om daar uit de verkiezing van Burgemeesteren te doen. Doch eer zulks geſchiedde, proteſteerde één der Heeren Leden tegen de Nominatie, na dat hij alvoorens zijn protest had trachtten in te leveren, voor een Lid dat afwezig was, zeggende, dat 'er informaliteiten begaan waren, en de Nominatie uit dien hoofde, niet als wettig aan haare Koninglijke Hoogheid kon worden aangeboden; verzoekende, dat bij het zenden of overleveren der Nominatie van zijn Protest, aan de Vrouwe Gouvernante mogt worden kennis gegeven: met welk Protest, een ander der aanwezend zijnde Heeren, zig confirmeerde. Sommige der aanwezende waren van oordeel, dat dit Protest moest worden aangenomen, doch verre de meeste beruigden, geen de minſte informaliteit, bij dit Protest ook niet aangewezen, in de Nominatie te kunnen vinden, en dus naar den wil en het gevoelen der meerderheid, op de gewoone wijze, ten zelven dage aan H. K. H. gezonden. De proteſteerende Leden, zonden ten zelven dage ook een Berigt aan haare Hoogheid, inhoudende, dat de gemaakte Nominatie niet wettig was, om dat van dezelve waren afgebleeven, Perſoonen, die na de orde van Regeering, daar toe nominabel waren, waar door zij meende, dat te kort gedaan was, zo wel aan de Privilegiën der Stad, als aan de naam en faam der afgelatenen, en dat zulks voortſproot, uit een Verdrag, door de meerderheid der Vroedſchappen, onderling aangegaan. Haare Koninglijke Hoogheid, gaf met een Brief van den 8 dier maand, van deeze klagte kennis, aan de Regeering der Stad, en dat zij, gaarne hier van onderrigt willende zijn, eenige Heeren zouden benoemen, om zig hier op te informeeren. De Brief werd, den 10, in een daar toe belegde Vroedſchapsvergadering overwogen, en bij verre de meeste Leden nogmaals verklaard, dat zij de gemaakte Nominatie niet anders konden aanmerken, dan voor alzints formeel en wettig, en dus werd beſloten, eene Deputatie te zenden, aan de Vrouwe Gouvernante, om haare Hoogheid van deeze verklaring, en de redenen, waar op dezelve ſteunden, kennis te geeven, en vervolgens te verzoeken, van het benoemen van Commisſarisſen af te zien, en de verzogte verkiezing ten ſpoedigſten te doen. En

ten

ten zelven dage werd door de proteſteerende Leden, aan haare K. H. vertoond, dat de Nominatie was onwettig, ſtrijdig met de Privilegiën, en afwijkende van de gebruiken, daar opgebouwd. Den volgende dag had de Deputatie, door de Vroedſchap afgezonden, gehoor bij de Vrouwe Gouvernante, die betuigde verblijd te zijn, dat 'er geen informaliteit, volgens het Berigt, plaats had, enz. enz. en wat het zenden van Commisſarisſen betrof, dat H. K. H. zoude zien, of zij daar van kon afzien; dan zig daar over nog niet bepaald kon verklaren, en het gevolg toonde, dat de Gouvernante bij haar eerst genomen beſluit bleef, benoemende ten dien einde de Heer FREDRIK HENDRIK, Baron van *Waſſenaar*, enz. en Mr. HENDRIK VAN DER DUSSEN, Oud-Schepen en Raad der Stad *Delft*, als haare Commisſarisſen, om zig op deeze zaak te informeeren, en haare Hoogheid rapport te doen, welke Heeren, zo wel de proteſteerende, als die in de Nominatie berusten, hoorden. Op den 13 van die zelve maand, deden de afgezonden Heeren in de Vroedſchap verſlag van hun wedervaren, bij haare K. H., wanneer door het Kollegie eenige weinige Heeren uitgezondert, beſloten werd, de zaak te brengen in den ſchoot van den Souverain, Hun Ed. Gr. Mog., en daar toe de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden te verzoeken, eene buitengewone Vergadering te beſchrijven, wordende daar toe gecommitteerd, den Heer Preſident-Burgemeester en den Penſionaris GILLIS, om in *'s Hage* dat verzoek te doen, zo als zij deden den 16, met den Heer Raadpenſionaris, den Brief van de Regeering, of wel van de meerderheid van dien ter hand te ſtellen, dezelve luidde dus:

EDELE MOGENDE HEEREN!

Door de ongefundeerde klagten van weinigen uit deeze Vroedſchap, aan haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gedaan, aangaande de Nominatie tot het Burgemeester-Ampt deezer Stad, bij ons den 7 deezer geformeerd, als of daar in ietwes zoude reſideeren, dat tegens de Privilegiën deezer Stad zoude ſtrijden, tot ons leedwezen geoccaſioneerd wordende, dat haare Koninglijke Hoogheid, niettegenſtaande de

daaromtrent gedaane repreſentatien, tot hier toe niet heeft kunnen worden geperſuadeert, aan ons hoogst derzelver welbehaaglijke Electie daar uit te laten toekomen; het welk ons ten uitterſten embarasſeerd, om de gevolgen, welken hier door te duchten zijn; en dat wij, mitsdien de wettigheid van dezelve Nominatie niet beter kunnen doen juſtificeeren, dan door den Souverain zelven, aan wien, in allen gevalle, de Explicatie der Privilegiën alleen toekomt, en dat derhalven daar in, tot bevorderinge van dezelve, ten uitterſten alle ſpoed nodig is en vereischt word, zo hebben wij goedgevonden, door deezen, aan UEd. Mog. te zenden de Heeren Preſident-Burgemees PIETER SAMUEL CROMMELIN, en Mr. PAULUS ABRAHAM GILLES, Raad en Penſionaris deezer Stad, als onze Gecommitteerden, om, na breeder voordragte der zaake zelve, Uwe Edele Mog. van onzent wegen te verzoeken, en daar op ernſtig te inſteren, dat de Vergadering van hunne Edele Groot Mog., ten einde voorſchreeve, ten ſpoedigſten moge worden beſchreeven, en bij den anderen geroepen; om daar aan, in de naastvolgende week, al was het zelfs maar in het laatſte van dezelve, ter zaake voorſchreeve, onze voordragte en repreſentatie te kunnen doen. Verzoekende voorts den zelven Heeren, onzen Gecommitteerden, in al het gunt ten dien einde aan Uwe Edele Mog. zullen voordragen, volkomen geloof te geeven.

Waar mede wij, na Uwe Edele Mog. in de beſcherminge des Allerhoogſten te hebben aanbevolen, blijven,

Edele Mogende Heeren,

Uwe Edele Mogende goede Vrienden,

Burgemeesters, Schepenen en Raaden der Stad Haarlem.

Ter Ordonnantie van dezelven

Haarlem
den 15 *September*
1757.

J. J. VAN BERGUM VAN NIEUWENHUIZEN.

Wat

Wat hier op besloten werd bij de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden, en den afgezondenen van de Regeeringe deezer Stad, in den *Haag* is wedervaren, blijkt uit het rapport, dat deeze Heeren afgezondenen, den 17 der meergemelde Herfstmaand, in de Vroedschap alhier deden; waar van de aantekening, ten dien dage gedaan, dus luid:

De Resolutien, den 13 deezer genomen, zijn geresumeerd, en, na voorgaande deliberatie, gehouden voor gearresteerd.

De Pensionaris GILLES heeft aan hunne Ed. Achtb. gerapporteerd, dat de Heer President-Burgemeester CROMMELIN, en hij Pensionaris, zig, ingevolge hunner Ed. Achtb. Resolutie van den 13 deezer, op eergisteren, zijnde geweest Donderdag, des namiddags, hebbende begeeven naar *'s Hage*, vervolgens, op Vrijdag morgen, zig aldaar hadden vervoegt, bij den Heere Raadpensionaris van deeze Provintie, en aan den zelven mondeling hadden voorgedragen, de redenen en motiven, bij de Resolutie van hunne Ed. Achtb. vervat, waar op, in den naam van hunne Ed. Achtb., nader mocsten insteeren, ten einde de Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. zoude mogen worden beschreeven tegen het laatste van de volgende week, om als dan, van wegen hunne Ed. Achtb., aangaande de zaak der Nominatie tot Burgemeesteren deezer Stad, aan hunne Ed. Groot Mog. de nodige ouvertures te geeven, en de vereischte representatiën te kunnen doen; te gelijk aan zijne Wel Ed. Gestr. overgevende de Missive van hunne Ed. Achtb., mede ten voorschreeven einde aan het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden geaddresseerd, en onder de Notulen van den 13 deezer, breeder geëxtendeert. Dat zijne Wel Ed. Gestr. (de Heer Raadpensionaris) aangenomen hebbende, dezelve Missive, aan welgemelde Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden te zullen overhandigen, zij Heeren Gecommitteerden voorts zig ook hadden vervoegt bij den Heere BEELAARTS, Heere van *Blokland*, als, vermits de absentie van zijne Hoog Ed., den Heere VAN RHOON, als toen de voorzittende Heer zijnde in welgemelde Collegie, en aan denzelven insgelijks hadden bekend gemaakt, hunne last en commissie, ten einde hier voo-

ren

ren gemeld, en dat de voorſchreeve Misſive daar toe hadden overgegeven, aan den Heere Raadpenſionaris, die de goedheid had gehad, om aan te nemen, dezelve aan het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden te bezorgen; en dat voorts de zaak der Beſchrijvinge van de Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog., aan welgemelde Heere van *Blokland*, met de nodige Argumenten ten beste, hadden verzogt en gerecommandeert; en welke Heer op een vriendelijke wijze had aangenomen, daar over in het Collegie van meergemelde Heeren Gecommitteerde Raaden te zullen ſpreeken.

Dat vervolgens, eenigen tijd daar na, zij Heeren Gecommitteerden zig hebbende laaten vinden op het Hof, in het Comptoir van den Heere Raadpenſionaris, om te kunnen verneemen den uitſlag der deliberatiën van de Heeren Gecommitteerde Raaden, op de voorſchreeve Misſive van hunne Ed. Achtb., de Heer Raadpenſionaris hun Gecommitteerden aldaar had gecommuniceerd, dat de Heeren Gecommitteerde Raaden, bij hunne deliberatiën, zwarigheid hadden gevonden, om in de verzogte Beſchrijving van hunne Ed. Groot Mog., tegen de volgende week, te conſenteeren, ter zaake van de nabijheid der ordinaris Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog., die zekerlijk den 28 deezer moest invallen; als mede dat in het Collegie drie Heeren abſent waren; en dat daar benevens misten de hooge preſentie van haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante; dat de zaak de Heeren Gecommitteerde Raaden ook niet voorkwam van dusdanige nood of presſance, dat daar toe het maaken van zo veel eclat, als de Beſchrijving der Vergaderinge occaſioneeren moest, nodig was. Dat, gelijk deeze uitſlag hun Gecommitteerden zeer ſurprenant was voorgekomen, dezelve vervolgens, ter voldoeninge aan de last van hunne Ed. Achtb., hadden vermeent eenige nadere inſtantiën, ten dien reguarde, te moeten doen; en derhalven hadden verzogt, met eenige Heeren uit het Collegie van hunne Ed. Mog. nader over dat gedaan verzoek te mogen confereeren. Dat, ter voldoeninge aan dat verzoek, korten tijd daar aan, ter voorſchreeve plaatze, zig bij hun hadden vervoegt de Heeren BEELAARTS en D'ACQUET, met de Heer Raadpenſionaris; aan welke Heeren zij Gecommitteerden breeder het verzoek van

dee-

deeze Vroedſchap hadden geëxpoſeerd, en als den grondſlag daar van zig hadden beroepen op de zeer klaare en energique Reſolutie van hunne Ed. Groot Mog., van den 6 Julij, van het Jaar 1677 (*). Dat welgemelde Heeren, op de vorengeavanceer-

(*) *Deeze luid woordelijk:* „ *Is, na voorgaande deliber a-*
„ *tie en in achtinge genomen zijnde, dat het Groot Privi-*
„ *legie, bij Vrouwe* MARIA VAN BOURGONDIËN, *den Edelen en*
„ *Steden, in den Jaare* 1476 *verleend, met uitgedrukte*
„ *woorden medebrengt, dat de Steden van* Holland *en* West-
„ friesland, *en malkanderen, zo dik- en menigwerven hen*
„ *dat believen zal, die een den anderen mogen beſchrijven,*
„ *en met elkanderen in Dagvaarden en anders vergaderen,*
„ *ter plaatze, daar het henluiden goeddunken zal, om aldaar*
„ *te ſpreeken van zaaken, den voornoemde Lande of Steden,*
„ *of eenigen van dien, aangaande, zonder daar op te moe-*
„ *ten verwerven, verder verlof of conſent van den Prinſe van*
„ *den Lande; goedgevonden en verſtaan, mids deeze te ver-*
„ *klaren, dat de Heeren, hunner Ed. Groot Mog. Gecom-*
„ *mitteerde Raaden, gehouden en geobligeerd zijn, de Ver-*
„ *gadering van hunne Ed. Groot Mog. te convoceeren en te*
„ *beſchrijven, zo wanneer zulks bij of van wegen de Heeren*
„ *van de Ridderſchap en Edelen, of van wegen Burgemeeste-*
„ *ren en Regeerders van een van de Steden, Leden van de*
„ *hooggemelde Vergaderinge, word verzogt, zonder dat de*
„ *gemelde Heeren Gecommitteerde Raaden zulks zullen mogen*
„ *weigeren; en dat de gemelde Heeren Gecommitteerde Raa-*
„ *den mede gehouden en geobligeerd zijn de Propoſitie, die de*
„ *gemelde Heeren van de Ridderſchap en Edelen, of de ge-*
„ *melde Burgemeesters en Regeerders van een van de voor-*
„ *gemelde Steden, aan de gemelde Heeren Gecommitteerde*
„ *Raaden zouden mogen hebben gedaan of overgeleverd, als*
„ *een point van Beſchrijvinge, aan de gemelde Leden toe te*
„ *zenden, zonder daar van insgelijks in gebreke te mogen*
„ *blijven.*"

ceerde Gronden en Argumenten, met bijvoeginge van meer andere reflectiën, wel hadden getragt, hen Gecommitteerden van het voorschreeve verzoek der Beschrijvinge van de Vergaderinge, tegen het laatst van de volgende week, te doen afzien; dan dat zij Gecommitteerden zig dienaangaande hadden beroepen op hunne expresse last, waar bij hadden verklaard te moeten persisteeren, met verzoek, in allen gevalle, dat hunne Ed. Mog., de Heeren Gecommitteerde Raaden, hen Gecommitteerden zouden gelieven te vereeren, met op de verzogte en voorgedragen zaak te neemen, eene finaale Resolutie, ten einde daar van aan hunne Ed. Achtb. te kunnen doen een getrouw rapport.

Dat welgemelde Heeren daar op, andermaal zig hebbende begeeven, in het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden, dezelven, na eenig vertoeven, nog eens waren gekomen bij hun Gecommitteerden; en, na herhalinge van meest alle voorgemelde redenen en persuasiën, hadden verklaard dat hunne Ed. Mog. persisteerden, daar bij, dat niet konden resolveeren de Vergadering van hunne Ed. Groot Mog., op het gedaan verzoek van hunne Ed. Achtb., Extraordinaris tegen de volgende week te doen beschrijven, zonder alvorens daar op te hebben verstaan, de intentie van haare Koninglijke Hoogheid; aan wie derhalven de Missive zouden zenden, om hoogstderzelver goedvinden daar over te verstaan; alles in die of diergelijke woorden in substantie; als hebbende zij Gecommitteerden wel geinsteerd, om het gerefolveerde van het Collegie van Gecommitteerde Raaden te mogen hebben, *in scriptis*, als zijnde het verzoek, ten einde voorschreeve, aan welgemelde Collegie alzo mede gedaan; dan dat zulks ook niet hadden kunnen obtineeren, terwijl welgemelde Heeren Commisarisen hadden geperstisteerd bij de voorschreeve hunne mondelinge verklaring, welke uit den naam van het Collegie kwamen te doen, en welke hadden verzogt, ten beste, aan hunne Ed. Achtb. te willen rapporteeren, met toewenschinge, dat de zaaken zig alzo in der minne mogten vinden, dat daar van geen verder eclat zoude behoeven gemaakt te worden; en welke betuigingen wederom door hun Gecommitteerden, met alle decentie, naar behoren waren beantwoord geworden, echter niet zonder te doen zien hunne vreeze, wegens het weinig genoegen, dat de uitslag van deeze Commissie

aan

aan hunne Ed. Achtb. zoude kunnen toebrengen. En waar na vervolgens zij Heeren Gecommitteerden, als niet ziende ietwes verder te kunnen effectueeren, wederom naar huis waren geretourneerd.

Waar op gedelibereerd zijnde, is goedgevonden en verſtaan de Heeren Gecommitteerden, hier vooren gemeld, voor hunne in deezen genomen moeite en aangewende devoiren, in conformité van derzelver last, mitsgaders voor derzelver gedaan rapport, te bedanken; zo als bedankt worden bij deeze, met verder verzoek aan de Heeren Raaden en Vroedſchappen, om hunne gedachten te willen doen gaan over de conduites, bij het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden, in deeze zaak gehouden, en wat daar omtrent, en op het gunt daar van is gerapporteerd, zo tot maintiën van deezer Stads Rechten en Vrijheden, als die van alle de verdere Steden en Leden van hunne Ed. Groot Mog. Vergaderinge, volgens de uitdrukkelijke Reſolutie van den Souverain van den 6 Julij, van het Jaar 1677, zal behoren te worden gedaan en in het werk geſteld, enz.

Op den 19 van de zelfde Herfstmaand, bevestigden hunne Ed. Mog., de Heeren Gecommitteerde Raaden, dit rapport, door een Brief, inhoudende Bericht van het Beſluit, dat zij genomen hadden, op het verzoek, tot beſchrijvinge van eene buitengewone Vergadering der Staaten, welke Brief aan Burgemeesteren, Schepenen en Raaden van deeze Stad gerigt was, en dus luid:

Erentfeste, Wijze, Voorzienige, zeer Discrete Heeren,

Alhoewel wij ons verzekerd houden, dat UEd., door hunne Heeren Gedeputeerden, volkomen geinformeerd zullen zijn, van het bij ons gereſolveerde op den 16 September, jongstleden, op UEd. Misſive van den 15 bevooren, waar bij UEd. verzoeken, dat een Extraordinaris Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. ten ſpoedigſten nog worden beſchreeven, en bij den anderen geroepen; welk ons gereſolveerde inhoud, dat wij, om de omſtandigheden van tijden, niet kunnen goedvinden, de Ver-

ga-

gadering van hunne Ed. Groot Mog. Extraordinair te beſchrijven, daar de tijd van de ordinaris Vergaderinge zo kort op handen is, welke ook tegen den 27 September ſtaat beſchreeven te worden; meenen wij echter dienſtig te zijn, UEd. bij deezen nader te informeeren, dat wij, na rijpelijk alles overwogen te hebben, wat op deeze materie dienen kan, ons verpligt vinden te perſiſteeren bij onze voorige gedachten.

Daar mede, *Erentfeste*, *Wijze*, *Voorzienige*, *zeer Discrete Heeren*, beveelen wij UEd. de beſcherminge Gods.

Geſchreeven in den *Haag*, den 19 September 1757.

Ter Ordonnantie van de Gecommitteerde Raaden.

ARIS VAN DER MIEDEN.

Na deezen tijd werden de handelingen der Heeren Commisſarisſen van haare Hoogheid wel voortgezet; maar zonder dat, tot genoegen der Meerderheid van de Vroedſchap, de Vrouw Gouvernante beſluiten konde, uit de overgeleverde Nominatie eene verkiezing te doen. Uit deezen hooſde deden de Gedeputeerden van deeze Stad, in de gewoone Vergadering der Staaten, op den 28 der meergemelde Herfstmaand, tweeërlei Voorſtellen of Propoſitiën; eene wegens de weigering der Heeren Gecommitteerde Raaden, om op het verzoek van de Regeeringe deezer Stad, hunne Ed. Groot Mog. buitengewoon te beſchrijven; en de andere ter opheffinge van de zwarigheden, die veroorzaakten, dat uit de overgeleverde Nominatie geene verkiezing gedaan werd. Wij zullen van de eerſte, en het Bericht, dat op dezelve gegeeven is, eerst ſpreken. De Propoſitie, wegens de weigering van Gecommitteerde Raaden, was van deezen inhoud:

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem* hebben, uit expreſſe last van de Heeren, hunne Principaalen, ter Vergaderinge voorgedragen en gerepreſenteerd:

Dat de Heeren, hunne Principaalen, met leedwezen, bij het formeeren der Nominatie tot Burgemeesteren, den 7 deezer voor-

voorgevallen, ondervonden hebbende, dat eenige weinige Leden uit de Vroedschap hadden konnen onderneemen tegen de wettigheid van dezelve te protesteeren; en met nog vrij grooter smerte hebbende moeten ontwaar worden, dat haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante en Voogdes over zijne Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder, door de gantsch verkeerde en ongefundeerde insimulatiën van dezelven, werd afgehouden haare hoogstwelbehaaglijke Electie uit dezelve Nominatie te doen, zonder dat van het contrarie van dezelven door eene Deputatie, uit het midden van de Vroedschap, aan hoogstdezelve, daar toe gedaan, had kunnen worden geperswadeerd; alle de voorschreeve redenen, met de beduchtingen over de gevolgen, welken uit deeze zaak zouden kunnen resulteeren, de Heeren, hunne Principaalen, als een genoegzaam fundament hadden toegeschreenen, waarom, na dat veele dagen te vergeefs de voorschreeve hoogstwelbehaaglijke Electie hadden afgewagt, hadden vermeent, in zodanige situatie hunne toevlugt te moeten neemen tot hunne Medeleden, en met alle billijkheid bij de Heeren Gecommitteerde Raaden te mogen insteeren, dat, dewijl de ordinaris Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. alleen stond bij den anderen geroepen te worden, tegen den 28 deezer, hooggemelde Vergadering over deeze zaak extraordinair mogt worden geconvoceerd, eenige dagen vroeger, en zulks ten langsten tegen den 22 van dezelfde maand; alles ten einde welgemelde Heeren, hunne Principaalen, gelegenheid zouden hebben, ten spoedigsten derzelver representatiën te kunnen brengen in de schoot van den Souverain, als waar toe zij oordeelden deeze materie, waar in alle acceleratie ten uitterslen pressceerde, absoluteli;k te zijn geconstitueerd.

Dat, ten dien einde, de Heeren, hunne Principaalen, na eene daar toe genomen Resolutie, op den 15 deezer, wel hadden afgezonden, naar *'s Hage*, twee Heeren Gedeputeerden, met eene Missive, aan het Collegie van welgemelde Heeren Gecommitteerde Raaden, gecoucheerd, inhoudende de redenen van het daar bij gedaan verzoek, tot de gemelde extraordinaris Beschrijving van hunne Groot Mog.; waar van de Heeren Gedeputeerden gelast waren, des noods, hunne Ed.

Hunne Ed. Groot Mog. vonden hier op goed, dat deeze Propoſitie zou worden geſteld, in handen der Heeren Gecommitteerde Raaden, om daar op ten ſpoedigſten, en uitterlijk na agt dagen, den Staaten te dienen van Bericht. Ingevolge van deeze Reſolutie leverden de Heeren Gecommitteerde Raaden, den 5 October, het volgende Bericht ter Staatsvergaderinge in.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

Wij hebben wel ontfangen UEd. Groot Mog. Reſolutie, van den 28 September, jongſtleden, waar bij UEd. Groot Mog. in handen van Gecommitteerde Raaden hebben gelieven te ſtellen, de Propoſitie, door de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, ter Vergaderinge van UEd. Groot Mog. ten zelfden dage gedaan, over het niet *extraordinarie* beſchrijven van de Vergaderinge van hunne Edele Groot Mog., op verzoek van de Regeeringe van dezelve Stad, om daar op ten ſpoedigſten aan UEd. Groot Mog., en uitterlijk op den 5 October, te dienen van Bericht.

Wij zijn ten uitterſten bereidwillig daar aan, met de vereischte acceleratie, te voldoen. En vinden ons derhalven verpligt UEd. Groot Mog. voor te draagen, dat de Gecommitteerde Raaden, in een zaak van zo veel importantie, gemeent hebbende met alle omzigtigheid te werk te moeten gaan, niet, dan na rijp overleg, gekomen zijn tot hun genomen beſluit. En om die reden, niet dan met ſatisfactie en genoegen kunnen aanzien het Declaratoir, dat welgemelde Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, ter Vergaderinge, hebben gegeeven: *dat zij Heeren niet waren gelast om te klagen over de behandeling, bij het Collegie van Gecommitteerde Raaden gehouden, als integendeel wel willende geloven, dat zulks is voortgekomen uit een altoos gewoonen ijver en attentie, ten beste van het Vaderland, en om waarlijk te doen dat gunt welgemelde Collegie, met die intentie oordeelde, dat behoorde te geſchieden.*

Dewijl Gecommitteerde Raaden zig vleien, dat de gronden en redenen, welken zij, tot juſtificatie van hunne conduite, de

eer-

eere zullen hebben, onder het oog van UEd. Groot Mog. te brengen, de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*; en de verdere Leden van UEd. Groot Mog. Vergaderinge, zullen convinceeren dat Gecommitteerde Raaden geen het minſte oogmerk hebben gehad, om los te maaken een eenige Reſolutie van UEd. Groot Mog., of te weigeren aan de Regeering der Stad *Haarlem*, *het gunt dat zij uit dien hoofde konde vorderen.*

Om, met het allegueeren van de voorſchreeve gronden, een aanvang te maaken, moeten wij vooraf zeggen, dat de Reſolutie van den 6 Julij, van het Jaar 1677, waar op de Regeering der Stad *Haarlem*, haare requiſitie, van het beſchrijven eener extraordinaris Vergaderinge, komt te fundeeren, aan ons niet is voorgekomen, te wezen van die geëxtendeerdheid, dat wij, in het preſente geval, met postpoſitie van andere verpligtingen, die aan Gecommitteerde Raaden mede incumbeeren, en niet minder ſterk aanbevolen zijn, daar uit bevoegd zouden geweest zijn, om te voldoen aan het verlangen van welgemelde Regeeringe.

Dewijl wij daar bij moeten voegen, dat wij, met attentie pondererende den inhoud van de Misſive, door Heeren Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad *Haarlem*, op den 15 September, aan ons geſchreeven, hebben gemeent daar in te reſideeren, hoe zeer in gemeſureerde en decente expresſiën, een beklag, en dat wel omtrent het ſtuk van de Magiſtraatsbeſtellinge, waar over de Heer Erfſtadhouder bijzondere Rechten exerceerd, tegens haare Koninglijke Hoogheid; alzo, uit hoofde van zekere *ongefundeerde klachten, van weinigen uit de Vroedſchap der Stad* Haarlem, *aan de Vrouwe Gouvernante gedaan, aangaande de Nominatie tot het Burgemeesterampt, geoccaſioneerd word dat haare Koninglijke Hoogheid, tot leedwezen van de Regeeringe, niettegenſtaande de daaromtrent gedaane repreſentatiën, niet heeft kunnen worden geperſuadeert, om aan de Regeering de Electie te laten toekomen; het welk hun ten uitterſten embarasſeerde, om de gevolgen, welken hier door te duchten zijn.*

Welk beklag ons in de voorſchreeve Misſive ten klaarſten blijkende vervat te zijn, hebben wij, met alle circumſpectie, na-

gegaan, of wij, uit hoofde van onze Instructie, op den 28 Augustus, van het Jaar 1751 gearresteerd, geobligeerd waren op zodanig beklag eene Vergadering, niet zonder het grootste eclat, immediatelijk extraordinarie te beschrijven, daar de beschrijving van de ordinaris Vergaderinge zo nabij was, zonder te horen de consideratien en belangen van haare Koninglijke Hoogheid, welke daar bij, naar onze gedachten, zo merkelijk was geinteresseerd; en dat in een zaak, welke zoude komen uit te leveren eene Collisie tusschen het eminente Hoofd, en een voornaam Lid van UEd. Groot Mog. Vergaderinge.

Deeze onze Instructie inziende, hebben wij bevonden dat aan ons expresselijk, bij het XIII. Artikel van dezelve, gelast is, *om te moeten houden goede Correspondentie met den Heere Erfstadhouder in der tijd, of met die geenen, die, volgens UEd. Groot Mog. Resolutie van den 16 November, van het Jaar 1747, de zelfde plaats zal bekleeden*; welk Artikel aan ons van het uitterste gewigt is voor gekomen, als gefondeert zijnde op de gronden van de tegenwoordige Regeeringsform, en daarom, op alle mogelijke wijze, behoorende geobserveerd en agtervolgd te worden.

Wij zouden zekerlijk, naar onze gedachten, daar aan hebben gemankeerd, en daar tegens directelijk gepecceerd, indien wij, ons aantrekkende eene klagte tegens de Vrouwe Gouvernante, buiten hoogst haare kennisse, en zonder aan hoogstdezelve gelegenheid te geven, om haare defensie daar tegens te doen, de Vergadering, om die reden extraordinair hadden geconvoceerd. Behalven dat het volgende XIV. Artikel van gemelde onze Instructie ons injungeerd, om specialijk te letten *dat de Souveraiiniteit van de Staaten, en hunne tegenswoordige Regeeringsform*, op het Stadhouderschap, met de Preëminentiën, door UEd. Groot Mog. daar aan gehegt, voor zeker rustende, *in alle haare deelen worden geconserveerd en bewaard.* In gevalle nu haare Koninglijke Hoogheid mogte vermeenen, dat, bij deeze klagten, de Præëminentiën van den Heere Erfstadhouder waren geconcerneerd, zouden wij, met het aannemen van de voorschreeve klagten, schijnen ons daaromtrent in te laaten, en dezelven als te wettigen. Waar door, indien naderhand bevonden mogt worden, dat zulks in der daad de Præëminentiën

van

van den Heere Erfſtadhouder hadden getoucheerd, wij, wel verre van daar voor, volgens deeze onze verpligtinge, gewaakt te hebben, zoude reprochabel zijn, van, zonder verhoor van het eminente Hoofd van de Regeeringe deezer Provintie, ons in deezen te hebben geimmisſeerd.

Deeze verpligtingen zijn ons al te obligatoir voorgekomen, dan dat wij zouden kunnen denken, dat UEd. Groot Mog. van ons zouden willen vergen, om de twee gemelde Artikelen ten eenemaal aan een zijde te ſtellen; terwijl Gecommitteerde Raaden voor hun zelf zig liever willen getroosten, bloot geſteld te worden voor het ongenoegen van één Lid, in deezen geintereſſeerd, dan, met het violeeren van het XIII. Artikel van hunne Inſtructie, attentie te geven aan de gronden van de preſente Regeeringsform, en daar door te incurreeren het billijk verwijt van alle de onpartijdige Leden van UEd. Groot Mog. Vergaderinge.

Hoe zeer wij nu van dit alles geconvinceerd waren, hebben wij echter daar in niet berust, maar gemeent, met alle attentie, te moeten examineeren de bewoordingen van de gemelegueerde Reſolutie van den 6 Julij, van het Jaar 1677, welke wij wel, in zo verre, zeer duidelijk en klaar hebben bevonden, dat Gecommitteerde Raaden gehouden en geobligeerd zijn, de Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. te convoceeren, *zo wanneer zulks bij de Heeren van de Ridderſchap of Steden werd verzogt, zonder zulks te mogen weigeren*; en dat zulks bij UEd. Groot Mog. is gearreſteerd, *in achtinge genomen zijnde, dat het groot Privilegie van Vrouwe* MARIA VAN BOURGONDIËN, *in den Jaare* 1476 *verleend, medebrengt, dat de Steden van* Holland *en* Westfriesland *malkanderen, zo menigwerf hen dat believen zal, zullen mogen beſchrijven, om te ſpreken van zaken, den voornoemden Lande of Steden, of eenigen van dien, aangaande, zonder conſent van den Prinſe van den Lande.*

Maar hebben wij, desniettegenſtaande, de voorſchreeve Reſolutie niet klaarlijk applicabel gevonden op het preſente geval, dewijl in de gronden, overgenomen uit het evengemelde groot Privilegie, niet ſtaat dat het den Edelen en Steden vrij zal ſtaan, tot het inbrengen van klagten tegens den Stadhouder van dien tijd, of tegens de Steden onderling, extraordinaire Vergaderin-

gen te beschrijven, en daar bij maar alleen gesproken word *van zaken, den voornoemde Lande of Steden, of eenige van die, aangaande*; gelijk ook UEd. Groot Mog., bij hunne conclusie in de voorschreeve Resolutie, niet expresselijk vastgesteld hebben, dat, ingevalle de Edelen of de Steden, tegens den Heere Stadhouder, of wel de eene Stad tegens de andere, klagten kwamen in te brengen, en daar tot eene extraordinaris Vergadering requireerden, de Gecommitteerde Raaden op de zelfde wijze verpligt zouden zijn, dit alles te effectueeren, zonder eenige kennis daar van te geven, aan dat Lid van UEd. Groot Mog., of aan den Heere Stadhouder, tegens wien de klagten mogten zijn ingerigt. Welke handelwijze wij niet kunnen geloven, dat met de billijkheid of met de intentie van de respective Leden van de Vergaderinge overeenkomt; en altoos verre zoude devieeren van den grond, welken Gecommitteerde Raaden bij hun rapport van den 30 Junij, van het Jaar 1677, hebben gelegt, wanneer zij gedeclareerd hebben, *dat zij de Vergadering van UEd. Groot Mog. niet konden met eenige vrugt convoceeren op de klagten aan eenen kant, zonder de partij daar op geboord te hebben, dewijl UEd. Groot Mog. daaromtrent met rechtvaardigheid niet zouden kunnen resolveeren.*

Om alle deeze redenen hebben wij ons dan verpligt geagt, aan haare Koninglijke Hoogheid kennis te moeten geven, van de Missive van de Regeeringe der Stad *Haarlem*, en het aanzoek, daar bij gedaan. En heeft haare Koninglijke Hoogheid, *deeze Missive aanziende als een klagte, die tegens hoogstdezelve gedaan wierd, begrepen, dat Gecommitteerde Raaden zig die niet behoorden aan te trekken, zonder dat hoogstdezelve gelegenheid zou hebben, daar tegens haar belang te allegueeren, en in het bijzonder aan te toonen, hoe zeer dezelve klagten toucheeren de Præeminentiën en Prærogativen van den Heere Erfstadhonder.*

En hebben wij daar na aan de Regeering der Stad *Haarlem* gerescribeert, dat wij persisteerden bij onze vorige gedachten, aan haare Heeren Gedeputeerden geuit; alleenlijk in het voorschreeve antwoord mentie makende van die motiven,

die

die met zo veel ernst, door onze Heeren Commisſarisſen, BEELAARTS en D'ACQUET, en den Heere Raadpenſionaris, waren geëmploieerd om de Heeren Gedeputeerden van *Haarlem* te detourneeren van deeze extraordinaris beſchrijvinge, zonder ons verder in de bovengemelde gronden in te laten; terwijl deeze motiven, op zig zelven genomen, meer dan genoegzaam aan ons toeſcheenen, in het preſente critique geſtel van zaken, om de gemelde Heeren Gecommitteerden daar toe te kunnen overhalen; inzonderheid, wanneer dezelven in conſideratie geliefden te nemen de impreſsie en het eclat, dat het zelve buiten en binnen 's Lands zoude maken, en hoe zeer zulks zoude tendeeren om nadenken te geven, en bekommering over zo een extraordinair voorval, daar de ordinaris Vergadering zo nabij was, te doen opvatten. Welke redenen Gecommitteerde Raaden gehoopt hadden, dat bij welgemelde Regeeringe van ingreſsie zouden zijn geweest.

Hier mede hebben wij kortelijk aan UEd. Groot Mog. opengelegt; de motiven van onze conduite, die wij vertrouwen, dat niet kan aanduiden eenigen toeleg, om te renverſeeren de Reſolutie van UEd. Groot Mog van den 6 Julij, van het Jaar 1677, of om aan deszelfs executie empêchement en retardement toe te brengen.

De Gecommitteerde Raaden ſoigneuſelijk obſerveerende de Inſtructie, door UEd. Groot Mog. aan hun gegeven, reſpecteeren alle de Reſolutiën van UEd. Groot Mog., waar toe het XLIIL Artikel van hunne Inſtructie hen mede obligeerd; en zijn zeer gereed om de Reſolutie van den 6 Julij, van het Jaar 1677, ter uitvoer te brengen, *in zaken, den Lande of Steden van* Holland *en* Westfriesland, *of eenige van die, aangaande*; en welken in de preciſe termen van het preſente geval niet verſceren; om de redenen, die wij de eer hebben gehad te remonſtreeren.

Wij zullen, voor het laatſte, de vrijheid nemen UEd. Groot Mog. eerbiedig te repreſenteeren, bijaldien UEd. Groot Mog. mogten goedvinden, omtrent de meergemelde Reſolutie van den 6 Julij, van het Jaar 1677, zig nader te verklaren, (waar toe de voorſlag op het ſlot van de Propoſitie van de Stad *Haarlem* aanleiding geeft) in zo verre zulks zoude reguardeeren, het beſchrij-

zijnde ingebragt of doen inbrengen, vervolgens, na gedaane collectie en opening van die Biljetten, was gebleeken, dat tot Burgemeesteren voor den aanſtaanden Jaare waren genomineerd, de Heeren Mr. JACOB DEUTZ, Mr. AREND DE RAAD, Mr. KAREL VAN DYK, een Jaar hebbende gedient, Mr. DAMMAS GULDEWAGEN, Mr. GYSBERT JAN DE BRUIN, Mr. FRANCOIS BENJAMIN FAGEL, mede een Jaar hebbende gedient, IZAAK KLIFFORD, en Mr. JAN VAN STYRUM; welke Nominatie, insgelijks naar de uſantie van vorige exempelen, terwijl haare Koninglijke Hoogheid zig was bevindende buiten deeze Provintie, is goedgevonden aan hoogstdezelve toe te zenden, bij Misſive, ten einde daar uit, bij haare Koninglijke Hoogheid, in maniere voorſchreeve, hoogstderzelver welbehaaglijke Electie te worden gedaan, zodanig, als ten meesten dienſte van deeze Stad zoude oordeelen te behoren; met gedienſtig verzoek, daar benevens, dat dezelve alzo gedaane Electie, bij eene beſloten Misſive, zoude mogen worden gezonden aan den Heere Hoofdofficier deezer Stad, om, bij den zelven geopend en de voorſchreeve Electie gezien zijnde, daar van de vereischte Notificatie aan de Geëligeerden te doen, op dat dezelven ter behoorlijker tijd, zijnde, volgens de aloude gewoonte en ordre van den Souverain, den 10 deezer, indien het doenlijk was, beëedigd en in poſſeſſie van hunne Bedieningen geſteld zouden kunnen worden.

Dat of nu wel op dit alles niet anders hadde behoren te volgen, dan dat de Raaden en Vroedſchappen allen gerustelijk op dit verrichte hadden behoren af te wagten, de welbehaaglijke Electie van haare Koninglijke Hoogheid, uit de voorſchreeve Nominatie, als van alles, dat daar toe nodig was, hebbende gedefungeerd, het nogthans, tot groote ſurpriſe van verre de meeste der preſente Leden, en dus van de Vroedſchap in het generaal, was gebeurd dat de Oud-Schepen en Vroedſchap, Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN, eerst voor den Heere Oud-Burgemeester en Vroedſchap, Mr. JUSTUS WITTE, welke niet preſent was, had willen inleveren Protest tegens de voorſchreeve Nominatie, en naderhand voor zig zelven had goedgevonden, te proteſteeren tegens de gemelde Nominatie, ſustineerende, dat

daar

daar in informaliteiten waren begaan, en dat mitsdien dezelve, als illegaal, aan haare Koninglijke Hoogheid niet konde worden gepreſenteerd, verzoekende derhalven dat, bij het zenden of preſenteeren van deeze Nominatie, van die zijne Proteſtatie aan hoogstgemelde haare Koninglijke Hoogheid zoude mogen worden kennisſe gegeven; en met welk Protest de Heer SALOMON VAN RCHTEN, Oud-Schepen en Vroedſchap, zig had verklaard te conformeeren.

Dat, gelijk bij niemand der overige, zo abſente als preſente, Leden van de Vroedſchap eenig Protest verder, dan voorſchreeven is, aangaande de gemelde Nominatie, was gedaan geworden, alleen bij ſommige der preſente Leden, tot het aannemen van dat Protest geadviſeerd zijnde, en dat daar tegens verre de meeste Leden van dezelve hadden betuigd, geene de minſte informaliteit in de voorſchreeve Nominatie te kunnen vinden, zo als ook geene bij het voorſchreeve Protest was genoemd geworden, terwijl daar in vermeenden gehandeld te zijn, conform het dictamen van de voorſchreeve Privilegiën en Octrooien; als waar bij aan de Raaden en Vroedſchappen notoirlijk de vrijheid is gelaten, om tot de Nominatie te ſtemmen die geenen, welken zij dien conform, en mits de vereischte kwaliteiten hebbende, volgens hun Eed en in goeder conſcientie, zullen gelieven te verkiezen, invoegen de voorſchreeve Nominatie omtrent alle de Perſoonen, daar op gebragt, was leggende, alzo, van wegens Burgemeesteren, Raaden en Vroedſchappen deezer Stad, dezelve Nominatie ter Electie van haare Koninglijke Hoogheid, op de gewoone manier was afgezonden.

Als wanneer, op den 9 daar aan volgenden, tot ſmertelijk leedwezen van verre de meeste Leden van de Vroedſchap, was gebeurd, dat, in plaatze van de daarop verwagt wordende hoogwelbehaaglijke Electie van haare Koninglijke Hoogheid, was ontfangen een Misſive van hoogstdezelve, geaddresſeerd aan die van de Regeeringe der Stad *Haarlem*; waar bij kennisſe kwam te geven, dat, aan hoogstdezelve zijnde te voren gekomen, dat in de Nominatie, bij de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, tot de bekleedinge van het Burgemeesterampt, aldaar geformeerd, zoude zijn begaan eenige informaliteit, met van dezelve af te laaten Perſoonen, die, naar ordre en form van de Regeering, daar toe

toe waren nominabel, en welken uit dien hooſde vermeenden, dat daar door wierd te kort gedaan aan de Privilegiën der Stad, zo wel als aan hunnen goeden naam en faam; en dat het zelve zoude voortſpruiten uit een verdrag, door de Meerderheid der Vroedſchappen onderling aangegaan, contrarie aan het geene wijlen haare Koninglijke Hoogheids zeer geliefde Gemaal, dienthalven voormaals had goedgevonden en te verſtaan gegeven; met bijvoeginge, dat, nademaal haare Koninglijke Hoogheid daar van gaarne zoude onderrigt zijn, hoogstdezelve eenige Heeren zoude benoemen, om zig daar op te informeeren, die van de Regeeringe der Stad *Haarlem*, en die het verder zoude mogen aangaan, daar op te hooren, en haare Koninglijke Hoogheid van alles rapport te doen, op dat voorts omtrent de gepreſenteerde Nominatie zoude mogen diſponeeren als naar behooren.

Dat de Vroedſchap der Stad *Haarlem* op deeze wijze eenig licht bekomen hebbende van de klagten, welken bij eenige weinige Leden van dezelve, aangaande de voorſchreeve geformeerde Nominatie, bij haare Koninglijke Hoogheid, waren ingebragt, vervolgens heeft vermeent nietwes te kunnen nog te mogen nalaten, om haare Koninglijke Hoogheid van dat verkeerd en ongefundeerd aanbrengen te doen desabuſeeren, en, op alle best convenable wijzen, de wettigheid van de voorſchreeve Nominatie, in allen opzigte, te doen voorkomen en juſtificeeren; en teffens daar door weg te nemen de verregaande Accuſatiën, de meeste Leden van de Vroedſchap, door de voorſchreeve allegatiën, aangedaan, als waar door te gelijk, en ook alleen, hebben vermeent te kunnen ontgaan de *ſuites*, welken op dat zo verkeerd aanbrengen te duchten waren, en welken, zo voor deeze Stad in het particulier, als ten aanzien van den Lande in het generaal, ten uitterſten te apprehendeeren zijn. En dat mitsdien, op den 10 deezer, in eene daar toe expres geconvoceerde Vroedſchap, de voorſchreeve hoogstgevenereerde Miſſive van haare Koninglijke Hoogheid overwogen zijnde, daar in, bij verre de meeste Leden, nogmaals is verklaard, dat, na ſerieuſe overweeginge van de op den 7 deezer gemaakte Nominatie van agt Perſoonen, tot de bedieninge van het Burgemeesterampt deezer Stad, dezelve niet anders konden aanzien en houden dan voor eene alleszins formeele en legaale Nominatie,

als

als gemaakt volgens de gewoone en daar toe altoos gerectipieerde ordre, conform aan het præſcript der Privilegiën en Octrooien, bij den Souverain, op het werk der Magiſtraatsbeſtellinge; aan deeze Stad gegunt en gegeven, en tot welkers naarkominge de Raaden en Vroedſchappen, bij ſolemneelen Eede, verbonden zijn. Dat ſpecialijk ook, in dezelve geformeerde Nominatie, geene der hooge Rechten van den Heere Prinſe Erfſtadhouder zijn tegengegaan of benadeeld. Maar dat zij Raaden en Vroedſchappen, in het maken van dezelve, alleen hebben geobſerveerd die vrijheid, welke hun daar omtrent, volgens de Privilegiën en Octrooien, op eene wettige wijze, competeerd, en waar door op de voorſchreeve Nominatie hebben kunnen gebragt worden, die geenen uit de Vroedſchap, welken dezelve, mits behoorlijk gequalificeerd zijnde, volgens de betrachtinge van hunnen Eed en Pligt, daar toe hebben geoordeelt te moeten verkiezen, zonder dat iemand, offchoon voorbij is gegaan, zig daar over met eenig het allerminſte fondament kan beklagen; gelijk daar van tot hier toe nooit eenig exempel had geëxſteerd; en zelfs voorleden Jaar, uit de Nominatie, waar bij twee Leden waren voorbij gegaan, haare Koninglijke Hoogheid hoogstderzelver Electie wel heeft gelieven te doen. En dat dezelve Vroedſchap, ten zelfden dage, had gereſolveerd eene Deputatie te zenden, uit het midden van haar, aan hooggemelde haare Koninglijke Hoogheid, om hoogstdezelve van die verklaringe kennisſe te geven, en om daar door, met bijvoeginge van alle verdere Argumenten, ter materie dienende, hoogstdezelve te perſuadeeren van de wettigheid der voorſchreeve geformeerde Nominatie; en om hoogstdezelve vervolgens te verzoeken, om van het benoemen van Heeren Commisſarisſen, tot het nemen van informatie, wel te willen afzien, de ſpoedige Electie van Burgemeesteren als nog gunſtiglijk te willen doen en effectueeren; met bijgevoegd Declaratoir van welgemelde Vroedſchap, dat gantsch bereid zoude zijn te verneemen het gunt haare Koninglijke Hoogheid, ten meesten dienſte deezer Stad en tot pourſuiveringe van de onderlinge Harmonie der Regeeringe, dienſtig zoude gelieven te oordeelen.

En dat de gemelde Deputatie van de voorſchreeve haare commisſie zijnde gereverteerd, den 13 deezer, dieswegens aan de Vroed-

Vroedſchap had gerapporteerd, dat, na het voordragen van het gunt, volgens de last van deeze Vroedſchap, haar was gedemandeerd (waar toe de eere hadden genoten, gunſtiglijk in eene audientie bij haare Koninglijke Hoogheid te zijn geadmitteerd) hoogstdezelve de goedheid had gehad, daar op in ſubſtantie te antwoorden, dat verblijd was te worden geinformeerd, dat 'er in de meergemelde Nominatie geene informaliteit reſideerde; dat niets had gedaan, en nooit anders zoude doen, dan het geene tot vrede en vriendſchap zoude kunnen verſtrekken; dat gaarne alle plaizier aan de Regeeringe wilde geven; en dat hooggemelde haare Koninglijke Hoogheid, wat het zenden van Commisſarisſen betreft, zoude zien of daar van konde afzien, maar dat zig daar op nog niet finaal konde expliceeren.

Dat vervolgens, na het voorſchreeven gedaan rapport, bij de Vroedſchap, in deliberatie gelegd zijnde wat in deeze ſituatie verders zoude behoren gedaan te worden; en daar op wederom, bij alle de preſente Leden, eenige weinigen uitgezondert, geconſidereerd zijnde, dat de Vroedſchap nietwes kon nog behoorde te laten ongetenteerd van het gunt, op eene behoorlijke en decente wijze kan verſtrekken, om haare Koninglijke Hoogheid van de ongefundeerdheid der ingebragte klagten, tegens de geformeerde Nominatie, ten vollen te perſuadeeren en te doen convinceeren, en alzo mede te doen afzien van het nomineeren van Commisſarisſen, bij hoogstderzelver geëerde Misſive, van den 8 deezer, gementioneerd; als waaromtrent de Vroedſchap, tot haar ſmertelijk leedwezen, uit het voorſchreeven gegeven antwoord van haare Koninglijke Hoogheid, nog geene volkomen gerustheid konde hebben. En dat al het zelve niet beter konde geſchieden dan te betrachten dezelve Nominatie, door den Souverain van den Lande te doen juſtificeeren, als van wien ook alleen de Interpretatie en Elucidatie van der Steden Privilegiën en Octrooien kan worden gevraagd. En daar bij in achtinge genomen zijnde, dat alle verder en langer uitſtel van deeze zake zoude kunnen ſtrekken, tot nadeel van deeze Stad en van het geheele Land, als welkers conſequentiën niet zijn te voorzien, en echter niet genoeg geapprehendeerd kunnen worden, vervolgens daar uit was voortgekomen het gereſolveerde van de Vroedſchap, om het gunt voorſchreeven is, door deeze, te

moe-

moeten brengen ter kennisſe en in de ſchoot van den Souverain; alleen met die intentie, om zig daar bij te moeten beklagen over de zeer ongefundeerde, doch te gelijk zeer verregaande accuſatiën en inſimulatiën van de zo weinige geproteſteerd hebbende Leden, ten reguarde van de verdere Medeleden van de Vroedſchap, wegens het gunt bij dezelve, in het formeeren der voorſchreeve Nominatie, zoude zijn gecommitteerd; als mede over het gunt dezelve weinige Medeleden, door het zelve verkeerde aanbrengen aan haare Koninglijke Hoogheid, daar bij hebben getragt te effectueeren; en waar door de Stad *Haarlem* tot hier toe blijft gedestitueerd, van haare gewoone en billijke veranderinge van derzelver Magiſtratuure, immers en in allen gevallen op de altoos gewoonen en ordinairen tijd; en zulks niettegenſtaande de Heeren, hunne Principaalen, boven dat alles, in het laatst van de voorgaande week, uit loutere eerbied voor haare Koninglijke Hoogheid, door eenigen derzelver Gedeputeerden, in *'s Hage*, nog wel hadden willen doen geven alle nadere informatiën en ouvertures, die eenigzints tot deeze zake kunnen ſpecteeren, aan zodanige Heeren, als daar toe bij hooggemelde haare Koninglijke Hoogheid verzogt zijnde, ten zelfden einde aan de Heeren, hunne Principaalen, een vriendelijk verzoek hadden gedaan; gelijk mede de Heeren hunne Principaalen, niet hadden nagelaten, op alle de hier vorengemelde gronden, zelfs deezen dag nog, bij haare Koninglijke Hoogheid, door eene plegtige Deputatie, bij alle middelen en motiven van perſuaſie en juſtificatie, op derzelver hoogwelbehaaglijke Electie te doen inſteeren. En door al het welke zij Heeren Gedeputeerden, volgens hunne ſtrikte en preciſe last, als nu genoodzaakt waren, van wegens hunne Heeren Principaalen, deeze Vergadering gantsch gedienſtig te verzoeken, dat hunne Ed. Groot Mog. gelieven te concurreeren tot het gunt der opheffinge van deeze ingebragte Obſtaculen dienen kan, en waar toe hoogstdezelven, als de Souverain van den Lande, alleen zijn gerechtigd en competent. En dat mitsdien hunne Ed. Groot Mog. uit het gunt hier bevorens naar waarheid is ter nedergeſteld, de Nominatie tot de bedieninge van het Burgemeesterampt binnen *Haarlem*, op den 7 deezer, in

te doen, niet wetende, dat bij ons in deezen iets was gedaan, dan waar toe wij, volgens de magt, aan ons gedefereerd, niet alleen bevoegd, maar zelfs verpligt waren.

Maar onze ſurpriſe is niet weinig toegenomen, als wij, bij de lecture van dezelve Propoſitie, bevonden hebben, de artificiele ſtructure van het verzoek, daar bij gedaan, om, onder een voordragen van dat de Interpretatie en Elucidatie van de Stads Privilegiën en Octrooien, alleen aan den Souverain kan gevraagd worden, ons te willen ontzetten van een Recht, dat, van de grondlegginge van de Republiek, door de Heeren Stadhouderen in der tijd geuſeerd is, en, daar het te pas kwam, heeft moeten geuſeerd worden.

Wij kunnen niet begrijpen, waar door wij zulks aan die Heeren verdient hebben; en nog veel minder een onderneeming van dien aart overeenbrengen, met derzelver veelvuldige poteſtatiën en verzekeringen, van ons te willen helpen handhaven bij onze Rechten en Præëminentiën, waar toe dezelven ook bij Eede verbonden zijn.

Wij zullen hier ter plaatze deezen aangaande, ons niet verder elageeren, om dat wij overbodig zijn UEd. Groot Mog. naakt en klaar voor te ſtellen, al het geene door ons in deezen is gedaan; en waar uit van zelve vloeien zal, dat de Heeren van *Haarlem* ons, en onzen minderjaarigen Heere Zoon, ongelijk doen met het inſlaan van deezen weg.

Op het ontfangen van de Nominatie tot Burgemeesteren der Stad *Haarlem*, bij Misſive van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden derzelver Stad, van den 7 September deezes Jaars, te gelijk ontfangende de klagten tegens dezelve Nominatie, dat die niet zoude wezen legaal, en daar toe, in ſubſtantie, geallegueerd wezende, dat in de Nominatie, bij de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, tot de bekleedinge van het Burgemeesterampt, aldaar geformeerd, zoude wezen begaan eenige informaliteit, met van dezelve af te laten Perſoonen, die, naar ordre en forme van de Regeeringe, daar toe waren nominabel, en welken, uit dien hoofde, vermeenen, dat daar door word te kort gedaan aan de Privilegiën der Stad, zo wel als aan hunnen goeden naam en faam; en dat het zelve zoude voortſpruiten uit een verdrag,

drag, door de Meerderheid der Vroedſchappen onderling aangegaan, contrarie aan het geene wijlen onze zeer geliefde Gemaal dienthalven voormaals had goedgevonden en te verſtaan gegeven; hebben wij, bij het examineeren van dezelve, ons aanſtonds te binnen gebragt, wat 'er in dusdanig geval van onze verpligtinge was, en wat onze Heeren Prædecesſeurs in diergelijke gevallen gepractiſeerd hadden.

Wij begrepen dat het ons even weinig in gemoede geoorloofd was, die klagten te admitteeren, als dezelven te rejecteeren; en dat wij vervolgens gehouden waren, alvorens met gerustheid eene Electie te kunnen doen, ons op dezelven te doen informeeren, ten einde, ons van de gefondeertheid of ongefondeertheid blijkende, daar op in de te doene Electie behoorlijk reguard te kunnen nemen. Waar van wij vervolgens, bij Misſive van den 9 September, aan Heeren Burgemeesteren en Regeerders der gemelde Stad kennisſe hebben gegeven. En wij vragen aan een ieder Lid van UEd. Groot Mog. Vergaderinge, of wij daar mede iets gedaan hebben, dat af te keuren zij?

Twee dagen daar na zond ons de Regeering der Stad *Haarlem* eene Deputatie, om ons te vertoonen, dat haare gepreſenteerde Nominatie conform was aan de Privilegiën en Octrooien van haare Stad; zo als, des daags te voren, ons van wegens de Dolerende Leden nader gepreſenteerd was, dat dezelve Nominatie was illegaal, ſtrijdig aan de Privilegiën en afwijkende van de uſantiën, daar op gebouwd. Wij vragen andermaal, wat ons tog in deezen te doen ſtond; en of wij, behoudens de Juſtitie, die bloote allegatiën vermogten aan te nemen, die, *é diametro* aan den anderen geoppoſeerd, ons dan nog in een volkomen onzekerheid moesten laten, welken van die wij te prefereeren hadden?

Wij oordeelden daarom veiligst te zullen handelen, als wij, blijvende in ons geheel, het voorgenomen onderzoek voortgang deden hebben. Waar toe wij ons te meer overreed vonden, om dat, aan de eene zijde geklaagd wordende over infractie van Privilegiën, en aan de andere zijde geſoutineerd wordende derzelver onſchendbare handhaveninge, de zorge

voor de conservatie en het maintiën van dezelven ons in het bijzonder aanbevolen was.

Wij hebben vervolgens de Heeren VAN WASSENAAR TOT KATWYK, beschreeven in de Ordre van de Ridderschap en Edelen van *Holland* en *Westfriesland*, en VAN DER DUSSEN, Oud-Schepen en Raad der Stad *Delft*, benoemt tot onze Commissarissen, om zig op deeze zaak te informeeren, en ons daar van rapport te doen. Achtervolgens welke commissie gemelde Heeren voor zig hebben beschreeven Gedeputeerden van wederzijde, die ten gestelden dage verscheenen zijnde, is van wegen de klagers eene breedvoerige Deductie gedaan van de redenen en gronden, waar op zij hunne klagten fondeerden; gelijk van de andere zijde geïnhereerd is, het geene zij aan ons gealleguceerd hadden, tot justificatie van de wettigheid der overgeleverde Nominatie; en door hun gevraagd zijnde, of niet welgemelde Heeren Commissarissen aan hun eenige elucidatie van den inhoud der gesuppediteerde klagten zouden kunnen geven, en daar op geantwoord zijnde, dat zulks den volgenden Maandag in geschrifte zelve zoude geschieden, om daar op, des goedgevonden wordende, mede schriftelijk te berichten; hebben die Heeren Gedeputeerden zulks geëxcuseerd, ten ware wij alvorens gelieften goed te vinden, op een te doen verzoek van de protesteerende Leden, ter bevorderinge van den vrede en de herstellinge der harmonie, uit de overgegeeve Nominatie eene Electie te doen; te gelijk, in hunne discoursen, echter doorgaans latende blijken hunne geneigdheid tot harmonie en vriendschap.

Van al het welke aan ons zijnde rapport gedaan, en gelet hebbende op het geene de Deputatie van *Haarlem* aan ons te *Zoestdijk*, bij monde, aangaande de bevordering van de harmonie in de voorschreeve Stad, geavanceerd had, willen wij niet ontveinzen, met genoegen, uit het voorschreeve rapport vernomen te hebben, dat die zelfde geneigdheid voor den vrede en de harmonie bij gemelde Heeren was, blijven subsisteeren; zo als de Dolerende Heeren, van hunne zijde, insgelijks getoond hadden, niets meer te wenschen, dan dat de eenigheid op vaste gronden mogte worden hersteld.

En

En gelijk wij altoos begrepen hebben, en door onze Actiën bij alle gelegenheden bevestigd, dat ons niets meer ter harte kan gaan, dan de rust en vrede onder de Regenten, daar die is, te conserveeren, en, daar die gebroken is, te herstellen, niet op eene arbitraire wijze, maar naar het voorschrift van der Steden Privilegiën, die bij ons in de hoogste consideratie zijn; zo schepten wij hope, dat het niet ondoenlijk zoude wezen, ook in dit geval, daar in te reüsseeren. En wij hebben vervolgens de Heeren onze Commissarissen geauthoriseerd, om daar toe te doen zodanige voorslagen, die met wederzijds en onderling genoegen, ter herstellinge van den gestoorden vrede, zouden kunnen aangenomen worden.

En gelijk dezelve Commissarissen geinsteerd hadden, dat, met het doen eener Propositie tot voorkominge van alle eclat, voor eenigen tijd wierde gesupersedeerd, zo hebben wij dezelven verzogt ook daar op nader te urgeeren.

De Heeren van *Haarlem* ondertusschen ons, den eersten dag deezer Vergaderinge, andermaal, met vertoog van de wenigheid der Nominatie, verzogt hebbende als nog de Electie te willen doen, of dat anders zouden verpligt wezen, ter deezer zake, eene Propositie ter Vergaderinge van UEd. Groot Mog. te doen, hebben wij, na een kort beraad, hun geantwoord, en, tot voorkominge van alle misvattinge, omtrent onze ware intentie, dat antwoord in geschrift over te geven, en daar bij gezegt, dat wij, uit het rapport van de Heeren, onze Commissarissen, onder anderen, verstaan hadden dat de Heeren getoond hadden, niet ongenegen te wezen tot asopiatie met hunne Medeleden, het geene wij ook oordeelden in allen opzigte best te zijn, wij daarom de Heeren Commissarissen ook hadden geauthoriseerd, om op den voorslag, door de Heeren gedaan, nader met dezelven te spreken, en insgelijks aan de Heeren ter wederzijde voorslagen te doen, om tot een spoedig en voldoenend accommodement te komen; en dat wij vervolgens verwachtten, dat de Heeren, met het doen eener Propositie, zo lang zouden supersedeeren, tot men zoude hebben gezien, of de vriendschap niet te herstellen ware.

Ziet daar, Ed. Groot Mog. Heeren, de handelwijze, bij ons in deezen gehouden, die wij niet kunnen geloven, dat met een

meerdere onzijdigheid, gematigheid en vredelievendheid zoude hebben kunnen gedirigeerd worden; en waar op wij niet geloven, dat bij iemand, wie hij wezen mag, met eenigen ſchijn, ook de minſte reproche te maken is.

Niet te min heeft dat alles niet kunnen prœvenieren, het doen der meergemelde Propoſitie, directelijk ingericht tegen het Recht, dat ons, *juſto titulo*, en als in deezen repreſenteerende den Prinſe van den Lande, onwederſprekelijk toekomt; dat onze Prædeceſſeurs hebben geoeffend, zo lang de Stadhouderlijke Regeering albier heeft plaats gehad; en dat wij niet weten dat ooit meer, dan eenmaal, in andere omſtandigheden en met andere voorgevens, in twijffel getrokken is; hoe wel zonder ſucces.

Doch alvorens hier van te ſpreken, zo als het behoren zal, zo vinden wij nodig UEd. Groot Mog. eenige conſideratiën voor te dragen, waar van wij bij de prœmisſen van dit ons Bericht mentie gemaakt hebben, en die dienen zullen om de verkeerde impreſſiën, die de Heeren van *Haarlem*, zo omtrent den ſtaat van het geſchil, als ons gedrag, alomme bij de gemelde Propoſitie trachtten te geven, in den grond weg te nemen, zo dat 'er zelfs geene ſchaduwe van dezelven overblijven zal.

Den ſtaat van het geſchil proponeeren de Heeren van *Haarlem*, hier in te beſtaan, dat tusſchen eene groote Meerderheid van de Vroedſchap, en eenige weinige proteſteerende Leden, misverſtand zijnde gerezen over het begrip van der Steden Privilegiën, die kwestie niemand anders concerneerd, dan die Meerderheid en geringe Minderheid; dat het oordeel over Privilegiën alleen ſtaat aan UEd. Groot Mog.; en bij gevolge dat het verſchil geheel en al buiten ons is. En zouden gemelde Heeren deeze gevolgtrekking en de manier, waar op zij die voordragen, wel willen doen paſſeeren voor eene preuve, dat zij, ook zelfs in dit geval, niets hebben tegens onze Perſoon; maar dat zij alleen hunne poogingen daar toe aanwenden, om ons te redden uit een embarras, waar in eenige weinige Leden van hunne Vroedſchap ons gebragt hadden.

Indien wij niet ten vollen overtuigd waren van het geëclaireerde begrip van UEd. Groot Mog., zo zouden wij hierom-

trent

trent verſcheide reflectiën moeten maken, die door haare eenvoudigheid, en daar mede gepaarde klaarheid, duidelijk zouden doen zien, dat luiden van verſtand en oprechtheid, gewoon zijnde meer te letten op de zaken, dan op de klank van woorden, dat voorgeven niet zouden kunnen admitteeren. Maar wij laten een voorwendzel van die natuure aan zijne plaatze, om op de materie zelve direct te zeggen: Dat in deezen het geſchil niet is tusſchen de Meerderheid en Minderheid van de Vroedſchappen der Stad *Haarlem*, die wel kwestie onderling hebben, dat door de laatſten aan onze cognitie gebragt, en van onzentwegen, en in conformiteit van onze verpligtinge, onderzogt word; maar dat het geſchil is tusſchen de Meerderheid van de Vroedſchap van *Haarlem* en ons, willende die Meerderheid ons ontzetten van een Recht, zonder het welk een ander Recht, dat zij ons niet conteſteeren, door ons, met handhavinge van de Stedelijke Privilegiën, niet kan geoeffend worden.

Aan ons competeerd het Recht van Electie uit overgelevere Nominatiën. Die Electie moet door ons gedaan worden, overeenkomſtig aan de Privilegiën van de Steden, die het concerneerd. En hoe zullen wij, met eene gemoedelijke gerustheid voor ons zelven, zodanig eene Electie kunnen doen, als wij niet verzekerd zijn, dat de Nominatiën, volgens het voorſchrift der Privilegiën geformeerd zijn? En hoe zullen wij dat voornaamlijk doen, als wij, in een geval van klagten, dat 'er tegens de Privilegiën is ingegaan, ons op de waarheid of onwaarheid van dezelven niet zouden mogen informeeren? En daar tegen alleen is de Propoſitie van de Heeren van *Haarlem* ingerigt, offchoon onze naam daar bij niet geſpeld word.

Niet minder verkeerd brengen welgemelde Heeren van *Haarlem* ook het verſchil daar heenen, als of dat zoude dependeeren van een Interpretatie of Elucidatie van een Privilegie of Octrooi, dat alleen zoude behoren aan UEd. Groot Mog. Daar hier geene kwestie is tusſchen de Meerderheid en Minderheid der Vroedſchap, over het Interpreteeren of Elucideeren van eenig Privilegie of Octrooi; maar daar, met volle woorden, aan de eene zijde, geſuſtineerd word, dat de Pri-

vilegiën en Octrooien gevolgd zijn; en aan de andere zijde, dat die niet gevolgd zijn; en bij gevolge dat die Privilegiën en Octrooien zijn van die evidentie en klaarheid, dat de beide partijen zig daar op fundeeren; waar over het oordeel aan ons, als in deezen repreſenteerende den Prinſe van den Lande, niet minder competeerd, dan het zelve gecompeteerd heeft aan onze Prædeceſſeuren, die; met volkomen kennisſe en zonder eenigen den minſten ſchijn van disapprobatie van UEd. Groot Mog., altoos, als het nodig is geweest, het oordeel daar over geoeffend hebben.

Doch het ſchijnt ons toe, dat dit ſtudieuſelijk alzo geinventeerd is, om ons daar door te engageeren, om de legislative magt, met de gevolgen van dezelve, die UEd. Groot Mog. toekomt, in twijffel te trekken, of ons daar tegen meer of minder uit te laten. Zo dit het oogmerk daar mede wezen mag, heeft men zig ten hoogſten geabuſeerd, en een al te verkeerd denkbeeld gemaakt van ons denken en doen. Wij hæſiteeren niet, om voor een onwrikbaaren régel van ſtaat, te houden en te erkennen, dat die geene, die de magt heeft om Privilegiën te geven, ook de magt heeft, om die in cas van duisterheid, te Elucideeren of Interpreteeren; en wij voegen 'er bij, dat zulk eene Elucidatie of Interpretatie door geene andere magt, met effect, geſchieden kan. Maar is dat hier de kwestie? Heeft iemand van de Meerderheid, iemand van de Minderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, ooit of ooit, in dit exteerend geval, voorgewend, dat hier in een Privilegie, daar het op aankwam, en dat van wederzijden bepaald en ſpecifikelijk genoemd was, eenige duisterheid reſideerde, door welkers opheldering alle verſchil zoude wezen, uit den weg geruimd. Of heeft, integendeel, zo wel de Meerderheid als de Minderheid, zig beroepen op duidelijke en klaare Privilegiën, die alleen behoefden te worden ingezien, om te oordeelen wie van hen beiden het Recht aan zijne zijde heeft?

Hoe komt dan hier eene Elucidatie en Interpretatie te pas? En waarom tragt men deeze zaak te doen voorkomen, als of door eene Elucidatie en Interpretatie van UEd. Groot Mog. de

de overgeleverde Nominatie zoude behoren te worden gejustificeerd, en alzo de obſtakelen van eene uitgeſtelde Electie weggenomen; daar beide de partijen volmondig ſtaande houden, dat 'er in hunne Privilegiën en Voorrechten geene duisterheid is, en bij gevolge ook uit dien hoofde geenerlei obſtakelen wezen kunnen.

Hier mede vermeenen wij ontegenzeggelijk te hebben aangetoond, dat de ſtaat van het geſchil ten deezen, gantsch abuſivelijk bij de meergemelde Propoſitie is voorgeſteld, als of die alleen zoude concerneeren de Meerderheid en Minderheid van de Vroedſchap, en door de Elucidatie of Interpretatie van UEd. Groot Mog. zoude kunnen worden weggenomen. Maar dat dezelve niemand concerneerd, dan ons alleen, die wel gereſolveerd zijn, om een Recht, dat wij ontfangen hebben, door eene rechtvaardige verdediging te bewaren, en ter zijner tijd aan onzen lieven Zoone over te leveren.

Kan het den Heeren van *Haarlem* dan behagen, hem dat Recht te betwisten, en oordeelen zij, dat het welvaren van hunne Stad en van den Staat daar door zal bevordert worden, dat hem dat Recht ontnomen worde, zij doen daar in, dat hun oorbaarlijkst dunken zal. Maar wij, als Moeder en Voogdesſe, zouden voorzeker geloven aan het vertrouwen, dat UEd. Groot Mog. in ons hebben gelieven te ſtellen, veel te kort te doen, indien wij niet met een dubbelden iever bleven handhaven, een Recht, dat wij alleen cuſtodieeren, en waar van het niet in ons vermogen is, het geringſte deel af te ſtaan of te laten verloren gaan. En met de kennelijke bevinding, die wij van de rechtvaardigheid en æquiteit van UEd. Groot Mog. hebben, behoeven wij ook niet de minſte vreeze te hebben, dat onze Prinſelijke Weeze, in een tijd dat hij weerloos is, bij toedoen van UEd. Groot Mog., in zijne Rechten, zelfs de kleinſte vermindering te verwagten heeft.

Wij gaan hier mede over, om, kortelijk, ook van ons gehouden gedrag te ſpreken, dat bij dezelve Propoſitie, onder eene gedaante, die anderen, en niet ons, ſchijnt te raken, zodanig word afgemaald, als of uit het zelve, op een verkeerd aanbrengen, waar van wij ons niet hebben laten disabuſeeren, en waar door het uitſtel van het doen eener Electie veroorzaakt

wierd,

wierd, *ſuites te duchten waren, welken, zo voor de Stad in het particulier, als ten aanzien van den Lande in het generaal, ten uitterſten te apprehendeeren zijn.* Wat 'er van het aanbrengen der geproteſteerd hebbende Leden wezen mag; of het zelve verkeerd, dan gegrond zij, verklaren wij voor als nog niet te weten. Maar dit kunnen wij de eer hebben aan UEd. Groot Mog. te zeggen, dat met het Protest van den Burgemeester WITTE, en de Oud-Schepenen en Raaden VAN ZAANEN en VAN ECHTEN, zig nog agt andere Leden gevoegt hebben, die gezamentlijk ſustineeren, dat het aanbrengen, aan ons gedaan, der waarheid conform zij; en die vervolgens, op de zelfde middelen en gronden, insgelijks daar op inſteeren, dat de overgeleverde Nominatie laboreerd aan illegaliteit. Dit zijn wij bezig te doen onderzoeken, en voor en al eer van dat onderzoek ons behoorlijk rapport is gedaan, zijn wij buiten de mogelijkheid geſteld, wilden wij ons den blaam van onvoorzigtigheid en onrechtvaardigheid niet billijk op den hals halen, om eene Electie te doen.

Maar wij vragen welke *ſuites* daar uit tog te duchten waren, die niet overeenkomſtig zouden wezen met de goede ordre in een welgepoliceerd Land? Want heeft ons gedrag tot hier aan toe niets anders gebuteerd, dan om met zekerheid geinformeerd te wezen, wat 'er in waarheid van de Privilegiën en Voorrechten der Stad *Haarlem*, omtrent het maken der Nominatiën zij, welke *ſuites* kan dat geven, die niet altoos plaats hebben, en plaats moeten hebben, wanneer, op gedaane klagten, onderzoek gedaan word, om de klagers niet onverhoord in het ongelijk te ſtellen? Maar wij vragen, uit welke oorzaken die *ſuites*, die niet anders kunnen wezen, dan alleen dat, naar bevindinge van zaken, of uit de overgeleverde Nominatie door ons eene Electie worden gedaan, of dat wij, zo die Nominatie in der daad niet voldoende mogt bevonden worden aan de Privilegiën en Voorrechten van de Stad, daar over nader ſpreken met de Heeren van *Haarlem*, ten fine van redres, bij eenige imaginatie gezegd kunnen worden, zo voor de Stad in het particulier, als voor den Lande in het generaal, ten uitterſten te apprehendeeren te zijn?

Wat

Wat is 'er voor de Stad in het particulier te apprehendeeren? Waar in beſtaat het? Is de Stad zonder politique Regeering? Moet 'er de Juſtitie ſtilſtaan? Is 'er wanordre onder het gemeen? Immers neen! Word 'er dan geamputeerd op haare Privilegiën en Voorrechten? Of word 'er getragt, om die religieuſelijk te conſerveeren, zo als ze gegeeven zijn, zo als ze liggen, en zo als ze geuſeerd worden? Immers is dit laatſte het eenigſte oogmerk, dat wij daar in bedoelen, en waar toe wij verpligt zijn, uit hoofde van den last, die ons is opgelegd; en waar aan wij nimmer begeeren te kort te komen, terwijl wij ons overreed houden, dat van een naauwkeurig maintiën der Privilegiën en Voorrechten der Leden en Steden van UEd. Groot Mog., en van het gezag, dat aan de Heeren Stadhouderen met zo veele nodige Prærogativen en Præëminentiën is gedefereerd, als de vaste gronden, waar op de preſente Regeeringsform gevestigd is, het geluk en de prosperiteit van den Staat geheellijk is afhangende.

En wij vragen daarom, laatſtelijk, welke apprehenſible *ſuites* voor den Lande in het generaal, uit ons wettig gedrag tog reſulteeren kunnen? Wij hebben op dit ſtuk lang bij ons zelven gedelibereerd, om met exactitude na te ſporen, of 'er in ons doen ook iets van die nature, het zij meer openlijk of bedektelijk, zoude mogen verborgen wezen? Doch wij moeten rond uit en in gemoede aan UEd. Groot Mog. verklaren, dat wij daar van geen het minſte zweemſel of ſchijn hebben kunnen ontdekken of gewaar worden. Maar bij dat onderzoek zijn onze gedachten natuurlijk en van zelve daar op gevallen, dat, zo ter gelegenheid van deeze zaak, eenige nadeelige *ſuites* plaats zouden mogen krijgen, die geenzints te apprehendeeren zijn uit ons gedrag, maar wel uit het gedrag dat de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem* heeft goedgevonden te houden, die, in plaatze van af te wagten, den uitſlag van het aangeſteld onderzoek, dat ons, met gelijk recht, als onzen Heeren Prædecesſeuren toekomt, geheel andere middelen heeft bij der hand genomen, met directelijk over ons te klagen aan het Collegie van de Heeren Gecommitteerden Raaden, en op die klagten, even of Stad en Land in gevaar waren, te begeeren eene extraordinaire Beſchrijving van UEd. Groot Mog., en niet hebben kun-

kunnen geperſuadeert worden om daar van af te zien, niettegenſtaande aan dezelve met aandrang is vertoond geworden, dat UEd. Groot Mog. ordinaris Vergadering maar zeer weinige dagen daar na ſtond beſchreeven te worden; dat dit vervolgens een onnodig en ontijdig eclat zoude veroorzaken, en binnen en buitens 's Lands aanleiding zoude geven tot allerlei vreemde bedenkingen; en niettegenſtaande dat, zo wel onze Commisſarisſen, als wij zelf, hen niet min vriendelijk als ernſtig hebben voorgehouden, om, met het doen eener Propoſitie, in deeze UEd. Groot Mog. ordinaris Vergaderinge, maar eenigen tijd te willen ſuperſedeeren, tot dat men zoude gezien hebben, of niet, behoudens de Privilegiën en Voorrechten der Stad, de gebroke harmoniën, op eene billijke wijze, zoude te heelen zijn.

De *ſuites*, die uit het afwijzen van zulke billijke inſtantiën reſulteeren kunnen, en die natuurlijk aanſtonds een iegelijk in het oog moeten loopen, en een openbaar misverſtand tusſchen die Heeren en ons te kennen geven, en dat wel over een Recht, dat alle de Heeren onze Prædeceſſeurs geëxerceerd hebben, en, wilden zij aan hunne verpligting niet te kort doen, hebben moeten exerceeren, kunnen zekerlijk nog voor de Stad *Haarlem* in het particulier, nog voor den Lande in het generaal, voornaamlijk in tijdsomſtandigheden, als de tegenwoordigen, nog nuttig, nog voordeelig zijn. Immers wij apprehendeeren die ten hoogſten. Maar voor wiens rekening zullen die komen? Zekerlijk niet voor de onze, die, in deezen met de uitterſte beſcheidenheid en moderatie te werk gaande, niet anders gedaan hebben dan onzen pligt, en het geene de Heeren onze Prædeceſſeurs, in gelijkſoortige gevallen, of direct door den zelven, of door anderen van hunnent wege, gedaan hebben, zonder dat ooit of ooit het zelve is geimprobeerd geworden. Die *ſuites* zullen dan blijven voor rekening van de Meerderheid van de Vroedſchap van *Haarlem*, die, zo zij een ouden, goeden en welbeproefden weg hadden gelieven te volgen, alle contentie, alle misverſtand en openbaar eclat hadden kunnen voorkomen, en vervolgens het alleen aan zig zelve zal te wijten hebben, indien uit de gevolgen eenig detriment aan haare Stad of den Lande zoude mogen veroorzaakt worden. Wij

Wij meenen hier mede, Ed. Groot Mog. Heeren, genoeg gezegt te hebben, ter vindificatie en juſtificatie van ons gehouden gedrag. En zullen vervolgens, nu voor het laatſte, ſchoon ook maar kortelijk, om dat het een afgehandelde materie is, ſpreken van het Recht, dat ons, bij de Propoſitie van de Heeren van *Haarlem*, bedektelijk en onder andere gedaanten, doch daarom niet te minder direct, betwist word.

Het is een zaak, die buiten alle conteſtatie is, dat, bij de Graaven in der tijd, aan hun en hunne Stadhouders, is gebleven het Recht van Electie uit overgeleverde Nominatiën; dat, bij de verlating van de Graaflijke Regeeringe, dat Recht door UEd. Groot Mog. gedefereerd is aan Prinſe WILLEM DEN I, hoogl. mem.; vervolgens aan alle zijne Succesſeuren, en zo ook aan onzen minderjarigen Heere Zoon, en geduurende zijne minderjarigheid, aan ons; dat hooggemelde Heeren Stadhouders, en wij, in de oeffening van dat Recht, repreſenteeren den Prinſe van den Lande, zo als ons dat repreſentatief, in andere gevallen van geen mindere eminentie, is opgedragen geworden.

Ook is niet minder buiten alle conteſtatie, dat de voorſchreeve Nominatiën, waar uit wij te eligeeren hebben, moeten gemaakt worden conform aan der Steden Privilegiën, Voorrechten, Coſtumen en Uſantiën, en dat wij onbevoegd zijn, aan wien het maintiën dier Privilegiën zo hoog en duur is aanbevolen, uit Nominatiën, die niet in diervoegen geformeerd zijn, eenige Electie te doen, dewijl wij anders, door het doen van zodanige Electiën, in plaatze van de Privilegiën ongeſchonden te handhaven, zelf de hand zouden leenen om die onder den voet te werpen.

En zo volgt daar uit niet alleen van zelf, maar het is in de zaak opgeſloten, en maakt met dezelve niet dan één zaak uit, dat, als wij uit eene overgeleverde Nominatie eene Electie zullen doen, wij voor ons zelven gerust en verzekerd moeten wezen, dat wij, met de te doene Electie, niet zullen tegengaan eenigen van der Steden Privilegiën; en dat wij vervolgens niet alleen bevoegd, maar volſtrektelijk verpligt zijn, ons daar van wel te doen informeeren. En het is zeker, dat, wat ooit tegens de Heeren Stadhouders in der tijd zoude mogen geſustineerd

zijn,

zijn, deeze ſtelling nimmer eenige contradictie heeft gevonden, maar volmondig is toegeſtemd geworden.

Als het dan zeker is, dat de Electie door ons niet anders mag gedaan worden, dan overeenkomſtig aan der Steden Priviiegiën en Voorrechten, dat mede nooit bij iemand in twijffel is getrokken, zo ſpreekt de zaak van zelve, dat de Nominatie, waar uit wij die Electie doen zullen, mede aan der Steden Privilegiën en Voorrechten moet conform zijn; en wanneer dan aan ons gepreſenteerd word, dat de Electie, die wij voornemens zijn te doen, ſtrijden zoude tegens der Steden Privilegiën en Voorrechten, om dat de Nominatie niet dien conform gemaakt is, zo willen wij het verlichtſte verſtand, dat 'er in de Republiek is, wel gevraagd hebben, hoe wij tot de Electie komen zullen, indien wij ons niet op de wettigheid der Nominatie informeeren.

Wij hebben hier voren, in het voorbijgaan, aangemerkt, dat dit Recht van onderzoek, zo lang de Stadhouderlijke Regeering hier te Lande heeft plaats gehad, om niet, buiten noodzaaklijkheid, van vroegere tijden te ſpreken, door de Heeren Stadhouderen in der tijd, daar het nodig was, is geuſeerd geworden; waar van de preuves in de Stedelijke Registers overvloediglijk te vinden zijn. Wij voegden daar bij, dat het zelve Recht van onderzoek, onzes wetens, nooit, dan eenmaal, en dat nog met andere omſtandigheden en voorgevens, was in twijffel getrokken, ſchoon zonder ſucces; en die zaak is zo; en alle de Leden van UEd. Groot Mog. Vergadering te bekend, dan dat wij daar van, buiten ons oogmerk, en detail zouden ſpreken. Zo veel zullen wij 'er alleen van zeggen, dat dies tijds het oordeel en gevoelen van de Heeren van *Haarlem*, en verre de meeste Leden van de Vergaderinge van UEd. Groot Mog. niet geweest is, zo als de Heeren van *Haarlem* dat nu wel zouden willen begrepen hebben; maar dat dezelven dat Recht op ſolide gronden hebben helpen handhaven en maintineeren. En gemelde Heeren behoeven, om van de waarheid van ons zeggen zig te kunnen overtuigd houden, niets anders te doen dan hunne Registers van dien tijd in te zien, zo daar in de pertinente aantekening gehouden is, waar aan geen twijffel valt, daar zij met duidelijke en klaare woorden, in den last aan de Heeren, hun-

ne

ne Gedeputeerden ter Vergaderinge, mede gegeven en aldaar uitgebragt, zullen kunnen lezen: Dat het Recht van Informatie, „ zo inſeparabel is van het gedefereerde Recht van Electie, „ dat het zelve, al zo weinig als het Recht van Electie in „ contraverſie kan worden getrokken; en dat vervolgens alle „ de deliberatiën daar over, ter Vergaderinge van hunne Ed. „ Groot Mog., behoren geſeponeerd en van de hand gewe- „ zen te worden," zo als door de daad zelve in het vervolg geſchied is.

Hebben nu deeze tegenwoordige Regenten van *Haarlem* of de Meerderheid van dezelven, zo veel meer ligt en wijsheid in de gronden van de preſente Conſtitutie van Regeeringe, dan hunne Predeceſſeurs? Zijn dezelven nu zo veel inventiver en ſubtielder, om, onder een voorgeven dat de kwestie ons niet aangaat, en door een Interpretatie of Elucidatie van UEd. Groot Mog., ons een Recht uit de hand te willen wringen, dat hunne Prædeceſſeurs daar in gevestigd gelaten hebben? Het zij zo! Maar welke verandering en omwending ook bij hen mag plaats genomen hebben, zo is en blijft dit zeker, dat de Heeren Staaten des Lands de zelfden zijn en blijven, en UEd. Groot Mog., eenmaal aan wijlen Prinſe WILLEM DEN I, hoogl. mem., dit inſeparabel Recht hebbende gedefereerd, aan alle de volgende Heeren Stadhouderen in der tijd en aan ons geconfirmeerd, en de poogingen om eenen onzer Heeren Prædeceſſeuren daar in vermindering toe te brengen, niet goedgekeurd of gewettigd, en de Heeren Stadhouders in der tijd, daar van altoos hebbende laten uſeeren, tot op dit oogenblik toe, zo hebben wij geene andere reden, dan van ons verzekerd te houden, dat UEd. Groot Mog. niet zullen gedogen, dat onze Vorſtelijke Weeze daar van worde omzet.

En vertrouwende hier mede aan de intentie van UEd. Groot Mog., met het requireeren van onze Conſideratiën en Bericht, voldaan te hebben, zullen wij deeze beſluiten, met UEd. Groot Mog. te verzoeken alle verdere deliberatiën van deeze zaak te ſeponeeren en van de hand te wijzen.

Waar mede, *Edele Groot Mogende Heeren, bijzondere goede Vrienden*, wij UEd. Groot Mog. bevelen in Gods heilige protectie.

Uwer Ed. Groot Mog. Dienstwillige Dienaresse.

ANNE.

In 's Gravenhage den 5 October 1757.

Ter Ordonnantie van haare Koninglijke Hoogheid.

J. DE BACK.

Na de overweeging van dit Bericht volgde, ten zelfden dage, eene Resolutie, bijkans woordelijk van den zelfden inhoud, als ten opzigte van het Bericht der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden genomen was. De Gedeputeerden van meest alle de Steden, namelijk, verzogten Copij van deeze Berichten, en de volstrekte Resolutie werd uitgesteld tot nadere overweging. Hier op hebben Burgemeesters, Schepenen en Raaden van deeze Stad, den 26 der nu afgelopen Wijnmaand, een Brief bij hunne Ed. Gr. Mog. doen indienen, strekkende ter rechtvaardiginge van den inhoud der Propositie, door hunne Gedeputeerden ter Staatsvergaderinge gedaan; welke dus luid:

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

Zo eenvoudig als wij ons voorstel, bij onze Propositie van den 28 September, laatstleden, aan UEd. Groot Mog. gedaan, alleen hebben ingerigt, om, bij forme van Elucidatie of Interpretatie van een Privilegie, dat bij UEd. Groot Mog. zelf aan onze Stad en deszelfs Burgerije, is gegeven, en nog onlangs zo solemneel is geconfirmeerd, te mogen obtineeren hoogstderzelver Decisie of Verklaringe van een different, over de wettigheid der laatst geformeerde Nominatie tot Burgemeesteren deezer Stad, tusschen ons en weinigen van onze Me-

Medeleden ontstaan; en zodanig oprecht; als onze intentie, met het verzoeken der Justificatie van dezelve Nominatie, bij UEd. Groot Mog. enkel daar heen heeft gegaan, om op die wijze haare Koninglijke Hoogheid in haare hooge kwaliteit volkomen gerustheid te kunnen geven, tot het doen van hoogstderzelver welbehaaglijke Electie, uit dezelve voorschreeve Nominatie, als waar in, door de verkeerde insimulatiën van dezelve onze Medeleden, tot dus verre was wederhouden; zo hooglijk surprenant, en te gelijk ten uitterstem affligeerende, is het ons voorgekomen, wanneer wij, uit de Considerativn en het Bericht, welken, van wegen haare Koninglijke Hoogheid, op de voorschreeve Propositie UEd. Groot Mog. zijn toegedient, hebben moeten ontwaar worden, dat de Opsteller van het zelve de voorschreeve onze sincere behandeling en oogmerk, in diervoegen heeft gelieven te beschouwen en op te nemen, even als of wij, of eigentlijk die geenen van deeze Vroedschap, welken buiten de protesteerende Leden, en die zig met dezelven hebben gevoegt, zig daar in bevinden, hier mede een toeleg zou den hebben, haare Koninglijke Hoogheid, in derzelver hooge kwaliteiten, of direct zijne Doorluchtige Hoogheid, den tegenwoordigen minderjarigen Heer Prins Erfstadhouder, te willen ontzetten van een Recht, dat, door den Souverain, aan wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, Prins WILLEM DEN I, onsterffelijker gedachtenisse, gedefereerd zijnde, tot alle de volgende Heeren Prinsen Stadhouderen zoude zijn övergegaan; en van een Recht, dat, van de grondlegginge der Republiek, door hooggemelde Heeren Prinsen Stadhouderen, in der tijd altoos zoude zijn geuseerd, en, daar het te passe kwam, altoos had moeten geuseerd worden. En het heeft ons vervolgens, ter zaake van deeze zo gevoelige smette en aanwrijvinge, toegescheenen dat wij indispénsabel verpligt waren, ter uitwissinge van dezelve, met alle onderdanig respect en decentie, zo ten aanzien van UEd. Groot Mog., als voor de hooge Persoon en kwaliteiten van haare Koninglijke Hoogheid, aan UEd. Groot Mog. nader bij deezen te moeten openleggen alle onze conduites, welken wij in de zaak, bij onze voorschreeve Propositie breeder vervat, geoordeelt hebben, Eed en Amptshalven, verpligt geweest te zijn, tot conservatie en maintiën van onze Pri-

vilegiën en Voorrechten, te hebben moeten houden; om alzó daar uit, zo wij vertrouwen, UEd. Groot Mog. ten allerklaarſten nader te doen zien, en ook hooggemelde haare Koninglijke Hoogheid, zo wij verhopen, te overtuigen, dat de ſource van de gemelde onze handelingen geenzints is voortgeſproten uit eene zo verfoeilijke intentie, als waar van wij voor God en UEd. Groot Mog. op het allerdierbaarſte kunnen betuigen te abhorteeren; maar dat onze oprechte en eenige gedachten omtrent de voorſchreeve onze handelingen alleen deezen zijn geweest, dat wij vermeent hebben, aangaande het verzoek, bij onze Propoſitie gedaan, tot niemand anders, dan tot UEd. Groot Mog., onze toevlugt te hebben kunnen of mogen nemen, wilden wij onze Privilegiën en Voorrechten, die niet ons, maar onze Stad en Burgerije, toebehoren, en die wij alleen, even als der Weezen goederen, zijn adminiſtreerende en cuſtodieeren, volgens onzen daar op dier geſtaafden Eed en Pligt, zonder ſchijn van eenige inbreuk of krenkinge, ongeſchonden aan onze Succesſeuren *in officio* over te laten, en de laate Nakomelingſchap daar van alzo te doen blijven jouïsſeeren.

Om van deeze waarachtige idées dan eenige meerder en klaarer openinge te geven aan UEd. Groot Mog., zo zullen wij vooraf gaarne confesſeeren, dat wij nooit hebben gedagt aan haare Koninglijke Hoogheid, of den minderjarigen Heere Prinſe Erfſtadhouder, te willen bedisputeeren, dat hoogstdezelve, alvorens uit eenige Nominatie de Electie te doen, zig nopens de wettigheid van dezelve niet zoude vermogen te informeeren. Dat, integendeel, wij zulks als nodig en nuttig oordeelende, advoueeren, zelfs zodanig, dat wij, in dit ons geval, gelijk in het vervolg circumſtantieeler zal blijken, ook daar toe in allen opzigte zijn geweest gewillig en bereid, en nooit genoeg zullen kunnen roemen de allezints zagte en vriendelijke wijze, op welke haare Koninglijke Hoogheid daar van, ten reguarde van deeze Vroedſchap, gebruik heeft gelieven te maken. Maar dat het point, daar het eeniglijk ten deezen op aankomt, hier in gelegen is, dat wij daar benevens zijn geweest van die gevoelens, waar in wij vermeenen als nog te moeten blijven ſtaan, dat, ingevalle van diſput over de wettigheid van eene zodanige geformeerde en gepreſenteerde

No-

Nominatie, het zij dan het zelve verſchil tusſchen de Meerderheid en Minderheid der Vroedſchappen, of ook tusſchen haare Koninglijke Hoogheid, die de Electie competeerd, en de Vroedſchap, welke de Nominatie heeft geformeerd, zoude mogen beſtaan, de deciſie over zodanig verſchil, door niemand konde worden gegeven, dan alleen door UEd. Groot Mog., als den Souverain zelven, van wien het Privilegie tot het maaken der Nominatie is geproflueerd, en het Recht van Electie daar uit aan haare Koninglijke Hoogheid, of den Heere Prinſe Erfſtadhouder, is gedefereerd; als de Souverain, in beide de gevallen, alleen die geen zijnde, welke het Recht, dat van hem zelven is afgekomen, ook kan en vermag te verklaren en te expliceeren, en die alleen als Rechter kan fungeeren en decideeren tusſchen die geenen, welken over het exerceeren der Rechten, of den zin en meeninge van zodanig Privilegie, verſchil hebben. En in welk ſentiment wij vervolgens hebben vermeent, zo om haare Koninglijke Hoogheid van alle verdere moeielijkheden te bevrijden, en in volle gerustheid te ſtellen, omtrent de wettigheid van onze geformeerde Nominatie tot Burgemeesteren, als om te vermijden in eenige directe conteſtatie met haare Koninglijke Hoogheid dieswegens te kunnen vallen, wel te doen, hoe eer zo beter, aan UEd. Groot Mog. te hebben mogen verzoeken de Juſtificatie van dezelve Nominatie, ten einde die, na verhoor van de daar tegens geproteſteerd hebbende Leden, en dus die geenen, welken zig alleen tegens de wettigheid van dezelve partij verklaarden, hunne hooge deciſie dienaangaande te geven, op dat daar door, of haare Koninglijke Hoogheid derzelver welbehaaglijke Electie daar uit met volle gerustheid zoude kunnen doen, of wij zouden mogen weten wat verders aangaande het redres van dezelve Nominatie ons te doen zoude ſtaan.

Zie daar, Ed. Groot Mog. Heeren, onze oprechte meening en oogmerk, zodanig dezelve is gelegen geweest in de voorſchreeve onze behandeling, ten opzigte van het verzoek der Juſtificatie bij onze Propoſitie, aan UEd. Groot Mog. gedaan, en waar uit wij gaarne, zonder 'er meerder bij te voegen, aan de overweginge van UEd. Groot Mog. zouden hebben willen overlaten, of wij daar door zouden kunnen verdagt gehouden

worden van eenige intentie ter verkortinge van de hooge Rechten en Præëminentiën van den Doorluchtigen Prinſe Erfſtadhouder, welken wij altoos hebben gemaintineerd, en die wij gereed zijn, met zo veel iever, als iemand der Leden van UEd. Groot Mog. Vergaderinge, ten allen tijde te helpen handhaven en voorſtaan; ware het niet, dat wij in onze ſmertelijke aandoeninge over de voorſchreeve zo verregaande verdenkinge, ten onzen reguarde, als genoodzaakt wierden, ter verdere bevestiginge van onze voorgemelde gedachten, nog deeze en geene reflectiën hier bij te moeten voegen. Waar uit wijders ook, ter verdediging van ons gedrag, zo wij vertrouwen, zeer klaar zal conſteeren, dat wij, in allen gevalle, geene ongegronde redenen hebben gehad, waarom wij vermeënt hebben, zonder te kort te doen aan de hooge Rechten van den Souverain en aan ons voorſchreeve Privilegie en de Voorrechten, daar bij verleend, daar toe niet te hebben kunnen accedeeren, om, behoudens alle eerbied voor haare Koninglijke Hoogheid en hooggemelden Doorluchtigen Heere Prinſe Erfſtadhouder, en alle hoogstderzelver Præëminentiën en Rechten, boven de faculteit, om zig, tot hoogstderzelver gerustſtellinge, in de te doene Electie op de wettigheid der voorſchreeve Nominatie te mogen informeeren; ook, daar het bijzonderlijk op aankomt, aan hoogstdezelve het Recht van Deciſie, over de wettigheid of onwettigheid van dezelve geheel en al over te laten, als eene Præëminentie of Recht, dat aan de Doorl. Heeren Prinſen Stadhouderen in der tijd bij UEd. Groot Mog., als Souverain, en zulks *juſto titulo*, zoude zijn gedefereerd, en waar van hoogstdezelven, door eene ongeinterrumpeerde uſantie, altoos in eene wettige posſesſie zouden geweest zijn.

Wanneer wij daar van ten deezen zullen ſpreken, gelijk het Leden van eene Souveraine Vergaderinge past met den anderen te mogen doen, en die als cordate Regenten en Luiden van eere, met behoorlijke eerbied en onderwerpinge, hunne gedachten openleggen in de ſchoot van den Souverain; zo ſchroomen wij niet op het voetſpoor, zo als in vroeger tijden voor ons is gedaan, als een poinct, dat bij ons geene conteſtatie kan vinden, met en volgens de eigen woorden van

UEd.

UEd. Groot Mog., in den Jaare 1587 grondig betuigd en in druk uitgegeven, als nog vast te ſtellen, en voor een onwrikbaren grondregel te houden, dat, gelijk de Souverainiteit over deeze Provintie UEd. Groot Mog., als Staaten van den Lande, alleen en privative toekomt, alzo daar uit ook noodwendig volgen moet, dat niet, geſteld kan worden bij UEd. Groot Mog. van dezelve Souverainiteit ietwes meer gedemembreerd te zijn, of ook ietwes meer van dezelve, bij Commisſie of Delatie, verſtaan kan worden te zijn gedemandeerd, dan alleenlijk dat geene en de exercitie van dat gunt, het welke *explicité* en uitdrukkelijk aan een ander, bij zodanige Commisſie of Delatie, aanbevolen is; terwijl alle de andere en overige Rechten en Præëminentiën, waar van geen ſpeciale mentie is gemaakt geworden, abſolutelijk moeten worden verſtaan te zijn verbleven in den boezem van den Souverain, zonder dat iemand daar in den Souverain, als Prinſe van den Lande, kan repreſenteeren.

Nu is het kennelijk, Ed. Groot Mog. Heeren, dat, om te blijven in cas ſubject, met relatie tot de Beſtellinge der Magiſtratuure in eénige der reſpective Steden, daar omtrent altoos heeft moeten plaats hebben, en geëxerceerd is geworden, een tweederlei Recht; als het eene in het maaken en formeeren der reſpective Nominatiën tot dezelve Magiſtraatsbeſtellinge, waar toe ieder Stad met bijzondere Privilegiën en Voorrechten door den Souverain, het zij vroeger het zij laater, is voorzien geworden, en het andere in het doen der Electie uit dezelve geformeerde Nominatiën. En als men hier op dan verder nagaat, wat dien aangaande, in de eerſte plaatze, aan zijne Doorluchtige Hoogheid, Prins WILLEM DEN I, onſterffelijker gedachtenisſe, bij den Souverain is geconfereerd, waar van echter, als zijnde, aan dien Grondlegger van de Republiek, om bijzondere redenen en oorzaken, de Hooge Overigheid van deeze Landen, tot deszelfs overlijden toe, opgedragen geweest, niet wel eene regel voor de Hooge Succesſeuren als Stadhouderen deezer Provintie tot alle de zelfde Rechten kan worden afgeleid, men zal daar in niet bevinden, even weinig als bij de Commisſie of Inſtructie van zijne Doorluchtige Hoogheid, Prinſe MAURITS, van den Jaare 1585,

bij hoogstdeszelfs verheffinge tot Stadhouder gearrêsteerd, welkers verandering, vermeerdering en vermindering UEd. Groot Mog. aan zig behielden, gelijk wijders bij alle de volgende Commisſien van de ſuccesſive Hooge Heeren Prinſen Stadhouderen, dat UEd. Groot Mog., als Souverain van den Lande, omtrent het werk der voorſchreeve Magiſtraatsbeſtellinge aan alle hooggemelde Heeren Prinſen direct ooit ietwes meerder zoude hebben opgedragen, afgeſtaan of overgegeven, dan alleen het gunt betrekking heeft tot het doen van de Electien in ſommige Steden van Burgemeesteren en Schepenen, en in anderen van Schepenen alleen, en alzo het creëeren van de nieuwe Wet of Magiſtraat, zonder dat, daar het op aankomt, eenige, men zwijge eenige ſpecifieke mentie immer daar bij is gemaakt geworden, het werk der Nominatien aangaande. Waar door dan vermeend word dat niets anders kan begrepen worden, of dat Recht tot en omtrent de Nominatie is verbleven aan die geenen, welke het zelve wettig hebben blijven uſeeren, volgens de daar toe geobtineerde Privilegien; en valt over de wettigheid of onwettigheid van die Nominatien eenig verſchil, door wat Wet of door welke Overgift kan daar over bij iemand anders eene Deciſie worden gegeven, dan bij den Souverain? welke dienaangaande nietwes heeft geabdiceerd, en die, zo wel uit de natuur der zake, als volgens alle Rechten, ten zij 'er eene ſpeciale Overgifte tuſchen beide komt, alleen deszelfs gegeven Privilegien kan elucideeren en interpreteeren; en vervolgens nog veel meer de eenige Rechter moet zijn, die over de differenten, dienaangaande te vallen, deszelfs Uitſpraak en Deciſie moet geven.

Het voorenſtaande allegueerende, zo willen wij niet verzwijgen dat echter in de hooggemelde Commisſien der Heeren Prinſen Stadhouderen altoos ook word gevonden zodanige mentie, dat daar bij aan hoogstdezelven het doen der voorſchreeve Electien is gedemandeerd en opgedragen, om te doen achtervolgende de Privilegien der Steden, zo als met de eigen woorden voorkomt in de Commisſien van wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, Prinſe WILLEM DEN IV, onſterffelijker gedachtenisſe, van den 12 Maij, van het Jaar 1747. En wij hæſiteeren niet om te moeten advoueeren, dat daer uit met fondament kan wor-

worden geargumenteerd omtrent de indirecte Delatie, welke daar door aan de Doorluchtige Prinsen Stadhouderen, wegens de Cognitie over de wettigheid der Nominatien zelf, zoude moeten verstaan worden gegeven te zijn. Doch, Ed. Groot Mog. Heeren, of die notoire consequentie, welke men uit eene gedefereerde Electie, achtervolgende de Privilegien der Steden, zoude willen halen, met dat effect kan gepaard gaan, dat daar door die geene, aan wien de Electie competeerd, ook *eo ipso* niet alleen het Recht zoude hebben verkregen, om zig te mogen informeeren op dezelve Nominatien, maar ook daar door zoude hebben geconsequeerd het Recht, om die Nominatien zelf te doen redressceren; en, dat nog meer is, alle differenten, die over de wettigheid of onwettigheid van zodanige Nominatien, tusschen wie het ook zoude mogen zijn, kwamen te ontstaan, alleen en met uitsluitinge van den gever van zodanige Privilegien, uit welkers kragte de Nominatien zijn gemaakt, zoude kunnen en moeten decideeren; zulks moeten wij zeggen, met alle reverentie en eerbied gesproken, niet te konnen begrijpen, en veel minder te mogen vaststellen. Want hoe onwederspreekdijk deeze maxime ook kan voorkomen, dat iemand, die Recht heeft tot het einde, ook Recht moet hebben tot de middelen, zonder welken dat einde niet is te bekomen, zo is het, nogthans even zeker en vast, dat zulk een stelregel nog behoeft nog kan procedeeren, dan alleen wanneer het alvorens buiten alle dubiteit zoude moeten zijn, dat dezelve Electie achtervolgende de Privilegien der Steden absolutelijk niet gedaan zoude kunnen worden, ten zij de geene, welken de Electie competeerd, een decisief oordeel zoude moeten hebben over de wettigheid der Nominatien, en om alle de verschillen, daar over te ontstaan, zelf te moeten decideeren. Als waar omtrent, naar onze gedachten, integendeel, zeer wel plaats kan vinden, zo als een ieder kan vatten, en waar van elk een overtuigd zal kunnen zijn, dat het werk der Electie, achtervolgende de Privilegien der Steden, ook kan geschieden zonder dat die geene, welken de Electie competeerd, een zodanig decisoir oordeel absolutelijk behoeft te hebben over de Nominatien zelven, en over alle kwæstien, welken wegens de wettigheid of onwettigheid van dezelven kunnen ontstaan, als zijnde het doen der

Electie en het formeeren der Nominatien ſeparate zaken en functien, welken in zo verre geene connexiteit met den anderen hebben, of dezelve Rechten kunnen, zeer wel en buiten alle confuſie of verdenkinge, bij onderſcheide Perſoonen of Collegien blijven reſideeren en geexerceerd worden, in dier voegen dat, de Souverain blijvende behouden het Recht, het geen hem zo natuurlijk toekomt, te weten de Elucidatie en Interpretatie der Privilegien, bij hem zelf gegeven, en de Deciſie over de wettigheid of onwettigheid der Nominatien, welken uit krachte van dezelven geformeerd zijn, niemand ooit zal kunnen twijffelen, of de geene, welken de Electie is opgedragen, zal en kan daar door altoos in ſtaat blijven dezelve te doen, achtervolgende de Privilegien der Steden; het gunt immers het eenige en groote oogmerk kan zijn, waar toe alle deeze betrachtingen verſtrekken moeten.

Wij gaan bij deezen voorbij verſcheide andere en zeer gefundeerde reflexien, welken, onzes bedunkens, zo men onderſtellen wilde dat de Deciſie der differenten wegens de wettigheid of onwettigheid der Nominatien, uit krachte der Privilegien geformeerd, niet zoude behoren aan den Souverain, zekerlijk verders daar tegen zouden te maakén zijn; zo ten reguarde van de vrage, die wij daar uit noodwendig aan UEd. Groot Mog. zouden moeten doen, wie als dan onze Rechter zoude zijn, wanneer het ongeluk wijders voor ons zoude willen dat wij directelijk met haare Koninglijke Hoogheid over de wettigheid der Nominatie zouden komen te verſchillen, zodanig dat hoogsderzelver ſuſtenue zoude mogen zijn conform aan de idées van onze tegenswoordige partije, te weten de proteſteerende Leden, of uit eenigen anderen hoofde, dat dezelve Nominatie niet zoude zijn conform de Privilegien, en wij het tegendeel van dien in gemoede ons verpligt vonden te moeten ſtaande houden; eene zaak, welke wij, door deeze onze behandelinge, in allen gevallen hebben getragt te ontgaan, en die wij wel niet kunnen verwagten wegens de conſtitutie van onze Nominatie zelve, en het hoogverligt oordeel van haare Koninglijke Hoogheid; doch die evenwel gebeuren kan; als ten aanzien van alle verdere conſequentien, welken uit die ſtellinge natuurlijk zouden moeten proſlueeren. Doch wij ſtappen dit alles te liever over, zo om

dat

dat verſcheide Argumenten in het breede, bij het geval van den Jaare 1684 en 1685, door de Regeeringe der Stad *Dordrecht* zijn voorgeſteld en aangedrongen (*), als om dat wij ook vermeenen al het zelve in deezen niet nodig te zijn, wegens het eigen en algemeene interesſe, dat de meeste Leden van UEd. Groot Mog. in deeze zaak met ons hebben; en boven al, naardien onze intentie niet is ons in het bijzonder omtrent deeze zaak meer of ſterker te verzetten, dan bij UEd. Groot Mog., op eene wettige wijze, geoordeeld zal worden het gemeene interesſe en welvaren van alle de Leden van deeze Provintie, en van den Lande in het generaal, daar in gelegen te zijn; terwijl ons begrip en wensch, om het Land, onder deeze gelukkige herſtelde Regeeringsforme, ook wederom te doen opklimmen tot zijn oude bloei en welvaren, altoos daar op is bevestigd geweest, dat de gronden, waar op het tegenswoordig ſamenſtel is gebouwd, behoren te zijn en blijven onwankelbaar; en dat alzo aan den Souverain behoren te blijven die Rechten, welken dezelve niet heeft overgegeven; dat de Rechten en Præëminentien, welken de Stadhouder van den Souverain heeft ontfangen, maar behoren en met alle kragt, moeten worden gemaintineerd en gedefendeerd, en dat, voor het overige, de Leden en Steden ook behoren te blijven jouisſeeren van die Rechten, welken haar competeeren en eigen zijn.

Het is vervolgens met dat oogmerk alleen, dat wij ten deezen einde hebben vermeent te moeten doen zien, dat wij, verre van daar door gemeriteerd te hebben in eene dusdanige verdenking te vallen, zeer gefundeerde redenen hebben gehad, waarom wij, ter wettiginge van onze geformeerde Nominatie, volgens het Privilegie, bij UEd. Groot Mog. verleend, ons bij niemand hebben konnen nog vermogen te addresſeeren, dan aan UEd. Groot Mog. zelven, die, zo als wij, met gelijke intentie, de vrijheid zullen nemen nu verders te doen zien, meer, dan in

één

(*) *Zie de ſtukken, hier over gepasſeerd, omſtandig in den* Hollandſchen Merkurius *voor het Jaar* 1685.

één geval, ook hebben betoond dat geenzints hunne gewoonte is geweest, alle addressen over differenten, de Regeeringen der Steden rakende, ook zelfs wanneer eene Decisie over de wettigheid of onwettigheid der Nominatien is gevraagd, en generalijk wanneer het op der Steden Privilegien aankwam, te hebben gewezen van de hand, of alle deliberatien van die nature altoos te hebben gesponeerd, maar dat, integendeel, diergelijke kwestien wel degelijk hebben aangenomen, en, als tot derzelver cognitie behorende, daar over hunne deliberatien hebben laten gaan. Ter zake niets doende, dat de meesten van dezelven buiten decisie gebleven zijn, zo als zulks, naar de omstandigheden der tijden en zaken, heeft mogen of moeten geschieden. Als volkomen genoeg zijnde, dat daar uit zal kunnen consteeren, dat verscheide Leden van deeze Vergaderinge, waar onder ook zeer notabele, zig hebben bevonden in diergelijke gevallen, als waar in wij tegenswoordig het ongeluk hebben te verseeren, met ons in één begrip zijn geweest nopens den weg, welken, tot redres van dezelven, behoorde te worden ingeslagen.

Onze intentie is niet om van alle die gevallen, bij deezen, een geheel Register te formeeren; maar alleen om eenige weinigen van dezelven aan te raken, welken meest ter opheldering zullen konnen dienen. En op dien voet slaan wij over het gunt in de Notulen van UEd. Groot Mog. word gevonden wegens de oneenigheden en disputen, welken tusschen de Regeering en Vroedschappen der Stad *Schoonhoven* hebben gesubsisteerd, en de klagten dieswegens UEd. Groot Mog. aangebragt, zo wegens het niet beleggen van de Vroedschap, begeven van Commissien, als over meer andere subjecten, het werk der Regeeringe en der Steden Privilegien concerneerende, in de Jaaren 1679, 1680 en 1685 voorgevallen. Gelijk wij mede konnen passeeren de differenten, welken op verscheide tijden en over onderscheide zaken menigvuldig zig hebben opgedaan tusschen de Regeering en Vroedschap der Stad *Gornichem*, waar van de Registers van UEd. Groot Mog. over de Jaaren 1683, 1684 en 1685 veele gevallen opleveren, waar onder de Resolutien van den 17, 29 en 30 Maij en 6 Junij, van het Jaar 1685 kunnen nagezien worden; en omtrent welke gevallen zal consteeren;

dat

dat niet alleen verſcheide van dezelven bij UEd. Groot Mog. zijn aangenomen, maar ook eenigen daar van zijn getermineerd.

Het geval van de Jaaren 1684 en 1685, omtrent de Stad *Dordrecht*, wegens de Nominatie van de Mannen van Achten, hoe zeer in zig zelven ſingulier en alleen betrekking hebbende op die Stad, heeft echter genoeg doen zien op welke ſolide gronden, die eerſte en oudſte Stad van deeze Provintie voor ons, de zelfde onze ſustenue, waar van wij althans genoodzaakt zijn geweest UEd. Groot Mog. deeze opening te moeten geven, heeft gevoerd en gemanifesteerd. En of ſchoon die Stad, in de zaak zelve, welke met de onze in verſcheide omſtandigheden zeer veel heeft verſchild, naar haar genoegen niet heeft vermogen te reuſſeeren, waar van wij de redenen nog de motiven niet behoeven na te gaan; het is voldoende aan ons belang en oogmerk, wanneer daar uit is te zien, dat hunne Ed. Groot Mog. zig de cognitie van dezelve wel degelijk hebben aangetrokken, en dat nooit eene Reſolutie daar op ook genomen is, waar bij de Regeering der Stad *Dordrecht* met die haare gedane klagten zoude zijn afgewezen, veel min dat derzelver geſustineerde bij UEd. Groot Mog. zoude zijn ongefundeert verklaard. Van al het welke, in het zelfde Jaar 1685, kort na dat de Notulen van UEd. Groot Mog. geene verdere mentie maaken van het voorſz. geval van *Dordrecht*, mede nog heeft geexteerd een zeer notabel voorbeeld ten reguarde van de Stad *Schiedam*, als wanneer, op den 2 Maart, bij Requeste, door één Regeerend, eenige Oud-Burgemeesteren en eenige Raaden en Vroedſchappen der zelve Stad, aan UEd. Groot Mog. niet alleen is geklaagd geworden over eene informeele Nominatie, welke tot ſuppletie van eene Vroedſchapsplaatze, bij de Vroedſchap der zelve Stad, was geformeerd, als waar op was gebragt Mr. ABRAHAM CAMBIER, welke nog geene drie Jaaren Burger was geweest; maar ook direct over de Electie zelf, welke daar uit bij zijne Doorluchtige Hoogheid, Prinſe WILLEM DEN III, glorieuſer gedachtenisſe, aan wien dezelve Nominatie daar toe, niettegenſtaande het Protest van eenige Leden, daar tegens gedaan, was gepreſenteerd, even informeel, naar hunne gedach-

dachten, omtrent denzelven CAMBIER was gedaan geworden; met verzoek, dat, dewijl zij Vertooners in die voorſz. zo informeele Nominatie en daar uit gedaane Electie, Eed- en Amptshalven, niet konden acquieſceeren, maar tot maintien en voorſtand van hunne Stads Privilegien (waar van mede bij hunne Ed. Groot Mog. waren voorzien) zig verpligt en genoodzaakt vonden dezelven, zo veel in hun was, tegen te gaan, dat die zaak door hunne Ed. Groot Mog. zoude mogen worden geredresſeerd, en de voorſz. Stad bij haare Privilegien, Vrij- en Gerechtigheden worden gemaintineerd; welk verzoek wederom bij UEd. Groot Mog. geenzints is van de hand gewezen, gelijk, wanneer de Souverain van zijne directe of ook wel indirecte overgifte of delatie, omtrent de verſchilen over de wettigheid der Nominatien en Electien, was geperſuadeerd geweest, had konnen geſchieden; maar wel degelijk het onderzoek van die zaak bij UEd. Groot Mog. is aangenomen, en zelfs in dier voegen, dat dezelven hebben vermeent de cognitie daar van hun zo eigen te zijn en natuurlijk te competeeren, dat zelfs het Recht of belang van den Heere Prinſe Stadhouder daar bij niet was geintereſſeerd, naardien dat Request, den zelfden 2 Maart, bij UEd. Groot Mog. alleen is geſteld geworden in handen van Burgemeesteren en Regeerderen der Stad *Schiedam*, om te dienen van Bericht; als wanneer wijders, daags daar aan, en dus den 3 dito, het zelve gerequireerde Bericht zijnde ingekomen, waar bij de wettigheid der Nominatie hadden geadſtrueerd, UEd. Groot Mog. daar op hebben goedgevonden te reſolveeren, om den voorſchreeven Requeste en Berichte te ſtellen in handen van de Leden tot het groot Beſogne en dus te maken commisſoriaal, om, na rijpe overweginge van den inhoud van dien, en daar op gehoord de voornoemde Burgemeesters en Vroedſchappen, reſpective, de Vergadering op alles te dienen van hunne Conſideratien en Advis. Omſtandigheden, welken in veele opzigten ten deezen ten uitterſten notabel zijn; zo om dat, naar onze gedachten, daar uit ten klaarſten doorſtraald het eigen begrip van den Souverain, aan wien het alleen ſtaat de Deciſie te geven, wanneer 'er kwestie is tusſchen de Meerderheid en Minderheid der Vroedſchap over de wettigheid van eene geſor-

meer-

meerde Nominatie, niet alleen; maar zelfs ook over eene gedaane Electie, in zo verre de Privilegien der Steden daar bij zouden mogen zijn geinteresſeerd; en tegens welke behandeling men, in de Registers van UEd. Groot Mog^, niet heeft konnen vinden, dat de Doorluchtige Heer Prins Stadhouder, in dien tijd, zig eenigzints heeft verzet, of dezelve zig heeft aangetrokken. Maar inzonderheid ook notabel, wanneer daar uit gezien kan worden, dat UEd. Groot Mog. op dat geval, het welk met het onze zeer veel overeenkomst heeft, voor zo verre de wettigheid der Nominatie aangaat, welke thans mede door de proteſteerende Leden word beſtreden, niet hebben gehæſiteerd, om aanſtonds en allereerst, de klagten van wederzijden te hebben willen inneemen, en dezelven daar na door Commisſarisſen te doen examineeren, zonder den Heer Prins Stadhouder alvorens tot zo verre in allen gevalle daar in te hebben willen brengen.

En welke gefundeerde redenen wij derhalven thans hebben, om klaaglijk dienaangaande aan UEd. Groot Mog. te mogen voordragen dat gunt wij tegenswoordig tot onze groote ſmerte en leedwezen moeten ondergaan, om, zonder tot hier toe te hebben mogen vernemen de klagten van onze Medeleden, en zonder dat eene deliberatie is gehouden over den waaren toeſtand der zaken, en of de kwestie inderdaad niet alleen maar hadde behoren te blijven tusſchen de Meerderheid en Minderheid van de Vroedſchap zelve, ons aanſtonds ongelukkig te hebben zien vallen in eene onaangename Conteſtatie met haare Koninglijke Hoogheid, welke wij gaarne, en op het voetſpoor van het voorſz. exempel, waar in de Vroedſchap der Stad *Schiedam* alstoen eenparig van ons ſentiment is geweest, hadden getragt te esquiveeren; en waar toe wij zo veel te groter redenen vermeenden te mogen allegueeren, naardien onze klagten, bij onze Propoſitie ter neder geſteld, niet zijn ingerigt geweest tegens haare Koninglijke Hoogheid, maar alleen over onze geproteſteerd hebbende Medeleden; daar, ter contrarie, de voorſz. klagten van de Minderheid der Vroedſchap van *Schiedam* direct waren over en tegens den Doorluchtigen Heere Prinſe Stadhouder in dien tijd.

Men

Men behoeve waarlijk dan ook geene reflexie te maaken op onze conduites of ſentimenten van vorigen tijd, in vergelijkinge van die geenen, welken wij thans houden of zouden willen foveeren. Wij zullen hier na occaſie hebben, om uit het gedrag zelf, bij ons in deezen gehouden, zo vertrouwen, ten genoegen te doen blijken, dat wij, zo wel als onze Prædecesſeuren, geenzints aan de Doorluchtige Heeren, Prinſen Stadhouderen, begeeren tegen te ſpreken een Recht van informatie of onderzoek, het welke aan hoogstdezelven omtrent de wettigheid der reſpective Nominatien, die ter Electie gepreſenteerd worden, op eene billijke wijze en tot hoogstderzelver gerustheid competeerd. Doch wie is 'er, die niet ziet dat zulks het point niet is, waar over in deezen eenig diſput behoord te ſubſiſteeren, als zijnde tusſchen ons en de proteſteerende Leden alleen differentiaal de wettigheid der Nominatie zelve, waar omtrent het voorſchreeve aangehaalde geval, met het onze vergeleken wordende, overvloedig bewijs zal uitleveren, dat het eenige kwestieuſe, welk in deezen kan voorkomen, alleen daar in moet beſtaan, of wij eenig deciſief oordeel wegens de wettigheid der voorſchreeve Nominatie, welke door de proteſteerende Leden beſtreden word, en of die conform de Privilegien is of niet, van iemand anders mogen of kunnen vragen, dan alleen van den Souverain, en zulks van UEd. Groot Mog. En in zo verre als onze Prædecesſeurs op dat point anders mogten gedagt hebben, dan wij, waar van wij echter geene klaare preuve of bewijs vinden kunnen, zo zouden wij ons echter flatteeren, dat, in dat geval zelf, een iegelijk ons het niet kwalijk zal kunnen duiden of daar in misprijzen, dat wij thans, daar het op 's Lands Hoogheden en Gerechtigheden aankomt, welken ieder Lid van de hooge Regeeringe bij Eede verbonden is voor te ſtaan, en van wien wij wegens onze Privilegien en Voorrechten eenige Elucidatie, Interpretatie of Deciſie moeten en mogen vragen, die ſentimenten niet blindelings zouden konnen adopteeren; maar liever verkiezen, in dien gevalle, ſcrupuleuſer daar omtrent boven onze Prædecesſeuren gehouden te worden, dan dat men ons immer zoude kunnen verdenken eenige dusdanige Rechten, waar voor onze Voorvaders zorgvuldig heb-

hebben gewaakt, te deezer tijd eenigzints te willen negligeeren of met de ligte hand tracteeren.

Eene zaak, Ed. Groot Mog. Heeren, resteerd 'er nog, waar van wij, als op ons geval van de uitterſte applicatie zijnde, de vrijheid nog moeten nemen, alvorens van het point der Deciſie af te ſtappen, tot nadere opheldering van onze verzogte wettiginge der Nominatie eenige mentie te maaken; beſtaande hier in, dat het, naar alle Rechten, gewis en zeker is, dat, wanneer het geſchil over de wettigheid of onwettigheid van eene overgeleverde Nominatie rouleerd over het verſtand van der Steden Privilegien, zo dat de ééne partij daar van een ander begrip formeerd, als de andere partij van die geenen, die in de Vroedſchap zijn, alsdan de Opheldering en Deciſie daar van alleen competeerd aan UEd. Groot Mog., die, uit krachte van de legislative magt, die hun toekomt, de Privilegien gegeven hebben, en daarom ook alleen en privativelijk gerechtigd zijn om die te elucideeren of interpreteeren. Een zaak, welke wij niet hebben gevonden dat eenige contradictie heeft kunnen lijden. Waar omtrent nu, om deeze ſtelling van eene evidente applicatie te doen zijn op het voor handen zijnde geval, alleen behoeft te worden onderzogt, of het geſchil, dat 'er in deezen tusſchen de Vroedſchap is, niet waarlijk en inderdaad rouleerd over den zin, de meeninge en het verſtand van het voorſchreeve Privilegie zelf; waar toe, om van de affirmative daar van overtuigd te zijn, alleen nodig zullen wezen deeze aanmerkingen te maaken. Voor eerst, dat 'er geen verſchil is over eenige zaaken, die *in facto* beſtaan, en, als requiſiten in het formeeren van de Nominatie in agt genomen moetende worden, bij het Privilegie klaarlijk uitgedrukt zijn; als, bij voorbeeld, of 'er iemand op de Nominatie is gebragt, die buiten de Vroedſchap is; die de vereischte Jaaren van ouderdom of van Vroedſchap niet heeft, en diergelijke; en bij gevolge, dat het geſchil alleen kan rouleeren over het Recht van nomineeren zelf, het geen bij het Privilegie gegeeven is, en dus over den zin, de meeninge en het verſtand van het zelve. Ten anderen, dat, gepoſeerd wordende dat beide de partijen zig beroepen op één en het zelfde Privilegie of Octrooi, zulks

Gelijk wij dan, Ed. Groot Mog. Heeren, vertrouwen met dit alles volkomen genoeg gezegt te hebben, tot betoog van het gunt dienen kan om UEd. Groot Mog. te overtuigen, en ook, zo wij met alle eerbied verhopen, hare Koninglijke Hoogheid te doen gepersuadeert zijn, dat wij geenzints uit eenige kwade intentie of inzigten, veel minder om de hooge Rechten en Præëminentien van zijne Doorluchtige Hoogheid, den minderjarigen Heere Prinse Erfstadhouder, eenigzints te verkorten, ons ter Justificatie van onze geformeerde Nominatie aan UEd. Groot Mog. hebben geaddresseerd. Maar dat, integendeel, ons fondament daar toe alleen heeft gelegen en als nog subsisteerd in onze waaragtige meening in gemoede, en in goeder conscientie, dat onze Eed en Pligt, welken wij aan het Land, onze Stad en Burgerij gestaafd hebben en verschuldigt zijn, ons niet toelaten, het zij eene Elucidatie of Interpretatie, het zij eene Decisie, over de wettigheid van onze Nominatie, welke uit kragte van het Privilegie, onze Stad en Burgerije bij UEd. Groot Mog. zelven verleend en gegeven, geformeerd is, bij iemand te konnen nog te mogen vragen of verzoeken, dan alleen bij UEd. Groot Mog. zelve, aan wie dat Recht, als Souverain van den Lande, is verbleven en competeerd.

Zo twijffelen wij niet, of wij zullen nu ook wijders in staat zijn, met even de zelfde eerbied en onderwerping, en teffens met gelijke klaarheid, aan UEd. Groot Mog. te mogen doen zien het gunt verder dienen kan, zo tot Justificatie van ons gehouden gedrag na de voorschreeve bij ons geformeerde Nominatie, als in het bijzonder mede van het gunt bij ons is gedaan en geinstitueerd, omtrent de hooge Persoon van haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, om daar uit van hoogstdezelve te hebben mogen obtineeren hoogstderzelver welbehaaglijke Electie, waar in wij ongelukkig genoeg zijn geweest, om tot hier toe niet te hebben mogen reusseeren.

Hier omtrent een aanvang zullende maken, moeten wij, ten deezen, vooraf wederom rondelijk confesseeren, dat onze intentie, met alles te doen, dat wij vermeent hebben te mogen en moeten doen, echter nooit daar heen heeft gegaan, om te denken dat haare Koninglijke Hoogheid eenigzints verpligt zoude zijn, aanstonds uit eene overgeleverde Nominatie hoogstderzel-

ver

ver Electie te doen, zonder zig alvorens op de wettigheid van dezelve, en op het gunt hoogstdezelve daar omtrent word aangebragt, in billijkheid bij de Vroedſchap te mogen informeeren of te doen informeeren. Wij hebben integendeel geheel andere denkbeelden van de nuttigheden en voordeelen, welken, uit de exercitie van de aan de Doorluchtige Heeren Prinſen Stadhouderen, door den Souverain opgedragen hooge Rechten en Præëminentien noodwendig, ten beste van onze Republiek, Provintie, Steden en Leden van dezelve, proflueeren en proflueeren moeten, als dat wij met eenigen grond verdagt zouden kunnen gehouden worden, daar aan zulke enge paalen en perken te willen ſtellen. Nog eens, gantsch integendeel, wij hæſiteeren niet te advoueeren dat eene billijke informatie, om te weten of de Electie met gerustheid en agtervolgens der Steden Privilegien kan gedaan worden, nodig is, en van effect en nut kan zijn. En kan 'er aan deeze onze gevoelens wel getwijffeld worden? wanneer wij, als zo veele waarheden, mogen poſceren, waar van bij onze Propoſitie bereids mentie is gemaakt, dat wij niet alleen, aanſtonds op het ontfangen van haare Koninglijke Hoogheids Misſive van den 8 September, den 10 daar aan eene Deputatie hebben gedecreteerd aan hoogstdezelve, om haare Koninglijke Hoogheid, wegens al het geene ter wettiginge van de Nominatie dienen konde, te informeeren en te perſuadeeren, met aanbiedinge van gaarne te willen verneemen hoogstderzelver intentie, omtrent alles, wat tot welzijn deezer Stad en tot het vervolgen der harmonie onder de Regeeringe zoude kunnen dienen; welke commisſie ook immediaat daar op is geëxeçuteerd. Maar, ten anderen, dat wij ook, wanneer wij het gewenscht ſucces niet hebben mogen verneemen van deeze gegeve informatien, al verders niet hebben gehæſiteerd, om, op het verzoek van de Heeren Commiſſarisſen, bij haare Koninglijke Hoogheid daar toe geſteld, aan welgemelde Heeren nadere ouvertures wegens de wettigheid der Nominatie, door onze Gecommitteerden in *'s Hage*, te hebben doen geven; zo als zulks in het breede, in de conſerentie, op den 22 daar aan volgenden daar over gehouden, is gedaan en verhandelt geworden. En alle welke zo getrouwe als gefundeerde infor-

matien, hoe zeer van even ongelukkig ſucces zijnde geweest, ter obtineeringe van haare Koninglijke Hoogheids Electie uit de voorſchreeve Nominatie, wij echter niet hebben vermeent te kunnen nog te mogen nalaten, als bij repetitie, voor de derdemaal, nogmaals aan haare Koninglijke Hoogheid zelf, op den 28 September, voor het doen onzer Propoſitie, door eene aanzienlijke Deputatie van Stads wege te doen ſuppediteeren en voorhouden; ten einde om daar door, met bijvoeginge van alle gepaste perſuaſiven, haare Koninglijke Hoogheid eindelijk tot dezelve haare hoogstwelbehaaglijke Electie te permoveeren. Doch waar in wij ook, ter dier tijd, al wederom ongelukkig genoeg zijn geweest, om, tot ons groot leedwezen, zulks niet te hebben kunnen obtineeren. Terwijl wij nu daarenboven hier bij kunnen voegen, dat het 'er zo verre van daan is, dat wij met dat alles van het geven van alle verdere informatien ons zouden willen vrij kennen of ontſlagen houden, dat wij, ter contrarie, als het daar op zoude mogen aankomen, verklaren gereed te zijn, op de zelfde wijze, als wij gedaan hebben, aan haare Koninglijke Hoogheid, of aan dezelve Heeren Commisſarisſen in *'s Hage*, door onze Gecommitteerden van wegens deeze Vroedſchap, als nog te doen geven alle zodanige verdere informatien, als, ten einde voorſchreeve, ter wettiginge van onze geformeerde Nominatie, eenigzints zullen kunnen dienen; als zijnde ons geheele doen en laten daar bij in dier voegen geconſtitueerd geweest, dat wij verzekerd zijn genoeg daar toe te kunnen avanceeren, om ons daar bij gehouden gedrag op eene eclatante wijze te doen billijken, en daar uit als voorzeker te doen voorkomen, dat wij, en dus de Meerderheid, alleen die geenen zijn, welken, met voorbijzigt van alle ongepermitteerde oogmerken of interesſen, omtrent de voorſchreeve Nominatie niets anders hebben betragt of gedaan, dan het gunt wij als nog vermoenen, dat, met kwijtinge van onze conſcientien, in gevolge het præſcript van het voorſchreeve Privilegie, hebben vermogen te doen, en ook heeft behoren gedaan te worden.

Wij hebben omtrent onze behandeling, om tot de wettiging der Nominatie bij UEd. Groot Mog. onze toevlugt te nemen, wel met alle bedaardheid gaan overdenken, of eenige overmati-

ge

ge iever ons ook tot eenige præcipitatie had doen overgaan, welke wij zelf althans zouden behoren af te keuren. Doch als wij dienaangaande rijpelijk alles hebben overwogen, vinden wij niets, het geen ons met fondament kan beschuldigen. Zijn wij niet verpligt geweest de spoedige Electie te helpen bevorderen op alle behoorlijke en mogelijke wijze, daar dezelve, volgens Resolutie van den Souverain, en volgens alle redenen, daar toe dienende, niet lang kan nog behoord te worden gemist? En hebben wij het zelve niet in het werk gesteld op de allereerbiedigste en decentste manier, door aan haare Koninglijke Hoogheid dieswegens de nodige ouvertures en informatien te doen geven, en aan hoogstdezelve oormoedige remonstrantien te laten doen? Het zo lang agterblijven van de Electie, niettegenstaande dat alles, was eene gantsch buitengewone zaak, en konde derhalven de bedugting voor de suites van dezelve, zo ten aanzien van Stad en Land, geheel als zonder fondament worden aangezien en genegligeerd? Niet dat wij dit voortbrengen, om zulks te willen stellen ter verantwoordinge van haare Koninglijke Hoogheid, die zekerlijk de oorzaak daar van niet is; maar wij wijten het alleen aan de protesteerende Leden, en die zig met dezelven hebben gevoegt, die, op frivole pretexten, de goedheid van haare Koninglijke Hoogheid in, zo verre hebben weten te misbruiken, dat dezelven, zo als men nu weet, in plaatze van hunne redenen van derzelver gedaan Protest bij de hand te hebben en aanstonds te berde te brengen, ook zelfs aan de Vroedschap, zo als wel behoord had, dezelven naderhand eerst hebben moeten opzoeken, en haare Koninglijke Hoogheid daar door weken lang buiten activiteit hebben gesteld, om hoogstderzelver gedachten over de Electie, naar behoren, te kunnen laten gaan; een zaak, echter, welke ons niet kan benadeelen, of waar door wij ietwes anders zouden hebben behoren te doen, dan wij gedaan hebben.

Alle buitengewone zaaken veroorzaken altoos veel opmerking, en zekerlijk kan de rust en tranquiliteit in de Steden nooit beter geconserveerd blijven, dan wanneer alle gewone zaaken ook haaren gewoonen gang kunnen behouden. Dus kon het lang agterblijven van deeze Electie niet nalaten, bij alle de Burgers en

Ingezetenen van deeze Stad veel attentie te maaken, en, gelijk een iegelijk van de waare conſtitutie der zaaken niet altoos, en zo het behoorde, kan zijn geinformeerd, moest het noodwendig wisſelvallig blijven, wat indruk zulks op de gemoederen hebben zoude. En dit was vervolgens eene gegronde reden, waarom wij, als bij voorzorg, niets vermogten te verzuimen of ongetenteerd te laaten, wat verſtrekken konde, om, op een billijke en decente wijze, haare Koninglijke Hoogheid, aangaande de wettigheid der Nominatie, gerust te ſtellen, en dus ook, na eene zo langen tijd, althans de wettiging van dezelve van UEd. Groot Mog. te verzoeken, door eene Deciſie van de voorgemelde kwestie tusſchen ons en de geproteſteerd hebbende Leden; als ten vollen geperſuadeerd zijnde, dat haare Koninglijke Hoogheid als dan geen moment langer zoude willen tardeeren, om tot de Electie te treden. Ziet men nu, als van agteren en tot dus verre, dat alle vreeze voor eenige ſuites ijdel is bevonden; wij hebben zulks nergens aan te attribueeren, dan aan de eenvoudigheid der zaake zelve, en aan de waare en klaare bevattinge, welke alle Burgers en Ingezetenen, zonder onderſcheid, daar van aanſtonds hebben geformeerd en blijven behouden, zo ten aanzien der Nominatie op zig zelve, als ten opzigte dat het aan ons niet hapert, dat de Electie zo lang agterblijft, en dat wij als Regenten daar toe alles hebben gedaan, wat mogelijk was, en hebben kunnen doen. Dan gelijk ondertusſchen zulks niet wegneemt dat de poogingen, die 'er, om tot de Electie te komen, bij ons in het werk zijn geſteld, niet hadden behoren geadhibeerd te zijn, en integendeel alle deeze circumſtantien dezelven wettigen, zo zullen wij altoos daar op met alle tranquiliteit kunnen blijven afwagten, wat 'er ook van zoude mogen komen, als ten vollen bewust zijnde, dat het, na dit alles, nooit aan ons, maar alleen aan de proteſteerende Leden, en die zig met hun gevoegt hebben, als de eenige ſource hier van, zal kunnen geweten worden.

Op deeze gronden hebben wij ook niet kunnen ontdekken wat misſlag 'er bij ons zoude zijn begaan, in het hebben willen doen beſchrijven van de Vergaderinge van UEd. Groot Mog. tegens den 22 September, in plaatze dat dezelve eerst bij den anderen ſtond te komen den 28 dito, en zulks alleen zes dagen vroeger;

ten

ten eínde van dit zo ſingulier en als toen al in het geheele Land zo veel eclat makende geval aan onze Medeleden kennis te geven, en derzelver hulpe en concurrentie te vragen, tot het wegnemen der obſtaculen, die daar toe occaſie gaven. En gelijk wij het ongeluk hebben gehad bij de Heeren Gecommitteerde Raaden, die, naar onze gedachten, in deezen, alleen konden worden aangezien als de Executeurs van de Wet van den Souverain, daar in echter niet te hebben konnen reusſeeren, zijn wij het ook alleen, die vermeenen daar over gefundeerde redenen van klagen te konnen hebben; zo als wij dezelven, ter behoudinge en conſervatie van ons en onzer Medeleden Vrijheden en Rechten, volgens de Grondwetten van den Staat, in de ſchoot van UEd. Groot Mog. hebben gebragt. En waar bij wij het gaarne zouden gelaten hebben, indien het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden ons mede in het zelve ons doen hádden gelieven te excuſeeren. Doch waar omtrent, zo wij vertrouwen, te zijner tijd zal blijken, dat de daar tegen bij welgemelde Collegie aangehaalde redenen geenzints voldoende aan UEd. Groot Mog. zullen voorkomen, als zijnde, zo als wij te meermalen hebben doen zien, onze klagten, waar over wij de extraordinaris Beſchrijving hebben verzogt en gerequireerd, niet ingerigt geweest, tegens haare Koninglijke Hoogheid; maar alleen tegens de geproteſteerd hebbende Leden uit onze Vroedſchap. Behalven dat, in allen gevalle, die extraordinaris Beſchrijving niet vermogt te worden afgewezen, om wat oorzaak dezelve ook zoude mogen zijn verzogt geweest, volgens de expreſſe Reſolutie van UEd. Groot Mog. van den 6 Julij, van het Jaar 1677, als waar van de Heeren Gecommitteerde Raaden nooit, maar wij alleen, de verantwoording aan UEd. Groot Mog. zouden zijn verſchuldigd geworden. Wil men dit alles in klaar dagligt geſteld zien, zo zal alleen de beſchouwing van het exempel wegens de Stad *Dordrecht*, van den Jaare 1684, wederom daar toe volkomen voldoende zijn. Wanneer wij daar uit aan de Heeren Gecommitteerde Raaden zullen mogen vragen, waar in tog onze klagten met die van *Dordrecht* hebben verſchild, of minder dan dezelven zouden mogen zijn geweest, of die hebben geſurpasſeerd? En waarom wij echter dan het ongeluk moeten ondergaan, van door hunne Ed. Mog.

geheel anders te zijn behandeld geworden, dat in dien tijd derzelver Prædecesſeurs de Stad *Dordrecht* behandelt hebben? Was 'er ietwes anders of meer, dan de voorſchreeve Reſolutie van het Jaar 1677, waar op het verzoek der Stad *Dordrecht* werd gefundeert? Sprak de Inſtructie voor het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden in dien tijd merkelijk anders, dan de tegenswoordige, waar van hunne Ed. Mog. gebruik maken? En waarom is dan nogthans het verzoek der extraordinaris Beſchrijvinge aan *Dordrecht* toegeſtaan en aan ons afgeſlagen? Men behoeve maar in te zien de Registers van dien tijd, om ten deezen, omtrent de behandeling van de Heeren Gecommitteerde Raaden, dit onderſcheid te vinden, dat, daar de klagten van *Dordrecht* hunne Ed. Mog. alleen werden aangebragt bij eene Misſive, met een Secretaris der Stad afgezonden, op dezelven nogthans, zo als die waren, de extraordinaris Vergadering aanſtonds is geaccordeert, daar het zelfde verzoek, alleen om klagten over onze Medeleden in te brengen, bij ons zijnde gedaan bij eene Misſive van Burgemeesteren, Schepenen en Vroedſchappen, en daar benevens eene Deputatie ten zelfden einde was afgezonden, zulks aan ons is gedeclineerd; wetende een iegelijk, welke in de Hiſtorien van ons Land eenigzints is geverſeerd, ook zeer wel, dat de Conſtitutie van de Republiek, in den Jaare 1684 en daar omtrent, wegens de omſtandigheden der tijden, niet zo veel met de tegenswoordige heeft gedifferéerd, dat daarom als nu, uit dien hooſde, meer nodig zoude zijn geweest dezelve Beſchrijving te hebben moeten difficulteeren. Terwijl, tot wegneeminge van alle verdere bedenkingen, en inzonderheid of het verzoek in het Jaar 1684 ook vroeger was gedaan, en of de ordinaris Vergadering in dien tijd langer van den anderen hadde kunnen verblijven, dan tegenwoordig te voorzien was, alleen te noteeren is, dat bij *Dordrecht* het verzoek tot de extraordinaris Beſchrijvinge is gedaan op den 4 November, waar op den 8 daar aan de Heeren Staaten zijn vergadert, daar bij ons het verzoek is gedaan op den 16 September, om de Vergadering alleen te doen convoceeren, om den 23 in beſoignes te treden; zijnde in het Jaar 1684 de Vergadering bereids van den anderen geweest zedert den 4 October daar

te

te vooren, en alzo zeker dat dezelve binnen korten tijd wederom bij den anderen moeste komen, zo als de Heeren Gecommitteerde Raaden ook daar toe, op den zelfden 4 November, de Pointen te gelijk hebben afgezonden, waar op de ordinaris Vergadering hebben geconvoceerd tegens de week daar aan volgende, en dus tegens den 14 November. Alles invoegen zulks, in het tegenswoordige geval, insgelijks had kunnen geſchied zijn. En op alle welke zaaken, als tot eene generale beſtempelinge, alleen nog maar zal worden geremarqueerd, dat men nergens heeft kunnen vinden dat het de Heeren Gecommitteerde Raaden ooit ten kwade zoude zijn geduid, dat het zelve Collegie de voorgemelde extraordinaris Beſchrijving aan die van *Dordrecht*, in conformité van de voorſchreeve duidelijke en klaare Reſolutie van UEd. Groot Mog., had geconcedeert; of dat men ook de Stad of Regeeringe van *Dordrecht* immer zoude hebben geargueerd of verdagt gehouden, dat, in het doen beſchrijven der voorſchreeve extraordinaris Vergaderinge, ietwes zouden hebben gedaan, waar toe dezelve niet allezints, *jure* en volgens authoriſatie van den Souverain, zouden zijn gerechtigd geweest.

Vervolgens hebben wij ook niet kunnen beſpeuren daar in ietwes læſief te zijn gelegen, of eenige misdaad bij ons te zijn bedreven, wanneer wij, na volle drie weken te hebben gewagt op de welbehaaglijke Electie van haare Koninglijke Hoogheid uit de voorſchreeve onze Nominatie, en na alles te hebben aangewend, wat mogelijk is geweest, om hoogstdezelve, door alle informatien en perſuaſien, van de wettigheid van dezelve te overtuigen, en tot het doen der Electie te permoveeren, op zodanige wijze, als hier voren breeder is vermeld; eindelijk hebben gereſolveerd dezelve onze zaak, door middel van onze gedaane Propoſitie, te brengen ter kennisſe van UEd. Groot Mog., gelijk op den 28 September door onze Heeren Gedeputeerden, volgens onze aan hun gegeeven ſtrikte last, heeft moeten gedaan worden, en waar van het hun niet mogelijk is geweest te hebben kunnen afgaan. Voor al hier bij geconſidereerd wordende, zo als het waarlijk met de zaak geleegen is geweest, te weten, dat onze klagten alleen zijn ingerigt geweest tegens die Leden van

de

de Vroedſchap, welken tegens de wettigheid der Nominatie hadden geproteſteerd, en die daar door hadden verklaard zig dienaangaande tegens ons partij te ſtellen, gelijk wij hun daar voor alleenlijk bij deezen als nog zijn houdende. En waar bij dan is gekomen, dat wij, ziende dat alle onze poogingen, zo menigwerf en in eenen zo langen tijd geadhibeerd, bij haare Koninglijke Hoogheid waren geweest ongelukkig en van geen ſucces, als getrouwe Regenten hebben vermeent alles te moeten bijbrengen, wat ter bevorderinge van dezelve Electie zoude kunnen dienen, en om te gelijk ons vrij te ſtellen, dat niemand onzer langer in eenig bewind zoude hebben zoeken te blijven, dan hem, volgens de Privilegien en Rechten, competeerd. Waar toe wij geen gepaster middel hebben geweten, dan het gunt wij door onze Propoſitie hebben geinſtitueerd, en van UEd. Groot Mog. hebben verzogt, om alzo te beſpoedigen de afdoening en de deciſie van eene zaak, welke wij in gemoede, en op de gronden, hier boven aangewezen, hebben vermeent, zo als daar bij moeten perſiſteeren, van niemand te kunnen nog te hebben mogen vragen, dan alleen van UEd. Groot Mog. zelven, en waar in bij het doen wettig verklaren der zelve Nominatie niets anders hebben beoogt, dan het gunt ter geruſtſtellinge van haare Koninglijke Hoogheid verſtrekken konde; om hoogstderzelver Electie daar uit, agtervolgens het voorſz. Privilegie, wel en te rechte te kunnen doen; waar toe wij zelfs vermeent hebben, nooit te vroeg nog te ſterk onzen ijver en intentie te hebben mogen doen blijken.

Moetende, laatſtelijk, het werk der Asſopiatie aangaande, nog alleen maar bij ons worden geavanceerd, dat, gelijk wij niet weten over eenige andere zaak, dan over deeze, tusſchen ons en eenigen van onze Medeleden, eenige differenten te ſubſiſteeren, het nogthans daar bij zeker is, dat wij het zelve verſchil aanzien als van de uitterſte conſequentie, ten reguarde van onze eer en reputatie, welke wij, zo wel in deeze als in alle andere zaaken, altoos hebben getragt ongeſchonden te bewaren; en waar uit vervolgens genoeg is op te maaken, hoe onaangenaam en treffende het voor ons moet zijn, wanneer door de voorſchreeve ongefundeerde Protesten van onze Me-

Medeleden, ons hebben gevonden geaccuseerd van Meineed en het schenden en vertreden van de Stads Privilegien. Welke Assopiatie hier op kan plaats vinden, ten zij dezelve protesteerende Leden alvorens hunnen weg veranderden, en van hunne zo verregaande en ongefundeerde accusatien afzien, en daar toe ook zelf de Electie uit deeze Nominatie van haare Koninglijke Hoogheid komen te verzoeken en helpen bevorderen, weten wij niet. En het is in dien zin en meeninge, dat wij niet kunnen afkeuren, het gunt onze Gecommitteerden aan opgemelde Heeren Commissarissen van haare Koninglijke Hoogheid, niet uit onzen naam of volgens onzen last, maar alleen in hun particulier en als uit hun zelven, hebben gesuppediteerd gehad, en waar van wij ook het nonsucces, als zijnde welgemelde Heeren Commissarissen, zo als het onze Gecommitteerden was te voren gekomen, van dat idée niet geheel alleen geweest, vervolgens wederom aan geene anderen kunnen attribueeren, dan aan de meergemelde protesteerende Leden, die, ten blijke van hunne perseverantie in de zo verregaande beschuldigingen, niet zullen hebben nagelaten te doen al wat mogelijk zal geweest zijn, om zulks te houden buiten alle effect. Hoe genegen wij dan ook zijn, om dit different te vinden, behoudens onze eer daar bij blijve geconserveerd, en met welke eerbied, attentie en bereidwilligheid wij gereed zijn alle voorslagen te hooren en te verneemen, welken UEd. Groot Mog., of haare Koninglijke Hoogheid, ten dien einde zouden gelieven ons te laaten doen of voor te houden, en waar naar wij inzonderheid verlangen, ten einde ook daar door deeze tegens ons oogmerk zo zeer aanlopende, als voor ons zeer onaangename en sinertelijke Contestatie, ten reguarde van haare Koninglijke Hoogheid, ten spoedigsten zoude mogen cesseeren, als ten vollen geperswadeerd zijnde hoe prætieus en noodzaaklijk het zij, dat wij, nevens alle de andere integreerende Leden van den Staat, buiten alle geimagineerde verwijderinge, hoe weinig die ook zoude mogen zijn, met hoogstdezelve mogen verblijven. Wij kunnen nogthans in gemoede nogmaals verklaren daar toe nietwes te weten, en het is uit die source, dat wij vermeenen niets anders te kunnen doen, dan bij deezen alsnog op het eerbiedigsten te moeten blijven insteeren, dat UEd. Groot Mog. de voorschreeve kwestie,

derſtellen, dat hunne Wel-Edelheden zelf hen Heeren Gedeputeerden als gekwalificeerd en in ſtaat zouden kunnen erkennen, om aan derzelver voorſchreeve gedaan verzoek te kunnen en mogen voldoen, zo uit hoofde van de voorgemelde Misſive zelve, welke de Heeren, hunne Principaalen, hebben goedgedagt, direct aan de Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. te ſchrijven en te addresſeeren, als ook ten aanzien van den inhoude van dien, voor zo verre betreft de redenen, waar door de Heeren, hunne Principaalen, daar bij vermelden zig indiſpenſabel te hebben verpligt en genoodzaakt gevonden de voorſchreeve Misſive tot hunne nadere juſtificatie en verontſchuldiginge aan hunne Ed. Groot Mog. te hebben moeten laaten afgaan."

„Dat, voor het overige, het hun Heeren Gedeputeerden onbegrijpelijk voorkomt, hoedanig, door het brengen van de voorſchreeve Misſive in de Notulen van hunne Ed. Groot Mog., eenige verdere verwijdering of eclat zoude zijn te redouteeren, daar zij Heeren Gedeputeerden zig niet alleen ten vollen geperſuadeert houden, dat de voorſchreeve Misſive niets behelst, als het gunt met alle decentie en eerbied aan den Souverain heeft vermogen geëxpoſeerd te worden, en waar jegens geene der Leden, hoe zeer daar toe verzogt, ietwes heeft kunnen allegueeren, maar naardien daarenboven bij dezelve Misſive van de Heeren, hunne Principaalen, het Recht van haare Koninglijke Hoogheid, voor zo verre daar mede eene bevoegdheid tot het doen van informatie op de wettigheid der Nominatien zoude mogen worden geindigiteerd, op eene billijke wijze word geadvoueerd, en daar benevens nog het oprecht verlangen en de bereidwilligheid van de Heeren, hunne Principaalen, om alle Conteſtatien met haare Koninglijke Hoogheid ten ſpoedigſten te doen ceſſeeren, daar in ten klaarſten is opengelegd: terwijl vertrouwd word, dat al het gunt daar tegens van de zijde der geproteſteerd hebbende Leden verders zoude mogen gedaan worden, enkel en alleen zal kunnen verſtrekken om de conduites, bij de Vroedſchap, ten hunnen reguarde, gehouden, zo veel te meer te doen wettigen.

In Slagtmaand, daar op volgende, werd door hunne Ed. Groot Mog., wegens de beide Propositien van de Regeeringe der Stad *Haarlem*, een besluit genomen. Bij eene Resolutie van den 26 dier maand verklaarden zig dezelven, nopens het verstand der Resolutie van den 6 van Julij, des Jaars 1677, of het beschrijven van de Vergaderinge der Staaten, op de volgende wijze:

„Bij resumtie gedelibereerd zijnde op de Propositie van de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, op den 28 September, laatstleden, ter Vergaderinge gedaan, over het niet extraordinaris beschrijven van de Vergaderinge hunner Ed. Groot Mog., op het verzoek van dezelve Regeeringe, aan de Heeren Gecommitteerde Raaden gedaan; als mede op het Bericht van de Heeren Gecommitteerde Raaden, op de voorschreeve Propositie, ter Vergaderinge, den 5 October, daar op ingekomen.

„Is goedgevonden en verstaan te declareeren, zo als hunne Ed. Groot Mog. declareeren bij deeze, dat derzelver Resolutie van den 6 Julij van het Jaar 1677, zijnde allezints klaar en duidelijk, geene exceptie of verdere deliberatie admitteerd; en dat mitsdien de Heeren Gecommitteerde Raaden gehouden en geobligeerd zijn, de Vergadering hunner Ed. Groot Mog. te convoceeren en te beschrijven, zo wanneer zulks bij of van wegen de Heeren van de Ridderschap en Edelen, of van wegen Burgemeesteren en Regeerderen van één van de Steden, Leden van de hooggemelde Vergaderinge, word verzogt, zonder dat gemelde Heeren Gecommitteerde Raaden zulks zullen mogen weigeren; en dat de gemelde Heeren Gecommitteerde Raaden mede gehouden en geobligeerd zijn, de Propositie, die de gemelde Heeren van de Ridderschap en Edelen, of de gemelde Burgemeesters en Regeerders van één der voorgemelde Steden aan de gemelde Heeren Gecommitteerde Raaden zouden mogen hebben gedaan of overgeleverd, als een point van Beschrijvinge aan gemelde Leden toe te zenden, zonder daar van insgelijks in gebreke te mogen blijven."

's Daags te voren, den 25 van November, verklaarden zig hunne Ed. Groot Mog., omtrent de Propoſitie tot het wegneemen der zwarigheden, wegens de gemaakte Nominatie. De Reſolutie daar omtrent, bij Meerderheid van Stemmen genomen, werd gedagtekend den 19 van de meergemelde maand November, ten welken dage het Concept van dezelve gemaakt was. Doch de Gedeputeerden van *Dordrecht*; *Haarlem*, *Amſteldam*, *Rotterdam* en *Brielle*, toonden, door Aanteekeningen op deeze Reſolutie, in dezelve niet toegeſtemd te hebben, gelijk de inhoud derzelve, hier woordelijk volgende, aanwijst.

„ Bij reſumtie gedelibereerd zijnde op het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, op den 5 der voorleeden maand ter Vergaderinge ingekomen, op de Propoſitie, door de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, op den 28 September, daar te voren, ter Vergaderinge gedaan; in ſubſtantie daar toe tendeerende, dat hunne Ed. Groot Mog. zouden gelieven te concurreeren tot het gunt ter opheffinge van de ingebragte Obſtaculen tegens de Nominatie van Burgemeesteren der voorſchreeve Stad dienen kan, en dat mitsdien hunne Ed. Groot Mog. de voorſchreeve Nominatie zouden gelieven te verklaren voor wettig, en als gemaakt volgens Privilegien en Octrooien der voorſchreeve Stad, op de beſtellinge der Magiſtratuure gegunt en gegeven, en ſpeciaal in conformiteit van het Octrooi en Privilegie, daar toe bij hunne Ed. Groot Mog., den 22 Junij van het Jaar 1651, verleend, en den 1 September van het Jaar 1756 nader geconfirmeerd, als zodanig zouden gelieven te juſtificeeren; ten einde haare Koninglijke Hoogheid daar door, wegens de wettigheid van dezelve gerust gefteld zijnde, niet langer verhindert mogte worden in het doen der Electie uit dezelve Nominatie.

„ Als mede op het nader Bericht van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad *Haarlem*, op den 26 der voorleden maand, over de voorſchreeve zaake, ingekomen.

„ Is,

„Is, na dat haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, ter Vergaderinge verſcheenen zijnde, een ſpoedige afkomst van deeze zaake had gerecommandeert, goedgevonden en verſtaan, dat haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, zal worden bedankt, zo als bedankt word bij deeze, voor de goede conduites, die hoogstdezelve, in de behandeling van deeze zaake, heeft gelieven te houden; en voorts te verklaaren, zo als hunne Ed. Groot Mog. verklaaren bij deeze, dat het Recht van Informatie, waar over alleen de kwestie is geweest, aan haare Koninglijke Hoogheid, in haare hooge kwaliteit van Gouvernante, als cuſtodieerende de Rechten van het Stadhouderſchap, competeerd.

„En is voorts haare Koninglijke Hoogh. verzogt, zo als hoogstdezelve verzogt word bij deeze, om alle devoiren aan te wenden, om, door hoogstderzelver intercesſie, de gerezen differenten in der minne te concilieeren, en, is het doenlijk, de gebroken harmonie tusſchen de Regenten te herſtellen; wordende de Heeren van *Haarlem* geëxhorteerd daar toe al wat mooglijk is te contribueeren, en daar toe alle facilitcit te adhibeeren."

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Dordrecht* hebben verklaard, in de voorſz. Reſolutie niet geconſenteerd, maar daar tegen geproteſteerd te hebben; reſerveerende voor de Heeren, hunne Principaalen, daar omtrent zodanige nadere Aanteekening te doen, als dezelven zullen oordeelen te behoren.

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem* hebben op de vorenſtaande Reſolutie doen aanteekenen:

„Dat de Heeren, hunne Principaalen, nimmer zullen kunnen advoueeren dat in de zaak, waar over de voorſchreeve Reſolutie is gaande, alleen de kwestie zoude zijn geweest over het Recht van Informatie, aan haare Koninglijke Hoogheid, in haare hooge kwaliteit van Gouvernante, als cuſtodieerende de Rechten van het Stadhouderſchap, competeerende; want dat als nog daar bij moeten perſiſteeren, dat het kwestieuſe, het gunt, door middel van de voorſchreeve Propoſitie, ter kenniſſe en deliberatie van hunne Ed. Groot Mog. is gebragt, zo als uit dezelve Propoſitie en nader ingebragte Miſive zeer evident conſteerd, alleen heeft beſtaan in een different over de wettigheid der geformeerde Nominatie tot Burgemeesteren, van den

7 September laatstleden, tusſchen de Meerderheid der Vroedſchap en eenige weinige daar tegens geproteſteerd hebbende Leden van dezelve, ontſtaan, en of dezelve Nominatie vervolgens is conform aan het Privilegie van den Souverain, daar toe gegeven, of niet; welke kwestie, ter bereikinge vooral van het ſalutaire oogmerk, daar in gelegen, zeer faciel bij hunne Ed. Groot Mog., na verhoor van de daar bij geinteresſeerde partijen, althans ook had kunnen getermineerd worden, en waar over, in allen gevalle, buiten alle contradictie, geene finale deciſie, dan alleen bij den Souverain, kan gegeven worden.

„Dat, wat aanbelangt het poinct van Informatie op de wettigheid der voorſchreeve Nominatie, haare Koninglijke Hoogheid, in haare hooge kwaliteit competeerende, de gedachten van de Heeren, hunne Principaalen, altoos daar heen hebben gegaan, dat daar over tusſchen haare Koninglijke Hoogheid en de Vroedſchap der Stad *Haarlem* geen verſchil was of konde ſubſiſteeren, als vermeint hebbende dat daar van tot een overtuigend bewijs niet alleen konde dienen, al het gunt tot Informatie van haare Koninglijke Hoogheid, van den 7 tot den 28 September inclus, bereids hadden gedaan en in het werk geſteld, volgens het geene daar van bij de voorſchreeve Propoſitie is vermeld; maar dat, in allen gevalle, tot wegneeminge van alle dubieteit, daar omtrent, moest verſtrekken de ſolemneele offerte, bij de voorſchreeve Misſive of nader Bericht, den 26 October ter Vergaderinge ingekomen, ter neder geſteld, en waar bij de Vroedſchap verklaard heeft *gereed te zijn, op de zelfde wijze, als gedaan hebben, aan haare Koninglijke Hoogheid, of aan de Heeren Commisſarisſen in* 's Hage, *als nog te doen geven alle zodanige verdere Informatien, als ter wettiginge van de geformeerde Nominatie eenigzints zullen kunnen dienen.*

„Dat, boven dit alles, de Heeren, hunne Principaalen, om eene nadere en reële preuve te geven, dat derzelver poogingen geenzints zijn ingerigt geweest, om haare Koninglijke Hoogheid, in derzelver hooge kwaliteit, van eenigen der hooge Rechten en Præëminentien van het Stadhouderſchap, en dus ook niet van het Recht van eene behoorlijke Infor-

ma-

matie op de wettigheid der voorſchreeve Nominatie, te hebben willen ontzetten, hun Heeren Gedeputeerden ook wel hadden gekwalificeerd, om te hebben kunnen concurreeren tot eene Reſolutie, welke daar heen zoude gaan, en om eene zodanige concluſie met de verdere Leden in alle harmonie te helpen inſchikken. Dan dat zij Heeren Gedeputeerden, tot hun ſmertelijk leedwezen, hebben moeten zien dat alle poogingen, daar toe gedaan, en alle voorſlagen, tot dat einde ſtrekkende, zijn geweest vrugteloos; en dat daar tegens de pluraliteit der Leden heeft kunnen goedvinden te nemen de vorenſtaande generale Concluſie, waar bij het Recht van Informatie, zonder eenige deſignatie op wat manier, of eenige reſtrictie over welke zaken, aan haare Koninglijke Hoogheid, in derzelver hooge kwaliteit, word toegewezen, zij Heeren Gedeputeerden derhalven, volgens den last van de Heeren, hunne Principaalen, de voorſchreeve Reſolutie genoodzaakt zijn aan te zien, als gaande over zaaken van dusdanigen aart en natuure, en van zodanig gewigt en importantie, en waar in dusdanige conſequentien kunnen gelegen zijn, dat dezelve Reſolutie, welke bij vervolg als een Grondwet van den Staat zoude moeten gehouden worden, niet heeft kunnen genomen worden bij pluraliteit, maar alleen bij eenparigheid; en dat, gelijk zij Heeren Gedeputeerden daar in niet hebben kunnen nog vermogen te conſenteeren, terwijl een notabel Lid daar op ook nog is geweest ongereed, en andere Leden met hun derzelver gefumdeerde remarques, om alleen het Recht van Informatie, over de wettigheid der voorſchreeve Nominatie bij de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, te hebben bepaald, allezints hebben gejuſtificeerd, dienvolgende de voorſchreeve zo generale Concluſie op dat poinct hebben gecontradiceerd, genecesſiteerd zijnde daar tegens, als informeel en onwettig, te moeten proteſteeren, met verklaringe de voorſchreeve Reſolutie, daar omtrent genomen, te houden als nul en van onwaarde.

„En dat, voor het overige, zij Heeren Gedeputeerden, het verder geëxtendeerde van de voorſchreeve Reſolutie ook latende voor die Leden, welken daar toe hebben geconcurreerd, van wegens de Heeren, hunne Principaalen, omtrent

het pourſuiveeren der deliberatien van hunne Ed. Groot Mog. op de voorſchreeve bij hun gedane Propoſitie, en dus op het point, concerneerende de Deciſie over de wettigheid der voorſchreéve Nominatie, konden verklaren, dat dezelven daar mede wel willen ſuperſedeeren, tot dat van hunne voorſchreeve geoffereerde naderé Informatien, omtrent de wettigheid derzelve Nominatie, de eere zullen hebben gehad, haare Koninglijke Hoogheid te hebben mogen dienen; in die hope en verwagtinge, dat daar door, en door het verder gereſolveerde, voor zo verre betreft om het different over dezelve Nominatie in der minne te concilieeren, waar toe hunne toeſtemminge hebben gegeven en hunne geneidheid is ſtrekkende, de zaken dienaangaande zig ſpoedig zodanig zullen mogen ſchikken, dat dezelve hunne Heeren Principaalen, volgens derzelver volkomen verlangen, bij vervolg zig buiten alle neceſsiteit zullen mogen bevinden, om tot de finale Deciſie over de wettigheid van de voorſchreeve bij hun geformeerde Nominatie tot Burgemeesteren, of om eenige andere oorzaak, daar uit te reſulteeren, eenige nadere pourſuites of eenig nieuw Adres aan hunne Ed. Groot Mog., als den Souverain van den Lande, te moeten doen.

„Reſerveerende zij Heeren Gedeputeerden, wijders, aan de Heeren, hunne Principaalen, eene zodanige verdere Aantekening op het voorſchreeve gereſolveerde te doen, als dezelven zullen oordeelen te behoren."

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Amſteldam* hebben, op expreſſe ordre en last van de Heeren, hunne Principaalen, verklaard, in de vorenſtaande Reſolutie niet te hebben geconſenteerd, maar dezelve gecontradiceerd, als laboreerende aan Informaliteit en nulliteit; reſerveerende aan de Heeren, derzelver Principaalen, het Recht van zodanige verdere of nadere Aantekening te doen, als dezelven zullen vermeinen te behoren.

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Rotterdam* verklaren, uit kragte van den last der Heeren, hunne Principaalen, in de voorſz. Reſolutie niet te hebben geconſenteerd, maar dezelve gecontradiceerd, en die te moeten houden voor informeel; reſerveerende voor de Heeren, hunne Principaalen, daar omtrent het doen van zodanige nadere Aantekening, als dezelven zullen oordeelen te behoren.

De

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Brielle* verklaren, ingevolge de ſpeciale last van de Heeren, hunne Principaalen, in de voorſz. Reſolutie niet te hebben geconſenteerd, maar daar tegens geproteſteerd; reſerveerende aan de Heeren, hunne Principaalen, daar omtrent te doen zodanig nader Protest en Aantekening, als dezelven zullen oordeelen te behoren.

De Heeren van de Ridderſchap en Edelen hebben aan zig gereſerveerd, om, tegens de voorſz. Aantekeningen, zodanige Contra-Aantekening te doen, als zij nader te rade zullen worden.

Uit kragt van deeze Aantekeningen zijn, door de Regeeringen der Steden *Amſteldam* en *Rotterdam*, vervolgens, nadere Aantekeningen wegens deeze Reſolutie, ter Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog., gedaan. Die van de eerstgemelde Stad werd den 14 December ter Staatsvergaderinge ingeſeverd, en luid dus:

„De Heeren Gedeputeerden der Stad *Amſteldam* hebben, uit kragte van de gedane reſerve, op expreſſe last van de Heeren, derzelver Principaalen, op de Reſolutie, onder den datum van den 19 der gepasſeerde maand November gevonden wordende, nader doen aantekenen en verklaren: Dat gemelde Heeren, hunne Principaalen, met veel ſurpriſe en leedwezen, daar uit hebben gezien, dat, ongeagt de daar tegens gedane repreſentatien en proteſtatien, zo van de Heeren, hunne Gedeputeerden ter dagvaard, als van verſcheide andere notabele Leden, de voorſchreeve Reſolutie is genomen *door de pluraliteit*, op eene wijze, *ſtrijdig met de ordre van de Regeeringe* en met *de Rechten, Privilegien en Vrijheden, aan de Leden van hunner Ed. Groot Mog. Vergaderinge competeerende.*

„Dat de waarheid van dit geavanceerde, onder anderen, daar uit genoegzaam kwam te blijken, dat, niettegenſtaande de Propoſitie, door de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, uit ſpeciale last en ordre van de Heeren, derzelver Principaalen, op den 28 September, ter hooggemelde Vergaderinge,

gedaan, behelsde *het eenige poinct, het geen ter deliberatie van hunne Ed. Groot Mog. werd gebragt, en waar op hoogstderzelver Reſolutie werd geimploreerd*, men echter heeft gelieven goed te vinden, dezelve Propoſitie niet in deliberatie te nemen, maar die buiten dispoſitie te laaten, zonder eenige de minſte redenen te geven waarom zulks geſchiedde? of zonder zelfs te melden dat dezelve *bij proviſie*, of *voor als nog*, *werd gehouden in* of *buiten deliberatie*. En dat men daarentegen heeft gelieven te reſolveeren op een point, het gunt in het geheel in geen kwestie was, en het welk men echter, in weerwil en tegens de Proteſtatien, zo van de Regeeringe der Stad *Haarlem* voornoemd, als van de Gedeputeerden van deeze Stad en andere notabele Leden, in de voorſchreeve Reſolutie heeft goedgevonden te doen ſtellen *dat het zelve was of hadde geweest het eenig poinct van kwestie*. Dat men daar op hadde doen volgen eene generale Verklaring of Reſolutie, *dat het Recht van Informatie aan haare Koninglijke Hoogheid, in derzelver hooge kwaliteit van Gouvernante, als cuſtodieerende de Rechten van het Stadhouderſchap, competeerd*, zonder dat daar bij is gevoegd geworden, wat men door het zelve Recht van Informatie verſtond? hoedanig men het begreep? of wanneer, in wat voegen, en in welke gevallen het zelve zoude mogen of kunnen plaats vinden? Dat, de bovengemelde gegronde reflexien gemoveerd zijnde door eenige Leden, daar op wel was, gedeclareerd, dat men begreep dat het zig zelve wees, dat de voorſchreeve Verklaring en Reſolutie alleen zag op, en zig bepaalde tot het *cas ſubject* of tot *de ſubjecte materie*; doch dat men zulks echter in de voorſchreeve Reſolutie niet alleen niet heeft gelieven uit te drukken of daar van ietwes te melden, maar dat men, daarenboven, op requiſitie van de Heeren van de Ridderſchap en Edelen, heeft gelieven goed te vinden van in de Concept-Extenſie, zo als die op den 19 November was ingerigt, en waar van reeds gedrukte Copijen aan de Leden waren toegezonden, behalven eenige andere gemaakte veranderingen, ook nog te maaken deeze, dat men, agter de woorden *om door hoogstderzelver intercesſie de gerezen differenten* enz., heeft getraceerd de volgende, *over*

de voorschreeve Nominatie; zonder al wederom eenig agt te slaan op de remarques en protestatien, welken door verschei-de notabele Leden daar tegens werden geformeerd.

„ Dat men, boven dat alles, nog heeft kunnen goedvinden om die alzo geëxtendeerde en nog op den 25 November laatstleden veranderde Concept-Resolutie, bij pluraliteit, tot conclusie te brengen, en die te doen stellen onder den datum van den 19 daar bevorens, zonder dat aan de Leden, welken tijd verzogten te mogen hebben om van den staat der deliberatien aan de Heeren, hunne Principaalen, nader rapport te kunnen doen en nader last te vragen, een zo billijk en met de orde van de Regeeringe zo zeer overeenkomstig verzoek is ingewilligd geworden; en ongeagt dat de Heeren van de Ridderschap en Edelen zelfs, op den 19 November, hadden betuigd, dat, indien de voorschreeve Concept-Extensie van de te nemen Resolutie, door de Heeren, Principaalen van die Leden, welken hadden aangenomen zig op de resolutie te verklaren, niet mogt worden geapprobeerd, de zaak zoude blijven in haar geheel, en dat gemelde Concept-Resolutie als dan zoude worden gehouden als niet genomen en gelaten buiten de Notulen.

„ Dat, voor het overige, de voorschreeve op eene zo vreemde en præcipitante wijze, bij de pluraliteit, geformeerde Conclusie, met verwerpinge van alle minnelijke conciliatoire voorslagen, welken, zo van wegen deeze Stad, als door andere Leden, gedaan zijn, zonder zelfs zig daar op uit te laten, of eenige plausible redenen te geven, waarom zulks geschiedde, hoe zeer daar op iterativelijk is geinsteerd geworden, vervolgens niet alleen een besluit is genomen geworden tegens de Protestatien van de Heeren Gedeputeerden van *Dordrecht*, van *Haarlem*, van deeze Stad, van *Rotterdam* en van den *Brielle*; maar ook strijdig tegens de bevorens gemaakte difficulteiten van alle die Leden zelf, welken (buiten de Heeren van de Ridderschap, *Gorinchem*, *Schiedam*, *Schoonhoven* en *Purmerende*), op den 12 der zelfde maand November, hadden verklaard niet te kunnen bewilligen *dat een dag zoude worden vastgesteld om de zaak tot Conclusie te brengen*, vermits dezelven apprehendeerden *dat zulks in effecte*

zoude involveeren eene Resolutie om de zaak af te doen en te concludeeren bij pluraliteit, waar toe zij begrepen dat dezelve niet was gedisponeerd; maar dat het te wenschen was dat die mogt worden getermineerd met eenparigheid en harmonie van alle de Leden. En waarlijk met reden, dewijl daar in niet alleen waren geconcerneerd het Recht, mitsgaders de Privilegien, van de Stad *Haarlem*; maar ook het Recht en de Hoogheid van den Souverain zelf, zo wel als het geene betrof het Recht en de Bevoegdheid van den Heere Stadhouder, waar van de Custodie, boven allen, aan hunne Ed. Groot Mog., met betrekkinge tot deeze Provintie, indisputabel competeerde.

„Dat, derhalven, alle de bovengemelde behandelingen, waar van men niet gelooft dat eenig diergelijk voorbeeld in de Registers van hunne Ed. Groot Mog. zal gevonden worden, en waar van de Heeren, hunne Principaalen, de fatale gevolgen ten uitterſten apprehendeeren, hen hebben genoodzaakt, om, zonder voor tegenswoordig zig in het bijzondere op het voorſchreeve Recht van Informatie nader uit te laten, als waar over geene deliberatie is aangelegd geworden, tegens de voorſchreeve informeele behandelingen, zo wel als tegens de voorſchreeve Resolutie, nogmaals op het ſolemneelſte te proteſteeren, en te verklaren dat zij de voorſchreeve Resolutie, als onbeſtaanbaar met de ordre van de Regeeringe, als nog zijn houdende voor informeel, nietig en van onwaarde."

De nadere Aantekening van de Stad *Rotterdam*, overgeleverd, in de Vergadering hunner Ed. Groot Mog., op den 11 Januarij des volgenden Jaars, luidde dus:

„De Heeren Gedeputeerden der Stad *Rotterdam* hebben, uit kragte van de faculteit, welke zij, bij hunne Aantekening op hunner Ed. Groot Mog. Resolutie, genomen op den 25 November van het Jaar 1757, doch onder den datum van den 19 daar bevorens geſteld, betreffende het gerezen different over de geformeerde Nominatie van Burgemeesteren der Stad *Haarlem*, aan de Heeren, hunne Principaalen, hadden gere-

ſer-

ſerveerd, als nu, op derzelver expreſſe laſt, ter Vergaderinge, nader doen aantekenen en verklaren:

„ Dat de voornoemde Heeren, hunne Principaalen, met de uitterſte ſmerte vernomen hebbende den uitſlag deezer importante zake, van hunnen indispenſabelen pligt hadden geoordeelt, om niet alleen, door het openleggen van den waaren toeſtand der ſuccesſive deliberatien, ter Vergaderinge, over deeze materie, te doen doorſteeken alle de gronden, waar op door hun Heeren Gedeputeerden tegens de voorſchreeve Reſolutie geproteſteerd was geworden; maar ook om tevens, tot hunne eigen juſtificatie, hun gantſche gedrag en handelwijze in deezen te moeten ſtellen in een helder dagligt, ten einde daar uit op eene ontegenſprekelijke wijze zoude conſteeren, dat bij hun geen de minſte toeleg was geweest om de Rechten en Præëminentien van den Heere Erfſtadhouder, of van haare Koninglijke Hoogheid, in haare hooge kwaliteiten van Gouvernante en Voogdesſe, te verkorten; maar dat hunne gantſche poogingen daar heen hadden geſtrekt, om alle verdere geſchillen en conteſtatien tuſſchen de Leden der Regeeringe van *Haarlem* voor te komen, en allen ſchijn van verwijderinge uit hunner Ed. Groot Mog. Vergaderinge te weren.

„ Dat voornoemde Heeren, hunne Principaalen, met dit vredelievend en heilzaam oogmerk, van den beginne af aan, dat het voorſchreeve verſchil, door de Propoſitie der Heeren Gedeputeerden van *Haarlem*, op den 28 September van het Jaar 1757, ter deliberatie van hunne Ed. Groot Mog. gebragt was geworden, deeze zaak geconſidereerd hadden te zijn van het alleruitterſte gewigt, en zig daar omtrent tot een rigtſnoer hadden voorgeſchreeven, om met zo veel omzigtigheid en zo weinig præcipitantie te werk te gaan, als eenigzins doenlijk was. Dat, uit dien hoofde, als wanneer, op den 5 October, daar aan volgende, ter Vergaderinge was ingekomen het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid op de voorſchreeve Propoſitie, en, op den 8 der zelve maand, bij de deliberatie over het ſcheiden der Vergaderinge, door voornoemde Heeren Gedeputeerden van *Haarlem*, verzogt was geworden dat de reſpective Leden, welken het voorſchreeve Bericht hadden overgenomen, zo lang wilden ſuperſedeeren, met, ieder in

den

den hunnen, over de voorſchreeve Propoſitie en 't Bericht te delibereeren, tot dat zij, bij het naastkomende Reçes, eenige nadere Conſideratien zouden hebben ingeleverd, tot wegneeminge der verdenkinge, waar in zij, tot hunne uitterſte ſmerte, bij haare Koninglijke Hoogheid, waren geraakt, als of zij aan hoogstdezelve wilden betwisten het Recht van behoorlijke Informatie over de wettigheid of onwettigheid der overgeleverde Nominatie, vervolgens de Heeren, hunne Principaalen, vermeent hadden met geene meerdere onzijdigheid te kunnen handelen, dan door hunne deliberatie deswegens uit te ſtellen tot dat de nadere Misſive der voornoemde Heeren van *Haarlem* zoude zijn ingekomen. Dat zulks dan ook geſchied zijnde, den eerſten dag der opgevolgde Vergaderinge, naamlijk op den 26 October, en ter zelver tijd de gantſche zaak in deliberatie gelegd zijnde geworden, voornoemde Heeren, hunne Principaalen, eenigzints met ſurpriſe waren aangedaan geworden te moeren vernemen, dat, behalven de drie Leden, welken reeds bevorens, op het inkomen van het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid, zig daar terſtond mede hadden geconformeerd, 'er als nu nog verſcheide anderen gemunieerd waren gekomen met een finale en aan het zelve Bericht conforme last, zonder dat, vervolgens, bij derzelver reſpective Heeren Principaalen, de voorſchreeve nadere Misſive was afgewagt geworden. Doch dat bij dezelve deliberatie, door de Heeren Gedeputeerden van *Dordrecht*, *Delft* en *Leiden*, voorſlagen zijnde gedaan, om, door interceſſie van haare Koninglijke Hoogheid, het gerezen different te *Haarlem* op eene amiabele wijze te doen termineeren, hunne Heeren Principaalen zulks hadden aangezien als het bekwaamſte middel om van deeze onaangename zaak een afkomst te bevorderen; en vervolgens hen Heeren Gedeputeerden terſtond hier op hadden gemunieerd met een last en kwalificatie, in hunne Vroedſchap op den 31 October gearreſteerd, tendeerende om deeze zaak daar heen te helpen dirigeeren, dat haare Koninglijke Hoogheid mogte worden verzogt, om, na gedaan onderzoek, haare goede officien te interponeeren, om het different met de Regeering der Stad *Haarlem* in der minne te aſſopiceeren en uit den weg te ruimen, ten einde alle

ver-

verdere deliberatien ter Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog. daar over mogten worden geëviteerd.

„Dat voornoemde Heeren, hunne Principaalen, zig hadden geflatteerd, dat, gelijk met dien voorſlag klaarlijk werd getoond, dat bij hen geene de minſte hæſitatie was gemaakt omtrent het erkennen van het Recht van behoorlijk Onderzoek of Informatie van haare Koninglijke Hoogheid, omtrent de wettigheid of onwettigheid der voorſchreeve Nominatie, vervolgens ook dit geſchil op eene aangename wijze, zo tot genoegen van hoogstgedachte haare Koninglijke Hoogheid, als van de Regeeringe der Stad *Haarlem*, zoude zijn geſlegt geworden; waar toe hen des te meer reden van hope was voorgekomen, doordien haare Koninglijke Hoogheid, bij hoogstderzelver Bericht, niet onduidelijk had doen zien haare genegenheid tot een vriendelijke afkomst deezer zaake, en dat zelfs de Heeren Gedeputeerden van *Haarlem*, ter Vergaderinge, openlijk hadden te kennen gegevén de favorabele dispoſitie hunner Regeeringe dies aangaande, en derzelver bereidwilligheid om aan haare Koninglijke Hoogheid alle nodige Informatie en Eclaircisſementen, tot wettiginge der voorſchreeve Nominatie, te geeven.

„Doch dat voornoemde Heeren, hunne Principaalen, zedert met leedwezen hadden moeten ontwaar worden dat voorſchreeve ſalutaire voorſlag, of ſchoon dezelve intusſchen ook door de Heeren Gedeputeerden der Steden *Amſteldam* en den *Brielle*, en zulks in het geheel door zeven notabele Leden, was geadopteerd geworden, bij de nadere deliberatien ter Vergaderinge, op den 11 en 12 November, nog bij de Heeren van de Ridderſchap, nog bij alle de verdere Leden, eenige de minſte ingresſie had gevonden, zonder dat bij dezelven echter eenige de minſte reden was geallegueerd, waarom daar in niet konde worden getreden. „Dat, integendeel, de Heeren van de Ridderſchap, aandrang hebbende getoond om van de principale zaak een afkomst, conform het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid, te makeu, daar toe hadden gedaan twee ſuccesſive tentamina: Eerſtelijk, om de zaak als toen met eene Meerderheid van twaalf Leden in diervoegen te concludeeren; doch waar van de ongefundeertheid aanſtonds in het oog kwam te lopen, uit hoofde dat de resteerende zeven Leden niet finaal, nog op de zaak zelf,

zelf, waren geinstrueerd: En in de tweede plaats, om, tot eene afdoening van dit gantsche werk, te stellen een vasten en bepaalden dag, naamlijk den 18 November, daar aan volgende, op welken de voorschreeve zeven Leden dan zouden hebben moeten komen, met een toereikenden last gemunieerd; doch het geene mede betoogd werd onaanneemlijk te zijn, ter oorzake dat daar in stilzwijgende lag opgesloten een Conclusie, conform het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid, zelfs bij pluraliteit, in gevalle de respective Leden het met den anderen niet eens mogten worden; waar toe nogthans deeze zaak, in welke zelfs de Rechten van den Souverain geconcerneerd waren, niet was gedisponeerd. Dat echter de voorschreeve zeven Leden, op de aanhoudende instantien der Heeren van de Ridderschap, zig eindelijk zo verre hadden laten overhalen, dat zij de nadere intentie der Heeren, hunne respective Principaalen, op de zaak zelf zouden inneemen, en hunne Advieſen op den voorschreeven 18 November ter Vergaderinge inbrengen; doch dat tevens door hun was verzogt geworden, om van hunne Wel-Edelheden te mogen bekomen de nodige elucidatie, waar over het præcise point van deliberatie dan zoude moeten gaan, het zij over het Recht van behoorlijke Informatie over de legaliteit of illegaliteit der meergemelde Nominatie, het welk genoegzaam alle de Leden, en onder anderen de Heeren van *Haarlem* zelf, reeds hadden gedeclareerd aan haare Koninglijke Hoogheid te competeeren; het zij over ietwes anders of meerders, het geen in eene zo generale conclusie, conform het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid, zoude kunnen opgesloten leggen; en dit laatste vooronderstelt zijnde, waar zulks eigentlijk in zoude bestaan? overmits, in een zaak van dat gewigt, geene Resolutie bij den Souverain behoorde te worden genomen, als die deszelfs Intentie klaar en bepaaldelijk kwam uit te drukken, tot voorkominge van alle verkeerde interpretatien, en de illatien, die anderzints, bij tijden en wijlen, daar uit zouden kunnen worden getrokken; dan waar omtrent welgemelde Heeren van de Ridderschap, hoe zeer daar toe verscheidemaal gepousseerd zijnde geworden, aan die Leden geen voldoende eclaircisſement hadden gelieven te geven.

Dat

„ Dat de Heeren, hunne Principaalen, zig vervolgens geobligeerd hebbende geacht om deeze gantsche zaak weder te moeten nemen in serieuse overweging, wel geene redenen hadden gevonden om af te gaan van hunne vorige idées, tendeerende om het ontstaan different te *Haarlem* door haare Koninglijke Hoogheid, bij minnelijke assopiatie, te doen beslissen, en over zulks, bij derzelver Resolutie van den 17 November, hen Heeren Gedeputeerden hadden gelast om als nog bij hun atterieur Advies te persisteeren, en het zelve met alle daar toe nodige drangredenen te appuieeren. Doch dat tevens bij voornoemde Heeren, hunne Principaalen, uit den staat der deliberatien ter Vergaderinge, opgekomen zijnde een bekommeringe, dat de voorschreeve minnelijke voorslag bij de Meerderheid der Leden geen ingang zoude kunnen vinden, en dat bij dezelve, integendeel, op het nemen eener Resolutie, door hunne Ed. Groot Mog. op de zaak zelf zoude worden aangedrongen, voornoemde Heeren, hunne Principaalen, hadden geoordeelt tegens zodanig een onverhoopt geval dan ook te moeten voorzien. Waar omtrent, gesupponeerd zijnde dat de te nemen Resolutie zoude gaan over het Recht van Informatie, in cás subject, zij Heeren Gedeputeerden gelast waren geworden, om, bij Resolutie van hunne Ed. Groot Mog., te doen verklaren dat aan haare Kouinglijke Hoogheid, in kwaliteit van Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere Erfstadhouder, zo wel het Recht van Informatie omtrent, als der Electie, uit de respective Nominatien competeerd. Door welk Declaratoir de Heeren, hunne Principaalen, vermeenden doorslaande blijken te geven van hun ernstig voornemen, om de Rechten van den Heere Stadhouder in allen opzigte te helpen maintineeren, en waar toe zij zig des te onbezwaarder hadden gevonden, vermits bij hun vertrouwd werd, dat, door de Heeren Stadhouderen in der tijd, van het voorschreeve Recht van Informatie over de Nominatien, met alle mooglijk menagement, gebruik zoude worden gemaakt. Maar dat bij hunne Heeren Principaalen tevens was verstaan, dat, in gevalle 'er ter Vergaderinge ietwes meer in deliberatie gelegd zoude mogen worden, of dat in de Extensie der te nemen Resolutie, naar het begrip van eenige Leden, verder gaande

de

de zaken zouden ſchijnen te leggen opgeſloten, als dan hunne nadere intentie hier op zoude moeten worden ingenomen.

„ Dat de deliberatie hier op, den 18 November, ter Vergaderinge hervat zijnde geworden, en de bevorens genoemde zeven Leden ten deele op eene vriendelijke asſopiatie als nog hebbende blijven inſteeren, zo als door hun Heeren Gedeputeerden mede werd gedaan, en ten deele zig faciel omtrent het voorſchreeve Recht van Informatie, doch ook niet verder, hebbende geëxpliceerd, haare Koninglijke Hoogheid, daags daar aan volgende, de Vergadering met hoogstderzelver preſentie wel had gelieven te vereeren, en aldaar eenige nadere ouvertures was komen te doen, ſtrekkende tot bepalinge van het point van onderwerp der te nemen Reſolutie, en in ſubſtantie behelzende, dat, dewijl bij verſcheide Leden der Vergaderinge geene inclinatie was beſpeurd, om, in conformité van hoogstderzelver Bericht, de gantſche zaak te ſeponeeren en aan hoogstdezelve te renvoieeren, hoogstdezelve van begrip was, dat bij hunne Ed. Groot Mog., in deezen, behoorde te worden verklaard het Recht van Informatie aan haare Koninglijke Hoogheid te competeeren. Dat alstoen zij Heeren Gdeputeerden, ingevolge van hunnen naderen last, wel te kennen gaven dat bij de Heeren, hunne Principaalen, geene zwarigheid was gemaakt om dat Recht van Informatie, omtrent de wettigheid of onwettigheid der voorſchreeve Nominatie, aan haare Koninglijke Hoogheid, bij Reſolutie, te doen toekennen; maar dat zij, tevens, vernomen hebbende dat bij de Heeren Gedeputeerden van *Dordrecht*, *Haarlem* en *Amſteldam*, zo als ook vervolgens door die van den *Briélle*, geinſteerd werd om een Concept-Extenſie te mogen erlangen van de te nemen Reſolutie, conform de nadere idées van haare Koninglijke Hoogheid, om bij de Heeren, hunne reſpective Principaalen, te ſtrekken tot een onderwerp van deliberatie over de gantſche zaak; en zij Heeren Gedeputeerden, voorts conſidereerende dat het in een materie van die delicateſſe voornaamlijk op de bewoordingen der te nemen Reſolutie zoude aankomen, declareerden zig niet te kunnen dispenſeeren om mede aan de Heeren, hunne Principaalen, deswegens te reſerveeren hunne nadere en vrije deliberatie. Dat bij de Hee-

ren

ten van de Ridderſchap, daarentegen, wel zeer ſterke inſtantien werden gedaan, om de zaak ten zelfden dage, naamlijk den 19 November, te houden voor geconcludeerd, latende aan de vijf voornoemde Leden, terwijl alle de anderen zig conform den naderen voorſlag van haare Koninglijke Hoogheid hadden geuit, de faculteit over, om zig op de Extenſie zelf nader te verklaren, welke ten dien einde zoude worden voorgedragen den tweeden of derden dag der ordinaris en in de naastvolgende week in te vallen Vergaderinge; maar dat door voornoemde vijf Leden die voorſlag gerejecteerd zijnde geworden, en als nog geïnhereerd op eene vrije deliberatie over de gantſche zaak, dezelven in dit hun billijk verzoek door de meeste andere Leden waren gejustificeerd geworden, en zulks, eindelijk, was verſtaan; en bij de Heeren van de Ridderſchap zelfs na gegeven, dat de voorſchreeve Concept-Reſolutie wel zoude gebragt worden in de Notulen van den 19 November, maar dat, bijaldien dezelve door de Heeren Principaalen der voorſchreeve vijf Leden niet mogte worden geapprobeerd, een ieder van de Steden der Vergaderinge, bij de naastkomende deliberatie, zoude blijven in zijn geheel, en vervolgens ook de voorſchreeve Extenſie uit de Notulen worden geligt.

„Dat, na het ſcheiden der Vergaderinge, aan voornoemde Heeren, hunne Principaalen, een gedrukte Copij dier Concept-Reſolutie toegezonden zijnde geworden, dezelven zig, uit den gantſchen ſtaat der deliberatie, hadden beginnen te vleien met de hoop, dat van deeze zaak, met gemeene harmonie, een afkomst ter Vergaderinge te wagten zoude zijn; weshalven bij hun raadzaam werd geoordeeld, om den 22 November, daar aan volgende, hun Heeren Gedeputeerden te munieeren met een toereikenden last; onder die mits, echter, dat op de voorſchreeve Extenſie geene zwarigheden mogten worden geopperd, die de Concluſie daar van met eenparige bewilliginge zouden kunnen verhinderen, als welke eenparigheid bij het nemen eener Reſolutie, in een zaak van dat gewigt, aan hun Heeren Principaalen voorkwam te zijn van het uitterſte aanbelang; te meer, om dat dezelven van den beginne af aan, uit den ſtaat der deliberatie, hadden vernomen de onbegrijpelijke facilitéit van verſcheide Leden der Vergaderinge, die, of zig hadden

verklaard conform het Bericht van haare Koninglijke Hoogheid gelast te zijn, alvorens het zelve Bericht onder het oog van hunne Ed. Groot Mog. was gebragt, of wel, om zig met de Heeren van de Ridderſchap te voegen, zonder dat dezelven de remarques en conciliatoire voorſlagen der andere Leden in eenige de minſte overweging ſcheenen te nemen. Dat wijders, in den voorſchreeven last, ſlegts twee remarques op dezelve Extenſie waren vervat, om door hun Heeren Gedeputeerden, bij wijze van conſideratien, te worden voorgehouden; waar van de eerſte tendeerde, om, in de periode, welke medebrengt dat het Recht van Informatie aan haare Koninglijke Hoogheid competeert, agter het woord *Informatie*, tot meerdere klaarheid, bij te voegen *over de wettigheid of onwettigheid der voorſchreeve Nominatie*; en de andere, om, in plaatze der ſinguliere uitdrukkinge, waar bij haare Koninglijke Hoogheid voorkomt van *Gouvernante*, *als cuſtodieerende de Rechten van het Stadhouderſchap*, te ſubſtitueeren *Gouvernante en Voogdesſe van den Heere Erfſtadhouder.*

Dat, bij de opgevolgde deliberatie ter Vergaderinge, den 24 November, zij Heeren Gedeputeerden van den voorſchreeven hunnen last wel hadden trachten te maken het nodige gebruik; maar dat de Heeren van de Ridderſchap, wel verre van eenige inſchikkelijkheid te toonen, integendeel de difficulteiten hadden vermeerdert door het opperen van eenige remarques op eene Concept-Extenſie, uit hun eigen boezem profiueerende; als waar onder zig eene opdeed van het uitterſte gewigt, naamlijk, om, in de laatſte periode, welke uit het Advies der Heeren Gedeputeerden van *Delft*, van den 19 November, overgenomen, en bij hunne Wel-Edelheden geadopteerd was geworden, inhoudende het verzoek aan haare Koninglijke Hoogheid, van wegens hunne Ed. Groot Mog. te doen, *om, door hoogstderzelver interceſſie, de gerezen differenten over de voorſchreeve Nominatie in der minne te conciliieeren*, de woorden *over de voorſchreeve Nominatie* te doen ligten, zonder dat daar toe echter eenige de allerminſte reden gealleguëerd werd; welke woorden evenwel, alleen te dier plaatze in de Concept-Reſolutie voorkomende, de Præmiſſen uitgezondert, volſtrekt nodig waren, zo om te doen zien dat 'er geene andere differenten tus-

ſchen

schen de Regenten van *Haarlem* overig bleven, als wel om ligt bij te zetten aan de even voorafgaande verklaring, die bij de Heeren, hunne Principaalen, op zig zelf, nog niet duidelijk genoeg was geoordeeld, dat het Recht van Informatie aan haare Koninglijke Hoogheid competeerd, te weten *over de voorschreeve Nominatie.* Dat vervolgens die remarques der Heeren van de Ridderschap door de Leden, die de Concept-Extensie hadden overgenomen, en dus ook bij hun Heeren Gedeputeerden, terwijl alle de anderen zig of conform het Advies van hunne Wel-Edelheden, of ten minsten faciel, verklaarden, was gerejecteerd geworden, als waar door het hun toescheen dat de waare zin der Concept-Resolutie gealtereerd, het onderwerp van dezelve generaal en aan zeer verregaande consequentien onderhevig gemaakt, en dus ook de gantsche staat van deliberatie ten eenemaal van gedaante verandert werd. Waar tegens wel door eenige weinigen dier andere Leden, bij de nadere deliberatie, gedeclareerd werd dat het evenwel zig zelven wees, dat, en het voorschreeve Recht van Informatie, en het conciliieeren der differenten, zig niet verder dan tot de subjecte materie bepaalden; doch op welke verklaring zij Heeren Gedeputeerden zig niet wel konden verlaten, ter oorzake dat aan welgemelde Heeren van de Ridderschap de zwarigheden, uit het rooieeren dier woorden resulteerende, zeer ernstelijk voorgehouden; en aan dezelven het waare oogmerk dier veranderinge gevraagd zijnde, zij echter daar omtrent geene elucidatie hadden gelieven te geven, veel min zig laten disponeeren om daar van af te zien. Dat, bovendien, door de Heeren Gedeputeerden der Stad *Haarlem*, in de voorschreeve Extensie, werden getoond eenige notabele defecten en abuizen, met aanwijzinge hoe die behoorden te worden geredresseerd; het geene door de Heeren Gedeputeerden van *Amsteldam* ook geappuieerd werd, schoon dezelven verklaarden op die Concept-Resolutie nog geen last van hunne Vroedschap te hebben ontvangen, en zij Heeren Gedeputeerden mede te kennen gaven zijne bijzondere opmerkinge te verdienen. Alle welke reflectien, echter, zo wel als de consideratien van wegens deeze Stad voorgedragen, geen ander gevolg hadden, dan dat de Heeren van de Ridderschap aannamen, en aan de respective Leden verzogten, nader hunne ge-

dachten te laten gaan, om zig te kunnen bekwamen tegens den volgenden dag. Doch dat als toen, namelijk op den 25 November, haare Koninglijke Hoogheid, andermaal ter Vergaderinge verſcheenen zijnde, en hoogstderzelver genegenheid tot een afkomst deezer zake hebbende betoond, voornoemde Heeren van de Ridderſchap eenvoudig waren blijven perſiſteeren bij hun vorige Advies, conform de Concept-Extenſie, met de daar in door hun voorgedragen veranderinge, zonder wederom, tot adſtructie van dezelve, ietwes bij te brengen, of zig in de remarques, daags te voren door eenige Leden geopperd, in het minſte in te laten; denuncieerende wijders aan alle de Leden der Vergaderinge, dat zij zig preciſe zouden hebben te expliceeren, ten einde de zaak ten zelfden dage, *per plura* zoude worden geconcludeert, en voorgeevende dat de 24 of 25 November daar toe was geſteld. Waar tegens, door hun Heeren Gedeputeerden, benevens die van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Amſteldam* en den *Brielle*, wel alles, ter materie dienende, was geavanceerd geworden, en op het kragtigſte geinhæreerd, dat bij de Heeren van de Ridderſchap eenige toegevendheid gebruikt mogte worden, tot bevorderinge der deliberatie, en dat zij anderzints, indien de Advieſen der reſpective Leden niet konden worden geconcilieerd, zig verpligt zouden vinden, om agtervolgende hunnen expreſen last, de nadere intentie der Heeren, hunne Principaalen, deswegens te moeten verneemen. Doch dat, alle daar toe aangewende poogingen vrugteloos zijnde geweest, en de Heeren van de Ridderſchap bij de overige Leden appui hebbende gevonden, zij Heeren Gedeputeerden, niet dan met de uitterſte ſmerte, hadden moeten ondervinden dat de Concluſie in alles conform het Advies der Heeren van de Ridderſchap, bij pluraliteit, genomen was geworden; waar tegens zij vervolgens, zo wel als de Heeren Gedeputeerden der voorſchreeve vier andere Steden, zig genoodzaakt hadden gevonden te moeten proteſteeren, en de nadere Aantekening aan de Heeren, hunne Principaalen, te reſerveeren.

Dat voornoemde Heeren, hunne Principaalen, van dit alles bekomen hebbende omſtandig rapport, niet hebben willen nalaten, om, bij deeze nadere Aantekeninge, te doen zien dat

zij

zij Heeren Gedeputeerden in deezen niets anders hebben kunnen of vermogen te doen, als het geene door hen is verrigt. En om tevens nader te doen verklaren dat zij de voorſchreeve ſinguliere en vreemde handelwijze, bij het nemen dier Reſolutie gehouden, geenzints kunnen overeenbrengen met de goede orde en forme der Regeeringe, aangezien één der notabele Leden op de voorſchreeve Concept-Extenſie nog was geweest ongelast: dat ook hier uit, door toedoen van de Heeren van de Ridderſchap, zodanige woorden geligt waren geworden, welke het gantſche wezen der zake deden veranderen van gedaante; en dat men op de conſideratien, remarques en inſtantien der andere Leden geene reflexie had gelieven te ſlaan; maar, daarentegen, de zaak, bij Meerderheid van Stemmen, weten door te dringen tegens het ſentiment van vijf notabele Leden, en zonder aan hun eenigen tijd te vergunnen, om nader last van de Heeren, hunne Principaalen, te kunnen bekomen; ſtrijdende vervolgens niet alleen tegens de reden en billijkheid, maar ook tegens het geconvenieerde op den 19 November. Declareerende hunne Heeren Principaalen, over zulks, tegens de voorſchreeve Concluſie en Reſolutie, als ten eenemaal informeel en onwettig, op het kragtigſte te moeten proteſteeren, en geenzints reſponſabel te willen zijn voor de facheuſe gevolgen, die daar uit, bij tijden en wijlen, zouden kunnen proflueeren."

Tegen deeze nadere Aantekeningen van *Amſteldam* en *Rotterdam* hebben de Heeren van de Ridderſchap en Edelen aan zig voor behouden zodanige Contra-Aantekening te doen, als zij te rade zullen worden.

Wij hebben gezegt dat de Heeren van de Vroedſchap alhier, tot het formeeren van eene Nominatie van agt Perſoonen, waar uit vier Burgemeesters verkozen worden, op den 7 van Herfstmaand, volgens gewoonte, vergaderen. Deeze gewoonte beſtaat hier in, dat, agt dagen voor dat men toetreed tot het maken van de Nominatie, aan ieder Lid van de Vroedſchap word gezonden een Biljet, door den Secretaris van deeze Stad, ter Ordonnantie van Burgemeesteren, getekend, luidende: „ Mijne Heeren van

„ de Vroedschap der Stad *Haarlem* zullen gelieven verdacht te
„ wezen, om, op heden over acht dagen, zullende zijn
„ den 7 van de aanstaande maand September, 's morgens
„ de klokke tien uuren, te compareeren op der Heeren Raa-
„ den en Vroedschappen Kamer, medebrengende een schrifte-
„ lijk Biljet, inhoudende de Namen van acht Personen tot
„ Burgemeesteren deezer Stad, om bij haare Koninglijke Hoog-
„ heid, de Prinsesse Gouvernante, vier uit dezelven voor den
„ aanstaanden Jaare te worden geëligeerd;" en dat, op deezen vastgestelden dag, uit den naam van ieder der afwezig zijnde Heeren Vroedschappen zo wel, als van de geenen, die tegenwoordig zijn, acht Personen worden opgegeven; wanneer de geenen, die de meeste Stemmen hebben, op de Nominatie van Burgemeesteren gesteld worden. Ingevolge van deeze gewoonte, vergaderden, op den 7 September van het Jaar 1758, vierentwintig Leden van deeze Ed. Achtb. Vergaderinge, die, schriftelijk, ieder acht Personen voorstelden om op de Nominatie te brengen; en uit den naam van de acht overigen, die afwezig waren, werd zulks ook gedaan. Wanneer deeze schrifelijke opgave, of de Biljetten, van alle de tweeëndertig Leden waren geopend, vond men genomineerd tot het Burgemeesterschap de Heeren, die wij te voren hebben opgegeven. Doch zo ras was de Nominatie dus niet gemaakt, of de Heer SALOMON VAN ECHTEN protesteerde tegens dezelve, en verzogt dat zijn Protest, op de volgende wijze, in de Notulen van de Vroedschap, mogt worden geplaatst;

„ SALOMON VAN ECHTEN verklaard te protesteeren tegens deeze Nominatie, sustineerende dat 'er Informaliteiten zijn begaan in deeze Nominatie van Burgemeesteren, en dat mitsdien dezelve als legaal, aan Mevrouwe de Gouvernante, als Voogdesse van den Heere Erfstadhouder, niet kan worden gepresenteerd; verzoekende derhalven dat, bij het zenden of presenteeren, van deeze zijne Protestatie aan hoogstgemelde haare Koninglijke Hoogheid mag worden kennis gegeven."

Bij den Heere VAN ECHTEN voegden zig aanstonds acht anderen der tegenwoordig zijnde Leden, en de Burgemeester WITTE ver-

verklaarde, in eene volgende Vergadering van de Vroedſchap, zig mede aan dit Protest te houden. Alle de overige bij de verkiezing tegenwoordig zijnde Leden (de Heer DE WILHEM alleenlijk uitgenomen) behielden aan zig de vrijheid om op dit Protest hun Contra-Protest te doen aantekenen. Dus ſtemde de Meerderheid van tweeëntwintig Leden van de Vroedſchap voor de gemaakte Nominatie, en de Minderheid van tien Leden proteſteerde tegens dezelve. De Vroedſchap beſloot hier op de Nominatie, zo als zij door de Meerderheid gemaakt was, volgens gewoonte, wanneer de Heeren Stadhouders zig in deeze Provintie bevinden, door twee van hunne Medeleden, verzeld van één der Stads Secretarisſen, welke waren de Heeren Mr. F. B. FAGEL, Regeerend Burgemeester, Mr. J. T. KOEK, Regeerend Schepen, en de Secretaris Mr. J. J. VAN BERGUM VAN NIEUWENHUIZEN, te zenden aan haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante; en aan deeze Gecommitteerden den volgenden Brief mede te geven, om aan haare Hoogheid te overhandigen:

Doorlugtigſte Koninglijke Prinſesſe en Vrouwe!

„Wij geven ons de eer, door deeze onze Gecommitteerden uit de Vroedſchap, aan Uwe Koninglijke Hoogheid te preſenteeren de nevensgaande Nominatie van acht Perſoonen, op huiden bij ons geformeerd, ten einde bij Uwe Koninglijke Hoogheid, als Vrouwe Gouvernante en Voogdesſe van zijne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinſe Erfſtadhouder van deeze Provintie, daar uit de Electie te worden gedaan van vier Perſoonen tot Burgemeesteren deezer Stad voor het aanſtaande Jaar, zo als Uwe Koninglijke Hoogheid ten meesten dienſte van dezelve zal oordeelen te behoren, met gedienſtig verzoek, dat dezelve alzo gedane Electie, bij beſloten Misfive, door dezelve onze Gecommitteerden wederom terug gebragt moge worden met adres aan den Heere Mr. DANIEL JAN KAMERLING, Hoofd-Officier van deeze Stad, om, bij zijne Wel Ed. Geſtr: geopend en de voorſchreeve Electie gezien zijnde, daar van de vereischte Notifica-

tie aan de Geëligeerden te doen, op dat dezelven, ter behoorlijker tijd, zijnde, volgens de aloude gewoonte en ordre van den Souverain, den 10 deezer, indien het doenlijk is, beëedigd en in posſesſie van hunne Bedieningen zullen kunnen geſteld worden.

„ Waar mede wij, wenſchende en biddende dat God Almachtig Uwe Koninglijke Hoogheids hooge Perſoon neme in zijne heilige Protectie, en derzelver Regeering, onder het genot van de dierbaarſte zegeningen, meer en meer voorſpoedig en gelukkig make, blijven,"

Doorluchtigſte Koninglijke Prinſesſe en Vrouwe,

Uwer Koninglijke Hoogheids gantsch Dienstbereiders,

BURGEMEESTEREN, SCHEPENEN EN RAADEN DER STAD HAARLEM.

Ter Ordonnantie van dezelven

J. J. VAN BERGUM VAN NIEUWENHUIZEN.

Haarlem den 7 September 1758.

De gemelde Gecommitteerden reisden, ingevolge van deeze Reſolutie, naar den *Haag*; hadden, daags daar aan volgenden, den 8 September, gehoor bij haare Hoogheid, en ſtelden dezelve den Brief, met de geformeerde Nominatie, ter hand. Het behaagde haare Koninglijke Hoogheid daar op, bij een Brief van den 9 der zelfde maand, den Heere Hoofd-Officier van deeze Stad te berichten, dat zij uit de Perſoonen, tot bekleedinge van het Burgemeeſterſchap aan haar voorgeſteld, goedgevonden had te verkiezen de Heeren Mr. JUSTUS WITTE, Mr. JACOB DEUTZ, Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG en SALOMON VAN ECHTEN, en den zelven te gelaſten deeze Heeren in den Eed te nemen. Hier op deed

deed de Heer Hoofd-Officier de verkozen Heeren bij een roepen om dezelven te beëedigen. De Burgemeesters DEUTZ en VAN VALKENBURG, bij deeze gelegenheid, den Heer VAN ECITEN, welke niet op de Nominatie was geſteld geweest, ziende om mede beëedigd te worden, verzogten dat de beëediging mogt worden uitgeſteld, tot dat de Vroedſchap over de verkiezinge van deezen Heere geoordeelt zou hebben. Doch de Hoofd-Officier te verſtaan gevende dat hij aan dit verzoek niet kon voldoen, deden zij het volgende Protest:

„ De Ondergeſchreeven met leedwezen vernomen hebbende, dat haare Koninglijke Hoogheid, in het eligeeren van Burgemeesteren deezer-Stad heeft gelieven te gaan buiten de Nominatie, door de Vroedſchap deezer Stad, op een wettige wijze en conform de Octrooien en Privilegien, door den Souverain aan deeze Stad verleend, geformeerd, en aan hoogstdezelve ter Electie toegezonden; en als nu ziende dat de Heer Hoofd-Officier heeft kunnen goedvinden den zelven ten onrechte geëligeerden Heer te convoceeren om te worden beëedigd, verzoekt, inſtantelijk, dat de Heer Hoofd-Officier, als ſolemneel bezworen hebbende de handhavinge van de Privilegien, Handvesten en Octrooien deezer Stad, met die beëediginge zal gelieven te ſuperſedeeren, tot de Vroedſchap, hier op geconvoceerd zijnde, zal hebben gereſolveerd wat omtrent deeze zake te doen. En, bij refus van dien, vind hij Ondergetekende, door zijnen gedaanen Eed op de gemelde Privilegien, Handvesten en Octrooien, zig genoodzaakt te proteſteeren, op de allerkragtigſte wijze, tegens de beëediginge van gemelden ten onrechte geëligeerden Heere; zo als ook tegens de handelwijze, door den Heere Hoofd-Officier in deezen gehouden, als niet willende inſtaan voor alle de conſequentien, die daar uit ook ten zijnen reguarde, zouden kunnen proflueeren. Met declaratoir dat wel bereid is om voor zig zelven den Eed te doen; doch dat zig in geene zaken met gemelden Heere kan inlaten voor dat deeze zaak door de Vroedſchap, en daar het verder geoordeelt zal worden te behoren, zal zijn getermineerd; met

verder verzoek, dat dit zijn Protest zal worden aangetekend en geregiſtreerd daar en zo het behoord."

Actum den 10 September 1758.

(Lager ſtond)

JACOB DEUTZ.

1758.

„ Ik Ondergeſchreeve verklare met het bovenſtaande Verzoek, Protest en Declaratoir mij ten eenemale te conformeeren."

Actum den 10 September 1758.

M. W. VAN VALKENBURG.

De Heer Hoofd-Officier, echter, ging voort met het beëedigen. Hier op werd, den 11 September, eene Vergadering belegd van de Heeren Vroedſchappen. In dezelve proteſteerden achtien Leden tegens de verkiezinge van den Heere VAN ECHTEN, als Burgemeester; en werd beſloten dat een Deputatie van elf Heeren uit het midden van de Vroedſchap, verzeld van den Penſionaris deezer Stad, het beklag van dezelve over dit geval aan haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante zoude voorſtellen. Deeze Deputatie beſtond uit den Regeerenden Burgemeester VAN VALKENBURG, de Oud Burgemeesteren DE RAAD en FAGEL, de Regeerende Schepenen VAN LENNEP en KOECK, de Oud-Schepenen KLIFFORD en VAN STYRUM (welke Heeren in den *Haag* zouden asſumeeren de Heeren Oud-Burgemeesteren TESTART en VAN DYK, en de Oud-Schepenen RAVENS en SLICHER, allen in de Collegien aldaar wegens deeze Stad zitting hebbende; en den Penſionaris GILLES. Uit het rapport, welk van wegen deeze Heeren gedaan werd in eene Vergadering van de Vroedſchap, den 18 September gehouden blijkt wat de inhoud was van hunne Commisſie, en hoe zij in dezelve in den *Haag* geſlaagd zijn;

zijn; weshalven wij de Resolutie, in die Vergadering genomen, hier woordelijk laten volgen.

Vroedschap gehouden den 18 *September*,
present enz.

„ De Heeren Regeerende Burgemeester VAN VALKENBURG, Oud-Burgemeesteren DE RAAD- en FAGEL, Regeerende Schepenen VAN LENNEP en KOECK, Oud-Schepenen KLIFFORT en VAN STYRUM, met den Pensionaris GILLES, hebben aan hunne Ed. Achtb. voorgedragen en gerapporteerd, dat zij Heeren Gecommitteerden, in conformité en ter voldoeninge van hunner Ed. Achtb. Resolutie van den 11 deezer, zig nog dien zelfden avond in *'s Hage* hebbende doen vinden, des anderen daags, met adsumtie van den Heere Oud-Schepen RAVENS, wegens deeze Stad sessie hebbende in de Provintiale Rekenkamer (terwijl de Heer Oud-Burgemeester TESTART, sessie hebbende in het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden, door ziekte, de Heer Oud-Burgemeester VAN DYK, sessie hebbende in den Raade van Staate, door wettig belet, en de Heer Oud-Schepen SLICHER, Gedeputeerde ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog., door absentie, waren verhindert geworden hen Gecommitteerden mede, ingevolge het gerefolveerde van deeze Vroedschap, in deeze Deputatie te adsisteeren) de eere hadden gehad, des namiddags om vijf uuren, in eene audientie bij haare Koninglijke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante; zig te hebben mogen acquiteeren van de Commissie, hun Heeren Gecommitteerden, bij hunner Ed. Achtb. Resolutie van den 11 deezer, verzogt en opgelegd. En, dienvolgende, op de respectueuste wijze, aan hooggemelde haare Koninglijke Hoogheid, klagelijk, hadden doen zien en voorgehouden de groote surprise en het innerlijk leedwezen, waar mede de Vroedschap was aangedaan geworden, wanneer hadden moeten ontwaar worden de Electie of de eigentlijke aanstellinge, welke haare Koninglijke Hoogheid had gelieven te doen van den Oud-Schepen VAN ECHTEN, tot Burgemeester; en zulks daar dezelve Heer niet had gestaan op de Nominatie, bij de Vroedschap, tot Burgemeesteren, geformeerd, en van wegen dezelve aan haare

Ko-

en tot welkers conſervatie, behoudens alle eerbied en reverentie voor haare Koningli ke Hoogheids hooge perſoon en kwaliteiten, waar op ook geenzints in het minſte begeerden te impieteeren, genoodzaakt waren alle mogelijke en betamelijke middelen in het werk te ſtellen, om dezelven geheel ongeſchonden aan de Poſteriteit over te laten, en zig zelven voor alle verwijt dienaangaande, naar behoren, te kunnen dekken en vrij ſtellen. Alles in die of diergelijke bewoordingen.

„ Dat, na deeze gedane voordragt, haare Koninglijke Hoogheid, aan hen Heeren Gecommitteerden gevraagd hebbende, of dezelven waren afgezonden door de volle Vroedſchap, en dieswegens door dezelven aan hoogstdezelve de nodige elucidatie wordende gegeven, haare Koninglijke Hoogheid, verders het woord opnemende, had gelieven te antwoorden, in deeze of diergelijke woorden, in ſubſtantie: *nu, om dan daar op niet te blijven ſtaan, zal ik maar komen tot de zaak zelf, waar over de Heeren mij komen ſpreken. Het gunt ik gedaan hebbe, is geſchied na rijpe deliberatie, en, zo ik vermeene, volgens de Privilegien. De Heeren kunnen daar tegens doen dat goedvinden, en voor God, het Land, hunne Stad en voor hun eigen zelven, in goede conſcientie, kunnen verantwoorden. Men is in een vrij Land, alwaar zulks is gepermitteerd en daar Juſtitie plaats heeft, en te vinden is. Terwijl ik hope en vertrouwe, dat de Heeren van mij ook zullen willen denken, dat uit geen andere oorzaken ietwes gedaan hebbe.* Op al het welke zij Heeren Gecommitteerden de vrijheid hadden genomen, in het afſcheid nemen, nog te repliceeren, met die of diergelijke expresſien, in ſubſtantie, dat haare Koninglijke Hoogheid, op het allerſterkſte konde verzekeren, dat in deezen bij de Heeren, hunne Principaalen, niet in conſideratie kwam eenig eigen belang, maar alleen de conſervatie van de Privilegien en Rechten van de Stad; dat over zulks, alleen uit de bovengemelde principes en om daar aan te voldoen, was voorgekomen de paſſe, die althans bij haare Koninglijke Hoogheid was gedaan, en dat al het gunt verders dienaangaande zouden genoodzaakt worden te doen, uit geene andere ſource of oorzaak zoude voortſpruiten, dan enkel om zig in maniere, als

bij

bij haare Koninglijke Hoogheid was vermeld, en op die zelfde gronden, voor alles, en ook voor hunne Burgerij, die met verlangen den uitſlag van deeze zake te gemoet zag, onaanſprekelijk te ſtellen. Verzoekende eindelijk dat haare Koninglijke Hooghèid zoude gelieven geperſuadeert te zijn, dat de Heeren, hunne Principaalen, niet zouden ophouden van altoos, en in alles, wat verder gedaan zoude moeten worden, alle conſideratie en eerbied te conſerveeren voor haare Koninglijke Hoogheids hooge Perſoon en eminente kwaliteiten, zo als mede voor hoogstdeszelfs Doorluchtig en Vorstelijk Huis, welkers wettig verkregen Rechten zij genegen en gezind zouden blijven, ten allen tijde, te helpen handhaven en voorſtaan.

„ Waar op gedelibereerd zijnde, zijn de Heeren Gecommitteerden voor derzelver genomen moeite en gedaan rapport bedankt, met volkomen approbatie, zo als gedaan word bij deeze, van al het gunt bij dezelven is gedaan en verrigt."

Gelijk haare Koninglijke Hoogheid, aan de Heeren Gedeputeerden van de Vroedſchap, dus te verſtaan gaf dat de aanſtelling van den eere VAN ECHTEN na een rijp overleg was geſchied, zo toonde dezelve ook dat zij voorneemens was die te doen ſtand grijpen, tegens alles, wat in deeze Stad tot wederſtrevinge van dezelve mogte ondernomen worden. Want den 21 September deed de Hoofd-Officier deezer Stad, door één der Stads Secretarisſen, eene Publicatie van haare Koninglijke Hoogheid afkondigen, welke eene waarſchouwing behelsde voor allen, die de meergemelde verkiezing zouden willen wederſtreven, en dus luid:

„ WIJ ANNE, bij der gratie Gods, Kroonprinſesſe van *Groot-Brittannien*, Prinſesſe DOUARIERE van *Oranje* en *Naſſau*, Gouvernante en Voogdesſe van zijne Hoogheid, den Heere Prinſe van *Oranje* en *Naſſau*, Erfſtadhouder, Kapitein en Admiraal Generaal van de zeven vereenigde *Nederlanden*, als mede Erfkapitein en Admiraal Generaal van de Unie, enz. enz. enz.

„ Allen den geenen, die deezen zullen zien of horen lezen, ſalut; Alzo tot onze kennisſe is gekomen, dat, niettegenſtaande

on-

onze gedane Electie, in conformiteit van de Privilegien der Stad *Haarlem*, van den Perſoon van SALOMON VAN ECHTEN, tot Burgemeester van dezelve Stad, en dat dezelve daar toe behoorlijk in den Eed is genomen, nogthans ſommige Leden van de Regeeringe der voorſz. Stad *Haarlem* zig niet ontzien, om de voorſz. onze gedane Electie van den Burgemeester SALOMON VAN ECHTEN op allerlei wijze te wederſtreven en den zelven in de Functie zijner Bedieninge te turbeeren; al het welke wij niet anders kunnen aanzien als voor directe oppoſitien aan onze Perſoon en wettig gezag, waar van de gevolgen, tot ontrustinge van de goede en vreedzame Burgerije van dezelve Stad, zouden kunnen ſtrekken.

„ Zo is 't dat wij, daar jegens willende voorzien, na ernſtige deliberatie, goedgevonden hebben, door deeze onze Publicatie, de voorgemelde Leden van Regeeringe en verders allen en een iegelijk, wie hij zoude mogen zijn, ſerieuſelijk te vermanen en te waarſchouwen zig van zulks, in allen maniere, te onthouden: en te gelijk Mr. DANIEL JAN KAMERLING, Hoofd-Officier der Stad *Haarlem*, te gelasten de voorſz. onze gedane Electie van SALOMON VAN ECHTEN, tot Burgemeester derzelver Stad, door den arm van de Juſtitie te maintineeren en te doen reſpecteeren, in cas van aanhoudende wederſtrevinge zig daar op te informeeren en zijne bevindingen deswegens aan ons over te ſchrijven, zonder daar van te blijven in gebreken.

„ Lastende en beveelende wijders, dat deeze van den Raadhuize der Stad *Haarlem* zal worden gepubliceerd en voorts geaffigeerd ter plaatze, daar zulks gewoon en gebruikelijk is te geſchieden."

„ Gedaan onder onze Handtekeninge en Zegel, in *'s Gravenhage*, den 20 September 1758.

A N N E.

(L. S.) Ter Ordonnantie van haare Koninglijke Hoogheid

G. A. VAN RIEL,

Commies van 't Kabinet.

Hier

Hier op heeft de Meerderheid van de Vroedschap, bestaande in achtien Leden, zig gewend tot de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten van deeze Provintie, en bij dezelven, den 27 September, een Request doen inleveren, inhoudende een verhaal van het gepasseerde in deeze zake, en een verzoek dat hunne Ed. Groot Mog. omtrent dezelve zodanige voorzieninge gelieven te doen, als zij zullen oordeelen te behoren; welk dus luid:

Aan de Edele Groot Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland.

„ Vertonen, met alle respect, de ondergeschreeve Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad *Haarlem*, te samen uitmakende de Meerderheid van de Vroedschap der gemelde Stad; dat, op den 7 van deeze maand September, bij dezelve Vroedschap der Stad *Haarlem*, ingevolge het Præscript van het Privilegie en Octrooi, aan dezelve Stad en deszelfs Burgerije, bij U Ed. Groot Mog., als Souverain van den Lande, op den 22 Junij van het Jaar 1651, omtrent de Magistraatsbestellinge, vergund en gegeven, het welk zedert dien tijd altoosduurende is geobserveerd, en nog, op den 1 September van het Jaar 1756, bij U Ed. Groot Mog. is geconfirmeerd, en verklaard te zijn in zijn geheel en van volle kragt (na dat, volgens het gebruik, zedert lange Jaaren herwaard mede in observantie, de Leden van dien, door Burgemeesteren, bij expresse uitgezonden Biljetten, acht dagen te voren daar toe waren geconvoceerd) zijnde geprocedeert geworden tot het maken van eene Nominatie van acht Persoonen tot Burgemeesteren, om bij hare Koninglijke Hoogheid, de Prinsesse Gouvernante, als Voogdesse over zijne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder, vier uit dezelven, voor den aanstaanden Jaare, tot Burgemeesteren te worden geëligeerd, als toen, na gedane collectie en opening van alle de tweeëndertig Biljetten, zo van de presente als absente Leden, was gebleken, dat met Meerderheid van Stemmen, bij dezelve Vroedschap, ten einde voorsz., waren genomineerd de Heeren

Mr. JUSTUS WITTE,
Mr. JACOB DEUTZ,
} een Jaar hebbende gedient.

Mr. AREND DE RAAD,
Mr. DAMMAS GULDEWAGEN,
Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG,
ISAAK CLIFFORT,
Mr. JAN VAN STYRUM en
Mr. DAVID VAN LENNEP.

„ Dat zij Vertoners, niet anders wetende of kunnende opmaken, of deeze Nominatie was gemaakt conform het voorſchreeve Privilegie, en volgens de Rechten en Vrijheden, de Leden van de Vroedſchap daar uit competeerende, als bezittende de acht genomineerde Perſoonen alle de kwaliteiten, die daar toe, bij het voorgemelde Privilegie en Octrooi van het Jaar 1651 worden gerequireerd, en uit alle welke Gekwalificeerden de Vroedſchap niet alleen de vrijheid heeft, maar zelfs verpligt is, te nomineeren de zodanigen, als volgens hunnen gedanen Eed, in goeder conſcientie, zouden achten te wezen van de rechtvaardigſte, verſtandigſte en vreedzaamſte liefhebbers van het Vaderland; en welk Privilegie de Vroedſchappen gewoon zijn alle Jaaren, voor het formeeren der Nominatie van Burgemeesteren, op den daar op gedanen Eed, wederom aan te nemen, en te beloven te zullen obſerveeren, voor zo verre met de tegenswoordige Conſtitutie der Regeeringe overeenkomt, en tegens de authoriteit van den Heere Prinſe Stadhouder, en over zulks tegens het gunt aan hoogstdenzelven bij den Souverain is gedefereerd, niet komt te ſtrijden; en alzo nog, op den zelfden 7 deezer, bij alle de preſente Leden wederom was aangenomen geworden; het nogthans was gebeurd, dat de Oud-Schepen SALOMON VAN ECHTEN hadde kunnen goedvinden tegens die gemaakte Nominatie te proteſteeren, ſustineerende dat 'er in die Nominatie informaliteiten zouden zijn begaan, en dat mitsdien dezelve als legaal aan haare Koninglijke Hoogheid niet konde worden gepreſenteerd; en met welk Protest, ſchoon in zig niet bevattende een eenig poinct, waarom dezelve Nominatie zoude zijn informeel of illegaal, de Heeren LA KLÉ, PARVÉ, VAN DER WAAIEN, Regeerende Schepenen, VAN DEN BROEK, Oud-Burgemeester, VAN ZAANEN, KAMERLING, STEENIS en VAN HOOGENDORP, Oud-Schepenen, zijnde allen Raaden in de Vroedſchap,

ſchap, zig hadden gevoegt, gelijk de Burgemeester WITTE, in één der Vroedſchappen, daar na gehouden, mede hadde verklaard; terwijl ondertusſchen, ten zelfden dage, na dat verre de meeste Leden hunne Contra-Aantekening tegens dat Protest hadden gereſerveerd, de voorſchreeve Vroedſchap, met concurrentie zelfs van het opgemeld geprotesteerd hebbende Lid, en van allen, die zig ten zelfden dage daar bij hadden gevoegt, hadden goedgevonden de alzo geformeerde Nominatie, volgens ordinaire gewoonte, wanneer haare Koninglijke Hoogheid zig in deeze Provintie bevind, door eenige Heeren, bij de Vroedſchap gecommitteerd, aan hoogstdezelve te doen preſenteeren, bij overleveringe van eene Misfive van de Vroedſchap, waar bij dezelve Nominatie was vervat, *ten einde haare Koninglijke Hoogheid daar uit zoude gelieven te eligeeren zodanige vier Perſoonen tot Burgemeesteren; als hoogstdezelve ten meesten dienſte, en nutte van deeze Stad, zoude oordaelen te behoren*; zijnde dezelve Misfive mede geinſereerd; en welke Heeren Gecommitteerden de eere hebben gehad om zig van hunne Commisſie bij haare Koninglijke Hoogheid, op den 8 deezer, te hebben mogen acquiteeren.

„ Dat, hoe zeer de Vertooners op dit alles nu niets anders hadden mogen of kunnen verwachten, of haare Koninglijke Hoogheid zoude, uit die zo wettig geformeerde en aan hoogstdezelve gepreſenteerde Nominatie, hoogstderzelver welbehaaglijke Electie hebben gedaan, en ten minſten zig verzekerd moesten houden, volgens het gunt bij haare Koninglijke Hoogheid zelve, omtrent de laatstvoorgaande Nominatie van den 7 September van het Jaar 1757, was begrepen, en dienaangaande bij hoogstdezelve, op den 5 October van het Jaar 1757, aan U Ed. Groot Mog. was berigt, dat, zo onverhoopt, en niettegenſtaande al het gunt voorſchreeven is, bij hoogstdezelve echter nog omtrent de wettigheid van die Nominatie eenige dubieteit of zwarigheid mogte zijn overgebleven, hoogstdezelve daar omtrent elucidatie zoude hebben gerequireerd van de Vroedſchap, of geſproken met de Gedeputeerden, die de eere hadden gehad van de gemelde Nominatie aan hoogstdezelve te preſenteeren, ten einde, indien de onwettigheid niet behoren konde worden aangetoond en verklaard,

klaard, bij de Vroedschap, tot redres van dien, konde worden geprocedeert; het nogthans, tot overgrote surprise en leedwezen van hun vertoneren, en van verre de meeste Leden van de Vroedschap, was gebeurd, dat, zonder dat alles, haare Koninglijke Hoogheid hadde gelieven goed te vinden, uit de alzo geformeerde en overgeleverde Nominatie, alleen te eligeeren drie Personen tot Burgemeesteren, als naamlijk de Heeren WITTE, den eerst ondergeschreeven DEUTZ, en VAN VALKENBURG, en tot vierden den Oud-Schepen SALOMON VAN ECHTEN, die op de Nominatie door de Vroedschap niet was gebragt, en, volgens de optellinge der Stemmen, daar op ook niet gebragt hadde kunnen worden. En van welke Electie het haare Koninglijke Hoogheid hadde behaagd, bij Missive van den 9 deezer, kennisse te geven aan Mr. DANIEL JAN KAMERLING, Hoofd-Officier deezer Stad, met last om dezelve Heeren te beëedigen en in de possessie van hunne Bedieninge te stellen, volgens de Copie van dezelve Missive, welke Missive gantsch divieerende zal worden bevonden van het gewone Formulier der Missiven, waar bij de Electie der hoge Heeren Stadhouders in der tijd altoos aan de Hoofd-Officieren is toegezonden geworden, en welke haare Koninglijke Hoogheid voor deezen mede heeft gelieven te useeren, zo als daar van uit de voorgaanden zoude kunnen consteeren.

„ En dat daar op, vervolgens, al verder was gebeurd, dat de Hoofd-Officier der gemelde Stad, die, als Vroedschap, alle Jaaren, op zijnen daar op gedanen Eed, het achtervolgen der Privilegien en Octrooien, en dus ook van gemelde Privilegie van het Jaar 1651, in maniere voorsz., aanneemt mede te zullen nakomen en achtervolgen, en ook speciaal zulks, met solemneelen Eede, belooft heeft in handen van Burgemeesteren, bij het possessie nemen van zijn Ampt als Schout, niet alleen, den 10 deezer, gemelden Oud-Schepen SALOMON VAN ECHTEN hadde gelieven te convoceeren om te worden beëedigd, maar den zelven ook effective in den Eed als Burgemeester hadde aangenomen, niettegenstaande dat twee der wettig uit de Nominatie aangestelde Heeren Burgemeesteren, met namen de eerst onderschreeven der vertoneren, DEUTZ en VAN VALKENBURG, ten dien tijde hadden verzogt

dat

dat daar mede mogte worden gesuperſedeert, en de Hoofd-Officier evenwel met die beëedigínge willende voortgaan, dezelven waren genecesſiteerd geworden tegens de Beëdiginge van den voornoemden buiten de Nominatie aangeſtelden Heere, en tegens de handelwijze, door den Hoofd-Officier in deezen gehouden, op het kragtigſte te proteſteeren, volgens de Copie van derzelver Protest, ter Kamere van de Heeren Burgemeesteren gedaan en doen regiſtreeren.

„ Dat dit alles tot kennisſe zijnde gekomen van de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, en zulks ook van hun vertoneren, die daar van de Meerderheid zijn uitmakende, dezelven, aan de ééne zijde, wel in aandachtige overwegingé hadden genomen het aanzienlijk Recht, de authoriteit en waardigheid, haare Koninglijke Hoogheid in derzelver hooge kwaliteiten competeerende, zo als zulks aan de Heeren Prinſen Stadhouderen in der tijd, en dus mede aan hoogstdezelve in haare kwaliteiten door hunne Ed. Groot Mog., als Souverain van den Lande, is geconfereerd; en welke wettige Rechten zij vertoners zo min, als eenige van derzelver Medeleden, niet alleen geenzints begeeren te verkorten, maar naar hun uitterſte vermogen genegen zijn tegens alle infractien te helpen handhaven, doch dat, aan den anderen kant, volgens hunnen Eed, in hunne voorſz. kwaliteiten, ter bewaringe van der Stads Privilegien, Vrijheden en Rechten, ſolemneel gepreſteerd en afgelegd, zig insgelijks indispenſabel hadden verpligt gevonden te moeten doen, het gunt zij dien conform, en van conſcientie wegen, tot maintien van dien, zouden oordeelen te behoren; en dat zij vertoners, met dat oogmerk, het voorſz. gebeurde rijpelijk hebbende gepondereerd, bij geene mogelijke imaginatie, onder eerbiedige reverentie, hadden kunnen begrijpen hoedanig of op wat fundament de voorgemelde Electie of eigentlijke aanſtellinge van haare Koninglijke Hoogheid, van den Oud-Schepen VAN ECHTEN tot Burgemeester, zonder dat op de Nominatie van de Vroedſchap was gebragt geweest, heeft kunnen geſchieden, als zijnde niet alleen aan hun vertoneren, na exacte overweginge voorgekomen, dat bij alle der Stads Privilegien, Handvesten of Octrooien, de Rechten tot het maken van eene Nominatie van een dubbel getal, om daar uit eene Electie te worden gedaan, aan de

Vroedschap is gegeven en toegekent; maar daar benevens ook zeker dat de Vroedschap van dat Recht, onder de Regeeringe mede van alle de hooge Heeren Prinsen Stadhouderen, in eene ongeinterrumpeerde possessie is verbleven, en het zelve Recht alzo, door alle dezelven, ten allen tijde, gelijk zulks in vorige gevallen tot hier toe door haare Koninglijke Hoogheid zelve is gedaan, als is geagnoscceerd.

„ Dat, in deeze toedragt van zaken, zij vertoners, welken ook in de Vroedschap, ter zake van dezelve Electie, behoorlijk hadden geprotesteerd of doen protesteeren, niet anders hebbende kunnen besluiten, als dat de voorsz. aanstelling van den Oud-Schepen VAN ECHTEN, buiten de Nominatie, tot Burgemeester bij haare Koninglijke Hoogheid gedaan, was een compleet abuis; waar toe sommigen haare Koninglijke Hoogheid, door verkeerde informatien en berichten, hadden gepermoveerd, en dus zo wel hoogstderzelver verligt oordeel hadden weten te sub- en obripieeren, als derzelver aangeboren goedheid ten onrechte te misbruiken, en over zulks geenzints twijffelende aan het succes in deeze zake, wanneer haare Koninglijke Hoogheid nader van de ware toedragt van dezelve, en van de notoire gegrondheid der Rechten van de Vroedschap, konde worden geinformeerd; dienvolgende zij vertoners, in de Vroedschap, dienaangaande, den 11 deezer, gehouden, gaarne daar in hebben toegestemd, dat, voor alle zaken, door eene aanzienlijke Deputatie, aan haare Koninglijke Hoogheid, op de eerbiedigste wijze, derzelver voorsz. beking zoude behoren te worden geremonstreerd, en, op de meest daar toe dienende gronden, het redres van dezelve worden verzogt; gelijk zulks den 12 deezer ook was in het werk gesteld; doch met eene gantsch onverwachte en ongelukkige uitkomst, zo als het zelve in het breede was te zien in het rapport, bij de Heeren Gecommitteerden van die Commissie, aan de Vroedschap, den 18 deezer, gedaan.

„ En bij welk geuit sentiment zij vertoners, tot hun allersmertelijkst leedwezen, verders hadden moeten ondervinden dat haare Koninglijke Hoogheid alzints hadde gelieven te persisteeren, door de Publicatie, welke hoogstdezelve, deezen aangaande, den 11 deezer, hadde goedgevonden binnen de gemelde Stad te laten doen.

„ Dat

„ Dat zij vertoners, die, alleen uit hooge reverentie en eerbied voor de voorsz. gedeclareerde intentie van haare Koninglijke Hoogheid, wel niet voor hebben den gemelden bij haare Koninglijke Hoogheid alzo geëligeerden Burgemeester VAN ECHTEN ondertusschen in zijne functie te wederstreven of te turbeeren, maar genegen zijn, zonder verkortinge van derzelver Rechten, het zelve *interim* te laten bij hunne daar tegens gedane Protesten, als ten principaalen alleen beoogende de Conservatie van de Stads Privilegien en Rechten, volgens hunnen daar op gedanen Eed, dienvolgende, hoe zeer aan de eene zijde wel geconsidereerd hebben deezen voor hun zo smertelijken als perplexen toestand, aan den anderen kant nogthans hebben vermeent aan die hunne zo duure verpligtinge niet te kunnen voldoen, wanneer in de voorsz. bij haare Koninglijke Hoogheid gedane Electie geheel zouden blijven berusten, zonder aan U Ed. Groot Mog. den waren toestand van dezelve te hebben opengelegt, en van hoogstdezelven, uit welkers boezem, als Souverain van den Lande, de Privilegien, en dus ook het voorsz. Privilegie en Octrooi van den Jaare 1651, zijn voortgekomen, hunne, zo zij vertoners vertrouwen, rechtmatige klagten te hebben mogen openleggen, om dienaangaande een billijk redres te imploreeren.

„ En dat, gelijk zij vertoners, omtrent het formeeren der voorsz. Nominatie, niet bewust zijn ietwes te hebben beoogd of gedaan, dan het gunt met het *dictamen* der Privilegien, en speciaal van het voorschreeve Privilegie en Octrooi van U Ed. Groot Mog., van den Jaare 1651, is overeenkomende, terwijl ook noch bij het geprotesteerd hebbende Lid, noch bij die geenen, die zig met den zelven hebben gevoegt, eenige specifieke redenen van bezwaar tegens de Nominatie zijn geallegueerd; zo als bij haare Koninglijke Hoogheid zelve, aangaande eenige illegaliteit of informaliteit van dezelve, geen de minste mentie aan de Vroedschap is gemaakt geworden, veel min daar omtrent eenige informatie bij hoogstdezelve is gerequireerd of gevergd; en bij dat alles ook nog te voegen zijnde, dat zij vertoners, na een naauwkeurig en scrupuleus onderzoek van alles, niet kunnen vinden of bevatten het fundament, waar op de voornoemde Oud-Schepen VAN ECHTEN,

Mog., naar derzelver hooge wijsheid, zouden oordeelen te behoren.

„ Om vervolgens aan de intentie van U. Ed. Groot Mog. te voldoen, achten wij het nodig U Ed. Groot Mog. vooraf te informeeren van het geene, dat naast eenigen tijd, in die Stad, onder de Regeering aldaar, is voorgevallen. En wij houden ons verzekerd dat U. Ed. Mog. daar door niet minder met verwonderinge, dan met verontwaardiginge, zullen wezen aangedaan, over de onderneminge van deeze achtien Leden van de Vroedſchap; dat U Ed. Groot Mog. daar bij zullen begrijpen dat het eminent caracter, dat wij in deeze Provintie bekleden, daar voor behoorde beveiligd te wezen; en dat even daarom U Ed. Groot Mog. zullen juſtificeeren, dat wij, in het ſuppediteeren van deeze onze Conſideratien, ons geenzins met dezelve achtien Leden begeeren te compromitteeren, veel min ons in te laten om met hen over de ontwijffelbare Rechten van onzen zoon, den Erfſtadhouder deezer Provintie, te disputeeren of die tegens hen te defendeeren; en dat, voor zo verre wij echter daar bij, meer of min, in de materie treden, zulks alleen geſchied om U Ed. Groot Mog. daar uit te laten oordeelen, of niet hunne gehouden conduites zodanig afwijken van de gronden van eene welgeſtelde Regeeringe, dat, indien die door anderen ongelukkig mogten worden nagevolgd, de uitwerking daar van niets anders zijn zal, als dat voortaan de Privilegien, Wetten, Coſtumen en Uſantien niet meer het rigtſnoer zullen behoeven te wezen, waar naar de Regeering van het Land en de Steden beſtierd moet worden, maar dat eene willekeurige overmagt zal ſtatueeren het geene ze oordeelen zal het meeste van de convenientie te zijn. Doch of op die wijze eene Regeering ſtand kan houden, vertrouwen wij dat niemand ſouteneeren zal.

„ Het is nu ruim drie Jaaren geleden, dat tot onze kennisſe gebragt wierd dat twintig van de tweeëndertig Vroedſchappen der Stad *Haarlem*, met den anderen, eene verbintenis zouden hebben aangegaan, met uitſluitinge van twaalf hunner Medeleden, en dat aan het hoofd van die cabale zoude zijn Mr. JACOB DEUTZ. Dit een en ander kwam ons zeer onwaarſchijn-

schijnlijk voor. Het eerste, om dat het aan de Regenten van *Haarlem*, immers aan die geenen, die voor den Jaare 1748 in de Regeering zijn geweest, niet onbekend konde zijn, dat de Correspondentie, die in dezelve Stad, bij de aankomst van wijlen onzen Doorluchtigsten Gemaal tot het Stadhouderschap deezer Provintie, subsisteerde, als strijdig met de fondamenteele Wetten der Regeeringe en verkortende het Stadhouderlijke gezag, het welk door de toenmalige Regenten ook alzo wierd begrepen, op deszelfs expres goedvinden formeellijk was vernietigd; en dat daar na, bij de veranderinge der Regeeringe, in den Jaare 1748, door de Heeren Commissarissen expresselijk was geordonneerd, dat de Regenten zig punctueellijk zouden hebben te wagten van in het vervolg eenige Correspondentie te formeeren; dat bij elk van hen aangenomen was. En het tweede, om dat gemelde Mr. JACOB DEUTZ één van de eerste Regenten geweest was, die aan wijlen onzen Doorluchtigsten Gemaal onder het oog had doen komen de onbestaanbaarheid van de voorsz. Correspondentie, bij welke hij, bekledende het Ampt van Baljuw van *Kennemerland*, gesecludeert was van alle andere Ampten en Bedieningen; en dat hij, zedert de vernietiging van die Correspondentie, niet alleen, door Electie van wijlen onzen Doorluchtigsten Gemaal, was geworden Hoog-Heemraad van *Rhijnland*, maar ook Burgemeester van de Stad. Wij oordeelden nogthans verpligt te wezen ons daar op te informeeren, en wierden wel haast gewaar dat het eene niet minder waar was, dan het anderen.

„ Wij begrepen aanstonds de onbetamelijkheid van die daad, waar mede op eenmaal de Privilegien van *Haarlem* den bodem wierd ingeslagen, de Constitutie van de Regeeringe in den grond gerenverseerd, en aan twaalf Leden van de Regeeringe het Recht benomen, dat zij bij hunne aanstellinge egaallijk met hunne Medeleden verkregen hadden, en waar van zij niet konden gepriveerd worden als door misdaad, verlies van Poorterschap of andere oorzaken, bij de Privilegien of in Rechten gewettigd; en dat vervolgens zulk een bestaan niet konde nog mogte toegelaten worden. Wij wisten onze verpligting om binnen deeze Landen alom eene goede Politie te doen handhaven, de Steden en Leden van dezelven bij haare Gerechtigheden en

Pri-

Privilegien te bewaren, en alle misbruiken, ter contrarie, met 'er daad te doen ophouden. Doch, in plaatze van aanſtonds gebruik te maken van onze wettige authoriteit en die cabale onmiddelijk te doen verbreken, præfereerden wij, uit eene natuurlijke neiging voor de gematigdheid, voor eerst, den weg van zagtheid in te ſlaan, en requireerden bij ons den een en ander van de verbonden Leden, die wij over hun gemaakt verdrag onderhielden en vermaanden om daar van te reſiſteeren, met allegatie van redenen, waarom dit, hoe eerder zo beter, behoorde te geſchieden; doch het antwoord, dat wij daar op ontvingen, ſtrekte minder om de voorſz. verbindenis te ontkennen of die te juſtificeeren, dan wel om die te excuſeeren en op alle wijzen te coloreeren, onder anderen daar mede, dat bij dezelve niets vervat was, dat aan de Rechten van onzen zoon eenige prejuditie konde geven. Wij vermeenden echter redenen te hebben, uit het geene bij die entretiens was gepasſeerd, om te mogen verwachten, dat bij nader overleg en dieper inzien in deeze zaak, de verbonden Leden bedagt zouden wezen op middelen van redres; immers wij verlieten ons daar op; doch met geen andere uitkomst, als dat de eerstvolgende Nominatie tot Burgemeesteren, in den Jaare 1756, op welke twee van de twaalf geſecludeerde Leden, met namen SALOMON VAN ECHTEN en Mr. DANIEL JAN KAMERLING, gepasſeerd en twee van de jongere verbonden Leden aan hun waren gepræfereerd, duidelijk deed zien, dat de gemelde verbindtenis bleef ſubſiſteeren. Wij hebben het zelve niet onopgemerkt laten doorgaan, maar onze ſurpriſe en ongenoegen daar over getoond, met herhaalde dehortatie van die handelwijze; doch, uit conſideratie dat de gemelde twee gepasſeerde Leden deswegens geene klagten aan ons hadden ingebragt, en dat wij altoos hoopten dat onze gematigde handelwijze de verbonden Leden te eerder op den rechten weg zoude brengen, hebben wij echter, onder ſerieuſe recommandatie voor het toekomende, de Electie uit dezelve Nominatie gedaan, welke de verbonden Leden ons daar na hebben durven tegenwerpen als eene goedkeuring van hun doen. Wij hebben deeze zaak daar bij niet gelaten, maar van tijd tot tijd deezen en geenen van die cabale onderhouden, om, tot voorkominge

van

van verdere moeielijkheden en onaangename gevolgen, die daar uit natuurlijk zouden moeten proflueeren, van dit odieuse werk een einde te maken; doch al mede zonder effect.

„ Hier op is de tijd weder gemaakt tot het maken van eene Nominatie van Burgemeesteren, voor den Jaare 1757, wanneer die verbonden Leden, door het afsterven van één van de twaalf gesecludeerde Leden, tot het getal van eenentwintig aangegroeid, voortgaande in het maintineeren en dadelijk werkstellig maken van hun ongeoorloofd verdrag, van de Nominatie hebben afgelaten Mr. JUSTUS WITTE, Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN en SALOMON VAN ECHTEN, alle drie ressorteerende onder de gesecludeerde Leden, schoon die, volgens hunne sustenue, naar het aloud gebruik, gegrond op de Privilegien, daar op hadden moeten gebragt worden. Dit veroorzaakte dat de gemelde drie gepasseerde Leden tegens die Nominatie protesteerden van illegaliteit, daar zig zeders de acht andere gesecludeerde Vroedschappen hebben bijgevoegt, en dat zij daar op immediaat hunne klagten daar over aan ons hebben gedaan, met verzoek van redres en om gehandhaafd te worden bij de Privilegien van de Stad, met overzendinge van eene Nominatie, naar hun begrip, conform aan de Privilegien van de Stad. Wij ontvingen, ter zelfder tijd, de Nominatie, zo als die bij de eenentwintig andere Leden van de Vroedschap was geformeerd, met verzoek, om daar uit eene Electie te doen; doch deeze twee verzoeken regelrecht aan den anderen zijnde geoppoſeerd, gaven wij daar van aan de gezamentlijke Regeering kennis, en van ons voorneemen om Commisfarisfen te benoemen, welken deeze zaak zouden onderzoeken en van hunne bevindinge aan ons rapport doen. Zo als wij vervolgens daar toe verzogt en gecommitteerd hebben de Heeren VAN WASSENAAR TOT KATWYK, beschreven in de Orde van de Ridderschap en Edelen deezer Provintie, en VAN DER DUSSEN, Raad en Oud-Schepen der Stad *Delft*; welken daar op beide de partijen voor hen hebben beschreven om dezelven te horen, en te onderstaan, of niet, door het middel van een convenabel accommodement, de gerezen onlusten zouden kunnen worden weggenomen, en alzo de harmonie onder de Leden van de Regeerin-

ringe weder worden herstelt? Wat daar op is voorgevallen, en welke onaangenaamheden ons daaromtrent zijn ontmoet, zullen wij niet herhalen, om dat het zelve, tot aan den tijd van Uwer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 19 November van het Jaar 1757, nog al te versch in de geheugenis is; en dat het geene verder daar na is gepasseerd, ons te verre zoude afleiden van het voorgestelde oogmerk, dat zig alhier eeniglijk bepaald tot het stuk van de cabale, en het geene uit dien hoofde bij de Leden van dezelve is gedaan en gelaten.

„ Bij de voorgemelde Resolutie van den 19 November van het Jaar 1757 hadden U Ed. Groot Mog., onder anderen, gelieven goed te vinden ons te verzoeken om alle devoiren aan te wenden, om door onze intercessie de gerezen differenten in der minne te concilieeren, en, was het doenlijk, de gebroken harmonie tusschen de Regenten te herstellen, en tevens de Heeren van *Haarlem* te exhorteeren daar toe al wat mogelijk was te contribueeren en alle faciliteit te adhibeeren. En dat salutaire oogmerk van U Ed. Groot Mog. volmaaktelijk overeenstemmende met onze bevattinge en inclinatie, hebben wij ook daar toe, zo door onze eigen persoon, als door onze Commissarissen, alle imaginable middelen aangewend; waar door dit werk, na veelvuldige onderhandelingen met de beide partijen en verscheide voorslagen, aan dezelven gedaan, bij gelegenheid van de voorzieninge, die omtrent de Commissien ter Admiraliteit van *Amsterdam*, en in de Provintiale Rekenkamer alhier, en diverse Stedelijke Bedieningen, door de Vroedschap der Stad *Haarlem* moeste worden gedaan, eindelijk zo verre gebragt is, dat eenige ontworpen Poincten en Artikelen, door welken de presente onlusten ten eenemaal zouden worden geassopieerd, en te gelijk zorg gedragen worden om die voor het toekomende te preveenieeren, beiderzijds ingang begonnen te krijgen. Onder deezen waren 'er twee, waar op de zaak voornamelijk aankwam; het eene om af te zien van alle verbindtenissen, zo aan de eene als andere zijde, en het andere, om voortaan niemand uit haar, nijd of om eenigerhande andere zaken van de Nominatie te verstoken. De geschudeerde Leden waren gereed om daar aan hunne toestemming te geven; doch de verbonden Leden, eenige reflectie hebbende op de bovengemelde woorden *of om eenigerhande andere zaken*, difficulteerden ook om zulks bij geschrif-

schrifte te doen, en meenden dat het genoeg zoude wezen het een en ander, als men de zaak eens was, bij monde aan te nemen. Maar een ander poinct, behelzende eenige satisfactie voor Mr. JUSTUS WITTE, om die te brengen op de Nominatie, in plaatze van één der Genomineerden, die men voor had met eene Commissie te voorzien, gaf aan de verbonden Leden de aanleiding, om de onderhandeling, die zo verre gevordert was, af te breken. Hier door vorderde de natuur van de zaak, dat het werk ten principalen wierd bij der hand genomen, door het stellen van de overgeleverde grieven in handen van de verbonden Leden, om daar op te zeggen hun belang. Dit gedenuntieerd en het nodige ter expeditie daar toe bereids in gereedheid gebragt zijnde, wierden wij onderrigt dat de verbonden Leden gerefolveerd hadden de schriftelijke Acte van Verbindtenis uit de waereld te helpen, en die aan het vuur hadden opgeofferd; en niet lang daar na verstonden wij, dat, ter occasie van de Commisie in den Raad van Staate, wegens de Stad *Haarlem*, ter begevinge staande van de Kamer van Burgemeesteren, zig wederom de apparentie had opgedaan om de afgebroken onderhandelingen te reëntameeren; zo als die ook met der daad weder wierden bij der hand genomen, en zo verre gevordert, dat, om redenen, van de zijde der verbonden Leden bijgebragt, uitgesteld blijvende het reguleeren van de twee differentiale poincten tot na de Electie van Burgemeesteren, die wij stonden te doen, aan Mr. GYSBERT JAN DE BRUYN de Commisie in den Raad van Staate wierd gedefereerd en in zijne plaatze op de Nominatie van Burgemeesteren gesteld Mr. JUSTUS WITTE. Uit welke veranderde Nominatie wij vervolgens aanstonds de Electie van Burgemeesteren hebben gedaan; in geene andere gedachten, of alle oneenigheden stonden nu op het poinct om geheel te worden vereffend. En wij konden in geene andere gedachten zijn, zo wij, zonder noodzake, de goede trouw en oprechtheid der handelingen van de verbonden Leden niet wilden verdacht houden, terwijl de voorsz. schikking, met alle schijn van sinceriteit en zonder schriftelijk verdrag gemaakt zijnde, bij de Conferentie, daar over gehouden, genoegzame toezegging was gedaan, dat alle faciliteit zoude toegebragt worden, om de twee onvereffende poincten, voor

den

den tijd van de veranderinge der Regeeringe, in der minne te reguleeren, en onze Commisfarisfen van hunne zijde belooft hadden alle devoiren te zullen aanwenden, om ons te perfuadeeren dat wij ook daar toe alles zouden willen contribueeren, en wel inzonderheid om zeker Reglement, bij de Vroedschap der Stad *Haarlem*, in den Jaare 1752, ontworpen, en waar op onze Approbatie verzogt was, schoon daar in wel verscheide pointten van bedenkelijkheid gevonden wierden, door onze Approbatie, tot finale beslissinge van alle verschillen, te confirmeeren. Maar wij maakten een gantsch verkeerde rekening; want onze Commisfarisfen, alvorens de Conferentien met de beide partijen te hervatten, dat werk onder de hand trachtende te prepareeren, vonden die facilitein niet, waar op zij hadden staat gemaakt; en waren eindelijk genoodzaakt de laatste proeve op dit werk van bevrediginge te nemen, met aan de geheele Vroedschap, in substantie, te proponeeren, om het voorsz. Project-Reglement van den Jaare 1752 te leggen tot een basis van assopiatie, en, door middel van twee Ampliatien, die voor nu en voor het toekomende te perfectioneeren. De eerste van die Ampliatien wierd gebragt tot het zesde Artikel, alwaar van het maken der Nominatien gesproken word, met deeze woorden: *zonder demand daar uit te verstéken om haat, nijd of om eenigerhande zaken*; en de tweede tot het vijftiende Artikel, ter plaatze, alwaar van de onderhoudinge van het Reglement gehandeld word met deeze woorden, *en hebben voorts alle de Leden van de Vroedschap, tot meerdere verzekeringe van de goede ordre en vaststellinge van vriendschap en harmonie, gedeclareerd van alle verbindtenissen, die over en weder zouden mogen wezen aangegaan, voor altoos af te zien en te renuntieeren, belovende aan den anderen, als luiden van eer, nimmer eenige separate engagementen te zullen aangaan, maar zig altoos te houden en gedragen als Leden van een onverdeeld Lichaam betaamt.* Doch het antwoord, dat onze Commisfarisfen hier op ontfingen, hield in, dat bij verre de meeste Leden van de Vroedschap reflectie gemaakt was, dat de eerste Ampliatie zaken behelsde, direct aanlopende tegens den inhoud der Stads Privileglen; en dat,

dat, uit de contenue van de tweede Amplistie, niets anders zoude kunnen resulteeren, als veele inconvenienten, disputen en verwarringen, en dat zij vervolgens den gedanen voorslag moesten declineeren. Onze Commissarissen, begrijpende dat niets minder met den inhoud van hunne Commissie en van hunne ware intentie overeenkwam, dan Propositien van dien aart te doen, daar zij in deeze gantsche onderhandeling, zo bij monde als geschrifte, altoos verklaard hadden, dat wij, en zij, niets anders op het oog hadden, als, met de conservatie van de Privilegien, de rust en harmonie onder de Regenten te herstellen, hebben wel getragt daar op de nodige elucidatien te verkrijgen, en wel inzonderheid eene designatie van de Privilegien, waar aan de eerst gedane voorslag zoude contrarieeren; doch daar in al mede niet kunnen reusseeren. En zo zijn daar door alle onderhandelingen ten eenemaal afgebroken, en de tijd heeft wel haast geleerd, dat het voornemen van de verbonden Leden, met de verbranding van hunne schriftelijke Acte van Verbindtenis, geenzints verandert was, en dat het onverzettelijk bleef om de cabale, die door den dood van nog één der gesecludeerde Leden nu tot het getal van tweeëntwintig gekomen was, te maintineeren en hunne eerlijke en onbesproken Mede-Regenten bij continuatie te verongelijken. Want de tijd van het formeeren der Nominatie, den 7 September van het Jaar 1758, daar zijnde, is de zaak in diervoegen gedirigeerd, dat SALOMON VAN ECHTEN, ten derden male, niettegenstaande al het voorsz. gepassceerde, van de Nominatie is afgelaten, waar tegens hij weder geprotesteerd en met zijne mede gesecludeerde Leden zijn beklag heeft gedaan aan ons, ten einde wij die aanhoudende en hoonende grief zouden willen repareeren, met overzendinge van eene Nominatie, conform aan de Privilegien van de Stad. Wij hebben daar op ook ontvangen de Nominatie, zo als die bij de verbonden Leden was geformeerd, en uit die twee Nominatien, tot Burgemeesteren der Stad *Haarlem*, onder anderen, niet willekeurig, maar uit de hoogste drang en noodzake, geëligeerd SALOMON VAN ECHTEN; waar van wij aan den Officier der Stad *Haarlem* kennisse hebben gegeven, met last omden zelven, nevens de andere geëligeerde Burgemeesteren, den behoorlijken Eed af te nemen en in de possessie van zijne be-

dieninge te ſtellen. Wat bij die gelegenheid op de Kamer van Burgemeesteren, door Mrs. JACOB DEUTZ en MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, is ondernomen; wat daar na getracht is door een onwettig vergaderde Vroedſchap ter uitvoer te brengen, en welke vreemde en buitenſporige zaken verder zijn in het werk geſteld, paſeeren wij alhier, met alleen te zeggen, dat wij, om voor te komen dat de vlammen van het brandende twistvuur van het Raadhuis niet mogten overſlaan tot de Gemeente, genoodzaakt zijn geweest aldaar eene Publicatie te laten doen, die, zo al niet eenige gematigdheid, ten minſten eenige omzigtigheid, heeft te wege gebragt; echter niet zo veel, of achttien van de tweeëntwintig verbonden Leden hebben het beſluit genomen, om, te ſamen uitmakende de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, zig, bij Requeste, te adreſeeren aan U Ed. Groot Mog., ten einde, als hier voren in de præmiſſen is vermeld, vier Leden, die het verbrande Contract mede hebben getekend, paroiſeeren daar niet bij, om welke redenen, en uit welke ware oorzaken, laten wij ter ontdekkinge over aan den tijd, van welken en van de waarheid wij te gelijk verwachten, dat onze æquitabele en wettige gedragingen in deeze en veele andere gevallen, eindelijk zullen geſteld worden boven het bereik van den laster en de wrevelige aanwrijvingen, waar van wij ons voor God, voor U Ed. Groot Mog. en voor gantsch *Nederland* onſchuldig kennen, als nimmer iets anders bedoelende, als, bij het handhaven van ons legitiem gezag en de Rechten van onzen Zoon, dit Land, de Steden, Leden en Ingezetenen van het zelve toe te brengen al dat geene, dat hun welſtand en geluk wezenlijk kan uitmaken.

„ Zo veel, en niet meer, hadden wij U Ed. Groot Mog. voor af voor te dragen. En gelijk wij dat Hiſtorisch verhaal, kortelijk in een getrokken, voorbedachtelijk met geene van onze reflectien doormengd hebben, om U Ed. Groot Mog. op geenerhande wijze te prevenieeren, zo vertrouwen wij nogthans dat U Ed. Groot Mog. daar in eene abondantie van ſtoffe zullen hebben gevonden, om niet minder over deeze aaneengeſchakelde behandeling verwondert, als verontwaardigd, te weezen, en dat wij gejuſtificeerde redenen hebben om ons met deeze achtien particuliere Leden van de Vroedſchap, die, door de ver-

verbrekinge van de goede ordre in die Stad, de Regeering nu meer dan drie Jaaren in eene geduurige onrust gehouden hebben, zonder, naar onze vermaningen, over het nadeel, dat het Land, de Stad, hunne Perſoonen en Familien daar uit konde overkomen, te hebben willen luisteren, op geenerhande wijze in te laten, en dat wij even weinig zouden kunnen admitteeren, dat deeze achtien particuliere Vroedſchappen, die zig als directe partijen tegen ons, en als openbare Beſtrijders van de Rechten van onzen Zoon, hebben opgeworpen, in hunne geadſcribeerde kwaliteit van de Meerderheid der Vroedſchap over deeze zaak zouden vermogen te delibereeren en reſolveeren, alzo in bijzondere gevallen niemand partij en Rechter te gelijk kan zijn.

„ Wij allegueeren dit alles niet, om ons daar door te onttrekken aan het geven van verdere openinge aan U Ed. Groot Mog.; daar zijn geene redenen toe; en gelijk wij onbeſchroomd zijn om onze actien en handelingen voor de gantſche waereld in een helder daglicht te ſtellen, doen wij dat liever voor U Ed. Groot Mog., welker rechtvaardigheid nooit zal toelaten dat de wettige Rechten van onzen minderjaarigen zoon, Erfſtadhouder deezer Provintie, worden verminderd, en welker wijsheid al te wel penetreert, dat al het nadeel, dat aan het Stadhouderlijke gezag word toegebragt, in den grond niets anders is, als een direct nadeel aan de Regeering zelve, en eene verzwakking van de preſente Conſtitutie, welkers handhaving alle de Regenten van het Land bij Eede hebben belooft.

„ Daar zijn verſcheide zaken, die hier in aanmerking komen; doch wij zullen die, om prolixiteit te ſchuwen en klaarheid te betrachten, hoofdzakelijk brengen tot het geene de natuurlijke bevatting van het beloop deezer zake bereids zal hebben doen opmerken, in deeze volgende ſtellingen.

„ Dat het formeeren van eene cabale, om daar door zijne Mede-Regenten uit te ſluiten, een ongeoorloofde zaak is, ſtrijdig met alle gronden van Regeeringe, en dat al het geene uit dien hoofde verhandeld en verrigt word, even vitieus is.

„ Dat de Coſtume in *Haarlem*, gegrond op de Privilegien van die Stad, niet permitteert dat iemand, in zijn rang zijnde, buiten wettige oorzaken van de Nominatie word afgelaten.

„ Dat, de pligt van den Stadhouder, met zig brengende Burgemeesteren, Schepenen en Wetten te veranderen volgens de Privilegien, zulks in deezen uit de twee overgeleverde Nominatien gedaan is, naar het voorſchrift van dezelve Privilegien.

„ En eindelijk dat het Octrooi van den Jaare 1651 hier geen object van verſchil is.

„ Het zal, naar ons begrip, geene bijzondere adſtructie nodig hebben, dat het aangaan van particuliere verbindtenisſen in een Lighaam van Regeering volſtrekt ongeoorloofd is. Het blote voorſtel daar van decideert die kwestie, terwijl door dat middel, aan de Regeeringsform van de Stad, onder haare uiterlijke gedaante, innerlijk een ander wezen word gegeven, en de Mede-Leden van dat Lighaam worden ontzet van hunne Rechten, gegriefd in hunne eer, geproſtitueerd voor het publiek als de zulken, die hunne plaatzen in de Regeering onwaardiglijk bezitten en niet verdienen toegelaten te worden tot het mede bewind van zaken, waar toe zij, uit hoofde van hunne aanſtellinge, bevoegd en gekwalificeerd zijn. Meerder behoeft hier van niet gezegd te worden, dewijl 'er niemand van eerlijke ſentimenten anders van deeze zaak gevoelen zal. Nu bevind het zig in de Stad *Haarlem*, met de Regeeringe, in deezer voege, dat het getal van de Vroedſchap of Rijkdom, op verſcheide tijden, eenige verandering heeft ondergaan; dat hun getal, zedert den Jaare 1478, uit krachte van een Privilegie van Vrouwe MARIA VAN BOURGONDIEN van den 24 Maart des zelfden Jaars, tot den Jaare 1581, in vierentwintig beſtaan hebbende, als toen, op hun verzoek, door wijlen Prins WILLEM DEN I, hoogloffelijker Memorie, vermeerdert is tot op tweeëndertig, welk getal, bij Octrooi van U Ed. Groot Mog. van den 22 Februarij, van het Jaar 1718, in conformiteit van het voorſz. Privilegie, ten verzoeke van de Regeeringe der Stad *Haarlem*, om redenen, daar bij geallegueerd, gereduceerd is tot dat van vierentwintig, en, naaſtelijk, bij Diſpoſitie van wijlen onzen Doorluchtigſten Gemaal, van den 7 October van het Jaar 1748, weder gebragt is tot tweeëndertig Perſoonen, uvelken voortaan die Stad zouden beſtieren. Indien nu van dat getal, door een ſchriftelijk, mondeling of ſtilzwijgend verdrag

van de Meerderheid, twaalf, tien of mindere Leden de uitſluiting van alle of ſommige Stedelijke of andere Ampten en Bedieningen gegeven word, zo is 'er niets klarer, dan dat de ware Conſtitutie van de Regeeringe niet alleen verminkt, maar formeel omgekeerd word, en het bewind van zaken overgaat en blijft in handen van zo veele Leden, als zig verbonden hebben om eenigen van hunne Mede-Leden uit te ſluiten, en dat dus, in effecte, niet alleen zonder Privilegie of Octrooi, maar direct daar tegens aan, het getal der Regenten vermindert word op maar zo veelen, als zulk eene ongeoorloofde verbindtenis hebben aangegaan. Welke gevolgen uit dusdanige handelwijze natuurlijk moeten voortvloeien, welke ſchadelijke en pernicieuſe uitwerkingen dezelven kunnen hebben, en hoe verre, zelfs, die door zulk een cabale kunnen gepouſſeerd worden, tot verderf van Land en Stad, zullen wij alhier niet in het brede deduceeren. Een iegelijk ziet, met den eerſten opſlag van het oog, dat deeze zaak niet zo gevaarlijk kan worden voorgeſteld, of het gevaar, dat 'er in gelegen is, kan nog oneindig groter wezen, terwijl, de rechte weg eens verlaten zijnde, daar op doorgaans niets anders volgt, als dat, door gelijkſoortige actien, de eerſte verkeerdheid onderſteund en bevestigd word. Wij willen nogthans hier mede niet te kennen geven, dat deeze *Haarlemſche* cabale tot zulke extremiteiten is opgerecht of gepouſſeerd word, terwijl ons de inhoud der Artikelen, waar op die berust, nooit is mede gedeeld, en wij bepaaldelijk van dezelve alhier niet verder ſpreken, dan naar mate dat het voor handen zijnde onderwerp vordert; en om aan te wijzen, dat het uit de daden zelf doorſtekende is dat die cabale, ten minſten, daar toe geſtrekt heeft en nog ſtrekt, om de tien overgebleven Leden te ſecludeeren van de Nominatie tot Burgemeesteren, en ons, zo het mogelijk ware, daar door te ontzetten van de faculteit om die Leden, op hunnen rang, hoe zeer wij dezelven nevens de anderen zouden mogen conſidereeren te wezen volkomen gekwalificeerd, te eligeeren tot Burgemeesteren van die Stad.

„ Hier bij zullen wij dit laten, om alleen nog, met een enkel woord, tot besluit op deeze stelling, te zeggen, dat, zo onbestaanbaar als de cabale op zig zelve is, even zo onbestaanbaar en vitieus alles is, dat door zulk eene cabale, in prejuditie van de Mede-Leden der Regeeringe, gedaan en verricht word. En wij achten dat het U: Ed. Groot Mog. ten hoogsten zoude moeten verveelen, indien wij zelfs een eenig argument bijbragten, om dit nader aan te dringen.

„ Maar, mogelijk, zoude bij iemand, die niet al te naauwkeurig op de præmisfen gelet heeft, eene bedenking kunnen opkomen, of 'er wel bewijs voor handen is, dat de gemaakte schriftelijke verbindtenis ooit heeft geëxisteerd? Tot deszelfs onderrichting zullen wij, bij herhalinge en zo veel klarer, zeggen dat, behalven het geene ons ten dien reguarde is gesuppediteerd, de erkentenis van dat schriftelijk verdrag aan ons in eigen persoon gedaan is door de geenen, die het zelve hebben getekend, en door welken wij ook, daar na, onderricht zijn dat de Acte, daar van gemaakt, aan het vuur is opgeofferd, zo dat hier niet de minste twijffeling kan resteeren. En wij wenschten alleen, met evenveel grond van waarheid, te mogen affirmeeren, dat het verbranden van het Contract tot zijn gevolg gehad had eene uitblussing en vernietiging van alle opgevat vooroordeel, misnoegen en aanhoudend voornemen van verongelijkinge; doch tot ons leedwezen is dat zo niet; het oogmerk van het schriftelijk Contract, schoon niet meer schriftelijk in de waereld zijnde, blijft het zelfde, en, daar men met reden zig over heeft te verwonderen, is, dat de twee jongste Regenten, die, ten tijde van het aangaan van het Contract, nog particulieren waren, en vervolgens met deeze geheele zaak niets behoefden te doen te hebben, zig, onder schijn van den voorstand der Privilegien, die zij ten besten zullen gelezen hebben, al mede signaleeren, om de desseinen der cabale te helpen uitvoeren.

„ Dit zij van deeze zaak gezegd; terwijl wij nu kortelijk zullen aantonen dat de Costume te *Haarlem*, gegrond op de Privilegien van die Stad, niet permitteert dat iemand, in den rang zijnde, buiten wettige oorzake, van de Nominatie worde afgelaten.

„ Om

„ Om dit te ſtellen in een klarer daglicht, zal het nodig wezen, om in de gebeurtenisſen en tijd, een groote ſtap terug te doen, en U Ed. Groot Mog. te informeeren, dat, wanneen in het begin van de vijſtiende Eeuwe, de tweedragt onder de Regenten der Stad *Haarlem* tot die extremiteit was uitgebarsten, dat 'er doodſlagen en andere ongevallen gevreesd wierden, Hertog ALBRECHT VAN BEIEREN, bij Handvest van den 4 Maart, van het Jaar 1402, tot voorkominge van al het zelve en herſtellinge van de ruste, heeft geordonneerd drieëndertig goede knapen, aldaar bij name genoemd, uit welken de Hertog alle Jaaren, op Sinte Geertruidendag, zoude nemen zeven Schepenen, en dat dezelve zeven Schepenen, uit de overige zesentwintig, alle Jaar, op onzer Vrouwe Annonciatio, daar naastkomenden, zouden kiezen vier Raaden, welken zedert den naam van Burgemeesteren verkregen hebben, en dat deeze zeven Schepenen en vier Raaden een Jaar lang aan den Gerechte zouden wezen onder een, en niet langer. En om de oorzaak van deeze tweedragt en het hulpmiddel om die te doen ophouden recht te kennen, zo volgt eene nadere Ordonnantie in deeze woorden: *ende ſo wie Scepene of Raed geweest heeft, die en ſal niet weder aan Onſen Geregten comen voor die tijd, dat elc van deeſen drie en dertigh Knaepen Scepenen ende Raeden binnen Onſe Steede voorſcreven geweest hebben, dats te verſtaen ende te weeten, dat elc van den drieëndertig Knaepen voorſcreven aan Onſe Geregt voorſcreven gelijk weeſen zal.*

„ Wij zullen, te deezer plaatze, op den notabelen inhoud van dit Handvest, dat, tot meerdere confirmatie, door Graaf WILLEM, zoon en daar na opvolger van Hertog ALBRECHT, mede is gezegeld, geene reflexien maken, maar dit reſerveeren ter plaatze, daar die behoren, om, in een onafgebroken ſamenhang, U Ed. Groot Mog. verder te informeeren, dat, wanneer in den Jaare 1445 weder op nieuws groote tweeſpalt te *Haarlem* was onſtaan, Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEN, bij Handvest van den 7 September van het Jaar 1445, tot nederlegginge van dezelve heeft geordonneerd: *dat de Vroetſchap en de Rijcdom der voorſcreven Steede Haerlem ſullen mogen kijeſen bij hoeren eijde, die ſij daer toe openbairlic doen ſullen, tachtentig Perſonen* (waar toe zij bereids, bij Privilegie van dien zelfden

Hertog van den 5 Augustus van het Jaar 1428, doch op eene bepaalder wijze, was gemagtigd) *die rijcſte, eerbaerſte, notabelſte, reckelixſte en vredelixſte der voornoemde Steede, van wat condicie of ſtaate dat ſij ſijn, ſonder ijmant daer wt te verſteeken om haat, nijt of om eenigerhande ander ſaiken; welke tachtentich Perſoonen, alle Jaaren, twee dagen voor Sinte Marcusdag, kijeſen en nomen ſullen, bij gelijken tijde, tweeëntwintich Perſoenen wten alder rijcſten, notabelſten, eerbairlixſten, reckelixſten ende vredelixſte Mannen derſelver Stede van den ſtate of condicie, en ſonder verſteken, als voorſcreven is, die de voornoemde tachtentich bij hoerer conſcientie dijncken ſullen oorbaerlixt, werdichst Ons en Onſe voorſcreve Steden, en ſullen die preſenteren en overleveren aan Ons of Onze Gecommitteerden, om wten ſelve tweeëntwijntich gecoren te nemen, ſtellen en ordineren vier Borchmeiſters en de ſeven Stepenen, &c.*

„ Dan, bevonden zijnde dat dit getal van tachtig Perſoonen veel te groot was, en dikwils aanleiding gaf om malkanderen niet te kunnen verſtaan, is het zelve, bij Octrooi van hooggemelden Hertog van den 18 Februarij van het Jaar 1453, vermindert op vierenveertig; doch, dit Octrooi bij Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN wederzeid en afgedaan zijnde, waar door al weder groote tweedragt is gerezen om het Regiment van dezelve Stede te hebben, is zedert, ten verzoeke van die van *Haarlem*, bij eene nieuwe gifte, door Vrouwe MARIA VAN BOURGONDIEN geordonneerd, bij haar Octrooi van den 24 Maart, van het Jaar 1478, *dat van nu voortaan, en ten eewigen dage, die vierentwintich Perſoonen, gecoren bij den Rijcdom en Vroedſchap van* Haarlem, met namen aldaar vermeld, *ſullen mogen kieſen ende ordineeren, bij hoiren Eede, tweeëntwintich Perſoonen van den rijkſten, notabelſten, reckelixſten en vreedelixſten der voorſz. Steede van* Haarlem, SONDER IJEMAND DAAR WT TE VERSTEEKEN OM HAAT, NIJT OF OM EENIGERHANDE SAAKEN, *wt welke tweeëntwintich Perſoonen, alle Jaaren, twee dagen voor Sinte Marcusdach, dat men gewoonlic is Onſen recht alduar te vernijewen, eerst gecoren zullen weeſen acht Perſoonen van de aldernotabelſten, oirbaarlicſten, reckelicſten en vredelicſten, die men Ons of Onſen Stedehouder en*

de

de Raide van Hollant *preſentieren en overleveren zal, om &c.* Dit Octrooi, door de volgende troubles ingetrokken, is daar na, door den Aarts-Hertog FILIPS, op den 7 December van het Jaar 1495, aan die van *Haarlem* geconfenteerd te mogen gebruiken, tot dat hij zoude wezen gekomen tot den ouderdom van vijfentwintig Jaaren; en zedert worden van hem, of van de volgende Graaven, geene Privilegien, Handvesten of Octrooien, op het ſubject van de Magiſtraatsbeſtellinge, gevonden, en de geenen, die daar na, door wijlen Prins WILLEM DEN I, glor. mem., en door U Ed. Groot Mog., ten tijde als deeze Provintie van een Stadhouder was gedestitueerd, gegeven zijn, toucheeren wij op dit reſpect niet, en paſſeeren ook met ſtilzwijgen het geene door wijlen onzen Doorluchtigen Gemaal, op den 7 October van het Jaar 1748, is geordonneerd, om dat wij hier ter plaatze alleen voor hebben U Ed. Groot Mog. te doen remarqueeren dat de gronden, waar op de Regeering der Stad *Haarlem* in het bijzonder rust, volſtrektelijk afkeuren malkanderen te verongelijken, en tevens niet toelaten het formeeren van complotterijen en cabalen, om die verongelijkingen ter uitvoer te brengen.

„ Zo word, bij het Handvest van 1400, duidelijk geſtatueerd dat alle de Vroedſchappen, op hun tour, Burgemeesteren en Schepenen zullen wezen; dat niemand van hen dat andermaal mag worden, voor en aleer alle de anderen mede Burgemeesteren en Schepenen geweest zijn, en dat, terwijl zij onderling gelijk zijn, ook elk van hen aan het Gerechte gelijk wezen zal.

„ Zo leest men, in het Privilegie van Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEN, van den Jaare 1445, dat, in de verkiezinge van Vroedſchappen en het nomineeren van Burgemeesteren en Schepenen, niemand zal mogen verſteken worden uit haat, nijd of om eenigerhande zaken; en bij dat van Vrouwe MARIA VAN BOURGONDIEN van den Jaare 1478, het welk, gegeeven ten eeuwigen dagen, door Aarts-Hertog FILIPS, haaren zoon, voor zekeren tijd geconfirmeerd is, zonder dat 'er eenige ſchaduwe word gevonden dat het zedert zoude herroepen zijn, het voorſz. verbod herhaald, alleen met uitlatinge van het woord andere, zo dat niemand mogte worden verſtoken uit haat, nijd of eeni-

gerhande zaken. Woorden, die zo klaar en verstaanbaar zijn, dat wij het overtollig achten daar aan de geringste opbeldering te geven; want is het zeker dat alle de Regenten onderling aan den anderen gelijk zijn, en dat niemand, uit haar, nijd of eenigerhande zaken, van de Nominatie tot Burgemeesteren en Schepenen mag worden gesechudeert, zo spreekt het van zelf dat geen cabale plaats kan hebben, waar door aan eenige Mede-Regenten de uitsluiting gegeeven word. Men verbeelde zig niet, dat de verbindtenis deezer Privilegien, Handvesten of Octrooien, thans zoude ophouden; om dat, in de volgende voorzieningen omtrent de Magistraatsbestellinge, daar van geene woordelijke herhaling gedaan word; of dat in de forme eenige verschikking gemaakt is; bij voorbeeld, dat het getal der Regenten van tachtig op vierënveertig, op drieëndertig, vierentwintig en tweeëndertig gebragt is, terwijl al mede niets meer zeker is, dan dat latere Privilegien of Octrooien de vroegere geenzints veranderen of derogeeren, als alleen in en omtrent zulke zaken, die expresselijk ter contrarie worden gestatueerd, of die met de voorgaande absolut onbestaanbaar zijn, of dat die met uitgedrukte woorden worden geabolgeerd; het welk in deezen niet gevonden word, en ook niet kan gevonden worden, om dat van een Wetgever nooit kan gepresumeerd worden het eens gestatueerde, in overeenkomst van het voorschrift van de rechtvaardigheid en de deugd, te willen vernietigen en de deur openzetten voor het strafloos plegen van het geene aan die rechtvaardigheid en deugd is overgesteld. In die oude tijden waren de Regenten der Stad *Haarlem* aan den anderen gelijk; dat zijn zij nog; in die oude tijden mogt de een den anderen de uitsluiting niet geven uit ongeoorloofde oorzake; dat mag nu nog niet gedaan worden; en dat zoude zelfs niet mogen geschieden al waren deeze Privilegien niet in de waereld, om dat een moreel kwaad nooit mag toegelaten, veel min voor geoorloofd gehouden worden; maar hier zijn verbindende Privilegien en Octrooien, waar op het gebruik in het veranderen van de Magistraatsbestellinge te *Haarlem* is gefondeerd, zonder dat daar van ooit, geduurende de geheele Stadhouderlijke Regeering van wijlen Prins WILLEM DEN III, glo-

glorieuſer Memorie, met eenig effect is afgeweken, of dat ooit, door hooggemelden Prins, uit eenige Nominatie tot Burgemeesteren, waar van iemand, zonder wettige oorzake, verſteken was, eene Electie gedaan is. En dat dit waar is, weten alle de Regenten van *Haarlem*, die kundigheid hebben van het geene in die tijden is voorgevallen, en waar van de preuves, zo wel in hunne Regiſters, als in de onze, nog voor handen zijn.

„ Wij hebben hier omtrent, onder anderen, het oog op het geene in den Jaare 1681 gebeurd is, wanneer BALTHAZAR KOEIMANS, een Mede-Regent der Stad *Haarlem*, in ongelegenheid van zaken geraakt, ceſſie van zijne goederen, ten behoeve van zijne Crediteuren, gedaan, en het Mandement van de hooge Overigheid, daar toe geimpetreerd, aan het Gerecht van *Haarlem* ten interimente had gepreſenteerd; een geval van dien aart zoude men mogen denken, dat, op zig zelven, meer dan genoeg was, om den perſoon, dien het betrof, van de Nominatie af te laten, voor al in de Stad *Haarlem*; daar, volgens Privilegie van Hertog ALBRECHT VAN BEIEREN, van den 4 Maart van het Jaar 1402, zelfs de geheele kwaliteit van Vroedſchap door armoede kan verloren worden; maar neen, de Coſtume, gebouwd op andere Privilegien, bragt mede niemand te paſſeeren; en zo wierd die zaak, op den 29 Augustus van het Jaar 1681, in deliberatie van de Vroedſchap gebragt, en, met eenparige Stemmen, beſloten den gemelden KOEIMANS in de Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen, die den 7 September, daar aan volgenden, ſtond geformeerd te worden, om de voorſchreeve wettige oorzake, voorbij te gaan. Welk bewijs is krachtiger uit te denken om te demonſtreeren dat het geene willekeurige zaak in de Regeering van *Haarlem* is, om iemand van de Nominatie de uitſluiting te geven; maar dat 'er gewigtige en voldoende redenen moeten zijn, als men daar toe komt, en dat men daar toe ook niet komt, als na die redenen, in eene wettige Vergadering, behoorlijk onderzogt en overwogen te hebben?

„ Een ander geval zullen wij hier bijvoegen, dat in den Jare 1687 geëxſteerd heeft, wanneer, op den 30 Augustus van dat Jaar, in de Vroedſchap van *Haarlem* gereſolveerd wierd, bij faulte van genoegzaam getal van nominabele Leden, op den

toen-

toenmaligen aanstaanden 7 September, ook te nomineeren de zodanigen, die van Stads wege in Commissien waren of Bedieningen hadden, om het gebrek van de Nominatie daar uit te suppleeren, en ten dien einde, bij het uitzenden der Billetten, waar op men gewoon was de persoonen te melden, die niet nominabel waren, deeze daar van af te laten; zo als toen ook geschied is. De dag der Nominatie daar zijnde, verstonden vijfentwintig Leden van de Vroedschap, dat aan hen de liberteit en vrijheid moest gelaten worden om hunne Nominatien te formeeren, zo wel uit die bij dispensatie van de Nominatie waren gekwalificeerd, als uit de anderen, dat is te zeggen, dat het hen vrij stond den een of ander der nominabele Leden te mogen passeeren. Dit wierd vervolgens ook alzo in het werk gesteld, en daar door van de Nominatie afgelaten Mr. WILLEM FABRITIUS, Oud-Burgemeester, die, zonder dispensatie, nominabel en op zijn rang, conform aan de voorsz. Costume, op de Nominatie hebbende moeten gebragt worden, vervolgens daar tegens protesteerde van illegaliteit, en zijne klagten bragt aan Prins WILLEM DEN III, glorieuser Memorie, welke, op het ontvangen van de voorsz. Nominatie, in plaatze van daar uit eene Electie te doen, aan de Regeering van *Haarlem* kennisse gaf wat hem omtrent dezelve was voorgekomen; dat hij gaarne daar van nader zoude wezen onderricht, en ten dien einde gecommitteerd had de Heeren VAN HALEWYN en MUNTER, Raaden in den Hove van *Holland*, om zig daar op te informeeren. Gemelde Heeren, bij aanschrijvinge, den dag bepaald hebbende om een aanvang van de Besbignes te maken, vond de Regeering der Stad *Haarlem* goed eene bezending te doen van acht Leden uit de Vroedschap, aan den Heere FAGEL, dies tijds Raad-Pensionaris van *Holland* en *Westfriesland*, om den zelven te informeeren van het geene, op den 7 September, in de Vroedschap was voorgevallen, als mede de Justitie van de gedane Nominatie voor te dragen, en te verzoeken dat alles zoude gelieven aan te wenden om de Stad, en Regeering van dezelve, in die rust en vrede te doen blijven, waar in zij tot dien tijd waren geweest. Het welk tot zijn gevolg gehad heeft dat, na onderlinge gehouden conferentien, Dr. WILLEM

VAN

VAN TEFFELEN, ten dien tijde gecommitteerd ter Auditie van de *Hollandſche* Rekeningen, één van de Genomineerden tot het Burgemeesterſchap, om geallegueerde redenen, verzogt heeft van de Nominatie te worden geëxcuſeerd; het welk hem geaccordeert zijnde, is, in deszelfs plaatze, de bovengemelde geprotesteerd hebbende Oud-Burgemeester, Mr. WILLEM FABRITIUS, op de Nominatie gebragt, en door wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Erfſtadhouder, nevens anderen, tot Burgemeester geëligeerd. Waar mede dat verſchil, met expresſe ſchriftelijke dankzeggінge aan welgemelde Heeren FAGEL, VAN HALEWYN en MUNTER, een einde heeft genomen, zonder dat 'er, in de volgende veertien Jaaren van het Stadhouderſchap van hooggemelden Heere Prinſe, ooit weder iets diergelijks is ondernomen; maar dat, integendeel, zedert altoos de Nominatien tot Burgemeesteren, zonder iemand uit te ſluiten, met eenparigheid of met genoegzame eenparigheid, zijn gemaakt geworden.

„ Wij noemen eene genoegzame eenparigheid, wanneer, in den Jaare 1698, twaalf Perſoonen geſtemd wierden tot de Nominatie, zes van dezelven 31, één 30, één 28, en de overige vier ieder 1 ſtem hadden. In den Jaare 1699 zeven 31, één 27, en nog drie te ſamen 4 ſtemmen hadden. In den Jaare 1700 vier 31, één 30, twee 29, één 28, en nog vier te ſamen 6 ſtemmen hadden. En in den Jaare 1701 zes 31, één 30, één 27, en de overige drie te ſamen 5 ſtemmen hadden; het welk dies tijds, zo wel als nu, door het præfereeren van een Schoonzoon boven een Schoonvader, of van den eenen Zwager boven den anderen, zig in den rang van de Nominatie bevindende, of uit eene andere diergelijke oorzake, heeft kunnen geſchieden; doch waar uit geene de minſte gevolgtrekking te halen is, om, bij een verbonden pluraliteit, deeze en geene bepaalde Perſoonen de uitſluiting van de Nominatie te geven.

„ Meer zullen wij op dit reſpect niet bijbrengen, om dat wij vertrouwen dat het laatstgeallegueerde geval van zo veel klaarheid is, dat het niet de minſte applicatie nodig heeft, maar eene uitgemaakte zaak is, dat niemand bij het formeeren der Nominatie, in zijn rang mag worden verongelijkt, en dat de Regenten van dien tijd, gelegendheid hebbende gehad dat ſtuk dieper in

in te zien en naar gematigde onderrichtingen en verstandige raadgeevingen te luisteren, gepræfereerd hebben die zaak in der minne te vereffenen, en den klager Justitie te doen, zonder den Heere Erfstadhouder de moeite te vergen van de gedecerneerde Commissie te doen voortgaan, of zig daar op anders te explicceeren, als door de eerste Nominatie daar te laten, en uit de veranderde en gerectificeerde Nominatie zijne Electie te doen. En of die voorzigtigheid van de toenmalige Regenten, achtervolgd door conduites, die alle stoffe tot nieuwe klagten hebben voorgekomen, niet verre te approbeeren zij boven het gedrag, dat de tegenwoordige Regenten hebben gehouden, laten wij over aan elks oordeel; immers zo die nu gevolgd ware, hadden wij uit éene Nominatie onze Electie kunnen doen, daar wij nu in de volstrekte noodzaaklijkheid geweest zijn om die uit twee Nominatien te doen, zoude dezelve met de Privilegien, Handvesten en Costumen der Stad *Haarlem* overeenkomen.

„ Het is een zaak, die bekend is, dat de Magistraatsbestelling in de Steden van het departement is van de Heeren Stadhouderen in der tijd, die, volgens hunne successive Commissien, alleen zijn bevoegd Burgemeesteren, Schepenen en Wetten te veranderen. Het is een even kennelijke zaak, dat de Steden bevoegd zijn om aan den Heere Stadhouder, tot die Magistraatsveranderinge, te mogen voordragen eenige Persoonen; doch op geen anderen voet, als dat die voordraging geschiede conform aan de Privilegien. Het onderzoek hier over competeert alleen den Heere Stadhouder, om dat die tot het doen der voorsz. veranderinge alleen gerechtigd is, niet naar zijn enkel welbehagen, maar naar behoren en achtervolgende de Privilegien van de Steden, welken daar in voor hem de eenige regelmaat uitmaken, en niet de bloote Nominatien op zig zelven; waar van de reden palpabel is, terwijl de Stadhouder, in het algemeen gechargeerd zijnde met de handhavinge en conservatie der Privilegien van den Lande, Steden en Plaatzen, ook inzonderheid behoord te maintineeren zulke Privilegien, welken bepalen de hoedanigheden der Regenten, en vooral dient zorge te dragen dat geen indragt daar in geschiedde, ten einde de Burgers en Ingezetenen mogen verzekerd wezen, dat zij door dezulken worden geregeerd, die, op eene wettige wijze en behoorlijk ge-

gekwalificeerd, in de Regeering gebragt zijn, en aan wien zij vervolgens met te meer vertrouwen ſchuldig zijn te gehoorzamen.

Dit is een poinct van de uitterſte aangelegenheid; want zo den Burgeren en Ingezetenen redenen worden gegeven om te twijffelen aan de wettigheid van hunne Regenten, of dat zij met eenigen ſchijn preſumeeren kunnen dat die oubetamelijke middelen gebruiken, of verkeerde wegen inſlaan, om in de Regeering te geraken, of zig daar in te verſterken, zo moet natuurlijk en van zelf daar uit volgen, dat de liefde verflaauwd, de getrouwheid wankelt en de gehoorzaamheid eindelijk geheel ophoud; dit is de pligt van den Stadhouder, om door het exact doen obſerveeren deezer Privilegien, te praevenieeren, en te gelijk daar door den band tuſchen Regent en Burger, te naauwer toe te ſtrikken.

„ Zijn dan de Privilegien het eenige richtſnoer, waar naar de Stadhouder, in het doen der Electie, zig te gedragen hebbe, en word hem van de eene partije, op den naam van de Regeeringe, eene Nominatie gepreſenteerd, die van illegaliteit word geaccuſeerd, en te gelijk van de andere partije eene Nominatie, die gezegd word legitiem te zijn, zo wijst het aanſtonds zig zelven, dat, aan het requiſiet der Nominatien voldaan zijnde, niets anders overblijft, als, na eene exacte examinatie van die beiden, daar uit eene Electie te doen, achtervolgende de Stads Privilegien; het welk in deezen door ons is gedaan, zonder iemand te verkorten of achter uit te zetten in zijn rang; maar op eene wijze, die wij hebben aangetoond, dat, geduurende den gantſchen loop van eene dertigjarige Stadhouderlijke Regeeringe van wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, Prins WILLEM DEN III, glorieuſer Memorie, altoos is geobſerveerd geworden. Ons zijn de Perſoonen van de Regenten allen even na; wij pretendeeren in den eenen geen meer perſoneel belang, dan in den anderen, te hebben. Dit hebben wij niet nagelaten, ook in het bijzonder, te doen inſinueeren aan de Regeering der Stad *Haarlem*, met verzekeringe, dat, als zij hunne partijſchappen maar wilden laten varen, dat wij van onze zijde daar van reële blijken zouden geven. Doch het heeft al mede niet mogen helpen;

en

deden, waarom het zelve gemaakt is, insgelijks cesſeerd, het welk uit de Octrooien, in den laatſten Stadhouderlozen tijd, door U Ed. Groot Mog., aan dié van *Haarlem* gegeeven, als mede uit het geene in den Jaare 1748, door wijlen onzen Doorluchtigſten Gemaal, geordonneerd is, nader zoude kunnen worden opgeheldert. Doch wij laten het begrip daar over althans aan zijne plaatze, om nog te zeggen, dat andere zaken, die in het zelve Octrooi voorkomen, aangaande den ouderdom, de nabeſtaanheid en diergelijken, alhier tot geene voorwerpen van verſchil gemaakt zijn, behalven dat de Vroedſchap der Stad *Haarlem* ons al bereids voor eenigen tijd geadieert heeft, om onze Approbatie te hebben op de ſchikkingen, daar omtrent bij hen geprojecteerd; en waar in wij, zo de vrede, vrieudſchap en goede ordre hadden mogen herſteld worden, gantsch niet difficiel zouden geweest zijn.

„ Wij zullen eindelijk, tot ſlot, nog zeggen het geene bevorens reeds hier en daar met den vinger is aangeroerd, dat in een Land van vrijheid geene andere vrijheid behoord gekend en gezogt te worden, als die overeenſtemt met de gronden van het Staatsrecht, met de regelen van de rechtvaardigheid en met de verpligting, die op elk legt, omtrent zijn evennaasten; dat de vrijheid, die de verbonden Leden op het oog en in het harte hebben, tegens die gronden direct ſtrijd, terwijl dezelve de Privilegien van de Stad vernietigd, de rechtvaardigheid omkeerd, en de verongelijking van zijn evennaasten voor geoorloofd ſteld, en bovendien ons de faculteit ontneemt om gebruik van ons Recht te maken in het verkiezen van zulke Regenten, aan welke men, eens voor al, de uitſluiting heeft gegeeven. En wij vertrouwen daarom, dat U Ed. Groot Mog:, die niet voor hebben om de Rechten van den Stadhouder, die hij heeft en zonder belet heeft gcoeffend, te verminderen of daar in eenige prejudiciable veranderingen te maken in een tijd van Minderjarigheid, het verzoek van de Supplianten, die zig noemen de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, doch dezelve geenzints repreſenteeren, zullen van de hand wijzen en alle verdere deliberatien daar over doen ceſſeeren.

Waar

„ Waar mede, *Ed. Groot Mog. Heeren, bijzondere goede Vrienden*, wij U Ed. Groot Mog. beveelen in Gods heilige protectie."

Uwer Edele Groot Mog. Diens-willige Dienaresse.

A N N E.

Tot Ordonnantie van haare Koninglijke Hoogheid,

In 's Gravenhage den 14 December 1758.

T. J. DE LARREY.

Na dat dit Bericht aan hunne Ed. Groot Mog. was overgeleverd, werden, in deeze Stad, twee Protesten gedaan. Het eerste, door den Heere Hoofd-Officier van deeze Stad; als eene Aantekening op het Protest der twee Heeren Burgemeesteren, den 10 September gedaan, werd, den 26 van Wintermaand, ter Kamere van de Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren overgeleverd, en luidde dus:

„ Ik Ondergeschreeve, Mr. DANIEL JAN KAMERLING, aan mij hebbende gereserveerd eene Aantekening tegens het Protest, dat de Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG, den 10 September van het Jaar 1758, op deeze Kamer, even voor dat ik hunne Ed. Groot Achtbaarheden in hunner Ed. Consultaire Dignitelt had gestelt, tegens de aanstellinge van den Heere VAN ECHTEN, tot Burgemeester, hebben gedaan; en waar in mijn caractet, als Hoofd-Officier, mede is bevat; vermeen het genoegzaam onnodig is te adstrueeren wat de post van een Graaflijkheids Officier is, alzo de benaming zelf doet begrijpen, dat zo een Officier alzints verpligt is te obedieeren aan den geenen, die ten deezen in de functie der Graaven succedeert, en dus aan den Stadhouder of aan haare Koninglijke Hoogheid, als die waardigheid thans voor haaren Minderjarigen Zoon bekleedende; waar omtrent ik te minder scrupule heb behoeven te maken, om dat de bloote lectuur der Missive van haare Koninglijke Hoogheid, van zelf doet

zien dat het gantſche Protest onbetamelijk en erroneus is, alzo haare Koninglijke Hoogheid niet was geabuſeerd, veel min was gegaan buiten de Nominatie, zo als gemelde Burgemeesters voorgeeven; maar, ter contrarie, dat haare Koninglijke Hoogheid declareerd uit de overgezonden Perſoonen te hebben geëligeerd; door welke Electie niet de geringſte atteinte is gegeeven aan de Privilegien deezer Stad, welken ik, zo wel in kwaliteit van Hoofd-Officier, als in die van Raad, onveranderlijk zal hebben te maintineeren; weshalven ik Ondergeſchreeve proteſteere van het ongelijk, de kwade verdenkinge en ongegronde beſchuldigingen, die, bij dit Protest, in dato den 10 September van het Jaar 1758, tegens mij en mijne handelwijze, zijn ter neder geſteld. *In* Haarlem, *den* 20 *December van het Jaar* 1758, *ter Kamer van hunne Ed. Achtbaarheden overgegeeven*"

D. J. KAMERLING.

Het tweede, eene Aantekening van acht Heeren Vroedſchappen, tegens het beſlotene in de Vroedſchaps-Vergaderingen van den 11 en 18 September, werd den 25 December overgeleverd, en was in deeze woorden vervat:

„ Wij Ondergeſchreeve JEAN SALOMON LA CLÉ, Mr. ZACHARIAS STEENIS, DIRK VAN DER WAAIEN, Mr. WILLEM JAN VAN HOOGENDORP, Mr. PIETER VAN DEN BROEK, Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN, Mr. DANIEL JAN KAMERLING en Mr. JAN FREDRIK PARVÉ, allen Raaden en Vroedſchappen der Stad *Haarlem*, aan ons hebbende gereſerveerd onze aantekening tegens de gehouden Vroedſchappen, van den 11 en 18 September deezes Jaars, en dus tegens de Extenſien der Reſolutien, quaſi daar uit geprofiueerd, en tegens alle ordre aan in de Notulen gebragt, als hebbende alle het zelve verklaard te zijn nul en van geener waarde, vermits de beleggingen derzelver Vroedſchappen, en dus de Convocatien van dezelven, geheel informeel zijn geſchied, zouden eenvoudig kunnen volſtaan met het allegueeren dat de gemelde Vroedſchappen ons geheel niet zijn aangezegd, of, aangezegd zijnde, weder zijn afgezegd, en wij dus buiten ſtaat

ge-

geſteld om daar te kunnen compareeren. En meer zou hier niet behoeven te worden bijgebragt, om daar van de evidente nulliteit te probeeren. Het zou ook vergeefs zijn veel hier omtrent te zeggen, vermits de Notulen van deeze Vroedſchap maar behoeven doorlezen te worden, om het onbetamelijk gedrag, in deezen gehouden, alzints te ontdekken, zo als die Leden, die vergadert zijn geweest, zelve daar van ſchijnen te zijn geperſuadeert geweest, met al het gereſolveerde in die Vroedſchappen te doen ſtilſtaan en te ſtellen buiten effect; doch wij meenen hier omtrent nader te moeten avanceeren, dat, bij de aantekening van de Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG zelf blijkt, dat de Heeren WITTE en VAN ECHTEN het houden der Vroedſchap hebbende tegengeſproken, de Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG, doordien geproteſteerd hadden tegens de aanſtellinge van den Heere VAN ECHTEN, als Burgemeester, tevens ſustineerden, dat de kwaliteit van opgemelden Heere VAN ECHTEN, door hunne gedane proteſtatie, aanſtonds verviel, decideerende dus, al klagende, de kwestie zelf. Een zaak, die al te ongehoord is, om met ernst daar tegens iets te zeggen, alzo niemand, die zijne oogen wel geplaatst heeft, de wanſchapenheid hier van niet ten eerſten ontdekt.

„ Dat de Heeren WITTE en VAN ECHTEN het houden der Vroedſchap tegenſpraken, was zeer billijk, en met de tegenwoordige Conſtitutie der Regeeringe overeenkomſtig, alzo zij klaar ontdekten dat dezelve nergens anders toe zoude dienen, dan om zig aan te kanten tegens den rechtvaardigen en billijken handel van Mevrouwe de Gouvernante, om die dus in haar Recht te keer te gaan, zo als de uitkomst heeft doen zien, dat die Heeren dezelve Vroedſchap met geen ander oogmerk hebben gehouden, als om haar kwalijk gekozen weg te blijven achtervolgen; blijkende zulks ten klaarſten uit de handelwijze van den Heere DEUTZ, die zig nu beroept op een Octrooi, het welk, ten tijde zijne Ed. Preſident-Burgemeester was, door zijne Ed. het eerst is verbroken en als vervallen, en van nul en geener waarde meer te zijn is voorgedragen.

„ Het zou nodeloos zijn te willen aantonen de nulliteit van Concluſien, die een Vice-Preſident-Burgemeester, wanneer de

Stemmen steken, op Burgemeesters Kamer wil doen nemen, alzo door zulke irreguliere en wederrechtelijke handelwijze alle goede ordre in een oogenblik word gerenverseerd, sprekende van zelfs, dat, daar de Stemmen voor en tegen egaal zijn, de zaak in kwestie stil staat, en niet kan worden afgedaan, als door een hogere partij; wat weg derhalven de Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG begrijpen, dat de Presidente tegens zulk ongehoord bedrijf op Burgemeesters Kamer anders had moeten inslaan, als tegens die Conclusie te protesteeren, en te verzoeken dat hunne Mede-Leden van hunne onbehoorlijke behandelingen wilden afstappen, begrijpen wij nog niet, maar wel, dat de President, niets hebbende kunnen vorderen, geassisteerd met den Heere VAN ECHTEN, te recht en met goed fondament en reden heeft ordre gegeeven, om die pretense en kwalijk aangezegde Vroedschap *illico* te doen afzeggen; voorts blijkt ook, dat de Leden, op den 11 September vergadert, maar vijftien in getale zijn geweest, en dus nog niet de helft der Vroedschap uitmaakten, daar de Resolutien duidelijk inhouden, dat 'er ten minsten twee derden der Leden moeten presént zijn, zullen 'er zaken van gewigt geconcludeert worden. Dit niettegenstaande zou men gaarne sustineeren met die kwalijk vergaderde partij te recht te hebben geresolveerd, om de Vroedschap tegens den 18 dito te doen beschrijven; doch welke Brieven, ten deele door ongekwalificeerde Personen bezorgt, ten deele onbesteld gebleven zijn, zo als de Ondergetekenden declareeren dezelven nimmer gezien te hebben; en dat dus alweer niets meer tot de onwettigheid dier Vergaderinge zoude behoeven bij te brengen. Doch waar omtrent echter nog moeten remarqueeren, dat de Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG bij hunne aantekening zelf hebben bekend geen voordragt tot het houden of beschrijven dier Vroedschap op Burgemeesters Kamer te hebben gedaan. al mede direct strijdig met alle oude Costumen en Usantien deezer Regeeringe, en dus strekkende, zo tot verkortinge van derzelver Rechten en Vrijheden, als tot het oprechten van eene gantsch willekeurige magt.

„ Om alle welke redenen wij Ondergetekenden als nog protesteeren tegens die gehouden Vroedschappen, en voor nul en

van

van geener waarde verklaren al wat bij dezelve is gereſolveerd, zo als mede komt te vervallen de Extenſie van de Vroedſchap, gehouden den 16 September, welke men in die nulle en pretenſe Vroedſchap van den 18 heeft gereſumeerd, waar in men naar eigenzinnelijkheid en ter kwader trouwe de zaken wel zo wilde doen voorkomen, als of de Preſident en verdere Leden, op dien 16, hunne plaatzen op eene onbehoorlijke wijze hadden verlaten en weggegaan waren, daar dezelven ter contrarie niet, als na dat de Vergadering door den Preſident, wanneer hij had gezegt dat alles afgedaan was, wettig was geſcheiden, zijn vertrokken, zo als uit het Register van de Vroedſchap zelfs duidelijk conſteerd; en dus is het alleen aan 't informeel gedrag van de Burgemeesteren DEUTZ en VAN VALKENBURG te imputeeren, dat 'er, na het ſchelden der Vergaderinge, en het vertrek van den Preſident, nog zaken zijn voorgedragen, en buiten ordre op dezelven is geadviſeerd."

Actum *Haarlem*, den 25 December 1758.

(was getekend)

J. S. LA CLÉ, Z. STEENIS, D. VAN DER WAAIEN, W. J. GR. VAN HOOGENDORP, P. VAN DEN BROECK, REMEES FLORIS VAN ZAANEN, D. J. CAMERLING, J. F. PARVÉ.

„ Van het evengemelde Bericht, verzogten de Heeren van
„ de Ridderſchap en Edelen, gelijk ook de verdere Leden
„ dier Vergaderinge, Copij te mogen hebben, ten ein-
„ de de eerstgemelden het zelve in ordre mogten onder-
„ zoeken, en de laatstgemelden daar op verſtaan het goed-
„ vinden der Heeren, hunne Principaalen; terwijl de Gede-
„ puteerden van *Haarlem* inſtantelijk verzogten, dat de de-
„ liberatien over deeze zo importante als interesſante materie
„ niet verhaast, maar afgewogt mogt worden het geene de
„ Heeren, hunne Principaalen, nodig zouden vinden, tot
„ opheldering van dit Bericht en veele omſtandigheden, dee-

„ ze zaak aangaande, in het daglicht te ſtellen en aan hunne „ Ed. Groot Mog. nader te vertoonen; aan welk verzoek „ zij vertrouwden, dat de Leden te gemakkelijker zouden „ voldoen, om dat, uit het Request of de Remonſtrantie „ der achtien Leden van de Vroedſchap bleek, dat aan de „ moderatie en verregaande condeſcendence van de Vroedſchap, „ of het Meerdergedelte van dezelve, was toe te ſchrijven, „ dat voor de verhaastinge van het beſluit hier omtrent, zon- „ der deeze nadere ophelderingen af te wagten, geen reden, „ veel min eenig kortaanſtaande gevaar, te vinden was." Het beſluit hunner Ed. Groot Mog. werd hier op uitgeſteld tot nadere overweeginge. Waar na de gemelde achtien Leden van de Vroedſchap deezer Stad een tweede Request ter Staatsvergaderinge van *Holland* hebben doen indienen, bij het welke gevoegd was eene breedvoerige Juſtificatie van de Meerderheid der Vroedſchap, nopens hun gehouden gedrag. Welke beide ſtukken, en het laatſte inzonderheid, op eene bondige wijze aantonende wat 'er van de opgegeeven beſchuldigingen is, den 8 Februarij, aan hunne Ed. Groot Mog. zijn overgeleverd, en dus luiden:

Aan de Edele Groot Mog. Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland.

„ Vertoonen, met ſchuldig reſpect, de Ondergetekende Burgemeesters, Schepenen en Raaden der Stad *Haarlem*, dat de Vertooners genoodzaakt zijn geworden, op den 27 September des voorleden Jaars 1758, zig, bij Requeste, aan U Edele Groot Mog. te addresſeeren, en te verzoeken het maintien van het Octrooi en Privilegie der gemelde Stad, en de hooge voorzieninge van U Edele Groot Mog. wegens de verkiezinge van SALOMON VAN ECHTEN tot Burgemeester aldaar; welke verkiezing nu wijlen haare Koninglijke Hoogheid, hoogloffelijker Memorie, als Gouvernante en Voogdesſe van zijne Hoogheid, den Prinſe Erfſtadhouder, heeft gelieven te doen buiten de Nominatie van de Vroedſchap, en alzo niet conform aan het gezegde Octrooi en Privilegie.

„ Dat,

„ Dat, U Edele Groot Mog., ten zelfden dage, hebbende goedgevonden den voorſchreeven Requeste en Bijlagen aan welgedachte haare Koninglijke Hoogheid, bij Misſive, te zenden, met verzoek om hoogstderzelver Conſideratien en Bericht daar op aan U Edele Groot Mog. te laten toekomen, vervolgens, uit naam en van wegen de hooggenoemde Koninglijke Prinſesſe, bij Misſive, in dato den 14 December van het Jaar 1758, aan U Edele Groot Mog. is ingezonden het gerequireerde Bericht. Doch waar bij veele zaken aan U Edele Groot Mog. wierden voorgeſteld, welken, zo de Rechten der Stad *Haarlem*, als de eer en de verpligting van de Meerderheid der Vroedſchap, aldaar, ten hoogſten zijn toucheerende.

„ Dat, de Vertooners zig hier door hebbende gevonden in de verpligtinge, om, zo wegens de gronden van het Recht, bij hen geſustineerd, als nopens de feiten, door abuſive informatien, ten hunnen laste voortgebragt, eenige Elucidatien in te richten, het inmiddels tuſschengekomen ſmertelijk overlijden van de Vorſtinne, wiens geheugen altoos met eerbied geconſerveerd moet worden, de Ondergetekenden wel heeft aangedaan met oprechte droefheid en leedwezen over dit zo groot verlies; maar dat het belang der Stad *Haarlem*, aan de Regenten op het allerſerieuſte bevolen, en de gevolgen, welken diergelijk voorbeeld, als in de opgemelde verkiezinge van SALOMON VAN ECHTEN gezien word, zouden kunnen maken op het algemeen welzijn, de Vertooners houd in de verbindtenisſe om hunne bijzondere gevoelens van rouwe, hoogachtinge en erkentenisſe niet zo geheel te mogen involgen, dat daar door de verſchuldigde beſcherming achtergelaten zoude worden.

„ En vleiende zig hier in te zullen ontmoeten de goedkeuring van U Edele Groot Mog., zo nemen de Vertooners, met deezen, de vrijheid hunne eerbiedige Juſtificatie en verantwoording aan U Edele Groot Mog. te preſenteeren, met ootmoedig verzoek dat U Edele Groot Mog. dezelve, nevens het boven gementioneerde Request en Bericht, in gunſtige attentie gelieven te nemen." (*Onder ſtond*)

't Welk doende enz.

(*getekend*)

JACOB DEUTZ, Raad en Regeerend Burgemeester, 1759.

ingezonden, word gedeclareerd, en zo als bij den teneur van dezelve Misſive doorgaans is voorkomende.

„ De gedachte Burgemeesters, Schepenen en Raaden vertrouwen, met volkomen zekerheid, nooit bij U Ed. Groot Mog. een object van verontwaardiginge te kunnen wezen, dat de Leden van de Regeeringen der Steden, zig met behoorlijke onderwerpinge, vertoonen ter beſcherminge van de Rechten, tot welkers maintien dezelven van wegen U Ed. Groot Mog., als des Lands hooge en eenige Souveraine Overheid, plegtig zijn geroepen, en waar van de cuſtodie aan henlieden is bevolen tot het allerdierbaarſte einde, de conſervatie van het algemeene welzijn.

„ Maar het kan aan dezelven niet anders, als zeer ſenſibel, vallen, de wettige en gemeſureerde uitwerkingen van hunnen pligt beſchouwd te zien als onderneemingen, waar voor het eminent caracter van den Erfſtadhouder, zo wel als die het zelve wettig heeft gerepreſenteerd, en voor welke niemand volmaakter veneratie kan hebben, dan de Vroedſchap der Stad *Haarlem* altoos en onveranderlijk daar voor is bewarende, behoorde beveiligd te wezen; en zulks in omſtandigheden, daar de gezegde verpligting zig is evertueerende omtrent eene gebeurtenis, van welke geen gelijkend, min nog goedgekeurd, voorbeeld, in eenigen der voorgegane Stadhouderlijke beſtieringen, word gevonden; het zij men oogt op de daad zelve, de verkiezinge, welke het onderwerp van de klagten uitmaakt; het zij de wijze, waar op de Stad *Haarlem* dezelve verkiezing heeft moeten zien introduceeren, in de gedachten word herroepen.

„ Met een verhaal van de gedane Electie, op zig zelve ingezien, zullen de Vertooners U Ed. Groot Mog. niet weder ophouden, dewijl het gantſche geval in het bovengemelde Request volkomen is gedeploieerd. Maar de gunſtige attentie van U Ed. Groot Mog. word ootmoedig verzogt over het Recht van de Vroedſchap, het geen men zal toonen in de beklaagde verkiezinge benadeeld te zijn; en over het gedrag van de Meerderheid der Leden, het gunt zo zwaar, als buiten grond, word beſchuldigd.

„ Nooit

„ Nooit, echter, zal bij de Meerderheid van de Vroedschap der Stad *Haarlem* opkomen, het vermeeten van zig gecompromitteerd te willen hebben met wijlen hoogstgedachte Koninglijke Prinsesse, en deszelfs illustre kwaliteiten. Men erkent en erinnert zig al te wel de rechtmatige distantie, tusschen het uitstekend emplooi van den Prinse Erfstadhouder der Provintie en de bedieninge van de Vroedschappen der Steden, hoe zeer dezelven ook gehouden kunnen worden als Leden van die Corpora, welken de Souverainiteit deezer Provintie helpen composeeren. Nooit is mede bij dezelve Vroedschappen iets minder bedoelt, dan met wijlen de Vrouwe Gouvernante en Voogdesse van deezen geliefden Prinse te disputeeren. De hooge Voorrechten, aan den Erfstadhouder, of die denzelven representeerd, wettig opgedragen, zullen bij de Vertooners altoos geschat blijven als heilig, en aan welken zig niemand mag vergrijpen. Maar, wetende hoe, in onze vrije Constitutie, voor een grondregel word gehouden, dat de waardigheden zig onderscheiden door het gezag en de uitvoeringe van het gedefereerde gebied, en dat ook het hooge emplooi met het mindere staat in gelijkheid van Rechten, zo als die aan dezelven respectivelijk competeeren, zo is het op deezen grond, dat hunne poogingen bepaaldelijk daar heenen strekken, om, als getrouwe Voorstanders, bij U Edele Groot Mog., van wien zo wel het Octrooi en Privilegie der Stad *Haarlem*, als de Rechten der Erfstadhouderen deezer Provintie, zijn afvloeiende, te justificeeren de gedane klagten over eene onderneeminge, ten nadeele van het gemelde Privilegie en Octrooi, waar toe zij eerbiedig vermeenen dat de hooggedachte Prins Erfstadhouder ontwijffelbaar niet gerechtigd is.

„ Doch welke onderneeming de Vroedschap, aan wien de uitmuntende kwaliteiten en deugden van wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, ook ten vollen zijn bekend, en die daarom met gantsch *Nederland* in diepen rouwe ligt over het droevig verlies van die zo waardige Prinsesse, niet wil nog kan wijten, als aan de zodanigen, die hunne eigen bevordering boven alles prefereerende, door alle sub- en obreptive middelen en zeer verkeerde insinuatien en insimulatien, hoogstdezelve daar toe hebben weten te brengen; en, mitsdien, na-

der-

derhand, ook veel moeite hebben moeten doen, om dit alzo aangeraden en doorgedrongen werk ten beste te coloreeren.

„ In de gemelde Juſtificatie, en ter overtuiginge dat de gehouden conduites geheel overeenkomen met de gronden der Regeeringe, het niet anders kunnende zijn, of de Prærogativen van den Prinſe Erfſtadhouder zullen, nevens het Octrooi en de verdere Privilegien der Stad *Haarlem*, door de Vertooneren, bij U Ed. Groot Mog. reſpectivelijk ter overweeginge gepreſenteerd moeten worden, uit oorzake dat de beſchikking omtrent de Magiſtratuure der genoemde Stad, door welke beſchikking de verkiezing van SALOMON VAN ECHTEN tot Burgemeester is voortgebragt, geene andere betrekking tot wijlen haare Koninglijke Hoogheid heeft kunnen hebben, dan in de relatie als Gouvernante en Voogdesſe over hoogst-derzelver minderjarigen Zoon, en alzo de functien van het Stadhouderſchap waarnemende; zo zal de intentie van hun Vertooneren wel zijn, om in deezen te ſpreeken als minderen van rang, ten reguarde van eene meerdere, voor wien dezelven altoos alle achting en eerbied zullen blijven voorbehouden, en de benevolentie, van welke men nooit zal nalaten, door alle wettige middelen en wegen, te ambleeren; maar, tevens, gelijk zij niet anders mogen doen, als zodanigen, die voortreeden ter verdediginge van deugdelijke Rechten, aan hen vertrouwd, zig verzekerende dat bij U Ed. Groot Mog., voor een rondborstig, doch gehoorzaam, betoog van recht en onſchuld de deur altoos open ſtaat.

„ Het eenigſte, en te gelijk het allerhoogſte, waar toe de wenſchen en begeerten van de Vertooneren zig ten deezen uitſtrekken, en het geene door dezelven met zo veele onderwerpinge en eerbied, als ernst en vertrouwen, word geſolliciteerd, beſtaat hier in, dat zij het geluk mogen hebben met wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, en zig gantsch overdragende in deszelfs eigen woorden, te mogen convenieeren in deezen grond, dat de Regeering alhier *niet beſtaan kan, wanneer eene willekeurige overmagt zal ſtatueeren het geene ze oordeelen zal het meeste van de Conventie te zijn; maar dat de Privilegien, Wetten, Coſtumen en Uſantien het rigtſnoer moeten wezen,*

waar

waar naar de Regeering van het Land en de Steden bé-ſtierd moet worden. In deezen zin heeft de Prinſes zig klaarlijk gelieven te uitten.

„ De Vertooners betuigen, met de volkomenſte oprechtigheid, en op alles, wat wenſchelijk en dierbaar kan wezen, niet alleen geenen anderen grondregel van hunne daden of gedachten ooit te hebben gehad of nog te hebben, maar onderwerpen, zonder de minſte voorbehoudinge, aan de toetze van den zelfden regel alle hunne verrichtingen.

„ En hier op verzoekt de Meerderheid der Vroedſchap van U Ed. Groot Mog., in de eerſte plaatze, de vrijheid om aan dezelven te mogen openleggen de Wetten, Privilegien, Coſtumen en Uſantien, welken in de verkiezingen van Burgemeesteren der Stad *Haarlem*, zo ten reſpecte van de Electien, te doen door den Prinſe Erfſtadhouder, en welke Prærogativen aan den zelven, ten dien reguarde, zijn competeerende, als met opzigt tot de Nominatien, bij de Vroedſchap te formeeren, mitsgaders de gehoudenis van dezelve Vroedſchappen, tot rigtſnoer moeten dienen. En het Recht, het geene van wederzijden verbind, geconſtateerd zijnde, als dan imploreeren de Vertooners van U Ed. Groot Mog. de gunſte, om de beſchuldigingen, tegens dezelven ingebragt, met decentie te mogen beantwoorden; en voorts, bij order, ook de verdere geavanceerde aanmerkingen ter toetze te ſtellen. Alles in dat zeker vertrouwen, dat de gedoleerd hebbende achtien Leden, ten nutte van de gantſche Stad, eene zo favorable, als rechtmatige diſpoſitie, op hun ingeleverd Request van U Ed. Groot Mog. zullen erlangen.

„ Wat dan de eerst geproponeerde adſtructie aangaat, zo moet het *in confeſſo* zijn, dat het poinct, waar over de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem* zig bezwaard, hier in is beſtaande, dat SALOMON VAN ECHTEN, door haare Koninglijke Hoogheid, tot Burgemeester der gezegde Stad is verkozen buiten de Nominatie, welke in de Vroedſchap, bij de Meerderheid van Stemmen, is geconcludeerd, en die vervolgens, uit naam van de gezegde Vroedſchap, aan haare Koninglijke Hoogheid is overgeleverd ge-

wor-

worden, ten einde uit dezelve de verkiezing van Burgemeesteren zoude geſchieden.

„ En mitsdien moet in eerbiedige overweginge komen, of haare Koninglijke Hoogheid, als Gouvernante en Voogdesſe van den Prinſe Erfſtadhouder, bevoegd is geweest om zodanige verkiezing, buiten de gemelde Nominatie, te mogen of te kunnen doen.

„ Hier toe nu opvattende het geconvenieerde rigtſnoer der Rechten, Privilegien, Coſtumen en Uſantien, en alzo nagaande welk Recht aan de Vrouwe Gouvernante, in derzelver hooge kwaliteit, omtrent de Magiſtraatsbeſtellinge binnen de Stad *Haarlem*, heeft gecompeteerd, zo vertrouwd men, in het algemeen, buiten conteſtatie te zullen wezen, dat het Recht van den Prinſe Erfſtadhouder berust in en op de Commisſie, waar bij deeze hooge waardigheid aan den zelven is gedefereerd geworden. De kwaliteit en het caracter van de Stadhouderen in deeze Provintie word billijk geconſidereerd in zeer hoogen ſtand en aanzien; maar, met alle eerbied gezegd, de Doorluchtige Prinſen, welken deeze hooge Charges bekleeden, bezitten in die kwaliteit geen origineel eigen Recht, en hunne macht tot de Regeeringe was nooit radicaal, bij of uit dezelven oorſprongelijk. Integendeel werkt het eminente beſtier des Stadhouders eeniglijk in en door de uitvoeringe van den last, bij U Ed. Groot Mog., als Souverainen van den Lande, aan denzelven opgedragen, en voor zo verre als de gedefereerde macht en de verleende Commisſie is ſtrekkende.

„ Deezen eerſten grond alzo kortelijk gelegd zijnde, zo volgt, bij order, de inſpectie, welke Rechten en Prærogativen door U Ed. Groot Mog., bijzonderlijk ten aanzien van de Magiſtraatsbeſtellingen, aan den Prinſe Erfſtadhouder zijn opgedragen. En het geëligeerde rigtſnoer leid ons, ten dien reſpecte, tot de Commisſie, bij U Ed. Groot Mog. aan wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, Prins WILLEM DEN IV, gedefereerd, voorkomende in de Notulen van Uwer Ed. Groot Mog. Vergaderinge; onder den datum van den 12 Maij van het Jaar 1747. Op deeze Commisſie heeft hooggedachte zijne Doorluchtige Hoogheid, den 15 Maij, daaraanvolgende, plegtiglijk den Eed af-

afgelegt; zo als, na hoogstdeszelfs smertelijk afsterven, door wijlen de Vrouwe Gouvernante, glorieuser gedachtenisse, insgelijks is geschied. En bij dezelve verklaren U Ed. Groot Mog., wederom op het allernadrukkelijkste, den hooggemelden Heere Prinse van *Oranje* en *Nassau*, WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, te onthouden, te committeeren, te stellen en te ordineeren als Gouverneur, Kapitein-Generaal en Admiraal van den Lande van *Holland* en *Westfriesland*, onder anderen met deezen last, ten aanzien van de Magistraatsbestellingen, namelijk, „ de Burgemeesteren, Schepenen en Wetten „ te veranderen naar behoren, en *achtervolgende de Privi-* „ *legien van de respective Steden en Plaatzen.*" Deeze laatste woorden *achtervolgende de Privilegien van de respective Steden en Plaatzen* zijn overgenomen en gevolgd, niet alleen uit de Commissie van wijlen Prinse WILLEM DEN III, gedateerd den 9 Julij van het Jaar 1672; maar ook, volgens de Commissie van wijlen Prinse WILLEM DEN II, van dato den 19 December van het Jaar 1647, zo als dezelven daar bij voorkomen, met uitlatinge, op dit poinct, van de woorden *daar het zelve van noden wezen zal*, welken in de Instructie en in de Commissien van de Prinsen MAURITS en FREDRIK HENDRIK worden gevonden; doch die, volgens het rapport, daar van, den 16 November van het Jaar 1647, ter Vergaderinge van U Ed. Groot Mog. uitgebragt, en den 18 December gearresteerd, daar achter niet behoorden, maar dien conform bij die, en de verdere Commissien der Prinsen Stadhouderen, zijn geplaatst achter het volgende poinct, rakende het doen houden van goede opzigte, goede ordre en wagt in de Steden en Sterkten, zo te Water als te Lande, *daar zulks van noden wezen zal.* Hebbende de oorzaak van die gemaakte veranderingen alleen kunnen bestaan daar in, dat de evengemelde eerdere clausule voet of aanleiding had gegeven, dat veranderingen in de Regeeringen waren geschied buiten de Privilegien, op fundament dat de Prins Stadhouder declareerde te oordeelen dat dezelven van noden kwamen te zijn. Dit hebben U Ed. Groot Mog., na het overlijden van Prins FREDRIK HENDRIK, met reden vermeent te moeten rectificeeren, en, wanneer alle de Prærogativen van het Stadhouder-

aldaar zijn bevoorrecht. Nog grooter uitzonderingen vind men te *Heern*, en in eenige andere Steden. En het blijven alzo de Privilegien der Steden, welken de uitwerking van het beſtier des Stadhouders, omtrent de Magiſtraatsbeſtellinge, regelen. En op dat niet gedacht mogte worden of uit dit gezegde eenige vermindering van het wettig gezag des Stadhouders zoude reſulteeren, zo zal men alleen herinneren, hoe de groote Vorst, WILLEM DE III, in het Jaar 1684, ſpeciaallijk omtrent het ſtuk van de Electie der Magiſtraaten, aan zijne Hoogheid door U Ed. Groot Mog. gedefereerd, niet geſchroomd heeft zig rondelijk te uitten in deeze woorden: *en erkennen wij gaarne, dat wij in dien deele ſchuldig zijn ons naar de Privilegien te reguleeren.*

„ Vastſtaande dan, dat de jaarlijkſche veranderingen van Burgemeesteren, Schepenen en Wetten, door de Vrouwe Gouvernante, hebben moeten geſchieden achtervolgende de Privilegien van de reſpective Steden en Plaatzen, zo ſuccedeert nu, in orde, het onderzoek, met welke Privilegien de Stad *Haarlem*, ten reguarde van de Magiſtraatsbeſtellinge in dezelve Stad, voorzien is, en hoedanig de Electie aldaar, in achtervolginge van de gedachte Privilegien, moet geſchieden.

„ En hier doet zig, in de eerſte plaatze, te voren het Octrooi, door de Burgemeesteren en Regeerderen der Stad *Haarlem*, op den 26 Julij van het Jaar 1651, van U Ed. Groot Mog. verkregen; en op het welke de Burgemeesters, Schepenen en Raaden, uitmakende de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, zig bij hun Request hebben gefundeert. Dit Octrooi is door de Stad *Haarlem* verzogt, en door U Ed. Groot Mog. uitdrukkelijk vergunt, als een Privilegie; verklarende U Ed. Groot Mog., uit derzelver „ rechte wetenſchap, ſouveraine macht en authoriteit, de „ Vertooners te hebben geoctrooieerd en geprïviligeerd," zodanig als vervolgens in het dispoſitief van het zelve breeder word vermeld. En de ſchikkingen bij het zelve, bijzonderlijk ten aanzien van de verkiezinge der Burgemeesteren, gemaakt, dicteeren, uitdrukkelijk, dat bij de Vroedſchappen geformeerd zal worden eene Nominatie van acht Perſoonen,

niet zo als die in eene orde van opvolginge daar toe als naasten geeonſidereerd moeten worden, maar, achtervolgende den klaaren en allerprijsſelijkſten last van U Ed. Groot Mog., van dusdanigen, welken de Vroedſchappen zullen achten te wezen *van de rechtvaardigſte, verſtandigſte en vreedzaamſte liefhebberen van het Vaderland*; en dat uit de gemelde acht Perſoonen de Burgemeesters moeten worden verkozen. Dit is het Privilegie, achtervolgende het welk de Electie van SALOMON VAN ECHTEN moeste zijn gedaan, zal dezelve beſtaanbaar en wettig wezen. Maar de verkiezing van SALOMON VAN ECHTEN tot Burgemeester der Stad *Haarlem*, door wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, volgens hoogstderzelver welbehagen, uitgebragt, nevens het gezegde Privilegie zijnde geplaatst, en met het zelve wordende geconfronteerd, zal het niet anders, als te zeer evident, moeten wezen, dat daar in het meergemelde Privilegie niet is gevolgd, en dat deeze Electie van het geprezen rigtſnoer is devieerende:

„ Edoch gelijk de klaare en duidelijke letter van dit Octrooi en Privilegie geen twijffel, min nog tegenſpraak, is toelatende; zo heeft men, niet zonder verwonderinge, gezien, dat bedenking gemoveerd word of het gezegde Octrooi nog kragt van verbindtenisſe zoude hebben, dan of het zelve door de reintroductie van de oude Regeeringsforme mogte ophouden obligatoir te zijn, en dat men dit Privilegie zoude mogen aanmerken als een interims Reglement, gemaakt ter gelegenheid dat de Provintie, door den dood van Prins WILLEM DEN II, ontbloot was van een' Stadhouder, en het welke alzo, bij het ceſſeeren der redenen, waarom het zelve gemaakt is, insgelijks zoude moeten ceſſeeren en ophouden. Want weinig is het hier tegens, dat het gedachte Octrooi en Privilegie, geduurende de gantſche Regeering van Prins WILLEM DEN III, heeft ſtand gehouden en als eene grondwet van de Stad *Haarlem* is geobſerveerd. Weinig is het, dat het gezegde Octrooi en Privilegie, ook na de jongſte herſtellinge van het Stadhouderſchap, bij de Stad *Haarlem* in vigeur is gebleven; zodanig dat de Leden der Vroedſchap, wanneer tot het formeeren der Nominatien zal worden toegetreden, het zelve op den Eed moeten aanneemen, gelijk onveranderlijk, en tot het jongſte geval ingeſloten, door alle

de Leden van de Vroedschap, en dus speciaallijk mede door die geenen, welken haare Koninglijke Hoogheid met derzelver gunste en de goedkeuringe van hunne daden heeft gelieven te vereeren, geschied is! Maar men weet niet hoe met diergelijke insinuatie gecompasseerd zal worden dat U Ed. Groot Mog., wanneer, in het Jaar 1756, uit volstrekte noodzaaklijkheid, eene dispensatie van dit Octrooi moeste worden verzogt, dezelve wel gratieuselijk hebben gelieven te accordeeren, doch bepaaldelijk voor ditmaal, en wijders met deeze energique bijvoeginge, *blijvende, voor het overige, het zelve Privilegie en Octrooi, in vervolg van tijd, en in alle zijne deelen in zijn geheel en van volle kragt.*

„ Zie daar, Ed. Groot Mog. Heeren, den grond waar op de Meerderheid van de Vroedschap der Stad *Haarlem* zig heeft durven vertrouwen het woord van den Souverain; en men verwagt niet dat het zelve zal kunnen faillieeren.

„ Het is wel de waarheid, dat het meergemelde Octrooi en Privilegie door U Ed. Groot Mog. is verleend, in eenen tijd, wanneer de Stadhouderlijke Regeering heeft opgehouden. Maar het zoude eene gantsch abusive en al te nadenkelijke stelling zijn, dat uit deezen stand der Regeeringe zoude moeten volgen eene onbestaanbaarheid van dat geene, het welk geduurende gedachte Stadhouderlooze Constitutie is gestatueerd, en dat, ten dien reguarde, in de affirmative zoude moeten worden besloten op het voorstel, *quæ edixit, quæ decrevit, nullius fore momenti.*

„ Hoe zeer niemand een goed Burger kan zijn, welke niet voorstaat de tegenwoordige Constitutie van het Gemeenebest, en welke wenschen in het bijzonder de *Haarlemsche* Vroedschap voor de geduurzaamheid van dezelve is vormende, het zoude eene atteinte maken op de wettige Oppermagt van den Lande, te willen insinueeren dat de verleende Octrooien niets anders zijn geweest, als Interims-Commissien.

„ Het Stadhouderschap word billijk geconsidereerd als de luister, en te gelijk de sterkte, van de Regeeringe. Maar het zelve is accidenteel bij de Oppermagt, en niet integreerende tot dezelve. Met de afzweeringe des Konings van *Spanje* verviel de

de volheid van de gemelde Oppermagt aan U Ed. Groot Mog. En Prins WILLEM DE I, aan wien de exercitie van deeze hooge Rechten door U Ed. Groot Mog. was opgedragen, zijnde afhijvig geworden, keerden dezelven andermaal tot haaren oorsprong. Eenigen tijd daar na hebben U Ed. Groot Mog. als Stadhouder gecreëerd den Prinse MAURITS; en aan den zelven zijn, bij orde, gesuccedeert zijn Broeder en Neef; maar alleen tot uitoeffeninge van de Rechten, in derzelver Instructie en Commissie begrepen. Onder deeze Rechten was speciaal het doen der Magistraatsbestellinge aan hooggemelde Vorsten opgedragen; doch alleen in executie van den last en de gegeeven Commissie, en niet abdicative of als een patrimonieel Recht, tot deeze uitwerkinge, dat het stuk van de veranderinge der Regeeringen, bij gebreke van het Stadhouderschap, defect zoude zijn. Het zelve bleef, en blijft altoos radicaal, in den boezem van U Ed. Groot Mog. berusten. En de meer Illustre Commissie der Stadhouderen, door het afsterven van Prins WILLEM DEN II, ophoudende, hebben U Ed. Groot Mog., uit de zelfde volheid, waar uit bevorens het Recht der verkiezingen, bij communicatie, of wel ter uitvoeringe, aan de Prinsen Stadhouderen was gedefereerd, het zelve vervolgens bevolen aan de Regenten, zo als met de Constitutie van ieder Stad best was overeenkomende.

„ De eenige verandering, welke dit Octrooi en Privilegie met de herstellinge der Stadhouderlijke Regeeringe ondergaan heeft, bestaat hier in: dat het zelfde Recht van Electie, het welk door het gedachte Octrooi aan die van de Vroedschap was vergund, bij overgifte van de Leden der Vergaderinge van U Ed. Groot Mog., weder is gedefereerd aan den nieuw verkozen Stadhouder. Dus luid klaarlijk het rapport van den Pensionaris TEN HOVE, welke de Besoignes van U Ed. Groot Mog. ten dien tijde had geadsisteerd, en welk rapport, of wel de Resolutie conform het zelve, in de Vroedschap der Stad *Haarlem*, op den 22 Januarij van het Jaar 1685, genomen, word geprezen in het Bericht van wegen haare Koninglijke Hoogheid, in dato den 5 October van het Jaar 1757, aan U Ed. Groot Mog. gepresenteerd. En de gemelde Concesie der Leden bepaalde zig zodanig in de overdragt der eigenlijke Electie van de Ste-

den aan den Stadhouder, dat het Hof van *Holland*, ſchoon anderzints in verſcheide Privilegien, of alternative nevens den Graaf en zijnen Stadhouder, of bij afwezen van den zelven, tot de Electie geroepen, in de opgemelde overgifte niet mede is begrepen; maar dat de Octrooien in alles, uitgezondert alleen de meergemelde *actus eligendi*, in ſtand en volle kragt zijn gebleven. Overtuigende word het zelve bevestigd, wanneer en de tijd, en de wijze, waar op nu de Nominatien binnen de Stad *Haarlem* worden uitgebragt, en bijzonder de requiſiten, welken thans gevordert worden om nominabel te zijn tot het Burgemeesterſchap, in vergelijkinge worden geſteld met de vereischten in de vroegere Privilegien. Volgens het Handvest van Vrouwe MARIA, gegeeven den 24 Maart van het Jaar 1477, moest de Nominatie van Burgemeesteren, Jaarlijks, gemaakt worden twee dagen voor Sint Mariadag, het welk is den 23 April; maar geduurende de beſtieringen van de Prinſen WILLEM DEN III en WILLEM DEN IV, zijn aan deeze Stadhouderen, en, bij orde, mede aan haare Koninglijke Hoogheid zelve, de overgeleverde Nominatien van Burgemeesteren, uitgebragt conform het Octrooi van den 7 September, en alzo geapprobeerd. Volgens het zelve Privilegie moet eerst worden gemaakt eene Nominatie van tweeëntwintig Perſoonen; uit die tweeëntwintig Perſoonen moeten worden gekozen acht Perſoonen, om bij den Graave, of deszelfs Stadhouder, daar uit vier Burgemeesteren te nemen; en, deeze vier Burgemeesters zijnde geëligeerd, om, als dan, uit de overige achtien Perſoonen te kiezen zeven Schepenen. Maar de Nominatien, waar uit conſecutivelijk, als hier voren werd gezegd, de Electien zijn geſchied, beſtonden, ten aanzien van de Burgemeesteren, uit eene bepaalde benoeminge van acht Perſoonen, zonder een voorgaand grooter gros. Van gelijken beſtond de Nominatie van Schepenen, waar uit haare Koninglijke Hoogheid de nog actuëellijk dienende Schepenen heeft geëligeerd, alleen uit veertien Perſoonen, daar toe bijzonderlijk en directelijk benoemt. En op dat niet geſpeculeerd mogte worden daar heenen, dat het Octrooi, ten reguarde van de twee evengemelde Artikelen, overeenkomt met de Ordonnantien van den Prinſe WILLEM DEN I, zo zal het ge-

gebeurde in het Jaar 1756, andermaal, perentoir moeten wezen; te weten, wanneer, in het genoemde Jaar 1756, wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer Memorie, gelieſde te inſteeren, om te hebben eene volledige Nominatie van acht Perſoonen, waar uit hoogstdezelve de verkiezing van Burgemeesteren zoude doen, en dat zodanig getal van acht Perſoonen, welken, volgens den eisch van het Octrooi, den tijd van acht Jaaren Leden van de Vroedſchap waren geweest, niet konde worden gevonden, zag zig de Regeering der Stad *Haarlem* in zodanige engte, dat dezelve genoodzaakt wierd de hogere hulp en de Souveraine Magt van U Ed. Groot Mog. te moeten imploreeren, en te verzoeken, in dit geval, dispenſatie van het gemelde requiſit; zo als ook door U Ed. Groot Mog. gunſtig is toegeſtaan. Dit verzoek aan U Ed. Groot Mog. was niet gedaan buiten kennisſe van haare Koninglijke Hoogheid; maar, alvorens het Requést daar toe werd ingeleverd, is het zelve aan hoogstgedachte Prinſesſe toegezonden. En echter word dit gantſche vereischte, dat de Genomineerden tot het Burgemeester-Ampt moeten worden verkozen uit de Vroedſchap, zonder daar buiten te mogen gaan, en dat dezelven acht Jaaren Leden van de Vroedſchap moeten zijn geweest, niet gevonden, het zij in de vroegere Privilegien, of het zij in de Ordonnantien van Prins WILLEM DEN I; maar zulks berust eeniglijk op het veelgemelde Octrooi, het welk, als eene geduurzame Grondwet, ſtand houd en geobſerveerd moet worden.

„ En deeze aanmerkingen, rakende het actueele beſtaan van het Octrooi, en dat het zelve als een Privilegie der Stad *Haarlem in viridi obſervantia* is, heeft men vermeent ſchuldig te zijn aan de waarheid en de conſervatie van de goede orde in de Regeeringe. Maar verre is het anderzints van daar, dat ook de vroegere Privilegien, in welken het Recht van de Magiſtraatsbeſtellingen binnen de Stad *Haarlem*, tot op het Jaar 1651, was conſiſteerende, meer ruimte zouden geven, om eene Electie van Burgemeesteren der gemelde Stad te kunnen doen buiten de Nominatie, daar toe in de Vroedſchap geformeerd, en uit naam van dezelve overgeleverd. Getuigen, welken het tegendeel hier van irreprochabel atteſteeren, zijn de

Privilegien zelfs wegens de Magistraatsbestellinge, aan de Stad *Haarlem* verleend, en speciaallijk het reeds geallegueerde Handvest van de Hertoginne MARIA, vergund den 24 Maart van het Jaar 1477 voor Paasschen. Dat dit het Privilegie is, naar het welke het stuk der Magistraatsbestellinge tot op het einde van de Graaflijke Regeeringe, en wanneer de Stad niet ten eenemale was geprosterneerd, is gerigt geworden, blijkt ten klaarsten daar uit, dat, als ter occasie van de beroerten, gemeenlijk genoemd den oorlog van *Kaas* en *Brood*, door den Hertog ALBRECHT VAN SAXEN, aan de Stad *Haarlem* alle deszelfs Privilegien waren ontnomen, op het ernstig aanhouden van de Regeeringe, uit naam van den Aartshertog FILIPS, den 7 December van het Jaar 1495, aan dezelve is gegund, speciaallijk, dit Privilegie weder te gebruiken, even of het zelve nooit van hen afgenomen of geaboleerd ware geweest. En wanneer in de uitvoeringe van de verkiezingen en Nominatien, uit krachte van dit Privilegie te doen, eenige difficulteit was ontstaan, is, bij Acte van het Hof van *Holland*, in dato den 21 April van het Jaar 1501, dit Privilegie als werkende erkend, en de difficulteiten zijn weggenomen. Maar bij dit Handvest spreekt de Vorstin wederom zeer klaar, dat, uit de tweeënzwintig Persoonen, aldaar breeder gemeld, eerst gekozen zullen wezen acht Persoonen „ van der allernotabelsten, oorbaarlijkste ende „ vredelijkste, die men ons of onzen Stedehouder ende Raden van *Holland* presenteeren ende overleveren zal, om „ vier Burgemeesteren daar uit te nemen, kiezen en ordineeren."

„ Dit is dan ook de stem van het Privilegie, correspondeerende met het Octrooi daar in, dat eene Nominatie in de Vroedschap moet worden opgemaakt, en dat, bepaaldelijk uit deeze Nominatie, de verkiezing van Burgemeesteren moet worden gedaan. Het zelve is vervolgens bevestigd bij de schikkingen, welke eenigzints nader aan den tijd van het Stadhouderlijk bestier, zo als het zelve nu geëerd word, zijn approcheerende. Want als, in het Jaar 1578, de Regeering der Stad *Haarlem* zig had vervoegt tot Prins WILLEM DEN I, aan den welken, door de Heeren Staaten, reeds, ten dien tijde, voor zo veel in hen kwam te zijn, was op-

ge-

gedragen het Recht van de hooge Overheid, geduurendē den oorlog; en dat aan den Vorst wierde vertoond hoe de Stad *Haarlem*, door menigvuldige rampen, was gekomen in zodanige ongelegenheid, dat zij genoodzaakt had geweest bij Staate te leven, en het gebruik van haare Privilegien te misſen, zo ſteld zijne Excellentie order op de vervullinge van de vierentwintig Leden der Vroedſchap, en authoriſeerd, vervolgens, dezelve, om Jaarlijks te treden „ in verkiezinge van acht Per„ ſoonen, om daar uit bij zijne Excellentie of bij den Raade „ Provinciaal, verkoren te worden vier tot Burgemeesteren, „ en veertien anderen, om zeven Schepenen daar uit geëligeerd „ te worden." Het zelfde is, in den volgende Jaare 1579, door de Heeren Staaten bevestigd, ordonneerende mede uitdrukkelijk en taxative, dat de acht genomineerde Perſoonen aan zijne Excellentie overgezonden zouden worden, om daar uit bij den zelven vier tot Burgemeesteren te worden geſteld. En wanneer, in het Jaar 1581, het getal der Vroedſchappen was vermeerdert tot tweeëndertig Perſoonen, zo herhaald hoogemelde Prins, nogmaals, dat dezelven „ alle Jaaren, ten be„ hoorlijke tijde, zullen procedeeren tot eene Nominatie van „ acht ende veertien Perſoonen, om uit ten zelven bij ons, of „ bij den Raad Provinciaal, vier tot Burgemeesteren en zeven „ tot Schepenen der Stede van *Haarlem* geordineerd te wor„ den."

„ De Meerderheid der Vroedſchap, acht, over zulks, niet nodig te treden in eene discusſie van Rechten, over de kracht en uitwerkinge van eene gekwaliſiceerde Nominatie, en welke verbindtenisſen dezelve medebrengt voor de geenen, die uit zodanige Nominatie aanſtellinge doet. De zulken, welken zig ex *profeſſo* hier over hebben geëxpliceerd, beſchrijven het *Jus Nominationis*, *Jus Obligandi eum*, *cui Electio competit*, *ut eligat non niſi ex Nominatis.* Men remarqueerd het onderſcheid, wanneer preciſe geſproken word, tusſchen eene Commendatie, die de verkiezing geheel vrijlaat; tusſchen eene preſentatie, welke geen vrijheid permitteerd, maar vordert dat de gepreſenteerde noodzakelijk verkozen moet zijn; en tusſchen eene Nominatie, wanneer de Electie geſchied uit een getal, het zij dubbel of meer, van zekere genomineerde Perſoonen, buiten

ten welken de Verkiezer niet bevoegd is te treden. Het Recht van Preſentatie, eigenlijk genomen en voor zo verre alle Keure daar door uitgeſloten zoude zijn, word ten deezen niet geſtineerd. Commendatie is, wanneer, in ſommige Steden, de Burgemeesters op de Nominatie, in de Vroedſchap gemaakt, Perſoonen noteeren, welken zij voor recommandabel houden, of wanneer de Officiers, of andere daar toe gerechtigden, nevens de Nominatie, hun advies overſchrijven. Maar tusſchen beide intercedeert de Nominatie, die wel eene verkiezing erkent, maar uit de benoemden, en anders niet; verkrijgende alzo, niet ten aanzien van ieder benoemd Perſoon, maar met opzigte tot het voorgeſtelde dubbel of meerder getal, het Recht van Preſentatie. En het verdient de bijzondere opmerkingen, dat, daar de oude Privilegien in meer preciesheid en netter waarneeminge van de beteekenisſe der woorden ſpreken, dan wel in latere tijden is geobſerveerd, in het nu veelgedachte Privilegie van Hertoginne MARIA, nopens de Nominatie van achten, gezegd word dat men dezelve „ ons of onzen Stede„ houder ende Raade van *Holland* preſenteeren ende overleve„ ren zal, om vier Burgemeesteren daar uit te nemen," het geen dan de boven geadſtruecrde bepaling van de Keure, taxative te doen uit de Nominatien, ten klaarſten bevestigd.

„ Edoch, zonder zig hier over verder te elargeeren; de Vertooners vertrouwen billijk, dat alle twijffeling totaal weg genomen zal moeten zijn, en dat geene tegenſpraak overig zal kunnen blijven, wanneer men op dit Artikel concludeert, met de eigen en energique verklaringe van wijlen de Vrouwe Gouvernante zelve. Daar toe confieerd zig dan de Meerderheid van de *Haarlemſche* Vroedſchap, en onderſchrijft met eerbied de uitſpraak, vervat in hoogstderzelver Bericht, onder den datum van den 5 October van het Jaar 1757 aan U Ed. Groot Mog. ingeleverd, en waar bij haare Koninglijke Hoogheid zig heeft gelieven te uitten met deeze woorden: „ aan ons compe„ teerd het Recht van Electie uit overgeleverde Nomina„ tien."

„ En men ſolliciteerd nu alleen de billijke vrijheid, om het het geene tot hier toe, ter aanwijzinge en adſtructie van de Rechten, welken omtrent de verkiezingen van Burgemeesteren

der

der Stad *Haarlem* te obſerveeren ſtaan, is voorgebragt geworden, te mogen colligeeren en brengen tot een kort ſummier, en de gedane Electie van SALOMON VAN ECHTEN daar op over te wijzen.

„ Het recht, het geene wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer Memorie, omtrent de Magiſtraatsbeſtellingen heeft geoeffend, word gedirigeerd door de Commisſie van den Prinſe Erfſtadhouder. Deeze Commisſie bepaald de faculteit tot de gemelde verkiezinge in de achtervolginge van de Privilegien; de Privilegien van de Stad *Haarlem* dicteeren dat de Electie gedaan moet worden uit de Nominatie, in de Vroedſchap geformeerd; en dus heeft haare Koninhlijke Hoogheid zelve zig verklaard.

„ Maar op deeze Nominatie is SALOMON VAN ECHTEN niet benoemd of gekozen geweest.

„ Hoe komt SALOMON VAN ECHTEN dan in de Kamer van Burgemeesteren?

„ Het heeft, bij de inſtellinge van de altoosgehonoreerde Misſive, kunnen behagen deeze introductie van SALOMON VAN ECHTEN ter gedachte Kamer te ſouteneeren op vierderlei gronden, van welken de laatſte in rang, roerende de applicabelheid van het Octrooi, door U Ed. Groot Mog. in het Jaar 1651 aan de Stad *Haarlem* verleend, reeds hier voren is geoccupeerd. En blijvende dus alleen over de drie eerstgenoemden, zullen de Vertooners nu, bij orde, de vrijheid nemen omtrent dezelven eenige eerbiedige aanmerkingen aan U Ed. Groot Mog. voor te ſtellen.

In de eerſte plaatze, gepremitteerd zijnde een ampel recit van het geene zedert ruim drie Jaaren omtrent de Regeeringe der Stad *Haarlem* zoude zijn gebeurd, en in welk recit, met vrij ſcherpe en treffende bewoordingen, word geasſumeerd eene cabale of verbindtenis, tot uitſluitinge van eenigen der Medeleden, zo word vervolgens daar op, als den eerſten grond, geformeerd de ſtelling, dat het ingaan van eene cabale, om daar door zijne Mede-Regenten uit te ſluiten, is eene ongeoorloofde zaak, ſtrijdig met alle gronden van Regeeringe, en dat al het geene uit dien hoofde verhandeld en verrigt word even vitieus is.

„ En

„ En wat betreft de ſtelling, *in theſi* genomen, daar in condeſcendeert men met volkomen overtuiginge.

„ Maar de Meerderheid der Vroedſchap ontkent oprechtelijk de geasſumeerde hijpotheſis, dat diergelijke cabale bij dezelve geëxſteerd zoude hebben. Tot het onderzoek van dit geimputeerde factum zal dezelve nu directelijk overgaan. En zonder U Ed. Groot Mog., ter deezer plaatze, over de ongemeriteerde expresſien te vermoeielijken, als welken men vertrouwd dat nooit met de goedkeuringe van wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer Memorie, aldaar hebben kunnen ter nedergeſteld worden, zullen de zaken ter toetze worden gebragt, en daar in, zo veel doenlijk is, de draad der Misſive worden gevolgd; in de verzekeringe, dat, bij de gedachte verhandelinge der feiten, de onſchuld en zuiverheid van de daden en intentien der Meerderheid van de Vroedſchap, te gelijk met de irregulierheid van de procedures, omtrent dezelve gehouden, zig ten klaarſten zullen vertoonen.

„ De Vertooners remarqueeren dan, in de eerſte plaatze, dat men de goedheid van haare Koninglijke Hoogheid heeft geabuſeerd, wanneer aan dezelve is bericht geworden, dat, in het Jaar 1755, twintig van de tweeëndertig Vroedſchappen der Stad *Haarlem* met den anderen zouden hebben aangegaan eene cabale of verbindtenis, waar bij de twaalf Medeleden zouden zijn uitgeſloten. Zodanige uitſluiting, die alhier in den aanvang eenvoudig word vastgeſteld, doch met eene twijffelachtige applicatie, maar welke in het vervolg word beſchreven als beneemende aan twaalf Leden van de Regeeringe het Recht, dat zij bij hunne aanſtellinge egaallijk met de Medeleden verkregen hadden, is bij de voorſchreeve Leden of de Meerderheid van de Vroedſchap nooit geconcerteerd of gedacht, gezwegen dat dezelve tot eenige maturiteit of uitwerkinge zoude zijn gekomen.

„ De Vertooners beklagen zig geenzints, dat haare Koninglijke Hoogheid gebruik maakt van het vertrouwen, waar mede de Leden ook het allerinnerlijkſte van de Regeeringe aan hooggemelde Prinſesſe hebben geconfieerd. En verre van daar omtrent als nog iets te willen verbergen, zo is het de waarheid, dat, kort na het overlijden van zijne Doorluchtige Hoogheid,

Prins

Prins WILLEM DEN IV, eenige weinige Leden van de Vroedſchap zig als eene directie in en over de Regeeringe der Stad *Haarlem* hebben aangetrokken, en dat daar onder zig hebben bevonden de zodanigen, die verſcheide zaken hebben gedreven zeer tot ongenoegen van het Meerdergedeelte van de Vroedſchap, en in prejuditie van verſcheide notabele Leden. Waar van tot ſtaaltjes kunnen dienen, dat, in het Jaar 1754, verſcheide gansch onbehoorlijke menées zijn in het werk geſteld, om FRANÇOIS BENJAMIN FAGEL te ontzetten van de Commisſie als Theſaurier, welke door hem in behoorlijke orde wierd geambieerd. En dat men ook Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN, met deszelfs genoegen, heeft getracht te doen benoemen tot Burgemeester, en zulks ſpecialelijk met intentie en but om Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, deszelfs Zwager en ouder Vroedſchap, op de Nominatie voorbij te gaan en den zelven in het Burgemeesterſchap alzo te kunnen precedeeren; en dat men, vervolgens, in zodanige onbillijke ſchikkingen voortgaande, Mr. JAN FREDRIK PARVÉ, zijnde ten dien tijde in order het zevenentwintigſte Lid van de Vroedſchap, heeft willen doen committeeren in het Collegie van de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerde Raaden; de Vroedſchappen ook met het misbruiken van den naam der Vrouwe Gouvernante daar toe trachtende te brengen, niettegenſtaande zo veele ouder Leden kwamen voor te zitten, en dat de Oud-Burgemeester ELBERT TESTART zig als Candidaat tot die Commisſie hadde verklaard.

„ De kwaade gevolgen van zodanige beſtieringe bij verſcheide Leden van de Vroedſchap overwogen zijnde, hebben twintig Leden met elkander verſproken, in alle cordaatheid, te zullen voorſtaan de wettige Rechten des Erfſtadhouders, mitsgaders de deugdelijke Privilegien der Stad *Haarlem*, en, naar hun vermogen, verhoeden dat door uſurpatien, welken telkens met de voorwendinge van haare Koninglijke Hoogheids welbehagen wierden gegratieerd, de goede ordres geheel omgekeerd zouden worden. Op deeze gronden, en met geene intentie om aan iemand de uitſluiting te geven of in deszelfs Rechten te benadeelen, zijn de gemelde Leden overeengekomen.

„ En

„ En op dat geene hæſitatie wegens dit hoofdpoint der beſchuldigingen mag overblijven, de gezegde Leden declareeren oprechtelijk, onder ſolemneelen Eede te kunnen verklaren, dat nimmer bij henlieden eenige verbindtenis is gemaakt geworden, om de twaalf Leden uit te ſluiten van de Nominatien, zo tot Burgemeesteren, als tot Schepenen. Deeze plegtige verklaring hoopt de Vroedſchap dat bij U Ed. Groot Mog. zal voldoen tegens bloote accuſatien, voor welken geen grond van bewijs geproduceerd heeft kunnen worden.

„ Dat ook de gedachte twaalf Leden met 'er daad niet zijn uitgeſloten geweest, toonen de Registers van de Regeeringe. Want in dezelven vind men de niet overgekomen twaalf Leden, egaallijk, met de twintig anderen, in alle de Stads Commisſien, als die van Commisſarisſen van de Bank van Leeninge, de Rekenkamer, de Weeskamer, de Kerkmeesters, Theſaurieren of Commisſarisſen van de Stads Werken en wat dies meer is. Zelfs hebben de twintig Leden, zo weinig als de andere twaalf, gedubiteerd om Mr. DANIEL JAN KAMERLING, volgens de recommandatie van haare Koninglijke Hoogheid, voor te ſlaan als Schout, en zulks ofſchoon, tot dien tijd toe, de Registers der Vroedſchap van diergelijke recommandatie nooit exempel hadden uitgeleverd. Nog in het laatst gepasſeerde Jaar 1758, hebben de alstoen Regeerende Burgemeesters, in de altoos beoogde concurrentie met alle de Leden van de Vroedſchap, zonder eenige uitzondering, aan wijlen de Koninglijke Prinſesſe geoffereerd gehad, tot de Commisſie in den Raade van Staate, op de Tourbeurte van de Stad *Haarlem*, te zullen benoemen den geenen, welken hoooggemelde Vrouwe Gouvernante zoude gelieven te verklaren aan dezelve het meeste aangenaam te zijn. En tot eene allerevidentſte preuve, dat de gemelde Leden niet zijn geſecludeert geworden, ſtrekt, dat aan Mr. JAN FREDRIK PARVÉ, welken in het Jaar 1755, om de hiervoren gedachte redenen, de Commisſie in het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden was afgeſtemd, die zelfde Commisſie in het Jaar 1758, ook met de Stemmen van de bevorens gedisſentieerd hebbende Leden, is opgedragen.

„ Waar mede nu getoond zijnde dat geene ongeoorloofde cabale, tot ſecluſie van twaalf Leden, ooit is aangegaan geweest, zo volgt *per ſe*, dat Mr. JACOB DEUTZ ook nimmer was aan het hoofd van diergelijke verbindtenisſe; maar dat dezelve alleen moet aangezien worden als de oudſte der Vroedſchappen, die vermeent hebben, voor het welzijn der Burgeren en Ingezetenen, niet te kunnen verantwoorden dat eene overheerſching van weinige Perſoonen, tegens het belang der Stad, alles zoude omverwerpen. En billijk was bij de aangeboren goedheid en het rechtmatig oordeel van de Koninglijke Prinſesſe dit een en ander, te weten, en de cabale, en dat Mr. JACOB DEUTZ zoude zijn aan het hoofd van dezelve, gantsch onwaarſchijnlijk voorgekomen, ſchoon de redenen, aan haare Koninglijke Hoogheid, als gronden van derzelver welgefundeerde verwachtinge, aan de hand gedaan, niet diſtinct genoeg zijn geſuppediteerd.

„ Want wat betreft de Correspondentie, voor het Jaar 1748 in de Regeeringe der Stad *Haarlem* gehouden, dezelve was van deeze natuur, dat de zestien oudſte Leden altoos de directie der zaken onder zig hadden, en de overige acht hielden uitgeſloten; dat, bij verſterf van één der zestien eerdere Leden, het oudſte Lid van de acht jongſte Vroedſchappen tot de Correspondentie ſuccedeerde; en dat alzo de verkiezingen, welke, volgens de Handvesten, met oordeel en uitlezinge van perſoneele kwaliteiten moesten geſchieden, wierden hervormd in eene opvolginge, welke wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, naar deszelfs gewoone en altoosgeroemde wijsheid, heeft geoordeelt niet van het vereischte nut voor de Stad te zijn. Maar dusdanige uitkeuze, achtervolgende de Privilegien, is het eeniglijk, waar op Mr. JACOB DEUTZ bij continuatie komt te doelen, en de beſchuldiging, dat men zig wil kanten tegens de opvolginge in rang en ſesſie, toont zelve dat het goedgekeurde Sijsthema geenzints word verlaten. Niet minder misgrijpt zig de iever, om haare Koninglijke Hoogheid ten nadeele van de Meerderheid der *Haarlemſche* Vroedſchap in te nemen, wanneer de uitſluiting van den Baljuw van *Kennemerland* buiten het Burgemeesterſchap is geaccuſeerd geworden al mede uit de opgemelde Correspondentie voortgekomen. Dezelve heeft berust in een Reglement van de gantſche Vroedſchap, vastgeſtald in

den Jaare 1718; en Mr. JACOB DEUTZ heeft niet kunnen klagen over eene ſecluſie, bijzonderlijk ten zijnen opzigte; deeze ſchikking was beraamd elf Jaaren voor dat Mr. JACOB DEUTZ in de Regeeringe der Stad *Haarlem* is gekomen, en negentien Jaaren voor dat dezelve tot Baljuw van *Kennemerland* wierd gecommitteerd. Dit Reglement echter heeft de Vroedſchap ter intentie van zijne Doorluchtige Hoogheid, hoogloffelijker Memorie, bij ſpeciale Reſolutie, kort na deszelfs aanſtellinge tot Stadhouder, wel willen doen ophouden. Het is voorts geweest de goedheid van den altoos hooggewaardeerden Prinſe, welke Mr. JACOB DEUTZ, conform de originеele en wettige Conſtitutie van de *Haarlemſche* Regeeringe, heeft willen zien bevordert tot Hoogheemraad van *Rhijnland*, en Burgemeester der Stad *Haarlem*. Deeze goedheid meriteerd altoos de erkentenis; en nevens het algemeen verlies beklagen de Vertooners zig zeer bijzonderlijk, dat de ontijdige dood van de hooggeroemde Vorſtinne hen beroofd van het zo gedeſidereerd genoegen, om haare Koninglijke Hoogheid door deeze hunne eerbiedige Remonſtrantie te mogen overtuigen dat aan die erkentenis niet is gemankeerd; dat nog cabale, tot uitſluitinge van andere Medeleden, nog hoofd van dezelve, bij deeze Vroedſchap plaats heeft gevonden; en dat dus alle hardigheden, ten dien reguarde in de hooggemelde Misſive voorkomende, gantsch onverdient zijn geappliceerd geworden.

„ Aan gelijke ongunſtige inſinuatie moet de Vroedſchap der Stad *Haarlem* attribueeren, dat hunne zo geoorloofde als noodzakelijke voorzieninge tegens de wanorde en ongeregelde ambitie, verder, word genoteerd als een onbetamelijke daad, waar mede op eenmaal de Privilegien van *Haarlem* den bodem worden ingeſlagen, de Conſtitutie van de Regeeringe in den grond gerenverſeerd, en aan twaalf Leden van de Regeeringe benomen het Recht, waar van zij niet konden gepriveerd worden. Niet alleen de eminente plaats, welke wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer Memorie, heeft bekleed; maar, bovendien, de oprechte eerbied en affectie, welke de Vertooners aan hoogstdezelve altoos hebben toegedragen, en voor de illuſtre nagedachtenisſe ten allen tijde zullen conſerveeren, zal de Meerderheid der Vroedſchap onveranderlijk doen blijven in het reſpect,

ſpect, dat men aan de hooge Charges der Prinſen Stadhouderen verſchuldigt is.

„ Maar keerende zig tot de zulken, die zig durven vergrijpen aan de verpligtinge, waar mede het zelfde hooge Caracter nopens de waarheid der gebeurtenisſen geinformeerd moet worden, beroept men den ſtoutſten beſchuldiger, dat door den zelven worde getoond het bewijs, dat één der twaalf Leden, hij zij wie hij zij, door de opgemelde overeenkomſte der twintig Leden is gepriveerd van zodanig Recht, als aan denzelven, achtervolgende de Privilegien der Stad *Haarlem*, zoude hebben gecompeteerd. De Privilegien zelven zijn hier voren reeds geroerd, en zullen hier na nog verder onderzogt moeten worden. Uit dezelven zal blijken, dat, bij de Vroedſchap, tot Burgemeesteren en Schepenen gekozen of benoemd moeten worden, niet de naasten in rang volgende, maar welken zij, op hunnen gedanen Eed, zullen oordeelen te zijn van de allernotabelſte, nutſte, rekkelijkſte, rechtvaardigſte, verſtandigſte en vreedzaamſte liefhebberen van het Vaderland. Dit rigtſnoer volgende, herhaald men de gedane provocatie; dat iemand der niet benoemde Leden opkome, zig betoge te zijn van de evengemelde Caracters, daar voor in het gemoed van zijne Medeleden te wezen gehouden, en niet te min te zijn gepriveerd van zijn Recht, of daar in eenigzints benadeelt. En zonder zig te enveloppeeren in de onmogelijkheid, waar door de abſurde accuſatie zig zelve vernietigd; men heeft zig op den Eed en Conſcientie, aan welken het oordeel omtrent deeze kwaliteiten geſteld is, te wel onderzogt, als dat ook daar ter plaatze eenige verwijtingen ontmoet kunnen worden.

„ De gecenſureerde verbindtenis alzo kortelijk, met opzigte tot deszelfs oorſprong en beſtaan, in zijnen waren dag wezende geſteld, zo gaat de Vroedſchap over tot het geene, vervolgens, omtrent deeze overeenkomst is gebeurd.

„ En ſteeds voor oogen hebbende de hooge Commisſie van den Prinſe Erfſtadhouder, hier voren eerbiedig bijgebragt, wil de Meerderheid der Vroedſchap zeer gaarne aan de goedheid van wijlen de Prinſesſe Gouvernante erkennen, dat eenige Leden met de bedenkingen van haare Koninglijke

Hoogheid, omtrent dit ſtuk, zijn gehonoreerd geworden. Doch wenſchelijk ware het geweest, wanneer de gedachte Leden hunne conduites aan hooggemelde Vorſtinne hebben mogen juſtificeeren, en de onſchuldige zo wel als nutte einden van de overeenkomſte, op de allervoldoenſte wijze, betogen, dat daar in ook hadde berust mogen worden.

„ Vervolgens is door de Meerderheid der Vroedſchap, bij het formeeren van de Nominatie tot Burgemeesteren voor het Jaar 1756, gehandeld in de volmaaktſte trouwe, zijnde zelfs de namen van verbonden Leden en van geſecludeerde Leden, die van andere geboorte zijn als uit de Vroedſchap, aan hen geheel vreemd en onbekend. De benoeming is geſchied volgens het gekwalificeerd dictamen van den Eed en de Conſcientie der Leden; bij het openen der Biljetten is bevonden dat voor SALOMON VAN ECHTEN en Mr. DANIEL JAN KAMERLING minder Stemmen waren, dan voor die geenen, welken als Genomineerden wettelijk zijn gepreſenteerd geworden. Maar zulks had geene andere oorzaak, als de vrijheid en de verpligting, welke men aan de Privilegien is verſchuldigd. Ook was, bij het overleveren van de gedachte Nominatie, in handen van de Prinſesſe Gouvernante, aan de Leden van de Vroedſchap niet voorgekomen een bijzonder ongenoegen jegens de meergemelde overeenkomſte; maar haare Koninglijke Hoogheid had alleen gelieven te vragen *of de Nominatie was geformeerd volgens den rang der Regenten.*

„ En hier op door Mr. GYSBERT JAN DE BRUIN gezegd zijnde, dat de benoemde IZAAK KLIFFORD en Mr. KASPAR JACOB RAVENS lager in rang zouden wezen, dan SALOMON VAN ECHTEN en Mr. DANIEL JAN KAMERLING, zo heeft haare Koninglijke Hoogheid zulks wel geimputeerd aan eene Animoſiteit tuſſchen de Leden van de Vroedſchap, en betuigd dat de discrepances aan hoogstdezelve zeer onaangenaam kwamen te zijn. Doch het is daar benevens ook zeker, dat aan die idées, ten dien tijde, door hooggemelde Vorſtinne nog zo weinig crediet wierde gegeeven, dat zelfs de Misſive, gearreſteerd in de Vroedſchap den 14 September van het Jaar 1756, en door eene plegtige Deputatie aan de Vrouwe Gouvernante afgezonden, waar bij overtuigende wierd aangetoond

dat

dat de gemelde Vroedſchap, volgens de Privilegiën, was hebbende eene vrije verkiezing, zonder eenige bepalinge van rang, als mede, dat in de handelingen van de Vroedſchap aan geene Animoſiteiten was toegegeeven, niet eens aan hoogstdezelve heeft behoeven te worden overgeleverd, maar door haare Koninglijke Hoogheid kort daar aan is getreden tot eene Electie, waar door de Leden van de Vroedſchap gefundeerdelijk hebben mogen beſluiten, dat de Koninglijke Prinſesſe van de wettigheid der Nominatie was geperſuadeert geworden, zo als uit de twee Reſolutien van de Vroedſchap, van den 14 en 19 September van het Jaar 1756, welke tot die zaak haare betrekking hebben, klaarder is te zien.

„ En voor zo veel de Vrouw Gouvernante heeft gelieven te declareeren dat hoogstdezelve, uit conſideratie dat de twee evengenoemde Leden niet hadden geklaagd, en volgende haare gematigde handelwijze, deeze Electie gedaan zoude hebben; zo wil de Vroedſchap wederom zeer gaarne de gemelde afzigten met dankzegginge accepteeren. Doch vertrouwd niet te min dat, nevens dezelve, bij hooggedachte Prinſesſe zal zijn gepondereerd, dat de verkiezing niet was contrarieerende aan de Privilegien, uit oorzake dat geene conſideratien tegens dezelve, met eene billijkheid, van de Vrouwe Gouvernaute en Voogdesſe hebben kunnen gevergd worden. En men heeft in dit vertrouwen te meer geſterkt moeten wezen, om dat haare Koninglijke Hoogheid een ouder Regent, die actueellijk op de Nominatie was geſteld, heeft gelieven te paſſeeren en een jonger Lid te verkiezen.

„ Met geene mindere trouwe en ſerieuſe waarneeminge der opgelegde verpligtingen is de Nominatie voor het volgende Jaar 1757 uitgebragt, zonder dat eene ongeoorloofde en onwettige Secluſie plaats heeft gevonden. Nog Mr. JUSTUS WITTE, nog de reeds veel genoemde SALOMON VAN ECHTEN en Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN zijn, uit hoofde van eenige overeenkomſte, voorbij gegaan, maar nevens andere Leden, conform de vrijheid der verkiezinge, niet genoemd. En de Vroedſchap verzoekt de reflectie van U Ed. Groot Mog. over den grond, waar op de Meerderheid der Leden

met zo veel declin word beſchuldigd, dat dezelve, in het uitbrengen van gedachte Nominatie, zoude zijn voortgegaan in het maintineeren en dadelijk werkſtellig maken van haar ongeoorloofd verdrag. Niet alleen ontbreekt alle bewijs; maar de habile pen, wiens miniſterie gebruikt is, en die zulks heeft durven ſtellen, retireerd zig, in het vervolg, meer dan eens, op de ſustenuen en begrippen van de beſchuldigers, zonder zelve iets te termineeren. Dus word gezegd, dat de drie opgemelde Leden, volgens hunne ſustenue, naar het aloud gebruik, gegrond op de Privilegien, op de Nominatie gebragt hadden moeten worden; en, ſprekende van de pretenſe Nominatie, door de elf Leden overgezonden, word gedeclareerd dat dezelve, naar hun begrip, conform zoude zijn aan de Privilegien van de Stad. Deeze ſustenuen en begrippen van een minder getal Leden, die zig, buiten orde, tegens het Kollegie opwerpen, worden wel voorzigtelijk bij het Stadhouderlijk beſtier niet geadopteerd; gelijk ook tot dit oogenblik over dezelven niet is geoordeelt; maar het *accuſasſe* ſchijnt echter genoeg te zijn geweest voor den uitvinder van deeze inſinuatien, om het zelve te poſeeren tot een interims fundament, waar op de eer en achting van de Vroedſchap der Stad *Haarlem* ter neder word geworpen, zonder, ondertuſſchen, te hebben willen reflecteeren, dat, met meer recht, als eene contrarie preuve en voldoende bewijs dat geen verdrag tot Sluſie van de elf Leden werkende is geweest, moest dienen al het gunt dezelve Meerderheid, in maniere voorſchreeve, ten reguarde van dezelve hunne Medeleden, met alle toegevendheid, te meermalen hadden betoond. En wat het gevanceerd aloud gebruik aangaat, het zelve wierd, buiten de bovengedachte correspondentie, welke naderhand, bij de herſtellinge van het Stadhouderſchap, is vernietigd, in de Stad *Haarlem* nooit gezien. En wanneer, in het Jaar 1755, aan de importune Sollicitatien voor de benoeminge van Mr. JAN FREDRIK PARVÉ tot de Commisſie in het Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raaden wierd gerepreſenteerd, dat het niet aangenaam konde zijn om een der jongſte Leden het ouder Lid, het welk reeds in den rang van Burgemeester was geſteld, ongenoegen te geven, zo heeft het

het bovengedachte Directorium van dien tijd wel weten te repliceeren, dat dusdanige consideratien voorrang inclineerden tot de oude correspondentie, welke door wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid was afgekeurd.

„ Maar is de handeling van de Vroedschap, en derzelver Meerderheid, vrij van alle reprochabele verbindtenisse, met de uitterste surprise word thans gezien, dat, bereids in het geval van den Jaare 1757, elf Medeleden, afzonderlijk, clandestin, buiten de Vroedschap, en dus bij eene allerongeoorloofdste cabale, hebben gesmeed eene Nominatie, en dezelve eigener authoriteit, aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid toegezonden. Van deeze onderneeminge, zo onwettig en geheel strijdende tegens de Rechten van de Vroedschap, aan welke, collegialiter daar toe vergadert, alleen het Recht tot het uitbrengen van de Nominatie is vergund, was, tot dit oogenblik toe, bij de Vroedschap geen kennisse geweest, als zijnde van dit stuk, hoe zeer bevorens gebeurd, in het Bericht van wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, aan U Ed. Groot Mog., van den 5 October van het Jaar 1757, geen de minste mentie gemaakt, zonder dat daar van eenige andere reden te begrijpen is, als de aangeboren goedheid van haare Koninglijke Hoogheid, waar mede ook in deezen de gemelde elf Leden wel heeft gelieven te menageeren.

„ De Vertooners kunnen echter aan U Ed. Groot Mog. naar waarheid berichten, dat geene Nominatie door eenentwintig Leden van de Vroedschap, gesepareerd van de andere elf Leden, is geformeerd, uitgebragt of aan de Vrouwe Gouvernante gepresenteerd geworden. In en door het geheele Lighaam van de Vroedschap is, bij opneeminge der Stemmen, geformeerd eene Nominatie. Deeze is, bij order, aan haare Koninglijke Hoogheid, uit naam van de gantsche Vroedschap, ingegeeven, en alzo ook aangenomen. Over dezelve heeft de Vrouw Gouvernante begeerd te nemen informatie; terwijl een diep stilzwijgen de andere, nu meer dan een Jaar lang, voor de oogen der Vroedschap heeft verborgen gehouden. In zulk eene situatie zig gesteld vindende, moet de Meerderheid der Vroedschap nogmaals op het ernstigste im-

waarheid is gemeld. Tegens het tweede, voor zo verre daar bij niet alleen wierden uitgeſloten haat en nijd, maar ook, generaallijk, alle andere oorzaken, ſtelden zig op de Privilegien, waar over, ter gelegenheid van de naastvolgende ſtellinge, breder zal worden geſproken; en het is de ernſtige last van de hooge 's Lands Overheden, dat zulken, die bij de Vroedſchap, op derzelver Eed en Conſcientie, niet worden geoordeeld te zijn van de meestbegunſtigden met de kwaliteit, in de Handvesten voorgeſchreven, van de Nominatie verſteken moeten blijven. Deeze aanmerking alleen moest het werk noodzakelijk doen ſtuiten, alzo het van eerlijke Regenten, die attentie dragen op hunne verpligtinge, niet kwalijk kan genomen worden; maar dat aan dezelven allezints past niet te condeſcendeeren in verbindtenisſen, welkers uitvoering zij, in goeden gemoede; houden te ſtrijden met de Privilegien, waar aan zij bij Eede verbonden zijn. Maar, boven dien, konde bij de Vroedſchap niet worden ontdekt eenige wettige redenen voor het point, het welk met opzigt tot Mr. JUSTUS WITTE wierd gemoveerd, en waarom aan denzelven eenige ſatisfactie moest worden geeven, met hem, en niemand anders, ingevalle van remplacement, op de Nominatie te ſtellen. Want indien zodanige gelijkheid aan den Gerechte, als bij de hooggemelde Misſive van wijlen haare Koninglijke Hoogheid is ter neder geſteld en word geſustineerd, waargenomen zoude moeten worden, dan was het niet de tour van Mr. JUSTUS WITTE om verkozen te mogen zijn, het zij men dien Heer eenvoudig conſidereere in den rang als Vroedſchap, of het zij men denzelven beſchouwe in de opvolginge onder de Burgemeesteren; en de Electie van Mr. JUSTUS WITTE, desniettegenſtaande, in het vervolg gedaan, ſtatueerd eene volmaakte contradictie in dat Sijsthema. Als Vroedſchappen behoorden noodzakelijk voor te gaan de genomineerde IZAAK CLIFFORT en Mr. JAN VAN STYRUM, als hebbende nog nooit Burgemeesteren geweest. In den rang van Burgemeesteren hadden voorrang moeten hebben Mr. AREND DE RAAD, die, zedert het Jaar 1754, buiten het Burgemeesterſchap was geweest, en Mr. DAMMAS GULDEWAGEN, welke zedert het Jaar 1752 niet was verkozen. Terwijl, daar tegens Mr. JUSTUS WITTE eerst in het Jaar 1756 was afgetreden, na eene gecontinueerde Regee-

rin-

ringe van twee Jaaren te hebben waargenomen. Voorts waren Mr. KAREL VAN DYK en Mr. FRANÇOIS BENJAMIN FAGEL de Burgemeesters, die in 't laatstvoorgaande Jaar gedient hadden. En zoude men de beschuldigde Nominatie appliceeren in het samenstel van Regeeringe, het geen men, buiten allen grond, aan de Stad *Haarlem* heeft willen doen opdringen, zo was voor Mr. JUSTUS WITTE geene plaats op dezelve. Om echter te toonen met wat iever de Vroedschap was verlangende de benevolentie van de Vrouwe Gouvernante te mogen genieten, en de oprechtheid der handelingen niet verdacht houdende van zodanige sequeelen, als door eenigen hunner Medeleden, op den 10 September van het Jaar 1758, zijn in het werk gesteld, en vervolgens, door het misbruiken van eene præsidiale authoriteit, zig al verders hebben geopenbaard, zo is niet alleen aan Mr. GYSBERT JAN DE BRUIN, één der zogenaamde gesecludeerde Leden, gedefereerd de Commissie in den Raade van Staate; maar, in deszelfs plaatze, is op de Nominatie van Burgemeesteren gesteld Mr. JUSTUS WITTE, welke ook door haare Koninglijke Hoogheid terstond is verkozen.

„ Het is, bij orde, mede de waarheid, dat aan de Vroedschap nader is voorgesteld geworden, om in het zesde en vijftiende Artikel van het Reglement, het geene bij de Vroedschap, in het Jaar 1752, eenpariglijk was aangenomen, te insereeren de clausulen, bij de Missive van wijlen haare Koninglijke Hoogheid gementioneerd. En hadde men zig mogen verzekeren dat hier mede niets wierde beoogd, strijdig met de verbindtenisse der Handvesten, men zoude al weder tot toegevenheden zijn overgekomen. Edoch klaarlijk wezende gezien, dat, welke uitterlijke faciliteiten wierden vertoond, het desfein der elf Leden, of van verre de meesten van dezelven, echter altoos was blijvende om te doen introduceeren eene noodzakelijke opvolging der Vroedschappen tot de Nominatien van Burgemeesteren, volgens den rang en de orde van sestie, en diergelijke opvolging volstrekt onbestaanbaar zijnde met de Privilegien, zo konde, door het aanneemen van die clausulen, niets anders te wege gebragt worden, als de wanorders te vermeerderen en nieuwe gelegenheden tot ongegronde vorderingen open te stellen. En ten onlochenbaren preuve, dat dit poinct op zodani-

gen

gen voet wierde gepousseerd, heeft de Vroedschap alleen te doen aanmerken, dat zelfs twee dier Leden, welken over hunne gereedheid tot toestemminge in de gedane Propositien, met louange worden vereerd, de clausul nochte om eenigerhande zaken, schoon aan dezelve in het gedachte zesde Artikel een behaaglijker plaatze wierd aangewezen, niet hebben geadvoueerd, als met de bijvoeginge der woorden dan in de Privilegien zijn vervat. Doch met welke bijvoeging geenen der andere Leden van het nieuwe Sijsthema, als waar door eenige uitzondering wierd vrij gelaten, zig hebben willen conformeeren.

„ In obedientie dan van het voorschrift der Privilegien is, met geheele en oprechte verlatinge van alle overeenkomst, op den 7 September van het Jaar 1758, zonder iemands hoon, zonder iemands belediginge, geformeerd de Nominatie, over welke de Vroedschap nu wederom, en zonder eenigen grond, zig zo zeer vind bezwaard en beledigd. Sterk is deeze klagte. Maar de Meerderheid der Vroedschap vind zig tot dezelve gedrongen, hier door, dat, daar men wijlen de Vrouwe Gouvernante de gantsche existentie van de voorgewende verbindtenisse eeniglijk heeft doen grouden op de ouverture, aan hoogstdezelve deswegens gedaan, en te gelijk aan dezelve communicatie doet erkennen het bericht, dat de Acte, deswegens geformeerd, in het vuur is geworpen, nogthans dit alles bij de voorgemelde Missive zodanig heeft willen tourneeren, dat het eerste wel is aangenomen en daar van een ampel gebruik gemaakt; maar dat, ten aanzien van het andere, men heeft goedgevonden te poseeren, dat, desniettegenstaande, het oogmerk van dezelve Acte zoude zijn gebleven, en dat een aanhoudend voorneemen van verongelijkinge in de waereld zoude exteeren. Nooit was 'er zulk voorneemen, en nooit zal haare Koninglijke Hoogheid zig hebben kunnen herinneren, dat de vertrouwende confesie eenigen schijn daar van zoude hebben geopenbaard. Nooit was 'er diergelijke cabale, welker desseinen de twee jongste Vroedschappen zouden helpen uitvoeren; maar dezelven zijn, immediatelijk, met het doen van den Eed als Vroedschappen, getreden in de verbindtenisse om de Privilegien, welken zij niet zo ter loops gelezen hebben, als bij de instellinge van het Bericht

is

is geschied, te helpen voorstaan. En, om hier over niet verder in longeur te treden, tot confusie van de beschuldigers moet strekken, dat SALOMON VAN ECHTEN ook door verscheide Leden, welken als verbondenen gedenigreerd worden, is gestemd; zijnde, bij de opneeminge der Biljetten, gevonden dat voor SALOMON VAN ECHTEN hadden geopineerd zestien Leden, en voor Mr. REMEES FLORIS VAN ZAANEN twaalf Leden, terwijl het getal der gesecludeerde Leden door haare Koninglijke Hoogheid op tien is bepaald geworden. En kan dit nog niet voldoen, zo word, uit naam van de Meerderheid der Vroedschap, niet alleen herhaald de hier voren gedane betuiging, dat zij hebben benoemd de Persoonen, welken zij in goede conscientie hebben geacht te zijn zodanigen, als de Privilegien zijn requireerende; maar men mag vrijmoedig en oprechtelijk daar bij voegen, dat zijlieden uit die geenen, welken bij hen, op hunnen gedanen Eed, alzo gehouden zijn, niemand hebben verstoken om haat, nijd of om eenigerhande zaken. Dit is alles, en meer dan het geene van een Vroedschap, door den Souverain begunstigd met het Recht van uitkeuze, bij het Stadhouderlijk bestier gevergd zoude kunnen worden; en waar over zijlieden, genoopt door de indigne beschuldigingen, welken in het Bericht van wijlen de Vrouwe Gouvernante, door een ongeneegen hand, zijn verspreid, zig voor U Ed. Groot Mog. hebben willen purgeeren.

„ De Stad *Haarlem* heeft echter, tot haar merkelijk leedwezen, moeten ondervinden, dat, niettegenstaande deeze wettige Nominatie, de Vrouw Gouvernante heeft kunnen geperfuadeert worden eene Electie te doen buiten dezelve; en dat, zonder dat aan de Vroedschap eenige blijk van aanklagte daar tegens is gegund, en zonder dat de Gedeputeerden, welken de eer hebben gehad deeze Nominatie aan haare Koninglijke Hoogheid in hooge persoon over te leveren, met eenige openinge deswegens zijn gehonorcerd, benevens Mr. JUSTUS WITTE, Mr. JACOB DEUTZ en Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, tot Burgemeester is verkoren SALOMON VAN ECHTEN, welke door de Vroedschap niet was benoemd.

„ Dit is het origineele voorwerp van het bezwaar, door de Meerderheid van de Vroedschap gebragt in den schoot van U Ed.

Ed. Groot Mog. En dezelve heeft geen reden om voor U Ed. Groot Mog. te verbergen de wijze, op welke deeze verkiezing is geinſtalleerd; wat bij die gelegenheid op de Kamer van Burgemeesteren is voorgevallen; hoe vervolgens de Vergadering van de Vroedſchap, welke wettig belegd was geworden, onbehoorlijk is geturbeerd; en welke vreemde en zeer ſinguliere zaken de Stad *Haarlem* verder op dat ſubject heeft zien te werk ſtellen.

„ Te weten, op den 10 September van het Jaar 1758 zijn, bij last van den Hoofd-Officier, door een der Stads-Boden, gedagvaard, om tegens twaalf uuren op het Stadhuis te komen, niet de vier Burgemeesters, volgens conſtant gebruik, maar alleen twee van dezelven, Mr. JACOB DEUTZ en Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, om den Eed af te leggen. Deezen, ten behoorlijken tijde in de Kamer van Burgemeesteren verſcheenen zijnde, vonden aldaar Mr. JUSTUS WITTE, benevens den Secretaris VAN NIEUWENHUIZEN. Doch kort na hen verſcheen de Hoofd-Officier Mr. DANIEL JAN KAMERLING, en weinig daar na zag men, tot de uitterſte ſurpriſe van de twee geroepen Burgemeesteren, mede ter Kamer intreden den Oud-Schepen SALOMON VAN ECHTEN. Hier op de Misſive van haare Koninglijke Hoogheid voorgelezen zijnde, en de Schout alzo willende toetreden tot de Beëediginge, hebben de Burgemeesters DEUTZ en VAN VALKENBURG aan den Hoofd-Officier verklaard hunne wettige verwondering over de aangeſchreven Electie van den genoemden Oud-Schepen SALOMON VAN ECHTEN, als zijnde niet geſteld geweest op de Nominatie van de Vroedſchap, uit welke alleen de verkiezing, achtervolgende de Privilegien, moeste geſchieden; te gelijk den gedachten Officier herinnerende, dat hij zelve mede een Lid van de Vroedſchap kwam te zijn, en den Eed tot voorſtand van de Stads Privilegien had gedaan. Maar het antwoord van den Hoofd-Officier beſtond, zakelijk, daar in, dat hij was een Officier van de Graaflijkheid, en dat hij opvolgde de Wetten van den Souverain; dat, indien zij Heeren DEUTZ en VAN VALKENBURG niet wilden zijn beëedigd, zulks in hunne vrijheid ſtond; en dat hij Officier deswegens zoude ſchrijven; maar dat hij met de andere Heeren zoude voortgaan. In de uitterſte perplexiteit over dus-

da-

danig voorſtel, voelende het nadenkelijke der woorden, waar mede de Hooſd-Officier zig wilde verdedigen, en mogende niet abandonneeren het welzijn der Stad *Haarlem* en het maintien der Privilegien, aldaar in de allerpresſantſte criſis gebragt, zo hebben dezelven verkozen den Eed af te leggen; doch te gelijk gedaan de Proteſtatie, bij het Request der achtien Leden reeds geannexeerd.

„ En dit maakte de eerſte ſcene van deeze memorabele Acte, gelijk het gedachte Protest word geaccuſeerd als de eerſte daad van oppoſitie; doch waar omtrent geene wijdluftige Juſtificatie nodig zal zijn. De fundamenteele Conſtitutie der Stad *Haarlem* beſtaat zodanig, dat aan de Vroedſchap, bij wettige Octroojen en Privilegien, is vergund het Recht om te benoemen het dubbel getal der Perſoonen, uit welken de Burgemeesters noodzaaklijk moeten worden verkozen. Aan den Erfſtadhouder is opgedragen het Recht, om, achtervolgende de Privilegien, en alzo uit de genomineerde acht Perſoonen, de Burgemeesteren te verkiezen. In de Kamer van Burgemeesteren verſchijnt een Oud-Schepen, die niet onder de acht Perſoonen is benoemd, en welke over zulks niet verkozen heeft kunnen worden. De Schout treed toe om den zelven te nemen in den Eed als Burgemeester; wat ſtond de aldaar tegenwoordige Burgemeesteren, die den Ongekwalificeerden, *via facti*, moesten zien inſtalleeren, anders open, als te omhelzen het eenige middel tegens de overmagt, hun Protest tegens zodanige informeele handelingen in te brengen?

„ Maar een nieuw tooneel van nog vreemder vertooningen volgt. De Rechten van de Stad, en de Prærogativen van de Vroedſchap, door deeze verkiezinge directelijk zijnde getoucheerd, zo word, in de Kamer van Burgemeesteren, voorgeſteld om het Kollegie van de Vroedſchap, als repreſenteerende, in het algemeen, het Lighaam van de Stad, en wiens Recht van benoeminge bijzonderlijk was benadeelt, deswegens te convoceeren. Maar, ten proeve van de irreguliere handelwijze, waar mede de Rechten der Stad *Haarlem* getracteerd ſtonden te worden, ziet men de Privilegien, welken gelasten dat aan de Vroedſchap gebragt moeten worden alle zaken, den ſtand der Stede aangaande, terſtond verworpen; Mr. JUSTUS WITTE ſtemt te-

tegens het beleggen van de Vroedſchap; bij den zelven voegt zig SALOMON VAN ECHTEN; en welke pogingen gedaan mogen worden om deeze Heeren te overtuigen, dat, indien SALOMON VAN ECHTEN al niet behoorde te ſuperſedeeren met de exercitie van het informeellijk opgedragen Burgemeesterſchap, dezelve, zoude eenige orde van Regeeringe overblijven, ten minſten niet behoorde te voteeren in de zaken, hem particulierlijk en direct aangaande; alles was vruchteloos, en de gelegenheid om confuſien tusſchen te brengen, preſenteerde zig nu te ſchoon, dan dat voor iets geſtaan zoude worden. Eindelijk, echter, door Mr. JACOB DEUTZ de Concluſie tot het beleggen der Vroedſchap, bij pluraliteit der gekwalificeerde Stemmen, wezende opgemaakt, zo zijn vervolgens de Burgemeesters geſcheiden, zonder dat tegens de gemelde Concluſie eenig Protest is geinterjecteerd, gelijk uit de Notulen van het gebeſoigneerde, blijkende is. Doch te lastig waren zulke bornes. De ſuperioriteit, welke vervolgens in de Vroedſchap gedeclareerd heeft het regaal van der Burgemeesteren Kamer niet te willen ſtellen aan de Deciſie van de Vroedſchap of oude Wethouderen, ging nu reeds zo verre, dat door één Burgemeester, in het particulier, aan de Boden werd geinterdiceerd boodſchappen op order van de twee andere Burgemeesteren te doen, ten zij alvorens deswegens aan hem kennisſe te hebben gegeeven. De uitvoering van de Reſolutie tot het bijeenroepen der Vroedſchap, in de Kamer van Burgemeesteren genomen, word vervolgens feitelijk tegengegaan; en aan de Leden, welken tot die Vergaderinge waren geconvoceerd, word dezelve, eigener authoriteit van den Burgemeester WITTE, zonder eenig beſluit van het Kollegie, weder afgezegd.

„ De Vroedſchap, echter, ten geſtelden tijde, den 11 September van het jaar 1758, wettig wezende te ſamen gekomen, zijn daar in verhandeld de volgende Artikelen, welken allen in den dag mogen worden beſchouwd. Namelijk, eerſtelijk, is rapport gedaan wegens de bezendinge aan haare Koninglijke Hoogheid, tot het overleveren van de Nominatie; ten tweeden, is gecommuniceerd het gebeurde, den vorigen dag, op de Kamer van Burgemeesteren; ten derden, is geproponeerd eene Deputatie uit de Vroedſchap te committeeren, om bij haare Ko-

Koninglijke Hoogheid eerbiedig te verzoeken redres van het abuis, in de meergemelde Electie tuſschen gekomen, of anders om deswegens eene Propoſitie te doen bij U Ed. Groot Mog.; ten vierden, de Theſaurieren te ordonneeren om op geene Ordonnantien, die door SALOMON VAN ECHTEN mogten zijn getekend, betaling te doen; ten vijfden, de Vroedſchap nader te beſchrijven tegens den 18 daaraanvolgende, om als dan over deeze zaak nader te delibereeren. Alles, insgelijks, breder blijkende uit de Notulen van de Vroedſchap.

„ De Deputatie, hier voren gemeld, bij haare Koninglijke Hoogheid gunſtig ter audientie zijnde geadmitteerd; doch van hoogstdezelve, zo tot haare groote ſurpriſe als ſmerte, hebbende bekomen een zeer getermineerd antwoord, waar bij het verzoek volſtrekt wierd afgeſlagen, zo hebben deeze Gedeputeerden, ten einde alles nog nader overwogen zoude kunnen worden, het verdere van hunnen last gedefereerd, en zig weder begeeven naar de Stad *Haarlem.*

„ Alhier, inmiddels, door den Preſident-Burgemeester, tegens den 16 September, Vroedſchap belegd zijnde, om de Nominatie van Schepenen te formeeren, heeft zulks, onder de daar over ingeleverde Proteſtatien, zijn beſlag gekreegen. Maar, vervolgens, aan den Secretaris wezende gelast de Reſolutien, genomen den 11 September, voor te lezen, heeft Mr. JUSTUS WITTE, volgens de gronden van de nieuwe verkiezinge, kunnen goedvinden te declareeren dat het werk, waar toe de Vroedſchap was geconvoceerd, ware verrigt, en dat zig met die Vroedſchap, waar van de extenſie voorgelezen zoude worden, niet bemoeide; haastende zig vervolgens ter Kamer uit, en daar in gevolgd wordende van verſcheide Leden, met zodanige zorg en iever voor de unanimiteit, dat één der Leden, welke was blijven ſtaan, door een ander, die reeds was afgegaan geweest, werd gewaarſchouwd om mede te gaan. Doch al het welke echter de aanzijnde Burgemeesteren en verdere Leden niet zodanig kwam te ontzetten, of dezelven zijn in de onafgebroken Beſoignes voortgegaan, en de opgemelde Reſolutie is, met eenige bijvoeginge en veranderinge, gehouden voor gearreſteerd.

„ Vervolgens is, op den gestelden 18 September van het Jaar 1758, de Vroedschap weder vergadert; en zijn in dezelve verscheide zaken verhandelt, en, onder anderen, mede het doen der Propositie, reeds hier voren gementioneerd. Maar dewijl, ter oorzake van het verbod, nu aan alle de Stads Boden gedaan, verscheide Leden niet present waren, zo is, om te tonen hoe weinig men zig wilde empareeren van eenige gelegenheden, daar op wel besloten, maar onder de reserve dat de genomen Resolutie den volgenden dag, wanneer wederom door den Burgemeester WITTE de Vergadering was belegd, nog eens in de Vroedschap zoude worden voorgelezen, om als dan finaallijk te kunnen worden gearresteerd.

„ En deeze den 19 September gekomen zijnde, wierd de deliberatie begonnen met een Protest van Mr. JUSTUS WITTE en SALOMON VAN ECHTEN. Hier op omvrage verzogt, doch dezelve buiten alle reden geweigerd zijnde, heeft het Meerdergedeelte der Leden geresolveerd daar tegens hunne Contra-Aantekening te doen. Voorts zijn geresumeerd de Resolutien van den 16 en van den 18, hier voren gedacht, en gehouden voor gearresteerd. Insgelijks is de Propositie, mede zo even gedacht, voorgelezen en volkomen goedgekeurd, met last om dezelve ter eerster Vergaderinge van U Ed. Groot Mog., van Stads wegen, in te brengen. Ook is nogmaals, bij de Meerderheid van Stemmen, verklaard dat de Vroedschap, geconvoceerd volgens de bovengemelde Conclusie, in de Kamer van Burgemeesteren, bij pluraliteit genomen, en gehouden den 11 September, wettiglijk was belegd geworden.

„ Maar dewijl het beslotene in deeze laatste Vroedschap van den 19 September niet konde misverstd worden als informeel, om redenen dat de Vergadering nu was beroepen door den President-Burgemeester zelven, en dat over zulks het verhandelde in de drie vorige Vroedschappen wierd gesteld buiten het bereik van de tegenspraak, als uitdrukkelijk voor wettig zijnde verklaard; zo is eindelijk geopend de laatste ressource, en men heeft aanvang gemaakt om aan de Nakomelingen te vertoonen het geene, tot welkers afwending de Voorvaders goed en leven hebben opgezet, den dwang in de deliberatien, welken tot handhavinge van de vrijheid wierden gehouden.

„ Na

„ Na dat Mr. JUSTUS WITTE, dan op deeze dan op geene wijze, tegens het geproponeerde hadde ingelegt, zo heeft dezelve eindelijk kunnen goedvinden aan den Secretaris te overhandigen de Missive, door de Vrouwe Gouvernante, nevens de Electie van Schepenen, aan den Hoofd-Officier toegezonden; en uit dezelve in de vrije Vroedschap te doen voorlezen een gedeelte, en wel dat gedeelte, waar bij haare Koninglijke Hoogheid geliefde te zeggen de Protestatien, vervat in de Missive van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, van den 16 der gemelde maand September, te houden voor directe oppositien tegens derzelver Persoon en wettig gezag. Hier bij deed men den Secretaris berusten, op dat het gecacheerde mogte verwekken de beduchtheid voor nog hooger gaande ongenoegen. En wanneer aan den Hoofd-Officier, den Brief terug nemende, gevraagd werd hoe zodanige Brief in de Vroedschap kwam, dewijl hij Hoofd-Officier, volgens de Reglementen, aldaar niet was compareerende als Schout, maar als Vroedschap; zo bestond het antwoord in de alles beslissende termen, dat zulks geschiedde op hooge order. Vervolgens declareerden zig de onderscheide caracters op eene zeer aanmerkelijke wijze; want, aan de eene zijde, verklaarde verre het Meerdergedeelte der Leden met leedwezen dusdanige uitdrukkinge te hooren, en oprechtelijk te betuigen met het diepste respect te zijn aangedaan voor haare Koninglijke Hoogheid en derzelver Huis, en haare Rechten en hooge Kwaliteiten altoos te willen helpen maintineeren, maar dat tot deeze zaak Eed- en Amptshalven waren verpligt; doch, aan de andere zijde, heeft één der Leden niet geschroomd te zeggen, *met vreugde te hebben gehoord dat haare Koninglijke Hoogheid was oordeelende eene directe oppositie tegens haar te zijn, dat de Vroedschap zoude oordeelen over de wijze en hoe zij de Privilegien moet maintineeren.* Woorden, welken in de applicatie op het geval, daar de Vroedschap was delibereerende over eene verkortinge in de Voorrechten, van welken de vrijheid en zekerheid der Burgeren en Ingezetenen is afhangende, de attentie van de Nakomelingen zullen meriteeren. En, vervolgens, wierd zelfs het voorlezen van de Commissie, aan de Gedeputeerden ter dagvaart te geven, geïnterrumpeerd. De President-Burgemeester, vergenoegd

„ ze Gecommitteerde Raaden." Deeze bornes zijn door de Vaderlijke vrijheid gedicteerd; en met dezelven ſtaat of valt de veiligheid en zekerheid van alle Ingezetenen. Maar den Hoofd-Officier word, bij bloot bevel van de Vrouwe Gouvernante, gelast de gedane Electie door den arm van de Juſtitie te maintineeren, in cas van aanhoudinge der abuſivelijk genoemde wederſtrevinge zig daar op te informeeren, en zijne bevinding deswegens aan haare Koninglijke Hoogheid over te ſchrijven.

„ Meer zal de Vroedſchap op dit onderwerp niet zeggen, vertrouwende dat, uit dit geavanceerde, genoeg zal zijn gebleken dat het niet is de Vroedſchap, of de Meerderheid van derzelver Leden, welken de Stad *Haarlem* en de Regeering aldaar verwarren; en dat het niet zijn de handelingen van deezen, welken de verwondering en verontwaardiging verdienen.

„ Het zal ook bij het hoogverlicht en æquitabel oordeel van U Ed. Groot Mog. geene ingreſſie kunnen maken, dat de eerbiedige klagten van de geenen, welken in hunne Voorrechten indrangen vermeenen te lijden, worden geaccuſeerd als openbare beſtrijdingen van het hooge Gebied.

„ Dit was van ouds het lot der klagten van deezen aart; en het is niet de eerſtemaal, dat de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, om de verdediginge van de Rechten der Burgeren en Ingezetenen, gelijke ongunſten heeft moeten ondervinden, en zig heeft horen veroordeelen als de orde verbrekende, als onrust verwekkende, als wederhorigen en naar geene vermaningen willende luisteren. De gevindiceerde vrijheid heeft de vlekken van de vorige beſchuldigingen niet alleen uitgewist, maar de verdrietelijkheden ter eere doen gedenken. En gelukkig, dat de tegenwoordige opſpraak zijne ſource heeft genomen uit eenen geheel anderen bron, namelijk uit eene vertrouwende goedheid, welke door verkeerde inductien, in derzelver gewone en altoos eigen afvloeijingen, is gealtereerd geworden. Nooit heeft de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, of iemand van derzelver Leden, zig opgeworpen als aankanters tegens de Rechten van de Stadhouderen; maar wel geſtaan als handhavers van dezelven, zo als men altoos en onveranderlijk voorneemens is te doen. Het zijn ook geene particuliere Leden, welken zig als partijen aan U Ed.

Ed. Groot Mog. zouden hebben geaddresſeerd; maar het zijn de Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, uitmakende de Meerderheid van de Vroedſchap, welken in die relatie het maintien van de Rechten der Vroedſchap aan de hooge protectie van U Ed. Groot Mog. hebben opgedragen. Dat vier der Leden, welken de overeenkomst hadden geloueerd, echter dit Request niet mede hebben ondertekend, is de waarheid. En de redenen, waar door dezelven daar in hebben geſchroomd, wil de Vroedſchap, even als wijlen haare Koninglijke Hoogheid, ter ontdekkinge gaarne overlaten aan den tijd, welke gewoon is de waarheid in zuiverer licht te doen zien. Hoe zeer de Vroedſchap onbeſchroomd durft vastſtellen, dat de gemelde vier Leden het ondertekenen niet zullen hebben nagelaten om één en de zelfde reden, en dat geene van die zal gevonden worden, welke het beſtaan der Meerderheid, als niet gefundeert, met de overige tien Leden zoude willen of kunnen afkeuren.

„ Ondertusſchen, kan de Vroedſchap, tegens de ingevleide commiatien over hunne Perſoonen en Familien, zig getroosten met het geweten, dat zij dezelven dragen voor het gemeen welzijn en de Vaderlijke vrijheid. Maar dat de Leden, aan welken onwettige verminderingen in hun Recht worden toegebragt, en die alzo genoodzaakt worden zig deswegens te beklagen, uit zodanige oorzaken van hunnen Stand en Rechten zouden vervallen, is in eene Conſtitutie, als die van deeze Provintie, van te gevaarlijken uitzigt, dan dat bij U Ed. Groot Mog. deswegens verdere explicatie nodig zoude zijn.

„ Voor het overige houd de Meerderheid van de Vroedſchap zig altoos gecompromitteerd in de geroemde rechtvaardigheid van U Ed. Groot Mog., welken volmaakt conſidereeren dat het geluk van het Gemeenebest, eeniglijk, beſtaat in het bewaren der termen, welken voorzigtelijk tot beſcherminge, en, te gelijk, tot bepalinge van alle macht zijn geſteld geworden, en nog van de eene, nog van de andere zijde, moeten zijn verdrongen. Dat de wettige Rechten van den Erfſtadhouder zouden worden vermindert, mogte ſtrekken tot verzwakkinge van de tegenwoordige Conſtitutie, wel-

kers handhaving dierbaar moet zijn. Dat de Privilegien der Steden zouden zijn opgeofferd aan de ſterke dispoſitien van een misleid welbehagen, renverſeerd dezelve Conſtitutie *funditus*. En beſluitende op het Hiſtorisch voorſtel der gebeurtenisſe, zedert het Jaar 1755, dat de Vertooners nooit hebben overtreden hun perk, of zig ſchuldig gemaakt aan eenige cabale tot uitſluitinge van hunne Medeleden, wenſchen zij, reciproquelijk, binnen de wettige limiteiten van de Vroedſchap geene invaſie te lijden.

„ Edoch, had de zo hoog gedecrieerde uitſluiting geene beſtaanbaarheid, als in de gedachten en vindingen van zulken, welken het geroemd doorzigt van wijlen de Vrouwe Gouvernante, glorieuſer Memorie, door onwezenlijke bekommeringen hebben willen voorkomen, even weinig gratie meriteerd het ſupport van de Privilegien, bij de tweede en nu in orde volgende ſtellinge geroerd. De ſtelling zelve luid, „ dat de Coſtumen in *Haarlem*, gegrond op de Privilegien „ van die Stad, niet permitteeren dat iemand, in zijn rang „ zijnde, buiten wettige oorzaken van de Nominatie worde „ afgelaten." Tot fundamenten worden geavanceerd de Handvesten van Hertog ALBRECHT van den 4 Maart van het Jaar 1402, van den Hertog FILIPS van den 7 September van het Jaar 1445, en eindelijk ook het reeds veelmaal gemelde Privilegie van de Hertoginne MARIA van den 24 Maart van het Jaar 1477. Uit dezelven word geëlicieerd, dat elk der Vroedſchappen der Stad *Haarlem*, op zijne beurte, Schepen en Burgemeester moet wezen, en dat niemand daar van mag worden verſteken uit haat, nijd, of uit eenige andere oorzaken. Om deeze bijgeroepen Voorrechten als nog werkende te doen zijn, word, te gelijk, aangemerkt dat de vroegere Privilegien door de lateren niet worden geabrogeerd, ten zij dezelven direct daar tegens ſtrijden. En op dit geſtelde word, vervolgens, geformeerd de concluſie, dat hier zouden zijn verbindende Octrooien, volgens welken SALOMON VAN ECHTEN niet voorbij gegaan, maar tot Burgemeester gekozen heeft moeten worden.

„ Maar wanneer ſlechts de behoorlijke onderſcheiding over den inhoud en de vereischten van de gedachte reſpective Privi-

vilegien gemaakt mag worden, zal, terſtond en ten klaarſten, blijken dat het Privilegie van Hertog ALBRECHT in het geheel geene plaatze meer heeft, of in de tegenwoordige Conſtitutie der Regeeringe hebben kan; dat de Gunstbrieven van Hertog FILIPS en Vrouwe MARIA, verre van eene blinde opvolginge van gelijkheid en tourbeurten te vorderen, integendeel uitdrukkelijk komen te eisſchen eene welvoorberaden uitkeuze van Kwaliteiten; en dat het gebod van niemand te verſteken, door den laatstgenoemden Prins en Vorſtinne gedaan, gantsch verkeerdelijk en buiten grond in applicatie word gebragt op eenen voorrang in Sesſie of Jaaren.

„ Wat het eerſte betreft, zo is het de waarheid dat aan de Stad *Haarlem* oudtijds verſcheide Voorrechten, ten opzigte van de Magiſtraatsbeſtellinge, zijn vergund. Doch het is te gelijk waar, dat dezelven elkander *ex diametro* occurreeren, zijnde aldaar omtrent dit ſtuk meer gevarieerd, dan mogelijk in eenige andere Stad.

„ Om hier van geconvinceerd te worden, is niets anders nodig, als de reſpective Privilegien, den ſtand der Regeeringe in de Stad *Haarlem* betreffende, in de gedachten te herroepen, en de voorgangers met de opvolgeren te vergelijken. En de Regenten, welken ten deezen voor U Ed. Groot Mog. verſchijnen, hopen overtuigende te toonen dat door dezelven, tot de twee jongſte ingefloten, de Privilegien zijn gelezen en overwogen.

„ Bij het Handvest van den genoemden Hertog ALBRECHT, gegeeven des Zondags na St. Aegtendag van den Jaare 1380, wierd, allereerst, door dien Vorst, beloofd dat hij niemand zoude magtig maken om den Schout en de Schepenen binnen *Haarlem* te zetten; maar dat hij die macht altoos aan zig zelven en aan zijne Nakomelingen zoude behouden; doch te gelijk reſetveerd hij voor zig, den Schout en de Schepenen te mogen verzetten en vernieuwen „ alſoo die, alst ons ge„ neucht," zelfs binnen 's Jaars. Zonder dat hier mentie is van eenige Nominatie, door de Wetten of den Magiſtraat te formeeren.

„ Maar deeze despotieke en irreguliere ontzettingen, ten dien tijde, gelijk altoos, zware ongenoegens en tweedragt heb-

hebbende veroorzaakt, niet onder de Regenten, hét welk buiten de Handvesten gelezen moet zijn en zonder genoegzamen grond ten laste van dezelven word geſteld, maar onder de Poorteren, zo is „ op het verſoek der Poorteren, en bij goeddun„ ken des Raads onſer getrouwe Steede van *Haerlem*, voir„ noemt," gelijk des Hertogen eigen woorden, zeer verſchillende van de tegenwoordige ſpreektrant, zijn luidende, gevolgd het geallegueerde Privilegie van den 4 Maart van het Jaar 1402; en bij het zelve worden genoemd drieëndertig Perſoonen, uit welken de Graaf, alle Jaaren op St. Geertruidendag, zoude nemen zeven Schepenen, en die zeven Schepenen uit de zesentwintig overigen, alle Jaaren, kiezen vier Raaden, daar in volgende eene voorgeſchreven orde en ſucceſſie.

„ Edoch, even als het opgemelde anterieure Privilegie van den Jaare 1380 door deeze nadere dispoſitie geheel wierd gerenverſeerd en moeste ophouden, zo heeft het laatstgemelde Handvest, ſchoon niet alleen mede bezegeld door den Hertog WILLEM; maar, vervolgens, en door den zelven, en door zijne Dochter JACOBA bevestigd, wederom geene lange geduurzaamheid gehad. Maar, op den 24 Januarij des Jaars 1418, heeft Hertog JAN VAN BRABAND en Vrouw JACOBA, om de getrouwe dienſten der Stad *Haarlem*, bij Handvest, verklaard, dat zij, namelijk de Hertogin en Hertog, alle Jaaren op St. Ambroſiusdag, zouden zetten of doen zetten zeven goede Mannen tot Schepenen, en desgelijks ook Burgemeesters zetten, die een Jaar lang zouden blijven; wederom zonder eenige bijkomende verkiezinge of noeminge door Schepenen of andere Regenten, en veel min met verband van zekere orde of tourbeurten. Men confronteere de twee vergunningen tegens den anderen, en het zal boven het bereik der contradictie wezen, dat het opvolgende met het voorgaande niet ſlegts verſchille in eene accidenteele veranderinge, vermeerderinge of verminderinge van het getal der Regenten; maar dat, ter contrarie, het latere vervatte eene ſubſtantieele en totale vernietiging van de wezenlijke dispoſitie, bij het eerdere geintroduceerd, en eene volkomen hervorming van de opvolginge in rang, bij de Schepenen waar te nemen, in eene vrije verkiezinge, dieſchelijk

door

door den Graave te doen; het welk met elkander *ipſo facto* volſtrekt onbeſtaanbaar komt te zijn. En daar mede heeft het geurgeerde Privilegie van Hertog ALBRECHT geheel opgehouden, en het geene thans, uit eene tumultuaire en niet attente overlopinge van de *Haarlemſche* Privilegien, aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, ſchijnt toegedient te zijn, is zedert driehondert en ruim veertig Jaaren dood en buiten alle uitwerkinge geweest.

„ Niet gelukkiger kan de onderneeming zijn van de zulken, die ook het gedachte Privilegie van Hertog JAN en Vrouwe JACOBA hebben willen ſtellen als den regel, volgens welken als nog de verkiezing van Burgemeesteren en Schepenen der Stad *Haarlem* gedaan zoude moeten worden, daar op insgelijks pogende te gronden eene ſustenue, niet min gevaarlijk dan ongefundeert, te weten, dat de Prinſen Stadhouders bevoegd zouden zijn de Regeering der Stad *Haarlem* te veranderen buiten alle Nominatie. En het is te verwonderen dat men zodanige dwaling ontmoet, niet alleen bij Schrijvers van private Werken, maar ook in geaccrediteerde verzamelingen van Stukken, welken des Lands Hoogheid aangaan. Het gantſche vermeeten zoude zeer ligtelijk, indien des noods ware, met de Handveſten zelven gedeſtrueerd kunnen worden. Doch het geene ten deezen voldoende is, en waar mede ook alle bedenkingen, nopens de validiteit van dit Privilegie, moeten zijn weggenomen, ſlegts tien Jaaren later, namelijk op den 5 Augustus van het Jaar 1428, heeft Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEN alle de verordeningen zijner Voorzaten gealtereerd, en aan de Stad *Haarlem* gegunt dat gekozen zouden worden tachtig Mannen uit de gantſche Gemeente, te weten uit ieder der twintig Hopmanſchappen vier Mannen; dat, bij aflijvigheid van een van deezen, de Burgemeesters eenen anderen in des aflijvigen plaatze zouden verkiezen, en, voorts, dat die goede Mannen van den tachtigen, alle Jaaren, zouden verkiezen vier Burgemeesteren. En deeze verkiezing ſtaat wederom vrij, buiten bepalinge van eene Klasſis, waar uit dezelve zoude worden gedaan, gezwegen dat eenige opvolging in zodanige Klasſis te obſerveeren zoude zijn.

„ Hier

„ Hier bij is het echter nog niet gebleven; maar het nu laatstgedachte Privilegie, alleen vergund zijnde tot des Hertogen wederzeggen, zo heeft dezelve, op den 7 September van het Jaar 1445, weder eene andere ſchikking willen beramen, en bevolen dat de Vroedſchap en Rijkdom der Stede, bij hunnen Eed, zouden verkiezen tachtig gekwalificeerde Perſoonen; dat deeze tachtig Perſoonen, geduurende tien Jaaren, en ten einde van dezelven nog tot wederzeggens toe, zouden kiezen en noemen tweeëntwintig Perſoonen, mede gekwalificeerd om die te preſenteeren aan den Hertog of zijne Gemagtigden, om daar uit te nemen en te ordineeren vier Burgemeesters en zeven Schepenen. Edoch eer de gemelde tien Jaaren ten einde waren gelopen, heeft de meergedachte Hertog, voor de derdemaal, nadere voorziening willen doen, en, in plaatze van de tachtig Mannen, andere veertig hebbende geſteld, zijn deezen weder gekwalificeerd, om, geduurende den tijd van tien Jaaren, te nomineeren de tweeëntwintig Perſoonen tot het zelfde einde, zo als bij het vorige Privilegie was gelast geworden.

„ Eindelijk is door de Hertoginne MARIA, bij het geallegueerde Handvest, in dato den 24 Maart van het Jaar 1477, het gantſche Regeeringswezen in de Stad *Haarlem* geretoucheerd, en ingevoerd de orde, zo als in de wezenlijkſte poincten als nog word gevolgd, en waar over hier na meer bijzonderlijk zal worden geſproken. Dit Privilegie is expresſelijk gegeeven als „ eenre nieuwer gifte," vernietigende alzo alle vorigen; en de Vorſtin verklaard bij het zelve, mede uitdrukkelijk, het Recht tot de Nominatien, zo als die aldaar worden gemeld en geordonneerd, de Stad *Haarlem* te geven „ voor haar, en voor haare Nakomelingen," en dat de verkiezing en ordineering van de acht en van de veertien door haar vastgeſteld, zal geſchieden „ van nu voortaan en tot eeuwigen dage." Waar mede dan onwederſprekelijk is bevestigd, dat het Privilegie van Hertog ALBRECHT zeer ontijdig is gereſuſciteerd.

„ Maar volſtrekt onmogelijk ware het geweest het nu veelgeroerde Handvest van Hertog ALBRECHT, aan wijlen de Vrouwe Gouvernante, ter hand te ſtellen als een Privilegie, vol-

volgens het welke de verandering der Magiſtraaten in de Stad *Haarlem* nog heden geregeld zoude moeten worden, indien men zig flegts hadde herinnerd dat het zelve, zedert den Jaare 1418, nimmer als zodanig is geobſerveerd geworden; en dat altoos, zo door de Succesſeuren van den vergunner in de Graaflijke Regeeringe, als insgelijks bij de Prinſen Stadhouderen, welken tot in het Jaar 1650 gefungeerd hebben, vervolgens mede bij de Doorluchtige Prinſen Erfſtadhouderen, WILLEM DEN III en WILLEM DEN IV, en eindelijk ook bij haare Koninglijke Hoogheid, zo geduurende derzelver gantsch beſtier, als ſpeciaallijk nog in het Jaar 1758, direct tegens het zelve is gehandelt. Geene waarheid echter is zekerer en meer evident, dan deeze.

„ De verkiezing van Schepenen moest, ingevolge het nu veelgedachte Voorrecht van Hertog ALBRECHT, niet gedaan worden uit eene Nominatie, min nog uit eene Nominatie, op welke ook gebragt worden Perſoonen, die geene Leden van de Vroedſchap zijn; maar uit de gantſche Vroedſchap, en zonder daar buiten te gaan. Doch de hooggemelde Graaven en Stadhouders, en bij ſuccesſie insgelijks de Vrouw Gouvernante, hebben niet alleen de Schepenen geëligeerd uit Nominatien, en wel uit Nominatien, mede voorſtellende Perſoonen, welken geene Leden van de Vroedſchap kwamen te wezen; maar, bovendien, zijn door dezelven, actueellijk, verkozen, zulken, welken niet tot de Vroedſchap waren behorende, ook met voorbijgaan van de Leden van de Vroedſchap. En om U Ed. Groot Mog. niet te fatigeeren met een amas van voorbeelden, welkers getal weinig minder zal zijn, dan dat der verkiezingen, waar van geheugen of aantekening is overgebleven, wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, heeft, op den 17 September van het Jaar 1758, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Schepenen in *Haarlem* verkozen Mr. AALST VAN DER HOOLCK DE BRUIN en NANNING BERKHOUT, die geene Vroedſchappen zijn, en gepasſeerd den Vroedſchap Mr. JAN DIEDERIK PAAUW, geboren HOEUFT, Heere van *Buttingen*. Volgens het zelve Handvest mag niemand, die eens Schepen of Burgemeester is, weder in het Gerechte komen voor dat elk van de Vroedſchappen, Schepenen of Burgemeester geweest zullen heb-

hebben; en dit is de gelijkheid, die de Hertog vordert, namelijk „ dat elk van de drieëndertig Knapen, voerscreve, „ gelijck aan onzen Gerechte wezen zal." Maar wijlen haare Koninglijke Hoogheid heeft, op den gezegden 17 September van het Jaar 1758, tot Schepenen gelieven te verkiezen JEAN SALOMON LA KLÉ, Mr. ZACHARIAS STERNIS, DIRK VAN DER WAAIEN en Mr. WILLEM JAN VAN HOOGENDORP, welken se meermalen als Schepenen hebben gefungeerd, en uit te sluiten den genoemden J. D. PAAUW VAN BUTTINGEN, die nooit in het Gerechte geweest is.

„ Minder nog is het gezegde Privilegie geconsidereerd geworden in de verkiezinge van Burgemeesteren, het zij men ooge op de geenen, aan welken deeze verkiezing bij het veelgemelde Handvest is aanbevolen, het zij de aangeprezen gelijkheid in de Persoonen, die verkozen zijn geworden, de reflectie is vorderende. De verkiezing van Burgemeesteren had Hertog ALBRECHT, uitdrukkelijk en privativelijk, bevolen aan de zeven Schepenen. Maar nimmer hebben de opgevolgde Landsheeren, nimmer hebben de Prinsen Stadhouders en Erfstadhouders, de verkiezing van Burgemeesteren der Stad *Haarlem* beschouwd als aan hen niet competeerende, of dezelve aan de geëligeerde Schepenen gerenvoleerd. En wijlen haare Koninglijke Hoogheid heeft zig nogmaals onbezwaard gevonden, in derzelver hooge kwaliteit, te doen de Electie, waar over U Ed. Groot Mog. presént geoccupeerd worden. Omtrent de Persoonen, tot vervullinge van de Burgemeesterstoel te verkiezen, had Hertog ALBRECHT gewild dat in achtinge zoude worden genomen de nu veelgemelde gelijkheid, en dat elk even dikmalen met deezen last zoude worden bezwaard of vereerd. Maar, om wederom tot geene andere exempelen te provoceeren, als directelijk tot het voor handen zijnde geval, ISAAK KLIFFORD, Mr. JAN VAN STYRUM en Mr. DAVID VAN LENNEP, die nooit Burgemeesters waren geweest, heeft haare Koninglijke Hoogheid gelieven te passeeren, en te verkiezen Mr. JUSTUS WITTE, Mr. JACOB DEUTZ en Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, allen meermalen als Burgemeesteren hebbende gedient. Zelfs is onder de verkiezinge uit de gedachte Burgemeesteren, welken meer in die post hebben gestaan, geen aanschouw genomen op de gelijkheid,

en

en dat elk in en tot dit Ampt egaal moeste worden beroepen; maar Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG is aan Mr. AREND DE RAAD voorgetrokken.

„ En op welken grond is dat alles geſchied? Niet door eene uitſluiting tegens de Privilegien; niet door eene convenientie van de overmacht; niet om dat de Regenten zouden ophouden, moreelijk, in derzelver waardigheid, gezag en eere gelijk te zijn; het welke de gelijkheid is, die, zonder af te wijken van het voorſchrift van rechtvaardigheid en deugd, niet kan worden vernietigd; maar op het wettig fundament, dat aan den Prinſe Erfſtadhouder competeerd eene vrije Electie uit de overgeleverde Nominatien; en dat het Privilegie van Hertog ALBRECHT, volgens het welke elk, *vi juris*, gelijk en op zijne tourbeurte aan den Gerechte zoude moeten komen, geene plaats is hebbende.

„ Wanneer, bovendien, het meergedachte Privilegie van Hertog ALBRECHT wat nader word ingezien, ontdekt zig de Conſtitutie der Regeeringe van dien tijd, gelijk hier voren reeds kortelijk werd aangewezen, in deezer voege: dat de Vorst had geſteld drieëndertig Perſoonen, welken als het Lighaam der Regeeringe kwamen uit te maken. Uit deeze drieëndertig Perſoonen had de Hertog, aan de eene zijde, zig voorbehouden, dat hij alle Jaaren zoude nemen zeven Schepenen, en dus zonder eenige Nominatie. Daar tegens zouden, aan de andere zijde, niet de Graaf of Hertog, maar de geëligeerde Schepenen, uit de zesentwintig Mannen, welken, na de verkiezinge van de zeven Schepenen, in het voorgedachte corps overbleven, kiezen vier Raaden, onder welken naam, ten dien tijde, de Burgemeesters wierden verſtaan. En deeze verkiezingen, zo wel van Schepenen, door den Landheere zelven te doen, als die van Burgemeesteren, heeft de Hertog zodanig willen regelen, dat elk van deeze drieëndertigen daar toe gelijk zouden wezen, zodanig, dat die eens Schepen of Raad had geweest, niet weder verkozen zoude worden, voor dat elk van de opgemelde drieëndertigen Schepen of Raad geweest zoude hebben. In dusdanigen Sijsthema konde eene opvolging onder de door den Graave geëligeerde Perſoonen plaats vinden, uit oorzake dat de Vroedſchappen, vol-

volgens dit Privilegie, niet waren gechargeerd om in hunne benoeminge te moeten acht geven op eenige perſoneele kwaliteiten der benoemden, anders als dat dezelven tot het getal der drieëndertigen behoorden. En het ſtond alleen ter verantwoordinge van den Graave, of de Perſoonen, door hem onder de drieëndertigen geplaatst, hadden de vereischte hoedanigheden, om, als rechtvaardige Rechters en als getrouwe Raaden, het gemeene welzijn ter hand te nemen. Zwaar is deeze verantwoording voor een Vorst, die zig herinnerd te eenigen tijde over het vertrouwde bewind reſponſabel te wezen, niet alleen voor het gunt hij zelve heeft verricht, maar ook wegens dat geene, het welk door anderen, aan wien hij onwaardig de adminiſtratie van het publieke nut heeft vertrouwd, misdaan of verzuimd mag worden. Te gelijk echter is het onmogelijk voor den Vorst, de perſoneele hoedanigheden der particulieren onder zijn gebied uit eigen bevindinge te kennen; maar dezelve is in de noodzakelijkheid, om, dienaangaande, de onderrichtingen van anderen in te nemen en te vertrouwen, welken ſomwijlen adviſeeren met gantsch andere afzigten, als die tot des Prinſen welzijn en het nut des Staats, zijn ſtrekkende. Om zig hier van eenigzints te ontlasten, zo hebben de Succesſeurs goedgevonden dat zekere uitkeuze van een grooter getal hunne Electie zoude voorgaan; en zij hebben de geenen, aan welken deeze benoemingen wierden opgedragen, gechargeerd reguard te nemen op zodanige kwaliteiten, als de Vorst in de voorwerpen van zijne verkiezinge was requireerende. Om daar in te meer gerust te mogen wezen, is deeze last aan de benoemeren opgedragen, niet eenvoudig, maar op de heilige verbindtenisſe van hunnen Eed, of de inſpraak van hunne Conſcientie. En de wijsheid der ouden heeft tot grond deezer voorzieningen gehad, dat de hoedanigheden der Perſoonen, in de verſchillende Steden en Landſchappen, aan niemand zo wel, als aan de Medeburgeren en Regenten der Plaatzen, bekend behoren te wezen. Gelijk uit de zelfde oorzaak en tot nog meer zekerheid, van ouds, in het doen van de verkiezingen uit de Nominatie, gemeenlijk was gevolgd de nog nadere onderrichtingen van de Burgemeesteren of Officieren; waar van de

blij-

blijken in verscheide besluiten van U Ed. Groot Mog. Vergaderinge worden gelezen. Daar tegens zijn deeze Nominatien aan de zijde der Steden beschouwd als gunsten, gelijk dan de gevolgen van eene goede of kwaade bestieringe van de Magistratuure, in de eerste plaatze en directelijk, bij dezelve te huis worden gevonden. Maar nevens de gunst staat de last. Die de benoeming doet, treed in deelgenootschap van de bovengemelde verantwoordinge. En het maakt eene volstrekte strijdigheid, op Eed en Conscientie te moeten benoemen den besten, daarover voor God en den Souverain schuldig te staan, en geene vrijheid te hebben om te mogen kiezen, om den minder geschikten te mogen laten, den meer nuttigen te mogen voorstellen, maar gebonden te wezen aan eene orde en rang van opvolginge, die ook den kwaaden zoude stellen in de plaatze, alleen voor den goeden geordonneerd.

„ Waar mede overgaande tot de Privilegien van Hertog FILIPS van dato den 7 September van het Jaar 1445, en van desselfs Kleindochter, Vrouwe MARIA, gegeeven den 24 Maart van het Jaar 1477, zo zal, met den eersten opslag, zig voor de oogen presenteeren, dat, in beide deeze Voorrechten, geene schaduwe word gevonden van zodanige opvolginge in rang, als gantsch abusivelijk uit het vernietigde Handvest van Hertog ALBRECHT zoude worden geobtrudeert; maar dat, direct ter contrarie, zeer ernstig gelast is de verkiezingen te doen met serieuse attentie op de personeele hoedanigheden. Naamlijk de Hertog FILIPS verklaard te ordineeren „ dat de Vroedschap en „ Rijkdom der Steede zoude kijesen, bij hoiren eijde, die zij „ daar toe openbairlic doen zullen, tachentig Persoonen, die „ rijcste, eerbaarste, notabelste, reckelixte, ende vredelixte „ van onzer voornoemde Stede, van wat conditie of state dat „ zij zijn: en, vervolgens, dat deeze tachentig Persoonen zul„ len kijesen ende nomen, bij gelijken eijde, twee ende twin„ tig Persoonen uten alrerijcsten, notabelsten, oirbaerlixten, „ reckelixten ende vredelixten Mannen derzelver Stede, die „ den voornoemden tachentig bij haire conscientie dijncken „ zullen oirboirlixt, werdixt ende proffijtelixt voor ons en on„ zer voirschreven Stede, ende zullen die presenteeren ende „ overleeveren ons of onzer Gecommitteerden, om uten sel-

„ ven twee ende twijntige gecoren te neemen, te ſtellen en-
„ de ordineeren vier Borchmeiſters ende ſeeven Scepenen."
En de Vorſtin MARIA ſpreekt, in niet minder klare bewoordingen, eerst, dat de vierentwintig Perſoonen, door haar geſpecificeerd, „ ſullen mogen kieſen en ordineeren, bij hoeren
„ eede, twee en twintig Perſoonen van den rijcxten, nota-
„ belſten, reckelixten en vredelixten van onſer voirſchreven
„ Stad; ende vervolgens, dat bij deeze twee en twintig
„ Perſoonen ſullen worden gecoren agt Perſoonen van den
„ allernotabelſten, oirboirlicſten, reckelicſten ende vredelic-
„ ſten, uit welken de Burgemeesteren zullen worden geëli-
„ geerd." In dusdanige verkiezinge, met oordeel en uitleezinge te doen, termineerd zig de last der Vorſten, en geenzints in het opvolgen van tourbeurten.

„ Met dezelve ſtemmen overeen, zo de regels van het gemeene Recht, volgens welken eene Nominatie beſtaat in de vrije kiezinge van twee of meer Perſoonen, uit welken de Electie moet worden gedaan; als de orders, ook in latere tijden, omtrent de Magiſtraatsbeſtellinge binnen de Stad *Haarlem* geëmaneerd. Dus word, bij de Acte van het Hof van *Holland*, in dato den 21 April van het Jaar 1501, het formeeren der Nominatien, tot tweemalen, genoemd eene Electie en kiezing. Bij het Apoſtil van Prins WILLEM DEN I, van dato den 23 Augustus van het Jaar 1578, word de aangeſtelde Vroedſchap geauthoriſeerd om te treden in de verkiezinge van acht Perſoonen, ten einde daar uit bij zijne Excellentie geëligeerd te worden vier tot Burgemeesteren. En het hier voren gemelde Octrooi, inhoudende de fundamenteele Conſtitutie van de *Haarlemſche* Regeeringe, kent geene andere Nominatien tot het Burgemeesterſchap, als welken geformeerd worden door de vrije inbrenginge van acht Perſoonen, om daar uit op te maken het dubbel getal, uit het welk, bij orde, de Electie geſchied.

„ Maar de goedgedachte kiezingen of benoemingen in deezer voege zijnde gereguleerd, en uitdrukkelijk wezende geſteld de requiſiten en hoedanigheden, welken in de Perſoonen, die genomineerd mogen worden, moeten exteeren, dan volgt, in de tweede plaatze, in beide Handvesten, „ zonder
„ ije-

„ ijemende daar vvt," dat is uit de zodanigen, welken met deeze kwaliteiten zijn voorzien, „ te verstreeken, om haat, „ nijd ofte om eenigerhande saaken;" of, zo als de Hertog FILIPS spreekt, „ om eenigerhande andere zaken." En deeze verordening, zo als dezelve door de wijze Wetgeveren zorgvuldig en voorzigtelijk is gedaan, erkent de Meerderheid der *Haarlemsche* Vroedschap te zijn niet alleen wettig en redelijk, maar, bovendien, allezints prijsselijk. Geen Regent, die waardig is deezen naam te dragen, en die weet dat hij zijn Ampt voert voor God, en in deszelfs bijzonder aanzijn, kan in staat wezen om zulken, welken hij, in gemoede en op zijnen gedanen Eed, is achtende te wezen van de voorsz. kwaliteiten, uit te sluiten. De Vroedschap is zelfs niet onbewust hoe de Keizer ALEXANDER, in *L. Unic. Codicis, si propter Inimicitias Creatio facta sit*, uitdrukkelijk heeft bevolen, *non ex Amicitia Creationes fieri debere, sed Æstimatione vera & Commodo Reipublicæ.* En men wenscht, oprechtelijk, dat deeze regel aan hen en aan allen, dien eenige macht tot benoeminge of verkiezinge in het Gemeenebest is aanbevolen, altoos voor oogen moge staan. Ja men is met wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser Memorie, in de volmaakte overeenstemminge, dat aan niemand, uit haat, nijd, of andere ongeoorloofde oorzake, de uitsluiting mag worden gegeeven, al waren deeze Privilegien nooit in de waereld geweest. Maar de Vroedschap, en speciaal derzelver Meerderheid, protesteerd, heiliglijk, dat hunne *vota* tot de Nominatien niet aan haat, nijd of eenige andere verfoeielijke motiven hebben gesuccumbeert; maar dat die zijn uitgebragt in goede trouwe, en volgens hunnen Eed en Conscientie. Zij defieeren vrijmoedig, dat bewijs van het tegendeel gebragt zal kunnen worden, en zeggen den geenen, welken haare Koninglijke Hoogheid met dusdanige aandragt hebben willen sub- en obripieeren, dezelve toe voor vuilen laster. De Privilegien gebieden dat tot de Nominatien gekozen zullen worden Persoonen, voorzien met de voorgeschreve hoedanigheden. Deeze hoedanigheden daar zijnde, verbieden de Privilegien iemand daar uit te versteken om haat, nijd of eenigerhande andere zaken. Zo het verbod, als het gebod, is gesteld op den Eed en het dictamen van de Conscientie. Maar

de Meerderheid der Vroedſchap herhaald haare betuiging, dat zijlieden tot de gemelde Nominatie hebben gekozen en voorgeſteld de zulken, welken zij, op hunnen Eed, hielden te zijn uit de allerrijkſte, notabelſte, oorbaarlijkſte, rekkelijkſte en vredelijkſte Mannen van de Vroedſchap, binnen welken hunne benoeming door het Octrooi is bepaald; dat zijlieden hebben benoemt de geenen, welken zij op hunne Conſcientie waren dunkende, uit de gezegde Vroedſchap, te wezen de nutſten, waardigſten en profijtelijkſten voor de Stad en voor het Land; en dat zij daar uit, dat is, uit de Leden van de Vroedſchap, die zij, volgens hunnen Eed en Conſcientie, waren oordeelende de gerecenſeerde kwaliteiten te bezitten, niemand hebben verſtoken om haat, nijd of om eenigerhande andere zaken. Dit is de zin van de gedachte Privilegien, appliceerende het verbod, om iemand te verſteken, op die geenen, welken geïnvestieerd zijn met de gevorderde perſoneele hoedanigheden, of immers door de benoemeren, op hunnen Eed en Conſcientie, voor zodanigen worden gehouden, en niet blotelijk op allen, welken zig met den rok der Vroedſchap vinden omhangen. En de getraduceerde Meerderheid heeft alzo voldaan aan haaren pligt.

„ Zoude men aan de Handvesten opdringen eene andere beteekenis, en moesten noodzakelijk tot Burgemeesteren worden genomineerd, die in rang van Vroedſchap de naasten zijn, zonder dat plaatze mag hebben de uitlezing van het caracter, bij de Wetten voorgeſchreven, zo worden, op eenmaal, gerenverſeerd alle de gronden der Regeeringe; dan is 'er geene verkiezing of vrijheid tot de Nominatien; maar het geene was vergund als eene met oordeel in te richten Electie van een dubbel getal, word gedegradeert tot eene ſtomme lijst der acht naaste Vroedſchappen, in derzelver rang en orde; en de zorg, met welke de oppermacht, omtrent de bekwaamheid en geſchiktheid der Perſoonen, voorziening heeft willen doen, word geſteld tot openlijke beſpottinge. Men houd, in verſcheide Steden, het ingaan der Nominatien voor eene handeling van zodanige ſerieusheid, dat over dezelve Gods heilige naam en de invloed van zijnen geest, niet alleen bij het aanvangen der Vergaderingen, maar ook des Zondags daar bevorens, in de Kerken, voor de ge-

geheele Gemeente, plegtig word aangeroepen. Maar dit gantsche werk veranderd in eene iedele ceremonie. Des aangeroepenen adsistentie word de gelegenheid om te kunnen medewerken openlijk afgesneeden. Een Feuillet, gescheurd uit de gedrukte Registers, en vertoonende slegts de namen der Vroedschappen, met den tijd en rang van derzelver aanstellinge, kan voldoen voor de Nominatien, die met zo veel moeite van de Prinsen en Souverainen van den Lande gesolliciteerd, en door dezelven als hooge gunsten geschonken zijn. En of dit alles te weinig ware, in de Constitutie, zo als de menschelijkheid bestaat, en daar niet allen ressorteeren onder de Klasis der geesten, wier harten, volgens het zeggen der ouden, *de meliore luto* geformeerd zijn; zo word de Vroedschap gebragt in de volstrekte perplexiteit van haaren Eed geweld te moeten aandoen, en te kiezen anderen, als van welken hen de benoeming zo hoog en ernstig is bevolen; of te vervallen in de ongunst, welke de Meerderheid der *Haarlemsche* Vroedschap heeft getroffen, of schoon bij haar met alle lijdzaamheid is gedragen geworden.

„ Om deeze gevolgen in eenen klaaren dag te doen zien, verzoekt men, eerbiediglijk, de vrijheid van het geforceerde Sijsthema, tot welkers introductie gearbeid word, te mogen stellen in applicatie van zaken; doch onder uitdrukkelijk Protest dat het gezegde niet zal worden toegepast op Persoonen, gelijk oprechtelijk geene Persoonen daar bij worden bedoeld of gemeend.

„ Volgens de nu veelgemelde Privilegien moet een Vroedschap, bij den gedanen Eed, en alzo met onderwerpinge van zijn dierbare ziele aan geprovoceerde vervloekinge, *si sciens fallit*, tot Burgemeesteren der Stad *Haarlem* kiezen, in de eerste plaatze, van de allernotabelsten; zal hij benoemen een Zoon der Aarde, welke zijnen Vader, immers zijnen Grootvader, niet kan verifieeren? echter deeze heeft de merite, dat, bij opvolginge van eene tourbeurte, het deszelfs rang zoude wezen. De Vroedschap moet, in de tweede plaatze, onder de zelfde verplichtinge, nomineeren van de oorbaarlijksten; zal hij voorstellen zulk eenen, die zo geschikt komt te zijn tot bevorderinge van des Stads nut, als een Ezel tot de Lier, die

nooit nog op de Stad, nog op de gronden en beweegraderen van derzelver welvaren, eenige attentie of applicatie gehad heeft? nogthans deeze heeft de verdiensten van in orde voor te zitten. De Vroedschap moet, nogmaals op den Eed, verkiezen van de rekkelijkſten; zal hij nomineeren eenen Koriolanus, die, uit eene onbuigbare opvattinge, zijn Vaderland op den oever des verderfs brengt? Vervolgens is de Vroedschap, ingevolge het Octrooi van den Jaare 1651, verbonden, om, in goede Conscientie, te moeten voordragen van de allerrechtvaardigſten; zal hij in die Vierschaar, daar een aldoorgrondend Rechter zit, en daar zijn eigen bewustheid voor beschuldiger en te gelijk voor getuigen dient, verschijnen met eenen, die het Recht in zijne handen te koop voert? Voor den zelfden Rechterstoel word van hem gevordert, dat hij zal presenteeren van de verſtandigſten; en op dit point zoude aan een voorrang van ouderdom het meeste gedefereerd mogen worden, dewijl het de veelheid der Jaaren is, die wijsheid te kennen geeft, en die den geest in den mensch door tijd en oeffeninge verſtandig maakt; maar nevens den regel staat de uitzondering, en daar is gezegd, de grooten zijn niet wijs, en de ouden verſtaan het Recht niet; zal de Vroedschap zijne plegtig aangenomen verbindtenissen aan de toevalligheden van begaafdheid of oeffeninge blindelijk moeten abandonneeren? Eindelijk de Vroedschap moet kiezen van de vreedzaamſte liefhebberen van het Vaderland; mag een woelende en oproerſtokende GRACCHUS de Man zijn, daar hij mede voortreed?

„ Men considereerd wel; dat, dewijl de Burgemeesters der Stad *Haarlem* moeten worden gekozen uit de Vroedschappen, overzulks geene voorwerpen behoorden te zijn nominabel tot het Burgemeesterschap, in welken de genoteerde hoedanigheden zouden kunnen ontbreken. Maar, protesteerende nogmaals niemand der Leden van de Vroedschap, ook in het allerminſte, die te willen taxeeren, en dat geen Persoon gebuteerd word, directe of indirecte, zo moet men ter zake aanmerken, dat de kwaliteiten, bij het Octrooi en Privilegie vereischt in de Vroedschappen, niet de zelfde zijn, die gerequireerd worden in zulken, welken nominabel zullen wezen tot het Burgemeesterschap. Om tot Lid der Vroedschap geëligeerd te kunnen zijn, word ge-

gevordert dat de Persoon moet wezen, 1. van de gekwalificeerdste Burgeren; 2. binnen de muuren van de Stad *Haarlem* woonachtig; 3. geboren binnen dezelve Stad of haaren Vrijdom, ten tijde deszelfs Ouders aldaar vaste woonplaats hadden, en zijn Poorterschap niet hebbende verwoont, ten zij het zelve vervolgens weder hadde verkregen, en, na dato van den gedanen Eed, den tijd van een Jaar en zes weken achter den anderen binnen de Stad of de Vrijdom van dezelve weder gewoont hebbende; 4. of ook geboren binnen deeze Provintie van *Holland* en *Westfriesland*, en zijn Poorterrecht verkregen, en, na dato hier van, zes Jaaren na den anderen binnen de Stad of derzelver Vrijdom gewoont hebbende; 5. oud zijnde vijfentwintig Jaaren of daar boven; 6. gegoed volgens de oude Privilegien; en 7. doende openbare Professie van de waare Christelijke *Gereformeerde* Religie, zo als dezelve bij het Sijnode van *Dordrecht* is bevestigd en in de publieke Kerken geleerd word. Ten aanzien van deeze verkiezinge der Vroedschappen is, bij de weederherstellinge der Stadhouderlijke Regeeringe, in het Octrooi geen de minste verandering toegekomen; en overzulks zal, ten dien reguarde, geene bedenking plaats kunnen vinden, of het zelve is *in viridi observantia*. Doch de kwaliteiten, daar bij geroerd, voldoen niet, om op dezelven tot Burgemeester geëligeerd te worden. Maar zal eene behoorlijke verkiezing tot deeze waardigheid worden gedaan, zo moet nog naar andere en meer hoedanigheden worden gezien. En het is wel eene der requisiten, om tot het Burgemeesterschap gekozen te kunnen worden, Lid te zijn van de Vroedschap. Maar Lid te wezen van de Vroedschap constitueerd niet alle de vereischten, welken in een Kandidaat tot de Burgemeesterlijke waardigheid worden gevordert. De eerste notabelheid, de nuttigheid, de rekkelijkheid, de rechtvaardigheid, het verstand, en de vreedzame liefde van het Vaderland, zijn het, die in een Lid van de Vroedschap moeten gevonden worden, zal hij, volgens de Privilegien, recommandabel wezen. Het oordeel hier over is geconfieerd aan den Eed en de Conscientie der Medeleden, aan welken het Recht tot het formeeren van de Nominatie plegtig is opgedragen. En te stel-

len een Recht van opvolginge voor alle de Leden van de Vroedſchap, zonder discretie, is niets anders, als de Privilegien directelijk achter af te werpen, en de gekwalificeerde Burger, geboren of wonende, zedert de bepaalde tijden, binnen de Stad *Haarlem*, hebbende de vereischte Jaaren en goederen, en doende Profesſie van den publieken Godsdienst, moet, wanneer hij Vroedſchap is geworden, *ipſo facto* ſuccedeeren tot het Burgemeesterſchap, ſchoon dezelve niet van de allernotabelſten, niet nut, niet rekkelijk, niet rechtvaardig, niet verſtandig, en geen vreedzaam liefhebber van het waarde Vaderland zoude mogen zijn.

„ En houdende hier mede insgelijks voor afgehandeld en volkomen gedilueerd het geene uit de Privilegien van den *Bourgondiſchen* Hertog en deszelfs Kleindochter, tot ſtavinge, ware het mogelijk, van een Recht van opvolginge in de Regeeringe der Stad *Haarlem*, is bijgebragt geworden, zal men korter mogen zijn ten opzigte van de geavanceerde exempelen. Altoos ieverig op het geluk van met wijlen haare Koninglijke Hoogheid te zijn overdragen in den grond, dat de Privilegien, Wetten; Coſtumen en Uſantien het richtſnoer moeten wezen, waar naar de Regeeringe van het Land en de Steden beſtierd moeten worden, zullen twee particuliére gevallen, waar in eene overmacht zoude hebben kunnen effectueeren, het geene dezelve was oordeelende van de convenientie te zijn, weinig vermogen tegens het uitdrukkelijk Octrooi en Privilegie, door U Ed. Groot Mog. wettig verleend, en het geene hier voren is gevindiceerd te zijn in kracht en obſervantie. En nog minder zal aan deeze twee gevallen gedefereerd kunnen worden, wanneer men waarneemt dat dezelven zig vinden gantsch buiten de termen van het tegenwoordige caſus.

„ Want, beſchouwende het gebeurde, in den Jaare 1681, omtrent den Perſoon van BALTHAZAR KOEYMANS, die in het Jaar 1672 tot Vroedſchap der Stad *Haarlem* was aangeſteld, zo word, in de deliberatien over deszelfs toeſtand, geen ſchaduwe gevonden van bedenkinge over zodanige tourbeurten en noodzakelijke opvolginge in den Gerechte, als uit het Privilegie van Hertog ALBRECHT word getrokken. Integendeel

deel, was dezelve reeds in het Jaar 1680, in de verkiezinge tot Burgemeester, volgens de vrijheid en het vereisch der Privilegien, voorbij gegaan, en ABRAHAM LORREIN, bij ſurrogatie, voor den zelven verkozen. Maar de overweeging ging daar over, hoe de gemelde BALTHAZAR KOEYMANS, ter zake van zijne ongelegenheid, bij de Vroedſchap gehouden mogte worden. Hier op is, den 29 Augustus van het Jaar 1681, proviſioneellijk, en niet bij diſpenſatie van eene anderzints verpligte opvolginge, maar in kracht van verbiedende Reſolutie, beſloten dat de Leden van de Vroedſchap den zelven in de te maken Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen zullen voorbij gaan; wordende de finale overleggingen, hoe dezelve te conſidereeren zoude zijn, gedifferéerd. Vervolgens is, den 26 December van het Jaar 1682, ter gelegenheid van de verkiezinge van Theſaurieren, nader gereſolveerd den genoemden BALTHAZAR KOEYMANS geen Biljet te huis te zenden. En het is niet, als met den aanvang van het Jaar 1688, dat de Vroedſchap is overgegaan om dit Lid weder tot derzelver Vergadering te convoceeren. Was bij de toenmalige Regenten geweest het doorzigt, om het lang verſtorven Privilegie van Hertog ALBRECHT, als levende en werkende, van emplooi te doen zijn, zekerlijk had deeze BALTHAZAR KOEYMANS geen Vroedſchap kunnen blijven; maar de Medeleden waren verpligt geweest tot de verkiezinge van eenen anderen, in deszelfs plaatze, te procedeeren. Integendeel zouden de Medeleden, volgens het gedachte Privilegie, geén de minſte bevoegdheid hebben gehad om den zelven, Vroedſchap blijvende, van zijnen rang en tour van verkiezinge door eene Reſolutie uit te ſluiten. En de Erfſtadhouder zoude hier op niet hebben gelaxeerd, maar het Handvest van Hertog ALBRECHT, ten dien tijde reeds meer dan twee Eeuwen buiten obſervantie zijnde, en daar tegens bij het gemeene Recht in faveur van dusdanige ongelukken wezende gediſpenſeerd, zo heeft de Vroedſchap van deszelfs remotie moeten afzien, en zig met de gemelde ſchikkingen vergenoegen.

„ Vervolgens was, in het geval van den Jaare 1687, geheurd eene bijzonderheid, dat maar zes Heeren wierden gevonden, welken, volgens het Octrooi en de vastgeſtelde Re-

gementen, benoemd konden worden. Om hier aan te remedieeren, was bij de Vroedſchap, op den 30 Augustus van het Jaar 1687, tegens de vastgeſteide en aangenomen maximes, beſloten de Regenten, welken nog actueel van wegen de Stad in Commisſien waren, en alzo niet op de Nominatie gebragt mogten worden, deswegens te diſpenſeeren, en dezelven te kwalificeeren tot ſuppletie van de Nominatie. Maar over de extenſie van deeze Reſolutie verſchil vallende, was, op den dag der Nominatie, bij eene Meerderheid van vijfentwintig Leden, verklaard dat men niet gebonden zoude zijn om de zes Heeren, welken buiten diſpenſatie nominabel waren, te moeten nomineeren. Hier door de gelegenheid geboren zijnde om Mr. WILLEM FABRITIUS, welke onder de gedachte zes Heeren was reſorteerende, en die anderzints, door het mankement van een meerder getal Subjecten, noodzakelijk tot verkiezinge voorgeſteld had moeten zijn, van de Nominatie af te laten, zo was die occaſie gelaiſeerd en anderen gekozen. Dat nu diergelijke bijzondere Reſolutien, waar mede van de vastgeſteide en in vigeur zijnde gebruiken gelacheerd word, niet mogen ſtrekken in iemands præjuditie, inzonderheid wanneer dezelven niet eenſtemmig, maar bij pluraliteit, zijn gearreſteerd, berust in goede gronden van Rechten. En dat de Stadhouder zig daar in heeft gefundeert, blijkt, *ad oculum*, uit deszelfs Misſive. Maar ten reguarde van SALOMON VAN ECHTEN is geene Reſolutie genomen, die deszelfs conditie zoude benadeelen, en kiesbaar ſteide zulken, die, volgens de regelen, niet kiesbaar waren geweest. De omſtandigheid dat de Vroedſchap zig ontbloot had gezien van een genoegzaam getal Peſoonen, welken acht Jaaren als Leden van dezelve hadden gefungeerd, was den 7 October van het Jaar 1756 opgehouden, en daar door de verdere Genomineerden, ISAAK CLIFFORT, Mr. JAN VAN STYRUM en Mr. DAVID VAN LENNEP, te gelijk en *eodem momento*, met SALOMON VAN ECHTEN gekwalificeerd geworden om zig tot het Burgemeesterſchap te zien preſenteeren. Met deeze vier Leden ſtonden nog acht anderen in egale bevoegdheid, alzo allen den ouderdom van zesendertig Jaaren hadden bereikt; en daar is, in het formeeren van dit dubbel getal, niets bijzonders of buitengewoons tuſschen gekomen; maar de Meerderheid der Leden

heeft

heeft geageerd volgens het vereischte der Privilegien, en conform haare dierbare verplichtinge, benoemende de geenen, welken zij, op hunnen Eed en in goede Conscientie, vermeenden te moeten benoemen, en waar omtrent zij voor niemand, als alleen voor God, verantwoordelijk zijn.

„ De Meerderheid der Vroedschap zoude overzulks met eerbiedige erkentenisse accepteeren, dat het geallegueerde geval en het gehouden gedrag der *Haarlemsche* Regeeringe van dien tijd aan hen ter navolginge wierd voorgesteld, wanneer zij zig bevond in de zelfde termen. En men zal U Ed. Groot Mog. niet ophouden met de aanwijzinge van het gratieuse, het welk door de bekwaamheid der penne, aan het verhaal van het geene vervolgens gebeurd zoude zijn, is geleend. Maar, verseerende in eene volkomen vrijheid van Recht, de Privilegien en vastgestelde Reglementen in geenen respecte door hen zijnde getoucheerd, of iemands Recht in minder gunstige situatie gesteld, dan het zelve volgens de geüseerde gronden der Regeeringe komt te wezen, doen hen de voetstappen schromen. Hunne eerbied en involging van de begeerten van wijlen de Vrouwe Gouvernante hebben hen, in het Jaar 1757, doen komen in schikkingen van veel grooter toegevendheid, dan in het Jaar 1687 waren geaccordeert; maar de gevolgen daar van zijn al te sensibel voor hen, voor de rust en het welzijn van de Stad *Haarlem*, en voor de eere der Regeeringe, als dat zij zig weder in gelijken zouden storten.

„ Ondertusschen is niets zekerer, dan dat ook in dit geval, roerende de verkiezinge van Mr. WILLEM FABRITIUS, het Privilegie van Hertog ALBRECHT niet is gevolgd, of uit krachte en in conformiteit van het zelve geageerd. De drie Persoonen, welken door de bovengemelde dispensatie de benoeming hebben verkregen, zijn geweest DR. WILLEM VAN TEFFELEN, sessie hebbende in de Provintiale Rekenkamer, Mr. MATTHEUS SCHATTER, Gecommitteerde Raad ter Admiraliteit, en Mr. ARNOUT DRUIVESTEIN, Gecommitteerde in de Vergaderinge van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal. De twee eerstgemelden waren beide ouder Vroedschappen, dan Mr. WILLEM FABRITIUS, en hadden beide langer uit den Gerechte geweest; te weten, VAN TEFFELEN, zedert het Jaar 1676, en SCHATTER, zedert

het

„ den." En nogthans is het maauwlijks mogelijk, dat bij de iveraaren, welken uit de magazijnen van de Vroedschap hebben overgedragen het gant tegens dezelve kan worden gebruikt, en die de stemmen van de Jaaren 1698, 1699, 1700 en 1701 hebben geteld en opgegeeven, de evenvoorgaande exempelen niet gezien zouden zijn. In het Jaar 1692 zijn tot Burgemeesteren gestemd dertien Persoonen, en uit de gemelde dertien, bij de pluraliteit, wezende vastgesteld de acht Personen tot de Nominatie, zo bevond zig onder deeze acht Mr. DIDERIK DICX, in het Jaar 1682 tot Vroedschap verkozen. Integendeel bevonden zig onder de afgestemden Mr. PIETER STEYN, Mr. PIETER BAAS, WILLEM LAKEMAN en JOHANNES VAN BERGUM, allen in rang onder Vroedschappen, door de gezegde afstemminge uitgesloten. En daar zien U Ed. Groot Mog. het factum, dat men doet ontkennen ooit gebeurd te zijn.

„ Doch dit is te weinig. Verre dat zulks ongenoegen bij den Prinse Erfstadhouder zoude hebben verwekt, of dat deeze een Recht van opvolginge zoude hebben willen etablisseeren, Mr. DIDERIK DICX word door zijne Hoogheid geëligeerd, zelfs met voorbijgaan van ouder Leden, die in de benoeminge der achten waren gepresenteerd geworden. En moet het getuigenis worden volmaakt door een tweede voorbeeld? In het volgende Jaar 1693, twaalf Persoonen tot Burgemeesteren zijnde geproponeerd, is van dezelven niet alleen afgestemd, en dus wederom uitgesloten, Mr. ANTHONY DE GLARGES, Vroedschap geworden in het Jaar 1680, en ter contrarie onder de achten geplaatst, Mr. CHRISTOFFEL VAN VALKENBURG, eerst vier Jaaren later in den rang als Vroedschap ingetreden; maar wanneer onder de acht gevonden wierden Mr. PIETER STEIN, en nevens den zelven M. PIETER BAAS en de gedachte Mr. CHRISTOFFEL VAN VALKENBURG, zo zijn deeze beide laatstgenoemden, schoon posterieur in orde, geëligeerd, en Mr. PIETER STEIN is door den Erfstadhouder zelve voorbij gegaan.

„ Minder erroneus, doch te gelijk minder concludent, is het, dat, zedert het voorschreve Jaar 1687, de Nominatien tot Burgemeesteren altoos met eenparigheid, of met genoegzame eenparigheid, zouden zijn gemaakt geworden. Want het komt niet aan op eene eenparigheid van gedachten omtrent de zelf-

zelfde voorwerpen; maar op eene verpligtinge of noodzakelijkheid, om niet anders te mogen benoemen, als den oudsten of naasten in rang. Is de Vroedschap hier toe geobligeerd, zo moeten alle de Leden die acht oudsten of naasten noemen. Doch dan degradeert zig de Nominatie, en vervalt in de absurditeiten, als hier voren wierd getoond. Maar zijn de Vroedschappen aan zulke acht Persoonen niet gebonden, en worden ook andere meerderen gestemd, dan doet het niets ter zake, met hoe groote Meerderheid het dubbel getal van achten uit het verdere gros word opgemaakt; en elk der Stemmen van het minder getal staat in gelijk Recht met ieder votum van de Meerderheid, welke alleen door de grooter concurrentie prævaleerd.

„ Nu zijn, in het Jaar 1692, gestemd dertien Persoonen, allen gehouden voor gekwalificeerd tot de verkiezinge; en uit dezelven is, bij de Meerderheid, het dubbel getal van acht geformeerd. Op de zelfde wijze zijn, in het Jaar 1693, gestemd twaalf Persoonen, door de pluraliteit geredigeerd tot acht. Op den 12 Februarij van het Jaar 1697 zijn, tot suppletie van eene Burgemeestersplaatze, drie Persoonen voorgesteld, en wederom bij de Meerderheid gebragt tot twee. In het Jaar 1698 zijn insgelijks benoemd een getal van twaalf; in het Jaar 1699 elf; in het Jaar 1700 nogmaals twaalf, en in het Jaar 1701 weder elf. Alles ten preuve dat de Vroedschap, in haare benoemingen, zig niet heeft bepaald tot de acht oudsten of naasten in rang, maar dat, met volkomen vrijheid, zijn gestemd en voorgesteld zulken, als ieder in conscientie, conform de Privilegien, vermeende te behoren.

„ En wat zal men zeggen, wanneer aan U Ed. Groot Mog. zal worden vertoond, dat, ten allen tijde, het gebruik binnen de Stad *Haarlem* dusdanig geweest is; en dat nooit ontbreken de exempelen, door welken de idées van eene noodzakelijke successie in rang geremoveerd hadden moeten zijn. Om met de aanwijzinge van eenige weinige gevallen, en alleen bijbrengende die geenen, welken door de Stadhouderlijke verkiezingen voor gejustificeerd mogen worden gehouden, te defungeeren, JACOB CORNELIS THOMASZ., in het Jaar 1607 tot Vroedschap verkozen en in het Jaar 1618 door den Prinse MAURITS gecontinueerd, is in het Burgemeesterschap voorgegaan door de jon-

jongere Vroedſchappen, ADRIAAN VAN BERKENRODE in de Jaaren 1613, 1614 en 1618, WILLEM VOOGD in de Jaaren 1618, 1619, 1621, 1622, 1624, 1626 en 1627; ARNOUT DRUIVESTEIN in de Jaaren 1619, 1621, 1622, 1624 en 1625, REINIER WILLEMSZ. BUIS in de Jaaren 1621, 1622, 1624 en 1625, JOHAN TEITS in de Jaaren 1619, 1622 en 1623, en door AUGUSTYN STEIN in de Jaaren 1620, 1621 en 1623; JAN CORNELIS HAM, in het gemelde Jaar 1618 door den Prinſe MAURITS tot Vroedſchap aangeſteld, is voorbij gegaan door JAN KLAASZ. LOO, mede in het zelfde Jaar 1618 tot Vroedſchap verkozen, doch poſterieur in rang, en tot Burgemeester geëligeerd in het Jaar 1620; CORNELIS CORNELISZ. OUT, nogmaal van de nieuwlijks Gecommitteerde Vroedſchappen des Jaars 1618, is insgelijks voorgetreden door den genoemden JAN KLAASZ. LOO in de Jaaren 1620, 1623, 1624, 1626, 1627, 1629, 1630, 1632, 1633, 1635 en 1636, mitsgaders door DIRK DIRKSZ, tot Burgemeester geſurrogeerd in het gezegde Jaar 1618, en wijders door ALBRECHT VAN DER MEIDE, in de Jaaren 1623 en 1625, en door LUBBERT KLAASZ. VAN DER WEIDEN in het Jaar 1626; PIETER JACOBSZ. OUDEWAGEN, Vroedſchap geworden in het Jaar 1619, is voorbij gegaan door CORNELIS GULDEWAGEN tot elf diſtincte Jaaren, en door JOHAN KOLTERMAN tot vijfmalen; JACOB BENNING, in de Vroedſchap geëligeerd in het Jaar 1631, heeft zien voorgaan THOMAS SWAN in het Jaar 1650, en WILLEM WARMONT in de Jaaren 1645 en 1646; PIETER STEIN, tot Vroedſchap gekozen in het Jaar 1679, is voorgegaan door DR WILLEM VAN NIEUWENHUIZEN, tot Burgemeester geſurrogeerd in het Jaar 1690, en gecontinueerd in het Jaar 1691; en JOHANNES VAN BERGUM, Vroedſchap geworden in het Jaar 1680, is voorgegaan door Mr. CHRISTOFFEL VAN VALKENBURG in de Jaaren 1693, 1694 en 1696.

„ Daar zien U Ed. Groot Mog. vijfenzestig verkiezingen buiten rang, allen van de Prinſen Stadhouderen geproflueerd. En men heeft, in de aanhalinge deezer gevallen, zig tot eene tweede bepalinge geſteld, alleen te ſpreken van zulke Perſoonen, welken nooit Burgemeesteren zijn gewordén, zo uit oorzake dat dusdanige voorbeelden ſterker concludeeren, als

om

om reden dat de gevallen, waar in de eene Vroedſchap ſlegts voor eenige Jaaren aan zijne Medeleden is voorgetrokken, te veelvuldig worden gevonden als dat de gewigtige Beſoignes van U Ed. Groot Mog., in deezen epineuſen tijd, verder zouden worden geoccupeerd, dan de nood is eisſchende.

„ En, om, bij orde, op het tweede voorſtel van de Vrouwe Gouvernante met nog eene aanmerking te beſluiten, moet het *in confeſſo* zijn dat wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, Prins WILLEM DE IV, volgens het zesde Artikel van het Reglement van dato den 31 Augustus van het Jaar 1751, geen ander rigtſnoer voor de Nominatien der Vroedſchap ter navolginge begeerde, als de discretie van de Perſoonen, conform de vereischten der Privilegien, uit kracht van welken de Meerderheid ten deezen heeft geageerd. Is, bovendien, zelfs uit de tegenwoordige Electie, gedemonſtreerd geworden dat wijlen haare Koninglijke Hoogheid het werk der Magiſtraatsbeſtellinge, binnen de Stad *Haarlem*, niet heeft geconſidereerd te ſtaan in de termen van zodanige opvolginge, als bij het Handvest van Hertog ALBRECHT was ingevoerd, en die niet langer, dan zestien Jaaren, plaats heeft gehouden; wat zal 'er overblijven ter verſchoninge van de oppoſitie, door het Mindergetal bij wijlen hooggemelde Vrouwe Gouvernante ondernomen, en van de beroeringen en het nadeel, alzo aan de Stad *Haarlem* toegebragt, wanneer men de gedachte Minderheid kan overtuigen, dat het eigen rigtſnoer door hen vrijwillig is verkozen; dat zij met ſolemneelen Eede zig daar aan hebben verpligt; het zelve voorts, bij continuatie, hebben achtervolgt; en dat zijlieden, nog bij het formeeren van deeze jongſte zo ten onrechte gequerelleerde Nominatie, hebben belooft zig daar naar te zullen gedragen? Het bewijs is echter voor handen, openbaar en buiten conteſtatie. Het Reglement, bij de Raaden en Vroedſchappen der Stad *Haarlem* gearreſteerd den 23 Junij van het Jaar 1752, daar word, in de zelfde woorden, waar mede de Privilegien zulks vermelden, en waar op de uſantie zig heeft gevestigd, ook met concurrentie der vorige Prinſen Stadhouderen, op nieuws als een permanente regel vastgeſteld, dat de Vroedſchap zal kiezen zulke Perſoonen „ welken zij, in goede conſcientie, „ zullen achten te wezen van de rechtvaardigſte, verſtandigſte

„ en vreedzaamſte liefhebberen van het Vaderland." De Reſolutie van de Vroedſchap, waar bij dit Reglement geinſereerd is, draagt de Namen van het grootſte gedeelte der nu proteſteerende Leden op het voorhoofd. De Heeren VAN DEN BROEK, WITTE, VAN ZAANEN, VAN ECHTEN, KAMERLING, LA KLÉ, STEENIS en PARVÉ hebben zig terſtond bij Eede daar aan verbonden. De twee overige Heeren VAN DER WAAIEN en VAN HOOGENDORP, welken in de Jaaren 1753 en 1755 eerst in de Vroedſchap zijn gekomen, hebben zig insgelijks onder Eede tot het zelve gevoegt. Bij den aanvang der Vergaderinge van den 7 September van het Jaar 1758, hebben alle deeze Leden nog plegtig aangenomen zig daar naar te gedragen, als blijkt bij het Extract uit de Registers van de Vroedſchap, aan het veelgedachte Request van de Meerderheid geannexeerd. Vervolgens is de benoeming van Burgemeesteren, voor het Jaar 1758, in de Vroedſchap conform dit voorſchrift gedaan. Dezelve behoorde niet op vreemde gronden, en andere gantsch ſtrijdige regelen, geattacqueerd te zijn geworden, en men had, ten dien einde, het hooge gezag van wijlen haare Koninglijke Hoogheid niet moeten imploreeren.

„ Van dit gezag, bij de verdeelinge van de meergedachte Misſive tot een derde aanmerkinge geſteld, zal men, nu *in hijpotheſi* werkende en ter uitvoeringe gebragt, niet anders ſpreken, als met de uitterſte retenu, en enkel voor zo verre het zelve in het tegenwoordige geval zoude kunnen worden geëxtendeert in verminderinge van de Rechten der *Haarlemſche* Vroedſchap, van welke Rechten de voorſtand aan de gedachte Vroedſchap niet minder incumbeert, dan geoorloofd is.

„ Bij de reeds meergedachte inrichtinge van hooggemelde Misſive, heeft men deeze derde ſtelling gelieven te onderſcheiden in twee deelen, poſeerende, eerſtelijk, dat de pligt van den Stadhouder met zig is brengende Burgemeesteren, Schepenen en Wetten te veranderen volgens de Privilegien; en asſumeerende, voorts, in de tweede plaatze, dat zulks in deezen uit de twee overgeleverde Nominatien zoude zijn gedaan, maar het voorſchrift van dezelve Privilegien.

„ Het eerſte gepoſeerde Lid advoueeren de Vertooners met alle onderwerpinge, en de gronden, waar in dit beſtier

ſtier wettig is berustende, zijn hier voren *in theſi* angewezen.

„ Maar ten opzigte van het tweede gedeelte moet de Meerderheid der *Haarlemſche* Vroedſchap, eerbiedig, declareeren geen den minſten ſchijn of voetſtappen van eene tweede Nominatie in de Privilegien te hebben gevonden, min nog op zodanige wijze, als in het tegenwoordige geval eene tweede Nominatie ſchijnt geconſidereerd te worden. De gelegenheden hebben reeds hier voren gevordert om niet alleen alle de Privilegien en Handvesten, maar bovendien alle de andere Acten en Beſluiten, de Magiſtraatsbeſtellinge binnen de Stad *Haarlem* eenigzints roerende, te toucheeren. En men compromitteerd in dezelven of ooit, in eenige geſtatueerde, van eene tweede Nominatie is gewaagd. Allen ſpreken eenpariglijk van eene Nominatie, in de Vroedſchap, ten dien einde collegialiter en op ſpeciale beſchrijvinge vergadert zijnde, te formeeren bij kiezinge van een dubbel getal Perſoonen, welk dubbel getal uitgebragt word bij collatie van de Biljetten, door elk der Vroedſchappen ingeleverd, en waar op alzo, of bij eenparigheid, of anderzints bij Meerderheid van Stemmen, word geconcludeert. Zodanige deugdelijke Nominatie is op den 7 September van het Jaar 1758 opgeregt. De Vroedſchap is, tot dat einde, behoorlijk bleeen geroepen tegens den tijd, bij het Octrooi en Privilegie vastgeſteld. De Reglementen, in de verkiezinge te obſerveeren, zijn voorgelezen en op den gedanen Eed aangenomen. De Biljetten zijn ingeleverd. Na collatie en openinge van dezelven heeft men opgemaakt welke acht Perſoonen benoemd kwamen te zijn. En de Nominatie is op een behoorlijk Credentiaal, door eene Commisſie uit de Vroedſchap, aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid gepreſenteerd, om uit dezelve de Electie te doen.

„ Eene andere of tweede Nominatie is in de Vroedſchap niet gemaakt. En gelijk dezelve, volgens de orde der Regeeringe, niet gemaakt had kunnen worden, zo heeft de Vroedſchap diergelijke tweede Nominatie ook tot dit oogenblik nooit gezien. Het opgemelde beſluit bij de Meerderheid der Stemmen uitgebragt zijnde, heeft SALOMON VAN ECHTEN

wel verklaard tegens de voorſz. Nominatie te proteſteeren, op een bloot gezegde dat daar in zouden zijn begaan informaliteiten, en dat dezelve, mitsdien, als legaal, aan de Vrouwe Gouvernante, als Voogdesſe van den Heere Erfſtadhouder, niet zoude kunnen worden gepreſenteerd. Maar het einde van dit Protest, verre van eene andere Nominatie in plaatze van deeze te ſupplanteeren of nevens dezelve te voegen, is alleen geweest een verzoek, dat, bij het zenden of preſenteeren van deeze Nominatie, ook van zijn gedacht Protest kennisſe aan haare Koninglijke Hoogheid mogte worden gegeeven; waar tegens veertien aanwezende Leden hun Contra-Protest hebben gereſerveerd. En, de ontworpen Misſive, of het Adres, der beſloten Nominatie aan haare Koninglijke Hoogheid daar op gereſumeerd zijnde, is dezelve ook bij den geproteſteerd hebbenden Heere VAN ECHTEN, en de geenen, welken zig met hem hadden gevoegt, zonder eenige de minſte inſpraak of nader Protest, gezwegen dat eene andere Nominatie zoude zijn opgeworpen, gearreſteerd; de Vergadering is behoorlijk geſchieden, en deeze eenige Nominatie is uit naam van de Vroedſchap aan haare Koninglijke Hoogheid met 'er daad gepreſentecrd en overgeleverd geworden.

„ Mogen nu hier op de Privilegien ter deciſie worden geroepen, zo zal de uitſpraak terſtond gedicteerd zijn, namelijk dat uit deeze Nominatie de Electie gedaan moet worden. De periodes in de Privilegien en andere Ordonnantien, waar bij zulks word gelast, zijn hier voren *a deſſein* genoteerd en gediſtingueerd, op dat dezelven niet weder herhaald zouden behoeven te worden. In de achtervolginge van deeze Privilegien is het Recht des Erfſtadhouders, ten aanzien van de Magiſtraatsbeſtellinge, bepaald en beſloten. En geene Electie mag, onder reverentie, geſchieden, geene verkiezing is wettig of beſtaanbaar, als welke geſchied uit de Nominatie, door het Kollegie van de Vroedſchap geformeerd.

„ Men vertrouwd wel dat aan de Vrouwe Gouvernante zal zijn overgeleverd, iets, dat met den titel van Nominatie is genoemd; maar men obſerveert de voorzigtige uitdrukkingen, waar mede de Misfive zig niet alleen bij ſuppoſitie gelieft te expliceeren, maar ook onderſcheid de omſtandigheden, welken dee-

deeze nu als twee genoemde Nominatien hebben verzeld. Te weten, de eene is gepresenteerd uit den naam van de Regeeringe. En dit is een requisit, het welk bij alle de Privilegien en Ordonnantien word gevordert, kennende dezelven geene andere Nominatien, als welken door of van wegen de Vroedschap aan den Stadhouder gepresenteerd zijn. Verkiezinge te doen uit andere Nominatien, als welken uit naam van het Lighaam der Vroedschap worden overgeleverd, kan niet geschieden in achtervolginge van de Privilegien; maar zoude eene Electie zijn buiten de kwalificatie. Men vraagt ook nedrig excus, dat deeze Nominatie aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid zoude zijn overgeleverd van de eene partije. De overlevering is geschied uit krachte van eene Commissie, gedecerneerd bij de gantsche Vroedschap, de Heeren VAN ECHTEN, LA KLÉ, PARVÉ, VAN DER WAAIEN, VAN DEN BROEK, VAN ZAANEN, KAMERLING, STEENIS en VAN HOOGENDORP daar mede ingesloten. En uit deeze Nominatie alleenlijk heeft, onder eerbiedige correctie, de Electie moeten verwagt kunnen worden.

Van de andere mag met grond worden gesupponeerd, dat dezelve is ingedient door zulken, welken zig, *ex post facto*, als eene partij hebben willen vertoonen. Maar waar, wanneer, of hoe dezelve ter waereld is gekomen, daar van is het Lighaam der Vroedschap tot heden toe onbewust. Dit moet echter buiten contestatie wezen, dat dezelve niet kan zijn van eene echte geboorte; niet geconcipieerd in de Vroedschap; en waar, is onbekend aan den geenen, welke de Vader moest zijn; niet geformeerd onder de wettige verbindtenisse van den Eed; maar, indien dezelve wezen heeft bekomen, als dan na de scheidinge van de Vroedschap; niet voortgekomen ten behoorlijken tijde; maar op wat rekeninge, is in de duisternisse bedommeld.

„ En men verontwaardigt zig billijk over de wijze, op welke de goedheid van wijlen de Koninglijke Prinsesse is misbruikt ge vorden, wanneer men hoogstdezelve in zulk eene situatie heeft doen vooronderstellen, dat aan het requisit der Nominatien zoude zijn voldaan. Op deeze suppositie, aan het requisit der Nominatien voldaan zijnde, is het dat

wijlen haare Koninglijke Hoogheid heeft doen berusten het beſluit, dat hoogstdezelve bevoègd zoude zijn geweest uit beide de meergedachte Nominatien Electie te doen. Maar men ſtelle de geſuppoſiteerde benoeming nevens de Handvesten en verdere Ordonnantien, en men zal niet vinden eenigen trek van de vereischten.

„ Ondertusſchen zullen U Ed. Groot Mog. reeds begreepen hebben, hoe, op dusdanigen voet, door eenige weinige Medeleden van het zelfde Lighaam, noodzakelijk alle orders van Regeeringe moeten worden gerenverſeerd; alle bornes, die de wijsheid der Vaderen aan ongeregelde ambitie heeft willen ſtellen, weggerukt, en de waardigheid der Vroedſchappen, te gelijk met de zekerheid van der Steden Rechten, geproſtitueerd en vertreden. Wat dag is zo gelukkig, of wat Stad zo begunſtigd, waar in niet eenige Leden van een Vroedſchap zig mogen verbeelden op hunne geimagineerde merites, en de bij hen zelven beminde hoedanigheden, te kort gedaan te worden? En wanneer het dan genoeg is dat eenige weinige Leden zig brengen tot eene cabale, onder hen clandeſtienlijk bewerpen eene pretenſe Nominatie, die zonder weten van het Lighaam der Vroedſchap overleveren, om dus zig zelven, buiten de wettige benoeminge, in den Burgemeestersſtoel te plaatzen, en dat handelingen van dien aart naar hunne intentie kunnen worden ten effecte gebragt, zijn alle de Privilegien en Octrooien rapiere Schilden. De palen, welken niet uit wantrouwen, maar tot conſervatie van de vrijheid der Burgeren, tusſchen de Steden en het hooger gezag der Stadhouderen, door den Souverain zijn geplaatst, verkrijgen de eigenſchap van voor allen wind te bukken; en het zoude mogelijk van minder gevaar en ondienst zijn, het Recht tot het maken van Nominatien geheel te abandonneeren, en zig over te geven aan eene volkomen dependentie, dan de Regeeringen te zien toebrengen zodanige proſtitutie, als die van *Haarlem*, met innerlijke ſmerte, deswegens hebben moeten gevoelen.

„ Het opmerken van de bovengemelde vooronderſtellingen, heeft de Vertooners doen twijffelen of dezelven niet geheel voldaan hadden, daar mede, dat nu door hen is bewezen,

hoe

hoe wijlen haare Koninglijke Hoogheid, door de geſuppediteerde Schijn-Nominatie, is misleid geworden. En te meer, om dat zij lieden, buiten de nu veelgedachte ſuppoſitien, in de adſtructie van deeze derde ſtellinge niets ſtelligs ontdekken, waar op de gedaane verkiezing zoude zijn gegrond; maar alleen ontmoeten de bloote aſſumtie dat wel gehandelt zoude wezen.

„ Doch men kan dit Artikel niet verlaten, uit oorzake, dat, bij de extenſie van het zelve, worden aangenomen en met empreſſement zijn gepouſſeerd generale gronden, waar over men niet verantwoordelijk mag blijven, als of dezelven met ſtilzwijgen waren geacquieſceerd geworden.

„ De Vertooners hebben, bereids meer dan eenmaal, betuigd, zo gewillig, als pligtſchuldig, te erkennen dat de Magiſtraatsbeſtelling in de Steden van het departement is van de Heeren Stadhouderen in der tijd. Wettig is dit departement aan dezelven geconfereerd; en alles, wat uit krachte van de hooge Commisſie, achtervolgende de Privilegien gedaan word, kan nergens meer gereſpecteerd zijn, dan in de Stad *Haarlem*. Met gelijke onderwerpinge word blijmoedig aangenomen, dat de Nominatien, welken ter veranderinge van de Magiſtraaten worden overgeleverd, moeten zijn conform de Privilegien. Maar verſchil ontſtaande over eene ingeleverde Nominatie, aan dezelve wordende ontzegd het prærogatief, dat daar uit Electie moet geſchieden, of eene tweede pretenſe Nominatie, door eenige ongezinden geſuborneerd zijnde, en uit dezelve Electie wezende gedaan, hoopt men niet te zijn afgeſneden van U Ed. Groot Mog., als den wettigen Souverain, en dat aan de Vroedſchap, welke met zodanige verkiezinge is gegraveerd, de graveerende zoude ſtrekken tot beſchuldiger, en te gelijk tot Rechter en Uitvoerer. Aan de Prinſen Stadhouderen is opgedragen een hooger prærogatief, de Magiſtraaten uit ingeleverde Nominatien te veranderen. Aan de Steden is gegund een minder voorrecht, de Nominatien in te richten en dezelven te preſenteeren, ten einde daar uit de Electie geſchiedde. Beide deeze Rechten, zo het hogere, als het mindere, devolveeren van den Souverain, die allezints Souverain blijft, en zijn door denzelven

bepaald binnen het perk der Privilegien. De Meerderheid der Vroedſchap beklaagd zig gehoorzaam bij U Ed. Groot Mog., dat dit geſtelde perk in de verkiezinge van SALOMON VAN ECHTEN is overſchreden. En het is van U Ed. Groot Mog., dat men mag verzoeken het afwijkende gerectifieerd te zien.

„ Het verſchil rouleerd thans niet over een Recht van Informatie en Onderzoek, of in de benoeminge, door de Vroedſchap der Stad *Haarlem* gedaan, iets zoude zijn te vinden, niet overeenkomſtig met de Privilegien. Informatie is niet genomen, immers niet bij het Kollegie van de Vroedſchap. Geen communicatie van eenige aanklagte is aan hen gegeeven. Geen bericht over dezelve, of verantwoording van hun gehouden gedrag, is in deezen gevordert. Min nog is aan de Vergaderinge der Vroedſchap openinge gedaan van eenige middelen tot conciliatie of redres.

„ Wanneer Prins WILLEM DE III, in het Jaar 1684, had goedgevonden zig te doen informeeren op de Nominatie van de goede Lieden van Achten, binnen de Stad *Dordrecht*, zo declareerde de zelve, bij Misſive, in dato den 23 November van het Jaar 1684, aan Burgemeesteren der gemelde Stad geſchreven, wel ſolemneellijk, daar mede niets anders te hebben beoogt, als wegens het geval bericht te worden, ten einde, zo als deszelfs notabele woorden luiden, „ op de voorſz. Nomina„ tie, of eene ordentelijke Electie te mogen doen, of over de „ informaliteiten, zo daar in eenigen tegens de Privilegien „ mogten zijn begaan, *met U Ed. in nader overleg en commu„ nicatie tot redres van dezelven te treden.*" In de nadere Misſive van den 26, daaraanvolgende, herhaald de Vorst, niet gezind te zijn geweest, of nog te zijn, omtrent de geaccuſeerde informaliteiten, als die bevonden zouden mogen begaan te wezen, en dat dezelven waren van die importantie, dat dezelven hem verhinderden Electie uit de voorſz. Nominatie te doen, ſetwes te disponeeren, „ voor en al eer," dus zijn wederom des Prinſen eigen woorden, „ wij daar over met U Ed. ge„ ſproken en geconfereerd zouden hebben." Nog nader explicceerd zig de zelfde Erfſtadhouder, bij de circulaire Misſive, nopens het gezegde geval, aan de Steden gezonden; en verklaard, plegtig, zijne intentie te wezen dusdanig, dat hij het ver-

vereischte bericht bekomen hebbende, of ſimpelijk tot de verzogte Electie zoude kunnen treden, of nader met de Heeren Burgemeesteren en Regeerderen der voorſz. Stad, over de gemoveerde informaliteiten, zoude moeten ſpreken, hen die aanwijzen, en hen permoveeren om te redresſeeren wat tegens de Privilegien ſtrijdig was. En wanneer, eindelijk, deeze zaak zo verre was gedreeven, dat daar in was uitgekomen een Advies, direct op den naam van het Hof van *Holland*, en in de ingredienten van welk Advies de Vroedſchap der Stad *Haarlem* niet heeft gecondeſcendeert met gelijken iever, als waar mede, uit naam van dezelve, ten dien tijde het Recht van Informatie wierde omhelsd, zo heeft welgedachte Hoogheid, bij nog nader ſchrijven, in dato den 11 Januarij van het Jaar 1684, uitdrukkelijk gelieven te vorderen dat de Dekens van de Gilden, door welken de benoeming van de goede Lieden van Achten gedaan word, zouden hebben te procedeeren tot eene nieuwe Nominatie, en dat dezelve nieuwe Nominatie, alzo geformeerd en bij den Gerechte gereſumeerd zijnde, aan hem zoude worden overgezonden.

„ Op den zelfden voet heeft men gezien, dat, wanneer, in het volgende Jaar 1685, het Mindergetal uit de Vroedſchap der Stad *Leiden* zig bij deezen Prinſe Erfſtadhouder kwam te bezwaren over notoire informaliteiten in eene overgeleverde Nominatie, met wel ſpeciaal verzoek om uit de benoeminge, door hen lieden, en, zo zij zig lieten voorſtaan, conform de Privilegien, geformeerd, Electie te doen, de Prins aan Burgemeesteren en Vroedſchap der gemelde Stad heeft doen ſchrijven en verzogt, om, wegens de kwaliteit van de Heeren VAN BANCHEM en CUNÆUS, als mede van den inhoud der Privilegien, geinformeerd te worden. Vervolgens door Burgemee teren van *Leiden* daar op zijnde gereſcribeerd, en het Mindergetal daar tegens eenige nadere berichten hebbende ingeleverd, zo is, door zijne Hoogheid, daar van nogmaals aan de Burgemeesteren en Vroedſchap kennisſe gegeeven. En men heeft de vervolgens gedaane Electie, aan de zijde van zijne Hoogheid, daar op gegrond, dat Burgemeesteren, geduurende den tijd van vijfentwintig dagen, zig niet zouden hebben verwaardigt, of te antwoorden, of uit-

stel te vragen; waar van deezen zig echter in het vervolg hebben gedisculpeert.

„ Dit zijn de gevallen, welken tot voorbeelden worden getrokken. De authoriteit van dezelven berust eeniglijk daar op, dat het *de facto* alzo gebeurd is; zijnde over het Recht nooit decisie gedaan. Maar geheel verschillende is geweest de toedragt der zaken in dit geval; de Nominatie, op den 7 September van het Jaar 1758, in de Vroedschap der Stad *Haarlem*, achtervolgende de Privilegien, ingebragt, is beschuldigt als informeel, is veroordeelt, te gelijk is geschied eene Electie buiten dezelve, en de alzo verkozene is, *via facti*, geïntroduceerd, alles op bloot bevel, dat men daar toe van wijlen de Vrouwe Gouvernante en Voogdesse heeft weten te obtineeren, en zonder dat het Kollegie van de Vroedschap het geluk heeft mogen genieten van over deeze Nominatie gehoord te worden.

„ U Ed. Groot Mog. zullen aan de Meerderheid van dit Kollegie niet kwalijk nemen, dat dezelven zig bekommerd vinden over de wijze, hoe zij lieden zig, in zo dringende situatie, zullen uitten. Deeze illustre Vergadering is te meermalen getuige geweest van de efforts, waar mede de Stad *Haarlem* zig voor de belangen van het Vorstelijk Huis van *Oranje* heeft gesignaleerd. De zelfde hoogachting, de zelfde iever, de zelfde trouwe kan de Leden, die de gedachte Meerderheid uitmaken, nooit verlaten. Maar mogen zij verlaten de Rechten van de Stad, die hen bijzonderlijk zijn bevolen? En kunnen zij aanzien, dat over de Privilegien, de dierbaarste en eenige waarborgen van onze vrijheid en zekerheid, eene nieuwe Rechtbank zoude worden gecreëerd, en U Ed. Groot Mog. voorkomen met eene decisie en dadelijke dispositie van en op een geschil, over het welke U Ed. Groot Mog. alleen de Rechters hadden kunnen zijn? Vermeende het Stadhouderlijk gezag, dat in de Nominatie, uit naam van de Vroedschap der Stad *Haarlem* overgeleverd, wierden gevonden informaliteiten, en dat de Prins Erfstadhouder bevoegd komt te zijn zig deswegens te informeeren, had wijlen de Vrouw Gouvernante, ter plaatze daar zulks behoor-

hoorde, genomen het vereischte bericht, en waren de geſustineerde vergrijpingen door inductie niet te redresſeeren, het zijn immers U Ed. Groot Mog. alleen, wier hoog gebied tusſchen den Erfſtadhouder, de Nominatie als illegaal willende conſidereeren, en tusſchen de Stad *Haarlem*, dezelve als legaal en conform aan de Privilegien defendeerende, moesten beſlisſen. Of ſustineerde haare Koninglijke Hoogheid eene Electie te mogen doen, of geheel buiten de Nominatie, door de Vroedſchap overgeleverd, of uit dezelve te ſamen met nog iets, dat met gelijken naam gebaptiſeerd word, de Prins Erfſtadhouder vertrouwd zijne Commisſie en de Privilegien, in welkers achtervolginge hoogstdeszelfs welbehagen bepalingen vind, zo verre te ſtrekken; de Stad *Haarlem* conteſteerd het zelve; het waren U Ed. Groot Mog. alleen, welkers oppermacht moest tusſchentreden en de zaak regelen.

„ Het is waar, bij de altoos hooggemelde Commisſie hebben U Ed. Groot Mog. den Prinſe Erfſtadhouder geauthoriſeerd, om, in den ſtaat van Gouverneur, Kapitein-Generaal en Admiraal, voor te ſtaan, te vorderen en te bewaren de Hoogheid, Gerechtigheid, Privilegien en Welvaren van den Lande, Leden, Steden en Ingezetenen van het zelve. Maar het is even zeker dat deeze onthouding en aanſtelling tot het oeffenen en bedienen van den gemelden ſtaat niet is gedaan abdicative. U Ed. Groot Mog. continueeren, zonder verlatinge, in het hoogſte degres, te bevorderen en te bewaren de Hoogheid, de Gerechtigheid en het Welvaren, zo van het Land in het gemeen, als van de bijzondere Leden, Steden en Ingezetenen van het zelve. En op gelijke wijze bevorderen en bewaren dezelve U Ed. Groot Mog. de Privilegien, en hebben zig daar van nooit geabandonneerd. Bovendien zo is, met alle eerbied gezegd, in dit Artikel van de Commisſie, bij het welke aan den Prinſe Erfſtadhouder word bevolen de Privilegien voor te ſtaan, niet begrepen de verandering der Magiſtraaten; en men moet zig verwonderen dat van het zelve in deezen opzigte zodanig geabuſeerd word. Ter contrarie is, tot de Magiſtraatsbeſtellinge, een gantsch bijzondere last ingerigt, van de vorige pointen geheel onderſcheiden. En bij dien bijzonderen last is niets anders aan den Stadhouder bevolen, als de Burgemeesteren, Schepenen

en

en Wetten te veranderen naar behoren en achtervolgende de Privilegien van de reſpective Steden en Plaatzen. De waare zin van deezen last is hier voren voldoende betoogd. In het doen der Jaarlijkſche veranderingen, op de vastgeſtelde tijden, in zu'ke Kollegien en uit zodanige Nominatien, als de Privilegien van elke Stad medebrengen, is al de magt van den Stadhouder omtrent dit poinct begreepen. Dit is het behoren en de achtervolging der Privilegien, in welke palen de uitwerkingen van des Stadhouders Commisſie is beſloten. Daar tegens zijn de Steden en de Regeeringen van dezelven, in zig zelven, verbonden, om, ten reguarde van de Nominatien, en alles, wat tot dezelven betrekkelijk is, mede te moeten handelen naar het voorſchrift der Handvesten. Zoude daar tegens worden gecontravenieerd, of zoude iemand buiten den regel van de Voorrechten worden verkort, de gewone weg ſtaat open, naar den aart der zaken, het zij tot U Ed. Groot Mog. door eerbiedige klagten, of het zij naar elders door de wegen van Juſtitie. Maar nooit, nogte immer, en hier in berust de finale deciſie op dit gantſche Artikel, nooit, nogte immer, met zo veel reverentie, als fiducie, gezegd, is de Stadhouder door U Ed. Groot Mog. gecreëerd tot Rechter in het ſtuk der Privilegien roerende de Magiſtraatsbeſtellinge; niet daar tusſchen particulieren, als particulieren; niet daar tusſchen Regenten, als Regenten, verſchil is; minder nog, daar de Stadhouder zoude worden gepermoveerd zig zelven aan te trekken een Recht, om te gaan buiten de Nominatien, door de Privilegien geordonneerd; en allerminst daar *de facto* is toegetreden tot daden, over welkers validiteit of onbeſtaanbaarheid tusſchen den Stadhouder en de geenen, die doleeren daar in te zijn verkort, het oordeel moet vallen.

„ Allerbillijkst is, vervolgens, de voorzorg, dat de Burgers en Ingezetenen geen twijffel opvatten over de wettigheid van hunne Regenten, en of dezelven door verkeerde wegen in de Regeeringe mogten komen, om eene partij te ſterken. Het waren wel geene vreemde gevoelens van den vreemden Ambaſsadeur, die, in een nabuurig Rijk, openlijk de namen van partijſchap hoorende noemen, in de verwonderinge daar over, zeide, dat, wanneer in zijn Land iemand dorst voorgeeven van de partije des Konings te wezen, zodanige de

ſtrop

ſtrop tot loon zoude verkrijgen; om reden dat de geene, welke zig noemt van de partije des Konings, daar door ſupponeerd eene partij tegens den Koning, en dat, bij eene goede oppermacht, alle zijne Onderdaanen met gelijke beſcherminge, bevorderinge en liefde begunſtigende, de twijffel over reciproque algemeene liefde en vertrouwen voor belediginge word opgenomen. Men vindiceerd het Recht tot deeze reciproque verwachtinge voor U Ed. Groot Mog. met alle billijkheid. Maar is onze Conſtitutie zo ongelukkig, dat de partijſchappen de reflectie en voorzorg vorderen, zo moet men gehoorzaamst aanmerken, dat de geredouteerde twijffel niet kan worden voorgekomen, en dat de liefde, het vertrouwen en de gehoorzaamheid niet kunnen worden geconſerveerd, anders, als dat het werk van de verkiezinge der Regenten geregeld blijve in de bepalingen van de Privilegien; dat de handelingen van de Vroedſchap, welken collegialiter, en, daar het niet is bij eenparigheid, met behoorlijke Meerderheid, zijn beſloten, effect behouden; zonder dat eene kleine cabale zig vermeent de orde om te keeren, en door alle wegen betracht voor zig te verkrijgen de begunſtiging van een eminent gezag, om zig daar door in den Stoel der Regeeringe in te dringen. Hier toe is het Stadhouderlijk opzigt de ſterkſte band, handelende in achtervolginge van de Privilegien. Maar nooit, en in geen geval, gedurende den gantſchen loop van de hooggeëerde beſtieringe, hebben buitengewone middelen eene beſtendige ruſt, eendragt en confiance tot gevolg gehad. En het humeur van de Natie is niet gekend bij den geenen, die zulks ooit verwagt.

„ Dat wijlen haare Koninglijke Hoogheid, bij het verkiezen van SALOMON VAN ECHTEN tot Burgemeester, intentie zoude hebben gehad iemand in zijnen rang te verkorten, is nooit bij de Vertooneren in de gedachten opgekomen; en dezelven zijn niet in ſtaat aan den wille van de Vorſtinne te twijffelen. Maar het is onaſſcheidenlijk van de menſchelijkheid, dat niet altoos de uitwerkingen aan het heilzame der oogmerken voldoen. En de bekommering heeft tot voorwerp het gewrogte, namelijk, of door de daad van de gemelde verkiezinge, de Rechten van de Stad en het gemeene welzijn van dezelve zijn getoucheerd; of de vrijheid en zekerheid der Burgeren en Ingezetenen, welken

ken in deeze Rechten gefundeert zijn, vermindering komen te lijden, en of die geenen, welken, door de kiezinge van hunne Perſoonen tot het dubbel getal, een wettig Recht hadden verkreegen daar toe, dat uit dezelven de Electie van Burgemeesteren moest geſchieden, in dit hun *jus quæſitum* benadeelt mogen zijn.

„ Eindelijk is aan de *Haarlemſche* Vroedſchap niet onbewust. dat de Erfſtadhouder, en dus ook wijlen haare Koninglijke Hoogheid, ongebonden was aan eenig Formulier, waar mede hoogstdezelve haare gedane Electie aan den Officier der Stad *Haarlem* zoude toezenden. Maar de remarque, deswegens gemaakt, is gefundeert daar in, dat het gewone en tot hier toe gebruikte Formulier was overeenkomende met de verbindende Privilegien, als denuncieerende eene verkiezing, gedaan uit de Perſoonen, bij Nominatie van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad *Haarlem* voorgeſteld. Uit de geenen, welken bij dusdanige Nominatie voorgeſteld worden, geſchied deeze verkiezing wettig. Maar uit Perſoonen, voorgeſteld zonder of buiten zodanige Nominatie, kan geene wettige Electie gedaan worden. En de nieuw verkozen extenſie heeft het capitale defect, van niet aan te ſchrijven eene verkiezinge achtervolgens de Privilegien; de gronden, waar in alle wettigheid van dezelve moet berusten.

„ Met reden word ook getwijffeld, of eenig voorbeeld geproduceert zoude kunnen worden, waar bij de eigen of gelijkſoortige bewoordingen in eenige gevallen zouden zijn gebruikt; en dat op dezelven geene aanmerkingen zouden hebben gehegt. Het eenige geval, het welk met het tegenwoordige in comparatie zoude kunnen gebragt worden, is het gebeurde omtrent de reeds gedachte verkiezinge van Schepenen der Stad *Leiden*. Maar de aanſchrijving, door den Prins WILLEM DEN III in dat geval gedaan, was ingerigt in gantsch verſchillende bewoordingen, zo als ook het geval was verſchillende; te weten, deeze Nominatie van het Mindergetal der *Leidſche* Vroedſchap was nog in ſtaat, of immers dorst zig vermeeten de plaats van zijne geboorte te noemen, en wilde zig vertoonen als geformeerd in de *Leidſche* Vroedſchap, ſchoon de Minderheid van dezelve. Hier op grondde zig de Prins Erfſtadhouder, en declareerde zij-

zijne Electie gedaan te hebben uit de Nominatie, geformeerd in de Vroedſchap der Stad *Leiden*; welke verkiezing dan in zo verre nog eenigzints wierd gecircumſcribeerd en bepaald aan eene benoeminge, welke aan de verdere Leden van de gemelde Vroedſchap niet onbekend moest zijn. Maar ook dit geringe ſoutien in het tegenwoordig geval ontbreekende, is de Misſive van wijlen haare Koninglijke Hoogheid, aan de eene zijde, wel te confidereeren als zeer prudent ingerigt, menageerende de clauſule, in de *Leidſche* aanſchrijving geplaatst, om dat het geene daar bij zoude zijn gezegd geworden, in dit geval, tegens de waarheid moeste ſtrijden. Maar te gelijk is dezelve Misſive van zo veel wijder uitzigt, als geheellijk achterlatende het gekwalificeerd en noodzakelijk voorſtel van de Vroedſchap. Hoe wel, niettegenſtaande deeze zo notabele en wezenlijke differentie, echter, zo in de groote Vroedſchap der Stad *Leiden*, als in andere publieke geſchriften, over deeze gemenageerde uitdrukkinge, waar van zelfs in den eerſten opſlag het ſubtile niet was geapprofundeert, zwaarlijk is geklaagd geworden.

„ Waar mede nu van zelve geleid wordende tot de gevallen, door haare Koninglijke Hoogheid geindigiteerd, als zulken, waar in de Stadhouder in der tijd, bij het doen der Electien, niet bepaaldelijk heeft gevolgd de Nominatie, bij de Meerderheid der Vroedſchap geformeerd, zo zal men gaarne toeſtaan, dat zulks, *ae facto*, in het gemelde geval gebeurd is. Maar de voorſtand der Stads Rechten en Privilegien, waar toe de Vroedſchap zo duur verbonden is, conſtringeerd dezelve te moeten conteſteeren, dat het zelve zoude kunnen zijn geſchied conform de Privilegien, en het Recht des Stadhouders, in het maintineeren van dezelve. Ten dien einde gedraagt men zig, nogmaal, aan den bij den aanvang deezer juſtificatie geconvenieerden en vervolgens herhaalden grondregel, dat, ten deezen, als rigtſnoer moet worden gevolgd het dictamen van de Privilegien, Wetten, Coſtumen en Uſantien, en niet het geene word geoordeelt te zijn van de convenientie. Men zal hier toe, ter deezer plaatze, niet repeteeren het geene nu is afgehandelt. Min nog zal men zig extendeeren over het Octrooi, door Keizer KAREL aan de Stad

Stad *Leiden* vergund, en volgens het welke de verkiezing aldaar mede moet worden gedaan uit eene Nominatie, door de veertigen geformeerd. Maar men zal alleen aanmerken, dat, wanneer de Minderheid, welke in het geval te *Leiden* zig heeft willen oppoſeeren, de defenſie der zake op zig heeft genomen, dezelve buiten ſtaat is geweest eenigen grond uit de Privilegien aan te wijzen, en dat men zig heeft moeten vestigen op bijbrengingen, zo uit het Civiele als uit het Kanonieke Recht, en wel op zulken, welken in zig zelven gantsch opgefundeert zijn, en, bovendien, in overbrenginge op het tegenwoordig geval in de Stad *Haarlem*, geheel buiten applicatie komen te wezen. Te weten, het was aldaar *in caſu*, dat Mr. KLAAS VAN BANCHEM, genomineerd bij de Meerderheid van de Vroedſchap, nog niet had vervuld den ouderdom van achtentwintig Jaaren, welken binnen de Stad *Leiden* vereischt worden om als Schepen te kunnen fungeeren; en Mr. PETRUS CUNÆUS, insgelijks op de zelfde Nominatie gebragt, wierd getauxeerd te zijn een vreemdeling, die nooit het Recht tot het Burgerſchap der Stad *Leiden* had verkreegen. Dit *in facto* gepoſeerd en ook, immers gedeeltelijk, de waarheid zijnde, zo heeft men daar op zeer vrijmoedig geasſumeerd, dat, volgens den inhoud der Civiele Rechten „ notoir zoude wezen dat iemand, hebbende het Recht van de Nominatie of Preſentatie tot eenig Ampt, en daar toe nomineerende Perſoonen, in hun zelven ongekwalificeerd, het effect van zodanige Nominatie ten eenemalen komt te vervallen en te vergaan, en dat de geene, aan wien het Recht tot de Electie behoord, door zodanige benoemingen van inhabile Perſoonen, *ipſo facto*, volkomen gekwalificeerd word om de Nominatie voorbij te gaan, en anderen van behoorlijke kwaliteit te verkiezen. Men heeft, vervolgens, daar bij gevoegt, dat, in het Kanonieke Recht, voor een algemeen axioma gedecideert en vastgeſteld zoude zijn, dat eene Vergadering, of het Meerendeel van dezelve, willens en wetens op de Nominatie geſteld hebbende ongekwalificeerde Perſoonen, zodanige Nominatie niet alleen ten eenemaal nul en van onwaarde was; maar dat ook het gemelde Kollegie, of de Meerderheid van het zelve, daar door inhabiel zoude gemaakt

maakt worden, om, voor die reize, wederom eene andere Nominatie te formeeren; en dat het aan de vrije diſpoſitie van den geenen, welken het *jus eligendi* competeerd, word gelaten, om, uit de Nominatie, welke wel door het Mindergetal van zodanig Kollegie, maar van gekwaliſiceerde en legitieme Perſoonen, is gedaan, te mogen eligeeren, zodanig als hij dan oordeelt te behoren. En men heeft, eindelijk, gezegt dat het zelve door eene menigte Rechtsgeleerden van alle Natien, over de Civiele en Kanonieke Rechten geſchreven hebbende, en door veele deciſien zoude zijn gecorroboreerd. Dit was de algemeene grond van Rechten, waar op men zijn onderſtaan poogde te juſtificeeren. Men handelde echter daar omtrent zodanig, dat zorgvuldig gewagt werd te noemen, of aan te wijzen, eenige Wet, eenige Aucteurs of eenige Deciſien, waar bij zodanige regelen zouden zijn of geſtatueerd of geleerd, of volgens dezelven tusſchen partijen voor recht gewezen; in diervoege, dat de Burgemeesters van *Leiden* betuigd hebben niet te weten op welke Wetten, Rechtsgeleerden of Gewijsden geoogd mogte worden. En het was ter intentie van het Mindergedeelte der *Leidſche* Vroedſchap, welke aldaar, zo als ſteeds ten haaren bijzonderen nutte en bevorderinge de oppoſitie hadden gedaan, eene voorzigtige directie, de hoogopgegeeven authoriteiten niet te openbaren, dewijl als dan, overtuigelijk, zoude zijn bewezen geworden dat aan de goede trouwe ongelijk wierd gedaan; dat niet alleen uit de *Roomſche* Kerk wierden overgehaald Rechten, welken nimmermeer onder het gebied van *Proteſtantſche* Mogendheden, ook niet in het Eccleſiaſtieke, zijn geadmitteerd, maar dat zelfs bij de *Roomſchen*, en in de volſtrekte Hirarchie, dit bijgebragte wel word geobſerveerd omtrent de Nominatien en Preſentatien, te doen door Geestelijken; maar niet ten aanzien van zulken, waar toe waereldlijken gerechtigd komen te wezen. Edoch latende zodanige handelwijze ter verantwoordinge van die zig daar toe hebben willen overgeeven, zo is, tot het oogmerk van de *Haarlemſche* Vroedſchap, genoeg dat de Aucteurs en Voorſtanders van de *Leidſche* moeielijkheden, hunne onderneeming niet anders hebben kunnen verdedigen, als op een fundament, welk in cas ſubject niet word gevonden, de perſoneele ongekwalifi-

ceerdheid van de geenen, die op de Nominatie waren geplaatst, van hoedanige ongekwalificeerdheid de tegenwoordig benoemde Perſoonen zelfs niet worden beſchuldigt. Men had het ſpecieuſe voorgeeven nog pogen te ſouteneeren door een tweede, genomen, zo als men het wilde doen gelden, uit de oude Conſtitutie van deeze Lands Regeeringe, en hier in beſtaande, dat, origineellijk, de verkiezing der Magiſtraaten geheel had berust bij den Graave; dat dezelve zig in die verkiezinge wel eenigzints heeft willen limiteeren, doch niet anders, als dat hij uit zekere Perſoonen, door hem in derzelver kwaliteiteiten van Ouderdom, Gegoedheid en Burgerſchap omſchreven, wanneer zulken aan hem gepreſenteerd wierden, de verkiezing zoude doen. Maar het competent getal van zodanige Perſoonen niet voorgeſteld wordende, dat als dan de limitatie zoude ophouden daar te zijn, en alzo de verkiezer wederom in deszelfs origineele vrijheid treden. Edoch gelijk dit argument niet minder vitieus is, dan het voorgaande, en zulks niet alleen in deszelfs directe ſtellinge, ten aanzien van de Graaven, maar nog veel meer in deszelfs overbrenginge tot de Prinſen Stadhouderen, welken nooit anders recht hebben gehad, als alleenlijk om te kiezen achtervolgende de Privilegien, en geenzints om de defecten *ex plenitudine poteſtatis* te ſuppleeren; zo toont het echter, nogmaals, dat men andere verwen heeft moeten zoeken, om het vreemd onderſtaan eenige koleur bij te zetten.

„ En zonder zig verder op te houden met het bijbrengen van nog meer omſtandigheden, dit geval te *Leiden* betreffende, zal men zig vergenoegen met uit de Misſive van wijlen haare Koningl jke Hoogheid te noteeren, dat van de gevallen, alzo met den vinger aangeroerd, en dus mede van deeze *Leidſche* gebeurtenisſen, in de Registers van U Ed. Groot Mog. niets word vermeld. Dat over zulks, zo dit geval, als het geene in het vorige jaar te *Dordrecht* was voorgekomen, ingredienten zijn voor de Hiſtorie, in welke daar over ook is geſproken, zo als de verſchillende gevoelens medebragten, maar dat bij U Ed. Groot Mog. nog over het een, nog over het ander geval, ooit deciſie is gedaan, of de onderneemingen zijn goedgekeurd. Men weet dat over beide de gebeurtenisſen, en inzonderheid over

over het voorgevallene te *Dordrecht*, hevige conteſtatien zijn tusſchen gekomen, waar in elk zijn Recht een geruimen tijd heeft beweerd, en die, eindelijk, of bij ſchikkingen tusſchen den Prinſe Erfſtadhouder en de getoucheerde Stad bijzonderlijk zijn afgedaan, of als wederzijds, der verdrietigheden moede, zijn gelaten in *ſtatu quo*. Hierom kan uit dezelven geene illatie worden gemaakt; maar ten deezen opzigte moet, in deszelfs uitterſte vigeur werken de regel *res inter alios acta aliis non præjudicat*. Of, ten minſten, kan men tegens de illatien, uit de overdrang genomen, volſtaan met de uitſpraak, *non videndum quid Romæ factum eſt, ſed quid Romæ fieri debeat*. En men zal, alleenlijk, hier bij voegen, dat, hoe zeer de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, ten dien tijde, in het begrip kwam te zijn dat de Stadhouder bevoegd was tot het nemen van informatien, des nogthans dat de Raadsheeren uit het Hof, door zijne Hoogheid geëmploieerd, gehouden moesten worden als bijzondere Raadslieden van den Prinſe, en zo als welgedachte zijne Hoogheid, bij de bovengerecenſeerde vier Misſiven, de bornes van zijne informatien was ſtellende, echter nooit zal kunnen worden getoond dat de geobtrudeerde verkiezingen, het zij te *Dordrecht*, of het zij te *Leiden*, door de ſtem van de gemelde Vroedſchap zijn goedgevonden.

„ Op de vierde aanmerkinge hier voren voldaan zijnde, zullen de Vertooners, tot ſlot, zeer gaarne en met oprechte harten toeſtemming dragen daar in, dat, in een Land van Vrijheid, geen andere Vrijheid behoord gekend en gezogt te worden, als die overeenſtemt met de gronden van den Staat, met de regelen van de rechtvaardigheid, en met de verplichtinge, die op elk omtrent zijnen evenmaasten is liggende. Zodanige Vrijheid is het eeniglijk, waar op het oog en hart van de *Haarlemſche* Vroedſchap is doelende, en dezelve beſtiert alle hunne daden. Om de gronden van den Staat niet gerenverſeerd te zien, heeft men zig getroost de ongenoegens, waar van aan U Ed. Groot Mog. zijn voorgekomen de geanimeerde blijken, zodanig dat de Meerderheid der Leden tot in hun hart, dat volgens de gedachte gronden vrij plagt te wezen, getauxeerd zijn geworden. Het is om deeze gronden te bewaren, en te gelijk om de Privilegien van de Stad *Haarlem* te verzekeren, dat men zig heeft moe-

moeten oppoſeeren tegens de verkiezinge van SALOMON VAN ECHTEN buiten de Nominatie, dewijl de gronden van den Staat, het gebied des Stadhouders niet verder admitteeren, dan in de uitvoeringe van deszelfs Commisſie, dewijl die Commisſie de Magiſtraatsveranderingen bepaalt in de achtervolginge van de Privilegien; en dewijl de Privilegien willen dat deeze verandering zal geſchieden uit de Nominatie. Om niet te zondigen tegens de regelen der rechtvaardigheid, die willen dat aan elk het zijne zal worden toegeſchikt, heeft men aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid, ter Electie van Burgemeesteren der Stad *Haarlem*, gepreſenteerd een dubbel getal van Perſoonen, aan welken de Meerderheid, op haaren Eed en Conſcientie, heeft geoordeelt dat het Recht der Benoeminge wettig toekwam. En om de verpligting tegens den evennaasten niet te ſchenden, heeft men geſchroomd voorbij te gaan zulken, welken men vermeende zonder belediginge niet voorbij gegaan te kunnen worden, præfereerende, naar verpligtinge, het Recht voor de Gratie, en volgende daar in geen anderen regel, als welke men wenscht ook omtrent zig zelven geapplicecrd te zien. Dit zijn de principes, waar op de Vroedſchap haare benoeming heeft doen berusten: en dezelven vermeent men niet te kunnen of te mogen verlaten, zonder zig ſchuldig te maken aan dat geene, waar over men thans buiten grond word geaccuſeerd. Te condeſcendeeren daar in, dat Burgemeesters van de Stad *Haarlem* zouden worden verkozen buiten de Nominatie, in de Vroedſchap geformeerd en uit naam van dezelve overgeleverd, zoude de Privilegien van de Stad vernietigen. Aan een verbeeld Recht van Opvolginge te attribueeren, het geen alleen toekomt aan de allernotabelſte, de verſtandigſte en de vreedzaamſte liefhebberen van het Vaderland, zoude de rechtvaardigheid omkeeren. Voorbij te gaan de geenen, welken, volgens overtuiginge van gemoed, tot de benoeminge geſchikt zijn, zoude de veron-gelijking van zijnen evennaasten voor geoorloofd ſtellen.

„ Maar allerverst is het daar van, dat de Meerderheid van de Vroedſchap der Stad *Haarlem* aan wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, zoude hebben willen ontneemen de faculteit, om gebruik te maken van het Recht, aan dezelve in de verkiezinge van Regenten competeerende. Het aan-

aangedragen verdichtzel van eene vastgeſtelde uitſluitinge is hier voren ten vollen wederlegd.

„ Dat de faculteit, aan den Prinſe Erfſtadhouder opgedragen, om Burgemeesteren en Schepenen te verkiezen, niet heeft kunnen gebruikt worden in het verkiezen van zulke Leden der Regeeringe, welken niet op de Nominatie zijn gebragt, is de waarheid. Maar het is te gelijk waar, dat nooit zodanige faculteit, om in de Stad *Haarlem* Burgemeesteren en Schepenen te ſtellen buiten de Nominatie, aan eenigen der Prinſen Erfſtadhouderen is opgedragen geworden. Het gezag word niet verkort, het geene binnen de wettiggeſtelde palen geborneerd blijft. En wanneer aan eenen Vorst, wiens gedachtenis aan het Gemeenebest niet onverſchillig kan zijn, als eene verkleininge wierd voorgeworpen, dat hij in het gebied, zo als hij ten dien tijde was voerende, niet vermogt te doen alles, wat hij wilde, antwoorde dezelve, wijsſellijk, *ik doe alles wat ik wil, want ik wil niets anders, als het geene de Wet heeft toegeſtaan.*

„ En berustende, aan de eene zijde, in de verzekeringe dat U Ed. Groot Mog. de Rechten des Erfſtadhouders, die hij heeft en wettig vermag te oeffenen, niet zullen verminderen, of gedoogen, dat, in eenen tijd van Minderjarigheid, daar in zouden worden gemaakt præjudiciabele veranderingen; zo inhæreerd de *Haarlemſche* Vroedſchap, reciproquelijk, het allerbillijkst vertrouwen, dat ook, aan de andere zijde, door U Ed. Groot Mog. nimmer gedoogd zal worden dat de Privilegien en Handvesten der Steden, welken ſtaan in niet min heilige cuſtodie, dan de Rechten van de Minderjarigen, gantsch zouden worden vernietigd; maar dat het rechtmatige oppergebied van U Ed. Groot Mog. de notoire præjuditie, door de Electie van SALOMON VAN ECHTEN, tot Burgemeester der Stad *Haarlem*, buiten de Nominatie, aan de Voorrechten der gemelde Stad toegebragt, zal doen herſtellen op zodanige wijze, als wel met het meeste menagement voor de hooge waardigheid van het Erfſtadhouderſchap, doch tevens met de meeste zekerheid voor de Stad *Haarlem*, en voor derzelver Burgeren en Ingezetenen, mitsgaders tot voor-

kominge van andere gelijke onderneemingen, best zal mogen geſchieden."

Deeze Juſtificatie, met het daar toe behorende Request, op den 8 Februarij, ter Staatsvergaderinge ingediend zijnde, vonden hunne Ed. Groot Mog. goed, „ dat deeze beide „ ſtukken, met en nevens der Vertooneren eerſte Request, „ en de daar op ingekomen Misſivè van wijlen haare Koning- „ lijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, zouden worden „ geëxamineerd door de Heeren van de Ridderſchap en ver- „ dere hunner Ed. Groot Mog. Gecommitteerden tot het „ groot Beſoigne. en de Vergadering daar op gedient van „ derzelver Conſideratien en Advies."

Tegen de Protesten wegens het voorgevallene, na de verkiezinge van den Heere SALOMON VAN ECHTEN, als Burgemeester van deeze Stad, door den Heere Hoofd-Officier en acht Leden van de Vroedſchap, in December gedaan, heeft de Ed. Groot Achtbare Heer Burgemeester Mr. JACOB DEUTZ, die aan zig behouden had om op dezelven zijn tegenbedunken te doen aantekenen, den 16 Maij, twee Contra-Aantekeningen laten doen. De eerſte, gerigt tegen het Protest van den Heere Hoofd-Officier, in de Kamer van Burgemeesteren ingeleverd, luidde aldus:

„ De Ondergetekende Mr. JACOB DEUTZ, zig, op den 20 December des voorleden Jaars 1758, tegens het Contra-Protest, door Mr. DANIEL JAN KAMERLING gedaan ten zelfden dage, en waar over de Reſolutie om de afwezendheid van den Burgemeester Mr. M. W. VAN VALKENBURG, (zijnde gecommitteerd ter dagvaart) tot op den 25, daaraanvolgende, was uitgeſteld geworden, hebbende gereſerveerd nadere aantekening; en door het tusſchengekomen allerſmertelijkst afſterven van haare Koninglijke Hoogheid, glorieuſer gedachtenisſe, als nu, om te voldoen aan de einden, bij zijne Verklaringe van den 15 Januarij van het Jaar 1759, oprechtelijk ter ne-

neder geſteld, willende menageeren den inhoud van het voorſchreve Contra-Protest in 't breede te wederleggen, zal alleen, tot voorſtand van de wettige Conſtitutie deezes Lands, en op dat de Nakomelingen niet mogen geſurpreneerd zijn daar over, dat deeze Vroedſchap zoude hebben zien notuleeren Declaratien, directelijk de gronden van de Regeeringe renverſeerende, zonder dat dezelven zouden wezen beantwoord, bij deezen nader doen aantekenen:

„ Dat niemand in de functie van de Graaven is geſucce-
„ deert, dan alleen de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten van
„ *Holland* en *Weſtfriesland*, onze eenige wettige Souverai-
„ ne Overheid; en dat van dezelven voortkomen alle hooge
„ Rechten, welken in deeze Provintie worden geoeffend, en
„ zulks conform en uit kracht van de Commisſien, door
„ hooggemelde hunne Ed. Groot Mog. reſpectivelijk ver-
„ leend.

„ Dat het, wijders, erroneus en abuſief is, dat uit de
„ Misſive van haare Koninglijke Hoogheid zoude zijn geble-
„ ken, dat hoogstdezelve niet was gegaan buiten de Nomina-
„ tie; maar dat, ter contrarie, door haare Koninglijke Hoog-
„ heid zoude zijn gedeclareerd de Electie te hebben gedaan
„ uit de overgezonden Perſoonen; moetende de Misſive zel-
„ ve dit *ad oculum* demonſtreeren, dat haare Koninglijke
„ Hoogheid verklaard de Electie te hebben gedaan uit de
„ Perſoonen, aan de Vorſtinne (zo als haare eigen woorden
„ luiden) ter bekledinge van het Burgemeesterſchap der Stad
„ *Haarlem* voorgeſteld, zonder eenig gewag te maken van
„ de Nominatie; en dat het, over zulks, in eene Vroedſchap
„ der Stad *Haarlem* volmaakte ſtrijdigheden zijn, te betuigen
„ dat men de Privilegien van de Stad onveranderlijk wil hel-
„ pen mainctineeren, en (in welke kwaliteit het ook wezen
„ mag) de hand te leenen tot het dadelijk inſtellen van ene
„ verkiezinge, direct tegens de Privilegien inlopende."

„ Verzoekende dat deeze zijne nadere aantekening mede in de Notulen van Burgemeesteren mag worden gebragt."

Actum Haarlem, den 16 *Maij* 1759.

JACOB DEUTZ.

De tweede, tegen de aantekening der acht Leden van de Vroedſchap gedaan, en in derzelver Reſolutien gevoegd, was van den volgenden inhoud:

„ De Ondergetekende, aan zig hebbende voorbehouden, om op het Protest, door de Heeren LA KLÉ, STEENIS, VAN DER WAAIEN, VAN HOOGENDORP, VAN DEN BROEK, VAN ZAANEN, KAMERLING en PARVÉ, den 25 December des voorleeden Jaars 1758, overgeleverd, te doen zodanige contra-aantekeningen, als dezelve zou meenen te behoren, verklaard, bij deeze, tot eene korte beantwoordinge van het voorzegde Protest.

„ Dat hij Ondergetekende zig, met volkomen gerustheid, refereerd tot de Notulen van het gebeſoigneerde in de Vroedſchappen, op den 11 en 18 September van het Jaar 1758 gehouden, als zullende de wettigheid en regulierheid der handelingen, zo van den Ondergetekenden, als van den Heere Burgemeester VAN VALKENBURG, en de verdere Leden, daar door voldoende zijn gejuſtificeerd; en te gelijk betoogd dat hun gepoſeerde nopens de houdinge van den Preſident-Burgemeester WITTE conform de waarheid is.

„ Dat het, vervolgens, niets ter zake kan doen, of de gemelde Vergadering der Vroedſchappen aan de gedachte acht Leden wederom mogte zijn afgezegd, dewijl eene afzegging, geſchied uit last van eenen der Burgemeesteren in zijn particulier en buiten Reſolutie van de Kamer, niet had behoren voor eene afzegginge gehouden te worden, of daar aan eenigzints te zijn gedeſereerd.

„ Dat ook de beſluiten deezer Vergaderinge, bij de Meerderheid van de Leden der Vroedſchap, geenzints zijn geacht voor onbeſtaanbaar; maar dat bij dezelve Leden altoos in het oog is gebleven dat het gemeene welzijn moet wezen de hoogſte wet, en dat, uit die conſideratie, met de uitvoeringe van eenige Artikelen is gereſolveerd te ſuperſedeeren, ten einde alzo de gevaarlijke driftigheden geene meerdere ſteenen zouden vinden, om de rust en het welzijn van de Stad daar op te doen ſtooten en vallen.

„ Dat

„ Dat het, wijders, eene bijzondere en geinfecteerde geſteldheid van oogen moet zijn, welken niet kunnen verdragen dat de Ondergetekende, en de Heer Burgemeester VAN VALKENBURG, de aanſtelling van SALOMON VAN ECHTEN voor informeel en onbeſtaanbaar houdende, bij de pluraliteit der drie wettig verkozen Burgemeesteren hebben geconcludeert, en die echter, niettegenſtaande de welgegronde Protesten, den Perſoon van SALOMON VAN ECHTEN aanzien als wettig verkozen, en alzo de Stem van deezen Oud-Schepen wel mede tellen, ten einde daar mede de vota van Burgemeesteren gelijk te doen voorkomen.

„ Dat wijlen Mevrouw de Prinſesſe Gouvernante, glorieuſer gedachtenisſe, in hoogstderzelver kwaliteit, niet hebbende geoeffend een ongetermineerd Recht en Commisſie, om tot Burgemeesteren der Stad *Haarlem* te verkiezen, zulken, als hoogstdezelve zoude goedvinden; maar dat het Recht van haare Koninglijke Hoogheid, volgens haare eigen en uitdrukkelijke woorden, bepaald zijnde geweest om Electie te doen uit eene overgeleverde Nominatie, de verkiezing van SALOMON VAN ECHTEN niet voor zig hadde eenige preſumptie van wettigheid. Dat, integendeel, dezelve alle preſumptien van onwettigheid medebrengt, als zijnde niet alleen geſchied buiten de Nominatie; maar wordende ook, met eene notabele afwijkinge van de voorgaande en altoos gebruikte Formulieren, niet aangeſchreven als geſchied uit de overgeleverde Nominatie, en preſenteerende over zulks zig zelve in termen, waar omtrent eerst onderzogt moest worden, of wijlen haare Koninglijke Hoogheid, met eerbied gezegd, in de bevoegdheid kwam te zijn, om dergelijke Electie buiten de Nominatie te doen.

„ Dat, in dit ſtuk, de Rechten van de Vroedſchap directelijk wezende geroerd, het eene verregaande mishandeling is van den Preſident-Burgemeester Mr. JUSTUS WITTE, eigener auctoriteit en krachtdadig, te beletten dat de Vroedſchap, welke het Lighaam der Stad repreſenteerd, zoude vergaderen om over het mainctien van hunne Rechten te delibereeren.

„ Dat het niet ſtond aan Mr. JUSTUS WITTE, ſchoon Preſident-Burgemeester, te oordeelen, of zig te beklagen over de gedane verkiezinge, zoude zijn het Recht van de Vrouwe Gouvernante te keer te gaan; maar dat het zelve ſtond aan de Vroedſchap, aan welke, en niet aan de Kamer van Burgemeesteren, het Recht deezer Nominatie is opgedragen.

„ Dat het nog minder ſtond aan SALOMON VAN ECHTEN, om zig daar in te mengen, en alzo niet alleen *de facto* te uſurpeeren eene kwaliteit, welke hem wettig wierd afgeſproken; maar te ageeren als Rechter in zijn eigen zaak, en zig door zijne eigen Stem als wettig verkozen in den Burgemeesterſtoel te maintineeren.

„ Dat het, eindelijk, in den Perſoon der acht proteſteerende Leden, welken zódanig willen uitmunten als Voorſtanders der handelingen; van het Stadhouderlijk gezag afgekomen, of wel eigenlijk, in cas ſubject, bij ſub- en obreptie van wijlen haare Koninglijke Hoogheid afgewrongen, zeer vreemd moet worden gehouden, dat zij den Ondergetekenden beſchuldigen als of door hem (Preſident-Burgemeester zijnde) het Octrooi en Privilegie van den Jaare 1651, waar op gedoelt word, het eerst zoude zijn verbroken en als vervallen voorgedragen.

„ Dat aan niemand der Vroedſchappen, welken de Vergadering van den 7 September van het Jaar 1751 hebben bijgewoont, onbewust kan zijn dat het nieuwe Reglement, door wijlen zijne Doorluchtige Hoogheid, in deszelfs hooge kwaliteit, op den 31 Augustus daar bevorens ontworpen, in de gedachte Vergadering zijnde voorgekomen, over het zelve, en wel, onder anderen, ter zake dat daar in niet was geſteld, „ dat de Perſoonen, tot Burgemeesteren te nomi-„ neeren, acht Jaaren Leden van de Vroedſchap moesten zijn „ geweest," zeer verſchillende opinien zijn gevallen.

„ En, wanneer deeze opinien, nog van conſideratie zouden mogen wezen, dat het waar is dat hij Ondergetekende, wijl het gedachte Reglement, in dit opzigt, van het Octrooi was afwijkende, benevens eenige andere Leden, van ſentiment is geweest dat het Octrooi op dien tijd niet behoefde te worden voor-

voorgeleezen; maar dat, in de evengedachte ſuppoſitie, te gelijk waar komt te zijn, dat verſcheide van de acht Leden, die nu proteſteerende zijn, de een minder, de ander meer, en allerſterkst de Heeren WITTE en VAN ZAANEN, die nu het Octrooi ſchijnen te willen houden van nul en geener waarde, ten dien tijde, wanneer Mr. DAMMAS GULDEWAGEN, volgens het welbehagen van zijne Doorluchtige Hoogheid, aan hen kwam voor te gaan, zig hebben gevonden in het contrarie gevoelen.

„ Doch, dat nog de eene nog de andere opinie thans meer in conſideratie kan komen, uit oorzake, dat, vervolgens, door den Souverain zelf, in conformité van het daar toe eenparig gedane verzoek van deeze Vroedſchap, uitdrukkelijk is gelast dat het zelve Octrooi en Privilegie, in alle zijne deelen en leden, zal worden geobſerveerd, en dat alzo aan alle de Vroedſchappen, buiten en behalven de Conſervatie van de Stads verkreegen Rechten, ook, ten dien reſpecte, met genoegen behoorde over te blijven, de eer van te gehoorzamen aan de zo gunſtige wille van den wettigen Souverain.

„ Verzoekende dat deeze zijne nadere aantekening in de Notulen van de Vroedſchap mag worden gebragt."

Actum Haarlem, den 16 *Maij* 1759.

JACOB DEUTZ.

Op den 19 Julij, werd, in de Vergadering van *Holland*, door de Heeren Gecommitteerden tot het Groot Beſoigne, aan welken het onderzoek van het geſchil over de aanſtellinge van den Heere VAN ECHTEN, als Burgemeester, was aanbevolen, het volgende rapport uitgebragt:

„ De Raadpenſionaris heeft, ter Vergaderinge, gerapporteerd dat de Heeren van de Ridderſchap en verdere hunner Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, ingevolge en ter voldoeninge van hunner Ed. Groot Mog. Reſolutie Commisſoriaal van den 8 Februarij deezes Jaars, hebben geëxamineerd den Re-

Requeste van achtien Leden, en zulks uitmakende de Meerderheid van de Vroedschap der Stad *Haarlem*, op den 27 September van het Jaar 1758, aan hunne Ed. Mog. gepresenteerd, waar bij dezelven omstandig hebben voorgedragen het geen bij de laatstgeformeerde Nominatie en daar op gevolgde Electie of aanstellinge van Burgemeesteren derzelve Stad was voorgevallen; en zig daar over, particulierlijk, beklaagt, dat SALOMON VAN ECHTEN, door wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, tot Burgemeester was geëligeerd of aangesteld, onaangezien dezelve op de Nominatie niet was gebragt geweest; en bij welk Request dezelven, vervolgens, verzogten dat hunne Ed. Groot Mog. hen Vertooners bij de Stads Privilegien, en dus mede speciaal bij het Privilegie en Octrooi van den Jaare 1651, gelieften te mainctineeren, en, overzulks, in deezen zodanige voorziening te doen, als hunne Ed. Groot Mog. zouden oordeelen te behoren. Als mede de Missive van wijlen haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, van den 14 December des zelfden Jaars, houdende haare Consideratien op den voorschreeven Requeste van gemelde achtien Leden der voorsz. Vroedschap. En eindelijk, nog den naderen Requeste van de zelfde achtien Leden, van den 8 Februarij, laatstleden, met eene daar nevensgevoegde Memorie tot hunne Justificatie tegens het Bericht van wijlen voornoemde haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse.

„ En dat zij Heeren Gecommitteerden, geconsidereerd hebbende de situatie, waar in deeze zaak zig door het smertelijk overlijden van haare Koninglijke Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, bevind, en dat de Regeering der Stad *Haarlem*, door haar nader gepresenteerd Request en daar bijgevoegde Memorie, verstaan moet worden tegen alle Consequentien genoegzaam te wezen gedekt, van Advies zouden zijn dat hunne Ed. Groot Mog., uit eenen waren eerbied voor de nagedachtenisse van haare Koninglijke Hoogheid, dit differeut over de aanstellinge van SALOMON VAN ECHTEN, tot Burgemeester der Stad *Haarlem*, zouden behoren te laten ongedecideert, in die hope en verwachtinge, dat zijne Hoogheid, de Heer minderjarige Erfstadhouder, door de Heeren,

aan

aan wien hoogstdeszelfs Educatie is toevertrouwd, geimbueerd en geinſtrueerd wordende van de ware belangen van den Staat, en derzelver Grondwetten en Gerechtigheden in het generaal, en van die der Steden in het bijzonder, tot de exercitie van de hooge Charges, aan hem gedefereerd, gekomen zijnde, zig nooit zal laten induceeren om dit of ſoortgelijk geval zig tot een model van navolginge voor te ſtellen.

„ Waar op gedelibereerd, en door de Heeren van de Ridderſchap Copie van het voorſz. gerapporteerde verzogt zijnde, om het zelve in de Orde nader te examineeren, als mede door de Heeren Gedeputeerden van alle de Steden, om daar op te verſtaan de intentie van de Heeren, hunne Principaalen, is de finale Reſolutie uitgeſteld tot nadere deliberatie."

Een merkelijk aandeel hadt de Stad *Haarlem*, in de Staatsbemoeijingen, welke, vooral in den Jaare 1787, alomme, door de Vereenigde Gewesten, plaats hadden. Reeds vóór dien tijd vondt de Burger-Wapenhandel, ook in deeze Stad, eene merkelijke aanmoediging, en werdt, in dit Jaar, de oude Schutterij der Stad vernietigd, en eene andere ingevoerd, op een anderen voet, dan zij, zints eenigen tijd, geſtaan hadt. Men was 'er ijverig in de weer, om de gevlugte Burgers der twee *Gelderſche* Steden *Hattem* en *Elburg*, hulp en onderſtand te betoonen, en de Regeering der Stad de eerſte onder de *Hollandſche* Steden, in het aanbieden van inwooning en Burgerregt aan de voortvlugtigen.

Inzonderheid, egter, maakte zich deeze Stad beroemd, onder de zulke, welke der thans heerſchende denkwijze waren toegedaan, door den veelgerugtmaakenden voorſlag, welke, op den dertigſten van Louwmaand des Jaars 1787, door de Afgevaardigden ter Dagvaart, wierdt gedaan. De voorſlag behelsde deeze twee punten:

1. „ Dat ter voldoening aan Hunne Ed. Groot Mog. reeds „ genomene Reſolutie van den 13 December laatstleden, ten „ ſpoedigſten voortgang mogt gemaakt worden, met de daar bij „ duidelijk benoemde Commisſie, tot het onderzoek der paalen „ van de uitvoerende magt, zo van den Stadhouder, als Kapi-

„ tein-

„ tein-Generaal en Admiraal, en het concerteeren der nodige
„ Plans en Inſtructien, omtrent de waarneeming dier bedienin-
„ gen, en de pligten en præëminentien daar aan verknogt; en
„ dat gelijk op dit reſpect niets anders overſchiet dan de Hee-
„ ren, zodanige Commisſie zullende uitmaaken, te benoemen,
„ hier toe direct een dag geſteld mag worden.

2. „ Dat mede met den eerſten eene Commisſie van eenige
„ Leden van Regeering deezer Provincie mag benoemd wor-
„ den, om de thans zo algemeen aangevoerd wordende beden-
„ kingen, omtrent de generaale Repreſentatie van het geheele
„ volk, welke volgens de geſteldheid van dit Gemeenebest al-
„ hier zou behooren plaats te hebben, te examineeren, en
„ tevens na te gaan en te onderzoeken, op hoedanige wyze,
„ ingevolge de Conſtitutie en 's Lands waare belangen, eenige
„ generaale maximes omtrent den invloed, welke uit hoofde
„ der Regeeringsform, bij Repreſentatie, notoirlijk aan het
„ volk toekomt, zouden behooren te worden gearreſteerd;
„ mitsgaders aan welke billijke bepaalingen, die alle twijfeling
„ en rechtmaatigen argwaan affnijden kunnen, dit een en ander
„ onderhevig gemaakt zoude kunnen worden: ten einde deeze
„ Commisſie, als in het natuurlijkst verband ſtaande met die
„ bij het eerſte Artikel opgegeeven, even ſpoedig als dezelve
„ zoude kunnen worden getermineerd, en op het reſultaat van
„ beiden, ter zelver tijd de noodige Reſolutien genomen zou-
„ den kunnen worden."

Ruime ſtoffe tot raadpleegingen, zo in de bijzondere Steden als ter hooge Staatsvergaderinge, gaf deeze voorſlag der Regeeringe, die ſpoedig ondersteund werdt, door een Adres, getekend door ruim twaalfhonderd Burgers en Ingezeetenen.

Bekend zijn de oproerige beweegingen, welke in Februarij des Jaars 1787, binnen *'s Haage*, voorvielen. In de onderſtelling, dat de Bezetting aldaar niet talrijk genoeg was, ter handhaavinge van rust en veiligheid, deeden de Afgevaardigden van *Haarlem*, op den zeventienden dier maand, ter Staatsvergaderinge, eenen anderen voorſlag, inhoudende dat vermits de Bezetting aldaar, in tijd van vrede, altoos ſterker was geweest, dan tegenwoordig, dezelve met eenige Kompagniën Husſaaren, Scherpſchutters en Voetvolk van het Legioen van

den

den Rhijngraave VAN SALM, moest vermeerderd worden. Ten blijke van den ernst van deezen voorſlag, werdt de Regeering van *Haarlem* te raade, geene Afgevaardigden ter Dagvaart te zenden, alzo zij van oordeel was, dat de perſoneele veiligheid van 's Lands hooge Vergaderinge, in *'s Graavenhage*, niet genoegzaam zeker was, zo lang de voorſlag, van haarentwege gedaan, niet in een daadelijk beſluit zou veranderd zijn. Zedert vondt men eenen middelweg, langs welken aan de begeerte van die van *Haarlem* in zo verre werdt voldaan, dat men, niet uit het Legioen van den Rhijngraave, maar uit andere Regimenten, eenige verſterking van manſchap naar *'s Haage* zondt. Van toen af verſcheenen wederom Afgevaardigden der Stad ter Vergaderinge van *Holland*.

De voorſlag van *Haarlem*, van den dertigſten Januarij, raakende den invloed des Volks op deszelfs Vertegenwoordigers, vondt wel, ginds en elders, merkelijken voorſtand, doch tevens de daadelijke volvoering zo veele zwaarigheden en tegenkantingen, dat 'er weinig te wagten was van de bedoelde uitwerking. Hierom werdt men aldaar te raade, 't geen niet gemeenſchappelijk met alle de Staatsleden konde geſchieden, afzonderlijk te verrigten. Men benoemde eenige Gelastigden tot het opſtellen van een Concept-Reglement van Regeering, de Stad betreffende, „ waarin" (zo als Hun Ed. Agtb. zich zedert uitdrukten) „ de billijke invloed der Burgerije op haare Vertegenwoordigers „ zodanig was gereguleerd, als niet alleen met haare Regten „ en Vrijheden, en met de waare en oude Conſtitutie der Re„ geeringe, maar ook met de weezenlijke belangen der Stad „ bevonden was, meest overeenkomſtig te zijn." Van dit Concept-Reglement werdt een bekwaam aantal Afdrukſels vervaardigd, en op verſcheide plaatzen der Stad voorgeleid, om door de Burgerij onderzogt te worden, met melding van haare bedenkingen daar omtrent.

De vijfde September werdt, zedert, bepaald tot de invoering en beëediging van het nieuwe Regeerings-Reglement. Dit geſchiedde met veel omſlags en ſtaatelijkheids. Op de Groote Markt was een pragtig Gebouw opgericht, rustende op twintig Kolommen van de Joniſche Bouworde, met vier ingangen, allen met trappen opgaande. Boven ieder ingang ſtondt het De-

vics

vies van de drie Batailjons der nieuwe Stads Schutterije, en de Artillerie-Kompagnie, welke drie dagen te vooren, met vernietiging der oude Schutterije, insgelijks zeer ſtaatelijk was ingevoerd. Boven op den Koepel, met welken het Gebouw gedekt was, ſtondt het Beeld der VRYHEID, met den Hoed op de Speer; het oude en nieuwe Wapen der Stad lagen aan deszelfs voeten.

In dit Gebouw namen de Leden der Vroedſchap zitting, en leiden 'er plegtiglijk den Eed af op het nieuw Reglement; waar van terſtond, door een afgeſproken teken, kennis werdt gegeeven aan de Burgerij, die, door een herhaald *Hoezee*, haare goedkeuring deswegen betuigde.

Geen langen ſtaud hield dit nieuw ingevoerde en beëedigde Reglement der Stad *Haarlem*, van wegen de omwenteling, die weinige dagen daar na plaats hadt. Zedert werdt alles op den ouden voet herbragt.

Onder de Beſchrijvingen, welke van de Stad *Haarlem* door den druk zijn gemeen gemaakt, koomen, vooral, de volgende in aanmerking: die van S. AMPSINS, in leven Predikant aldaar; van THEODORUS SCHREVELIUS, gebooren te *Haarlem*, en Rector der *Latijnſche* Schoole aldaar, vermeerderd met een bijvoegzel tot aan 1750; voorts LEEGWATER, Beſchrijving van 't *Haarlemmer Meer*; OUDENHOVENS, *Haarlems* Wieg, in 12vo, en eindelijk, de Beſchrijving van *Haarlem*, door den Heer en Mr. G. W. VAN OOSTEN DE BRUIN, in Folio, waar van het vervolg, door alle Beminnaars der Geſchiedenisſen, met verlangen te gemoet gezien word.

* *
*

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK

XX. DEEL.

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK;

OORSPRONKLYK VERZAMELD

DOOR

JACOBUS KOK.

TWINTIGSTE DEEL.

HAA - HOL.

MET KAARTEN, PLAATEN EN PORTRAITTEN.

TE AMSTELDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCLXXXIX.

BERIGT

VAN DEN

UITGEEVER.

In mijn Berigt voor het Negentiende Deel deezes Werks gaf ik kennis van mijn voorneemen, om, ondanks het overlijden van deszelfs eerſten aanlegger, mijne opgenomene taak voort te zetten. Mij verlaatende op de genoegzaame kunde en naarſtigheid mijner Vrienden, die den Overleedenen zouden vervangen, durfde ik mij, met volkomene gerustheid, daar toe inlaaten. Zedert ben ik hier omtrent nog nader verſterkt geworden, om de volgende reden. De Heer KOK hadt, voorshands, een Plan beraamd van genoegzaam het geheele Woordenboek. Hij was bezitter, behalven andere echte Stukken, tot zijne onderneeminge dienſtig, van HALMA's *Toonsel der Verëénigde Nederlanden*. Met zeer veele moeite en naauwkeurigheid hadt hij dit verrijkt met een groot getal nieu-

we

we Artikelen en bijvoegzels. Van dit alles en andere papieren en aantekeningen uit 's Mans voortreffelijke Boekverzamelinge, heb ik mij meester gemaakt, en dien ruimen voorraad mijnen Vrienden ter hand geſteld. Zij arbeiden dus met de bouwſtoffen, door den voorgaanden Schrijver bij een verzameld. Indien geene meerdere, althans de zelfde agting en gezag verdient dus het Werk, alsof het onmiddelijk uit des Heeren KOK's handen kwam. Geenen ſchroom behoeven dus de Leezers te voeden, als hadden zij, in dit opzigt, eenig nadeel geleeden bij het ſterfgeval van den arbeidzaamen man. Het Deel, welk ik thans afgeeve, zal, vertrouwe ik, hier van ten overtuigende bewijze dienen. Het Eenëntwintigſte Deel, insgelijks reeds ter Drukperſſe gebragt, zal ſpoedig het licht zien, en, misſchien, nog dit jaar gevolgd worden van een ander Stuk.

VADERLANDSCH WOORDENBOEK.

HAA.

HAARLEM. (*Heeren van*) Eene aanzienlijke plaats bekleeden, weleer, de Edelen van dien naam, onder den Hollandſchen Adel, en hadden, volgens 't gebruik der vroegſte tijden, rijklijk hun aandeel in de Oorlogen, welke door of ten behoeve van de Graaven van het Gewest gevoerd wierden. Ook wierden zij, zomtijds, gebruikt tot het ſluiten of bekragtigen der Verbonden, door den Landheer aangegaan. GERARD en YSBRAND VAN HAARLEM ſtonden, nevens anderen, in den jaare 1167, borgen voor het nadeelig Verbond, door Graaf FLORIS DEN III aangegaan, ter bekoominge van zijne Vrijheid in *Vlaanderen*, alwaar hij thans gevangen zat. Beider naamen vindt men vermeld onder de Edelen, welke, in 't begin der dertiende Eeuwe, de zijde van den Graave VAN LOON, tegen Graaf WILLEM DEN I, koozen. De laatstgenoemde, nevens nog twee Edelen van dien naam, JAN en SIMON, ſtonden, als getuigen, over de bezegeling van het verdrag, bij 't welk, door Graaf DIRK DEN VII, het oudſte gedeelte van *Holland*, als een Leen, aan *Braband* wierdt opgedraagen. Nog vinden wij vermeld eenen BALDRAM of BOUDEWYM VAN HAARLEM, nevens veele andere Edelen, geſneuveld, bij het Dorp *Schagen*, in den ongelukkigen togt van Graave FLORIS DEN III, tegen de *Weſtfriezen*. Nog een ander, naamelijk DIRK VAN HAARLEM, wierdt Slotvoogd van 't Kasteel te *Muiden*, naa het deerlijk einde van Graave FLORIS DEN V.

HAARLEM. (*Oud*) Deezen naam voeren de weinige overblijfzels van een aloud Slot, in *Kennemerland*, een vierendeel uurs gaan ten Oosten van het Dorp *Heemskerk*, agter het Huis *Aſſumburg*. Geene andere ſpooren ontmoet men hier, van dit eertijts vermaard geſtigt, dan twee groote ſteenblokken, op

eene hoogte of kleinen heuvel. De eigenaars van deezen plek gronds voeren den tijtel van *Vrijheeren van Oud Haarlem*. Voormaals waren deeze de Heeren VAN ASSENDELFT, die zich insgelijks den tijtel van *Vrijheeren* of *Baronnen van Haarlem* lieten aanleunen. Doch dit wierdt hun verbooden, volgens besluit van 's Lands Staaten van den elfden van Bloeimaand des Jaars 1649. Naderhand is de Heerlijkheid, door verkoop, overgegaan tot een ander geslagt.

Zie BROUERIUS en VAN ZURK.

HAARLEMMERLIEDE, of *Haarlemmerleede*, een Dorp, geleegen in 't Baljuwschap *van Brederode*, aan 't *Spaarne*, tusschen *Haarlem* en 't *Haarlemmer Meir*. Het ontleent zijnen naam van 't water de *Lee* of *Liede*, 't welk van *Spaarndam*, voorbij dit Dorp, na 't gemelde Meir loopt, en waar over, aan den Trekvaart, tusschen *Haarlem* en Halfwegen *Amsterdam*, een zwaare Brug plagt te leggen, die, in de heerscheude onlusten, in Herfstmaand des Jaars 1787, afgebroken, tot heden toe in voorigen staat nog niet hersteld is. Men heeft 'er alleenlijk een platten Brug, een weinig boven 't water, aangeleid. Volgens de lijsten der Quohieren behooren, onder dit Dorp, 952 Morgens en 111 Roeden Lands.

In den jaare 1732, telde men 'er 43, of, volgens anderen, 35 Huizen en 3 Zaagmolens. De Regeering wordt 'er waargenomen door een Schout, die met een de posten van Sekretaris en Bode waarneemt, en door vijf Schepenen De twee Armmeesters, welke men 'er heeft, worden door deeze aangesteld.

HAARLEMMER MEIR. Deeze kleine binnenlandsche Zee is haare tegenwoordige uitgestrektheid verschuldigd aan het in een loopen van verscheiden kleine Meiren, welke, voormaals, afzonderlijk bestaan hebbende, door het afpoelen van het tusschen beiden gelegen land, thans één eenige zeer ruime waterplas uitmaken. Behalven het eigelijk *Haarlemmer Meir*, noemt men nog het *Leidsche Meir*, het *Oude Meir*, het *Spiering Meir*, het *Helle Meir*, en anderen. De Landmeeter van *Rijnland*,

land, de Heer MELCHIOR BOLSTRA, heeft de moeite genomen, om uit Oude Heemraadskaarten op te maaken de uitgeſtrektheid, welke ieder deezer Meiren, voortijds, beſloeg, om, door eene naauwkeurige meeting, den geheelen omvang, zo als dezelve tháns beſtaat, te bepaalen. Volgens deeze opgave wierdt, in den Jaare 1531, de grootte der onderſcheidene Meiren aldus bevonden. Het eigenlijk *Haarlemmer Meir* beſloeg 3040 Morgens Lands; het *Leidſche*, 2175; het *Spiering*, 850; het *Oude Meir*, 520 Morgens: te zamen 6585 Morgens Lands. De vier Meiren, zedert vereenigd zijnde, bedekten, in den Jaare 1591, 12375 Morgens gronds; in den Jaare 1647, 17082, die, naa verloop van veertig Jaaren, in 1687, tot 18100 Morgens waren aangegroeid. Bij eene laatere meeting, op hoog bevel, in de Jaaren 1739 en 1740, door gemelden BOLSTRA gedaan, bevondt men een plek gronds, onder 't water bedolven, van 10500 Morgens. Nog vindt men, aan den Zuidoostkant van dit Meir, zeer wijde uitgeveende plaatſen, ſlegts door ſmalle ſtrooken Lands daar van afgeſcheiden. Indien wij deeze daar nevens voegen, bekoomt men, in alles, eene uitgebreidheid van weinig minder dan 30000 Morgens. Behalven het in een loopen der gemelde Meiren, is de vereenigde plas, merkelijk, in grootte, toegenomen, door de affpoelingen van Land, welke aan verſcheiden oorden plaats hebben. Want het voorgeeven van zommigen, als of het Meir, 't geen het aan de eene zijde verliest, aan een anderen kant aanwinne, is, bij naauwkeurige waarneemingen, ongegrond bevonden. Om dit verlies van grond, zo veel mogelijk, te beletten, heeft men, van tijd tot tijd, verſcheiden middelen in 't werk geſteld. Daar de losheid en zudzigheid van den grond het niet verhinderde, heeft men de meeste baate gevonden bij het inſlaan van Paalwerk en het leggen van Puin. Nog laatst heeft men deeze voorzorge gebruikt, tusſchen het water *de Liede* en 't Huis *te Zwaanenburg*, op Halfwegen *Amſterdam* en *Haarlem*, alwaar het Meir, jaar op jaar, genoegzaam eene Roede Lands wegnam: eene te ſterke afneeming, op eene plaats, alwaar, tusſchen het Meir en den Trekvaart, niet meer dan dertig Roeden Lands overig waren.

Het bezef van het nadeel, welk het *Haarlemmer Meir*, ginds en elders, veroorzaakt, en, van den anderen kant, het

Intusſchen kwam dit geſchil ter kennisſe der Staaten van *Holland*, die, ondanks het gevoelen der overige Provincien, dat men zich met een huislijken twist, in de bijzondere Gewesten, niet hadde te bemoeien, aan de beide partijen den voorſlag deeden, om de uitſpraak te verblijven aan de Algemeene Staaten. De Staaten van *Deventer* waren hier toe niet ongenegen; doch HAARSOLTE met de zijnen weezen dien voorſlag van de hand. Integendeel bedienden zij zich van deeze gelegenheid, om een ontwerp, 't geen men meent reeds eenigen tijd, onder de hand, hun zoeken geweest te zijn, door te zetten. Onder voorgeeven van het geſchil, buiten eenen Stadhonder en Kapitein Generaal, niet gevoegelijk te kunnen bijleggen, verkoozen ze daar toe Prins WILLEM DEN III, hoewel nog geene vier jaaren oud, met toevoeging van den Stadhouder van *Friesland*, als diens plaatsbekleeder. Deeze verkiezing, zo als ligt is te denken, wierdt niet goedgekeurd bij de *Deventerſche* Staaten. Een verhaal van alle de onaangenaamheden, hier uit ontſtaan, behoort niet tot ons Plan. Alleenlijk tekenen wij hier aan, dat, in 't volgende Jaar, van weerkanten, eene bezending vertrok na den *Hage*, om hunne wederzijdſche belangen in te brengen bij de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*. Onder de *Zwolſche* Afgevaardigden ontmoeten wij een anderen Heer van bovengemelde geſlagt, ADRIAAN JURIAAN VAN HAARSOLTE, *tot den Oldenhove*, Luitenant Kolonel. Door de uitſpraak van Hun Ed. Gr. Mogenden wierdt, eindelijk, de Zoen getroffen, onder andere, op voorwaarde, dat de aanſtelling van RUTGERT VAN HAARSOLTE, tot Drost van *Twente*, zou gerekend worden als niet geſchied te zijn, gelijk ook van den Stadhouder van *Friesland*, tot Luitenant-Stadhouder van 't Gewest; en dat voorts het geſchil, over de verkiezing van Prinſe WILLEM tot Stadhouder, zou gelaaten worden in zijne waarde en onwaarde, tot dat dezelve een bekwaamen ouderdom zou bereikt hebben.

Dit tijdſtip was naauwlijks gebooren, of de Heer VAN HAARSOLTE wendde zijne poogingen aan, ten behoeve van het Huis van *Oranje*. Geduurende de herſtelde rust was hij bevorderd tot het Drostampt van *Salland*. In 't laatst van 't Jaar 1667, hadt hij, te *Zwolle*, aan eenigen uit de Gezworene Gemeente

te

te *Kampen*, zijne begeerte geopenbaard, om Prins WILLEM te bevorderen tot Stadhouder van *Overijssel*. Ook klaagde hij, bij die gelegenheid, over de Regeering van *Kampen*, als of dezelve zijnen broeder, den Kolonel ANTONI VAN HAARSOLTE, ongunstig was, in het bekoomen van den post van Kommissaris-Generaal der Ruitercije, na welken hij stondt. Wat later boodt hij aan eenen dier Gemeenslieden een jaarwedde van driehonderd Guldens, indien hij de Regeering van *Kampen*, ten aanzien van zijnen Broeder, van gevoelen kon doen veranderen. Doch dit alles hadt eene strijdige uitwerking. Die van *Kampen*, door de Gemeenslieden, bij eene beëedigde Verklaaring, van 't voorgevallene verwittigd, toonden zich zeer misnoegd op den Heer VAN HAARSOLTE, en eischten van hem voldoend berigt, binnen den tijd van eene maand. Hij zondt een antwoord, doch gaf in hetzelve een geheel anderen draai aan het gebeurde, dan het aan de Heeren van *Kampen* was aangebragt.

Intusschen naderde de tijd tot het houden van den Landdag. Tot de plaatze daar van lag thans de Stad *Kampen* aan de beurt. De Heer VAN HAARSOLTE moest dien uitschrijven, en ook daar op voorzitten. Doch die van *Kampen* weigerden hierin te bewilligen. Zo hoog zelf was de verwijdering, tusschen de Stad en dien Heer, geklommen, dat hij zich aldaar niet vertrouwde, zonder Brieven van Vrijgeleide, die hem geweigerd wierden. Hier uit ontstondt, in *Overijssel*, eene nieuwe scheuring. Men beleidde afzonderlijke Staatsvergaderingen, te *Kampen* en te *Zwolle*. De Heer VAN HAARSOLTE wierdt, bij de Kampensche Staaten, vervallen verklaard van zijn Drostampt, als, hunne oordeels, schuldig staande aan de misdaad van gekwetste Hoogheid; en voorts zijnen Neeve, den Heere VAN PALLAND, gehuwd met eene dogter van zijnen broeder den Kolonel, de post van Afgevaardigde ter Algemeene Staatsvergaderinge ontnomen. In deezen toestand van zaaken moest men, van nieuws, de toevlugt neemen tot de bemiddeling der Hollandsche Staaten. Deeze zonden derwaarts twee Gemagtigden, door wier bemiddeling, in den Jaare 1671, de twist wierdt bijgeleid. Onder de voorwaarden was begreepen, dat de Heer VAN HAARSOLTE niet zou voorzitten op den Landdag, tot in April des Jaars 1674, en zich, een rond Jaar, van de waarneeminge van het Drostampt van *Salland*

onthouden. Ook mogt de Heer VAN PALLAND, niet dan naa verloop van drie Jaaren, ter Algemeene Vergaderinge verſchijnen.

Het geſlagt der HAARSOLTEN is tot heden toe in weezen. Behalven de Provincie *Overijſſel*, zijn, ook in *Friesland*, verſcheiden aanzienlijke ampten en waardigheden, onder andere van Grietman, door Leden van hetzelve bekleed geworden.

Zie AITZEMA, WAGENAAR en andere.

HAASJE *Klaas Dogter*, bijgenaamd *in 't Paradijs*. Overwaardig is de naam deezer *Amſterdamſche* Vrouwe, om der vergeetenheid ontrukt te worden, als moetende zij worden aangemerkt, den eerſten grond geleid te hebben van het Burgerweeshuis te *Amſterdam*. Eigenaaresſe zijnde van eenige huisjes in of aan de Kalverſtraat, wierdt zij te raade, dezelve te doen dienen ter huisvestinge van zeven of acht arme Weeskinderen. Bij den afſtand van den eigendom dier wooningen voegde zij eene ſomme gelds, uit welke aan dezelven onderhoud en eene bekwaame opvoeding konde gegeeven worden. Dit viel voor in den Jaare 1520.

Naa haaren dood kwam haare mildaadigheid te ſtade aan de Beſtuurders van het Oude-Mannen- en Vrouwen-Gasthuis, welk toenmaals insgelijks in de Kalverſtraat ſtondt. 't Bleek, naamelijk, uit HAASJE's uiterſten wille, in den Jaare 1550, dat zij eene ſomme gelds hadt beſproken, tot een Gasthuis voor elf oude Vrouwen. Dit geld gebruikten de Gasthuismeesters, onder anderen, tot den aankoop van eenige Hnizen, om daar mede hunne ſtigting te vergrooten.

Zie COMMELIN en WAGENAAR.

HAASTRECHT, een aanzienlijk Dorp, ook bij den naam van *Stede* bekend, in de *Krimpenerwaard*. Volgens eenigen zou dit Dorp, als eene afzonderlijke Heerlijkheid, van ouds, haare eigen Heeren gehad hebben. De vrugtbaarheid van den omliggenden oord wierdt al in de vroegſte tijden geroemd. In de ge-

gemeene lasten van den *Krimpenerwaard*, ſtaat *Haastrecht* voor vijſtienhonderd Morgens Lands aangeſchreeven. Van honderdvierendertig Huizen, welke, in den Jaare 1632, in dit Dorp ſtonden, is derzelver getal, zedert, tot tweehonderdzevenentachtig aangegroeid, benevens ééne Steenbakkerij; waartoe de nabijheid van de rivier *de Yſel* eene voegzaame gelegenheid aan de hand geeft: waarom men meent, dat 'er voormaals meer Steenplaatzen zullen geweest zijn. Volgens het berigt van HAD. JUNIUS, opgemaakt uit de verhaalen van zijnen tijd, zou *Haastrecht*, wejeer, nog volkrijker en eene Stad geweest zijn, binnen welke twee Kloosters ſtonden, en die met drie zwaare Kaſteelen was verſterkt. Verſcheiden omſtandigheden bekragtigen dit verhaal. Even buiten het Dorp ziet men eene hoogte, alwaar een der Kaſteelen zou geſtaan hebben. Van twee plaatzen heet, nog heden, de eene het *Klooster*, de andere *de Doele*. Een Brug, welke hier eertijds over den *Yſel* lag, doch naderhand, onder den naam van *Haastrechtſche* Brug, nader aan *Gouda* is verplaatst, heeft den naam gegeeven aan de Brugſtraat, dien zij nog heden voert.

Gelijk *Haastrecht* naar de wijze van eene Stad beſtuurd wordt, dus heeft men 'er ook een Stadhuis, een fraai gebouw, voorzien van behoorlijke vertrekken voor de Regeeringe, en bewaarplaatzen van gevangenen. De Kerk is een Kruisgebouw, voorzien van een vierkanten Toren en diergelijken ſpits. In de geheele *Krimpenerwaard* heeft men, onder dit Dorp, de eenige Statie van Roomsgezinden; zij wordt bediend door eenen Priester, uit de Orde der Minderdbroeders. Behalven den Baljuw, die tevens het Schoutampt bekleedt, beſtaat 'er de Regeering uit twee Burgemeesteren en zeven Schepenen. De laatstgemelden doen uitſpraak zo wel in Lijfſtraffelijke als Burgerlijke regtzaaken. De Hennipteelt en handel is eene voornaame bron van het beſtaan der Ingezeetenen. Van hier ook dat 'er Zeildoek gereed, en Looijerijen en Lijnbaanen worden gevonden. Zeer vermaard, door 't gantſche Land, is, eindelijk, de *Haastrechtſche Paerdemarkt*, welke, jaarlijks, op den 11 Junij wordt gehouden.

Zie GOUDHOEVEN, *Chronijk*; H. JUNII *Bat.* p. 415. *Tegenw. Staat.*

HAASTRECHT, (*Het Geſlacht van*) was, reeds van ouds, zeer vermaard, en telde onder zijne Leden, verſcheiden Mannen van aanzien, door geboorte en huwelijk vermaagſchapt aan de doorluchtigſte huizen. Dit kan blijken uit de volgende Geſlagtlijst, welke wij, ter eere van 's Lands alouden Adeldom, hier wel eene plaats waardig keuren.

De eerſte Heer, welken wij van dit Geſlagt vermeld vinden, was

ALBRECHT VAN HAASTRECHT, Ridder, geſprooten uit den Huize van *Arkel*, reeds in den Jaare 1287 genoemd als Borg voor Heere HERMAN VAN WOERDEN, als mede in den Jaare 1293, als Borg voor den Graave van Holland. In den Jaare 1295 liet hij zijne Opene Brieven uitgaan. Wijders wordt hij vermeld in Brieven van Graave FLORIS, in welke ook geſproken wordt van het *Kaſteel van Haastrecht*, 't welk Heer *Otto van Arkel* ter Leen hieldt van de Proostdij van *Oudmunſter*, te *Utrecht*, in den Jaare 1291.

HERBAREN en

WILLEM VAN HAASTRECHT, Ridders, worden vermeld op het Jaar 1291.

PAULUS VAN HAASTRECHT, Ridder, Heer van *Loon op 't Zandt*, koomt voor in de Jaaren 1381 en 1395; als mede

RUDOLF VAN HAASTRECHT, in de Jaaren 1407 en 1412. — PAULUS was gehuwd met de dogter en erfgenaame van *Willem*, Heere van Drijmmelen, Ridder, in Zuidholland, uit den Huize van Strijen. Hij verwekte,

WILLEM VAN HAASTRECHT, die volgt.

Jan van Haastrecht, vermeld in de echtverbintenisſe tuſſchen Frederik van Zeventer, Ridder, en Elizabeth Sloijers, Jakobs dogter, te Utrecht, met Willemina van Vliet, dogter van Jan van Vliet, en van Beatrix, Baastaart van Willem van Beijeren, in den Jaare 1441.

Wil-

Willemina van Haastrecht, in den Jaare 1435 getrouwd met *Hugo van Ruiven*, Zoon van Klaas van Ruiven, Schildknaap, en van N. van Rijk.

WILLEM VAN HAASTRECHT, Zoon van PAULUS, wordt genoemd op het Jaar 1446. Hij liet na

PAULUS VAN HAASTRECHT, Heer van Tilburg, Loon, Druinen en Goorle. Zijne Vrouw was *Catharina van Naaldwijk*, dogter van Albert van Naaldwijk, en van N. van Vleuten, uit het Sticht. Zijn Zoon was

Dirk van Haastrecht, Heer van Tilburg en Goorle, die ter Vrouwe nam *Wijve Heerman van Oestgeert*, bij welke hij verwekte eene dogter, *Margaretha*, Vrouwe van Tilburg en Goorle, die de echtgenoote wierdt van *Robert van Malsen*, en naliet *Arend van Malsen*, die de jongste was, en in Italie stierf, alleenlijk nalaatende eenen Bastert, *Arend van Malsen*, Kastelein op het Slot Vredenburg, te Utrecht, daar hij, in 't Jaar 1605, overleedt. Zijn oudste Zoon was *Adriaan van Malsen*, Heer van Tilburg, gehuwd met Josina van Blaasveld, bij welke hij, behalven *Otto van Malsen*, Domheer te Utrecht, verwekte *Karel van Malsen*, Heer van Tilburg, overleeden in 1587. Zijne Vrouw was *Agnes van Wijk*, Vrouwe van Houtenoort, bij Heusden, en van *Robert van Malsen*, Domheer te Utrecht; *Anna van Malsen*, welke trouwde met *Dirk van Haastrecht*, Heere van Druinen, Goeijerts Zoon, haaren Neeve, en *Hubert van Malsen*, Heere van Tilburg, welke, in 1582, in 's Hage, trouwde met *Ottelina van Hargen*, dogter en erfgenaame van Splenter van Hargen, Ridder, Heere van Oosterwijk, en van Magtelt van Wijngaarden. Hij stierf in 1614, en zij in 1615, en lieten na; 1. *N. van Malsen*, Heer van Tilburg; 2. *Splenter van Malsen*, ongehuwd; 3. *Adriaan van Malsen*, jongman in Spanje gestorven; 4. *Karel van Malsen*, jongman; 5. *Anna van Malsen*, Amptsvrouwe van Peursen, bij Dordrecht, getrouwd met *Jan d'Aubremont*, van Doornik, Ridder; 6. *Maria van Malsen*, gehuwd met *Antony Schets*, Ridder,

Heer

Heer van Grobbendonk, van wegen den Koning van Spanje, in den Jaare 1629, Gouverneur van 's Hertogenbosch; *7. Charlotta*; 8. *Magdalena*; 9. *Johanna van Malſen.*

WILLEM VAN HAASTRECHT, die volgt.

MARIA VAN HAASTRECHT, Vrouwe van Loon, in den Jaare 1550 getrouwd met *Robert Grevenbroek*, Heere van Loon, die, bij eene vroegere huisvrouwe, *Cornelia van der Horst*, naliet *Joſina van Grevenbroek*, Vrouwe van Loon en van Bokhoven, bij Heusden, als gehuwd zijnde met *Engelbert*, Heere van Immerzeel, welken zij baarde *Dirk van Immerzeel*, getrouwd met Walraven, Heere van Haeften. Hij ſtierf in den Jaare 1609, en zij in 1613, zonder kinderen.

ADRIAAN VAN HAASTRECHT, getrouwd met *Jan*, Bastaart van *Engelbrecht*, Graave van Nasſau, Heere van Breda; hij verwekte bij haar *Maria van Nasſau*, gehuwd met Hieronijmus van der Noot, Kanzelier van Brabant; *Cuimburg van Nasſau*, gehuwd met Engelbert van Dilbeek, Heer van Attenhoven; *Paulus van Nasſau*, die ter vrouwe nam Catharina van Haeften, bij welke hij Vader wierdt van drie dogters: I. *Adriana van Nasſau*, gehuwd met Dirk van Asſendelf, Heere van Beſoien, Kralingen, Honingen en Heinenoort; II. *Anna van Nasſau*, gehuwd met Robert van Schoonhoven, Heere van Wanrode, Drosſaart van Diest. Zij ſtierf, te Dordrecht, ten huize van haare dogter, in den Jaare 1592, het tachtigſte haars ouderdoms, en liet na: 1. *Philips van Schoonhoven*, Heer van Wanroy, getrouwd met Anna van der Werve, dogter van Willem van der Werve, Heere van Schilde, Immerzeel en Vremdijk, Markgraave van Antwerpen; 2. *Anna van Schoonhoven*, getrouwd met Vincent van Lokhorst, Heere van Heemſtede, laatſten Mansoir van dit geſlagt, als hebbende alleen vier dogters nagelaaten; 3. *Maria van Schoonhoven*, getrouwd met Christoffel van Leefdaal, te Utrecht; zij ſtief, in 's Hage, in 1572, kinderen nalaatende; 4. *Catharina van Schoonhoven*, de vrouw van Kornelis Suijs, Preſident van Holland; 5. *Adriana van Schoonhoven*, gehuwd met Pieter, Ambagtsheer van Heer-Jamdam, te

Dord-

Dordrecht. Zij hadden twee dogters: *Johanna*, Ambagtsvrouw van Heer-Jandam, getrouwd met Joachim, Heere van Hardenbroek, en *Anna van Heer-Jandam*, getrouwd met Philibert van Serooskerken, Baljuw van Thoolen. III. *Catharina van Naſſau*, getrouwd met Wouter van der Meer, Heere van Zevender, die verhaald wordt, te Dordrecht, als Franciskaaner Monnik, te zijn geſtorven, naa alvoorens verwekt te hebben *Philips van der Meer*, Ridder, Heer van Sevender en Steenbeek. Deeze was een der Verbondene Edelen, in den Jaare 1566. Hij trouwde, eerst met Maria van der Noot, daarnaa met Gisberta van Schagen, dogter van Willem, Heere van Schagen.

WILLEM VAN HAASTRECHT, Heere van Druinen, zoon van PAULUS, was getrouwd met *Margaretha van Daveren*, bij welke hij Vader wierdt van

GOEIJERT VAN HAASTRECHT, Heere van Druinen en Ganſoijen, in 1552 getrouwd met *Joſina van Malſen*, dogter van *Otto van Malſen*, wiens zuster, *Maria van Malſen*, in den Jaare 1555, in den echt tradt met DIDERIK SONOY, Stadhouder van Noordholland; zij ſtierf te Enkhuizen, in 1584, en hij in Friesland, in 1597. GOEIJERT liet na:

Paulus van Haastrecht, jongman.

DIDERIK, die volgt.

Otto, in Italie ongehuwd geſtorven.

Willem, als Kapitein, in den Jaare 1597, voor Maaſtricht geſneuveld.

DIDERIK VAN HAASTRECHT, Heer van Druinen, was getrouwd met *Anna van Malſen*, dogter van *Karel van Malſen*, en verwekte bij haar:

Karel van Haastrecht.

Govert.

Willem.

Joſina, getrouwd met N. van Bernuy, Drosſaart van Breda; beiden in 1613 geſtorven.

N. van Haastrecht, gehuwd aan Arend van Raveſchot, Zoon van Jan van Raveſchot en van N. van Gent, Ambagtsvrouwe van Kapelle en Waspwijk, in Zuidholland.

Zie GOUDHOEVEN, *Kronijk*, en VAN LEEUWEN, *Batavia*.

HAAZE.

HAAZE, (ADRIAAN DE) Toen de Smirnſche Vloot, wel anderhalve Miljoen waardig, in den Jaare 1672, op bevel van den ondankbaaren Koning KAREL DEN II, onverhoeds, wierdt aangevallen, door den ſchraapzieken ROBERT HOLMES, voerde DE HAAZE het opperbevel over de Nederlandſche Schepen, welke den Smirnaasvaarderen tot geleide dienden. Tot driemaalen moesten de Engelſchen voor de dapperheid der Hollanderen wijken, wien 't, eindelijk, gelukte, met een verlies van ſlegts drie of vier Schepen, de Vaderlandſche havens te bereiken. Zwaarder dan dit verlies, als zijnde nog te herſtellen, was dat van den dapperen Oppergezagvoerder DE HAAZE, welke, nevens den Kapitein JAN VAN NES *den Ouden*, in den ſtrijd was geſneuveld.

Zie BRANDT, *Leven van de Ruiter*. bl. 645.

HAAZENPOLDER. Deezen naam voert een gedeelte van het Dorp *Petten*, als zijnde hetzelve verdeeld in *Oud-* en *Nieuw-Petten*, anders de *Haazenpolder* genaamd.

HAEFTEN, (DIRK of DIDERIK VAN) een Geldersch Edelman, van een ander geſlagt, giſſe ik, dan de VAN HAEFTENS, nog heden te *Utrecht* bekend, was Heer van *Gameren*, Zoon van JOHAN VAN HAEFTEN en van LUCIA VAN BREDERODE. Hij ondertekende niet ſlegts het Verbond der Edelen, maar hieldt zich ook veelmaalen op te *Breda*, bij Graaf LODEWYK VAN NASSAU, aan wien hij, zo wel als aan Prinſe WILLEN DEN I, 's Graaven broeder, zeer maauw verknogt was. Hij moet een man van meer dan gemeen vermogen geweest zijn, alzo hij onder de weinige Edelen wordt geteld, die, nevens den Heer VAN BREDERODE, zich verbonden hadt tot het opbrengen van penningen, ter voortzettinge van den Oorlog. VAN HAEFTEN tekende honderd gouden kroonen. Om 't een en ander wierdt hij, met verbeurdverklaaring zijner goederen, door ALVA gebannen. Hij wist, egter, naderhand nog te bewerken, dat de Stad *Bommel* de zijde koos van ORANJE, die hem nu het Krijgsbewind dier Stad opdroeg, alwaar hij voorheen den post van Amptman hadt bekleed. DIRK VAN HAEFTEN hadt

in

in huwelijk gehad MARGARETA VAN DUVENVOORDE, doch liet bij haar geene kinderen na.

HAEFTEN, (FRANS, of FRANÇOIS VAN) *Heer van Haeften*, was niet alleen een der Ondertekenaaren van het Verbond der Edelen, maar ook, 't geen, bij lange, van hun allen niet kan gezegd worden, een ijverig voorſtander van de Leere der Hervormden. Naa 't verval van het Bondgenootſchap, ſloot hij, nevens de weinige overgebleevene Edelen, eene ſoort van verdrag met de Landvoogdeſſe, in den Jaare 1566. Ook hem ontging het Banvonnis van den wreeden Hertog niet. Hij overleedt, in den Jaare 1573, zonder kinderen verwekt te hebben, althans naa te laaten, bij Vrouwe KATHARINA VAN DEN BOETZELAAR, *Vrouwe van Praat*.

HAEFTEN, (JAN VAN) waarſchijnlijk de zelfde, welke, onder den naam van JAN OTTENSZ VAN HAEFTEN, op de Jaaren 1554 — 1557, voorkoomt als Raad der Stad *Utrecht*, en, in den Jaare 1560, Kameraar dier Stad was. Hij hadt in huwelijk LUCRETIA, natuurlijke Zuster van Heere HENDRIK van BREDERODE, en verwekte bij dezelve JAN VAN HAEFTEN, Sekretaris der Staaten 's Lands van *Utrecht*. De VAN HAEFTENS, nog heden in het Sticht bekend, zijn van deezen afkomſtig. JAN VAN HAEFTEN, laatstgenoemd, hadt eene Zuster, AEFJE genoemd, gehuwd aan MAARTEN SCHOOK, te *Bommel*; deeze was de Overoudgrootmoeder van Vaders zijde van den naauwkeurigen en arbeidzaamen Hiſtorieſchrijver van 't Verbond en Smeekſchrift der Edelen, den Heere JONA WILLEM TE WATER.

Zie J. W. WATER.

HAGA, (KORNELIS) van geboorte een *Schiedammer*, verdient hier vermeld te worden, als de perſoon, van welken de Algemeene Staaten der Verëénigde Nederlanden zich bedienden, tot het ſluiten van een Verbond van vriendſchap en vrijen Koophandel met den Grooten Heer; zeer wenſchelijk inderdaad, maardien de Ingezeetenen dier Gewesten, tot nog toe,

toe, niet anders dan onder Franſchen of Engelſchen vlag, in het Turkſche gebied hadden mogen handel drijven. Door eenen Brief, van den Turkſchen Admiraal BASSA, aan 's Lands Staaten, tot het handelen over dusdanig een Verbond, aanleiding gekreegen hebbende, wierden ze te raade, den gemelden KORNELIS HAGA, ten dien oogmerke, derwaarts te zenden. Hij vertrok in 't laatst van 't Jaar 1611. Niet zeer gunſtig, voor zijn oogmerk, vondt hij den toeſtand van zaaken, bij zijne aankomst te *Konſtantinopole*. De Admiraal BASSA was in ongenade vervallen, en konde hem dus, bij den Grooten Heer, niet tot eene voorſpraak dienen. Door 't verſpreiden van allerlei nadeelige gerugten, met opzigt tot de Nederlanders, zogten, onder andere, de Franſche en Engelſche Gezanten aan 't Turkſche Hof, hem den voet dwars te zetten, en het bekoomen van een plegtig gehoor te beletten. HAGA's onverzaagdheid en ſchranderheid zegepraalden, in 't einde, over alle hunne kunſtenaarijen. In de Maand Julij des Jaars 1612 ſloot hij, in naame der Algemeene Staaten, een Verbond van Vriendſchap en Koophandel met den Sultan ACHMET CHAN, waar bij den Nederlanderen de zelfde, ja nog meer voorregten wierden toegeſtaan, dan de Franſchen en Engelſchen, in de Turkſche heerſchappijen, genooten. Wijders ſtelde HAGA Konſuls aan, in de voornaamſte Havens van den Levant, ten behoeve van de Kooplieden en andere onderzaaten van de Verëénigde Provincien. Zints dien tijd hebben de Nederlanders, op *Konſtantinopole*, *Smirna* en andere Havens, in dien oord, eenen niet onvoordeeligen Koophandel gedreeven.

Zie BAUDART; *Groot-Plakaatboek*, enz.

HAGEN. (STEVEN VAN DER) Deeze vermaarde Vlootvoogd was een der eerſte grondleggeren van den Vaart der Nederlanderen op de *Oost-Indiën*. Reeds zo vroeg, als in den Jaare 1603, en dus kort naa de oprichting der Maatſchappije, zeilde hij uit *Texel*, met eene Vloot van twaalf Schepen, die, aan uitrustinge, ruim tweeëntwintig Tonnen Gouds gekost hadden. Gelukkig bereikte hij, met deeze Vloot, in 't volgende Jaar, de

rivier

rivier van *Goa*, op de Kust van *Koromandel*, en liet aldaar het anker vallen, op den afſtand van eene Mijl van de plaatze, alwaar de Portugeezen een Kaſteel hadden. Doch deeze waren te wel gewapend en op hunne hoede, om aldaar, met uitzigt op een gelukkigen uitſlag, iets te kunnen onderneemen. Diensvolgens wendde VAN DER HAGEN den ſteven na *Cananor*. Doch ook hier wierdt niets uitgevoerd. De Koning van 't Gewest verboodt den Portugeezen, uit hun Kaſteel, op de Hollanders te ſchieten, en deedt deezen waarſchuwen, dat hij een vriend der eerstgenoemden was, en hun raaden, indien zij insgelijks zijne vriendſchap zogten, van daar te vertrekken. Hierom zeilde hij na *Calicuta*, alwaar, door de zijnen, een Portugeesch Vaartuig veroverd wierdt. Intuſſchen hadt de Samorin of Keizer van *Malabar*, thans met de Portugeezen in Oorlog, de komst van eene Nederlandſche Vloot, in die vaarwateren, niet vernomen, of hij zondt eenige Afgevaardigden aan VAN DER HAGEN, met verzoek om een mondgeſprek, en om over een Verbond met de Portugeezen, hunnen gemeenen vijand, in onderhandeling te mogen treeden. Zulk eene gunſtige aanbieding mogt hij niet van de hand wijzen. Het voorgeſlagen Verbond wierdt ſpoedig geſlooten, tot wederzijdsch genoegen: waarnaa onze Vlootvloogd zijne reize na *Cochin* vervolgde. Zijns ondanks moest hij hier een vetten buit ongemoeid laaten. Hij zag verſcheiden Portugeeſche Schepen voor anker leggen, doch durfde niet na binnen loopen, uit vreeze voor de ondiepten, om welke aan te wijzen en te mijden, hier geen Loots was te bekoomen. Hierom keerde hij zich na de Baai van *Amboina*, of *Ambon*, en zette 'er eenig volk aan land, met oogmerk om op een Portugeesch Kaſteel, welk aldaar lag, eenen kans te waagen. Op de vraage des Slotvoogds, aan VAN DER HAGEN, wat de Hollanders in den zin hadden tegen een Kaſteel, welks bewaaring hem, door den Koning van Spanje, was toevertrouwd, gaf deeze tot antwoord, dat hij, in naame en op last van Prinſe MAURITS VAN ORANJE, hem hetzelve kwam afhandig maaken. Deeze koenheid vervulde den Spanjaard met ſchrik, en deedt hem ſtraks de ſterkte overgeeven. VAN DER HAGEN nam 'er bezit van, en gaf aan zeshonderd Portugeezen vrijheid, om het Eiland te verlaaten. Zesenveertig huisgezinnen, verkiezende aldaar te

blijven, verworven daartoe verlof van den Overwinnaar, en deeden hem den Eed van getrouwheid. Aldus wierden de Nederlanders eigenaars van 't aanzienlijk Eiland *Amboina*. VAN DER HAGEN kwam, eerlang, in de Vaderlandſche Havens, binnen, met eene Vloot van rijkgelaadene Schepen.

HAGESTEIN, gemeenlijk 't *Land van Hageſtein* genaamd, een Dorp en Heerlijkheid, in 't Overkwartier van *Utrecht*, ſtrekt, ten Oosten en Noorden, aan de rivier de *Lek*, ten Westen aan 't Regtsgebied der Stad *Vianen*, en ten Zuiden aan 't Land van *Altena* en 't Graafſchap *Kuilenburg*, en is een der zogenaamde *Vijf Heeren Landen*. Van ouds maakte *Hageſtein* een gedeelte uit van het Graafſchap *Teiſterband*, en behoorde aan de Biſchoppen van *Utrecht*. In laatere tijden wierdt de Heerlijkheid uitgegeeven aan deezen of geenen Edele, en door Heer WILLEM VAN DUIVENVOORDE, aan WILLEM DEN III, Graave van *Holland*, als Leenheer opgedraagen. Veel uitgeſtrekter moet toen de Heerlijkheid geweest zijn dan tegenwoordig, alzo zij, 't eenigen tijde, door een Heer van *Kuilenburg* en een Heer van *Asperen*, gemeenſchappelijk bezeeten wierdt. Zedert kwam dezelve, voor eenigen tijd, wederom aan den Stoel van *Utrecht*, tot op de overdragt aan JAN *van Braband*, getrouwd aan Graavinne JAKOBA; die, egter, dezelve, eerlang, wederom aan het Sticht moet hebben afgeſtaan, alzo zij, in den Jaare 1425, daar onder behoorde. Naderhand kwam *Hageſtein* aan de beide Kapittelen van den Dom en Oud-Munſter te *Utrecht*, die 'er ruim anderhalve Eeuw bezitters van geweest zijn, en aldaar een uitgeſtrekt regtsgebied oeffenden. Door verkoop is dezelve, met zeer ruime Vrijheden en Voorregten, van de eene in de andere hand overgegaan. De Heerlijkheid beſlaat elfhonderd Morgens Lands; in den Jaare 1748 telde men binnen dezelve vierenzeventig huizen, die meest van Roomschgezinden bewoond worden, 't Huis *te Hageſtein* is een vrij goed gebouw, leggende in eene ruime Gragt, en van veel geboomte omringd. Het Dorp van dien naam was eertijds eene Stad, en, met die van *Everdingen* vereenigd, eene aanzienlijke Parochiekerk, die door twee Priesters wierdt bediend. Van 't Kerkgebouw is thans niets meer overig dan het Koor, 't welk tot de openbaare Gods-

Godsdienstoeffeninge wordt gebruikt; van 't overige beſtaat niets behalven eenig vervallen Muurwerk. De Predikant behoort onder de Klasſis van *Rhenen* en *Wijk*. De Kerkenraad bezit 'er 't regt om eenen Leeraar te beroepen, doch de Heer dat van goed- of afkeuringe. 't Laatſte mag hij, egter, niet meer dan tweemaalen doen; voor de derde reize moet hij daar van reden geeven aan de Gedeputeerde Staaten.

Zie MATTHÆUS; BURMAN, *Utr. Jaarb.* BUCHEL. enz.

HAKKIUS, (PETRUS) geboortig te *Leiden*, bekleedde, in den Jaare 1584, het Leeraarampt. Onder de Kerkelijke onlusten, welke, omtrent dien tijd, ook de Gemeente te *Medenblik* beroerden, verworf de Wethouderſchap, dat dezelve, voor eenen tijd van vier Maanden, derwaarts wierdt gezonden. Een vermetel Prediker moet deeze geweest zijn, naardien van hem getuigd wordt, dat hij niet geſchroomd hadt, tegen het laatſte Huwelijk van Prinſe WILLEM DEN I, openlijk van den Predikſtoel uit te vaaren. Zo hoog zelf klom zijne laatdunkende losmondigheid, dat hij 's Prinſen ontijdig uiteinde aan de Gemeente vertoonde, als een oordeel Gods en hemelſche ſtraffe, hem overgekoomen, van wegens den praal en ſtaatſie, bij den plegtigen Doop van zijnen jongſten Zoone. Dus hadt hij geſproken, vóór zijne komst te *Medenblik:* reden genoeg voorwaar, naar 't oordeel des Kerkeraads en ook van SONOI, om zulk eenen twistkraaier als een voorwerp te beſchouwen, gantsch ondienſtig in de tegenwoordige geſteldheid van zaaken, en voor den laatstgenoemden om aan den Hopman der Bezettinge last te geeven om hem 't binnen komen te beletten. 't Een en ander belette niet, dat hij op den Predikſtoel gebragt wierdt. Hier uit ontſtonden zeer hoogloopende onlusten, welke niet dan door den ſterken arm konden geſtild worden. Op bevel van Graave MAURITS en van den Raade van Staate bragt de Stadhouder SONOI honderd knegten binnen *Medenblik*, met order om den twistſtookenden Leeraar aan te pakken en ter Stad uit te leiden. Getrouwelijk kweeten zich deeze van den opgeleiden last. HAKKIUS

leefde en predikte nog in den Jaare 1587. Doch hij moet niet zeer op de zijde van den *Engelſchen* Landvoogd LELICESTER geweest zijn, naardien van hem wordt aangetekend, dat hij, in den hevigen twist, omtrent dien tijd, binnen *Leiden* ontſtaan, geteld wierdt onder de onzuivere Leeraars, om dat hij van zich hadt durven laaten gaan, „ dat de Heeren van *Lei-* „ *den*, naa wederſtand te hebben gebooden aan den Spanjaard „ en Franschman, ook wel weg zouden weeten met de En- „ gelſchen."

Zie BOR en HOOFT.

HAKVOORT. Twee Huizen van dien naam ontmoet men in de Provincie *Gelderland*: het eene, zijnde een Hoogadelijk Huis, in 't Schoutampt van *Zutfen*, een zeer oud doch deftig gebouw, een groot half uur gaans ten Westen van het Dorp *Vorden*; het ander, in het Landdrostampt van *Veluwe*, bij het aanzienlijk Dorp *Barneveld*.

HAL, een *Geldersch* Dorp, in 't Regterampt van *Veluwen-* *zoom*, legt een klein half uur gaans van het Dorp *Brummen*, en behoort onder 't Schoutampt van dien naam. Het heeft zijne eigen Kerk en Leeraar. De Huizen *Westenburg* en *Verſtonde* leggen digt bij dit Dorp.

HALEWYN. Uit dit geſlagt, te *Dordrecht* thuis behoorende, zijn verſcheiden voornaame mannen voortgeſprooten, van tijd tot tijd gebezigd in aanzienlijke posten van Staats- en Stadsregeeringe. Bekend is de opſchudding, in den Jaare 1653, binnen *Enkhuizen* voorgevallen, welke openlijk uitbrak, ter gelegenheid dat een Trommelſlager, in naame der Algemeene Staaten, rond ſloeg om volk te werven, doch door het Graauw gedwongen wierdt om insgelijks dien des Prinſen VAN ORANJE te gebruiken. Dit deedt, binnen de Stad, het vuur van oproer uitbreeken; om 't welk te blusſchen, 's Lands Staaten, op verzoek der Regeeringe, eenige Afgevaardigden derwaarts zonden. Onder deeze bevondt zich ALEWYN VAN HALEWYN, Burgemeester van *Dordrecht*. In merkelijk gevaar kwam hij,

bij

bij die gelegenheid. Nevens den Heere JAKOB VAN NIEUWSTAD, Burgemeester van *Alkmaar*, eenen zijner Mede-Gemagtigden, gezeeten op eenen wagen, en tot op een kleinen afstand van de Stad genaderd, koomt een woest kaerel, houdende eenen Bierkan in zijne eene hand, met de andere den toom der paerden aangrijpen, en met een dreigend gelaat hun vraagen *waar zij heenen wilden?* Op het antwoord, dat hem zulks niet aanging, was eene tweede vraag, *of zij Prinsen- of Staatenvolk waren?* De Heer VAN HALEWYN hadt naauwlijks hier op *Staatenvolk* geantwoord, of de muiteling graauwde hem toe, *dan zult gij niet leevende van hier gaan.* Straks werpt hij den Bierkan van zich, tegen den wagen, trekt zijn Mes, en dreigt daar mede de Heeren Gemagtigden. Het aanzetten der paerden, door den Voerman, deedt hen dit gevaar ontrijden. Bij hunne komst voor de Stad, weigerde men hen binnen te laaten; naa eenige uuren toevens, moesten ze, onverrigter zaake, van daar vertrekken.

HALEWYN, (SIMON VAN) Zoon van den bovengemelden, bekleedde, in zijne geboortestad, de Burgemeesterlijke waardigheid. In den Jaare 1693, terwijl hij stil zat van dien post, kwam hij in merkelijke ongelegenheid. Naa den Veldslag bij *Steenkerken*, 's jaars te vooren gebeurd, deedt hij eene reize na *Duitschland* en *Zwitzerland*, om den toestand der grenzen, in dien oord, aan de zijde van *Frankrijk* te onderzoeken, en vooral om den Heere D'AMELOT, Franschen Gezant in *Zwitzerland*, over de gezindheid zijns Meesters, met opzigt tot den Vrede, te polschen. Te *Solothurn* hieldt hij een mondgesprek met dien Staatsdienaar, welke hem beloofde, des Konings gedagten te zullen mededeelen. Hoewel de Heer VAN HALEWYN naderhand betuigde, in dit alles geen ander inzigt bedoeld te hebben, dan om zich, ten beste van 't Vaderland, in zaaken van Regeeringe meer bekwaam te maaken, bekwam hem egter, deeze reize zeer kwalijk, alzo hij dezelve, zonder kennis van Prinse WILLEM DEN III, en van de Hooge Regeeringe, ondernomen hadt.

In 't begin des volgenden jaars 1693 bevondt zich de Heer VAN HALEWYN in *'s Hage*. Hier kwam hem zeker Franschman, DU PLESSIS genaamd, van wegen den bovengemelden D'AMELOT,

vraagen omtrent den voet, op welken 's Lands Staten den Vrede zouden begeeren. HALEWYN gaf hier op geen ander antwoord, dan dat deeze vraag ſtreedt met de affpraak, inhoudende dat hem 's Konings gedagten zouden medegedeeld worden: 't welk, volgens 't zeggen van DU PLESSIS, niet konde geſchieden, eer men vernomen hadt, hoedanig de Graaf D'AVAUX geſlaagd ware in *Zweeden*, alwaar hij thans handelde. De Oud-Burgemeester was Heer van het Dorp *Abbenbroek*, in 't Land *van Voorn*, en liet, ten deezen tijde, aldaar eene nieuwe Huizing timmeren. DU PLESSIS hem hier een bezoek geevende, en den nieuwen aanleg bezigtigende, zou den Ambagtsheere eenig geld hebben aangebooden; die, egter, naderhand, verklaarde, het aanbod te hebben van de hand geweezen. Zedert wierdt de Franschman, van wegen zijn Hof, gelastigd, hem twintigduizend Rijksdaalders te mogen toezeggen, indien hij *Dordrecht* wist te beweegen ter openlijke bewilliginge in een Ontwerp van algemeenen Vrede. Hoe veel gewigts DU PLESSIS ſtelde in het gevoelen van VAN HALEWYN, bleek uit zijn ſchrijven aan zijn Hof, waar in hij, onder andere, verzekerde, dat hij, nevens zijnen broeder, vooral moest gewonnen worden, als zijnde lieden van aanzien en die kennis van zaaken hadden, en dat, met hun overleg, voorſlagen van Vrede, ter Algemeene Staatsvergaderinge, moesten gedaan worden. Op een anderen tijd briefde hij na *Frankrijk* over, een berigt, zo als hij zeide, hem door VAN HALEWYN medegedeeld, dat de Verééenigde Engelſche en Staatſche Vloot, met dertig Schepen, zou vermeerderd worden.

Niet lang konde, intuſſchen, deeze onderhandeling bedekt blijven, en, zo als thans de zaaken in de Republiek ſtonden, rugtbaar geworden zijnde, moest zij, noodwendig, den handdaadigen het misnoegen van de meeste Staatsleden op den halze haalen. Eerst DU PLESSIS, en kort daar naa de Heer VAN HALEWYN wierden gevat, en in *'s Hage*, op de Gevangenpoort, in bewaaringe geſteld. In zijn verhoor voor 't Hof, beleedt hij zijnen heimelijken handel over Vrede met *Frankrijk*, doch ontkende, 'er aan misdaan te hebben, alzo hij, daar mede, niets anders dan 's Lands welzijn hadt bedoeld, voor 't welk hij den Vrede als volſtrekt noodzaaklijk beſchouwde.

de. Gemerkt hebbende, zeide hij verder, de onmogelijkheid, om langs den gewoonen weg tot kennisse van den staat der algemeene zaaken te koomen, hadt hij overleid om zich in persoon te vervoegen bij Leden van 't *Engelsche* Parlement; en naar derzeiver gezindheid te onderstaan, om, ter bekoominge van een goeden Vrede, *Frankrijk* sterker aan te tasten. Met verscheiden Brieven, uit *Engeland*, konde hij dit bewijzen, onder andere met eenen van den Graave VAN PORTLAND, gesteld in eene zo wanhoopige taale, als of alles reeds verlooren was. Te *Dordrecht* hadt hij den eersten voorslag gedaan ter vermeerderinge van 's Lands Krijgsmagt, en sterker dan iemand geijverd voor het verbod van uitvoer van Graanen: een spreekend bewijs, meende hij, van zijne zucht voor 't heil van 't Vaderland. Voor de noodzaaklijkheid van den Vrede, dagt hij, hadt men geen ander betoog noodig, dan dat *Holland* alléén, in dit jaar, elf Miljoenen moest opbrengen tot de Oorlogskosten, hoewel nog niet toereikende om aan *Frankrijk* het hoofd te bieden. De Ingezeetenen van *Groot-Britannie*, zeide hij al verder, bragten niet het zesde gedeelte op van 't geen in de Verénigde Gewesten wierdt gedraagen; 't welk ten natuurlijken gevolge moest hebben, het verleggen van den Koophandel van hier na *Engeland*, het groot doelwit der *Engelschen*, ten allen tijde, en ook nog heden, en waar tegen de tegenwoordige Koning WILLEM DE III, Neérlands Stadhouder, zich niet aankantte, alzo dezelve niet alleen geene poogingen aanwendde, zo als men hadt doen hoopen, ter intrekkinge der berugte Akte van KROMWELL, maar zelf, nog onlangs, in het Parlement voorslagen hadt gedaan, hoogstnadeelig voor den Nederlandschen Koophandel. Wat voorts zijn oogmerk, in de Onderhandeling met DU PLESSIS, aanging, zag hij daar in niets misdaadigs, dewijl alleen zodanige Onderhandelingen met den vijand verbooden waren, die ten nadeele van den Staat strekten: hoedanig iets hem niet ten laste konde geleid worden. Nog minder, meende hij, kon hem zijn bedrijf ten kwaade geduid worden, naardien hij het voorneemen hadt gehad, zo ras hij *Frankrijks* geneigdheid tot Vrede zou vernomen hebben, daar van kennis te geeven aan de Regeeringe van *Dordrecht*, om vervolgens tot die van Hun Ed. Gr. Mogenden gebragt te worden.

Thans verlof gevraagd hebbende om vrijmoedig te mogen uiten, zo als hem op 't hart lag, betuigde hij van gevoelen te zijn, „ dat iemand, die eerlijke middelen te werk ſtelde, ter bewer- „ kinge van een goeden Vrede, zo weinig misdaadig was, dat, „ verre van hem als ſtraffchuldig aan te merken, hem veeleer „ een Standbeeld behoorde te worden opgerigt. Zulk eene han- „ delinge, zeide hij, ſchroomde hij niet te onderneemen, zelf „ met gevaar zijns leevens, en wilde liever ſterven, dan langer „ zien, dat men de Landzaaten goed en bloed deedt ten beste „ geeven, om *dobbe dobbe dob* en *fan fare* te ſpeelen voor den „ Koning van *Engeland*." Op deeze laatſte woorden deedt men den Heer VAN ALEWYN buiten ſtaan. Wederom binnen geroe- pen, en gevraagd zijnde, of de ſtraks gemelde, zo als ze uit zijnen mond waren opgeſchreeven, niet zijne eigen woorden wa- ren, gaf hij tot antwoord „ de eigenlijke bewoordingen, hem „ in den ijver zijner verdeediginge ontvallen, zich niet te kun- „ nen herinneren, maar wel zijne meening, welke deeze ge- „ weest was, dat *hij liever wilde ſterven*, dan zien, dat hen „ bevorderen van den Vrede, door eerlijke middelen, voor „ eene misdaad wierdt aangezien."

Terwijl de Heer Oud-Burgemeester VAN HALEWYN op de Gevangenpoort zat, deeden deszelfs Huisvrouw en Dogters al wat ze konden, om zijne zaak in een gewoon Regtsgeding te doen bepleiten; doch hier in konden ze haar oogmerk niet be- reiken. Het Hof deedt eerlang eene uitſpraak, bij welke de Heer VAN HALEWYN tot eene gevangenisſe voor zijn leeven ver- oordeeld, en zijne goederen verbeurd verklaard wierden. Prins WILLEM DE III beſchouwde dit vonnis als te zagt, naar ge- lange van 's Mans misdaad, zonder, evenwel, op de verzwaa- ring ſterk te dringen. In de Maand Julij des genoemden Jaars 1693 wierdt hij na 't Slot *Loeveſtein* vervoerd; hier zat hij tot in den Jaare 1696, wanneer hij middel vondt om te ontſnappen, en de wijk te neemen na *Suriname*, alwaar hij zijne dagen heeft geëindigd.

Zie *Secr. Reſol. Holl.* D. V. bl. 541 — 557.
Sentent. van den Hove over Mr. S. v. HALEWYN.

HALEWYN. (FRANÇOIS TERESTEIN VAN) Twee Heeren ontmoeten wij, in 't geſlagt der HALEWYNEN, die beiden deezen naam voerden. De eene leefde in de voorgaande Eeuwe, was Raad in den Hove van *Holland*, en wierdt, in den benaauwden toeſtand des Vaderlands, in den Jaare 1672, toen zelf de Raadpenſionaris DE WITT bijkans raadeloos was, met andere Afgevaardigden, gezonden na *Groot-Britannie*, om te onderzoeken, op welke voorwaarden, met KAREL DEN II, de Vrede zou kunnen getroffen worden. Uit het gewigt diens Gezantſchaps mogen wij 's Mans aanzien en bekwaamheid afleiden. — De andere, naamgenoot des voorgaanden, bekleedde den post van Penſionaris van *Dordrecht*, en woonde, als zodanig, in den Jaare 1747, de Staatsvergadering bij in *'s Hage*, terwijl het Graauw, om de verheffing van Prinſe WILLEM DEN IV tot het Stadhouderſchap, op 't Binnenhof de uitſpoorigſte baldaadigheden pleegde. Merkelijk gevaar liep de Penſionaris, bij die gelegenheid, bij het ſcheiden der Vergaderingen. Naadat hij de dreigementen van eenigen uit het Graauw veilig was ontkoomen, greep hem een niet onbekend inwooner van den *Hage* bij de keel, en hieldt hem zijn blanke Mes voor oogen. Niet denkelijk is het, dat hij thans met den ſchrik zou vrij geraakt hebben, zo niet de Klerk DEDERICHS en eenige anderen waren toegeſchooten, en hem vervolgens beſchermd en ontzet hadden. Deeze Heer was eigenaar van de Heerlijkheid *Abbenbroek*.

HALEWYN, (KORNELIS TERESTEIN VAN) broeder van SIMON VAN HALEWYN, boven vermeld, doch tevens groot gunſteling van Prinſe WILLEM DEN III, was Raadsheer in het Hof van *Holland*. Meer dan eens wierdt hij, van wegen of op verzoek van zijne Hoogheid, gebruikt tot verrigtingen, dienende om het Stadhouderlijk aanzien te handhaaven of te vermeerderen. Bij gelegenheid van het geſchil te *Dordrecht*, in den Jaare 1684, over de Nominatie van Goede Luiden van Agten, waar omtrent, zo als men meende, eenige onbehoorlijkheid hadt plaats gehad, was VAN HALEWYN een der Gemagtigden, door zijne Hoogheid benoemd om zich derwaarts te begeeven. Ook wist hij, hoewel met zeer veele moeite, te bewerken dat de beſlis-

ſing des geſchils naar 's Prinſen genoegen uitviel. In den Jaare 1685 vertrok hij, nevens andere Gemagtigden, na *Engeland*, tot het bijleggen van oneenigheden, tusſchen de Engelſche Oostindiſche Maatſchappij en de Nederlandſche ontſtaan. Als een gevolg der gunſte, in welke de Raadsheer VAN HALEWYN bij den Stadhouder ſtondt, wierdt het aangemerkt, dat hij, in September des Jaars 1689, tot Schepen, van *Dordrecht* wierdt verkooren. Hij nam inderdaad bezit van dit Ampt, doch wierdt 'er ſtraks wederom van ontſlagen. Nogthans beweerde hij, Lid van den Oud-Raad te *Dordrecht* te kunnen blijven, 't welk hij, door zijne verkiezing tot Schepen was geworden, en tevens zijne Raadsheersplaats in den Hove van *Holland* te kunnen behouden. *Amſterdam* kantte zich daar zeer ernſtig tegen, en beweerde, in een uitvoerig Vertoog, de onbeſtaanbaarheid dier twee posten in een en den zelfden perſoon. Doch te *Dordrecht* waren, zints eenige jaaren, de hekken verhangen, naadat de Burgemeester AREND MUIS VAN HOLY, door de bewerking, inzonderheid, van den Heere VAN HALEWYN, buiten het bewind geraakt was. Op de bedenking van die van *Amſterdam*, de bovengemelde onbeſtaanbaarheid bouwende op een zeker punt der Inſtructie voor de Raaden van den Hove, beſloot men te *Dordrecht* tot een onderzoek dier Inſtructie. Dit hadt ten gevolge, dat de Heer VAN HALEWYN bevoegd wierdt verklaard om zijne Raadsheersplaats te behouden, en te gelijk Lid van den Oud-Raad te blijven. De weg tot hooger aanzien, na 't welk hij dong, lag nu voor hem open. Van wegen de Stad *Dordrecht* verſcheen hij, wel haast, ter Dagvaart van *Holland*, en nam vervolgens zitting ter Algemeene Staatsvergaderinge. Thans evenwel deedt hij vrijwillig afſtand van zijn Ampt van Raadsheer. Hangende dit geſchil, was de Heer VAN HALEWYN een der Gemagtigden, door zijne Hoogheid na *Overijſſel* gezonden, ter bemiddelinge van een geſchil, tusſchen de Ridderſchap en Steden van dat Gewest ontſtaan. 't Laatſte, welk wij aangaande den Heere VAN HALEWYN vinden aangetekend, was de onaangenaamheid, hem wedervaaren, ter gelegenheid van het gebeurde met zijnen broeder, den Oud-Burgemeester, 't welk boven verhaald is. Op vermoeden dat hij eenige kundſchap hadt van deszelfs heimelijken handel met *Frankrijk*, wierdt hij in verzeke-

ring

ring genomen, doch, naa verloop van eenige Maanden, op vrije voeten geſteld, vermids de veroordeelde VAN HALEWYN ſtandvastig was in zijne verklaaring, aan zijnen Broeder nimmer eenige opening gedaan te hebben. Van wegen den Heere KORNELIS TERESTEIN VAN HALEWYN wordt getuigd, dat zijne Hoogheid Prins WILLEM DEN III, met niemand, behalven den Raadpenſionaris FAGEL, vertrouwelijker verkeering hieldt. Voorts wordt hij beſchreeven als een man van groote bekwaamheid en zeer ſtrenge zeden.

HALLANDSBROEK; zie 'T KALF.

HALLINGK. (JOAN) Bijkans ware deeze *Dordrechtſche* Burgemeester een ſlagtoffer geweest van de woede van het Graauw, in den Jaare 1672, ten tijde als hetzelve, ook in die Stad, zo wel als elders, doldriftig ijverde voor de verheffing van zijne Hoogheid WILLEM DEN III, tot de Stadhouderlijke waardigheid. Want, naa dat de Regeering met geweld was gedwongen, ten dien einde, Vroedſchapsvergadering te beleggen, en toen de Heer HALLINGK van agter 't Stadhuis wilde afgaan, wierdt hij, door eenen onverlaat, met een zwaaren Bijl gedreigd, indien hij, die tot nog toe tegen 's Prinſen verheffing hadt geſtemd, voortging in zijne weigeringe, om aan 's Volks begeeren te voldoen. Hoewel hij dit dreigende gevaar ontſnapte, leedt hij, nogthans, kort daar naa, merkelijke ſchade aan zijne goederen. Want als de Heer HALLINGK, nevens de Heeren JOAN MEERMAN, Burgemeester van *Leiden*, en KORNELIS GEELVINK *van Kastrikum*, Raad en Oud-Schepen van *Amſterdam*, door 's Lands Staaten was gemagtigd, om, tegen de naderende *Franſche* Troepen, de bewooners ten platten Lande in de wapenen te brengen, haalde hij zich daar mede den haat der Landleiden dermaate op den halze, dat het gewelddaadige handen ſloeg aan zijn Huis binnen *Dodrecht*, en aan zijne Buitenplaatze in *Beijerland*. De ſchade, door deeze plondering hem toegebragt, wierdt naderhand, door hem zelven, op twaalfduizend Guldens begroot.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hiſt. Reſol. Holl.*

HAL-

HALLUM, een aanzienlijk Dorp, in de Frieſche Grietenij *Ferverderadeel*, in *Oostergo*. In 't begin van de dertiende Eeuwe droeg het den naam van *Hofſtad*, zo veel als een voornaam Parochiedorp. Bij ouds vondt men in deszelfs nabuurſchap zeer veele Adelijke Staten; 't welk de reden is, dat men nog heden, in deezen oord, zeer veele fraaie Boerderijen aantreft, in welke, door verloop van tijd, de Staten zijn veranderd. *Hallum* was de geboorteplaats van den Geleerden ABRAHAM STEINDAM, een weinig naa het midden der voorgaande Eeuwe, Hoogleeraar in de Wijsbegeerte aan 's Lands Hoogeſchoole te *Franeker*.

Zie *Tegenw. Staat.*

HALS, (FRANS) wierdt, in den Jaare 1584, te *Mechelen* gebooren, doch heeft zijne meesten leeftijd te *Haarlem* doorgebragt, en is ook aldaar geſtorven. De vermaarde Konſtenaar VAN DYK, aan 't Hof van KAREL DEN I ontbooden, wilde zich het genoegen bezorgen, vóór zijnen overtogt na *Engeland*, een Man te zien, van welken hij zo veele wonderen gehoord hadt. Hij zogt hem dan ten zijnen Huize; doch hier was hij niet te vinden, maar wel in eenen kroeg, zijn doorgaand verblijf. Met moeite van daar gelokt, op de boodſchap dat een vreemdeling zich door hem wilde laaten afbeelden, zette hij zich aan 't werk, en hadt het ſpoedig afgedaan, terwijl de Heer VAN DYK, onder dit alles, zich onbekend hieldt. Thans boodt de laatstgemelde aan, om op zijne beurt HALS te konterfeiten. 't Ging aan. Doch naauwlijks hadt deeze zijne eigen Afbeelding bezigtigd, of hij gilde uit: „ Gij zijt VAN DYK, Mijnheer, „ want geen ſterflijk mensch kan zulks naadoen, ik zegge van „ verbeteren." Voorts viel hij VAN DYK om den hals, en kuste hem. Veele moeite deedt de laatstgenoemde Kunstſchilder om HALS met zich na *Engeland* te troonen; doch deeze hadt 'er geene ooren na: liever dan aan Koninklijk Hof, wilde hij in gemeene kroegen zijne dagen ſlijten. Want gelijk menig ander Kunstbroeder, door ſlordigheid van leevenswijze, de edele Schilderkunst onteerde, paste ook op hem dit verwijt. Zelden liep 'er een dag ten avond, dat hij niet van den drank beſtooven,

uit

uit den kroeg, na huis keerde. Zijne Leerlingen, uit hoofde zijner bekwaamheid hem hoog waardeerende, en uit vreeze, dat hem, den eenen of anderen tijd, een ongeluk zoude overkoomen, hadden de gewoonte, bij beurten op hem te paſſen, en zorge te draagen dat hij behouden thuis kwam. Te bedde geholpen zijnde, zo bezoopen als hij was, hadt hij, egter, de gewoonte, eene ſoort van gebed te doen, waar van telkens het ſlot was: *Lieve Heer, haal mij vroeg in uwen hoogen Hemel!* Eenigen zijner Leerlingen, verſcheiden maalen dit gebed gehoord hebbende, wierden te raade, van zijnen ernst eene proeve te neemen. Boven zijne ſlaapplaats boorden ze vier gaten in den zolder, lieten daar door ſterke touwen neder, en maakten ze vast aan de vier hoeken van zijn Bed. Als hij nu, op zekeren avond, in zijnen gewoonen ſtaat, was thuis gekoomen, en zijne Leerlingen hem te bedde geholpen hadden, begaven ze zich na boven. Niet lang hadden ze hier gewagt, of zij hoorden zijne gewoone Avondbede. Straks haalden ze hem met Bed en al na boven; 't welk hij ontwaar wordene, hem met nog luider ſtemme deedt bidden: *Zo haastig niet, Lieve Heer, zo haastig niet!* Zagtjes liet men hem hier op zakken, doch hoorde hem zedert niet meer bidden om een ſpoedigen hemelvaart. FRANS HALS overleedt in den Jaare 1666, en liet kinderen na, die allen Schilderkunst geoeffend hebben.

Zie HOUBRAKEN.

HALS-AF, een oud Adelijk Huis, in de Heerlijkheid *Didam*, in 't Graafſchap *'s Heerenberg*. Van ouds voerde het den naam van *Babbrigh*. Van de onverzaagdheid eener Dienstmaagd heeft het zijnen tegenwoordigen naam ontleend. Alleen op de Huizinge zijnde, verhaalt men, wierdt zij, bij nacht, aangevallen door eenen Struikroover, welke, als eene hoogzwangere vrouw vermomd, 's avonds te vooren bij haar nachtverblijf verzogt hadt. Listiglijk wist zij hem, onder 't een of ander, voorgeeven, te verſchalken, en redde haar eigen leeven, door hem den hals af te ſnijden.

HAL-

HALSTEREN, een Dorp en Heerlijkheid, in 't Markgraaffchap van *Bergen op den Zoom*, en ongeveer een half uur gaans ten Noorden der Stad van dien naam. Zeer vermaaklijk is de legging van dit Dorp, op eene hoogte, van waar men een ruim uitzigt heeft op de ſtraks genoemde Stad, voorts op *Thoolen* en *Steenbergen*, en op de Schepen, die langs de *Schelde* vaaren. Merkelijk bevordert dit den bloei en welvaart deezes Dorps, 't welk, om de vermaaklijkheid des uitzigts, door de bewooners der nabuurige Steden en Dorpen, in den zomer, dikmaals wordt bezogt. De Leeraar, welke de Hervormde Gemeente alhier bedient, neemt ook den dienst waar in de *Rovers-Schans*. Voorts heeft het Dorp zijnen bijzonderen Schout, zeven Schepens, vier Gemeensmannen en eenen Sekretaris. In de jaarlijkſche Verpondingen draagt het negentienhonderd Guldens en elf Stuivers. Geen gering voorregt heeft dit Dorp, doordien het, door de omringende ſterkten en ſchanzen, tegen vijandelijke ſtrooperijen en brandſchattingen is beveiligd.

HAM, of *in den Ham*, een Overijsſelsch Dorp, onder het Drostampt van *Salland*. Voormaals ſtondt hier eene Parochiekerk, aan de Maagd MARIA gewijd, voorzien met drie Vikarijen. De tegenwoordige Kerk behoort onder de Klasſis van *Zwolle*.

HAM, een Dorp in de Groninger Ommelanden, in het Westerkwartier, wordt, met *Farmſum*, door één Leeraar bediend.

HAM (DEN) onder *Vleuten*, in het Nederkwartier van 't Sticht van *Utrecht*, leenroerig aan de Graaflijkheid van *Holland*, op den 27 October des Jaars 1536, door de Staaten van *Utrecht*, plegtiglijk, voor eene Ridderhofſtad erkend. Reeds in de twaalfde Eeuwe was deeze Ridderhofſtad bekend. In de volgende Eeuwe kwam zij aan eenen jonger Zoone uit het Geſlegt van *Uten-Eng*, geſprooten uit het Geſlagt der Heeren van *Woerden*. Naar dit Huis of Kaſteel deedt, zedert, deeze Tak zich *Uten-Ham* noemen. De wederzijdſche Wapenſchilden kunnen hier van ten bewijze dienen.

Uit dit Geſlagt van *Uten-Ham*, 't welk, in 't Sticht, lang gebloeid heeft, bezat PIETER UITEN-HAM het Huis *den Ham*, in

in den Jaare 1367. Van hem kwam het, omtrent den Jaare 1392, op zijnen Zoon FREDERIK; die het, op den 13 April 1442, wederom opdroeg aan den Leenheere, ten behoeve van zijnen Zoon, insgelijks FREDERIK genaamd; naa wiens dood het, omtrent het Jaar 1470, gekoomen is op zijnen Zoon, ook FREDERIK geheeten. In den twist, in den Jaare 1481, tusschen de Stad *Utrecht* aan de eene, en den Bisschop DAVID VAN BOURGONDIE en de *Hollanders*, aan de andere zijde, ontstaan, koos hij de zijde des Bisschops, wiens Maarschalk hij was. Om hem te kwellen, trokken die van *Utrecht* voor het Huis *den Ham*, maakten 'er zich meester van, en leiden het in koolen, naa 'er meer dan tien weeken bezetting gehouden te hebben. Naderhand viel FREDERIK UTEN-HAM zelve in handen der Utrechtschen, die hem na de Stad voerden, alwaar hij, door den bijstand van Soldaaten, ter naauwer nood tegen de woede van het Gemeen beschermd wierdt. Niettegenstaande hij, vervolgens, een aanzienlijk losgeld boodt, waren Schepenen, op aandrang van het Graauw, genoodzaakt, eenigen tijd daar naa, hem ten zwaarde te verwijzen. Zijn Zoon en Kleinzoon, beiden FREDERIK genaamd, wierden, van tijd tot tijd, met den Huize *den Ham* beleend. De laatste zonder kinderen overleeden zijnde, kwam het Huis op deszelfs Zuster ELIZABETH, die 'er, in den Jaare 1553, mede verlijd wierdt. Deeze tradt in huwelijk met JAN VAN WANROY, wiens naakomelingen zich, zedert, UTEN-HAM VAN WANROY hebben laaten noemen. Het Huis bleef in dit Geslagt tot in den Jaare 1687, wanneer het in een ander Geslagt is overgegaan.

HAM. (MEINARD VAN) Wanneer, in den aanvang van het Jaar 1533, tusschen *Utrecht* en *Amersfoort*, een groote hoop Voetknegten, wel ten getale van drieduizend man, was bij een getrokken, veroorzaakte dit geen kleinen schrik in *Holland*, alzo men voor eenen inval in die Provincie was bedugt: hoewel derzelver eigenlijke bestemming even onbekend was, als wie zè geworven en verzameld hadt. In *Holland* gebruikte men alle mogelijke voorzorge, om, in gevalle van den gevreesden aanval, tegenstand te kunnen bieden. Doch de schrik bleek, eerlang, ongegrond geweest te zijn, toen het uit-

zuidelyke, dat dezelve Troepen waren bij een verzameld door MEINARD VAN HAM, een *Gelderſchen* Krijgsoverſte, en dat ze moesten dienen om na *Oostfriesland* gevoerd te worden, ter hulpe van Jonkheer BALTHAZAR VAN EZENS, een Edelman uit dat Gewest, die met Graave ENNO geweldig over hoop lag.

Drie jaaren laater liet zich VAN HAM werkelijk geruiken, om den *Hollanderen* moeite aan te doen, in dienst van den Hertog van *Gelder*, die eenige Troepen hadt doen op de been brengen, zo 't heette, om Koning CHRISTIAAN DEN III te ondersteunen tegen den Paltsgraaf, die na de *Deensche* Kroon ſtondt, doch inderdaad om op *Holland* eenen kans te wagen. In de Maand Mai des Jaars 1536 ſloeg VAN HAM zich neder bij *Appingadam*, en worp 'er ſterke verſchanzingen op. Dit bragt de *Groningers* in vreeze, dat de Hertog van *Gelder*, Heer van *Groningen*, hen thans wilde ſtraffen over hunne weigering, om hem, tegen den Graaf van *Oostfriesland*, Volk bij te zetten. Doch dit gevoelen wilde bij zommigen niet aan den man, alzo de Overſte VAN HAM *Deenſche* Vaandels voerde, en voorgaf, alleen ten dienſte van CHRISTIAAN DEN III te velde te zijn getrokken. In deeze onzekerheid ſchreeven ze aan Hertoge KAREL, om te mogen weeten, wat 'er van de zaake ware. Deeze zondt wel tot antwoord, aan VAN HAM geenen last te hebben gegeeven. Doch vermids, omtrent dien tijd, in 't Leger bij *Appingadam* Geſchut kwam, gezonden, gelijk men in 't zekere onderrigt was, door den bovengemelden BALTHAZAR VAN EZENS, een vriend van den Hertog, vermeerderde zulks, bij de *Groningers*, de ongerustheid, en deedt hun vreezen, dat het op hunne volſlagene onderwerping was gemunt.

Midlerwijl zogt VAN HAM de *Hollanders* in den waan te brengen, dat hij geen anderen toeleg hadt, dan 't vervoeren van Krijgsvolk na *Deenemarke* te beletten. Om dit begrip nog meer te ſtijven, ſchreef hij aan de Regeering van *Amſterdam*, dat hij de Stad en t omleggende Land te vuur en te zwaard zou komen verwoesten, indien men 'er niet afliet van de reeds ontworpene toerusting van Schepen, beſtemd om Troepen na dat Rijk te vervoeren. Zulk eenen invloed hadt dit ſchrijven op die van *Amſterdam*, dat zij ter Dagvaart voorſtelden, om kragtigen bijſtand te verzoeken van de Landvoogdesſe, alzo *Holland* geheel

open

open lag voor MEINARD VAN HAM, die zich een *Geesſel Gods* en *Schoppen Koning* liet noemen. Hij ontleende den laatſten bijnaam van zijn opontbod aan de Groningerlanders, om met Spaden en Schoppen in 't Leger bij *Appingadam* te verſchijnen, ter verſterkinge van hetzelve. Niet vrugtloos was de voorſlag van *Amſterdam*. JURIAAN SCHENK, Stadhouder van *Friesland*, ſloeg het beleg om *Appingadam*, en nam, in September des gemelden jaars, de Plaats bij verdrag in. VAN HAM wierdt hier Krijgsgevangen gemaakt, en vervolgens na *Vilvoorden*, in *Brabant*, gevoerd; niet dan naa lang zitten bekwam hij zijne vrijheid. Zedert vinden wij, van deezen Krijgsman, niets merkwaardigs aangetekend.

Zie E. BENINGA, *Hiſt. van Oostfriesland.*

HAMBROEK, (ANTHONIUS) bekleedde het Leeraarampt onder de Hervormden, in dienst der *Oostindiſche* Maatſchappije, op het Eiland *Formoſa*, ten tijde als hetzelve, door den Chineeſchen Zeeroover COXINGA, onverhoeds overvallen en gedeeltelijk bemagtigd wierdt. Zo onverhoeds geſchiedde deeze aanval, dat HAMBROEK, met zijne Vrouw, Zoon en Dogter, neveus nog verſcheiden Christenen van goeden huize, geene gelegenheid vindende om zich binnen de Sterkte *Zeelandia* te bergen, in 's overweldigers handen viel. Intusſchen deeden de onzen, uit die Sterkte, eenen uitval op de *Chineezen*, doch met zo ongelukkig gevolg, dat ze, in allerijl, derwaarts wederkeerden, met een aanmerkelijk verlies van volk. De Chinees COXINGA, voor als nog, ter veroveringe van de Vesting, geen volk willende waagen, wierdt thans te raade, den Predikant HAMBROEK derwaarts te zenden, om dezelve op te eiſchen. Zijn last ging verzeld van de ſchrikwekkendſte bedreigingen. Indien de Leeraar te rug kwam met de boodſchap, dat de Bevelhebber voorneemens was zich te verdeedigen, zou zulks den Bode het leeven kosten; of, keerde hij niet weder in het Chineeſche Leger, binnen zekeren bepaalden tijd, zouden de Echtgenoote en Kinderen het wegblijven met een wreeden dood boeten. In hachelijker toeſtand kan bezwaarlijk iemand zich bevinden, dan waar in de

opeïsching van de Vesting den Slotvoogd bragt. Deeze was FREDRIK CAJET, van den eenen kant HAMBROEKS boezemvriend, en dus tot deszelfs behoudenisse gezind; van den anderen kant, door eenen Eed verbonden aan 't belang der *Oostindische* Maatschappije, en voorzien van alle 't noodige, om het, tegen den Chineesschen geweldenaar, nog lang te kunnen uithouden. Bij 't pleiten van zijn eigen hart, ten behoeve van HAMBROEKS leeven, kwam dat van twee van 's Leeraars kinderen, die zich op dit pas binnen de Vesting bevonden. Bijkans hadde dit vereenigd pleitgeding, om den wille der vriendschap, zijnen Eed en trouwe doen schipbreuk lijden, indien niet de grootmoedige en godvrugtige HAMBROEK, als een ander REGULUS, den twist in zijn gemoed beslist hadde. In stede van 't oor te leenen aan de voorslage van CAJET tot overgaave, of zich te laaten beweegen door de tranen en smeekingen zijner Kinderen, raadde hij den Bevelhebber en de Bezetting aan, het bieden van een kloekmoedigen wederstand des vijands en verdeediging der Sterkte. Na een onbeschrijflijk teder afscheid van zijne kinderen en vrienden genomen te hebben, keerde hij te rug na het vijandlijke Leger, alwaar hem, in tegenwoordigheid zijner Echtgenoote en Kinderen, tot loon zijner braafheid en zucht voor 't algemeene welzijn, het hoofd voor de voeten wierdt geleid.

Zie VALENTYN en SCHOUTEN.

HAMELAND. Volgens zommigen, zou, in overoude tijden, een gedeelte van de *Veluwe*, onder den tijtel van Graafschap, deezen naam gevoerd hebben.

HAMER, (HENRIK) Zoon van ABRAHAM HAMER, Burgemeester en Raad der Stad *Hanau*, naa verscheiden Hoogeschoolen bezogt te hebben, kwam, eindelijk, te *Leiden*, en hieldt 'er, onder voorzitting van den vermaarden Hoogleeraar POLYANDER, eene Twistrede *over de Schepping*. Op den 23 November des Jaars 1620, wierdt hij, door de Walsche Sijnode, tot den Predikdienst bekwaam verklaard, en bekwam, in 't volgende jaar, het beroep te *'s Graavendeel*, bij *Dordrecht*. In den

Jaare

Jaare 1653, te *Manheim*; beroepen zijnde, en bijkans op zijn vertrek ſtaande; overleedt hij, in den ouderdom van 59 jaaren, nalaatende; bij zijne Huisvrouwe, ELIZABETH IN DER SCHMITTEN; van *Hanau*, negen Kinderen. Een van deeze was,

HAMER, (PETRUS), ten tijde van 't overlijden zijner ouderen, naauwlijks zeven jaaren oud. Zijn ouder broeder en zusters, iets goeds in hem beſpeurende, namen hem onder hunne beſcherming, en bezorgden hem een heilzaam onderwijs in de geleerde taalen en andere nutte kundigheden. Op zijn zestiende jaar vertrok hij na de Hoogeſchoole te *Leiden*. Hier genoot hij het onderwijs, in 't Gricksch, van J. F. GRONOVIUS, in 't Hebreeuwsch van A. HULSIUS, in de Wiskunde en Wijsbegeerte van SCHACHT en RAEY, in de Godgeleerdheid van HOORNBEEK en HEIDANUS, doch vooral van den vermaarden JOANNES COCCEJUS. Onder deezen hieldt hij, in den Jaare 1669, eene openbaare Twistrede, *over den oorſprong van het Goede*, en wierdt, nog in het zelfde jaar, onder de Klasſis van *Leiden*, tot den Predikdienst bekwaam verklaard. Genegen om ook in de Franſche taale het predikwerk te kunnen verrigten, begaf hij zich, in April des volgenden jaars, na *Frankrijk*, ter verdere beoeffeninge der Franſche taale. Eerst onthieldt hij zich, eenigen tijd, te *Nantes*, en vertrok van daar na *Parijs*, onder andere, om aldaar de Lesſen der Leeraaren van de *Sorbonne* te kunnen bijwoonen. Zo diep drong hij hier, bij verſcheiden dier Leeraaren, in gunſte, dat hij, door hunne bewerking, den toegang kreeg tot de vermaardſte Boekerijen. Vader REMY leidde hem in tot de Boekverzameliug van *St. Germain*; Vader QUESNEL in die van den vermaarden Hiſtorieſchrijver THUANUS; door behulp van Vader COSSART ſtondt de Boekſchat der Jeſuiten, en door voorſpraak van den Leeraar CHEVILLIERS, die van de *Sorbonne* voor hem open. Zelf vondt hij gelegenheid om in de Boekverzameling der Vaders *Franciskaanen*, ten zijnen nutte, aantekeningen te maaken.

Langer hadde HAMERS verblijf in *Frankrijk* geduurd, zo niet het gerugt van aanſtaanden Oorlog, tusſchen dat Rijk en de Nederlanden, het hem geraaden hadt doen vinden, de wederreize aan te neemen. Niet lang na zijne wederkomst, in No-

vember des Jaars 1672, wierdt hij beroepen te *Numansdorp*, in het Baljuwſchap van *Strijen*. Met veel ijver nam hij hier zijne bedieninq waar, tot in het begin des Jaars 1716, wanneer hij zijn arbeidzaam leeven afleide, aan de gevolgen eens ongemaks in zijne Zijde, in den ouderdom van ruim 60 jaaren. In zijn huwelijk met HELENA VAN TIEL, Dogter van ADAM VAN TIEL, Koopman en Burgerkapitein te *Dordrecht*, hadt hij verwekt vijf Zoonen en vier Dogters. In den Jaare 1709 hadt hij zijnen oudſten Zoon bevestigd in den predikdienst in *den Nieuwenhorn*, bij *den Briel*. Drie dagen voor zijnen dood bekwam hij nog de tijding van het beroepen van zijnen derden Zoone te *Kruinigen*, in *Zuidbeveland*. Tuſschen de Jaaren 1674 en 1712 heeft hij eene menigte kleiner en grooter Werken door den druk gemeen gemaakt, meestal Twistſchriften, ingerigt tegen den Biſschop BOSSUET, BRINKS, BEKKER, DEURHOF en anderen, als mede nog verſcheiden kleine Verhandelingen.

HAMERSVELD, eene Buurt, in de Ambagtsheerlijkheid *Leusden*, in *Eemland*. De Roomsgezinden hebben aldaar eene Kerk, tusſchen *A-ſchat* en *Leusdenbroek*.

HAMMES, (NIKOLAAS DE) was niet alleen een der eerſte Ondertekenaaren van 't Verbond der Edelen, maar de eerſte ondertekening ſchijnt, door hem, nevens nog tien Edelen, ten zijnen huize geſchied te zijn. Hij was van de zaak der Vrijheid een zo ijverig voorſtander, en den Hervormden Godsdienst zo ernſtig toegedaan, dat hij ten eenigen tijde zich beroemde, wel tweeduizend Edelen tot het Verbond te hebben overgehaald. DE HAMMES was zelve een perſoon van aanzien, alzo hij, in de Orde der Ridderen van het Gulden Vlies, den post van Wapenkoning bekleedde. Waarſchijnlijk was zijne gehegtheid aan de belangen van den Prinſe VAN ORANJE de oorzaak zijns bederfs. Althans vindt men aangetekend, dat hij, in den Jaare 1568, dien Prins verzellende, ter gelegenheid van eenigen opſtand in het Leger, door de muitelingen doorſchooten wierdt.

Zie STRADA; LANGUETI *Epiſt.* TE WATER.

HANES

HANEKOP, (KORNELIS) eerst Predikant onder de Hervormden te *Spraang*, en vervolgens te *Breda*, doch, met het overgaan dier Stad in de handen der *Spanjaarden*, van zijnen dienst verlaaten, was, in de Maand Julij des Jaars 1625, te *Amsterdam* beroepen, en, op het ernstig verzoek des Kerkeraads, door de Burgemeesteren goedgekeurd. Hij was een man van zeer gemaatigde beginzels in het Godsdienstige, en onderscheidde zich, van veelen zijner onbezonnen ijverende Amptgenooten, door verdraagzaamheid omtrent de Remonstranten. Een bewijs hier van gaf hij, in den Jaare 1626, ter gelegenheid van het stooren eener Godsdienstige Vergaderinge van eenigen dier Gezinte, en van het plonderen van een Huis, door het woeste Graauw. Want, terwijl eenigen der *Amsterdamsche* Predikanten het woest bedrijf der woedende plonderaaren zogten te vergoelijken, hetzelve toeschrijvende aan ijver voor de waare Leere, hadt hij moeds genoeg, de muiterij en huisstooring van 't gepeupel, openlijk van den Predikstoel, te veroordeelen, en als eene Onchristelijke daad voor te draagen. Hij ging nog verder. Meer dan eens, en bij gepaste gelegenheden, toonde hij zich ongenoegd over de uitvoering van 's Lands Plakaaten tegen de Remonstranten, en over 't ontzetten der Christenen van de Kerkelijke gemeenschap. Zelf schroomde hij niet, 'er openlijk voor uit te koomen, dat, naar zijn gevoelen, de berugte vijf Artikelen der Remonstranten geenzins zo gevaarlijke dwaalingen inhielden, dat de gronden van Zaligheid daar door ondermijnd wierden.

In eenen tijd, in welken gemaatigdheid voor onverschilligheid, en zomtijds nog erger wierdt aangezien, konde het niet uitblijven, of 's Mans denk- en handelwijze moest hem vijanden berokkenen. Een zijner voornaamste en meest gedugte tegenstreeveren was WARNER ERNST VAN BASSEN, Oud-Schepen en Raad der Stad. Door zijne aantijgingen wist deeze bij den Kerkeraad te bewerken, dat HANEKOP, nog in dit zelfde jaar, in zijnen Predikdienst geschorst wierdt. Ondertusschen schijnt men de reden deezer amptsverlaatinge niet bij haaren eigen naam te hebben durven noemen. Men gaf voor, tot dit besluit te zijn gekoomen, om dat HANEKOP te zwak van lichaam, of ook van harsenen was, om zijnen dienst behoorlijk te kunnen waarneemen. Dit bedrijf des Kerkeraads

ging om buiten de Vroedſchap, die, in 't volgende jaar, daar ván kennis bekoomen hebbende, op de Burgemeesteren begeerde, dat deeze zich de zaak aantrekken, en aan de Vroedſchap zouden verſlag doen van bevindinge van zaaken. Zij deeden zulks, doch vonden geene reden eener zo ſtrenge behandelinge tegen den afgezetten Leeraar; 't welk dan ook, veelligt, de reden zal geweest zijn, dat, naa verloop van twee jaaren, Heeren Burgemeesteren nog geene toeſtemming wilden geeven, aan den Kerkeraad, tot het beroepen van eenen Leeraar in de plaatze van HANEKOP, om dat deszelfs afzetting geſchied was buiten kennis der Regeeringe. Het wederregtelijk gedrag, omtrent hem gehouden, en de genegenheid, welke veelen der aanzienlijkſte Amſterdammers, ondanks zijn wedervaaren, hem toedroegen, zal, waarſchijnlijk, de Regeering bewoogen hebben, om hem zijne Jaarwedde te laaten behouden, tot zijnen dood toe, welke, volgens de aantekening van zommigen, op den vijftienden Julij des Jaars 1655, binnen *Amſterdam*, voorviel. Hij hadt eenen Zoon, ARNOLDUS genaamd. Een blijk van de genegenheid der Heeren ondervondt deeze, dewijl hij, van Stadswegen, als Kweekeling, eene plaats verworf in 't Staaten-Kollegie te *Leiden*.

Ondanks zijne gematigdheid jegens de Remonſtranten, was hij 't, egter, geenzins eens met dezelve, aangaande eenige voornaame punten in geſchil, zo als, veelligt, iemand uit het verhaalde zou vermoeden. Integendeel ſtondt hij, tot aan zijnen dood, in de gevoelens der Contra-Remonſtranten, aangaande het Leerſtuk der Verkiezinge en Verwerpinge, met hetgeen daar mede onmiddelijk verknogt is. Dit blijkt uit zekeren Brief van den Hoogleeraar SIMON EPISCOPIUS, uit *Amſterdam*, geſchreeven aan den *Rotterdamſchen* Remonſtrantſchen Leeraar PETRUS CUPUS; uit welken Brief wij tevens deeze bijzonderheid, HANEKOP betreffende, verneemen, dat, in den Jaare 1643, onder de Remonſtranten in beraad geleid, en werkelijk eene onderhandeling was begonnen, om HANEKOP tot Leeraar onder hunne Gezinte aan te neemen. „ Wij hebben " (dus woordelijk ſchreef de Remonſtrantſche Hoogleeraar aan zijnen vriend) „ hier weerom eens geſproken met GALLI Caput (HA-
„ NEKOP), ende bevonden, dat de goede man in meest alle
„ onſe

„ onſe dingen met ons ſijmboliſeert: 't ware een gewenſt „ man, indien hij, in dit ſtuck van de abſolute verkieſinge en „ volherdinge, ſo ſtijf niet en ging; alhoewel hij te kennen „ geeft, dat hijder noijt en ſoude van ſpreecken of prediken „ dan 't geene ter wederzijde wel genomen ſoude connen wor„ den, ende niet dan tot ſtichtinge en ſoude dienen. Vreesde „ ick niet," (dus vervolgt EPISCOPIUS) „ dat hij een hoop „ Contraremonſtranten met hem ſlepen ſoude, die noch al „ meenen dat hij in 't principaale met de publijcke Kerke „ hout, en die ons groote moeijte en verwerringe ſouden „ connen toebrengen, ick ſoude het voor mijn deel wel der„ ven met den man wagen. Edoch wij hebben ons ſo gedra„ gen, dat wij te kennen hebben gegeven, dat het befwaar„ lijk ſoude vallen voor zijne E. en voor om verder in han„ delinge met malcanderen te treden, gevende hem te bedenc„ ken, of hij 't ſo mede niet en verſtont." Hoewel, volgens dit ſchrijven, HANEKOP van den voorſlag der Remonſtranten niet afkeerig was, heeft, egter, de zaak nimmer voortgang gehad. Als Rustend Leeraar eindigde hij zijne dagen, in bovengemelden jaare en dag.

Zie CROESE, *Kerk. Reg. Onpartijdig Chronijk*; COMMELIN; VONDELS *Hekeldichten*.

HANIA, (GALE) een *Friesch* Edelman, en een der aanzienlijkſte Hoofden onder den Aanhang der *Schieringers*, aan 't einde der veertiende Eeuwe. In den Jaare 1396, ter gelegenheid der gewelddaadige aanſlagen van Hertog ALBRECHT *van Saxen* tegen de *Friezen*, tot *Potestant*, zo veel als handhaaver der *Frieſche* Vrijheid, verkoozen zijnde, wees hij die aanzienlijke waardigheid van de hand, maar prees daar toe aan, ODE BOTTINGA, eenen Vetkooper, en, als zodanig, zijnen vijand; een blijk van nederigheid en gemaatigdheid, welk, egter, veel meer op rekening eener listige Staatkunde moet geſteld worden: alzo hij ligt voorzag, dat indien het den Hertoge gelukte, de *Friezen* geheel en al onder de knie te krijgen, deszelfs misnoegen, in de eerſte plaats, op het hoofd des Po-

testaats zoude nederdaalen. Zedert zich buitenslands begeeven hebbende, leedt hij, in zijne afweezigheid, merkelijke ſchade aan zijne goederen. Benevens veele andere, wierdt zijne State, of Slot, ſtaande in het Dorp *Weidum*, een prooi van de woede der Vetkoopers. Eerlang keerde hij in het Vaderland te rug, en overleedt aldaar, in den Jaare 1409. Hij wordt beſchreeven als een Edelman, die, door zijne bedrijven in *Duitschland* en *Italie*, niet alleen den roem van ongemeene Krijgsdapperheid verworven, maar ook, nevens de Edelen SYTZE DEKEMA en ODE BOTNIA, zeer veel hadt toegebragt, om het landverdervend uitbarsten van den tweedragt, tusſchen de *Schieringers* en *Vetkoopers*, te voorkoomen en tegen te houden. De rampen, welke, kort daarna, *Friesland* teisterden, deeden de Landzaaten zijnen dood hartelijk betreuren.

De Heer TE WATER maakt gewag van eenige naakoomelingen diens Edelmans, JORRYT, OTTO en LEO HANIA, als behoord hebbende tot de Ondertekenaars van het berugte Verbondſchrift der Edelen.

Zie *Tegenw. Staat van Friesland.*

HANS HANSZOON. Ondanks de liefde van de meerderheid der Landzaaten voor Prinſe WILLEM DEN I, droegen, nogthans, veelen, zo binnen als buitenlands, hem een kwaad hart toe. Dit was de grond der herhaalde aanſlagen, welke op zijn leeven gedaan wierden, doch die evenwel aan allen, uitgezonderd den ſnooden BALTHAZAR GERARDS, mislukten. Volgens de orde des tijds was de laatſte van deeze HANS HANSZOON, een Burger van *Vliſſingen*, en een niet onaanzienlijk inwooner dier Stad. In de Maand Maart des Jaars 1584, en dus ongeveer drie maanden vóór 's Prinſen ontijdig einde, wierdt hij, door zekeren *Fries*, AUKEMA genaamd, beſchuldigd, een ontwerp beraamd te hebben om WILLEM DEN I van kant te helpen. Volgens den aanbrenger zou 's Mans voorneemen geweest zijn, zich daar toe te bedienen van Buskruid, zamen gebragt onder het Vertrek, in 't welk, te *Vliſſingen*, de Prins gewoon was den maaltijd te houden, of ook wel om en bij zijn geſtoelte in de Kerk; voorts dit Buskruid in brand te ſteeken, en alzo den Prins in de lucht te doen vliegen.

In-

Indien 't een en ander hem mislukte, zoude hij andere middelen beproefd, en, indien het niet anders konde, geene zwaarigheid gemaakt hebben, om met eigen handen hem van 't leeven te berooven. Op dit bedraagen gevat, en ſcherpelijk onderzogt zijnde, beleedt HANSZOON zijn Ontwerp, en met een, dat hij, over zijn voorneemen, met den *Spaanſchen* Ambasſadeur, in *Frankrijk*, in onderhandeling geweest was. De ſtraffe met het zwaard was het loon van zijne voorgenomene gruweldaad.

Zie BOR en WAGENAAR.

HANZE-STEDEN. Reeds zo vroeg, als omtrent het midden der veertiende Eeuwe, was onder deezen naam een goed aantal Steden, in verſchillende Gewesten, bekend. Zij ontleenden dien naam van het woord *Anſa* of *Hanſa*, zo veel betekenende als eene Vergadering van perſoonen, die, tot een zeker bepaald oogmerk, op gezette tijden, bij een komen. Het belang van den Koophandel, en deszelfs handhaaving en uitbreiding, de Afgevaardigden van Steden, van tijd tot tijd, gezette zamenkomſten doende houden, namen zij den naam aan van *Hanze*, zo veel als zamenverbondene Steden. Hoewel niet altoos, was, egter, de Stad *Lubek* meermaalen de Vergaderplaats. Het getal dier Steden bedroeg, 't eenigen tijde, wel zesenveertig. Zij waren verdeeld in vier Klaſſen: de *Lubekſche*, *Keulſche*, *Brunswijker* en *Dantziger*. Onder de Keulſche Klaſſe behoorden de Nederlandſche Steden, welke deel hadden in het Hanzeatiſche Verbond. Deeze waren verſpreid door verſcheiden Provinciën. In Gelderland behoorden daaronder de Steden *Nieuwmegen*, *Arnhem*, *Zutfen*, *Harderwijk*, *Elburg*, *Venlo* en *Roermonde*; in Holland, *Dordrecht*, *Haarlem* en *Amſterdam*; in Zeeland, *Middelburg*, *Zierikzee* en *Arnemuiden*; in het Sticht, de Stad *Utrecht*; in Friesland, *Stavoren* en *Bolswerd*; in Overijsſel, *Deventer*, *Kampen* en *Zwol*; in de Provincie Stad en Lande, de Stad *Groningen*.

Benevens alle de overige, hielden deeze Steden, in den Jaare 1418, eene bijeenkomst te *Lubek*, op welke het *Hanze-Verbond* tot volkomen ſtand gebragt, en de noodige punten beraamd

HAPS, een Dorpje, in het Land van *Kuik*, omtrent een uur ten Zuiden van het Dorp van dien naam. Men heeft 'er wel eene Kerk, ten dienſte der Hervormden; doch, van wegen hun klein getal, wordt 'er niet in gepredikt. De Roomsgezinden, veel talrijker, hebben hier een Huis ter openbaare Godsdienstoeffeninge.

HARAEUS, (FRANCISCUS) gebooren te *Utrecht*, was een der beroemdſte Geleerden in de zestiende en zeventiende Eeuwe. Volgens 't gebruik dier tijden, bezogt hij, in zijne jeugd, verſcheiden vreemde landen, om het gebrek van Boeken, welke toen minder algemeen waren, te vergoeden, door het bijwoonen van de openbaare lesſen van mannen van beroemde kunde en geleerdheid. Behalven zijne reize na *Duitschland* en *Italie*, verzelde hij den Pauslijken Afgezant POSSEVINUS tot heel in *Muskovie*. Naa zijne wederkomst van al dit reizen en trekken, in 't welk hij, evenwel, eenen ſchat van kundigheden hadt verzameld, wierdt hij Kanunnik van het Kapittel van ST. PIETER, te *'s Hertogenbosch*. Om de eene of andere reden, ons onbekend, van dien post verlaaten zijnde, leidde hij, gerulmen tijd, een amptloos leeven, in zijne geboorteſtad, zich eenigſlijk der Letteroeffeningen toewijdende; tot dat hij met eene Kanunnikdije van het Kapittel van ST. JAKOB, te *Leuven*, wierdt begiftigd. Hier ſleet hij het overſchot zijner dagen, en overleedt 'er, in hoogen ouderdom, in den Jaare 1632. Eene menigte Werken zijn door hem geſchreeven, onder andere, *Kort Begrip van de Leevens der Heiligen*; *Jaarboeken zints de Scheppinge tot op den Dood van Christus*; *Gulden Keten der vier Euangeliën*, onder den naam van THOMAS AQUINAS; *De Bijbel opgehelderd door Uitleggingen der Oudvaderen*; nevens nog eenige andere Godgeleerde Schriften. Doch het voornaamſte zijner Werken, en waar aan hij den meesten vlijt heeft te koste geleid, zijn de *Jaarboeken der Hertogen van Brabant, en de Nederlandſche Beroerten*, meestal zamengeſteld uit de eigen woorden der Schrijveren, welke hem tot Gidzen dienden.

Zie VAL. AND. *Biblioth.*

HARE

HARDEGARYP, een Dorp, in de Frieſche Grietenij *Tietjerkſteradeel*, in het Kwartier van *Oostergo*, in 't Oosten van *Leeuwaarden*. Van hier loopt een zeer vermaaklijke Rijweg na het nabuurig Dorp *Veenwouden*. Voorts ontmoet men 'er aangenaame Plantaadjen en verſcheiden aanzienlijke Boerewooningen, overblijfzels van Oudadelijke Staten.

HARDENBERG, een Stedeke en Slot, of Kaſteel, in de Provincie van *Overijſſel*, aan de rivier de *Vegt*, tusſchen *Koeverden* en *Zwolle*. JAN VAN ARKEL, Biſchop van *Utrecht*, bouwde dit Kaſteel, in den Jaare 1360, met oogmerk om die van *Koeverden* en *Drente* in bedwang te houden. Een Berg van tamelijke hoogte verhinderde zijn ontwerp. Om een bekwaamen grond te bekoomen, deedt hij, boven op den top, eene menigte tonnen met aarde vullen, en voorts dezelve, in het nabuurig dal, nederwaarts rolien, tot dat het dal genoegzaam gehoogd, en de Berg gehaagd was. Op den dus gelijk en effen gemaakten grond deedt hij een Kaſteel bouwen, met de noodige vertrekken, nevens eenen Toren en eene Stalling voor 200 paerden. Tot den opbouw bediende hij zich, deels van de ſteenen van het oude Biſchoplijk Paleis, 't welk 'er, voor veele jaaren, plagt te ſtaan, deels van eenen ouden Burgt te *Koeverden*, die den Biſchoppen van *Utrecht* altijd een doorn in 't vleesch geweest was. Aan den voet des geſlegten Bergs lag reeds een Vlek; dit, door den Biſchop bemuurd, wierdt vervolgens het Steedje *Hardenberg*. Dien naam, wil men, ontleende het van de Westfaalſche woorden *hard am berg*, zo veel zeggende als dicht aan den Berg gelegen.

Terwijl de vermaarde J. PIKARD, te *Koeverden*, het Leeraarampt onder de Hervormden bekleedde, wierdt hem, in den Jaare 1650, een groote Tand getoond, welken men hieldt voor dien van eenen Elefant. Hij was twaalf ſpannen lang, en, tusſchen *Hardenberg* en *Koeverden*, uit den grond opgedolven. Volgens 's Mans gisſing zouden, weleer, toen deeze ſtreeken met bosſchen bedekt waren, zich aldaar Elefanten onthouden hebben. Zeer aangenaam is de tegenwoordige legging van 't Huis *Hardenberg*, tusſchen heuvelen, geboomte, Tabaks- en Koorn-

huis, ſtaande op eene Markt of Plein, is, zedert het Jaar 1726, merkelijk verbeterd. Het Landſchaps *Munthuis* wordt gehouden in een gebouw, welcer het Klooster der *Graauwe Zusteren*. Men vindt 'er niet meer dan ééne Kerk, ten dienſte der Nederduitſche Hervormden, behalven de Walſchen, die ook hunne Kerk en Leeraar hebben. De eerstgemelde, de *Vrouwenkerk* genaamd, voorzien van een zwaaren ſtompen Toen zonder ſpits, wordt door drie Predikanten bediend. Ook hebben 'er de Roomschgezinden eene Statie, met een Waereldlijken Priester. 'Er is een Weeshuis, en andere geſtigten van dien aart. Het *Latijnſche School*, reeds in den Jaare 1370 geſtigt, naa den brand van den Jaare 1503 herbouwd, en honderd jaaren laater, door Prins MAURITS, met den naam van *Gijmnaſium Naſſavicum*, het *Naſſauſche School* begiftigd, wierdt, in 't begin deezer Eeuwe, in den tegenwoordigen ſtaat gebragt. Volgens een Opſchrift, 't welk men nog heden buiten aan het Gebouw leest, wierdt, in den Jaare 1441, het School bezogt van driehonderd Leerlingen, die van buiten waren ingekomen, behalven de Burgerkinderen. Bijkans zo groot was ook nog het getal, toen, in den Jaare 1503, nevens 't grootſte gedeelte der Stad, het School een prooi der vlammen wierdt. Van de *Akademie* hebben wij op het Artikel van dien naam geſproken.

In merkelijken bloei was hier eertijds de Lakenhandel. Behalven 't vertier, welk de Hoogeſchool aanbrengt, is de Visſcherij, het rooken van de alomme vermaarde *Harderwijker Bokking*, de Landbouw en de handel in Hout en Graanen, tegenwoordig, de voornaamſte bron van het beſtaan der Ingezeetenen. Bij het aanneemen van iemand tot Burger, plagt van ouds de Burgemeester te vraagen, *of hij ook iemants eigen ware?* Gaf hij *Neen* tot antwoord, was het wederwoord des Burgemeesters: *Liegt gij mij hier in, zo wil ik u weder liegen.*

De Regeering van *Harderwijk* beſtaat uit een Kollegie van twaalf Schepenen, nevens eenen Schout en twee Sekretarisſen. Ook heeft men 'er een Kollegie van twaalf Gemeenslieden, en de volgende Gilden: Smeden, Kraamers, Snijders, Mandemaakers, Visſchers, Schoenmaakers, Draagers, Linnenweevers, en Bijlhouwers, Schippers, Voerluiden en gequalificeerde Burgers.

Onder de Vrijheid of het Schependom der Stad behoort de aanzienlijke Buurtſchap *Hierden*; alwaar, van Stadswegen, de Jeugd dagelijks onderweezen, en des Zondags de Catechismus plagt gepredikt te worden. Om het toeneemende getal der Hervormden, is het Schoolhuis in een Kerkgebouw veranderd, en aldaar een vast Leeraar aangeſteld. De Lustplaats *Eſſenburg*, niet verre van de Stad gelegen, is eene der fraaiſten in den geheelen oord, van wegen de uitgebreidheid der Laanen, geregelden aanleg van Starrebosſchen en Beemden, en ſtreelenden loop der Wateren.

Zie SCHRASSERT, *Beſchrijving van Harderwijk.*

HARDINKSVELD, een Dorp en Ambagtsheerlijkheid, in den Alblasſerwaard, aan de rivier *de Merve*, die zich, ten Zuiden van dezelve, omtrent anderhalf uur gaans in de lengte uitſtrekt, behoorden, weleer, onder de rijke bezittingen der Heeren VAN BREDERODE, doch zijn, uit dit oudadelijk Huis, nevens andere goederen, overgegaan in andere geſlagten. Volgens de Quohieren bevat *Hardinksveld* zevenhonderdachtenveertig Morgens, en vierhonderdtweeënzeventig Roeden Lands; doch in de Dijksomſlagen van den Waard betaalt het voor merkelijk minder. Het getal van vierennegentig Huizen, die, in den Jaare 1632, te *Hardinksveld* ſtonden, is, zedert, tot tweehonderdachtenvijftig en een Koornmolen aangegroeid. Om de uitgeſtrektheid langs de rivier, is het Dorp verdeeld in *Boven-* en *Beneden Hardinksveld*, ieder van welke zijne bijzondere Kerk en Leeraar heeft. De Ingezeetenen van dit vrij aanzienlijk Dorp generen zich met het planten, hakken en vervoeren van Grienden, het visſchen in de rivier *de Merve*, en het maaken van Dijken; tot het laatſte bedrijf is hier geduurige gelegenheid, vooral zedert het aanleggen van eenen Dijk, welke van den Mervedijk agter het Dorp om loopt, en door middel van welken, bij eene gedreigde Overſtrooming, het rivierwater kan worden afgeleid.

Zie OUDENHOVEN, *Zuidholland.*

HAREN, ook wel *Burgharen* genaamd, is een klein Dorpje, gelegen in het Ampt *Tusschen Maas en Waal.* Hier staat eene Gereformeerde Kerk, die door haaren eigen Leeraar wordt bediend, welke ook zomtijds in het nabuurig *Hermen* den dienst verrigt.

HAREN, een ander Dorp van dien naam, legt in de Provincie van *Stad en Lande*, niet verre van de Stad *Groningen.*

HAREN; (VAN) een oud en zeer aanzienlijk geslagt, waar van reeds melding wordt gemaakt omtrent het midden der dertiende Eeuwe, in den persoon van eenen OGIER VAN HAREN, welke geleefd heeft in en naa het Jaar 1240, en twee Zoonen naaliet. Onder de vroegere leden van dit geslagt, is vooral bekend,

HAREN, (ADAM VAN) bij den naam van *Kapitein*, of *Hopman Daam* benoemd. Zijn Vader, EVERHARD genaamd, was Schepen te *Aken*, zijne Moeder AGNES VAN CORTEMBACH. Hij hadt in Huwelijk, MARGARETA VAN COENEN. Zijn Broeder, EVERHARD, was gehuwd met eene Zuster deezer Vrouwe. ADAM ondertekende het Verbondschrift der Edelen, en moest, daarom, met verbeurdverklaaring zijner goederen, zijn Vaderland verlaaten. De COENEN's, insgelijks ten Lande uitgeweeken, in *Friesland* zich hebbende neergeslagen, kan dit hem aanleiding hebben gegeeven, om zich insgelijks aldaar met der woon te vestigen. In den Jaare 1572 holp hij de Stad *Briele* bemagtigen, en dus den grondslag van de Nederlandsche Vrijheid leggen. Met nog een ander Schip, kwam het zijne 't eerst aan 't Hoofd. Volgens de lijst der Ingezeetenen van die Stad, bevondt hij 'er zich nog in den Jaare 1573, met zijne Huisvrouwe en vier kleine kinderen. Hij overleedt te *Arnhem*, in den Jaare 1589, van waar zijn Lijk na *Leeuwaarden* wierdt gevoerd, en aldaar in de Groote Kerk begraaven. Zeer gezien was hij, zo wel bij Prins WILLEM DEN I, als bij Graaf LODEWYK VAN NASSAU, Stadhouder van *Friesland*, en Graaf JAN VAN NASSAU, Stadhouder van *Gelderland.* De laatsgenoemde aanvaardde de Voogdijschap over de vier naagebleeven

vene kinderen; drie van welke, in dienst van 't Vaderland, het leeven lieten. ADAM VAN HAREN hadt, in de Franſche taale, geſchreeven, een Dagverhaal van zijne voornaamſte omzwervingen, zedert ALVA's aankomst hier te Lande, en de verovering van *den Briel*, door de Geuzen. Bij erfenisſe kwam dit Geſchrift aan WILLEM VAN HAREN, zijnen Kleinzoon, beroemd om zijne veelvuldige Gezantſchappen, in de voorgaande Eeuwe bekleed. Hij hadt het laaten binden, vóór zijne geſchreevene Aantekeningen, een Werk van verſcheidene Boekdeelen, wegens de geheime gebeurtenisſen der twaalf Gezantſchappen, door hem in 's Lands dienst waargenomen. In eenen ongelukkigen brand van den Jaare 1732 wierdt deeze onſchatbaare verzameling een roof der vlammen. De *Geuzenpenning* bleef in 't geſlagt bewaard, tot in den Jaare 1776. Jonkheer ONNO ZWIER VAN HAREN, wiens Betoveroudgrootvader *Hopman Daam* was, verloor toen dit zeldzaam gedenkteken, in eenen brand, die een groot deel van zijn Huis en kostbaare Boekerije, te *Wolvega*, vernielde.

HAREN, (WILLEM VAN) Grietman van *'t Bildt*, en als zodanig zitting hebbende in de hooge Vergaderingen, reeds boven, in 't voorbijgaan, gemeld, heeft zo veele, misſchien meer Gezantſchappen, dan immer eenig Staatsman, waargenomen. In den Jaare 1659, vertrok hij, nevens nog drie Gemagtigden, met de Vloot, over welke DE RUITER het bevel voerde, na de Oostzee, om 'er den Vrede, tusſchen de oorlogvoerende Noordſche Mogendheden, te bemiddelen. Hij vertoefde aldaar tot in het volgende jaar, en hadt geen klein deel aan het gelukkig bereiken van het oogmerk des Gezantſchaps. In den Jaare 1673, nad, in dien tusſchentijd, binnenslands, verſcheiden aanzienlijke posten bekleed te hebben, verſcheen hij, onder de Afgevaardigden van deezen Staat, op de Vredehandeling te *Keulen*, en vertrok, nog in dat zelfde jaar, na *Zweeden*, om dat Rijk in de belangen deezer Gewesten over te haalen; waar in hij, egter, thans niet gelukkig ſlaagde. Nauwlijks was de Heer VAN HAREN van daar thuis gekoomen, of hij wierdt benoemd tot Lid van het Buitengewoon Gezantſchap, 't welk, in de maand Mai des Jaars 1674, na *Engeland* wierdt gezonden. Hij hadt alzo de hand in

het ſluiten van een Verdrag van Zeevaart met dat Rijk, en het treffen van eene overeenkomst, wegens den Oostindiſchen handel. De kunde en ijver, welke VAN HAREN, in 't behartigen van 's Lands belangen, op de Keulſche Vredehandeling hadt betoond, was oorzaak dat hij wederom benoemd wierdt, in den Jaare 1675, tot de Bijeenkomst te *Nieuwmegen*, alwaar het gewigtig onderwerp, de bevrediging van Europa, moest verhandeld worden. Van nieuws verſcheen hij, als Gevolmagtigde der Algemeene Staaten, op de Rijswijkſche Vredehandeling, in den Jaare 1697. Het laatſte openbaar bedrijf, welk wij, van deezen doorluchtigen Staatsman, vinden aangetekend, was deszelfs Gezantſchap na *Engeland*, ter gelegenheid van het overlijden van Koning WILLIAM, om deszelfs Throonopvolgſter, ANNA, met derzelver komst tot de Kroon geluk te wenſchen, en tevens de Verbonden, welke tusſchen *Groot-Britannie* en deezen Staat beſtonden, te vernieuwen.

HAREN (WILLEM *en* ONNO ZWIER VAN) Kleinzoonen van den ſtraksgemelden, de eerſte Grietman van 't *Bildt*, de andere van *Stellingwerf West-Einde*, wierden insgelijks gebruikt tot posten van groote aangelegenheid. WILLEM vertoefde een geruimen tijd aan 't Hof te *Bruſſel*, als Reſident van den Staat in de Oostenrijkſche Nederlanden. ONNO ZWIER bezogt, van wegen Hun Hoog Mogende, de Zwitzerſche Cantons, om met dezelve te handelen over 't aanneemen van Troepen in dienst van den Staat. De onaangenaamheden, deezen Staatsman, van de zijde zijner kinderen, overgekoomen, willen wij liever der vergeetelheid aanbeveelen, dan het ergerlijk beloop dier veel gerugt maakende zaake vernieuwen. ONNO ZWIER heeft, boven dien, eenen naam gemaakt door eenige Digtſtukken, als FRISO, *de Geuzen*, enz. In *Friesland* is nog heden dit Geſlagt in aanzien. Een Geſlagtlijst daar van is te vinden in FERVERDA's *Wapenboek*.

HARGEN, een Polder met een gehugt van ruim twintig Huizen, in 't Baljuwſchap van *Brederode*, alleen bekend om eene ſoort van wit Zand, welk de nabuurſchap oplevert, en door gantsch Holland vervoerd wordt.

HARING,

HARING, (JAN) geboortig van *Hoorn*, overwaardig, van wegen zijn ſtout beſtaan, bij de naakoomelingſchap gedagt te worden. Hij diende op een der Schepen, welke, in den Jaare 1573, den vermaarden Zeeſlag hielden tegen den Spanjaard BOSSU, in welken deeze, door de Staatſchen, overwonnen en gevangen wierdt genomen. Naadat het gevegt een gedeelte van eenen dag en den geheelen daar op volgenden nacht hadt geduurd, hadt HARING de koenheid, om in de morgenſchemering over te ſpringen in het Schip van BOSSU, voorts langs de touwen om hoog te klimmen, en de Admiraalsvlag van den top van den Maſt te rukken. Gelukkig ſlaagde hij tot zo verre in dit bedrijf, dat hij reeds na beneden klom, om den middel bewonden met dit zegeteken, wanneer hem een vijandige kogel dermaate trof, dat hij dood nederkwam.

HARINGHUIZEN, een Dorp in Noordholland, in de zogenaamde *Schager-Kogge*, in de nabuurſchap van *Barſingerhorn* en de Stede *Schagen*. Het plaatsje, dat niet veel aanziens heeft, ſtaat aangetekend voor driehonderdeenenvijftig Morgens en negentig Roeden Lands, en bevat ruim dertig Huizen. De zeer groote vierkante Toren, van boven met een achtkantigen ſpits gedekt, heeft dit bijzonders, dat dezelve, uit den grond tot aan den top, geheel van ſteen gebouwd is.

HARINGKARSPEL, of, gelijk deeze naam, volgens zommigen, zou moeten geſpeld worden, HAREN- zo veel als HEERENKARSPEL, is eene Vrije Heerlijkheid, in Noordholland, in het Geestmerambagt, van merkelijke uitgeſtrektheid. In de Quohieren der Verpondingen ſtaat *Haringkarspel* aangeſchreeven voor vijftienhonderdagtendertig Morgens en vierhonderddrieëntachtig Roeden Lands. Volgens de jongſte Lysten telde men alhier honderdzesenzeventig Huizen en één Koornmolen. Merkelijk gronds heeft deeze Heerlijkheid gewonnen, door het droogmaaken van verſcheiden kleine Meiren; men telt 'er wel acht, die thans goed en vrugtbaar Land uitleveren.

HARINGKARSPEL, (DIRK VAN) Burger en Inwooner van *Amſterdam*, Kapitein van eene Kompagnie Mariniers of Zee-

ſoldaaren, ontving, in den Jaare 1671, bevel, om in die hoedanigheid, op 's Lands Vloot, in Zee te ſteeken. Terwijl de Schepen in *Texel* lagen, op zekeren dag, aan het Dorp *het Schild*, aan Land zijnde getreeden, geraakte hij aldaar in woorden met eenen OTTO DE RUMOER, die den zelfden post bekleedde. Van dreigen kwam men tot daadelijkheden, onder welke DE RUMOER, die de eerſte aanvaller was, van VAN HARINGKARSPELS deegen eene zo zwaare wonde bekwam, dat hij 'er, eenige dagen daar naa, aan overleedt. Naa zich eenigen tijd ſchuil te hebben gehouden, verzogt VAN HARINGKARSPEL, aan Heeren Gekommiteerde Raaden, om verlof, zich ter *Purge* of Zuiveringe te mogen ſtellen. Dit verzoek, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogende gebragt zijnde, wierdt aldaar ingewilligd, en daarentegen van de hand geweezen dat van DITLOF DE RUMOER, broeder des geſneuvelden, inhoudende dat de andere Crimineellijk mogt gedagvaard worden. DITLOF, niet voldaan dat de zaak voor eenen Krijgsraad zou gebragt worden, leverde een tweede Verzoekſchrift in, dat het geval niet als eene Krijgsmans, zo als VAN HARINGKARSPEL hadt beweerd, maar als eene gemeene misdaad mogt aangemerkt en behandeld worden. Zo veel werkte dit verzoek uit bij 's Lands Staaten, dat zij hun voorgaand beſluit introkken, en last gaven tot het doen der Purge, niet voor den Hove van Holland, maar voor den gewoonen en dagelijkſchen Regter. Als zodanig beſchouwde VAN HARINGKARSPEL de Heeren Schepenen van *Amſterdam:* weshalven hij verzogt en verkreeg, dat hem voor dezelve Dagvaarding toegeſtaan, en hij, intuſſchen, onder handtasting, uit zijne hegtenisſe wierdt ontſlagen. Hier tegen verzette zich 's Lands Prokureur-Generaal, op den grond, dat, in zaaken van Purge, het Hof alleen Regter was, en verkreeg een Mandement Penaal, waarbij aan Schepenen van *Amſterdam* wierdt gelast, in dreigende bewoordingen, de verleende Acte van Citatie in te trekken. Veel viel hier over te doen, alzo Burgemeesteren van *Amſterdam* oordeelden, dat, in de behandeling deezer zaake, de Privilegien der Stad verkort wierden, welker handhaaving Hun Ed. Gr. Agtb. verklaarden, niet uit de hand te zullen geeven. Tot een narigt wegens den afloop deezer zaake, als niet zo zeer den Kapitein VAN HARINGKARSPEL, als de Stad betreffende, wijzen

wij

wij den Leezer na WAGENAAR's *Beſchrijving van Amſterdam*, D. I. bl. 622 enz. Alleenlijk tekenen wij hier nog aan, dat HARINGKARSPEL, eerlang, zuiver en onſchuldig wierdt verklaard, wegens 't geen, waar over hij zich ter Purge hadt geſteld.

HARIUS, (JOHANNES) of VAN DER HAAR, geboóren te *Gorichem*, Kanunnik, eerst in zijne geboorteſtad, en daar naa in *'s Gravenhage*. Zijn uitgebreide leeslust, gepaard met zijne zucht, om al wat hij bezat of konde bij een brengen, tot het aankoopen van Boeken te beſteeden, hadt hem eene zo rijke verzameling doen vergaderen, dat het gemeene volk, toen het, bij zijn vertrek van *Gorichem* na *'s Hage*, zijne Boeken zag te ſcheep brengen, van verwonderinge opgetoogen was, als hebbende voorheen naauwlijks kunnen denken, dat gantsch *Holland*, of, volgens GUICCIARDYN, de geheele waereld, zo veele Boeken bevatte. Hem hing, zedert, hierom, de bijnaam aan van *Heer* JAN *met de Boeken*. Intuſschen blijkt het niet, dat hij den Boekvoorraad met eenig Werk van zijn eigen opſtel vermeerderd hebbe. Bij uiterſten wille, bekragtigd door zijnen doód, die in den Jaare 1532 voorviel, hadt hij Keizer KAREL DEN V, als Graaf van *Holland*, tot Erfgenaam zijner Boekerije aangeſteld.

Zie GOUDHOEVEN en GUICCIARDYN.

HARINXMA, een oud adelijk geſlagt in *Friesland*, waar van nog heden twee Takken bekend zijn, zich noemende, naar de plaatzen, alwaar de Voorzaaten hun verblijf hadden gevestigd, HARINXMA THOE HEEG en HARINXMA THOE SLOTEN. Reeds in den Jaare 1404 vinden wij vermeld eenen HARING HARINXMA, zo veel als *Haringszoon*; hij bekleedde, in dien tijd, de aanzienlijke en hoogſte waardigheid van *Poteſtaat van Friesland*. Een edel Broederpaar van dit geſlagt, HARING en HARTMAN, ondertekende niet ſlegts het Verbond der Edelen, maar gaf ook vervolgens doorluchtige proeven eener grootmoedige zucht voor 's Lands Vrijheid. In den Jaare 1572, voerden ze het bevel

over eenig Krijgsvolk, 't welk van *Enkhuizen* na *Friesland* overſtak, met oogmerk om dat Gewest voor den Prins VAN ORANJE te verzekeren. 't Gelukte hun, zich meester te maaken van de Stad *Sloten*; doch zij moesten, voor de overmagt van het Volk VAN BILLY, dezelve wederom verlaaten. Als een bewijs van onverſchrokkene heldhaftigheid van eenen deezer broederen vindt men aangetekend, dat wanneer hem, in de hitte des gevegts, de eene arm te morzelen was geſchooten, hij, met de andere hand, het Vaandel greep, en, zonder eenig blijk van pijnlijkheid te vertoonen, zijne manſchap even kloekmoedig tot den ſtrijd aanvoerde. HARING hadt in huwelijk WYSK HOITEMA, met welke hij, in den Jaare 1581, op éénen dag, begraaven wierdt. Door de ongunst der tijden, daalden zijne twee Zoonen tot een laagen ſtand; uit welken, egter, zij naderhand wierden opgebeurd, door hunne bevordering tot aanzienlijke posten, zo in het Staatsbewind als in den Krijgsdienst. HARTMAN was gehuwd met KINSK of KUNSK POPTA, die hem aanzienlijke goederen ten huwelijk bragt. Hoewel in geen groot aanzien, zijn, egter, van de HARINXMA's nog in weezen.

Zie J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verbond*, enz.

HARKINGE, weleer een Uitgors, in het Land van *Voorn*, bij *Dirksland*. De Karthuizers van *Zeelhem*, buiten *Diest*, en de Reguliere Kanunniken van *Rugge*, buiten den *Briel*, daar van eigenaars geworden zijnde, deeden, in den Jaare 1482, dezelve bedijken. De voorwaarden, op welke dit geſchiedde, te breedvoerig om hier vermeld te worden, zijn te vinden in de *Aantek. op de Oudh. van Zuidholland*. Volgens zommigen zou in *Harkinge*, ten dienſte der Ingezeetenen, eene Kapel geſtigt zijn, aan ST. CORNELIUS gewijd; welke Kapel, in den Jaare 1484, door den Utrechtſchen Biſchop, DAVID VAN BOURGONDIE, tot eene Parochiekerk wierdt verheven. Een anderen plek gronds, zedert, *Nieuw-Harkinge* genaamd, zouden de zelfde Geestlijken, aan Heere JAKOB OOM, Ridder, Heere van *Wijngaarden*, ter bedijkinge hebben opgedraagen.

Zie de gemelde *Aantekeningen*.

HARKSTEDE, een Dorp in de *Groninger Ommelanden*, onder het Kwartier van *Fivelingo*; het heeft Kerk en Predikant, ſtaande onder de Klasſis van *Appingadam*.

HARINGVISSCHERY, weleêr eene voornaame bron van Neêrlands bloei en welvaart, doch, zedert veele jaren, in merkelijk verval, verworf, uit dien hoofde, den naam van *de Groote Visſcherij*, ter oorzaake van de aanzienlijker voordeelen, dan die van den Walvischvangst, *de Kleine Visſcherij* genoemd, welke zij den Lande aanbragt. Niet beſtendig, geduurende het gantſche jaar, maar alleen op gezette tijden, kan deeze Visſcherij gedreeven worden. De reden is, om dat de Haring, tot het geſlagt der Trekvisſchen behoorende, zich ſlegts nu en dan in die oorden vertoont, welke door onze Nederlandſche Visſchers gevoeglijk kunnen bezogt worden. Het Vaderland der Haringen is het verst afgelegen Noorden. In 't begin des jaars vertrekken van daar, in één Leger, onnoemelijke miljoenen dier Visſchen, doch verdeelen zich wel haast in twee benden, van welke de eene zich na 't Oosten wendt, de andere, verzeld van Kabbeljaauwen en andere Visſchen, welken zij tot aas dient, na het Westen. Deeze neemt haaren weg na *Hitland* en de *Orkadiſche* Eilanden, en wordt een prooi der Nederlandſche Visſchers in die Vaarwateren. Hier, egter, ſcheidt zich deeze Westlijke bende van een; het eene gedeelte de kusten van *Engeland*, *Friesland*, *Zeeland*, *Brabant* en *Frankrijk*, het ander de *Ierſche* kusten bezogt hebbende, vereenigen zij zich wederom in den grooten Atlantiſchen Oceaan; door welken zij, waarſchijnlijk, na hun Vaderland te rug keeren. Dit beurtelings verſchijnen en verdwijnen der Haringen is de reden, om welke de vangst aan gezette tijden bepaald is. Want, hoewel aan eenige geringe uitzonderingen en veranderingen onderhevig, is, nogthans, deeze beurthouding zo geregeld, dat gelijk nu eens de Zee van deeze Visſchen krielt, men op andere tijden naauwlijks een van dezelven aantreft. De oorzaak van den jaarlijkſchen Optogt der Haringen ſtelt de vernuftige UNZER in de zucht dier waterſchepzelen, om hun geſlagt voort te planten. Hun geval zou het zelfde zijnde als dat der Ojevaaren en Kieviten, welke, uit andere gewesten, jaarlijks, deeze Landen koomen

bezoeken, daartoe genoopt door eene ingeſchapene Natuurdrift, hun leerende dat hier voor hun de geſchiktſte plaats is om hunne Eijeren te leggen en te broeden. Even eens bezoeken de Haringen, uit het wijdafgelegen koude Noorden, zagtere ſtreeken, om voor hun kroost te dienen tot eene geboorteplaats, en, in kragten genoegzaam gevorderd zijnde, van daar na het oorſpronklijk Vaderland te worden te rug gevoerd. Opmerkelijk is het, dat, aan het hoofd der optrekkende benden, Haringen van eene grootere ſoort worden gevonden, die als Leidslieden dienen, en, uit dien hoofde, bij de Visſchers, *Haringkoningen* geheeten worden. Alwie eenen van deeze, 't welk, egter, zeldzaam gebeurt, in zijne Netten vangt, zou zich bezwaard vinden om dien te dooden; met de uiterſte zorgvuldigheid zet men dien wederom in 't water. Over de onverbeeldelijke talrijkheid dier Visſchen kan men eenigermaate oordeelen, uit eene aantekening van den oplettenden ZORGDRAAGER, ſchrijvende dat omtrent de Noordkaap, de Zee, bij wijlen, dermaate met Haringen is opgevuld, dat hij, 't eenigen tijde, door dezelve roeiende, met lenzen 'er in ſchoot, en zomtijds twee gelijk met éénen lensworp trof.

Reeds zo vroeg als omtrent het midden der twaalfde Eeuwe, ſchijnen onze Voorouders, met naame de Zeeuwen, zich op deeze Visſcherij te hebben toegeleid. Doch zij wierdt van aangelegenheid, zedert de uitvinding van 't middel om den Haring te kaaken en te zouten, in den Jaare 1380; 't welk men heeft dank te weeten aan eenen WILLEM BEUKELSZOON, een Visſcher, thuis behoorende in de Vlaamſche Stad *Biervliet*. Keizer KAREL DE V, zegt men, hieldt, uit dien hoofde, 's Mans naagedagtenis in zo hooge waarde, dat hij, verzeld van zijne Zuster MARIA, Koninginne van *Hungarije*, 't eenigen dage, deszelfs Graf bezoekende, *de Ziele alle Zaligheid gewenscht heeft*. Van merkelijk belang was ook de uitvinding van het groot Haringnet, 't welk men ſtelt te *Hoorn* geſchied te zijn, in den Jaare 1416. De Haringvisſcherij geſchiedt met eene ſoort van Vaartuigen, *Buizen* genaamd. In den Jaare 1553 wierdt het getal dier Schepen, welke alleen van *Enkhuizen* ter Neeringe voeren, begroot op honderdveertig Schepen. Weinig minder dan honderd is het getal der Buizen verminderd, welke jaarlijks in die

Stad

Stad worden uitgerust; misschien niet meer dan eene enkele reize, heeft men, zints het jaar 1763, vierenveertig Schepen van daar in Zee gezonden. Op andere plaatzen is de vermindering naar evenredigheid. Te *Vlaardingen* hooren de meeste Buizen thuis; in den Jaare 1776 staken 'er nog vierentachtig in Zee. Gelijk in veele andere opzigten, dus moet ook hier de reden dier besnoeijinge van deezen tak van handel worden toegeschreeven aan den naijver van andere volken, welke, door de voordeeligheid der zaake uitgelokt, van tijd tot tijd, hebben begonnen, zich daar mede te bemoeien.

De Visscherij geschiedt bij *Hitland*, werwaarts de Buizen zich bij tijds begeeven, om op den bepaalden tijd, zijnde *St. Jansnacht*, den vijfentwintigsten Junij, hunne Netten in Zee te kunnen werpen. Zeer groot zijn deeze Netten, doch gemaakt op eene wijze, bij 's Lands Overheid voorgeschreeven. Naadat zij, met zonnenondergang, in Zee zijn geworpen, worden zij, tusschen twee Buizen, voortgetrokken. Want de Visscherij geschiedt altoos bij nacht, onder andere, om met het licht van brandende lantaarnen den Visch te lokken. Met het opgaan der Zonne haalt men de Netten op, en heeft voorts, den geheelen dag, werks genoeg om den gevangen visch te behandelen, en de Netten klaar te maaken. De reden der boven gemelde bepaalinge van het begin der Visscherije, is, omdat de ondervinding heeft geleerd, dat de Haring alsdan op haar best is, en langst kan bewaard worden. Naar gelange van den verloop der Haringen, veranderen ook de Buizen, om dezelve te vangen, van legplaatze. *Tot Maintenue* (zo als 's Lands Staaten zich uitdrukken) *van de Hoofdneeringe, welvaart en principaalste Mijne deezer Landen*, hebben dezelve, herhaalde reizen, verscheiden binnenlandsche schikkingen beraamd, zomtijds ook de sterke hand en de hulp van Oorlogschepen geleend, om de Haringbuizen ouverhinderd haar werk te doen verrigten en tegen vijandlijke aanvallen te dekken. Van hier ook dat nog in de laatste jaaren, van hooger hand, Premiën zijn uitgeloofd, om den Reederen, in het draagen der kosten, eenigermaate, te gemoete te koomen.

Zie ZORGDRAAGER; VELIUS, *Kronijk van Hoorn*; BRANDT, *Enkhuizen*; en vooral *Beschrijving der Haringvisscherij*, in 4.

HAR-

HARLINGEN, eene fraaie en welaangeleide Stad, in *Friesland*, in rang de zesde, legt aan de Zuiderzee, tegen welker aanvallen zij, door een zwaaren Muur en hoog en breed Aardwerk, gedekt wordt. In zo verre de Stad aan den Landkant legt, is zij met een aarden Wal en breede Gragt omgeeven. Men roemt den aanleg der Bolwerken. Eigenlijk telt men hier vier Landpoorten, die met Rijdtuigen kunnen gebruikt worden: de Zuiderpoort, de Kerkpoort, de Franekerpoort en de Biltpoort. Waterpoorten, voor den binnenlandſchen Scheepvaart, vindt men bij de Bilt- en Kerkpoort, en vooral de zo genaamde *Franekerpijp*, die eene aanzienlijke wijdte en hoogte heeft, en zo van de Schepen, welke van *Leeuwaarden* en *Franeker* op *Amſterdam* vaaren, als van andere van die grootte kan gebruikt worden. Aan den havenkant heeft men nog twee uitgangen: de Havenspoort, en het zo genoemde Poortje. De naam der Stad is, waarſchijnlijk, herkomſtig van het edel Geſlagt van HARLIGA, 't welk hieromſtreeks een Stins of Kaſteel plagt te bezitten. Anderen, beweerende dat de eigenlijke benaaming der Stad, zo als haar nog de Landlieden noemen, *Harns* is, leiden die af van een ander adelijk geſlagt van dien naam, welëer ook in deezen oord gevestigd. De eerſte beginzels der Stad moeten gezogt worden in het Dorp *Almenum*, 't welk eertijds op zich zelve ſtondt, en, hoewel ouder dan de Stad zelve, zedert, binnen haare Muuren getrokken, en daar door als verdweenen is. Van dit Dorp vindt men reeds gewaagd in den Jaare 754, wanneer Biſchop BONIFACIUS, met oogmerk om de Friezen te bekeeren, aldaar van *Utrecht* aankwam. Eerst een geruimen tijd daar naa, te weeten in den Jaare 1234, ſchijnt men de belendende Stinzen en Buurten vergroot en uitgebreid te hebben: zodat ze, met *Almenum*, één Dorp uitmaakten. 't welk, om de overheerſching der beide genoemde geſlagten, 't zij dan onder den naam van *Harlingen* of van *Harns*, zedert met Stads Privilegien wierdt begiftigd, en allengs in aanzien toenam, van wegen de gemeenſchap, welke, langs doorvaarten, met *Vlieland*, *Texel* en de nabuurige Stad *Grind*, al voor lang onder de Zee bedolven, konde gehouden worden. Want, 't geen thans de Zuiderzee is, was toen nog droog en vrugtbaar land. In den Jaare 1496 wierdt

hier

hier een ſterk Kaſteel gebouwd, in 't westlijk gedeelte der Stad, om den aanhang der Vetkooperen tot eene wijkplaats te verſtrekken. Die van *Franeker* voerden toen een fellen krijg tegen de Groningers, die het Kaſteel in hadden; waar bij de Stad zeer veel leedt. Doch het Kaſteel bleef onwinbaar, tot dat de Edelen JONGEMA en HOTTINGA, de hulp van vreemde Benden hebbende ingeroepen, de belegerden tot de overgaave dwongen: waar naa het Kaſteel of Blokhuis geſlegt wierdt. HENDRIK, de Zoon des Hertogs *van Saxen*, herbouwde hetzelve, om alzo ten allen tijde een gebaanden weg te hebben, langs welken hij Krijgsvolk binnen het Gewest konde brengen. Hoe nadeelig dit Kaſteel voor de vrijheid der Stad ware, ondervondt men, in den Jaare 1515, wanneer de Spanjaards, de plaats der *Saxers* hebbende ingenomen, door dit middel, de Ingezeetenen onder bedwang kreegen en langen tijd hielden. Het Kaſteel met deszelfs onderhoorigheden beſloeg toen een aanmerkelijk deel der tegenwoordige ſtad; waar van verſcheiden benaamingen nog heden getuigenis kunnen draagen. Van tijd tot tijd begon men nu, om 't toeneemende getal van bewooners, de Stad wijder uit te breiden. Ook verbeterde men de *Zijlen*, of Sluizen, om het hooge binnenwater behoorlijk te ontlasten, en tevens te dienen tot keeringe der inſtroomende hooge Zeevloeden. *Harlingen* was de eerſte Stad in *Friesland*, welke zich voor de vrijheid van Godsdienst en tegen de Spanjaards verklaarde. In den Jaare 1579 voegde zij zich bij de Steden, die de nadere vereeniging van *Utrecht* hadden aangenomen. Het Kaſteel, welk nog Spaanſche bezetting inhadt, wierdt thans ook veroverd, en de Stad, aan den Oostkant, verder uitgezet zijnde, met een Aarden Wal omgeeven, binnen welken, zedert, het Dorp *Almenum* beſlooten is. Van wegen Prinſe WILLEM DEN I, verkreeg de Edele DUCO MARTENA allereerst het hoofdbewind der Vestinge. Zeer veele vlugtelingen, inzonderheid uit *Vlaanderen*, zogten en vonden, omtrent dien tijd, hier eene veilige ſchuilplaats. Veelen dier voortvlugtigen waren der Leere van MENNO SIMONSZ toegedaan. Door hunnen Koophandel bevorderden zij den bloei der Stad. Dit is de reden, dat de Doopsgezinden hier talrijker zijn dan in eenige andere Stad der Provincie, en van het vermogen van verſcheiden

fami-

familien, welke nog in weezen zijn. Op zijnen togt na *Leeuwaarden*, vereerde Prins WILLEM DE I *Harlingen* met een bezoek, en gaf 'er verſcheiden Ordonnantien uit, op de Juſtitie, Politie en het Krijgsweezen. Bij eenen uitleg der Stad, in den Jaare 1597, aan den Zuid- en Westkant, wierdt het Kaſteel binnen den Wal getrokken; men ziet 'er nog de overblijfzels van in twee zwaare ſchietkatten, voormaals de uithoeken van den Muur der Sterkte. Voorts wierdt een gedeelte van den grond des Kaſteels gebruikt tot den aanleg van eene Kerk en Stads Weeshuis. De grond van de Zuiderpoort, in den Jaare 1598 gebouwd, zal ook tot het Blokhuis behoord hebben. Zedert dien tijd levert de Geſchiedenis deezer Stad geene meldenswaardige bijzonderheden; met het geheele Land deelde zij in de algemeene lotgevallen.

Onder de openbaare gebouwen der Stad munt vooral uit het *Raadhuis*, een zeer fraai geſtigt, van de hedendaagſche Bouworde, ſtaande aan de Noorderhaven, zo wel van binnen als van buiten voorzien van 't geen daar aan een voegzaamen luister kan bijzetten. Agter het Raadhuis, en onmiddelijk daar aan verbonden heeft men de Stads *Waag*, pronkende met een hoogen fraaien Toren. Tot op de ſtigting van een Armehuis der Stad, plagten hier de Armebezorgers weekelijks te vergaderen. Behalven andere, vindt men 'er voegzaame vertrekken tot eene Wagtplaats van Stads Schutterije. Alle deeze geſtigten zijn nog nieuw, als zijnde zedert het Jaar 1730 gebouwd, behalven den Toren, dien men alleenlijk merkelijk verſterkt en verfraaid heeft. Het *Latynſche* en Stads *Nederduitſche* School, is mede een ſchoon gebouw, van het Jaar 1751. Tot voor niet zeer veele jaaren, hadt de Admiraliteit hier eene aanzienlijke Vergaderplaats, het *Collegie* genoemd, door een allerhevigſten brand, in 't begin des Jaars 1771, geheel vertecrd. Het gebouw ſtondt, tegenover *'s Lands Werf*, aan de Zuiderhaven. Zedert heeft men, op den grond daar van, een *Lands Magazijn* aangeleid, alzo het voorgaande, ten gemelden tijde, mede een roof der vernielende vlamme wierdt. Het gebouw maakt, aan de ruime haven, hier eene fraaie Binnengragt, geene ongevallige vertooning. 't Huis *Leeuwenburg*, tot op den meer gemelden brand, de gewoone in-

Intrek der Heeren van de Admiraliteit, verſtrekt thans dezelven tot eene Vergaderplaats. Van geen ongevallig aanzien, hoewel van de aloude Frieſche bouworde, is *'s Lands Gewaldige*, of Gevangenhuis, tot de Admiraliteit behoorende, en met zijne tuinen aan het Magazijn belend. Tot de openbaare Gebouwen mag ook wel gebragt worden het Logement, *Roma* genaamd, toebehoorende aan eene Societeit, welke, misſchien, in de Republiek, geene weergae heeft. Zij is haaren oorſprong verſchuldigd aan eene inlaag van Zeevaarenden, geduurende de Spaanſche Oorlogen, van eene zekere ſomme gelds, om, ingevalle van Gevangenneeminge, uit de Algemeene Beurs te worden vrij gekogt. De Bewindhebbers deezer heilzaame ſtigtinge kogten, tot hunne gewoone Vergaderplaatze, het gemelde Logement; 't welk dus geenen bijzonderen Eigenaar heeft, maar toebehoort aan allen, die, door jaarlijkſchen inleg van penningen, tot de Beurze geregtigd zijn.

De *Groote Kerk* is een nieuw en aanzienlijk Kruisgebouw, nog eerst onlangs geſtigt. Men maakte daar mede eenen aanvang in de Maand Mai des Jaars 1772, en deedt 'er, op Nieuw-Jaardag van 1775, de eerſte Leerrede. Volgens een Opſchrift, bij eenen der Ingangen, deedt de tegenwoordige Erfſtadhouder, in zijnen naame, den eerſten ſteen leggen, door den Baron VAN PLETTENBERG, Burgemeester der Stad. De Toren is een overblijfzel van het oude gebouw. De andere Kerk der Hervormden heet de *Westerkerk*, gedeeltelijk een overblijfzel van 't aloude Kaſteel, althans op den grond daa van gebouwd. Voorts hebben de *Lutherſchen*, *Doopsgezinden* en *Roomskatholijken* hunne bijzondere Vergaderplaatzen. Behalven de Gemeente der Doopsgezinden, die vrij talrijk is, vindt men 'er nog eene tweede, van *Oude Vlamingen*; doch deeze beſtaat uit ſlegts eenige weinige Leden. De *Joodon* houden hunne Godsdienſtige zamenkomſten in een bovenvertrek van een Pakhuis, ſtaande aan de Osſemarkt. Voorts hebben de Doopsgezinden zo wel als de Hervormden hunne afzonderlijke *Wees- Diakonie- Oud- Mannen-* en *Vrouwenhuizen*. Het *Stads Armehuis* en de *Katoen-* en *Hennipſpinnerij* zijn, eindelijk, twee zeer voortreffelijke ſtigtingen, zedert de twintig jongst verloopene jaaren opgerichr, om behoef-

hoefdigen en gebrekkigen aan brood te helpen, en de jeugd, door het geeven van voegzaamen arbeid en onderwijs, voor losbandigheid te behoeden.

Zeer uitgebreid plagt weleer de Koophandel te zijn, welke in deeze Stad wierdt gedreeven. Behalven den ſterken Scheepvaart op de Oostzee, hadt men 'er ook deel in de Haring- en Walvischvisſcherij. Van het laatſte kan ten bewijze dienen eene Traankookerij in *Spitsbergen*, nog heden de *Harlinger Kookerij* genaamd. Doch deeze laatſte takken van handel zijn al voor lang verſtorven; de eerſte is nog in merkelijken bloei, gelijk ook de verzending van Graanen na *Engeland*. In merkelijk verval, en gedeeltelijk geheel verdweenen, zijn de Weeverijen van Zeildoek, Trijpen en Bombazijnen. Hoewel in minder bloei dan in vroegere dagen, is de Fabriek van zo genaamde *Harlingerkonten* nog in weezen. Voorts ontmoet men nog, zo binnen, als in het Oostlijke en Zuidlijke gedeelte buiten de Stad, eene menigte Zoutkeeten, Pan- Eſtrik- Plateel- en Steenbakkerijen, Zeepziederijen en Kalkbranderijen; alle 't welk, gepaard met den geduurigen doortogt van binnenlandſche Schepen, na en uit *Holland* en andere Gewesten, oorzaak is, dat *Harlingen* nog heden onder de bloeiende en welvaarende Steden mag geteld worden. Behalven de weeklijkſche Marktdagen op welke merkelijke handel omgaat, om de nabijheid der Eilanden *Vlieland*, *Terſchelling* en *Ameland*, welke op dezelve hunne meeste leevensbehoeften opdoen, heeft men 'er twee Jaarmarkten, de eene in de Maand Mai, de andere in Oktober.

De *Schutterij*, al lang deerlijk vervallen, doch, in den Jaare 1785, op een beter voet gebragt, beſtaat uit twee Vaandels, het Witte en het Blaauwe; gezamentlijk uitmaakende tweehonderdvierentwintig Man. De Voorzittende Burgemeester, vier Kapiteinen, en even zo veele Luitenanten, Sous-Luitenanten en Vaandrigs, nevens den Sekretaris, maaken den Krijgsraad uit.

Eindelijk beſtaat de Stads Regeering uit acht Burgemeesteren, even zo veele Raadslieden, voormaals *Gemeenslieden* genaamd, en veertig Vroedſchappen. De laatstgenoemden, buiten wettige redenen, welke het tegendeel raaden, bekleeden hunne waardig-

heid

held voor hun leeven; de andere worden, van tijd tot tijd, verwisfeld.

Zie WINSEMIUS, SCHOTANUS, TOEKE SJOERDIZ, *Tegenw. Staat*, enz.

HARMOKAR, naar de orde des tijds de zesde Bisschop van *Utrecht*, volgens zommigen gebooren in *Friesland*, hoewel anderen hem voor een Engelschman aanzien. Hij beklom den Bisschoplijken Zetel in het laatste gedeelte der achtste Eeuwe; en heeft dien zeventien, of, gelijk anderen, hoewel, waarschijnlijk, 't onregt meenen, zevenentwintig jaaren bezeeten. Geduurende zijn bewind omhelsde een groot getal zijner Landgenooten in *Friesland* het Christlijk Geloof. Om hun éene zigtbaare aanleiding tot wederafvalligheid te beneemen, deedt HARMOKAR zeer veele moeite, om alomme, door 't geheele Land, de Tempels, Afgodsbeelden en Altaaren om verre te werpen, en de gewijde Bosschen te doen uitroeien. Een bevel van Keizer KAREL DEN GROOTEN, welke, omtrent deezen tijd, de beheering deezer Gewesten hadt verkreegen, ten zelfden oogmerke dienende, kwam den Bisschop merkelijk te ftade.

Zie HEDA.

HARMONIE, (*Ontwerp van*) of *Overeenstemminge*. Deezen naam gaf men, in den Jaare 1668, aan een Plan, door de Provincie van *Holland* beraamd, om het Kapitein- en Admiraalschap Generaal afgescheiden te houden van de Stadhouderlijke waardigheid: zo dat beide posten, door een en den zelfden persoon, nooit zouden kunnen bekleed worden. Veele moeite deeden die van *Holland*, om de overige Gewesten tot hun gevoelen over te haalen. *Gelderland*, *Utrecht* en *Overyssel* gaven wel haast een voorbeeld; doch de anderen waren zeer traag in het volgen. Nog twee jaaren verliepen 'er, eer zij daar toe konden worden overgehaald. Aan de bewerking van den Raadpensionaris J. DE WITT schreef men inzonderheid de uitvinding en voltooijing van dit Ontwerp toe. Iet diergelijks was 'er gaande, naa den dood van Prinse WILLEM DEN

III, ter gelegenheid van de handelingen ten voordeele van Prinſe JOAN WILLEM FRISO, Stadhouder over *Friesland*; doch deeze zaak kreeg toenmaals haar volle beſlag niet.

Zie J. DE WITT's *Brieven*, en *Reſolutien van Holland*.

HARMELEN, ook wel *Hermelen* genaamd, een Dorp en Heerlijkheid, met een Slot, in het Nederkwartier van *Utrecht*, was eertijds een vrij eigen goed, doch wierdt naderhand, aan de Abtdij van *St. Paulus*, te *Utrecht*, als een Leen, en vervolgens aan bijzondere eigenaaren, als een Agterleen, opgedraagen. In October des Jaars 1536 hebben de Staaten des Lands van *Utrecht* het Huis of de Heerlijkheid van *Harmelen* voor eene Ridder-maatige Hofſtad plegtiglijk erkend. Reeds in het laatst der dertiende Eeuwe zou dit Huis bekend geweest zijn, en geſtigt door eenen jonger Zoon uit den Huize van *Woerden*, 't welk, zedert, den naam van *Harmelen* heeft aangenomen. Zeker ſchijnt het, dat dit Slot, in de volgende Eeuwe, door huwelijk van eene ALEID VAN HARMELEN met DIRK VAN ZUILEN, in het geſlagt van *Zuilen* is overgegaan. Deeze, het Huis, met 43 Morgens Lands, aan HENDRIK BOECKHOUT, Abt van *St. Paulus*, te *Utrecht*, hebbende opgedraagen, wierdt zijn Zoon, ZWEDER VAN ZUILEN, met het een en ander beleend. Bij overdragt en erfenis kwam het aldus, in den Jaare 1460, aan GYSBERT VAN ZUILEN. Ten dien tijde ontſtondt 'er Oorlog tuſſchen de Stad *Utrecht* en haaren Biſſchop DAVID VAN BOURGONDIE, geholpen van de Hollanders. Eerst hieldt hij de zijde des Biſſchops, doch naderhand die der Stad. Tot verzekeringe zijner trouwe, droeg hij aan deeze het Huis *te Harmelen* op, en gedoogde dat JOOST VAN LALAING, Stadhouder van *Holland*, met eene menigte Ruiters, aldaar in Bezetting kwam. Eene dogter uit het geſlagt van *Zuilen* bragt dit Huis, door huwelijk, over, in den Jaare 1572, in het geſlagt van VAN BAEXEN, welk het bezeeten heeft tot in het laatst der voorgaande Eeuwe, en uit hetwelk FREDERIK VAN BAEXEN, *Heer van Harmelen*, in den Jaare 1629, wegens deeze Ridderhofſtad, beſchreeven is geweest in het Lid der Edelen en Ridderſchap des Lands van *Utrecht*.

De

De Heerlijkheid *Harmelen* beſlaat eene uitgebreidheid van zeshonderdvijftig Morgens; in dezelve ſtaan ruim zestig Huizen. Het Dorp pronkt met eene fraaie Kruiskerk, rustende, 't geen, in eene Dorpkerk, iet ongewoons is, op twee op zich zelve ſtaande pilaaren. De ſpitſe Toren is voorzien van eenen zijlings uitſteekenden Trans. Behalven de Hervormde Gemeente, is 'er ook eene Staatie van Roomsgezinden.

HART; (*'t Huis ter*) zie ZWAANENBURG.

HARTJESDAG. Hoewel onzeker, ten aanzien van den oorſprong deezer benaaminge, is, nogthans, zeer bekend het gebruik, welk, al van ouds, en nu nog heden, van deezen dag gemaakt wordt. 't Was, naamelijk, al van oude tijden, een voorregt der Burgeren van *Haarlem*, om 't even van waar herkomſtig, éénen geheelen dag in 't jaar, in de nabuurige Duinen, de vrije Jagt te mogen oeffenen. Deeze dag, zijnde de eerſte Maandag naa den Roomſchen Feestdag van *Maria's Hemelvaart*, welke altoos invalt op den vijftienden van Augustus, verkreeg, door den tijd, den naam van *Hartjesdag*, om reden, gelijk zommigen, onder andere de Stadbeſchrijver AMPZING, gisſen, omdat, van ouds, in de nabuurſchap van *Haarlem*, ook *Herten* of *Harten* gevangen wierden. Niet onaanneemelijk is deeze gisſing, wanneer men in aanmerking neemt, dat 's Lands Graaven binnen *Haarlem* dikmaals hun verblijf hielden, en in de nabuurſchap een Lusthuis hadden, het nog bekende *Vogelenzang*; als mede, dat het geboomte rondom de Stad nog menigvuldiger dan tegenwoordig zal geweest zijn. Alle 't welk het meer dan waarſchijnelijk doet voorkoomen, dat de veelal pragtig leevende Hollandſche Graaven, in deezen oord, gelegenheid tot het Jagtvermaak zullen gehad hebben. Hoewel de vrijheid om te jaagen niet is ingetrokken, wordt, egter, daar van weinig of geen gebruik gemaakt. 't Is een dag, welke, meest door lieden van de laagſte klasſe, met wandelen en andere vermaaken wordt doorgebragt. Uit de nabuurige plaatzen, inzonderheid van *Amſterdam*, is de toevloed van menſchen zomtijds zeer aanmerkelijk.

HARTSINK, een deftig *Amſterdamsch* geſlagt, 't welk verſcheiden aanzienlijke Mannen heeft uitgeleverd. Reeds langer dan eene Eeuwe geleeden, te weeten in den Jaare 1685, bekleedde KAREL HARTSINK den post van Eerſten Raad en Directeur Generaal van Neerlands *Indiën*, en bewees, zo in deeze hoedanigheid, als aan het hoofd van Krijgstroepen, der Maatſchappije zeer gewigtige dienſten. *Tangerang*, onder andere, wierdt door hem ſtormenderhand ingenomen.

HARTZOEKER, (NIKOLAAS) Zoon van CHRISTIAAN HARTZOEKER, Leeraar onder de Remonſtranten, en van ANNA VAN DER MEY, wierdt geboóren te *Gouda*, op den zesentwintigſten Maart des Jaars 1656. Door zijnen Vader tot het Leeraarampt verordend, wierdt dit oogmerk verijdeld, door 's Jongelings overheerſchende neiging tot de Wiskunde en daar mede vermaagſchapte kundigheden; deeze ging zo verre, dat hij zich de gewoone vermaaken der Jeugd onttzeide, en eenige penningen verzameld hebbende, zich daar voor in ſtilte deedt onderwijzen door een bekwaamen Leermeester. Om de kleinheid der beſpaarde ſomme, verdubbeide hij zijnen vlijt, en werkte geheele nachten, terwijl men meende dat hij te bedde lag. Op zekeren tijd, al ſpeelende, een glazen draad in de vlamme van eene kaars houdende, en dien, in het uiteinde, tot een rond bolletje ziende zamenloopen, 't welk de voorwerpen, welke hij daar door heenen zag, merkelijk vergrootte, kwam hij daar door 't eerst op het denkbeeld om kleine voorwerpen meer zigtbaar voor het oog te maaken. Hoewel de vermaarde LEEUWENHOEK 'er doorgaans voor gehouden wordt, meenen, egter, anderen dat hij de eerſte ontdekking heeft gedaan van de kleine diertjes, die in het mannelijk zaad ſchijnen te zwemmen, en door zommigen geoordeeld worden beſtemd te zijn om zich uit te ſtorten in de Baarmoeder, en aldaar tot leevende ſchepzelen zich te ontwikkelen.

Op zijn achttiende jaar zondt zijn Vader, die thans van oogmerk ſcheen te zijn veranderd, hem na *Leiden*, om zich op de Wijsbegeerte en Ontleedkunde toe te leggen. Drie jaaren aan het Hoogeſchool hebbende doorgebragt, vertrok hij na *Amſterdam*, en hervatte aldaar zijne Mikroskoopiſche waarneemingen, zints eenigen tijd afgebrooken. Deeze bragten hem in kennis

met

met den vermaarden CHRISTIAAN HUIGENS, die hem niet alleen bevorderlijk was in zijn oogmerk, tot het doen eener reize na *Frankrijk*, maar hem ook onder zijn gevolg nam, toen hij, in den Jaare 1678, derwaarts trok.

Naa een jaar toevens te *Parijs*, keerde HARTZOEKER te rug na 't Vaderland, doch bleef 'er weinig langer, dan noodig was om een huwelijk aan te gaan; hij nam daarop de wederreize aan na *Frankrijk*, daar zijne jonge Vrouw zo veel genoegen vondt, dat zij, eenige weinige jaaren naa hunne huwelijksvoltrekking, naamelijk in den Jaare 1684, andermaal derwaarts toogen, en te *Parijs* twaalf jaaren doorbragten. Een gedeelte diens tijdverloops besteedde hij aan het vervaardigen van Glazen voor Verrekijkers, daar toe aangemoedigd door den lof, van den vermaarden CASSINI hem gegeeven. Onder andere vervaardigde hij een Glas, 't welk zeshonderd voeten Brandpunt hadt. De bedreevenheid, welke hij hier door, meer en meer, verzamelde, bragt hem op het denkbeeld tot het schrijven van zijne *Proeve over de Doorzigtkunde*, welke hij, in den Jaare 1694, in de Fransche Taale, in 't licht gaf. Dit hielp hem aan kennis met verscheiden aanzienlijke Geleerden van dien tijd, onder andere den vermaarden Vader MALEBRANCHE en den Markgraave DE L'HOPITAL. Aan hunnen raad, nogthans, om zich op de beoefening der verhevener Wiskunde toe te leggen, wilde hij het oor niet leenen, alzo hij zich geheel en al overgaf aan de Natuurkunde, voor welke hij dezelve minder dienstig schatte.

In den Jaare 1696 zijne *Beginzels der Natuurkunde* hebbende uitgegeeven, nam hij met de zijnen de reize aan na *Holland*, daartoe, volgens 't schrijven van den Heere BAILE, genoopt, door de duurte der leevenswijze te *Parijs*, en het gebrekkig betaalen eener Jaarwedde, welke hem aldaar was toegeleid. Hij nam zijn verblijf te *Rotterdam*, alwaar hij welhaast de tijding bekwam, dat hij tot Buitenlandsch Lid der Koninklijke Akademie was aangenomen. Diergelijk eene eer deedt hem ook de Koninklijke Societeit te *Berlijn*.

Op aanprijzing der Amsterdamsche Regeeringe onderwees vervolgens HARTZOEKER den Wijsgeer Czaar PETER DEN I, staande deszelfs verblijf in die Stad. Om zijn verblijf te *Amsterdam* aangenaam en nuttig te maaken, deeden de Heeren voor hem

een klein Obſervatorium oprichten, alwaar, zo wel als ten zijnen Huize, de Landgraaf VAN HESSEN hem meer dan eens kwam bezoeken. 't Een en ander deedt hem bekend worden bij den Keurvorst van den Paltz, die, naa lang aanzoeken, hem ten zijnen Hove lokte, met den tijtel van Eerſten Mathematicus en Profeſſor Honorarius aan de Univerſiteit te *Heidelberg*. Hier leefde hij, geruimen tijd, volkomen naar zijnen zin, alzo de Keurvorst niet ſlegts de Geleerden hoogſchatte, maar ook meer dan gemeene kundigheden bezat. Zelf was HARTZOEKER edelmoedig genoeg om te erkennen, dat hij, aan zommige aanmerkingen van den Keurvorst, zeer veel lichts was verſchuldigd, ter opheldering van zijne denkbeelden, of ter weering van dwaalingen, welke hij tot nog toe hadt aangekleefd. Onder andere bragt hem de Keurvorst aan 't wankelen, omtrent zijn begrip wegens het Vormvermogen, of de zogenaamde *Anima Plaſtica*, welke bij de Dieren zoude plaats hebben. De hoogagting, welke hij, door 't een en ander, voor zijne Doorluchtigheid opvatte, was oorzaak dat hij aan dezelve opdroeg zijne Verzameling van *Verhandelingen* en *Redevoeringen*, welke hij, in de Jaaren 1707 en 1708, in 't licht gaf, onder den tijtel van *Conjectures Phyſiques*, of *Natuurkundige Giſſingen*.

Op zijne reizen, welke HARTZOEKER, ter bevorderinge van kundigheden, nu en dan, door Duitschland deedt, geraakte hij in keunis met den Keurvorst van *Hanover*, naderhand Koning van *Engeland*, en deszelfs verſtandige Gemaalinne. Op verzoek van zijnen Weldoener vervaardigde onze Wijsgeer eenen Brandſpiegel van ruim drie voeten Middellijns, en zo zwaar, dat twee Mannen werks genoeg hadden om dien te draagen. Ondanks de twijfelingen, onlangs bij hem verwekt, raakende de Vormende of Plaſtiſche ziel, kwam hij, met dit gevoelen, van nieuws, ter baane, in den Jaare 1710, in zijne *Opheldering en omtrent de Natuurkundige Giſſingen*, waar in hij dit gevoelen niet alleen ſtaande houdt, en aan Menſchen en Dieren zulk een vermogen toeſchrijft, 't welk met kennis en onderſcheiding werkt, maar ook in de Hemelſche Lichaamen iet diergelijks onderſtelt, als derzelver loop en beweegingen beſtuurende.

In den Jaare 1716 ſtorf de Keurvorst. Dit bewoog den Landgraaf VAN HESSEN om HARTZOEKER ten zijnen Hove te verzoe-

zoeken. Hij wees dit aanzoek van de hand, en bleef bij de Keurvorſtinne Weduwe, tot op derzelver overlijden; waar naa hij, met zijn Gezin, zich na *Utrecht* met der woon begaf. Hier gaf hij, in den Jaare 1722, in 't licht, zijne *Verzameling van verſcheiden Stukken de Natuurkunde betreffende*; waar in hij, tot elks verwondering, het ſtelzel van den grooten NEWTON aantaſtte; als mede van den vermaarden DE MAIRAN. Ook hieldt hij, zedert, eenen penneſtrijd met de Heeren HUIGENS, BERNOUILLI en LEIBNITZ. Geduurende zijn verblijf te *Utrecht* vervaardigde hij een volledíger Zamenſtelzel van Natuurkunde, dan zijne overige Werken bevatteden. Eindelijk ſtorf hij, onder het vervaardigen van eene Verdeediging wegens zijne te ſtrenge behandeling, welke zommigen hem te laste leiden, van de Koninklijke Akademie der Weetenſchappen. Zijn dood viel voor op den tienden December des Jaars 1725, in het zevenſigſte jaar zijns ouderdoms.

HASKERDYK, of *Haskerdijken*, ook wel *Haſcherdijk*, een Dorp, in de *Frieſche* Grietenij *Haskerland*, onder het Kwartier de *Zevenwouden*, hebbende Kerk en Predikant. Volgens een aloud verhaal, zou, ter plaatze, alwaar thans dit Dorp legt, weleer een Kluizenaar, DODE of DOEDE genaamd, een Kluis geſtigt hebben, de *Haſcher-Kluis* geheeten, naderhand in een Konvent veranderd, en een Klooster van Reguliere Kanunniken geworden. Volgens DE LA TORRE was de vroegſte benaaming diens Konvents *S. Maria's Roozendaal te Haske.* Dit Klooster, naderhand aan den Biſchop van *Leeuwarden* toegeweezen, wierdt, in den Oorlog met *Spanje*, door RENNENBERG in bezit genomen, en kwam, vervolgens, aan de Staaten van *Friesland*, die het hebben doen ſlegten.

Zie WINSEMIUS; *Oudheden van Friesland.*

HASKERHORNE, een klein Dorp, in de bovengenoemde Grietenij.

HASKERLAND, eene Grietenij in *Friesland*, in het Kwartier

drijven. Zo ging het ook te *Haarlem*. KENAU hadt geene kennis gegeeven van haar beſluit, aan eenige haarer meest bekende Vriendinnen, of 't verſpreidde zich, even als een loopend vuur, door de Stad. Onder haare Baniere verzamelden zich eerlang driehonderd Vrouwen, over welke, als zo veele Amazonen, zij het opperbewind voerde. Niet alleen tot den opgemelden arbeid booden zij de hand, maar, in haar gewoon Vrouwengewaat uitgedoscht, en met Spies en Vuurroer gewapend, verſcheenen zij ook op de Wallen, om van daar den dreigenden gedugten vijand alle mogelijke afbreuk te doen. KENAU, hoewel haare kloekmoedige onverzaagdheid het verlies der Stad niet konde verhoeden, genoot, egter, in haar eigen gemoed het loon haarer trouwe dienſten, en, in 't volgende jaar, dat der Heeren Staaten van *Holland* en *Zeeland*, begiftigende deeze dappere Vrouwe met het Waagmeesterſchap, als mede het Ontvang van den nieuwen Impost op de Turf, te *Arnemuiden*.

Zie HOOFT; WAGENAAR; *Reſolut. Holl.* 2 Sept. 1574, bl. 72.

HASSELAAR. (*Geſlagt van*) Behalven de ſtraks gemelde KENAU, van *Haarlem*, ontmoeten wij verſcheiden aanzienlijke Mannen van dien naam. Volgens de orde des tijds, in welke zij geleefd hebben, zullen wij 'er een verſlag van geeven.

HASSELAAR, (PIETER DIRKSZOON) vermaagſchapt aan KENAU; naardien zijn Vader, DIRK SIMONSZOON HASSELAAR, de Broeder dier Heldinne was, gaf insgelijks blijk van zijnen ijver, voor 't algemeene best, geduurende het Beleg van *Haarlem*. Hij moet in of omtrent het Jaar 1555 gebooren zijn, naardien wij vinden aangetekend, dat hij, ten tijde des Belegs, den ouderdom van bijkans achttien jaaren hadt bereikt. Zijne Moeder was AEGJE HOOS, dogter van PIETER HOOS; eene Vrouwe van godsdienſtigen inborst, en der Hervormde Leere, al vroeg naa de eerſte verkondiging, toegedaan. Ten blijke hier van dient, dat zij zeketen Leeraar, die nu en dan heimelijk predikte, ten haaren huize ſchuilplaats verleende, en mildelijk onthaalde. De

Vader, DIRK SIMONSZOON HASSELAAR, hadt het ongeluk, geduurende het Beleg, door eene boosaartige vijandelijke hand te ſneuvelen, naardien hem, ſchrijft de Ridder HOOFT, in zeker Gedicht, *ongewapent zijnd' een Spaansch Lanſier doorſliet.* PIETER DIRKSZOON HASSELAAR bekleedde den post van Vaandrig der Burgerije, en nam, in die hoedanigheid, en als een eerlijk Vaderlander, deel aan menig veel gewaagd Krijgsbedrijf. Hij wordt beſchreeven, als zeer bedreeven in 't behandelen van allerlei Krijgsgeweer; doch bovenal munte hij uit in de Weetenſchap, om met het Vuurroer zijn doel zeer juist te kunnen treffen. Zo greetig ſnelde hij na de Stads Wallen, om van daar den vijand afbreuke te doen, dat hij 'er bijkans woonde. Zeer dikmaals deedt hij aldaar zijnen maaltijd, met de ſpijze, die hem, in eigen perſoon, wierdt aangebragt door zijne trouwhartige Moeder, die hem insgelijks, van tijd tot tijd, van Kruid en Lood voorzag. Hij hadt eenen broeder, NIKOLAAS genaamd, die 't insgelijks wel meende met de Stad en het Vaderland. Een uitſteekend bewijs van Heldenmoed vertoonde het lofwaardig Broederpaar, in het plan om zekeren toeleg van den Spaanſchen Graave VAN BOSSU te verijdelen. Op den negenentwintigſten Maart des Jaars 1573 hadt deeze den Spaarendammer Dijk, bij 't Huis ter Hart, of Zwaanenburg, op halfwegen tuſchen *Haarlem* en *Amſterdam*, doen doorgraaven, en door de opening eene Vloot van *Amſterdamſche* Schepen, uit het Ye, in het Haarlemmer Meir gevoerd. Dit verrigt zijnde, ondernam hij het Gat te ſluiten, en tot dekkinge der Vloote eenen Schans op te werpen. Het nadeel, welk hier door der Stad *Haarlem* dreigde, wekte den ijver van PIETER DIRKSZOON HASSELAAR, om dien toeleg te hinderen. Hij deelt zijn ontwerp mede aan zijnen broeder NIKOLAAS, en nog eenige *Haarlemſche* Jongelingen. Gezamentlijk bemannen ze eene Galei, en roeien na den Schans. Tot op eenen kleinen afſtand genaderd zijnde, vinden ze, tot hun leedweezen, 't werk te verre gevorderd, om eenen ſpaak in 't wiel te kunnen ſteeken. Intuſchen was het wederkeeren na *Haarlem* hun afgeſneeden: weshalven zij zich begaven na *de Kaag*, alwaar de Staatſche Vloot wierdt bij een verzameld. Van hier begaf zich PIETER DIRKSZOON HASSELAAR na *Leiden*. Weinig duurs hadt hij in deeze Stad. Hoewel met

het

het lichaam afweezig, was hij, egter, met het hart tegenwoordig bij zijne Bloedverwanten en Vrienden, in de deerlijk benaauwde Vaderſtad. Zijn teergeld liep op het einde; en bij den boven gemelden Predikant, die thans zich te *Leiden* onthieldt, ondanks de genegenheid, hem door zijne Moeder betoond, vondt hij luttel troosts en bijſtands. Reden 't over om gelegenheid te zoeken tot wederkeeren na 't geprangde *Haarlem*. 'Er moeſten thans Brieven van groot gewigt na de gemelde Stad verzonden worden. Om deeze over te brengen, boodt hij, uit eigen beweeginge, zijnen dienst aan. Men nam zijne aanbieding aan, doch deedt hem, eer hij vertrok, zich bij plegtigen Eede verbinden, dat hij, vermids hij, in 's vyands handen vallende, tog zou moeten ſterven, ingevalle dit mogt gebeuren, de Brieven, welke men in een looden koker hadt geſtoken, in het water werpen, en liever zich zelven van 't leeven zoude berooven, dan door pijn zich uit den halze laaten wringen de plaats, alwaar hij de gewigtige papieren in 't water hadt geworpen. Doch hem overkwam de verzoeking niet van dien hachelijken tweeſtrijd. Deels te voet, deels zwemmende, geraakte hij, gelukkiglijk, tusſchen de vijandlijke Wagten door, en bragt de Brieven behouden over. De Ridder HOOFT, welke, in zijne Hiſtorie, dit voorval uit 's Mans eigen mond verhaald heeft, voegt 'er nevens, hem met een te hebben hooren zeggen, „ dat hij niet wist, hoedanig hij, in 't nijpen van den nood, te „ moede zou geweest zijn; doch dat hij dagt, dat hij eerder „ zijnen Eed gehouden, dan dien verbroken zoude hebben." Bij 't overgaan der Stad, viel HASSELAAR, nevens veele anderen, in 's vijands handen. De Spanjaards, naamelijk, wel weetende dat hij de Stad niet was ontweeken, zogten hem ten huize zijner Moeder, zo als hij, met zijne bloedverwanten, over tafel zat. Bij verzinning tastten zij zijnen Broeder NIKOLAAS aan. De onverzaagde Held, te groot van ziel om eenen anderen zijne plaats in den Kerker, misſchien op 't Schavot, te doen bekleeden, en van mededogen getroffen met eenen Broeder, wien, door ontſtekenis, de traanen ten oogen uit ſchooten, ontdekte thans zich zelven, met het onverſchrokken zeggen: *Zo gij den Vaandrig zoekt, laat deezen los: Ik ben het.* Straks grijpt men hem, en voert hem na de Gevangenis; daar hij, evenwel, niet lang zat.

zat. Nog in 't zelfde Jaar 1573, wierdt hij, met eenigen zijner Stadgenooten, uitgewisfeld, tegen eenige Spanjaarden, welke, onlangs, op de Zuiderzee, in Staatfche handen waren gevallen. Zints dien tijd, of niet lang daar naa, fchijnt HASSELAAR zich met der woon na *Amfterdam* te hebben begeeven, alwaar hij zich op den Koophandel toeleide. In den Jaare 1595 ontmoeten wij zijnen naam op de lijst der Kooplieden, welke den eerften togt van KORNELIS HOUTMAN na de *Oostindiën* bekostigden. De ongelukkige uitflag diens togts fchrikte hem, zo min als de overige, af, om andermaal eenen kans te waagen. Drie jaaren laater nam hij deel in de uitrusting van eene Vloot van acht Schepen, welke, onder 't opperbevel van JAKOB CORNELISZOON VAN NEK, wierden uitgezonden, en eerlang, uit het Oosten, met eene rijke laading, in deeze Landen wederkeerden. PIETER DIRKSZOON HASSELAAR moet dus worden aangezien voor eenen der eerfte Medeoprigters der Oostindifche Maatfchappije, en alzo den grond geleid te hebben tot de aanzienlijke voordeelen, welke dezelve, vooral in vroegere dagen, den Gemeenen Lande heeft aangebragt. In den Jaare 1594 wierdt hij tot Raad der Stad verkoozen, en nam, 't jaar daar aan volgende, zitting in Schepensbank. Die zelfde waardigheid bekleedde hij in de jaaren 1597, 1602, 1604, 1606, 1608, 1609, 1611, 1612 en 1615. In 't laatstgemelde jaar fchijnt hij overleeden te zijn. Wij gisfen dit, omdat, daar hij, in 't volgende jaar, aan de beurt was, om de waardigheid van Voorzittenden Schepen te bekleeden, zijn naam, vervolgens, op de Regeeringslijst niet meer vermeld wordt. De Drosfaart P. C. HOOFT fchreef eene *Lijkklagt* op zijnen dood, in welke hij 's Mans naagedagtenis met uitvoerigen lof vereert. Uit deeze Lijkklagt blijkt, onder andere bijzonderheden van zijn Leeven, dat HASSELAAR eenen Oom hadt gehad, insgelijks een eerlijk Burger van *Haarlem*, die, in 't openbaar, met ongemeene ftrengheid, was gegeezeld, enkel omdat hij, ten tijde als Prins WILLEM DE I, in den Jaare 1568, met een Leger over de Maaze was getrokken, deeze weinig geloof vindende gebeurtenis hadt verzekerd:

„ Uw wel manhaftigh' arm heeft ieder haast doen weten, enz.
„ Dat u fteekt in de krop het bitter ftaan met roeden,

„ En

„ En ſmaadt, doods meerder, aan uw Oom gedaan (helaas!)
„ Omdat hij zeid': ('t was waar) de Prins is over Maas."

Zie HOOFT en BOR.

HASSELAAR, (NIKOLAAS) was de Zoon van den edelen PIETER DIRKSZOON, zo aanſtonds geſchetst, en is doorgaans bekend bij den naam van *de Majoor* HASSELAAR, alzo hij, onder de Bezetting van *Amſterdam*, dien post bekleedde. Meer dan eens vertoonde hij blijk, dat men, in hem tot dien post te verheffen, het oog op geen onwaardig voorwerp hadt laaten vallen, in tijden vol van onrust, die menigmaalen een moedigen Voorganger vorderden, om de oproerigheid in bedwang te houden, of in haare woede te beteugelen. Toen, in den Jaare 1626, het Graauw eene Remonſtrantſche Vergadering geſtoord, en het huis, waar in dezelve was gehouden, uitgeplonderd hadt, zondt de Wethouderſchap, zo ras zij 'er van verwittigd was, den Majoor HASSELAAR derwaarts, met eenige Stads Soldaaten. Bij zijne aankomst was het Graauw bezig met afbreeken van het Dak. In 't eerst zogt hij, met woorden en dreigementen, een einde te maaken aan het pleegen van 't geweld. Doch, in ſtede van hier aan gehoor te geeven, worpen de moeitemaakers met ſteenen op de Soldaaten. Thans gaf de Majoor bevel om onder den woesten hoop te ſchieten. Twee Belhamels lieten 'er 't leeven. Twee jaaren laater betoonde hij gelijken ijver, bij gelegenheid dat een huis op de Lastaadje, alwaar de Remonſtranten eene godsdienſtige bijeenkomst zouden houden, met plondering gedreigd wierdt. Door middel der Stads Soldaaten, welke hij, in allen ſpoed, opriep, voorkwam hij het uitberſten van dien doldriftigen ijver. Grootlijks kwam, eindelijk, 's Mans onverſchrokkenheid te ſtade, ter gelegenheid dat de Matroozen eenen aanval dreigden op 't Westindisch Huis, waar in de Buit, door den vermaarden PIET HEIN veroverd, bewaard wierdt. De Wagtmeester JAKOB WYTS en de Majoor NIKOLAAS HASSELAAR, door de Regeering, derwaarts gezonden, bragten, alleen door hunne tegenwoordigheid, zulk eenen ſchrik onder den plondermachtigen hoop,

overigen droegen 'er onbezeerd het leeven af. Hij liet twee Ouderlooze Dogtertjes naa, welke hij gewonnen hadt bij wijlen zijne Echtgenoote, N. N. Dogter van

HASSELAAR, (GERARD) Burgemeester en Raad van *Amſterdam*, als mede, drie agter een volgende jaaren, Hoofdofficier der Stad, en eindelijk, wegens dezelve, afgevaardigd in het Kollegie van Gekommitteerde Raaden. In de laatstgenoemde hoedanigheid, wierdt hem een last opgedraagen, die hem op merkelijke moeite te ſtaan kwam. Gekommitteerde Raaden, naamelijk, geraaden vindende, onder andere, de Stad *Naarden* te verſterken, benoemden, behalven den Heer JOAN ELEMAN, die wegens *Leiden* in hunne Vergadering zat, den Oud-Burgemeester HASSELAAR, om daar van een Ontwerp te maaken. De keuze viel op deeze Heeren, omdat zij, boven alle de andere Leden der Vergaderinge, daar toe meest bekwaam geoordeeld wierden. Van hunne bedreevenheid in Krijgszaaken, welke hier merkelijk te pas kwam, hadden ze onlangs eene proeve gegeeven, in 't voorzien van 's Lands Vloot van Geſchut, Buskruid en andere behoeften; met zo veel ijvers en beleids hadden zij zich van dien post gekweeten, en tevens daar in zo veel eerlijkheids en ſpaarzaamheids vertoond, dat van den goeden uitſlag des *Engelſchen* Oorlogs, aan hun, voor een groot gedeelte, de eere gegeeven wierdt. Spoedig waren zij met hun Plan van *Naarden* gereed; 't welk, vervolgens, door Gekommitteerde Raaden zijnde goedgekeurd, door den Heer HASSELAAR aan Burgemeesteren van *Amſterdam* wierdt open geleid, om daar op hunne aanmerkingen mede te deelen. Op hunne bewilliging volgde de bepaaling van eenen dag, op welken het Werk openlijk zoude worden aanbeſteed. De Heer HASSELAAR hadt een Lusthuis bij *Weesp*, *Landskroon* genaamd; derwaarts begaf hij zich tegen dien tijd, en ontving 'er, als zijnen Gast en Amptgenoot, den Heer ELEMAN. Gantsch onverwagt veranderde op dit pas van beſluit de Magiſtraat van *Amſterdam*, zendende den Heer HOP, haaren Penſionaris, na *'s Hage*, om 'er de opſchorting der aanbeſteedinge te bewerken. De reden, wil men, deezer ſpoedige veranderinge, was, het verzoek van den Luitenant Admiraal WILLEM JOSEF, *Baron van Gent*,

Gent, aan eenen der Burgemeesteren, om tot Bevelhebber van het verſterkte *Naarden* benoemd te worden. Dit hadt de Heeren wakker gemaakt, en 't gevaar doen bemerken van 't bewind dier Stad te zien vallen aan eenen perſoon, wiens Vader thans Gouverneur was van den Prinſe VAN ORANJE, van welken de Stad thans wijd en breed in denkbeelden verſchilde. Veel was 'er te doen over de aanbeſteeding. De Gekommitteerde Raaden zonden, ten deezen tijde, den Heer HASSELAAR, met de Heeren ELEMAN en PLESSER, na *Amſterdam*, om de Regeering ter bewilliginge over te haalen. In een gehoor, welk zij in de Vroedſchap hadden, voerden zij, ten dien einde, verſcheiden redenen aan, welke, naderhand, door Burgemeesteren, in een Vertoog aan de Vroedſchap, wederleid wierden. Zo veel vermogten deeze bedenkingen bij den Raad, als mede eene bedreiging, dat, ingevalle de aanbeſteeding voortgang hadt, men van Stadswegen daar tegen zou protesteeren, dat de Heer HASSELAAR en de andere Heeren, onverrigter zaake, na *'s Hage* wederkeerden, en aan de verſterkinge van *Naarden*, in eenigen tijd, niet meer gedagt wierdt.

Den tijd der zittinge in de Vergaderinge van Gekommitteerde Raaden verloopen zijnde, nam de Heer HASSELAAR, van nieuws, zijn gewoon verblijf te *Amſterdam*, en wierdt 'er, in den Jaare 1669, tot Hoofdſchout der Stad aangeſteld. Al voor lang hadt de Waterſtaat dier Stad op middelen doen bedagt zijn, ter weeringe van verſcheiden ongemakken, aan welke men, bij mangel aan genoegzaame ververſchinge, geſtadig onderhevig was. In den Jaare 1670 wierdt, ten dien einde, het plan ontworpen van het leggen van twee Sluizen in den Binnen-Amſtel, om door middel van dezelve het Y-water uit den Buiten-Amſtel te houden, en, naa dat men het de Stad hadt rond geleid, wederóm in het Y te brengen. De groote Amſtelſluis, welke nóg heden de verwondering van opmerkende Inwooners en Vreemdelingen wekt, was de vrugt van dit overleg, en 't vernuft van den Heere HASSELAAR voornaamlijk de werkmeester, waar aan de uitvinding en voltooijing diens kostbaaren geſtigts moet worden toegeſchreeven.

Zo wel als elders, was ook te *Amsterdam*, in den Jaare 1672, zeer ongerust de gemoedsgesteltenis van veele Burgers en Ingezeetenen. Men hadt de Franschen over de hand, en, gelijk sommigen meenden, zelf een aanval op de Stad te vreezen. Inzonderheid klom dit gerugt in 't einde van de Maand Junij. Zo hoog liep deeze ongerustheid, dat in den nacht tusschen den acht- en negenentwintigsten dier Maand, eenige Burgers zich vervoegden ten Huize van den Heere HASSELAAR, die reeds te bedde lag, met het schrikwekkende gerugt, dat de Franschen, met eenige Vaartuigen, in het Ye tot aan het Blaauw-Hoofd, in het Westelijkste gedeelte der Stad, waren doorgedrongen, met oogmerk, gelijk men vermoedde, om de Stad bij verrassing in te neemen. De Heer HASSELAAR, 't zij om de Burgers gerust te stellen, of omdat hij eenig geloof sloeg aan de tijdinge, rijst hier op ten bedde uit, en begeeft zich, in 't holste van den nacht, na de aangeweezene plaats, om te verneemen, wat 'er van de zaake ware. Aan 't Blaauw-Hoofd gekoomen, verneemt hij inderdaad eenige kleine Vaartuigen; maar die ze bemanden, waren geene Vijanden, maar Vrienden, Boeren naamelijk uit Zuid- en Noordholland, die te *Deventer* en elders Krijgsgevangen geweest, doch nu onlangs waren vrijgekogt.

De Heer HASSELAAR, wijl hij tog op den been was, krijgt thans den inval, eer hij na huis keerde, de Ronde te doen langs de Wallen en Poorten, om te verneemen, of elk zijnen pligt behoorlijk waarnam. Bijkans hadt hij zijn werk verrigt, en was reeds aan den laatsten Post genaderd, wanneer hij zijne zorgvuldigheid zeer duur betaalde. Hier, door den Burger, die op Schildwagt stondt, na 't *Woord* gevraagd zijnde, hernam hij, eenigzins gramstoorig, *of hij zijne order niet beter verstondt, en of hij zelve het Woord wel hadde?* Hoewel hij *Neen* moest antwoorden, hieldt hij, evenwel, den Heer HASSELAAR, die zijnen weg meende te vervorderen, tegen, en, onder het aanhouden om het *Woord* te moeten weeten, hem den Tromp van zijnen Snaphaan voor den borst. Zeer euvel nam de Hoofdschout dit dringen en dreigen, en, na den Schildwagt getreeden zijnde, sloeg hij, met den Rotting, welken hij in zijne hand droeg, het Geweer nederwaarts. Doodelijk liep dit voor den Heere HASSELAAR af. Vermids de Haan was overgehaald,

haald; ging het Geweer, door den ſtoot met den Rotting, los, en vloog daar uit een Kogel, welke den Heere Hoofdofficier dermaate in de dije kwetste, dat hij, naa bijkans een jaar zukkelens aan zijne wonde, op den elfden Junij des volgenden jaars, daar aan overleedt.

HASSELAAR. (GERARD ARNOUD) Beter bekend, dan eenige andere van dit aanzienlijk geſlagt, zo omdat hij onzen tijd beleefd heeft, als om zijne veelvuldige bemoeijingen met 's Lands zaaken, is deeze voortreffelijke Staatsman. In zijne jeugd hadt hij zich vlijtig toegeleid op het verzamelen van zulke kundigheden, als hem, in 't vervolg, zouden van dienst zijn, in de gewigtige posten, tot welke hij, uit hoofde zijner afkomſte, eerlang zou geroepen worden. In den Jaare 1739 wierdt hij tot Raad verkoozen, en bekleedde, in de Jaaren 1745 en 1746, de waardigheid van Schepen. Toen, in den Jaare 1748, tusſchen de Oorlogvoerende Mogendheden, eene Bijeenkomst was beleid, om de loopende geſchillen bij te leggen, viel, onder andere, op den Heere HASSELAAR de keuze, om, van wegen de Provincie *Holland*, en als Afgevaardigde van dat Gewest, te verſchijnen op de Vredehandeling te *Aken*. Zo veel als eenige andere der Staatſche Gemagtigden, hadt hij deel aan 't geen hier geraadpleegd wierdt. Zelf wil men, dat de Heer HASSELAAR zwaarigheid zou gemaakt hebben, terwijl de overigen daar toe gezind waren, in het tekenen van de voorafgaande punten, omdat hij dezelve als nadeeliger beſchouwde, dan het Ontwerp, te *Breda*, voorheen op het papier gebragt. Het gezigt van de nadeelen, welke zijne aanhoudende weigering zou medevoeren, haalde hem ten langen laatſte over. Geduurende zijn verblijf te *Aken*, gebeurde de buitengewoone verandering der Regeeringe, in zijne geboorteſtad, door zijne Hoogheid, en wierdt de Heer HASSELAAR, bij die gelegenheid, tot Burgemeester aangeſteld. Men heeft opgemerkt, dat terwijl hier van kennis wierdt gegeeven aan de Gemeente, bij het noemen van de naamen der drie overige Burgemeesteren, een algemeen *Hoezee* opging, doch dat de menigte zweeg, op het hooren afleezen van den naam van HASSELAAR; 't zij omdat deeze minder aangenaam was bij het Volk, of, misſchien, omdat hij

geoordeeld wierdt, den Heere Erfſtadhouder niet genoeg te zijn toegedaan. Zedert benoemde hem zijne Hoogheid Prins WILLEN DE IV tot zijnen Repreſentant in de Admiraliteits-Kollegien in *Holland*; in welke hoedanigheid de Heer HASSELAAR insgelijks 's Prinſen perſoon, als Admiraal-Generaal, vertegenwoordigde, bij de plegtige Begraafenisſe van den Heere HENRIK GRAVE, Luitenant Admiraal van *Holland*. In pragtig gewaat gedoscht, en gezeeten in eene Koets, met zes paerden beſpannen, volgde hij onmiddelijk agter het Lijk. Verſcheiden maalen heeft, zedert, de Heer HASSELAAR de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed, als in de Jaaren 1751, 1752, 1755, 1756, 1758, 1759, 1761, 1762, 1764 en 1765. Hij overleedt zonder kinderen. — Terwijl ik dit ſchrijve, bekleedt één Lid van dit Geſlagt de waardigheid van Burgemeester, en een ander den post van Sekretaris deezer Stad.

HASSELT, eene Stad van weinig aanzien en vermogen, in de Provincie *Overijsſel*, aan het zo genaamde *Zwarte Water*. Het meeste vertier heeft men in dit Stedeke, in het Voorjaar, in den Naazomer en in het begin van den Herfst, ter gelegenheid van den doortogt van het aanzienlijk getal arbeidslieden, welke, jaar op jaar, uit het Munſterſche en daaromſtreeks, zich na *Holland* begeeven, om de Graslanden te maaien, in de Veenderijen te baggeren en te delven, of ander ſoortgelijk zwaar werk te verrigten; voor 't welk zij, jaarlijks, eene aanzienlijke ſomme gelds ten Lande uit voeren. Op hunne heen- en wederreize, neemen deeze luiden, veelal, hunnen weg over *Hasſelt*.

HATTEM, eene Stad in *Gelderland*, van weinig aanziens, en jongstleeden haarer onvermaardheid ontrukt, door het voorgevallene aldaar, om en in de Maand September des Jaars 1786. Het Steedtje legt digt aan den *Yſſel*, tegenover de Stad *Zwolle*, digt bij de grensſcheiding tusſchen *Overijsſel* en *Gelderland*. Van het aloude zwaare Kaſteel, welk de Stad plagt te dekken, vertoonen zich nog eenige overblijfzels. Hoewel 't ongelooflijk zou kunnen ſchijnen, verzekert men, nogthans, dat de Muuren

de

de vervaarlijke dikte van vijfentwintig Voeten zouden gehad hebben. Hertog Karel van *Gelderland*, die het Slot, door Hertog REINOUT DEN I, in 't begin der vijftiende Eeuwe geſtigt, ruim honderd jaaren laater merkelijk verſterkte en verbeterde, deedt binnen hetzelve een Yzeren Kooi of Kevie plaatzen, in welke misdaadigen wierden opgeſlooten. Naar goedvinden kon dezelve om hoog getrokken of nedergelaaten worden. Nog heden vertoont men hier de zwaare Kram, aan welke, volgens de Overlevering, de ſchrikwekkende Kooi eertijds zou gehangen hebben. Meer dan eens heeft de Stad gevoel gehad van de rampen des Oorlogs, zo in de tijden der Hertogen van *Gelderland*, als geduurende de Spaanſche Beroerten. In den Jaare 1672 wierdt 'er de Biſchop van *Munſter* meester van, met een verlies van zevenhonderd Man. Een uitvoerig verhaal van 't voorgevallene, geduurende het Jaar 1786, 't welk eindelijk uitliep op de bemagtiging der Stad, door Troepen van den Staat, behoort niet tot ons Plan. Die lust heeft, kan deswegen te regt geraaken in de fraaie en leezenswaardige Verzameling, getijteld *Het Beroerd Nederland*. Het getal der Huizen binnen *Hattem* wordt op nog geen driehonderd geſchat. Het Raadhuis, een zeer oud geſtigt, heeft eenig aanzien verkreegen, zints de verbeteringen, voor ruim vijftig jaaren, daar aan gemaakt. De Hervormde Kerk, insgelijks een oud geſtigt, wordt door twee Predikanten bediend. De Regeering beſtaat 'er uit eenen Hoofdſchout, en tien Burgemeesters, Schepens en Raaden, met eenen Sekretaris. Het hoofdbedrijf der Ingezeetenen is de Landbouw, nevens het planten en ſpinnen van Tabak. Langs den *Yſſel* legt eene Weide, *Homoet* genaamd, een eigendom der Stad, en, naar men wil, door Hertogin ELEONORA aan haar geſchonken.

Zie SCHRASSERT, *Beſchr. van Gelderland*; *Tegenw. Staat*, Deel III.

HATTEMISTEN, een godsdienſtige Aanhang, in de Nederlanden, dus genaamd naar eenen PONTIAAN VAN HATTEM, Leeraar onder de Hervormden, op *Philipsland*, in *Zeeland*. De

dwaalingen, welke deezen Man en zijnen naavolgeren worden te laste geleid, ſchijnen haaren oorſprong verſchuldigd te zijn aan de verknogtheid aan eenige leerſtellingen van den vermaarden BENEDICTUS DE SPINOSA; als mede aan het dringen op de gevolgen, welke, volgens zommigen, uit de Leere der Hervormden, aangaande Gods Eeuwige en Onveranderlijke Beſluiten, kunnen worden afgeleid. Dit ſchijnt hen vervoerd te hebben tot het drijven van een Onverbiddelijk Noodlot en volſtrekte Noodzaaklijkheid aller dingen. Volgens deeze gronden, zouden ze niet ſlegts de Verdorvenheid der Menſchelijke Natuure, en het weezenlijk onderſcheid tusſchen Zedelijk Goed en Kwaad ontkend, maar ook beweerd hebben, dat de Menſchen onder geene verpligting leggen, om hun hart te zuiveren, of werkdaadige poogingen aan te wenden, om hunnen wil en neigingen te buigen tot vlijtige gehoorzaamheid aan Gods Geboden. De Godsdienst zou, volgens hen, niet beſtaan in *doen*, maar in *lijden*, en de geheele Wet van CHRISTUS tot dit eene Gebod kunnen gebragt worden, dat wij met eene geduldige gelijkmoedigheid alles moeten verdraagen, 't geen ons van Gods wegen overkoomt, en onze nooit aflaatende pooging daar heenen ſtrekken, om onder allerlei lotgevallen, eene onveranderlijke bedaardheid des gemoeds te behouden. Daarenboven zou VAN HATTEM, en, naa hem, zijn Aanhang, beweerd hebben, dat CHRISTUS aan de Godlijke Regtvaardigheid niet voldaan, noch door zijn lijden en ſterven Verzoening voor de Zonden der Menſchen te wege gebragt, maar door zijn Middelaarſchap ons alleen zou aangekondigd en geboodſchapt hebben, dat 'er niets in ons was, 't geen den Allerhoogſten mishaagde, en dat CHRISTUS alleen door de bovengemelde aankondiging zijne Dienstknegten regtvaardigde, en van ſchuld en ſtraffe bevrijdde, voor den Regterſtoel des Heeren. Hoe zeer deeze en ſoortgelijke begrippen eenen gebaanden weg tot allerhande ondeugden openden, blijkt het, egter, niet, dat dezelve onder de *Hattemisten* die uitwerking hadden. De ſteller van dit Artikel heeft 'er onder hen gekend, die, in geregeldheid van gedrag, voor andersdenkende Christenen niet behoefden te wijken. Want, ondanks het bovenſtaande, erkenden zij eene ſtrafoeffening Gods over de daaden der menſchen. Zij beweerden naamelijk, om zich zelve

eeni-

eenigermaate gelijk te blijven, dat hoewel God de Menſchen niet ſtrafte *om*, hij het, egter, deedt *door* hunne zonden. Het gevoelen deezer luiden zou dus eenige gelijkheid hebben met dat dier hedendaagſchen, welke, met afkeuringe van alle ſtellige ſtraffen, van Gods wegen, over de zonden, het kwaad en nadeel daar van alleenlijk zoeken en ſtellen in de natuurlijke ſchadelijke gevolgen, welke zij, uit den aart der zaak zelve, voortbrengen. — Om zijne dwaalleeringen wierdt VAN HATTEM de Predikſtoel ontzeid, doch begeerde evenwel als een Voorſtander van 't Leerſtelzel der Hervormden te worden aangemerkt. Hij heeft geſchreeven eene Verhandeling over den *Heidelbergſchen Katachismus*. Hier en daar, vooral in de Provincie *Zeeland*, ontmoet men nog eenige Voorſtanders van 's Mans bijzondere gevoelens; doch den naam van *Hattemisten* hoort men zelden noemen.

Zie THEOD. HASAEI *Diſſertatio*; WILLEM GOEREE, *Kerkelijke en Wereldlijke Hiſtorie*.

HAUTAIN, (PHILIPS DE ZOETE. *Heer van*) een der eerſte Ondertekenaaren van 't Verbondſchrift der Edelen, in den Jaare 1565, aan de Hertoginne VAN PARMA, Landvoogdeſſe der Nederlanden, ter hand geſteld, verdient, daarenboven, bij de naakoomelingſchap, in 't geheugen bewaard te worden, uit hoofde van zijnen ſtouten en gelukkig geſlaagden toeleg op het Slot van *Antwerpen*. De Prins VAN ORANJE, naamelijk, de lucht gekreegen hebbende van het oogmerk der Staaten omtrent die Vesting, hadt, reeds eenigen tijd geleeden, Volk verzameld in 't Land van *Thoolen*, onder den Heere VAN HAUTAIN; 't welk thans, op ſchrijven van de zulken binnen de Stad, met welke zijne Hoogheid verſtand hieldt, derwaarts moest gezonden worden. Maar het aantal Schepen, met welke men dien togt zou moeten onderneemen, en die men nu bij de hand hadt, was zeer gering, en zou door die van binnen ligt kunnen geweerd worden. Zonder 't gebruik maaken van eenen Krijgslist, begreep HAUTAIN, zou hij, in zijn oogmerk, bezwaarlijk ſlaagen. Hierom beleidde hij het ſtuk in

diervoege, dat hij, met uitwendigen opſchik, door het ophaalen van eene menigte Vlaggen en Wimpels, de Schepen een voorkoomen van meerdere grootte en zwaarte deedt hebben, dan zij met 'er daad bezaten. Om 't ſluk nog beter te beleggen, maakte hij, tegen 't vallen van den avond de Stad te naderen, om alzo, onder begunſtiging van het ſchemerlicht, de oogen te beter te misleiden. Dit alles hadt de bedoelde uitwerking. Naauwlijks hadt HAUTAIN de Stad onder 't bereik van zijn Geſchut gekreegen, of hij loste 'er eenige ſchooten op, die zo wel troffen, dat ze eenigen der Hoogduitſche Soldaaten kwetſten. Dit voltooide den ſchrik, die reeds de gemoederen hadt bevangen. Algemeen was, wel haast, het geroep: *de Geuzen! de Geuzen! daar koomen ze!* Algemeen wierdt hierop het vlugten onder de Hoogduitſche Knegten, in zulk eene verbijſtering en vreeze, dat veelen zelf hunne wapenen agterlieten. Onder dit alles was de Heer VAN HAUTAIN aan land getreeden. Met ongemeene eerbetooningen en een luisterrijken toeſtel wierdt hij, als de Verloſer der Stad, ſtaatelijk ingehaald, en vervolgens, tot loon zijner onverſchrokkenheid en gelukkig geſlaagden list, door de Wethouderſchap met een gouden Keten begiftigd. Zints dien tijd ſchijnt de Heer HAUTAIN eenig Krijgsbewind gevoerd te hebben binnen *Antwerpen*. Althans ontmoeten wij hem aldaar, in den Jaare 1585, ten tijde als de Hertog VAN PARMA, door een zwaar beleg, de Stad benaauwde, 't welk aan HAUTAIN het leeven kostte. Op den Kouwenſteinſchen Dijk hadt PARMA zich ſterk verſchanst, en bragt daar door de Stad in merkelijke engte. Meer dan éénen toeleg deeden de Staatſchen om hem van daar te verdrijven. Bij eenen dier aanvallen, in den nacht van den vijfentwintigſten Mai des genoemden Jaars, was HAUTAIN tegenwoordig. Zeer dapper wierdt hier gevogten. De tegenwoordigheid van PARMA zelven blies den zijnen zo veel moeds in, dat ze HAUTAIN met zijn Volk tot wijken noodzaakten. In dit wijken vondt onze Held zijn einde. Want vermids de Staatſche Schepen, welke hem met zijn Volk aan den genoemden Dijk hadden aan land gezet, om niet aan den grond te raaken, zedert van land waren geſtoken, vondt hij hier geene wijkplaats. Om evenwel niet in 's vijands handen te vallen, beſtondt hij het, in volle Wapenrusting, boven van den Dijk te

ſprin-

ſpringen, doch met dien rampzaligen uitſlag, dat hij vast raakte in den modder, en daar in ongelukkiglijk verſmoorde. Nevens hem kwamen 'er bijkans veertienhonderd man om.

Zie BOR.

HAUTAIN, (WILLEM DE ZOETE, *gezegd*) bekleedde, gedurende 't heetſte van den Spaanſchen Oorlog, de waardigheid van Luitenant Admiraal van *Zeeland*. Het vertrouwen, welk 's Lands Staaten in hem ſtelden, bleek, onder andere, in den Jaare 1605. Ten dien tijde vernomen hebbende, dat twaalfhonderd man Spaanſche Troepen, te *Liſſabon* ingeſcheept, ter Zee na de Nederlanden zouden gezonden worden, gaven ze aan HAUTAIN last, met een goed aantal Schepen, koers te zetten na het Kanaal, met oogmerk om de Spaanſche Vloot te ontmoeten, en het Volk, welk hij gevangen kreeg, in Zee te werpen. Op de hoogte van *Douvres* ontdekte hij de vijandlijke Vloot, en maakte 'er zich meester van met kleine moeite; die, inderdaad, naauwlijks noemenswaardig zou geweest zijn, hadden de Engelſchen hier geenen blijk gegeeven van hunnen nijd op de Nederlanders. Niet alleen vertoonden zij hunne Spaansgezindheid, in het bergen dier Spanjaarden, welke, over boord geſprongen, door zwemmen, de handen van HAUTAINS Volk zogten te ontkoomen, maar zij ſchooten ook, uit *Douvres*, op de Hollandſche Schepen, onder voorwendzel dat deeze, te digt aan de Engelſche Kusten, vijandelijkheden gepleegd, en dus dien bodem geſchonden hadden. In gevolge van zijnen last, hadt HAUTAIN de Spaanſche Knegten, welke hem in handen vielen, rug aan rug gebonden, in Zee doen werpen. Bijkans zeshonderd man kwamen dus deerlijk aan hun einde. De overigen wierden, door de Engelſchen, in hun land aan den wal gebragt.

De voordeelige uitſlag, voor den Staat, van deezen togt, vermeerderde zijn aanzien, en deedt hem als een bevoegd voorwerp voorkoomen, tot nog gewigtiger onderneemingen, tegen den Vijand. Eene wreede behandeling hadden, in 't bovengenoemde jaar, eenige weerelooze Staatſche Koopvaardijſchepen ondergaan

van den Spaanſche Admiraal, DON LOUIS DE FASCIARDO; hij hadt het Volk daar van opgehangen, over boord geworpen of verbrand. Om hier van wraake te neemen, zonden 's Lands Staaten onzen Luitenant-Admiraal, in t begin des Jaars 1606, na *Spanje*, met eene Vloot van vierentwintig Schepen. Zijn last hieldt in, de thuiskoomende Spaanſche Westindiſche Vloot te onderſcheppen, en daarentegen het uitloopen te beletten aan de Schepen, welke, in Portugal, tot hun vertrek na de *Oostindiën*, gereed lagen. Hoewel zijne uitreize, door tegenwind en ſtormen, zeer langwijlig viel, ſlaagde hij, nogthans, gelukkig in 't laatstgemelde oogmerk van zijnen togt. De Oostindiſche Vloot hieldt hij zo lang binnen de havens opgeſlooten, tot dat het jaargetij, om uit te loopen, verſtreeken was; tot merkelijk nadeel van den vijand, alzo de laadingen wederom aan land moesten opgeſlagen worden. Minder afbreuke deedt hij den Spanjaarden, in het ſtooren van 't binnenloopen hunner thuiskoomende Westindievaarders. Hier toe ſloeg nog een ander ongeluk, aan de zijde van HAUTAIN. Vermids de Schepen, met leevensmiddelen, welke hij uit het Vaderland verwagtte, door tegenwinden verhinderd, niet kwamen opdaagen, moest hij, door gebrek genoopt, vroeger dan hij zelve gewenscht, en men hier te Lande verwagt hadt, reeds in den Voorzomer thuiswaarts keeren. Nog vóór 't einde des jaars wierdt HAUTAIN, andermaal, op gelijken togt uitgezonden, doch nu bepaaldelijk ook om op de Spaanſche thuiskoomende Oostindiſche Schepen te paſſen. Doch deeze togt viel ten eenemaale ongelukkig uit. Op de hoogte van Kaap *St. Vincent* ontmoet van acht zwaare Galjoenen, wisten deeze aan HAUTAIN en de zijnen zo veel werks te geeven, dat de thuiskoomende Oost- en Westindievaarders, veelal, in behouden haven binnen liepen. Dit alles, egter, was niet aangegaan, zonder dat men, van weerkanten, dapper hadt gevogten. Men roemt, bij deeze gelegenheid, de onverzaagdheid en 't ſchrikwekkende beſtaan van REINIER KLAASZOON, Onder-Admiraal van *Zeeland*. Twee dagen hadt hij den Vijand werk verſchaft. Alle zijne Masten waren over boord geſchooten, zijn ſchip allerwegen lek, zijn meeste Volk geſneuveld, en voor hem geen uitzigt op ontzet. Nog verkoos hij liever den hardſten dood te ſterven, dan leevende in 's vijands handen te vallen. Aan de zestig man,

wel-

welke hij nog overig hadt, deedt bij den ijsſelijken voorſlag, om de lont in 't Kruid te ſteeken, en het Schip, met Volk en al, te doen in de lucht ſpringen. Men bewilligt 'er eenpaarig in, en naa God, op de knieën, geſmeekt te hebben, dat het ſchroomlijk bedrijf hun niet ten kwaade, of nadeele mogt geduid worden, volvoert men het beſluit. Twee man, van de zestig rampzaligen, die, bijkans halfverbrand, door de Spanjaards wierden opgevischt, verhaalden dit aan hunne verbaasde redders.

Geduurende de drie volgende jaaren, naa dien ongelukkigen togt, en het Beſtand, welk daarop volgde, zat HAUTAIN meestal ſtil. Dit was niet ten einde geloopen, of 's Lands Staaten ſtelden hem, van nieuws, in 't bewind. Met eenige Schepen zeilde hij na de Middelandſche Zee, om op den Vijand te kruizen. In dit bedrijf volhardde hij vier jaaren agter een, wanneer hij tot eene zaak van meer gewigts gebezigd wierdt. Te weeten, in 't begin des Jaars 1625 lag HAUTAIN gereed, met eene Vloot van twintig Schepen, om daar mede in Zee te ſteeken, wanneer de Franſche Koning het verzoek liet doen aan de Staaten, onder andere, dat zestien Schepen dier Vloote mogten gebruikt worden tot het beleg van *Rochelle*. Dit verzoek wierdt toegeſtaan, en het bewind diens togts aan onzen Luitenant-Admiraal opgedraagen. In 't begin der Maand Junij raakte hij ſlaags met de Vloot der Hugenooten, onder den Heer DE SOUBISE, en wierdt genoodzaakt, met verlies van eenige Schepen, na *Nantes* te wijken. Naa zich hier herſteld te hebben, liep hij wederom uit, met oogmerk om de vijandlijke Vloot te ontmoeten. Zo gelukkig ſlaagde hij hier in, en in 't gevegt, welk hij, zedert, met de Schepen onder den zelfden SOUBISE hieldt, dat hij, eerlang, ruim baan maakte, om mede te kunnen helpen tot het ſtaan van het beleg voor de Stad *Rochelle*. Hier vertoofde hij tot in het volgende jaar, wanneer 's Lands Staaten, onder andere, genoopt door de bemoeizucht der Predikanten met zaaken, het gemeene Land betreffende, te raade wierden, hem met zijne Vloot thuis te ontbieden. De Stad *Rochelle*, naamelijk, zo als wij reeds eenigzins hebben te kennen gegeeven, was thans in handen der Hugenooten, of Franſche Gereformeerden. Ten tijde als 't bovengemelde verzoek des Franſchen Konings, door de Algemeene Staaten, was ingewilligd, hadden veele Predikanten het

ver-

verleenen van bijſtand, aan eenen Roomschgezinden Vorst, tegen eigen Geloofsgenooten, van den Predikſtoel vinnig doorgeſtreeken; ja zelf de ſtoutheid gehad, om de inzameling van penningen, welke, ten behoeve van die van *Rochelle*, hier te Lande, heimelijk geſchiedde, openlijk te prijzen en aan te moedigen. Zedert het vertrek der Vloote lieten de Predikanten niet af van deeze bemoeijingen, maar breidden dezelve nog verder uit. In de maand November des Jaars 1625 zat het Sijnode in de Provincie *Overijſſel*. De Vergadering, oordeelende, de zaak zich te moeten aantrekken, was ſtout genoeg, uit het midden haarer, eenige Gemagtigden af te vaardigen aan 's Lands Staaten, en van dezelve te verzoeken, niet ſlegts dat de Luitenant-Admiraal HAUTAIN, met zijne Vloot, opontbooden, maar ook, daarenboven, dat nu voortaan eenige hulp mogt betoond worden aan de belegerde *Rochellenaars*, welke men dus lang hadt helpen drukken. 't Antwoord, ter Vergaderinge van *Holland* beraamd, om aan de Predikanten gegeeven te worden, hieldt in, onder andere, „ dat de Leeraars aan de Staaten moesten overlaaten, „ en toevertrouwen, het doen van al wat mogelijk was, ter „ herroepinge van den Luitenant Admiraal HAUTAIN, en ten „ voordeele van die van de Religie", dat is, de Hervormden. Of dit verzoek van eenigen invloed ware; of dat andere redenen 's Lands Staaten daar toe overhaalden: zeker is 't, dat aan HAUTAIN, eerlang, uitdrukkelijk bevel wierdt toegezonden, om het beleg op te breeken, en met de Vloot na 't Vaderland te rug te keeren. Hoe veel hier over tusſchen den Franſchen Koning en de Algemeene Staaten te doen viel, en welke heillooze gevolgen daar door den Lande dreigden, valt niet in ons plan om daar van verſlag te doen. HAUTAIN ſchijnt, niet lang daar naa, te zijn overleeden. Althans vinden wij, zedert, zijnen naam niet meer vermeld.

Zie VAN METEREN; AITZEMA; *Reſolutien van Holland*, enz.

HAUWERT, een Dorp, in de zogenaamde *Vier-Noorder-Koggen*, in *Noordholland*, van niet veel aanziens. Met verſchei-

ſcheiden tusſchenruimten, zijn de Huizen in een langen ſtreek gebouwd, en konden, in den Jaare 1749, volgens de Verpondingslijsten, nog geene zestig haalen. Honderd jaaren vroeger was het getal grooter. De Kerk is klein, hebbende een vierkanten Toren, met een agthoekigen ſpits gedekt.

HAZARSWOUDE, een Dorp en Heerlijkheid, in *Rijnland*, waar van het Dorp ongeveer anderhalf uur gaans te Zuidoosten van *Leiden*, en omtrent even verre ten Noordwesten van *Gouda* legt. De Heerlijkheid, naar men wil, de grootſte, en, zekerlijk, eene der besten in gantsch *Rijnland*, bezit drieduizendtweehonderdeenenzeventig Morgens en honderdvijftig Roeden gronds, van zevenhonderd Roeden het Morgen, deels Veendeels vette Weilanden, meestal kleigrond. Men rekent dat een derde gedeelte hier van verveend is, en de twee overige deelen geheel Land zijn gebleeven. Zelden ontmoet men, ten platten Lande, fraaier en netter bebouwde Dorpen, en die meer 't aanzien van den welvaart der bewooneren hebben, dan *Hazarswoude*, niettegenſtaande het, zedert tachtig jaaren, in bloei en welvaart, merkelijk is afgenomen. Volgens eene overlevering der Dorpelingen, zou, in 't begin van deeze, of aan 't einde der voorgaande Eeuwe, de Kermis of Jaarmarkt aldaar zo bloeiende geweest zijn, dat men 'er, uit hoofde van het getal der inwooneren, en den toeloop van buiten, bij die gelegenheid, vijftig Koebeesten plagt te ſlagten, behalven nog een goed getal Kalveren en Schaapen. Nog heden ziet men 'er verſcheiden deftige wooningen, die blijken draagen van den welvaart haarer eigenaaren. Over 't geheel wordt het getal der Huizen op vierhonderdenvijfentwintig begroot, en één Koormolen. De Kerk der Gereformeerden, een groot en luchtig gebouw, pronkt met een fraaien Toren. De Remonſtranten, hoewel ginds en elders merkelijk aan 't dunnen, hebben 'er eene vrij aanzienlijke Gemeente. Doch die der Doopsgezinden, de eenige ten platten Lande van *Rijnland*, is, zints de laatſte jaaren, merkelijk geminderd in Ledemaaten. Hoewel niet in 't Dorp zelve, hebben, egter, in 't Regtsgebied der Heerlijkheid, de Roomschgezinden twee Kerken, de eene merkelijk grooter dan de andere; zij worden door den zelfden Priester bediend. De Veenerij, Landbouw,

bouw, Visscherij en het plaatten en kweeken van Elst; zijn de voornaamste takken van het bestaan der Ingezeetenen. Daarenboven heeft men hier eene Fabriek van Gaas, 't welk tot Kaasdoek wordt gebruikt; en, van wegen de groote menigte van de beroemde *Leidsche* Kaas, welke in deezen oord valt, merkelijken aftrek heeft. In vroegere tijden genooten de *Hazarswoudsche* Burgers, ginds en elders, vrij aanzienlijke Voorregten. Van deeze is nog overgebleeven, de Vrijheid om te *Leiden*, op de Vischmarkt, bij den Afslag te mogen mijnen. De Heerlijkheid van *Hazarswoude*, van welke thans eigenaar is de Heer LESTEVENON VAN BERKENRODE, door koop van het Geslagt der WASSENAAREN, geeft aan haaren Heere zeer aanzienlijke Voorregten. De eigendom daarvan geeft hem met een het regt van Hoofdingelande van *Rijnland*. Hij kan het Beroep van den Gereformeerden Predikant goed- of afkeuren, en moet ook, om de Verkiezing van den Kerkenraad van kragt te doen zijn, deswegen om zijne goedkeuring gevraagd worden. Voor hem, of ten overstaan van zijnen Gemagtigde, moet de Diakonie haare jaarlijksche Rekening doen. De Dorpsregenten, zijnde Welgeboorene Mannen, Schepenen, Kerkmeesteren, Leproosmeester en Armmeester, worden door den Heer aangesteld, zonder dat de afgaande Regenten, in zekeren zin, tot de Benoeming eenig zeggen hebben. Eindelijk behoort nog aan hem het Regt van de Agterleenen van *Hazarswoude*, die zeer menigvuldig zijn in de Heerlijkheid, en trekt hij den vijftigsten penning van alle Huizen en Landen, op welke hij Erfpagt heeft, en die een vrij aanzienlijk getal uitmaaken.

Zie *Tegenw. Staat*; *Handvesten van Rijnland*.

HEDA, (WILHELMUS) de vermaarde Leevensbeschrijver der *Utrechtsche* Bisschoppen, wierdt geboren in het vermaaklijk Hollandsch Dorp *Alfen*. Naa zich, volgens den smaak zijner Eeuwe, op de weetenschappen te hebben toegeleid, behaalde hij zo veel roems, dat zijn naam kwam ter kennisse van Keizer MAXIMILIAAN, die hem tot zijnen Raad en Geheimschrijver verkoos,

en

en daarenboven gebruikte tot verſcheiden zeer gewigtige Gezantſchappen. Vervolgens omhelsde hij den Geestelijken Staat, en wierdt, eerst Proost en Aardsdiaken te *Arnhem*, en naderhand bevorderd tot Deken der Proostdije van ST. JAN, te *Utrecht*. Ruime gelegenheid verſchafte hem deeze ſtand tot de bovengemelde Leevensbeſchrijving, welke hij gebragt heeft tot in den Jaare 1524. Niet lang daar naa ſchijnt hij overleeden te zijn.

HEEG, een aanzienlijk Dorp, in de Frieſche Grietenij *Wijmbritzeradeel*, gelegen op eenen heuvel; van deeze legginge zal, waarſchijnlijk, de plaats haaren naam ontleend hebben: want *Heeg* betekent, in de Frieſche Landtaal, zo veel als hoog. Volgens 't verhaal van zommigen, zouden de Hollandſche Graaven, ten tijde als zij over *Friesland* bewind voerden, te *Heeg*, om de vermaaklijkheid der plaatze, hun gewoon verblijf gehouden hebben. In de nabuurſchap lag wel eer de State *Harinxma*, de wooning van het geſlagt van dien naam; doch het wierdt onder den voet geworpen, geduurende de vernielende geſchillen der Frieſche Edelen.

HEEL, of HEDEL, een Dorp en Heerlijkheid, in *Gelderland*, in de *Bommelerwaard*, aan de Maaze, tegenover den Schans *Crevecoeur*. Het Kaſteel, welk bij dit Dorp legt, is een der zwaarſte gebouwen in zijne ſoort hier te Lande, van twee ronde Torens voorzien. Geduurende de binnenlandſche onluſten, in vroegere dagen, was deeze Sterkte een twistappel der ſtrijdvoerende Edelen. Van hier dat dezelve, verſcheidenmaalen, belegerd, gewonnen en wederom verlooren wierdt.

Zie *Tegenw. Staat*, en WAGENAAR, *Vad. Hiſt.*

HEEM, (JAN DE) een Nederlander, die, door zijne bedreevenheid in het bloem- en fruitſchilderen, een onſterflijken naam heeft naagelaaten. Aan het onderwijs van zijnen Vader DAVID DAVIDSZOON DE HEEM, en zijne eigene zucht en werkzaam-

zaamheid was hij alle zijne bedrevenheid verſchuldigd. Ten blijke van den prijs, op welken zijne Kunſtſtukken, ook onder de Landgenooten, gewaardeerd wierden, dient, onder andere, dat de vermaarde Kunstminnaar, de Heer JOHAN VAN DER MEER, voor een groot Stuk, met eenen krans van allerlei fruiten en bloemen omgeeven, hem tweeduizend guldens telde. Bij verſcheiden buitenlandſche Hoven wierden zijne voortbrengzels gretig gezogt, en zo hoog gewaardeerd, dat hij, door een derzelven, met het Teken van Ridderſchap vereerd wierdt. Eene bijzondere bedrevenheid bezat DE HEEM, om het goud en zilver zo natuurlijk te kunnen naabootzen, dat ligtelijk iemand, op het gezigt, daar door konde misleid worden. Opmerkelijk is het, dat hij op zijn zeventigſte jaar het penceel nog zo fiks en vlug behandelde, dat zijne ſtukken, in dien hoogen ouderdom gemaakt, voor de beste en fraaiſte gehouden worden. De tijd zijns ſtervens is onbekend. Dit weet men, dat hij, in den Jaare 1660, zo wel als zijn Vader, nog leefde.

Zie HOUBRAKEN.

HEEMSKERK, van ouds *Hemezenkireca* genaamd, is een oud Dorp, gelegen in *Kennemerland*, een half uur gaans ten Noorden der Stede *Beverwijk*. Het heeft weinig aanziens, behalven eenige Overblijfzels, welke de kenmerken draagen van deszelfs vroeger beter toeſtand. Naast de vervallene muuren der Kerke ſtaat eene Kapel, in welke men nog verſcheiden oude Graffteden aantreft. In een Kerkglas ziet men de beeltenis van den vermaarden Schilder MAARTEN VAN HEEMSKERK, of VAN VEEN, van wien men, op het Kerkhof, een blaauwen Arduinſteenen Grafnaald ziet, door hem, ter gedagtenisſe van zijnen Vader JAKOB WILLEMSZ VAN VEEN, opgericht. Ook ziet men 'er nog het Steenwerk van 't aloude Hooge Altaar. De Ban van *Heemskerk* ſtrekt zich uit vier uuren gaans in 't rond. Eene overoude, doch nu elders zeldzaame gewoonte, heeft hier plaats, de *Banding* genaamd. Op een Gemeene Werf worden, jaarlijks, op een gezetten dag, alle Burgers bij een geroepen, om op den Dingſtal te verſchijnen. Die afweezig blijft, of geene Gemagtigden zendt,

zendt, verbeurt tweeënveertig Kennemer Schellingen. Men ſpant hier dus, onder den Blaauwen Hemel, den Vierſchaar, op welken, naa het leezen der naamen door den Sekretaris, de Schout vraagt, of iemand tegen eenen anderen iets hebbe in te brengen? Zo 'er eenige klagte koome, die geen nader onderzoek vordert, wordt 'er ſtraks vonnis geveld, en op heeter daad uitgevoerd.

Zie LAMS, *Handv. van Kennemerland.*

HEEMSKERK. (*Heeren van*) Het geſlagt van dien naam, aan 't welk het Huis *te Heemskerk*, thans *Marquette* genaamd, in eigendom behoorde, was reeds bekend, eer dit geſtigt in weezen was. De eerſte Heer van dien naam, in 's Lands Geſchiedenisſen vermeld, was,

HENRIK VAN HEEMSKERK; hij leefde in het Jaar 1220.

N. van Heemskerk, getrouwd met Barthaut van Asſendelft, ſtierf te *Haarlem*, in den Jaare 1265.

N. VAN HEEMSKERK, de Vrouw van *Hendrik van Kronenburg*, Zoone van Willem van Kronenburg, bastaart van Graave Willem van Holland. Hij was Maarſchalk van het Nederſticht, wierdt Ridder geſlagen door Vrouwe JACOBA, in den Strijd bij Alfen, in den Jaare 1426. In den Jaare 1396 hadt hij, met Hertog Albrecht, den togt tegen de Friezen bijgewoond. Van hem zijn kinderen naagebleeven.

WERMBOUT VAN HEEMSKERK, getrouwd met *N. van Zijl*, bij Leiden, verwekte bij haar *Hadewig van Heemskerk*, in den Jaare 1450.

N. van Heemskerk, in den Jaare 1390, getrouwd met *Steven van Zuilen van Nijveld*, wien zij kinderen baarde.

N. van Heemskerk, huisvrouw van *Jakob van Backenesſe*, te Haarlem, alwaar ze, in den Jaare 1455, overleedt, kinderen nalaatende.

GERRIT VAN HEEMSKERK, Ridder, woonde en ſtierf te Hoorn, in den Jaare 1398.

PHILIPS VAN HEEMSKERK, nam in huwelijk *Catharina van Accoii*, en verwekte, bij haar, twee Dogters: *Dirksken van*

Heemskerk, die, in den Jaare 1434, de Vrouw wierdt van Frederik Uitenham, en kinderen ter waereld bragt; en *Ottelina van Heemskerk*, getrouwd met Sweder van Kuilenburg, op 't Huis te Maurik, in de Betuwe.

GERRIT VAN HEEMSKERK, Ridder en Bailjuw van Kennemerland. De Roomsch Koning WILLEM, als Graaf van Holland, deedt deezen het Huis te Heemskerk bezetten, om het verloopen der Westfriezen te beletten, in den Jaare 1246. Hij liet na,

AREND VAN HEEMSKERK, Ridder, in den Jaare 1250 vermeld, en in 1290 geſtorven. Hij hadt een Zoon,

GERRIT VAN HEEMSKERK, die volgt.

WILLEM VAN HEEMSKERK, wiens Zoon, van dien zelfden naam, in den Jaare 1335, ongehuwd, overleedt.

GERRIT VAN HEEMSKERK, *Arendszoon*, Ridder, in zekeren Brief van den Jaare 1317 vermeld, ſtierf in den Jaare 1332. Bij zijne Vrouw, *Beatrix van Haarlem*, Willems dogter, liet hij na twee Zoonen:

GERRIT VAN HEEMSKERK, die volgt.

HENRIK VAN HEEMSKERK, welke eenen Zoon naliet, die Vader wierdt van eene dogter, *Beatrix van Heemskerk* genaamd.

GERRIT VAN HEEMSKERK, *Gerritszoon*, Ridder. In het Gevegt, tuſſchen Margaretha van Beijeren en deszelfs Zoon Hertog Willem, in den Jaare 1351, koos hij de zijde des laatstgemelden. Tien jaaren laater deedt hij, geſterkt met Wouter van Egmond, grooten overlast aan de Abtdije van Egmond. Hij overleedt in den Jaare 1365, nalaatende

WOUTER VAN HEEMSKERK, Ridder. Hij wordt beſchuldigd van oproerigheid tegen Hertog Albrecht van Beijeren, en ſchuilplaats verleend te hebben, op zijn Slot, aan zekeren perſoon, die eenen toeleg hadt gemaakt op het leeven van Heere Reinout van Brederode, Bailjuw van Kennemerland. Hierom deedt de Hertog, door Dirk van Polanen, het beleg ſlaan om het Huis te Heemskerk, die 'er elf weeken voor lag; waar naa het, op genade en ongenade, aan hem overging, en Heer WOUTER in zijne handen viel. Naa eenigen tijd zittens, maakte hij zijnen zoen met den Hertog, en bekwam zijne goederen te rug. Hij ſtierf in den Jaare 1380, zonder kinderen. Het Huis te Heemskerk kwam toen aan de Graafſlijkheid. Doch vermids 'er nog

van zijn geslagt overig waren, wierdt het aan hun te rug gegeeven, en kort daar naa de eigendom van

GERRIT VAN HEEMSKERK, Ridder, overleeden in den Jaare 1403. Met Hertog Albrecht, in den Jaare 1399, den togt tegen de Friezen bijwoonende, raakte hij in geschil met Floris van Alkemade, en ontving van hem eene wonde in een lijfgevegt. Hij hadt in huwelijk *Margaretha van Cralingen*, dogter van Willem van Cralingen en Christina van Zuidwijk, Vrouwe van Rodenrijs. Bij deeze verwekte hij, behalven eenen Zoon, die jong stierf, eene dogter, *Clementia van Heemskerk*, welke de echtgenoote wierdt van Gijsbert van Vianen, Heere van Noordeloos, Zoone van Jan van Vianen, Ridder, en van Sophia van Herlaar, Vrouwe van Noordeloos. Bij haaren Man wierdt *Clementia* Moeder van *Maria van Vianen*, Erfgenaame van Noordeloos en Heemskerk; die in den echt tradt met Arend van Strijen, Heere van Zevenbergen, Zoone van Gerrit van Strijen en van Johanna van Boetselaar. Hier door kwam het Huis te Heemskerk aan het Geslagt van Zevenbergen, waar uit het, vervolgens, bij verkoop, overging aan *Daniel de Hartaing*, Heere van Marquette, welke het gemelde Huis *Marquette* heeft vernoemd.

Zie *Oude Holl. Kronijk*; VAN LEEUWEN, *Bat. Holl.*

HEEMSKERK; (*'t Huis te*) zie MARQUETTE.

HEEMSKERK. (JAKOB VAN) Zeer oud, gelijk uit het voorgaande blijkt, is het geslagt, welk deezen naam voerde. Reeds vroeg ontmoeten wij het, in onze Vaderlandsche Gedenkschriften, in de persoonen van Mannen, die een meer of min aanzienlijken rang bekleedden. De persoon, welken wij thans tragten te doen kennen, zal, waarschijnlijk, tot dat zelfde Geslagt behoord hebben. Al vroeg betoonde hij eene ongemeene zucht om zich te oeffenen in de Aardrijkskennisse. Vernomen hebbende, dat van wegen den Staat onderzoek zou gedaan worden, ter ontdekkinge van eenen doortogt na *China*, wenschte hij niets vuuriger dan deel te nee-

men aan deezen togt, als een dienſtig middel om zijner kennisliefde in de hand te werken. Zeer kwam hem hier ook te ſtade zijne onverzaagdheid, welke hem nu reeds, en in 't vervolg nog meer, meenig gevaar kloekmoedig deedt onder de oogen zien. Bij den Bevelhebber der Vloote, tot het gemelde oogmerk beſtemd, WILLEM BARENTSZ, begaf hij zich aan boord van 't Schip *Amſterdam*, en zeilde daar mede, in de hoedanigheid van Onderkoopman, uit *Texel*, in 't begin van Julij des Jaars 1595. Naa bijkans twee Maanden zukkelens, bereikten zij *Waigatz*, en vernamen 'er, dat, hoewel men nog wel verder konde doordingen, de voortgang, egter, door de invallende vorst, weldra geheel zou geſtremd worden. Om met worſtelen tegen het Ys, dat hen reeds zwaar benaauwde, den tijd niet vrugtloos te ſpillen, keerden ze eerlang te rug, van deeze kwalijk uitgevallene onderneeminge, in October van het zelfde jaar.

Zedert vonden 's Lands Staaten niet raadzaam, om voor gemeene rekening diergelijk een togt te doen onderneemen, maar zogten, door 't uitlooven van aanzienlijke belooningen, anderen daar toe te lokken. Om 't belang van den Koophandel beſloot hier op de Regeering van *Amſterdam*, tot het doen dier ontdekkinge, twee Schepen uit te rusten. JAKOB VAN HEEMSKERK, als Schipper en Koopman, en zijn voorgaande togtgenoot WILLEM BARENTSZ, als Opperſtuurman, voerden 't bewind over 't eene; JAN KORNELISZ RYP hadt 't bevel op het andere. Zij vertrokken in den Jaare 1596, en drongen eerlang door tot op de hoogte van tachtig Graaden, alwaar de perzing van het Ys hun hinderde in 't vinden van den gezogten doortogt. Hier ſcheidde RYP van HEEMSKERK, die, door onverzaagden moed, eerlang het Noordlijkſte gedeelte van *Nova Zembla* bereikte. Hier ontmoette hij Ysbrokken, die, volgens meeting met het Dieplood, twintig Vademen beneden 't water haalden, en wel twaalf Voeten daar boven uit ſtaken. Zeer gevaarlijk was hier de toeſtand. Van alle kanten lag het Schip in 't Ys bezet; nergens zag men eenige opening. De Zon naderde reeds de kimmen, om 'er zich, binnen kort, eenige weeken lang, onder te verſchuilen. In deezen toeſtand begaven zich eenigen van 't Volk landwaarts; die eerlang de tijding bragten, eene rivier met zoet water gevonden te hebben, als mede zeer veel houts, waar-

ſchijn-

Schijnlijk, van de Tartarijſche Kust daar aangeſpoeld. Derwaarts beſloosen zij zich te begeeven, om 'er eene Hut op te ſlaan, en in dezelve zich tegen de ſnijende Winterkoude te verſchuilen. Al wat hun konde dienen, namen ze met zich uit het Schip. Veel leeden ze, in het opgeſlagene gebouw, van koude en andere ongemakken. Eindelijk zagen ze van nieuws het lieflijk Zonnelicht, op den vierentwintigſten Februarij des Jaars 1597, naa dat het, op den vierden November des voorigen jaars, zich aan hun onttrokken hadt. Thans wierden ze te raade, twee Sloepen op te timmeren, om daar mede dien ongezelligen oord te ontvlugten: want het Schip zat onbeweegelijk vast, op en tusſchen de Ysſchotzen. Onder dien arbeid ſtorf, tot algemeene droefheid, WILLEM BARENTSZ. Eindelijk kreegen ze dit akelig verblijf agter den rug, en vonden, op aanwijzen van eenige Ruſſen, welke zij, in hun omzwerven, ontmoetten, hunnen togtgenoot RYP, te *Cola*; zij gingen in zijn Schip over, en kwamen, op den eerſten October, te *Amſterdam*.

Van nieuws ondernam HEEMSKERK ſoortgelijken togt, in den Jaare 1602, en hadt nu last, om den Oostindiſchen handel te beſchermen tegen elk, die 't beſtaan durfde, de Nederlanders daar in te hinderen. Hoewel hij 't gezogte ook nu niet vondt, was, evenwel, zijne onderneeming niet vrugteloos. Hij veroverde, en bragt in 't Vaderland behouden binnen, eene Portugeeſche Kraak, wier laading gewaardeerd wierdt op eene ſomme van drie Miljoenen en bijkans vierhonderdduizend Guldens.

De roem, door ſoortgelijke bedrijven, verworven, deedt VAN HEEMSKERK meer en meer in aanmerking koomen bij 's Lands Staaten. In den Jaare 1607 ſtelden deeze hem, met den tijtel van Admiraal, in 't bewind over eene Vloot van zeventien Oorlogſchepen, om daar mede na de Spaanſche Kusten te ſtevenen, en den Spanjaarden allen mogelijken afbreuk te doen. Een bewijs van belangelooſheid gaf hij bij deezen opdragt, bij welken hij geen loon begeerde, 't en zij hij Prijzen maakte, boven de vijfhonderdduizend Guldens waardig. In dat geval zou hij dertig ten honderd trekken. In Maart liep hij met zijne Vloot in Zee. Naa de Spanjaards te *Liſſabon* vrugtloos gezogt te hebben; vondt hij dezelve in de Baai van *Gibraltar*, geankerd onder 't geſchut van de Stad en het Kaſteel, ſterk eenentwintig

Schepen, en bemand met veertigduizend Koppen. Spoedig raakten ze aan elkander. Doch reeds de tweede schoot kostte onzen moedigen Held het leeven; een Kogel nam zijn slinker been weg, heel tot bij het bovenlijf. Nog sprak hij den zijnen moed in, doch gaf wel haast den geest, in zijne volle Wapenrusting. Voorzigtig hielden de Hoofdbevelhebbers dit zwaar verlies verborgen, en gingen wijders de hunnen zo dapper voor, dat ze eene aanzienlijke overwinning bevogten. Het lijk des Admiraals wierdt na *Amsterdam*, zijne geboorteplaats, gevoerd, en aldaar staatelijk bijgezet, in de Oude Kerk, ten Noorden van het Choor, onder eene pragtige Grafstede, op welke men, behalven eene reeks van Latijnsche Opschriften, in 't Nederduitsch de twee volgende regels van den Ridder PIETER CORNELISZOON HOOFT leest.

HEEMSKERK, *die dwers door 't Ys en 't Yzer dorste streven,*
Liet d'eer aan 't land, hier 't lijf, voor Gibraltar het leven.

Zie WAGENAAR, *Vad. Historie*, en *Beschrijving van Amsterdam.*

HEEMSKERK, (KOENRAAD VAN) Zoon van den Raadsheer in den Hoogen Raad, JOAN VAN HEEMSKERK, was de zelfde, dien wij, op het Art. GERARD HASSELAAR, Zoone van PIETER HASSELAAR, hebben doen kennen, als Vrijwilliger op 's Lands Vloot, onder den Heer M. DE RUITER, in den Jaare 1672. 't Zij tot loon voor betoonde Vaderlandsliefde, of uit eenigen anderen hoofde, hij wierdt, nog in het zelfde jaar, tot Sekretaris, en in 't begin des volgenden jaars tot Pensionaris van *Amsterdam* aangesteld. Zedert tot Raad der Stad bevorderd, hadt hij, in den Jaare 1679, van wegen dezelve, zitting in de Vergadering van Gekommitteerde Raaden. Als zodanig gaf hij de Regeering kennis van den voorslag van Prinse WILLEM DEN III, tot het doen versterken van *Naarden:* een Ontwerp, gelijk wij, op 't Art. van den Burgemeester GERARD HASSELAAR, verhaald heb-

hebben, voor etlijke jaaren geopperd, doch toen verſchooven, thans, door zijne Hoogheid, van nieuws, op het tapijt gebragt, en ernſtig aangedrongen. Slegts gedeeltelijk gaf de Stad *Amſterdam* hier aan de toeſtemming. HEEMSKERK wedervoer, ter deezer gelegenheid, eenige onaangenaamheid. Hem wierdt naagegeeven, zich eenige uitdrukkingen te hebben laaten ontvallen, die te kennen gaven eenige bevreesdheid onder de Amſterdammers, als of de aandrang van zijne Hoogheid, op de verſterking van *Naarden*, ter beveiliginge van het Land, ſlegts een voorwendzel, doch het waare oogmerk ware, om dus *Amſterdam* te kunnen in bedwang houden, en zich, langs dien weg, meer magt over den geheelen Staat aan te matigen. Onder andere zou hij gezegd hebben, dat hoewel de verſterking van *Naarden* drie Tonnen Gouds zoude kosten, de tijd wel eens konde koomen, dat *Amſterdam* wel drie Miljoenen zou willen geeven, dat *Naarden* nooit verſterkt was. Men nam dit zeggen in dien zin, als of HEEMSKERK ten oogmerke hadt, kwaad zaad te ſtrooien, en wantrouwen tuſſchen zijne Hoogheid en de Stad te verwekken. Hem, onder andere, hadt de Ridderſchap op 't oog, wanneer zij, ter Vergaderinge van *Holland*, beweerde, dat de veroorzaakers van zulk een wantrouwen voor verſtoorders der openbaare rust moesten verklaard worden. Tegen deeze aantijging zogt de Regeering haaren Afgevaardigde te verdeedigen, door aan te merken, dat de Heer VAN HEEMSKERK niet noodzaaklijk moest gehouden worden, met zijn zeggen, op zijne Hoogheid gedoeld, maar even goed kon gezien hebben op het nadeel, welk der Stad *Amſterdam* dreigde, in gevalle *Naarden*, 't eenigen dage, in uitheemſche vijandlijke handen viel. Nog in dit zelfde, of in 't volgende jaar, vertrok de Heer VAN HEEMSKERK, als Gezant der Algemeene Staaten, na het Spaanſche Hof. Hij vertoefde aldaar, in die hoedanigheid, tot aan het einde des Jaars 1691, wanneer hij wierdt afgelost door den Heer VAN CITTERS, om vervolgens gebruikt te worden in den gewigtigen post, het bemiddelen van den Vrede tuſſchen den Keizer van het Duitſche Rijk en de Ottomanniſche Porte. Zints zijn vertrek van *Madrid*, onthieldt hij zich, tot in de maand September des Jaars 1692, aan 't *Weener* Hof, wanneer hij, van de Algemeene

Staaten, last ontving, zich na Turkijen te begeeven. Reeds in de volgende Maand deedt hij eene openbaare intreede binnen de Stad *Belgrado*, alwaar thans de Vizier zich bevondt, en reisde van daar voort na *Adrianopole*, daar het Turkſche Hof thans zijn verblijf hieldt. Eenige heimelijke inzigten, wilmen, waren oorzaak, dat deeze bemiddeling geene baate deedt. Naa zijne wederkomst uit Turkijen, wierdt den Heere VAN HEEMSKERK het Gezantſchap aan het Franſche Hof opgedraagen. Hij bevondt 'er zich nog in de Jaare 1700; naa welken tijd wij, hem aangaande, geene verdere melding aantreffen.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hiſt.*

HEEMSKERK, (MARTEN VAN) een vermaard Hollandsch Schilder, dus genoemd naar zijne geboorteplaats, het Dorp *Heemskerk*, in *Kennemerland*. Eerst genoot hij, hier te lande, het onderwijs van de beroemde Meesters JAN LUCAS en VAN SCHOREL. Om zich in de edele kunst verder te oeffenen, en het fraaie der Aloudheid af te zien, deedt hij eene reize na *Rome*, alwaar hij drie jaaren vertoefde. Bij zijne wederkomst in 't Vaderland, zette hij zich neder te *Haarlem*, en woonde 'er tot zijnen dood toe, die voorviel in den Jaare 1574, het zesenzeventigſte zijns ouderdoms. Hij liet aanzienlijke goederen naa, door de beoeffening van zijne kunst gewonnen. Indien 't waar zij, 't geen wegens hem verhaald wordt, moet hij, met zijne bedrevenheid in 't behandelen van het penzeel, zeer vreemde luimen gevoed hebben. Men wil, naamelijk, dat hij, bij uiterſten wille, eene zekere ſomme gelds hadt vastgemaakt, op zijne geboorteplaats, om de jaarlijkſche Rente daar van uit te keeren tot het uithuwen van eene jonge dogter, in dat Dorp geboorten: onder deeze voorwaarde, dat de jonggetrouwden, nevens alle de Gasten, op den Bruiloftsdag, moesten koomen danzen op zijnen Grafkerk, die van blaauwen Arduinſteen was gemaakt.

Zie DE PILES, *Vies de Peintres*; HOETEBOOM, *Zaanlandſche Arcadia.*

HERM-

HEEMSTEDE, een Dorp en aanzienlijke Ambagtsheerlijkheid, ten Noorden paalende aan de Vrijheid der Stad *Haarlem*, over een groot gedeelte van welker *Hout*, 't welk iet opmerkelijks is, zijo haar regtsgebied uitſtrekt is van zeer vroege herkomst, en, van tijd tot tijd, uit het Huis der Heeren VAN HEEMSTEDE gekoomen in andere geſlagten. Al zints lang wordt dezelve bezeeten door het geſlagt der Heeren PAUW, *gebooren* HORUFT, waar van verſcheiden Leden, in de Stad *Haarlem*, gewigtige Regeeringsposten bekleed hebben. Bij de jongſte Omwenteling wierdt de tegenwoordige eigenaar, onder andere, van zijn bewind verlaaten. Naa dat het voorgaande Huis, aan 't einde der veertiende, en gedurende een goed gedeelte der vijftiende Eeuwe, verſcheiden maalen, vijandelijk beſtreeden, en eindelijk genoegzaam vernield was, wierdt het tegenwoordige Slot gebouwd, in den Jaare 1460, door Heer JAN VAN HEEMSTEDE. Het is, in zijne ſoort, een overdeftig en zeer aanzienlijk vierkantig gebouw, pronkende met een vierkantigen en een ronden Toren, en legt in een ruimen Vijver beſlooten. Over denzelven koomt men, door middel van een fraaien Steenen Brug van zes Boogen, op het Voorhof, op 't welk eene reeks aloude Beelden ſtaat, nevens verſcheiden Opſchriften. Binnen in 't Gebouw munt inzonderheid uit de Groote Zaal, die met veelerhande oude Handwapenen behangen is. Bij het Slot ontmoet men eene ſchoone Plantaadje. Volgens de jongſte Verpondingslijsten, bevatte de Heerlijkheid *Heemſtede*, het Dorp daar onder begreepen, tweehonderdzeventig Huizen, waar onder zesenvijftig Huizen met Bleeken, en één Koornmolen. De tegenwoordige Kerk wierdt gebouwd in den Jaare 1623. De Heeren van *Heemſtede* hebben binnen dezelve eene deftige marmeren Grafſtede.

Zie AMPSING, *Beſchr. van Haarlem*, *Tegenw. Staat*, enz.

HEEMSTEDE, eene andere Ambagtsheerlijkheid van dien naam, legt in 't Overkwartier van 't Sticht van *Utrecht*, ten Oosten van *Vuifaas*. Zij beſlaat in haaren omtrek honderdendertig

Morgens; in den Jaare 1748 ſtonden 'er negen huizen. 't *Huis te Heemſtede* is een aanzienlijk gebouw, hoewel het, zedert ruim zestig jaaren, veel van zijnen luister heeft verlooren. De Heer DIDERIK VAN VELDHUIZEN, Heer van *Heemſtede*, Preſident der Staaten van *Utrecht*, hadt dit Gebouw verſierd met aangenaame Wandeldreeven, Starrebosſchen en Waterſprongen, Wildbaan, Oranjerij en beplantingen: zodat het de bewondering van alle opmerkende Vreemdelingen tot zich trok. Gelijk het een en ander werk verſchafte aan het penceel van den Kunstſchilder MOUCHERON, zo deedt het den dichtader van den geestigen ROTGANS vloeien. Hoewel het Gebouw, zints het Jaar 1720, veel van zijnen voorgaanden luister heeft verlooren, heeft het, evenwel, nog merkelijk aanziens, als ſtaande in een ruime Graft, en pronkende, op elken hoek, met een ſpits Torentje, en een hoog opgaand Dak in het midden.

Zie Tegenw. Staat.

HEEMSTEDE, een aloud adelijk Geſlagt in *Holland*, 't welk, aan het bovengemelde Slot bij *Haarlem*, zijnen naam gegeeven, of dien daar van ontleend heeft. Uit dit Geſlagt ontmoeten wij, in 's Lands Geſchiedenisſen, de volgende perſoonen.

AREND VAN HEEMSTEDE, Ridder, vermeld op het Jaar 1330.

REINIER VAN HEEMSTEDE, op het Jaar 1320 vermeld, hadt eene dogter, *Machteld van Heemſtede*, in den Jaare 1332 getrouwd met *Willem Cuſer*, Bastaart des Graaven van Henegouwen en Holland, en Bailjuw van Kennemerland. Hij verwekte bij haar *Koenraad Cuſer van Oosterwijk* (naderhand *Foreest* genoemd) Ridder, in den Jaare 1397 Houtvester van Holland, en in 1400 Kastelein op 't Huis Teilingen. In den Jaare 1349 was hij, in het Gevegt bij Schoonhoven, door de Stichtſchen gevangen genomen, en beleefde een zeer hoogen ouderdom. Bij zijne huisvrouw *Clementia* verwekte hij twee kinderen: 1. *Willem Cuſer van Oosterwijk*, Hofmeester van Hertoge Albrecht van Beijeren. Deeze verzelde de befaamde ALYD VAN POELGEEST, Bijzit van dien Hertog, en zogt haar te beſchermen, toen zij, in den Jaare 1392, door eenige Edelen, bij

nacht,

nacht, op het Buitenhof in 's Hage aangevallen en vermoord wierdt. Hij hadt geene kinderen, en dus tot erfgenaame zijne Zuster, 2. *Ida Cuſer van Oosterwijk*, gehuwd met *Jan van Foreest*, Ridder, Heere van Foreest, te Middelburg.

GERRIT VAN HEEMSTEDE, vermeld onder de Ridders van de *Gulden Spoor*, in de Brieven van Overdragt van Holland en Zeeland, door Vrouwe Margaretha op haaren Zoon Hertog Willem. Zijne echtgenoote was MARIA VAN POLANEN, dogter van Heere Jan van Polanen, en van Catharina, dogter van Heere Dirk van Brederode. Uit dit huwelijk bleeven maa:

JAN VAN HEEMSTEDE, die volgt.

N. van Heemſtede, getrouwd met Gijsbert van Yſelſtein, Heere van den Bosch. Zij hadden kinderen.

N. van Heemſtede, gehuwd met Dirk van Hodenpijl, Ridder, en bij haar Vader van kinderen.

N. van Heemſtede, getrouwd met eene dogter uit den Huize van Brederode, en bij dezelve Vader van *Maria van Heemſtede*, die de huisvrouw wierdt van Jan van Treslong, bastaart van den Graave van Blois, wiens Moeder was Sophia van Daalem, uit den Huize van Arkel. Zij hadden verſcheiden kinderen.

JAN VAN HEEMSTEDE, Ridder, boven genoemd, was Heer van Heemſtede en Benthuizen, in den Jaare 1409 als Raad van Hertoge Willem van Beijeren vermeld. Hij behoorde tot den Aanhang der Hoeksgezinden. Tweemaalen is hij gehuwd geweest. Bij zijne eerſte Vrouw, *Hadewij van Borſelen*, Heere Dirks dogter van der Veere, verwekte hij:

Jan van Heemſtede, op het Jaar 1408, als Ridder binnen Dordrecht vermeld, en in de wandeling *de jonge Heer Jan van Heemſtede* genoemd. Vóór zijnen Vader ſtierf hij kinderloos.

GERRIT VAN HEEMSTEDE, die volgt.

Bij zijne tweede Vrouw, geſprooten uit het Land van Kleeve; verwekte Heer JAN:

Jan van Heemſtede, in den Jaare 1464 Bailjuw van Kennemerland, getrouwd met Adriana van der Woude, dogter van Jan van der Woude en Warmond. In den Jaare 1454 was hij tegenwoordig in den Oorlog tegen de Gentenaars.

GER-

GERRIT VAN HEEMSTEDE, boven genoemd, was Heer van Heemstede en Benthuizen, en getrouwd met Dirkje Zouf van Kettervliets dogter, bij welke hij verwekte

JAN VAN HEEMSTEDE *en Benthuizen*, Ridder, gehuwd met *Beatrix van Alkemade van der Woude*, dogter van Floris van Alkemade van der Woude. Bij deeze hadt hij eene eenige dogter, *Hadewij van Heemstede*, Vrouwe van Benthuizen, die de huisvrouw wierdt van *Roeland le Fevre*, Ridder, Heere van Teemst bij Antwerpen, en van Liesveld in Holland. Daarenboven bezat hij de goederen van Aarlanderveen en Zijlhof bij Leiden, en was, in den Jaare 1492, Thesaurier van Vlaanderen, toen hij, door de muitende Duitsche Soldaaten, uit Brugge gevanklijk wierdt weggevoerd. Zijne kinderen, welke den naam van HEEMSTEDE hebben aangenomen, waren de vijf volgende:

1. JAN LE FEVRE, gezegd HEEMSTEDE, die volgt:

2. *François van Heemstede*, dus genoemd in 't Jaar 1418, was Ridder, Heer van Teemst, Aarlanderveen en Outshoorn, Kolonel over een Regiment Duitsche Knegten. Bij ruiling wierdt hij Heer van Liesveld, en stierf, zonder kinderen, in den Jaare 1450.

3. *Engelbrecht van Heemstede*, Proost te Maastricht.

4. *Philippa van Heemstede*, gehuwd aan Jan van Zwieten, Heere van Opmeer, van Moeders wegen Kleinzoon van Willem van Egmond, stierf zonder kinderen.

5. *Florentina van Heemstede*, gehuwd met *Charles de Barnemicourt*, Heere van Latilloij, in Artois, kogt van haaren Neeve *Roeland van Heemstede*, Junszoon, de goederen van Arlanderveen, Vrijhoef en Outshoorn, en moest vervolgens hem nog onderhouden. Bij haar overlijden, 't welk voorviel in den Jaare 1564, liet zij na de volgende kinderen: I. *Robert de Barnemicourt*, Heer van Otteland, bij Gorichem, ongehuwd gestorven. II. *Anna de Barnemicourt*, gehuwd aan Don Ferdinand de la Cerda, Zoone van den Spaanschen Hertog van Medina Celi; zij hadt kinderen. III. *Philips de Barnemicourt*, Heer van Latilloij; deeze nam ter Vrouwe Louise de Chantilieve, Erfdogter van Douvrijn, die hem baarde: 1. *Robert de Barnemicourt*, Heer van Otteland, gehuwd met Agnes Schets, dogter van Gaspar Schets, Baron van Wesemaal, Thesau-

ſaurier Generaal van de Nederlanden. 2. *Jan de Barnemicourt*, Heer van Tilloij.

JAN VAN HEEMSTEDE, boven genoemd, Baanderheer van Liesveldt, Heemſtede en Zijlhof, Ridder, hadt in huwelijk *Hadewij*, dogter van Klaas Corf van Boshuizen, te Alkmaar. Bij zijnen dood, in 1552, liet hij naa:

ROELAND VAN HEEMSTEDE, die volgt.

Joſyne van Heemſtede, hadt geene kinderen, bij Jozef Beemst, uit Vlaanderen, Heere van Melisſant, in Holland.

Cornelia van Heemſtede, wierdt de echtgenoote van Floris van Griboual, Heere van Berquin, in Vlaanderen, en Raad te Mechelen. In den Jaare 1542 ſtierf zij te Gent, oud 22 jaaren, nalaatende *Adolf van Griboual*, Heer van Berquin, welke ter Vrouwe nam Joſina Sasbout, dogter van den Preſident Arent van Sasbout, Heere van Spaland, gebooren te Delft. Uit dit huwelijk kwamen voort: 1. *Antonij van Griboual*, Heer van Plesſis en Berquin; 2. *Beatrix van Griboual*, die in den echt tradt met den Heere de Chévrij, Provoost te Bergen in Henegouwen; 3. *Catharina van Griboual*, in den Jaare 1613 getrouwd met den Heere van Jumelles; 4. *Louiſe van Griboual*; 5. *Florentina van Griboual*; 6. *Adriaan van Griboual*; 7. *Juliana van Griboual*.

ROELAND VAN HEEMSTEDE, Zoon van *Jan van Heemſtede*, boven genoemd, Heer van Liesveld en Zijlhof, trouwde, in den Jaare 1541, met *Joanna Schoofs*, Dogter van Philips Schoofs, Ridder te Mechelen. Om de zwaare ſchulden, in welke hij zich ſtak, maakte zij met hem eene echtſcheiding. De Heerlijkheid Liesveld verruilde hij aan zijnen Oom, *François van Heemſtede*, tegen de goederen van Aarlanderveen, Outshoorn en Vrijehof; welke goederen, gelijk wij boven zeiden, hij naderhand verkogt aan zijne Moei; behalven Zijlhof, 't welk Jakob van Duivenvoorde, Heer van Opdam, van hem kogt, doch door Mr. Willem Pijnsſen genaderd wierdt. Vermids de groote ſchulden, in welke Heer ROELAND zich hadt geſtoken, wierdt de Heerlijkheid *Heemſtede*, bij Decreet en Executie van den Hove van Holland, in den Jaare 1552, verkogt, en kooper daar van *Vincent van Lockhorst*, Ridder, voor 18000 Guldens. Heer ROELAND leefde, tot in den

Jaare

Jaare 1560, op de Baanderije van *Liesveld*, waar van, in den Jaare 1564, door koop, eigenaar wierdt Hertog *Erik van Brunswijk*.

Met den dood van Heere ROELAND, was dus het alouds Geſlagt der *Heeren van Heemſtede*, in het manlijk oir, uitgeſtorven.

Zie VAN LEEUWEN, *Batavia Illuſtrata*.

HEENVLIET, eene Heerlijkheid en Stede, in het Land van *Voorn*, ten Noorden van de Maaze, bevattende, volgens de laatſte Verpondingslijsten, ruim tweeëntwintighonderd en tweeënvijftig Gemeten Lands, en honderdenzeven huizen. De Regeering der Stede oeffent, binnen de Heerlijkheid, Burgerlijk en Lijfſtraffelijk Regtsgebied. De Bailjuw, die tevens Dijkgraaf van de Bedijkinge der Heerlijkheid is, zit, ten aanzien van het Heemraadſchap, met de Schepenen van *Heenvliet* als Heemraaden. De Stede *Heenvliet* is gebouwd in de gedaante van een halfrond, in welks midden een ruim Marktveld legt. De Oude Rivier de *Bormiſe* verſtrekt haar tot eene haven, die haaren uitloop in de Maaze heeft. Hoewel eene opene Plaats, bezit, nogthans, *Heenvliet* Stads Geregtigheden, haar eerst geſchonken door Heer ADRIAAN VAN KRUININGEN, en naderhand bevestigd door Keizer KAREL DEN V. De Kerk, hoewel oud, is nog een fraai en groot Gebouw. De beroemde ENGEL MERULA bekleedde hier weleer het Priesterampt. Het Stadhuis ſtaat op het Marktveld, gelijk ook het *Heerenhuis*, een fraai en ruim Gebouw, van agteren voorzien van aangename plantaadjen, in welker midden men nog heden, rondom in het water beſlooten, de Overblijfzels ziet van 't *Slot Raveſtein*; de Kelders daar van dienen thans tot eene Gevangenisſe. De Regeering, welke geheel door den Heer wordt aangeſteld, beſtaat uit een Bailjuw, die tevens Schout is, twee Burgemeesters, zeven Schepenen en eenen Sekretaris. Aan den Heere ſtaat insgelijks de aanſtelling van den Predikant.

HEENVLIET, (*Het Geſlagt van*) hoewel reeds voor lang uitgeſtorven, verdient, nogthans, van wegens deszelfs alouden huis-

luister en aanzien, hier vermeld te worden. Aan het hoofd van hetzelve vinden wij genoemd

HUGO. Hij was een jonger broeder van *Hendrik van Voorne*, Burggraave van Zeeland, en wierdt Heer van *Heenvliet*, tusschen de Jaaren 1253 en 1272, in welke jaaren wij zijnen naam, in 's Lands Geschiedenissen, aantreffen. Bij zijne huisvrouw *Justina van Haze*, Reijers dogter, verwekte hij

N. VAN HEENVLIET, genoemd op het Jaar 1330. Hij liet eenen Zoon naa,

HUGO VAN HEENVLIET, Ridder, in den Jaare 1396, gehuwd met *Elizabeth van Polanen*, dogter van Philips van Polanen en van der Lekke, en gestorven in den Jaare 1404. Hij was de stigter van de Priorij te Ruggen, en Vader van

I. *Adriaan van Heenvliet*, Ridder, die, in den Jaare 1396, den togt tegen de Friezen bijwoonde, en in den Jaare 1402, kinderloos, stierf. Zijne huisvrouw was geweest Hadewij van Borselen, dogter van Klaas van Borselen, Heere van Brigdam.

II. JAN VAN HEENVLIET *en van Capelle*, in den Jaare 1392 getrouwd met *Heilwig van Borselen*, Rasens dogter. Bij zijn overlijden, 't welk voorviel in den Jaare 1417, liet hij naa:

1. *Frank van Heenvliet*, zonder kinderen gestorven.

2. *Elizabeth van Heenvliet*, Nonne te Diepenveen.

III. *Elizabeth van Heenvliet*, gehuwd met *Adriaan*, Heere van Cruningen, in Zeeland, aan welken zij de Heerlijkheid van Heenvliet in huwelijk bragt

IV. *Catharina van Heenvliet*, in den Jaare 1405 getrouwd met Henrik van Naaldwijk, Maarschalk van Holland, Zoone van Willem van Naaldwijk, Ridder, en van Sophia, dogter van Heere Dirk van Teilingen. Bij haaren dood, voorgevallen in 1421, liet zij vijf kinderen naa:

JAN VAN HEENVLIET, die volgt.

Albert van Heenvliet.

Gillis van Heenvliet.

Dirk van Heenvliet.

Jutte van Heenvliet, getrouwd met Jan van der Maalstede, in Vlaanderen.

JAN VAN HEENVLIET, op Blijestein, Ridder was getrouwd met *Alijd van Borselen*, Wolferts dogter van der Veere, en bij haar Vader van JAN

JAN VAN HEENVLIET, die volgt.

Elizabeth van Heenvliet, getrouwd met *Laurens van Cats*, bijgenaamd *de Rijke*, Zoone van Liewe van Cats en van Ermgarde van der Maalſtede.

Sweer van Heenvliet, in den Jaare 1389, gehuwd met Margaretha van Groeneveld, verkogt, in den Jaare 1418, de Heerlijkheid Blijenſtein aan haaren Neeve Jan van Heenvliet van Capelle, voor eene Lijfrente. Hij hadt eene dogter, die in den echt tradt met Jan van Groeneveld.

JAN VAN HEENVLIET *van Kattendijke en Stavenisſe*, boven genoemd, ſtierf in 't Jaar 1410. In zijn huwelijk met eene dogter van *van der Coulſter*, wiens moeder uit het geſlagt van Hemert, bij Woerden, was, verwekte hij:

Albrecht van Heenvliet, Ridder, Heer van Stavenisſe, omtrent het Jaar 1419 dood geſlagen.

WILLEM VAN HEENVLIET, die volgt.

Jan van Heenvliet.

Agnes van Heenvliet, getrouwd met Jan van Egmond, Heere van Soetermeer, Zoone van Willem van Egmond en van Machtelt van Hemert, was Schout van Delft, alwaar hij, in 1427, door eenige oproerige Maaslanders, wierdt doodgeſlagen. — Omtrent dien tijd wordt nog vermeld eene *Maria van Heenvliet*, getrouwd met Boudewijn Willemſe van Drenkwaart.

WILLEM VAN HEENVLIET, Heer van Kattendijke en Stavenisſe, boven genoemd, ontlastte, in den Jaare 1419, bij zeker Handvest, zijnen Oom Arend van Cruiningen en zijnen Neef Jan van Cruiningen, van den doodſlag, begaan aan zijnen Broeder *Albrecht van Heenvliet*. Heer WILLEM leefde nog in den Jaare 1436, hebbende in huwelijk *Margaretha van Romerswaal*, dogter van Niklaas van Romerswaal, Heere van Lodijk; bij welke hij verwekte:

Sweer van Heenvliet, Heer van Kattendijke en Stavenisſe, gehuwd met Margaretha Pots, Wouters dogter, te Antwerpen, zuster van Maria Pots, die getrouwd was met Henrik van Zevenbergen. Haar Oom, Jakob Pots Pietersſe, was, in den Jaare 1457, Schout van Dordrecht. *Sweer van Heenvliet* ſtierf, in den Jaare 1486, zonder kinderen, en wierdt, in de Parochiekerk te Goes, begraaven, onder eenen Zark, op welken zijne acht Kwartieren ſtaan uitgehouwen.

JAN.

JAN VAN HEENVLIET, die volgt.

N. van Heenvliet, zonder kinderen geſtorven.

Geertruid van Heenvliet, eerst getrouwd met N. van den Dode, en daarnaa met Jan van Oſtende, Ridder in Zeeland, zonder kinderen geſtorven, in 1505.

N. van Heenvliet, Nonne te Rhijnburg.

JAN VAN HEENVLIET, boven genoemd, liet alleenlijk na eenen Bastaart, *Alexander van Heenvliet*, ſtierf te Brusſel, in den Jaare 1500, en met hem het laatſte Mansoir van dit adelijk geſlagt.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. Illuſt.*

'S HEER-ABTSKERKE, bij verkorting *Schrabbekerk*, een Dorp en Heerlijkheid, in *Zuidbeveland*, in *Zeeland*, ten Oosten van *Sijnoutskerke*, waarſchijnlijk dus genaamd naar eenen Abt, die 'er voormaals Heer van was. Tegenwoordig in deeze Heerlijkheid onder verſcheiden eigenaars verdeeld. Het Dorp heeft eene deftige Kerk, met een hoogen dikken Toren. Weleer was zij aan *Joannes den Dooper* gewijd. Thans wordt de Hervormde Gemeente, met die van *Sijnoutskerke*, door éénen Leeraar bedient.

Zie SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*; *Oudheden van Zeeland.*

'S HEER-ARENTSKERKE, een Dorp en Heerlijkheid van merkelijk aanzien, in de Provincie *Zeeland*, op 't Eiland *Zuidbeveland*. Bij de Gereformeerde Kerk, een lugtig gebouw, die eenen eigen Leeraar heeft, ſtaat een zeer zwaare Toren. Voortijds plagt, pas buiten het Dorp, te ſtaan een zeer zwaar en welgebouwd Kaſteel, naar des Stigters naam, 't *Huis Schengen* genaamd. Zedert eenen reeks van jaaren heeft men het afgebroken, en de ſteenen der zeer zwaare fondamenten aan de Zeeweeringen gebruikt. Behalven eenige Polders, welke zedert zijn aangedijkt, bevatte, bij de laatſte meeting, de Heerlijkheid driehonderdnegenenveertig Gemeten en tweehonderddertien en eene halve Roede. In den Jaare 1747 telde men 'er, in alles, honderdtweeënzeventig Huizen, met eenen Koornmolen.

HEERDE, een Dorp in *Gelderland*, in 't Landdrostampt van *Veluwe*, van een deftig aanzien, en zeer vermaaklijk om zijne ligging, midden in Geboomte en vrugtbaare Koornlanden, omtrent twee uuren gaans in 't Zuiden van de Stad *Hattem*. 't Geen, in dien oord, eenigzins zeldzaam is, vindt men hier verscheiden zeer goede steenen Huizen, met pannen gedekt. Gelijk op meer plaatzen in *Gelderland*, ontmoet men ook in dit Dorp een groot steenen Kruis, weleer opgerigt ter plaatze, alwaar een moord zou gepleegd zijn aan eenen ongelukkige, voor welks Ziele de Voorbijgangers, in een Opschrift, aan het Kruis gesteld, vermaand worden te bidden. Tot de Gereformeerde Kerk, die door haaren eigen Predikant bediend wordt, zouden, volgens zommigen, wel achthonderd Ledemaaten behooren. Bij het Dorp leggen eenige Papiermolens.

's HEERENBERG, een Graafschap en Steedje, in *Gelderland*, tusschen *Kleefsland* en *Doesburg* gelegen. Reeds op het Jaar 1125 wordt daar van melding gemaakt, in den persoon van HENRIK, eersten Heer daar van, of, zo als de naakoomelingen zich doorgaans noemden, VAN DEN BERG. De beroemde WILLEM VAN DEN BERG, vermaard in den aanvang der Spaansche beroerten, die, eerst der Staatsche zijde toegedaan, naderhand van partij wisselde, was Heer deezer Heerlijkheid. Het Steedtje *'s Heerenberg* legt aan den voet eens bergs, omtrent een uur gaans ten Noorden van *Emmerik*. 't Geen 'er, voormaals, bovenal de aandagt wekte, was het Graaflijk Slot, in de gedaante van een Rondeel gebouwd, uitloopende in een zwaaren vierkantigen Toren; van vooren hadt het een grooten Voorburg, en van agteren een hoogen aarden Wal. Voorts lag het Huis midden in diepe en wijde Gragten. In de Maand October des Jaars 1735 wierdt dit Gebouw, nierendeels, een prooi der vlammen, doch is zedert eenigzins herbouwd. Het Stedeke heeft eene Gereformeerde Kerk, die door éénen Leeraar wordt bediend, als mede eene Statie voor de Roomschgezinden; voorts een Raadhuis, Gasthuis en Stads School. Het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam* houdt hier eenen Ontvanger der Licenten, Kontrarolleur en twee Kommizen ter Recherche. Onder het Graafschap behooren de Ampten en Heerlijkheden *Gendringen*, *Etten*,

Zel-

Zeddam, *Notterden*, *Didam* en *Wettervoort*. Zie van deeze op de bijzondere Artikelen.

Zie *Tegenw. Staat.*

'sHEERENDYK, ('t *Huis*) ſtaande aan de rivier de Yſel, niet verre van *Yſelſtein*. Het wierdt gebouwd door de Gezinte der *Hernhutters*, en diende, in den beginne, tot eene wooninge voor vijftien of zestien perſoonen van die lieden, welke naderhand tot ruim veertig zijn aangegroeid. Zints den tijd, dat het verblijf te *Zeist* opgang heeft gemaakt, zijn de meeſte bewooners derwaarts vertrokken, en is dit Gebouw in minagtinge geraakt.

'sHEEREN-HENRIKS-KINDEREN-KERK, bij verkorting *Heer-Heins-Kinderen-Kerk*, een *Zeeuwsch* Dorp en Heerlijkheid, in *Zuidbeveland*, omtrent een half uur van de Stad *Goes*. Het voert dien naam, naar de *Kinderen* van zekeren Ridder HENRIK, die het Kaſteel, door den Vader begonnen, hebben doen voltooien. Het Kaſteel, met zeer zwaar Muurwerk, van binnen voorzien met een vierkanten Voorhof, en uit het water rondom opgebouwd, bezit verſcheiden Vrijdommen en Geregtigheden. Voor deezen was de Heerlijkheid de eigendom der Heeren VAN MAALSTEDE, eertijds een magtig Geſlagt in *Zeeland*. Heer WOLFART VAN MAALSTEDE verkogt, in den Jaare 1440, deeze Ridderlijke wooning, met de landerijen, daar onder behoorende, aan Heere JAN RUIGROK VAN DER WERVE, wiens Wapen, nog in 't einde der jongstverloopene Eeuwe, aan den ingang, boven de Poort gezien wierdt. Naderhand zijn daar van eigenaars geweest de Heeren VAN WATERVLIET. In den Jaare 1685 kwam dezelve aan den Heere PERPONCHER ZEDLENITSKI, een Poolsch Edelman, welks naakoomelingen nog heden, in de Stad *Utrecht*, in weezen en bewind zijn. Het Dorp heeft een tamelijk groote Kerk, met een fraaien Toren. De Predikant van *Wiſſekerke* neemt hier ook den Dienst waar.

HEERENVEEN, een groot, welvaarend en fraai betimmerd Dorp of Vlek, in *Friesland*, in het Kwartier der *Zevenwouden*, gelegen op de grensſcheidingen van drie Grietenijen, *Hasterland*, *Schoterland* en *Ængewirden*, tot ieder van welke een gedeelte der Plaatze behoort. Het Vlek ontleent zijnen naam van een uitgebreid *Veen*, in de nabuurſchap gelegen. Volgens SCHOTANUS zou dit, weleer, een groote Moeras geweest zijn, doch vervolgens, droog gemaakt zijnde, veel Turf hebben uitgeleverd, zo als het nog doet. De Heer PIETER VAN DEKAMA, Ridder en Raadsheer in het Hof van *Friesland*, nevens de Heeren KUYK en FORTS, kogten, naderhand, deeze Veenlanden van de eigenaars of droogmaakers. De koopbrief, gedagtekend den 24 Junij des Jaars 1551, is nog voorhanden. Om deeze koopgemeenſchap wierden de koopers de *Heeren Kompagnons*, en hun eigendom het *Heerenveen*, zo veel als het *Veen der Heeren* genaamd. Ter bekoominge van eene voegzaame gelegenheid om de Turf, te water, te verzenden, wierdt men te raade, eenen Vaart te graaven, aan den Oostkant van het Veen, omtrent het Dorp *Oldehorne*, tot in de *Kuinder*, om alzo, langs dit riviertje, een vrijen uittogt te hebben in de Zuiderzee, en aldus, na *Holland* en elders, de Turf te kunnen verzenden. Doch vermids dit riviertje te ondiep wierdt bevonden, veranderde men van plan. Van 't *Hasſcher Konvent* af groef men eenen Vaart, dwars door dit Vlek, tot aan de Veenen. Vijf jaaren beſteedde men aan het graaven van deezen Vaart, zedert, naar de Heeren Kompagnons, de *Heerenſloot* genoemd. Deeze Vaart, bijkans vier uuren gaans lang, is, van de *Brandſterſchans*, eene Buurt, omtrent een vierendeel uurs van *Heerenveen* gelegen, tot aan dit Vlek, en verder Oostwaarts, na de Veenen, meer dan een uur gaans, in de lengte, aan beide zijden bebouwd met Burgerhuizen, en deftige Boerenwooningen. De lange ſtreek huizen, boven het *Heerenveen*, hoewel onder de algemeene benaaming van *de Knijpe* bekend, voert, egter, hier en daar, onderſcheidene naamen, van *'t Meir*, de eigenlijke *Knijpe*, *Nieuw-Brongerga* en *Nieuw-Katlijk*. Wegens het getal en tot gemak der bewooneren, wierdt, in dien ſtreek, in den Jaare 1661, eene Kerk geſtigt, en met een eigen Predikant voorzien. Ook heeft men, in

den

den Jaare 1715, in den *Bandſterſchans*, eene Kerk gebouwd.

De eerſte ſtigting van het Vlek *Heerenveen* moet geſteld worden op het begin der voorgaande Eeuwe. Zedert het Jaar 1613 hadt de Hervormde Gemeente aldaar een eigen Leeraar, doch die, in een gemeenen Schuur, den predikdienst verrigtte, tot in het Jaar 1633, wanneer men 'er eene Kerk timmerde. Vermids deeze Kerk ſtondt op de grensſcheiding, tusſchen de Grietenijen *Schoterland* en *Ængewirden*, gaf zulks aanleiding tot oneenigheden tusſchen de wederzijdſche Grietmannen. Slegts een korten tijd wierdt hierom dit gebouw tot den predikdienst gebruikt. In den Jaare 1637 deedt de Grietman van *Schoterland*, in zijne eigen Grietenij, eene fraaie Kruiskerk bouwen; de Ridderlijke Duitſche Orde, ter Balije van *Utrecht*, hadt daartoe den grond geſchonken. Van het eerstgemelde Kerkgebouw wordt thans de eene helft tot eene Waag, de andere tot eene School gebruikt. De *Doopsgezinden*, welke hier vrij talrijk zijn, en voorheen onderſcheidene Vergaderplaatzen hadden, verzamelen 'er, zints eenigen tijd, in één Predikhuis. Wijders is hier ook eene Statie van Roomsgezinden.

Het *Heerenveen*, 't welk, in getal van inwooners, meenige Stad overtreft, is niet alleen digt bebouwd met een aanzienlijk getal fraai Burgerhuizen, maar pronkt, daarenboven, met eenige fraaie Heerenhuizen, uit twee van welke fraaie Torens ten dake uitſteeken. Een aanſchouwer, ſtaande in 't Zuidwesten der Plaatze, hebbende de *Knijpe* ter regter, en den *Heerenwal* nevens *Bandſterſchans* ter ſlinkerzijde, verbeeldt zich, eene wijduitgeſtrekte Stad te zien, pronkende, in 't midden, met drie fraaie Torens. Misſchien moet, in den bloei, welvaart en 't aanzien deezes Vleks, de reden gezogt worden, waarom, met voorbijgaan der Stad *Slooten*, in het zelfde Kwartier gelegen, de Maandlijkſche Klasſikaale Vergadering van *Zevenwouden*, en om ieder zevende jaar de Sijnodaale Vergadering der geheele Provincie, hier gehouden wordt.

Zeer koop- en neringrijk is voorts dit Vlek. Men vindt aldaar Scheepstimmerwerven, Kalkovens, verſcheiden Molens, Brouwerijen, een groot getal aanzienlijke Winkels van ver-

ſchillenden aart, eene Boekdrukkerij, en vooral eene groote menigte Horologiemaakers. De zo genoemde *Frieſche Klokken*, of Uurwerken, worden hier en in het nabuurige Vlek *de Fouwer*, meestal gemaakt. De Weekmarkt, vooral in den Herfst, is zeer bloeiende; meer dan drjehonderd Wagens, met Rogge of Boekweit beladen, ziet men 'er alsdan zomtijds aankoomen.

In den Jare 1672, toen de *Franſchen* een goed deel van Nederland bemagtigd hadden, en *Friesland* insgelijks gedreigd wierdt, leide men, rondom dit Vlek, om het Gewest te dekken, een Aarden Wal, van eene dubbele Gragt omringd. De Bezetting, beſtaande deels uit Burger-Kompagniën, getrokken uit de Steden *Leeuwarden* en *Franeker*, deels uit Staatſche Knegten, ſtondt onder het bevel van Prinſe MAURITS VAN NASSAU en HENRIK KAZIMIR VAN NASSAU, Erfſtadhouder van *Friesland*, nevens de Generaals VAN RABENHAUPT en Jr. HANS WILLEM VAN AELVA. In den nacht tuſſchen den achtſtenden en negentienden Augustus diens jaars, deeden de *Munſterſchen*, tot driemaalen toe, eenen geweldigen aanval op deeze Plaats, doch wierden telkens van daar, en vervolgens uit het geheele Gewest, verdreeven. Veel vroeger, te weeten in den Jaaren 1622, hadt eene Spaanſche Keurbende, van achthonderd Knegten en zeventig Ruiters, eenen aanval op *Heerenveen* gedaan, met oogmerk om langs dien weg zich tot in 't hart der Provincie eenen weg te baanen. Doch de moed der Burgeren deedt hun, wel haast, den hertred neemen. Diergelijk eene bejegening ontmoette ook den Spanjaarden, voor de Ronduit, op den weg na het Dorp *Oldeſchoot* gelegen, en die in allerlij verſterkt was.

Zie SCHOTANUS, *Beſchr. van Vriesland*;
't Ontroerd Nederland; AITZEMA.

'S HEERENZANDVAART, eene kleine Buurt, niet verre van *Haarlem*, behoorende onder de Heerlijkheid van *Heemſtede*, meest bewoond van Kleerebleekers.

HEER-JANS-DAM, eene Ambagtsheerlijkheid en Dorp, in *Holland*, in den *Zwijndrechtſchen* Waard, paalende ten Zuidwesten

westen aan de *Merve*, en ten Noordwesten aan de *Waal*. Weleer plagt hier een Dam te leggen, in plaats van welken, in den Jaare 1741, eene aanzienlijke Sluis gemaakt is, die ruim dertigduizend Guldens heeft gekost. De Heer JAN VAN ROOZENDAAL, Bedijker van dit Ambagt, heeft daar aan zijnen naam gegeeven. Het bevat tweehonderdtweeënzeventig Morgens en tweehonderd Roeden Lands. In het Dorp, 't welk vrij net, in de lengte, is gebouwd, ſtonden nog onlangs vijfenzeventig Huizen. Men heeft hier een Veer, 't welk tot een doortogt na het *Strijenſche Sas* en den *Moerdijk* verſtrekt.

's HEER-JANSLAND, of SIR JANSLAND, ook wel *Nieuw-Dreiſchor* genaamd, door den Vloed van den Jaare 1288, van 't Land van *Dreiſchor* afgeſcheurd, legt in *Zeeland*, op 't Eiland *Duiveland*. Als iet merkwaardigs vindt men aangetekend, dat de Tienden in *'s Heer-Jansland* verpagt worden voor Ponden Sterlings, welke men hier berekent tegen tien Hollandſche Guldens. Geen genoegzaamen grond, evenwel, heeft het gevoelen der zulken, die, om deeze reden, als mede om dat het Ambagt, bij wijlen, *Sir Jansland* wordt genoemd, een Engelschman voor den eerſten Bedijker houden. De Polder bevat na genoeg, in alles, dertienhonderd Gemeten Lands. Het Dorp, hoewel niet groot, is zeer aangenaam geleegen, en niet onbevallig in een ronden kring gebouwd. Het is zindelijk beſtraat, en wordt wel onderhouden. In 't midden ſtaat het Kerkje, eertijds eene Kapél, een net gebouw, en in deeze Eeuwe, in plaats van den voorgaanden, met een ſierlijk Torentje, op gemeene kosten, verſierd. De Landbouw en Visſcherij zijn de voornaamſte bronnen van 't beſtaan der ingezeetenen.

HEERMAALE, (FLORIS VAN) was de perſoon, van welken Prins WILLEM DE I, in den Jaare 1579, zich bediende, om de Unie, of nadere Vereeniging van *Utrecht*, te bewerken. Toen hij, bij de verandering der Regeeringe, in den Jaare 1586, die Stad moest verlaaten, namen de Staaten van *Holland* hem, nevens eenige anderen, onder hunne bijzondere beſcherminge.

HEESBEEN, een Dorp, Slot en Ambagtsheerlijkheid, onder het Regtsgebied van *Heusden*, en aan den Oostkant van die Stad gelegen. In vroegere tijden behoorde het Dorp aan de Heeren VAN HEESBEEN, die aldaar een voortreffelijk Slot of Kasteel bezaten, aan de *Oude Maaze*; doch 't welk, naar men verhaalt, in den Jaare 1589, door die van *Heusden*, is afgebroken. *Heesbeen* wordt met *Aalborg* door den zelfden Predikant bediend, die onder de Klasis van *Gorichem* staat.

Zie OUDENHOVEN en VAN LEEUWEN.

HEGIUS (ALEXANDER) gebooren in het Dorp *Gein*, in 't *Munsterſche* gelegen, in den Jaare 1433, was een sieraad der Eeuwe, in welke hij leefde, hoewel zijne vroege jeugd en 't beste gedeelte van zijnen leeftijd niet veel goeds beloofden. Want verslingerd op de Schoolsche zotternijen of zo genaamde diepzinnigheden, verfleet hij, in 't beoeffenen van dezelve, de eerste veertig jaaren zijns leevens, en wierdt, tot loon zijner schraale verdiensten, met het Meesterschap bekroond. Door eigen vernuft, of door vreemde opleiding, zag hij, eindelijk, de ijdelheid dier beuzelingen, en schudde het schoolstof af, vooral zints hij, ter goeder uure, bekend wierdt met den geleerden RUDOLPHUS AGRICOLA. Van dien tijd af leide hij zich toe op de Griekſche en Latijnſche Taalgeleerdheid, en op weezenlijke kundigheden. In weerwil zijner gevorderdheid in jaaren, maakte hij hier in merkelijken opgang, en verworf zo veel roems, dat het Ampt van *Rector*, in de vermaarde Schoole te *Deventer*, hem wierdt opgedraagen. Veele geleerde Mannen zijn uit zijne Schoole voortgesprooten. Genoeg zij het, eener uit allen genoemd te hebben, onzen geleerden Landgenoot DESIDERIUS ERASMUS. Met veel lofs spreekt deeze, op verscheiden plaatzen in zijne Brieven, van HEGIUS, en van het onderwijs, in zijne vroegste jeugd, van hem genooten. Men verhaalt dat gemelde AGRICOLA, op zekeren tijd, de School van HEGIUS bezoekende, een Latijnſche Thema van ERASMUS in handen kreeg, en daar uit toen reeds voorspelde, dat de Jongeling het zeer verre zou brengen. HEGIUS leefde met AGRICOLA in eene ge-

gemeenzaame vriendſchap, pleegde hem dikmaals raad, en zondt, telkens, aan dien kundigen Letterheld, zijne ſchriften, ter leezinge en beoordeelinge, voor en aleer hij dezelve door den druk gemeen maakte. Zijn ſchrijfſtijl, op den leest der Ouden geſchoeid, muntte uit boven dien van de meesten zijner tijdgenooten. Zijne vorderingen in het Grieksch waren niet gering, en in de Latijnſche Dichtkunde hadt hij bijkans zijns gelijken niet. Zo hoog liep hierom de beroemde DAVID CHYTRÆUS met onzen HEGIUS, dat hij hem en RUDOLF LANGIUS, Kanunnik te *Munſter*, de eerſte herſtellers der Letterkunde noemde, welke der Jeugd de rechte manier van ſtudeeren hadden aangeweezen. HEGIUS wierdt, in 't laatst van zijn leeven, nog Predikant te *Deventer*. De juiſte tijd zijns overlijdens is niet bekend. Van hem gaan in druk uit, *Dialogi*, *Epiſtolæ*, *Carmina* en *Epigrammata*.

Zie ADAMI *Vitæ Philoſophorum*.

HEIDANUS, (KASPAR) een vermaard Godgeleerde der Zestiende Eeuwe, was gebooren te *Mechelen*, en door zijnen Vader beſtemd tot den Geestlijken ſtaat in de Roomſche Kerk. Tegen 't oogmerk, was dit de weg, die hem tot den Hervormden Godsdienst leidde. Zijn vlijtig onderzoek, in zijne jonge jaaren, bragt hem in kennis met de gevoelens der Nieuwe Leere, die hem derwijze aanneemelijk voorkwam, dat hij, onmagtig om 't geen hij voor waarheid hieldt, in zijn gemoed te ſmooren, 't geen in zijne Ziel omging zijnen Ouderen mededeelde. Zij zonden hem daar op van de hand, uit vreeze voor zwaarigheden, welke, in die gevaarlijke tijden, veelligt, hunnen eenigen Zoon mogten treffen. Te *Antwerpen*, daar hij aankwam, liep hij eenige dagen rond om een beſtaan te zoeken. Hij vondt het bij eenen Schoenmaaker, welken hij, als Leerjongen, zijnen dienst aanboodt. Zijne arbeidzaamheid en geſchiktheid deeden hem ſpoedig 's Meesters gunst en agting winnen, en den Jongeling in zijn huis neemen. Terwijl zijne medgezellen zich elders verlustigden, bleef hij thuis, en ſleet den tijd, welken hij niet op

den Drieſtal doorbragt, in letterarbeid, vooral ook, doch zeer heimelijk, met het leezen der Schriftuure. Op zekeren Zondag hem betrapte zijn Meester in deeze godvrugtige bezigheid. Aan ſchelden en raazen was hier op geen gebrek aan de zijde des Schoenmaakers, die hem voor eenen Ketter uitmaakte, en onder 't oog bragt, het gevaar, waar aan hij zich zelven en 't huis zijns Weldoeners bloot ſtelde, in gevalle zijn veroordeeld bedrijf rugtbaar wierdt. HEIDANUS liet zich hier door niet affchrikken, maar toonde zich gereed tot het doorſtaan van de uiterſte folteringen. Op deeze verzekeringen ontdekte zich de Schoenmaaker, en dat hij van de Gezuiverde Leere niet afkeerig was. Gelukkiger voorval konde HEIDANUS niet wedervaaren; hij mogt nu zijn hart vrij uit ſpreeken, en kreeg gelegenheid om met lieden van zijne denkwijze te verkeeren; welke hij, daarenboven, verlichtte, in de kennisſe der Schriftuure, door zijne bedrevenheid in de gewijde Taalen. Zelf aanvaardde hij wel haast het Leeraarampt, in de plaats van eenen, die op 't Moordſchavot was omgekoomen.

Naa eenigen tijd hier de Gemeente bediend te hebben, welke hij niet verliet, dan om, nu en dan, de Hervormden in *Holland* te ſtigten, geraakte hij in merkelijk gevaar. Ter gelegenheid van een nieuw bevel tot het uitvoeren van de Bloedplakaaten, wierdt hij gezogt en opgeſpoord door eenen Onderſchout. HEIDANUS, voor hem vlugtende, nam de wijk op een heimelijk gemak, daar hij, ter naauwer nood, de handen zijns naazetters ontkwam. Thans in de Nederlanden zich niet meer veilig agtende, toog hij na de *Paltz*, de wijkplaats van veele Nederlandſche Hervormden. Het Klooſter *Frankendaal*, hun door den Keurvorst geſchonken, en naderhand tot eene Stad vergroot, verſchafte hun aldaar eene veilige woonplaats. De berugte PETRUS DATHENUS was aldaar de eerſte Nederduitſche Leeraar, en onze KASPAR HEIDANUS diens opvolger. Niet alleen won hij de gunst zijner Gemeente, maar ook van den Keurvorst, welks Zoon hij, als Hofprediker, verzelde op zijnen ongelukkigen togt na de Nederlanden. Naa 't ſneuvelen van den jongen Vorst, op de *Mookerheide*, ſteeg HEIDANUS te paerd, en vlugtte daar mede na *Holland*, van waar hij eerlang overſtak na *Zeeland*; in welk Gewest hij, te *Middelburg*, de

Ge-

Gemeente eenigen tijd bediende. Naa de Gendſche Bevrediging keerde hij weder na *Antwerpen*, en vervolgens in de *Paltz*, daar hij, als Opzienер te *Bacherach* zijne dagen eindigde. Zeer veel dienſt hadt HEIDANUS aan de Gemeente der Hervormden gedaan. De Nederduitſche Vertaaling van den *Heidelbergſchen Katechismus*, met de aantekening der Schriftuurtexten op den kant, nog heden bij de Nederlandſche Kerk in gebruik, is de vrugt van zijnen arbeidzaamen vlijt. De Liturgie, of Kerkdienst, agter den Katechismus, is ook door hem daar nevens gevoegd. — HEIDANUS liet eenen Zoon naa, insgelijks KASPAR genaamd; deeze ſtierf, in den Jaare 1626, te *Amſterdam*, alwaar hij, zedert het Jaar 1608, het Leeraarampt hadt waargenomen. Behalven ABRAHAM, van welken wij ſtraks zullen ſpreeken, verwekte deeze, bij CLARA VAN DEN BORNE, eenen Zoon, JOHANNES, eerst Leeraar te *Naarden*, vervolgens te *Rotterdam*, en eindelijk te *Amſterdam*. KASPAR COMMELIN, de beroemde Stads Hiſtorieſchrijver, was van deezen afkomſtig, en dus ook de COMMELINS, nog heden te *Amſterdam* in weezen.

Zie WITTICHII *Oratio Funebris.*

HEIDANUS, (ABRAHAM) de Zoon van den *Amſterdamſchen* Leeraar, ſtraks genoemd, en Kleinzoon van den eerstgemelden, wierdt geboóren te *Frankendaal*, in den Jaare 1597; hij kwam, met zijnen Vader, te *Amſterdam*, in 't Jaar 1608. Hier leide hij de gronden van Taalkennisſe, en vertrok eerlang na *Leiden*, daar hij 't onderwijs genoot van den gemaatigden Hoogleeraar DANIEL COLONIUS, welke niet naliet, hem zijne beginzels in te ſcherpen. Met eene vlijtige beoeffening der Godgeleerdheid en andere vermaagſchapte kundigheden, paarde hij die der Wijsbegeerte van ARISTOTELES. Kort naa zijne bevordering tot Propenent in de Walſche Gemeente, deedt hij eene reize door *Duitschland*, *Zwitzerland*, en, naa eenig toevens te *Geneve*, door *Frankrijk*. Hier wisſelde hij zijne Wijsgeerte van ARISTOTELES tegen die van RAMUS, en hieldt 'er gemeenzaamen omgang met de geleerdſten van dat Rijk, onder andere den vermaarden DALÆUS, naar wiens prediktant hij vervolgens den zijnen ſchik-

ſchikte, en die, zedert, veel opgangs maakte in de Nederlandſche Kerk.

Kort naa zijne uitlandigheid, die twee jaaren duurde, verkoos hem de Waalſche Gemeente te *Naarden* tot haaren Leeraar. Hij predikte aldaar tot in den Jaare 1628, wanneer hij 't Leeraarampt in de Nederduitſche Gemeente te *Leiden* bekwam, en zich tevens in den echt begaf met Mejuffrouwe LOTEN, de dochter van een aanzienlijk Koopman te *Amſterdam*.

Niet lang hadt hij te *Leiden* den predikdienst waargenomen, of hem wedervoeren eenige onaangenaamheden. HEIDANUS, naamelijk, hoewel zuiver rechtzinnig in de Leere, was het niet eens met zommige heethoofdige ijveraars van zijnen tijd, in zijne behandeling omtrent de Remonſtranten. Hij was van oordeel, dat gelijk deeze hunne gevoelens met bewijzen bekleedden, dezelve niet met hardheid, maar met gelijke wapens moesten worden te keer gegaan. Men vatte hierom tegen hem eenige vermoedens op, van 't welk hij zich willende zuiveren, eene *Wederlegging van den Remonſtrantſchen Catechismus* ſchreef, en vervolgens, ter wederlegging van een Geſchrift, welk EPISCOPIUS haar tegen in de waereld zondt, een boek onder den tijtel *Cauſa Dei contra homines*, „ de „ zaak Gods tegen de menſchen." De naam, welken deeze Twistſchriften in de waereld maakten, bewoog de Bezorgers der *Gelderſche* Akademie, hem het Hoogleeraarampt te *Harderwijk* aan te bieden. Die van *Leiden*, hem niet gaarne willende miſſen, bewoogen hem, daar van af te zien, door het opdraagen van dien post aan hunne Hoogeſchoole. Gaarne hadde de Keurvorst van de *Paltz* hem na *Heidelberg* gelokt; doch hij bedankte voor de eere der aanbiedinge.

De komst van den vermaarden RENATUS CARTESIUS in de Nederlanden bragt onzen Hoogleeraar in kennisſe met deszelfs Wijsgeerige grondſtellingen. Zo veel ſmaaks vondt hij in dezelve, dat hij ze greetig aannam, en niet weinig toebragt tot het verſpreiden van dezelve. Groot moet het aanzien en de invloed van HEIDANUS, ter deezen tijde, geweest zijn, naardien, inzonderheid op zijne voorſpraak en aanprijzing, de Heeren HOORNBEEK, COCCEJUS, WITTICHIUS en DE VOLDER tot Hoogleeraars te *Leiden* beroepen wierden. 't

't Geen meermaalen is aangemerkt, dat hoe hooger iemand gezeeten zij, hij dies te nader aan zijnen val is, goldt ook omtrent HEIDANUS. Zijne boezemvriendſchap met den Godgeleerde COCCEJUS en zijne begunſtiging van de leere van den Wijsgeer CARTESIUS berokkenden zijn verderf. Bekend is de Waereldlijke toeſtand des Lands, om en in den Jaare 1672. De verdeeldheden, welke den Staat verſcheurden, ſloegen over tot de Kerk. Men hadt in dezelve twee Aanhangen: *Voetiaanen* en *Coccejaanen*. De eerſten wierden gemeenlijk aangezien voor ijverige Voorſtanders van 't Huis van ORANJE; de andere hadden 't oor der toenmaalige Regeeringe, en bekleedden doorgaans de beste Kerkberoepen. Den *Voetiaanen* ging de naam naa, dat zij, onder den ſchijn van beſchuldiginge met gevaarlijke leerſtellingen, hunne tegenſtreevers den voet zogten te ligten, en derzelver aanzien ondermijnen. In 't begin des Jaars 1676 wierden, door de Bezorgers der Hoogeſchoole, aan HEIDANUS en andere zijner verdagte Amptgenooten, eenige Leerſtellingen voorgeleid, ontleend uit de Godgeleerdheid van COCCEJUS en de Wijsbegeerte van CARTESIUS, met uitdrukkelijk verbod om voortaan dezelve hunnen Leerlingen in te prenten. Zeer onverwagt trof deeze ſlag onzen bijkans tachtigjaarigen Grijszaart. Nogthans vatte hij de pen op, en toonde, in een Geſchrift, welk hij *Conſideratien* noemde, eene menigte tegenſtrijdigheden aan, in het Bevelſchrift der *Leidſche* Curatoren. Dit hadt eene niet ongewoone uitwerking. HEIDANUS wierdt van zijn Hoogleeraarampt verlaaten, met behoud, egter, van zijn gewoon Leeraarampt, welk hij dus lang ook bekleed hadt. Hij overleedt in den Jaare 1678, het eenentachtigſte zijns ouderdoms. Benevens eenen Zoon, KAREL genaamd, naderhand Sekretaris te *Leiden*, liet hij twee dochters na, van welke de eene, in een tweede huwelijk, tot Man gehad heeft den vermaarden FRANCISCUS BURMANNUS. Zijn *Corpus Theologiæ* is 't voornaamſte en meest bekende zijner Werken.

Zie WITTICHIUS, *Orat. Funebris.*

HEIDEL-

HEIDELBERGSCHE KATECHISMUS, eene alomme bekende Geloofsbelijdenis, of liever Leiddraad eens ontwerps van uitvoeriger zamenſtelzel van Godgeleerdheid; voerende dien naam naar de plaats, alwaar het opgeſteld wierdt, en eerst aan 't licht kwam, te weeten de Stad *Heidelberg*, in het Keurvorſtendom de *Paltz*. De eerſte beleider deezes opſtels was de Keurvorst FREDERIK; die daar toe bevel gaf, deels omdat de Hervormde Kerken onder zijn gebied, door verſchillende Leusboeken van dien dart, eenigermaate ontrust, en onder dezelve verſchillende begrippen geſtroomd wierden; deels, om de Leerſtellingen des Geloofs, vooral de zulke, die tusſchen de *Lutherſchen* en *Calvinisten* in geſchil ſtonden, duidelijk te doen ontvouwen en bepaalen, en aldus eene eenpaarige Leere ter Christen Kerke in te voeren. Tot dit Werk gebruikte de Keurvorst twee Godgeleerden: KASPER OLIVIANUS en ZACHARIAS URSINUS, den eerſten Hoogleeraar, den anderen Opziener van het Kollegie der Wijsheid te *Heidelberg*, beiden nog jong, immers niet ouder dan zeventwintig jaaren, of daaromtrent. Zij ſchreeven ieder afzonderlijk een Kort Begrip der Leere. OLIVIANUS vervaardigde eene eenvoudige en naar de gemeene vatbaarheden ingerigte ſchetze van 't Verbond der Genade; URSINUS ſchreef tweederlei Katechismus: eenen *Grooten*, ten dienſte van meer gevorderden, en eenen *Kleinen*, voor de eerstbeginnenden; beide Opſtellen wierden goedgekeurd; doch het laatſte wierdt aangenomen om te dienen tot eene regelmaat der Leere, en, zedert, onder den naam van *Heidelbergſchen Katechismus* ingevoerd. Het kwam in 't licht, in den Jaare 1563, in de Latijnſche en Hoogduitſche Taale, met eene aanprijzende Voorrede van Keurvorst FREDERIK. Vooraf, egter, was het ter beoordeelinge en goedkeuringe gezonden aan de Godgeleerde Fakulteit, de Superintendenten, Opzieners en voornaamſte Leeraars van het geheele Keurvorſtendom. Alle deezen hongen daar aan hun Zegel. Opmerkelijk is het, dat in de eerſte uitgave niet gevonden wordt de *tachtigſte Vraage*, raakende het onderſcheid tusſchen 's Heeren Avondmaal en de Paapſche Miſſe. Op 's Keurvorſten bevel wierdt zij ingelascht in de tweede uitgave, hoewel in eenigzins andere bewoordingen. *De Miſſe* wordt aldaar gezeid, in den grond niets anders te zijn, dan

eene

eene afgodiſche Verlochening der eenige Offerande, en des lijdens van Jezus Christus. De tijd der invoeringe van de tegenwoordige leezinge blijkt niet zeker; dit wel, dat dezelve gevonden wordt in de eerſte Nederduitſche Uitgave, in den Jaare 1567. De Heidelbergſche Katechismus, naadat dezelve reeds eenigen tijd, door zommige Leeraars, doch op eigen gezag, der Gemeente voorgedraagen en voor dezelve verklaard was, wierdt, eindelijk, op hoog gezag, ten algemeenen gebruike, ter Nederlandſche Kerke ingevoerd, door een Sijnode, te *Dordrecht* vergaderd, in den Jaare 1574. Veele beſtrijders vondt, zedert, dit Opſtel, onder andere ook den vermaarden KOORNHERT, tuſſchen welken en den Hoogleeraar SARAVIA, in *'s Hage*, eene Onderhandeling wierdt aangeleid, in den Jaare 1583, over eenige veranderingen, welke, naar 't gevoelen des eerstgenoemden, daar in behoorden gemaakt te worden. Doch, om verſcheiden redenen, was deeze zaak van geen gevolg, en is het Geſchrift, tot heden toe, in kragt en waarde gebleeven.

Zie H. VENEMA, *Hiſt. Eccleſ. Chriſtianæ*, *Tom.* VII.

HEILIGE-STEDE, de aloude benaaming eener Hervormde Kerke te *Amſterdam*, thans de Nieuwe-Zijds-Kapel genaamd, ſtaande in de Kalverſtraat. Een Wonderwerk, op de plaats, alwaar thans het Kerkgebouw ſtaat, voorgevallen, zou de reden dier benaaminge zijn, en tot het bouwen der Kerke aanleiding gegeeven hebben. Bij den Heer J. WAGENAAR en anderen kan men een verhaal vinden van het Wonderwerk, en tevens verſcheiden bedenkingen, welke het verhaal twijfelagtig maaken, indien niet als een louter verdigtzel doen voorkoomen.

Zie WAGENAAR, *Beſchr. van Amſterdam.*

HEILOO, met OVERDOM, een Dorp en Heerlijkheid, in *Kennemerland*, in de nabuurſchap van de Stad *Alkmaar*, beſlaande

de ruim achttienhonderd Morgens Lands. Voor omtrent veertig jaaren ſtonden in het Dorp honderdvijſtien huizen. Het moet reeds vermaard geweest zijn in de zevende Eeuwe, indien 't waarheid zij, dat de H. WILLEBRORD aldaar eene Kerk geſtigt heeft. Bij de tegenwoordige inwooners wordt de naam diens Heilige nog in gedagtenisſe bewaard, in eenen kleinen Put, aan den Ringmuur des Kerkhofs, ten Westen van de Kerk, *Willebrords-Put* geheeten; naar inhoud der Overleveringe zou dezelve, op 's Predikers gebed, aldaar ontſprongen zijn. Nog heden betoonen de Roomschgezinden, die hier zeer talrijk zijn, daar aan hun eerbewijs; doch nog meer aan den, zo genaamden, *Kruisberg*, op welken, eertijds, de *Kapelle te Runkſputte*, of *van Onze Lieve Vrouwe ter Nood* ſtondt. Volgens 't verhaal zou hier, in eenen nacht, in den Jaare 1713, eene Bron zijn ontſprongen, die Water opgaf, van eene onfeilbaare kragt tegen de ziekte, welke toen onder 't Rundvee heerschte. De bijgeloovige eerbetooningen van veele Roomschgezinden, aan dien plek gronds, wierden, zedert, op hoog gezag verbooden.

HEIM, (VAN DER) een bekend Hollandsch geſlagt, 't welk, onder andere, heeft uitgeleverd den voortreffelijken Raadpenſionaris ANTHONY VAN DER HEIM, welke den post van Theſaurier Generaal der Unie met die waardigheid verwisſelde, in den Jaare 1737. Hij bezat een volkomen vertrouwen, zo buiten als binnenlands. Een bewijs hier van is, onder andere, dat wanneer de Koning van *Frankrijk*, in den Jaare 1743, door zijnen Gezant in *'s Hage*, deedt verklaaren, aan geene Mogendheid eenige opening van een Vredesontwerp te hebben laaten doen, dan alleen aan den Staat der Verëénigde Nederlanden, de Heer VAN DER HEIM, met nog eenige weinigen, hier van kennis hadt gekreegen. Naa het overlijden van den Griffier der Algemeene Staaten, den Heere FRANÇOIS FAGEL, hielden zes Provincien zeer ſterk en nadruklijk bij hem aan, om dien post te aanvaarden; waar toe hij niet geheel ongenegen ſcheen. Doch de Staaten van *Holland*, een zo bekwaamen Staatsdienaar ongaarne verliezende, bewoogen hem om in zijne bedieninge te volharden. Zijne veelvuldige zwaarwigtige bezigheden, en de ijver, met welken

hij

hij dezelve waarnam, hadden, eerlang, een nadeeligen invloed op zijne gezondheid. Lang zukkelde hij aan eene zeer lastige Hartkloppinge; tegen welke hem het gebruik der Wateren te *Spaa*, als een dienstig middel, wierdt aangepreezen. Op zijne reize derwaarts, in de Maand Julij des Jaars 1746, overleedt hij te *'s Hertogenbosch*, in den ouderdom van drieënvijftig jaaren.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hist.*

HEIN, (PIETER PIETERSZOON) even als de meesten onzer Zeehelden, welke den Vaderlande de grootste en heilzaamste diensten hebben beweezen, van geringe beginzelen groot geworden, wierdt gebooren te *Delfshaven*, in den Jaare 1578, van eerlijke, hoewel min aanzienlijke Ouderen. Al vroeg blonk in hem uit, eene edele zucht tot roemwaardige bedrijven. Zijn aanhoudend zwerven op Zee, en zijn deelneemen aan meenig een hachelijk bedrijf, vermeerderde zijne kennis in Zeezaaken, en sleep te gelijk zijnen moed. Van hier dat hij, in eenen tijd, toen persoonlijke verdienste op prijs wierdt geschat en haar loon wegdroeg, wel haast in 't bewind gesteld wierdt. De Westindische Maatschappij, in den Jaare 1623, eene Vloot van drieëntwintig groote Schepen en drie Jagten hebbende doen uitrusten, droeg het bewind over dezelve op aan JAKOB WILLEKENS, als Admiraal, en aan onzen PIETER PIETERSZOON, of, zo als hij gemeenlijk wierdt genoemd, PIET HEIN, als Onder-Admiraal, om daar mede na *Brazil* te stevenen. Hun last hieldt in, koers te zetten na Allerheiligen-Baai, en dezelve, ware 't mogelijk, te bemagtigen. Naa een hevig gevegt slaagden zij gelukkig in deeze onderneeminge. Het meerendeel der vijandlijke Schepen wierdt verbrand, en de onzen meester van twaalfhonderd kisten Suiker, zeer veel Tabak, Katoen, Huiden, Verfhout, en vervolgens nog van een goed aantal Schepen, met soortgelijke goederen belaaden, die, in hunne onkunde van 't geen 'er in de Baai was voorgevallen, hun als van zelve waren in den mond geloopen. Om 't voordeel, welk hij, met deezen togt, den Lande hadt aangebragt, oordeelden hem 's Lands Staaten waardig het bekleed-

kleedden van aanzienlijker Zeebewind. Thans behaalde hij den vetſten buit, die, veelligt, ooit door eenigen Bevelhebber te Water of te Lande veroverd wierdt. Te weeten, in den Jaare 1628 rustte de Westindiſche Maatſchappij eene Vloot uit van eenendertig Schepen, en ſtelde dezelve onder 't oppergezag van PIET HEIN, met last om op de Spaanſche Zilvervloot te paſſen, en op dezelve eenen kans ter veroveringe te waagen. In de Maand Augustus des gemelden Jaars, op de hoogte van *de Havana* genaderd, alwaar de Vloot moest binnen loopen, vernam hij dat dezelve nog niet was opgedaagd. Eerlang kreeg de Admiraal haar in 't oog, en maakte 'er jagt op; waar op zij in de Baai van *Matanza* week. De meeſte Spaanſche Schepen raakten hier aan den grond, en wierden dus, door de onzen, met kleine moeite bemagtigd. Met den vetten buit kwam de Admiraal, in den Jaare 1629, behouden aan in 't Vaderland; alwaar dezelve, voor 't grootſte gedeelte, te *Amſterdam* opgeſlagen, en eerlang begroot wierdt op ruim elf en een halve Miljoen Hollandſche Guldens. Men hieldt, over deeze bemagtiging, een plegtigen Dankdag, brandde vreugdevuuren en vertoonde nog andere blijken van openbaare blijdſchap. De Admiraal wierdt met algemeene toejuichingen ontvangen; waar over hij, eenigermaate, zijn misnoegen betoonde, zeggende „ dat het hem wonder deedt, dat hem, om „ den vetten brok, welken hij hadt thuis gebragt, nu deeze on„ gemeene eere bewoond wierdt; daar men hem, van andere, zeer „ gevaarlijke togten, thuis gekoomen, met eene ſoort van on„ verſchilligheid hadt aangezien." 's Lands Staaten vereerdden hem nu met den rang en tijtel van Luitenant-Admiraal van *Holland*. Kort naa deeze bemagtiging wierdt hij, met eene Vloot, gezonden na de Vlaamſche Kusten, alwaar hij met den vijand in gevegt geraakte, en dermaate van eenen Kogel wierdt getroffen, dat hij 't beſtorf, op den twintigſten van Junij des Jaars 1629, in den ouderdom van eenenvijftig jaaren en bijkans zeven Maanden. Zijn Lijk wierdt na *Holland* gevoerd, en te *Delft*, ſtaatelijk, op 's Lands koſten begraaven. Nog heden beſchouwt men met eerbied en bewondering de ſraaie Graffteede, ter zijner eere aldaar opgericht. Gelijk zijne dapperheid, alſo roemt men ook 's Mans Christelijken ijver. Nooit zeilde hij uit op eenen togt,

togt, of hij hadt zich alvoorens ter dood bereid, even als of hij na een zeker einde zijns leevens uitging. Een uitmuntend voorbeeld ter naavolginge in zijn beroep, 't welk door losheid van zeden te dikmaals gekenmerkt wordt.

Zie DE LAAT, *Verhaal van Westindien.*

HEINSIUS, (DANIEL) gebooren te *Gend*, in *Vlaanderen*, in den Jaare 1582. Van wegen de ongunst der tijden, in welke hij ter waereld kwam, moest hij, naauwlijks drie jaaren oud, zijn Vaderland verlaaten. Zijne Moeder vertrok met hem na *Zeeland*, en van daar, doch nu ook in gezelschap van zijnen Vader, na *Engeland*. Van wegen verschelden onaangenaamheden, welke hun in dit Rijk wedervoeren, besloten de Ouders van onzen HEINSIUS ook van hier te vertrekken, en over te steeken na *Holland*. In dat Gewest namen zij tot woonplaats het Dorp *Rijswijk*, in de nabuurschap van *'s Graavenhage*. Dit gaf den jongeling eene voegzaame gelegenheid, om zich te oeffenen in de gronden der Taalkennisse, tot welke men in hem eene ongemeene zucht bespeurde. Naa dat hij hier in genoegzaame vorderingen hadt gemaakt, om hooger onderwijs te kunnen genieten, begaf hij zich na de Hoogeschoole te *Franeker*, en vervolgens na die van *Leiden*. De beoeffening der Griekſche en der Latijnſche Taale, nevens de Regtsgeleerdheid, was het, daar hij zich voornaamelijk op toeleide. Door zijne ongemeene naarstigheid en vorderingen won hij, aan de laatstgenoemde Akademie, de gunst en vriendschap, onder andere, van SCALIGER en DOUZA. Op voorspraak van deeze verworf hij, eerlang, verlof van de Bezorgers der Hoogeschoole, om de jeugd in de Griekſche Taale en Oudheden te mogen onderwijzen. In den Jaare 1605 wierdt hij aangesteld tot Hoogleeraar in de Griekſche Taale, Staatkunde en Geschiedenisſen. Nog eenige jaaren verliepen 'er, eer hij den trap van gewoonen Hoogleeraar beklom. Ten tijde van het uitbreeken der geschillen, tusschen de Remonstranten en Contra-Remonstranten, nam hij, hoewel ampts halven daartoe niet geroepen, deel in dezelve, en verklaarde zich met zo

veel ijvers voor de laatstgemelden, dat 's Lands Staaten hem benoemden tot hunnen Sekretaris, op de Sijnode te *Dordrecht*, in de Jaaren 1618 en 1619. Volgens zommigen zou hij de opsteller zijn der Voorrede van de Handelingen dier Kerkvergaderinge. Zijn aanhoudend letterblokken deedt hem, in 't einde zijns leevens, zijn geheugen geheel en al verliezen. Hij overleedt, in den Jaare 1655, in den ouderdom van drieënzeventig jaaren; nalaatende, bij eene Zuster van den geleerden JANUS RUTGERSIUS, eenen Zoon NIKOLAAS, van wien straks nader, en eene Dochter, die de huisvrouw wierdt van den vermaarden GUILIELMUS GOESIUS. Behalven zijne Gedigten, welke, om hunne fraaiheid, in eens ieders handen zijn, heeft hij in 't licht gegeeven verscheiden Latijnsche en Griekssche Schrijvers, met zijne Aantekeningen verrijkt; en nog andere Werken van eigen opstel. Door zijne Geleerdheid hadt hij een zo wijdklinkenden naam verworven, dat de Zweedsche Koning GUSTAVUS DE II hem tot zijnen Raad en Historieschrijver benoemde, de Raad van *Venetie* met de Ridderorde van ST. MARKUS vereerde, en Paus URBANUS DE VIII, door den Kardinaal BARBARINI, door de uitlokkendste aanbiedingen, na *Rome* deedt nodigen.

Zie *Vita Prof. Leidens.* SOERMONT, *Akad. Register.*

HEINSIUS, (NIKOLAAS) de Zoon van DANIEL, wierdt geboorен te *Leiden*, in den Jaare 1620. Naa, in zijn Vaderland, den gewoonen loop van Letteroeffeningen volbragt te hebben, deedt hij eene reize door *Frankrijk* en *Italie*; hier hieldt hij zich inzonderheid bezig met het vergelijken van de gedrukte Uitgaven van verscheiden Latijnsche Dichters tegen aloude Handschriften. Met eenen waardigen letterschat van Aanmerkingen keerde hij weder in 't Vaderland, en zette zich neder in zijne Geboorteстad, zonder eenig bewind of bestuur, zijne dagen toewijdende aan zijne geliefde oeffeningen. Intusschen bereikte de vermaardheid zijns naams, vooral door middel zijner fraaie gedigten, de ooren der Zweedsche Koninginne CHRISTINA. Zij vondt zo veel behaagens in dezelve, vooral ook in een Lofgedigt ter haarer eere, dat

zij

zij HEINSIUS na *Stokholm* lokte. In 't eerst wierdt hij aldaar met eere en gunst bejegend, doch naderhand, zo min als van andere Geleerden, van hem weinig werks gemaakt. Zedert ſtelden hem de Algemeene Staaten aan tot hunnen Reſident aan 't Hof van *Zweden*. Eenige jaaren dien post hebbende waargenomen, bekroop hem de lust om weder te keeren na zijn Vaderland; hij verkoos nu tot zijn verblijf de Stad *Vianen*, alwaar hij, in den Jaare 1681, het eenenzestigſte zijns Ouderdoms, zijne dagen eindigde. Behalven zijne Gedigten, heeft hij geſchreeven Aantekeningen op de Latijnſche Digters OVIDIUS, CLAUDIANUS, VALERIUS FLACCUS en VELLEJUS PATERCULUS.

HEINSIUS, (ANTONI) waarſchijnlijk de Zoon des ſtraks vermelden, bekleedde, in den Jaare 1685, den post van Penſionaris der Stad *Delft*, wanneer hij, nevens andere aanzienlijke Staatsleden, na *Engeland* wierdt gezonden, ter vereffeninge van eenige geſchillen, tuſſchen de Nederlandſche Oostindiſche Maatſchappij en die van dat Rijk ontſtaan. Vijf jaaren laater bekwam hij, op aanprijzing van Koning WILLEM DEN III, de aanzienlijke waardigheid van Raadpenſionaris van *Holland*, en kort daar naa, door die zelfde veel vermogende voorſpraak, het Groot-Zegelbewaarderſchap, nevens het Stadhouderſchap der Leenen van *Holland*. Niet vreemd was het, derhalven, dat, in het berugte geſchil, over het zenden der Nominatie van Schepenen van *Amſterdam* aan zijne Majeſteit, terwijl dezelve uitlandig was, in den Jaare 1690 voorgevallen, de Heer HEINSIUS de zijde van den Stadhouder hieldt. Naa dat hij, in dat zelfde jaar, als een van de Gemagtigden der Staaten, in de Haagſche Bijeenkomst was verſcheenen, wedervoer hem, eenigen tijd daar naa, in den Jaare 1693, eenige onaangenaamheid, ter gelegenheid dat de Dordrechtſche Oud-Burgemeester, SIMON VAN HALEWYN, gelijk Wij op zijn Artikel verhaald hebben, verdagt van ongeoorlofde verſtandhoudinge met *Frankrijk*, den Raadpenſionaris beſchuldigde, aan zommigen kennis te hebben gegeeven, hoe het Franſche Hof, zints het overgaan van *Bergen* in *Henegouwen*, in *'s Graavenhage* aanzoek tot vrede hadt laaten doen; en alzo zich insgelijks aan verbodene gemeenſchap met dat Hof bezoedeld te hebben. De Heer HENSIUS, door de Heeren van't Hof, hier over ondervraagd, deedt

deedt deswegen wel geene bekentenis; doch zijne ontkenning was ook zeer flaauw. Naderhand kwam hij openlijk voor de zaak uit, in de Vergadering van *Holland*; doch voegde 'er nevens, dan niemand door hem in 't geheim was toegelaaten, dat Koning WILLIAM, in de hoedanigheid van Stadhouder. Nog eene andere ongeoorlofde geheimhouding leide de Heer HALEWYN den Heere Raadpenfionaris te laste, tevens ter kenmerke dienende van deszelfs gehegtheid aan den Prinfe van Oranje; zij beftondt hier in, dat wanneer ten Staatsvergaderinge was gehandeld, over de vermeerdering van 's Lands Zeemagt, met dertig Schepen, de Heer HEINSIUS, 't geen hij toen reeds wist, en behoorde geopenbaard te hebben, hadt verzweegen, dat *Engeland*, in deeze vermeerdering, zijn aandeel niet wilde draagen. De Burgemeester noemde dit een *blindhokken van Holland*. In den Jaare 1697 verfcheen de Raadpenfionaris, onder de Staatfche Afgevaardigden, op de Rijkswijkfche Vredehandeling. Van tijd tot tijd hadt hij, vervolgens, deel in de gewigtigfte Staatsbelangen, en was zijn invloed van zo veel gewigts, dat hij voor de oorzaak wierdt angezien, die verhinderde dat het Vereenigde Leger met het Franfche niet handgemeen wierdt, in den Jaare 1702, en, twee jaaren laater, het regelen van den Veldtogt met den Hertog VAN MARLBOROUGH aan hem was toevertrouwd. Toen, in den Jaare 1706, het Franfche Hof eenige heimelijke voorflagen van Vrede deedt, nam men den Raadpenfionaris, zo wel als de Regeering van *Amfterdam*, in den arm. De zoon van den beroemden Geneesheer HELVETIUS, van *Parijs*, alwaar hij thans woonde, herwaarts gekoomen, in den fchijn van een bezoek aan zijnen Vader, hieldt verfcheiden gefprekken, over dit onderwerp, met den Heer HEINSIUS, en ftelde hem brieven en boodfchappen ter hand van den Preident ROUILLÉ; gelijk hij ook, vervolgens, een Ontwerp, door de *Amfterdamfche* Burgemeesteren goedgekeurd, den Engelfche Staatsdienaaren toezondt. De punten, daar in vervat, werkte hij vervolgens uit, en bragt ze, ten getale van veertig, op 't papier. Men weet dat deeze onderhandelingen den Vrede niet ten gevolge hadden. HEINSIUS ontving hier over, van de Franfche Staatsdienaars, eenen Brief, opgevuld met bittere klagten over 't gedrag van de Afgevaardigden

den tot die onderhandeling. Van deeze en onzelbare andere Staatsbezigheden afgeſloofd, overleedt de Raadpenſionaris, op den 'derden Augustus des Jaars 1790, naadat hij, in zeer onrustige tijden, ruim dertig jaaren dat gewigtig Ampt bekleed hadt, en dus, meest JOAN VAN OLDENBARNEVELD, langer dan ooit eenige Raadpenſionaris, die vóór of na hem heeft geleefd. Men heeft aangemerkt, dat hij, gedurende 't leeven van Prinſe WILLEM DEN III, dien belangen ijverig zijnde toegedaan, zedert van maatregelen was veranderd, zonder daarom evenwel tot de Franschgezinde zijde over te hellen.

Zie WAGENAAR, *Vaderl. Hiſtorie.*

HEIRVAART. Dus noemde men, van ouds, eene zekere hulpbetooning, welke, geduurende de Graaflijke Regeering, de Nederlanders hunnen Graaven moesten toebrengen. Zij beſtondt in het leveren van een zeker getal Manſchap, welke, bij gelegenheid van het outſtaan van eenen Oorlog, moest worden opgebragt. De gewoonte is afkomſtig van de tijden, in welke de Graaven, hier te Lande, aan het gebied der Frankiſche Koningen nog onderworpen waren. Volgens de uitſtaande Wetten moesten, in het genoemde geval, de Graaven des Koning Leenmannen, in hun Graaffchap woonende, als mede de Ridders, oproepen tot het leveren van gewapende Mannen; dit noemde men *ter Heirvaart beſchrijven.* Zelf waren de Onedelen, of Gemeenen, tot deeze leveringe verpligt, die zich ook vervolgens tot de Steden uitſtrekte. Zints de Graaven, van hunne afhankelijkheid van uitheemſche Vorſten, ontſlagen waren, bleef deeze gewoonte ſtand houden, hoewel de grond niet meer beſtondt, op welken dezelve was ingevoerd. Zo veel voordeels vonden de Graaven, dikmaals in Oorlogen met nabuurige of wijd afgelegene Mogendheden ingewikkeld, bij deeze gewoonte, dat zij de buigzaame en geleidelijke Nederlanders, aan dit juk gewoon, gereedelijk overhaalden ter bewilliginge in eenige ſchikkingen, welke daar op gemaakt wierden. Dus bepaalde men, bij beſchreevene Handvesten, het getal der Manſchappen, welke, onder andere, de Steden tot eenen Krijg moesten opbrengen.

Volgens de vroegſte beſcheiden, deswegen voorhanden, moest *Haarlem* vierenzestig, doch *Leiden* ſlegts vijfentwintig man te velde brengen. Geduurende den *Arkelſchen Oorlog*, in 't begin der Vijftiende Eeuwe, wierden van *Amſterdam* honderdtwintig, van *Haarlem* tweehonderdvijftig, en van *Leiden* tweehonderd gewapenden gevorderd. Uit welke vermeerdering van hulpbenden wij mogen afleiden, de inkruiping der Graaven op de regten der Landzaaten; 't en zij men onderſtelle, dat met het toeneemend getal der Ingezeetenen, de hulpe, met hunne eigen bewilliging, is vergroot geworden. Doch, waarſchijnlijk, zal hier omtrent, allengskens, het zelfde misbruik zijn ingeſloopen, als met opzigt tot den tijd, geduurende welken de Landzaaten gehouden waren, den Graaven ten dienſte te ſtaan. Deeze verpligting bepaalde zich, in den beginne, tot het land hunner inwooninge, en duurde ſlegts éénen dag, in gevolge der gewoonte, om 's morgens uit te trekken, en 's avonds wederom thuis te zijn. Volgens de Frieſche Wetten, vorderde het Regt, dat de Vrije Friezen op geenen Heirvaart uittrokken, dan met de Ebbe uit, en met den Vloed wederom thuis. *It is riucht*, leezen wij bij SCHOTANUS, *dat dij frie Freſa oen nen Heerferd thoer forfara dan mitta Ebba wt, ende mitta floed op.* Ook bepaalden de zelfde Wetten de uitgeſtrektheid des togts *Oostwaarts tot aan den Wezer, en Westwaarts tot aan het Vlie.* Doch, uit inſchikkelijkheid van aart, en om den Landheeren te believen, wierden deeze paalen al vroeg en zeer dikmaals overſchreeden. Voorts was de Graaf gehouden, de kosten deezer Heirvaarten te draagen; alleenlijk met deeze uitzondering, dat de uitgetrokkene Manſchappen of uit eigen beurs, of van der Steden wegen van 't noodige verzorgd wierden, tot op derzelver aankomst op de algemeene Verzamelplaatze. Tot beſluit merken wij hier nog aan, dat wanneer de Graaven 's Lands Wetten en oude Gewoonten volgden, in 't uitſchrijven van eenen Heirvaart, zij alsdan gezegd wierden *rechte Herevaird* te gebieden; in onderſcheiding van een *onrechten*, of *onwettigen*, waar toe zij zeer dikmaals overhelden.

Zie MIERIS, *Charterboek*; *Handv. van Kennemerland*; SCHOTANUS, *Beſchr. van Friesl.* enz.

HEKE-

HEKERENS en BRONKHORSTEN; zie BRONKHORSTEN.

HELDER, (DE) een Dorp, op den Noordlijkſten uithoek van *Holland*, grenzende aan het vermaarde Zeegat *Texel*, dus genaamd naar het Eiland, 't welk, tegen over dit Dorp, aan de overzijde des Vaarwaters legt. Zints de verwijding der Zeegaten, en de meerdere ſlijting van den vasten Wal, door het aanſpoelende Zeewater, heeft dit Dorp, van tijd tot tijd, verſcheiden veranderingen ondergaan, en in zijne uitgeſtrektheid merkelijk nadeel geleeden. In den Jaare 1679 moest de Kerk meer binnenwaarts gezet worden, alzo de naderende ſtroomen haar met inſtorting dreigden. Van wegen de aangelegenheid deezes uithoeks, voor een aanmerkelijk gedeelte van Noordholland, en op dat het Zeegat, door verdere verwijding, bij elken vloed, niet meer Waters zou binnen laaten, en alzo den boezem der Zuiderzee nog hooger, dan nu dikmaals gebeurt, doen zwellen, hebben 's Lands Staaten, van tijd tot tijd, te deezer plaatze aanmerkelijke Zeeweeringen aangeleid; beſtaande in het leggen van zwaare Wierdijken, het inſlaan van Paalwerk, en het vullen der tusſchenruimten met Ballast of Kreblingſteenen, welke voormaals, bij geheele Scheepslaadingen, in groote menigte, uit *Noorweegen*, herwaarts plagten te worden aangevoerd. Daarenboven heeft men, hier en daar, Hoofden van lange en zwaare Paalen geſlagen, welke lijnrecht of met eenen bogt van den vasten Wal in Zee uitſteeken, om daar mede de kragt van den voorbijſnellenden ſtroom te breeken, en alzo het uitdiepen bij, en afſpoelen van den Wal te beletten. Nog onlangs heeft men hier eenige ſchikkingen ingevoerd, van welke men, voor 't Gemeene Land en den Scheepvaart, heilzaame uitwerkzels verwagt. In het Dorp ontmoet men een Gebouw, weleer door de Westindiſche Maatſchappije, bij derzelver eerſte oprichting, geſtigt; doch 't welk nu, zedert veele jaaren, tot eenen Herberg wordt gebruikt. De menigte van Zeevaareuden, welke, terwijl hunne Schepen op de Ree leggen, hier dikmaals aan Land koomen, veroorzaakt merkelijk vertier in dit Dorp, alwaar men bij de driehonderd Huizen telt; veele van welke bewoond worden van Straatsdavidſche en Groenlandſche Kommandeurs, of van

derzelver Stuurlieden en mindere Bevelhebbers. De *Helder* wordt met *Huisduinen*, een weinig van daar ten Westen gelegen, door éénen Leeraar bediend. Dit is ook het geval der Doopsgezinden, welke 'er eene Gemeente, als mede der Roomschgezinden, van den Aanhang der *Jansenisten*, die 'er eene Statie hebben.

Uit medegedeelde Berigten. Zie ook *Tegenw. Staat*, Deel VIII.

HELIUM. Dus noemden onze aloude Schrijvers den wijden en breeden Mond, met welken de vereenigde rivieren *Maas* en *Waal*, op de hoogte van 't Eiland *Walcheren*, weleer plagten in Zee te vallen. Of *Holland*, zo veel als *Heelland*, daar van zijnen naam ontleend hebbe, laaten wij over voor de zulken, die smaak vinden in dus gedwongene Naamsafleidingen.

HELLEVOETSLUIS, dus genaamd naar het nabij gelegen Dorp *Nieuw-Hellevoet*, in *Holland*, in 't Land van *Voorn*, is een zeer bekende Haven en Fort, van eene langwerpige gedaante, van buiten van eene Graft en Hoofdwal omringd, en van binnen voorzien van een Dok, tot eene bekwaame legplaats voor Oorlog- en andere Schepen. Van een klein gehugt, bij de uitwaterende Sluizen van deezen oord opgeslagen, is de Plaats tot haare tegenwoordige gedaante aangegroeid. Veel zal hier toe geholpen hebben, deels haare geschiktheid om dit gedeelte der Provincie tegen een vijandlijken aanval van den Zeekant te beveiligen; deels de bekwaame gelegenheid tot een spoedigen overtogt van daar na *Engeland*; deels, eindelijk, haare voegzaame ligging voor 's Lands Zeemagt, om aldaar te kunnen binnen loopen. Zeker is het althans, dat het aanleggen van een Dok, ter deezer plaatze, reeds in den Jaare 1636, bij 's Lands Staaten in overleg wierdt genomen. *Hellevoetsluis* heeft drie Poorten: ééne Landpoort, de *Brielsche* genaamd, en twee Waterpoorten; ter wederzijde van deeze leggen Batterijen, voorzien van zevenendertig Stukken metaalen Geschut, van twaalf tot zesendertigponders. Aan de Havenhoofden ziet men Paalen

van

van honderdtien voeten lang en ruim twee voeten over 't kruis dik. De overſnelle ſtroom, die hier met eene ſchroomlijke ſnelheid langs de Oevers ſchuurt, vordert zo zwaare en kostbaare Borstweering. De Schutſluis, aan 't einde der Haven in het Fort, achtenveertig voeten wijd, heeft twee ongemeen groote Vloed- en even zo veele Ebdeuren. De kunſtige Brug, welke daar over legt, wordt, met veele moeite, door middel van Raderwerk en Rollen, geopend en geſlooten. 's Lands Magazijn en Timmerwerf, de Logementen van de Heeren der Admiraliteit en der Gekommitteerde Raaden, en andere huizen, daar toe behoorende, ſtaan ter wederzijde van 's Lands Dok. 't Zijn meestal zeer ruime en fraaie Gebouwen, en dienen ten bewijze van 's Lands bloei en welvaart, in den tijd, toen zij geſtigt wierden. Men rekent dat op de Werf, zomtijds, wel zestienhonderd, zo Metaalen als Yzeren ſtukken Geſchut leggen. Van de Kerk, die redelijk fraai is, en door een eigen Leeraar wordt bediend, wierdt de eerſte ſteen geleid in den Jaare 1661, dooh het gebouw niet voor het Jaar 1685 voltooid. De ongunst diens tusſchentijds kan de oorzaak geweest zijn dier zammelinge. Voorts wordt het getal der huizen op ongeveer honderdenvijftig begroot. De Regeering beſtaat 'er uit een Schout, vijf Schepenen en eenen Sekretaris. Behalven den omſlag, welken 's Lands Gebouwen medebrengen, veroorzaakt hier merkelijk vertier het gedurig af en aan vaaren der Engelſche Paketbooten na en van *Harwich*. Woensdag en Saturdag zijn haare gewoone zeildagen.

Zie Tegenw. Staat.

HELLING, (HERMAN) vermaard om zijnen veel gewaagden aanſlag op *Amſterdam*, in den Jaare 1577, ten tijde als de Stad het nog met den Koning van *Spanje* hieldt. Het belang, welk 's Lands Staaten ſtelden, in 't winnen van eene vermogende Stad, hadt hun, reeds eenigen tijd, doen bedagt zijn op middelen, om haar van partij te doen wisſelen, en nog onlangs zeer naauw inſluiten. Doch vermids openbaar geweld geene uitwerking deedt, namen ze het beſluit, den list te baate te neemen. Het hooſdbewind des toelegs vertrouwden ze

ze aan HELLING, Kolonel over 't Voetvolk, nevens den vermaarden NIKOLAAS RUIKHAVER, den zelfden, welke *den Briel* hadt helpen bemagtigen, en van geboorte een *Amſterdammer*, doch, om zijne Staatsgezindheid, ter Stad was uit geweeken. Te zamen hadden ze onder zich tien Vaandels Knegten. Volgens 't plan moesten vier Vaandels zich te ſchepe, heimelijk, na de Stad begeeven, en de zes overige maaken, in den vroegen morgen van den drieëntwintigſten November, voor de Haarlemmerpoort te zijn. Dewijl het oogmerk alleen inhieldt, *Amſterdam* voor de Staaten te winnen, en geenzins om buit te maaken, deedt HELLING, vooraf, de zijnen zich ſchriftelijk verbinden, ingevalle zij der Stad meester wierden, geene plondering te zullen aanrigten. 's Daags vóór den beſtemden toeleg zondt HELLING zijnen Luitenant CIRCOURT, met nog acht kloeke gezellen, na *Amſterdam*, alwaar zij, mids hun geweer aan de Poort afleggende, wierden binnen gelaaten. Om geenen argwaan te verwekken, bragten ze den nacht in vrolijkheid door, met drinken, zingen en danzen. Met het aanbreeken van den dag begaven ze zich na de Haarlemmerpoort, vraagden hun geweer te rug, en gingen voorts na buiten. Hier ontmoetten ze eenige Knegten, behoorende tot de vier boven gemelde Vaandelen, in den nacht voor de Stad geraderd, en die nu, op of omtrent Droogbak, 't welk toen nog buiten de Stad lag, waren aan Land geſtapt. Men hieldt zich over en weder vreemd, kwam in geſprek, en eindelijk in woorden, die zo hoog liepen, dat de degens uit de ſcheden raakten. De Wagt van de Poort hier op toeſchietende, om hen te ſcheiden, ligtten ze het masker af. Men valt gelijkerhand op de Amſterdammers aan, doodt of verjaagt ze, ſtreeft na de Poort, en ſtraks na binnen, onder een ſchrikwekkend geroep van *Victorie! Victorie! Val aan, val aan! De Stad is ons!* Alle het Volk in de Schepen tradt nu aan land, en voegde zich bij de overige Vaandels. Op elk, die tegenſtand boodt, wierdt geſchooten, doch alle de anderen ongemoeid gelaaten. Onder het juichen van *Oranje! Oranje! de Stad is ons!* liepen de meeste Troepen na den Dam, terwijl eenigen ſtal hielden bij het Koornmeetershuisje op de Kolk, welk zij voor 't Stadhuis aanzagen. Op den Dam ontmoetten de Staatſchen merkelijken tegenſtand van de Burgers en Soldaaten, die aldaar de wagt hielden.

In-

Intusschen deedt HELLING niet weinig wonder het agterblijven der zes overige Vaandelen, tot dat hij vernam, dat ze, bij misverstand van den naam *Haarlemmerpoort*, voor welke zij beschеiden waren, zich vervoegd hadden voor de Poort te *Haarlem*. Onder den kloeken weerstand, dien hij binnen *Amsterdam* vondt, zondt hij, in allerijl, iemand na *Haarlem*, om zijn Volk te doen aanrukken. Doch, van wegen de overmagt, met welke hij te doen hadt, was hij niet in staat om post te houden. Langs den Nieuwendijk deinsde hij af, tot op de hoogte van de Oude-Haarlemmersluis, daar hij zich, zo goed hij konde, verschanste, in afwagting der zes Vaandelen. Ook zondt hij iemand na *Zaandam*, aan den Hopman VAN VLIET, die aldaar lag, om versterking; doch deeze kon niet besluiten, op eene mondelinge boodschap, dezelve toe te zenden. Om de Amsterdammers tot staan te brengen, deedt hij wijders eenige briefjes strooien, inhoudende dat het oogmerk zijner komste alleenlijk diende, om hen te herstellen in den ouden welvaart, over welks verval thans algemeen geklaagd wierdt; en indien elk zich stil hieldt, niemand eenig leed zou wedervaaren: daar, integendeel, ingevalle van wederstand, de Stad, aan plonderinge en vlamme, ten beste zou gegeeven worden. Kleine baate, egter, deedt dit alles aan HELLING en de zijnen. Het agterblijven van hulpe deedt den moed der Stedelingen rijzen; zij speelden nu op de Staatschen uit twee stukjes geschut, en troffen, met een derzelven, den Hopman HELLING derwijze, dat hij dood nedervіel. Dit bragt zulk eenen schrik onder zijn Volk, dat het, met verhaasten optogt, ter opene Poorte uit, na buiten vlugtte. RUIKHAVER, die in een huis eene wijkplaats hadt gezogt, wierdt aldaar ontdekt, door iemand, welke hem kende en een doodlijken haat toedroeg, en vervolgens in koelen bloede doorstoken. De veel gewaagde aanslag op *Amsterdam* liep hier mede geheel te leur.

Zie J. WAGENAAR, *Beschr. van Amsterdam*, Boek IX, en agter hetzelve, Bijlage Lr. B.

HEL-

HELMOND, een open Steedtje, in de Meierij van *'s Hertogenbosch*, ongeveer zeven uuren gaans ten Zuidoosten van de Stad van dien naam, aan 't Riviertje de Aa, gelegen. Geduurende de Spaansche Beroerten heeft het gedeeld in de rampen des Oorlogs, en zijne voornaamste sterkte verlooren. Hier en daar ziet men nog de overblijfzels van Stads Poorten. De Gragten zijn smal, en hebben geen ander water, dan 't geen, uit het gemelde Riviertje, in dezelve loopt. Het getal der huizen wordt op ongeveer drieëhonderdtwaehtig begroot. Het Kasteel, bij mangel aan onderhoud, is in een deerlijk verval. Het Klooster, eertijds het verblijf van adelijke Jonkvrouwen, wordt thans van bijzondere eigenaars bewoond. De Kerk der Hervormden, staande aan de Markt, is een ruim en staal Kruisgebouw, niet ontbloot van uitwendige en inwendige sieraaden. De Predikant, welke de Gemeente bedient, predikt ook in het nabuurig Dorp *Rixtel*. Gemeenlijk eenmaal 's jaars houdt de Klasis van *Peelland* hier eene zitting. De Linnenhandel en Weeverij is de hoofdbron van het bestaan der Ingezeetenen. De Admiraliteit van de Maaze heeft hier eenen Ontvanger der Licenten, nevens eenen Kontrarolleur.

Zie Tegenw. Staat.

HELMPOOTING, dus genaamd naar het pooten of planten van eene soort van lies of gras, *Helm* genaamd, 't welk aan den Zeekant, in verscheiden oorden onzes Vaderlands, met Duinen bezet, jaarlijks, met veel voordeel wordt te werk gesteld, om alzo eene zekere vastigheid te geeven aan 't gulle Land, en hetzelve tegen overstuiven te behoeden. Door dit middel behoudt men, ginds en elders, een vasten voormuur tegen de aanspoelende Zee, welke, op andere plaatzen, alwaar men deeze voorzorge niet gebruikt heeft, een aanmerkelijke gedeelte grouds heeft verslonden. Zie het Art. DUINEN.

HELSDINGEN, (HENRIK VAN) nevens eenen DIRK KANTER, beide *Utrechtenaars*, wisten, in den Jaare 1610, eene buitengewoone Regeeringsverandering in hunne geboorteStad te bewerken, in schijn van herstellinge van Stads Privilegien, doch, inder-

derdaad, meent men, om herſtelling te bekoomen in hunne eigen waardigheden, welke zij voormaals bekleed hadden, doch van welke zij nu, zints geruimen tijd, waren uitgeſlooten. Na merkelijke beweeging onder de Gemeente verwekt, en dezelve de wapens te hebben doen opvatten, ſtreefde VAN HELSDINGEN, met nog andere Gemagtigden, na het Stadhuis, en noodzaakte de Regeering tot het doen van afſtand, en om andere Leden in haare plaatze te verkiezen. Beiden wierden ſtraks tot Burgemeesters aangeſteld. Niet lang bleeven ze in 't bewind. De Raad van Staate verliet hen, nog in het zelfde jaar, van hunne waardigheid; om welke te rug te bekoomen, zij met anderen eene zamenzweering aangingen, om der nieuwe Regeeringe den voet te ligten. Doch vermids het ontwerp met geene genoegzaame geheimhouding was behandeld, kwam het ter ooren der Wethouderſchap. VAN HELSDINGEN en KANTER wierden hier op geſtraft met ballingſchap, en daarenboven de eerſte met verbeurdverklaaring van de helft, en de andere van alle zijne goederen. Zij begaven zich met 'er woon na *Amſterdam*, alwaar zij hunne dagen eindigden.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hiſtorie.*

HELST, (BARTHOLOMEUS VAN DER) een vermaard Schilder der voorgaande Eeuwe. Onder de Stukken, welke, op het Stadhuis van *Amſterdam*, van hem voorhanden zijn, munt inzonderheid uit, het overheerlijk tafereel op de Groote Krijgsraadskamer. Het verbeeldt een Korporaalſchap teerende Burgers, uit de Kompagnie van den Kapitein KORNELIS JAN WITSEN, ter gelegenheid van het ſluiten van den Vrede met den Koning van *Spanje*, in den Jaare 1648. Naast het ſpreekend beeld des Kapiteins ziet men dat zijns Luitenants JOHAN VAN WAVEREN, in de houding van gelukwenſchinge met die blijde gebeurtenis. Volgens 't verhaal van zommigen, zouden, voor afzonderlijke gedeelten van dit Schilderſtuk, 't welk nooit zonder verwondering, met verbaasdheid gemengd, kan beſchouwd worden, meermaalen zeer aanzienlijke ſommen geboden zijn. Wijders hangt nog, van den zelfden Meester, een uitvoerig Stuk voor den Schoorſteen

ſteen, in de Groote Zaal van de Handboogsdoele, thans den Herberg de Doele, op den Singel op de Garnaalemarkt. Des Schilders broeder was hier Kastelein: waarom dezelve veelal de Doele van VAN DER MELST genoemd wierdt.

Zie HOUBRAKEN en WAGENAAR, *Beſchr. van Amſterdam.*

HEM, een Dorp in 't Noorderkwertier van *Holland*, in *Dregterland*, voert, te gader met *Venhuizen*, wier Bannen aan elkander paalen, den naam van *Stede*, volgens gifte van Hertog WILLEM VAN BEYEREN van den Jaare 1414, en geniet, als zodanig, eenige Voorregten. Van de drieëndertig Vroedſchappen der Stede woonen zeventien te *Hem*, en zestien te *Venhuizen*. Ieder Plaats heeft twee Burgemeesters. Van de zeven Schepenen worden, jaar om jaar, uit de Dorpen vier en drie verkoozen, nu uit het een, dan uit het ander. Het Dorp *Hem* legt in de Korte Streek, in eene rije van zeshonderd Roeden, aan weerkanten met Huizen bebouwd. Voor veertig jaaren wierdt het getal van deeze op honderdnegenëndertig begroot.

HEMELAAR, (JAN) gebooren in *'s Graavenhage*, en naderhand Kanunnik te *Antwerpen*. Al vroeg toonde hij zijne verhevenheid boven den kwaaden ſmaak zijner Eeuwe, alzo hij zich meer toeleide op de beoeffening der beſchaafde Letterkunde, dan op de Schoolſche twisten en diepzinnigheden, welke toen nog bij veelen geagt wierden het karakter van een geleerd Man te vormen. Hoewel de juiste tijd zijner geboorte niet bekend is, moet dezelve zijn voorgevallen een goed ſtuk vóór het einde der Zestiende Eeuwe; alzo hij, in den Jaare 1600, eene reize na *Rome* ondernam. Hij was de vriend en leerling van den vermaarden JUSTUS LIPSIUS, die, in zijne *Brieven*, met lof van hem gewaagt, en zijner geleerdheid en goeden ſmaak een heerlijk getuigenis geeft. In laateren tijd was hij een vriend van HUGO DE GROOT, wien hij, in een Latijnsch Vaers, met deszelfs ontkooming uit de Loeveſteinſche gevangenisſe, geluk wenschte. Zes jaaren vertoefde hij te *Rome*, hebbende zijnen om-

intrek in het paleis van den Kardinaal CESI. Gedurende zijn verblijf aldaar hieldt hij eene Lofrede op Paus CLEMENS DEN VIII. Zo veel genoegen gaf dezelve, ook ten Pauslijken Hove, dat hem, tot loon daar van, de keuze wierdt gegeeven, tusschen het Opzienersampt over de Vatikaansche Boekerij en eene voordeelige Kerkelijke bediening. Hij verkoos het laatste, doch vergenoegde zich met eene Kanunnikdij in de Bisschoplijke Kerk te *Antwerpen*.

HEMELAAR was de Moederlijke Oom van den beroemden JAKOB GOLIUS, eertijds Hoogleeraar in de Oosterſche Taalen te *Leiden*, en bekend genoeg door zijn *Arabisch Woordenboek*. Veele moeite deedt hij om zijnen Neef over te haalen tot de Gemeenschap der Roomsche Kerke, zo als hem gelukt was omtrent diens broeder PIETER GOLIUS, welke, zints zijn achtste jaar, ten zijnen huize was opgevoed. Kleine moeite kostte hem hierom deeze verandering van Godsdienst.

't Is bekend dat de Hoogleeraar JAKOB GOLIUS, om zich in de kennis der Oosterſche Taalen verder te oeffenen, eene reize door het Oosten hadt gedaan. De zelfde zucht beheerschte ook zijnen broeder PIETER, en deedt hem gelijken togt onderneemen. Naa den naam van CELESTINUS VAN ST. LEDUINE aangenomen, en een goed getal jaaren zijn verblijf op den Berg *Libanon* te hebben gehouden, begaf hij zich na *Rome*, alwaar hij tot Hoogleeraar in de Oosterſche Taalen wierdt aangeſteld. Hier bragt hij het boekje van THOMAS A KEMPIS in de Arabiſche Taale over. Op den ouderdom van vierenzeventig jaaren bekroop hem de zucht om Geloofsbekeerlingen te maaken, en ondernam hij, ten dien einde, eene reize na de Kust van *Malabar*. Ondanks het verſchil van Godsdienst, ſchijnen de broeders GOLIUS in goede vriendſchap geleefd te hebben. 'Er is nog een Brief voorhanden, door PIETER GOLIUS aan zijnen broeder JAKOB geſchreeven, op zijne Reize door het Oosten, waar in hij hem zijnen dank betuigt, voor het goed onthaal, welk zijne Brieven van Voorſchrijvinge hem in *Aſie* bezorgd hadden.

Zie BAYLE, *Dict. Crit.*

HEMELUM, een oud Dorp, in *Friesland*, in de Grietenij *Hemelummer-Oldevaart*, in 't Kwartier van *Westergo*. Weleer ſtondt hier een aloud adelijk Slot of Stins, van het geſlagt der HOPPERS, waar uit de vermaarde JOACHIM HOPPERUS afkomſtig was. Ook hadt men hier, in overoude tijden, een beroemd Benediktijner Klooster, van *Stavoren* derwaarts overgebragt, naa dat, ter deezer Stede, het *St. Odulphus-Klooster* door de Zee was ingezwolgen. Van hier dat de Abten zich ſchreeven *door Gods hermhartigheid Abt van* Stavoren *te* Hemelum. Volgens UBBO EMMIUS behoorde dit onder de rijkſte Kloosters van *Friesland*. Zints de verandering van Godsdienst, heeft men de goederen en inkomſten deezes Kloosters, gedeeltelijk, gebruikt tot den opbouw van 's Lands Hoogeſchoole te *Franeker*.

Zie WINSEMIUS en SCHOTANUS.

HEMELUMMER-OLDEVAART, met *Noordwolle*, eene Grietenij in *Friesland*, in het Kwartier van *Westergo*, de achtſte en op één na de laatſte in rang. Behalven de drie Steden, *Stavoren*, *Workum* en *Hindelopen*, leggen in deeze Grietenij de volgende negen Dorpen: *Hemelum*, *Koudum*, *Warns*, *Scharl*, *Molquern*, *Oldega*, *Nijega*, *Elahuizen* en *Koldevolde*. Zeer waterrijk is deeze Grietenij, tot merkelijk voordeel van den binnenlandſchen Scheepvaart, en van den verſchen Vischvangst, vooral van zeer ſmaakelijke *Baars*. Nog verſcheidene andere Wateren of Meirtjes plagt men 'er voor deezen te ontmoeten, die zedert droog gemaakt, en in uitmuntende Wei- en Bouwlanden zijn veranderd. Eenige groote Stinzen, welke men 'er, in oude tijd vondt, zijn meest geſlegt, en alleen in het vermaaklijk Dorp *Koudum* daar van eenige overblijfzels te vinden.

Zie WINSEMIUS, *Kronijk van Friesland*.

HEMERT, (NEDER-) in onderſcheiding van *Op-Hemert*, is een Dorp en Heerlijkheid, leggende aan de Maaze, op een Eilandtje, *de Hemertſche Waard* genaamd, en vermaard om de neder-

nederlaage, welke, in den Jaare 1061, aan Graave FLORIS DEN I, nabij hetzelve, door de Keizerlijken, die hem in den ſlaap overvielen, wierdt toegebragt. Voor deezen behoorde de Heerlijkheid aan den Ridder FREDERIK TURK, Zoone van den Ridder LUBBERT TURK, die, in den Jaare 1586, te *Utrecht*, wierdt verſlagen. Van wegen de gelegenheid der plaatze heeft men aldaar eenige Vestingwerken opgeworpen, waar binnen eene kleine Bezetting legt. Midden in het Dorp ſtaat een oud zwaar Kaſteel met verſcheiden Torens.

HEMERT, (OP-) een Dorp en Heerlijkheid, in den *Bommelerwaard*, aan den Waaldijk, hebbende, zo wel als *Neder-Hemert*, zijnen eigen Leeraar.

HEMERT, (JOHAN VAN) Burgemeester van *Deventer*, en van wegen die Stad Afgevaardigde ter Algemeene Staatsvergaderinge, was een der vierentwintig Regters van de Heeren JOHAN VAN OLDENBARNEVELT, ROMBOUT HOGERBEETS en HUGO DE GROOT.

HEMMIUS, (FRANCISCUS) Advokaat, en Lid der zamenverbondene Edelen, moest, om zijne liefde voor de Vrijheid, het Vaderland verlaaten, bij vonnis van den Vrijheidhaatenden ALVA. Hij hadt in huwelijk eene Frieſche Adelijke Jonkvrouw, HIELK OORTZEMA, die, naa 's Mans overlijden, hertrouwde, met WYBE GROUSTENS, Grietman van *Menadumadeel*

Zie J. TE WATER.

HEMPENS, een Dorp, in *Friesland*, in het Kwartier van *Oostergo*, en meer bepaaldelijk in het Zuidlijk gedeelte der Grietenije van *Leeuwaarderadeel*. Volgens SCHOTANUS wierdt de tegenwoordige Kerk der Hervormden, weleer, geſtigt, door twee Zusters, uit het Geſlagt van HIDDEMA, en voorts aan ST. MARTEN gewijd. Een nabuurig Meirtje, het *Hempenser-Meir* genaamd, is, naa vooraf bekoomen Oktrooi van 's Lands Staaten, voor weinige jaaren, op kosten van een

viertal Burgers en Kooplieden van het Frieſche Vlek *Makkum*, droog gemaakt, en in goede Wei- en Bouwlanden veranderd.

HENDENESSE, *Hedenesſe*, of hoedanig men ook deezen naam verkieze te ſchrijven (want men ontmoet daar in eene groote verſcheidenheid, zo als te zien is bij den Heer J. WAGENAAR) was, van ouds, hoogstwaarſchijnlijk, de ſcheiding tusſchen *Zeeland* en *Vlaanderen*, heden ten dage bekend bij den korter naam van *de Hont*, misſchien bij verkorting van *Hontenisſe*, zo als men, eertijds, ook dit woord ſchijnt geſpeld te hebben. Zie dit alles breedvoeriger bij

J. WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* D. III. bl. 251. in de *Aant.*

HENDRIK-IDO-AMBAGT, met een Dorp van dien naam, gelegen in den *Zwijndregtſchen Waard*, in Zuidholland; dus genaamd naar eenen HENDRIK IDO, die, in den Jaare 1331, deeze Landſtreeke in Dijk gebragt heeft. Meer dan eene Eeuw, zints dien tijd, is het geſlagt van dien naam vermaard geweest te *Dordrecht*, doch ſchijnt in de vijſtiende Eeuwe te zijn uitgeſtorven. Volgens de beste opgaaven zou het Ambagt bevatten driehonderdzesenveertig Morgens en vierhonderd Roeden Lands, honderdvijfenzeventig Huizen, nevens eenen Koorn- en eenen Cement of Trasmolen. Daarenboven vindt men hier verſcheiden Zoutkeeten. De Gemeente wordt 'er door eenen eigen Leeraar bediend. Op het *Huis Boucquet*, of liever op den grond, daar het tegenwoordige Heerenhuis ſtaat, zou de eerſte Bedijker deezer Heerlijkheid gewoond hebben.

HENGEL, een Dorp in *Gelderland*, onder het Landdrostampt en het Graafſchap van *Zutphen*, met Kerk en Predikant, ſtaande onder de Klasſis van *Zutphen*.

HENGELO, een Dorp, in *Twenthe*, onder het Geregt van *Delden*, hebbende eigen Kerk en Predikant, welke onder de Klasſis van *Deventer* behooren. Men vindt hier ook eene Gemeen-

meente van Doopsgezinden. Een oud adelijk Huis, welk in dit Dorp ſtaat, plagt, voormaals, meer aanziens te hebben, dan het tegenwoordig vertoont.

HENGIST en HORSA, broeders, twee vermaarde opperhoofden der *Saxers*, de eerſte van welke den tijtel van Koning voerde, die, omtrent het midden der Vijfde Eeuwe, een goed deel hunner onderzaaten, nevens eene menigte *Friezen*, na *Britannie* overvoerden, en aldaar zeer aanzienlijke veroveringen maakten. Veelen dier beide Volken vestigden zich, zedert, in dat Rijk. Niet onwaarſchijnlijk is de gisſing van zommigen, dat, in deeze Landverovering, de reden en oorſprong moet gezogt worden der merkwaardige overeenkomst tusſchen de Engelſche en de aloude Frieſche Taale.

HENNAARD, een Dorp in *Friesland*, in het Kwartier van *Westergo*, met Kerk en Predikant. Het heeft zijnen naam gegeeven aan de

HENNAARDERADEEL, (*Grietenije*) eene heerlijke landſtreek, wegens de vrugtbaarheid van uitmuntende Bouw- en Weilanden. In het Kwartier van *Westergo* bekleedt deeze Grietenij in rang, de vijfde plaats, en bevat de volgende twaalf Dorpen: *Hennaard*, *Tiens*, *Lutkewirum*, *Oosterend*, *Waaxens*, *Kubaard*, *Wommels*, *Hijdaard*, *Welsrijp*, *Bolsum*, *Spannum* en *Euens*. De tegenwoordige Grietman is de Hooggeboorene Heer Jr. BINNERT PHILIPS ÆBINGA VAN HUMALDA.

HENRIK; een naam, dien verſcheiden Keizers en Koningen gevoerd hebben. Wij zouden buiten ons Beſtek treeden, indien wij alle hunne verrigtingen verhaalden Ons Plan brengt mede, deeze Vorſten te doen kennen, in zo verre dezelve tot ons Vaderland eenige betrekking gehad hebben; ten einde om alzo onze Leezers te doen opmerken, het groot belang, welk, al vroeg, de magtigſte Mogendheden van Europa geſteld hebben in de thans Verééнigde Gewesten, of althans in eenige van dezelve: om, langs dien weg, de oorſpronklijke waarde en aangelegenheid der Landzaaten te doen kennen. Op de Lijst der Vorſten,

ſten, welke wij bedoelen, koomt, in de eerſte plaats, in aanmerking,

HENRIK DE II. (*Keizer*) Hij kwam aan die hooge waardigheid in den Jaare 1005, ten tijde als de moedige *Friezen* hunne vrijheid en onafhanklijkheid zogten te handhaaven tegen DIRK DEN III, *Graaf van Holland*, die toen nog minderjaarig was. Om hem, of liever zijne Moeder LUTGARD, in het plan ter overheeringe de hand te bieden, deedt de Keizer eene Vloot uitrusten; hij beſloot daar toe, uit hoofde zijner naauwe betrekkinge tot den jongen Graave, van wiens Moeder hij eene Zuster in huwelijk hadt. Hij dwong hen, inderdaad, tot onderwerpinge, doch niet langer, dan geduurende het leeven van LUTGARD. In weerwil deezer bloedverwantſchap verklaarde naderhand de Keizer den Oorlog aan zijnen Neeve, ter gelegenheid als deeze geoordeeld wierdt, te *Dordrecht*, door het heffen van Tollen, zijne magt misbruikt te hebben. Van zijn gezag over een gedeelte deezer Gewesten vertoonde hij een blijk, in zijn gunstbewijs aan BOUDEWYN DEN IV, *Graave van Vlaanderen*, aan wien hij het Eiland *Walcheren*, en, volgens zommigen, nog andere Zeeuwſche Eilanden, als een Rijksleen, opdroeg. Hij overleedt in den Jaare 1026.

HENRIK DE III, (*Keizer*) Kleinzoon van den voorgemelden, en opvolger van zijnen Vader KOENRAAD DEN II, bevondt zich te *Utrecht*, ter vieringe van het Pinxterfeest, nevens zijnen Vader, ten tijde als deeze aldaar zijne dagen eindigde. 's Vorſten ingewanden wierden ter aarde beſteld in de *St. Martens-Kerk*: waarom dezelve, door HENRIK DEN III, begiftigd wierdt met verſcheiden landerijen, gelegen in den omtrek van de tegenwoordige Stad *Groningen*, welke, in den Keizerlijken Giftbrief, den naam van *Dorp* of *Steedje* draagt. Tot zo verre, derhalven, als mede tot eenige plaatzen in *Drente*, mede in de Gift begreepen, moet 's Keizers gebied zich toen hebben uitgeſtrekt. In den Jaare 1046 bevondt zich de Keizer, van nieuws, te *Utrecht*, om 'er het Paaschfeest te vieren. Geduurende zijn verblijf aldaar, deedt hij, aan de rivier de *Maaze*, eene aanzienlijke Vloot uitrusten, om te dienen tegen den Hollandſchen

Graaf

Graaf DIRK DEN IV, met wien hij thans in Oorlog was. De Vloot, voor *Dordrecht* genaderd zijnde, maakte zich meester van die Stad, welke, op Keizerlijk bevel, van Krijgsbezettinge wierdt voorzien. Vervolgens zakte de Vloot af na *Vlaardingen*, alwaar de Graaf zich thans bevondt. Ook deeze Plaats moest voor 's Keizers overmagt bukken. Naa het bemagtigen van deezen Oord van *Holland*, verliet de Keizer deeze Landen, en begaf zich na *Spiers*. Hier ontving hij, in den Jaare 1047, berigt van nieuwe vijandlijkheden van Graave DIRK: weshalven hij, andermaal, eene Vloot na *Vlaardingen* deedt afzakken, aan boord van welke de Keizer zich in eigen perſoon bevondt. Ongelukkig ſlaagde deeze togt. Van wegen het verre gevorderde Jaargetij, konden de Troepen, te lande, weinig uitvoeren. Daarenboven waren de Schepen van noodwendigheden zeer ſlegt voorzien. Een gemaklijke prooi wierden deeze van Graave DIRK. Om den ſchrik, hier door onder de gelande Troepen ontſtaan, was de Keizer genoodzaakt, met verhaasten optogt, de wijk te neemen na *Utrecht*, daar hij eer naauwer nood, en niet zonder een aanmerkelijk verlies, binnen kwam. *Dordrecht*, en bijkans alle 't overige, welk de Keizer den Graave afhandig hadt gemaakt, wierdt thans door deezen, met kleine moeite, vermeesterd. 's Keizers overlijden viel voor in den Jaare 1056.

HENRIK DE IV, (*Keizer*) was de Zoon en opvolger des voorgaanden, in den ouderdom van naauwlijks vijf jaaren. Al vroeg, egter, kwam hij aan 't bewind, ter gelegenheid dat de Keizerinne-Moeder, die de Voogdijſchap bekleedde, op vermoeden van onbetaamelijke gemeenzaamheid met den Biſchop van *Augsburg*, van de Regeeringe was afgezet. Op 't voorbeeld zijner Voorvaderen vierde hij, van tijd tot tijd, het Paaschfeest te *Utrecht*; daar hem, door listige en ſchraapzieke Hovelingen, misbruik maakende van 's Keizers jeugd en onervarenheid, veele gunstbewijzen wierden afgetroond. Ook wist de Biſchop van *Utrecht* zich deeze zelfde gelegenheid ten nutte te maaken, om aan zijne Kerke, door den jongen Keizer, verſcheiden Landerijen te doen afſtaan, welke, zo als hij voorgaf, door eenige Hollandſche Graaven, der *Utrecht-*

ſche Kerke onregtvaardig ontweldig waren. Daarenboven bevestigde de Keizer BOUDEWYN DEN V in het Regt op de Zeeuwſche Eilanden, aan zijnen Vader, door Keizer HENRIK DEN II, opgedraagen. Zijne mildheid, in 't wegſchenken van landerijen, deedt hem, eindelijk, aan HENRIK DEN DIKKEN, Graave van *Saxen*, het Markgraafſchap van *Friesland*, bij wijze van Leengoed, afſtaan. Zijne ſlapheid in 't bewind, of de weinige prijs, dien hij ſtelde op de handhaaving zijner heerſchappije, kan de reden geweest zijn, dat hem het ongeval bejegende, de Opſtand zijns Zoons tegen hem, in 't laatſte gedeelte zijns leevens, welk afliep in den Jaare 1106.

HENRIK DE V. (*Keizer*) Kort naa zijne verheffing op den Keizerlijken troon, ſloot hij een Verbond met den Hollandſchen Graave FLORIS DEN II, raakende het Graafſchap *Vlaanderen*, het Eiland *Walcheren* en de Eilanden *Bewester-Schelde*. Op *Vlaanderen* meende de Keizer eenig regt te hebben, gelijk de Hollanders op de gemelde Eilanden. In of omtrent het Jaar 1108 wierdt dit Verbond getroffen; doch, of en welke Krijgsverrigtingen daar van het gevolg waren, vinden wij niet aangeteekend. Van geen langen duur was deeze verbintenis, tuſſchen den Keizer en de Hollanders. Naa het overlijden van Graave FLORIS, kwam, voor eenen tijd, het bewind aan deszelfs Weduwe PETRONELLA. Deeze, eene Vrouw van mannelijken moed, was de Zuster en ſtondt in de belangen van LOTHARIUS, Hertog van *Saxen*, met welken de Keizer, bij aanhoudenheid, overhoop lag. Dit hadt ten gevolge, dat HENRIK DE V, een Leger hebbende op de been gebragt, daar mede, in den Jaare 1124, eenen inval in *Holland* deedt, en, hoewel niet dan ten koste van merkelijke moeite, de moedige Voogdeſſe des minderjaarigen Graafs noodzaakte, haare afhanklijkheid van 't Keizerrijk te erkennen. De Keizer ſtorf, in 't volgende jaar, te *Utrecht*, en hadt tot opvolger den zelfden LOTHARIUS, met welken hij geſtadig in oumin geleefd, en wiens Zuster en Neef hij vijandig hadt aangetast.

HENRIK DE III, *Koning van Frankrijk.* Naa dat onze kloeke Voorouders den ſlap gewaagd hadden, om het Spaanſche juk

van

van den halze te ſchudden, vorderde hun belang, uit te zien na onderſtand, om hun daarin de behulpzaame hand te bie. en. Natuurlijk viel, onder de Europiſche Mogendheden, in de eerſte plaats, het oog op *Engeland*, hoewel 't hier niet ontbrak aan dezulken, wien 't hart, ten dien einde, na *Frankrijk* helde. De ongelukkige uitſlag des aanzoeks, in het eerstgenoemde Rijk, deedt 's Lands Staaten zich tot Koning HENRIK DEN III wenden. Gereedelijk beſloot men hier toe, zints Prins WILLEM DE I berigtte, van dien Vorst verſtaan te hebben, dat de aanzoek ten zijnen Hove beter dan in *Engeland* zou zijn uitgevallen. Van toen af aan, ('t was in den Jaare 1576) tradt men met den Koning in onderhandelinge; die, evenwel, nu geenen voortgang hadt, maar, in den Jaare 1581, hervat wierdt met 's Konings Broeder, den Hertog VAN ANJOU, met wien men een Verdrag ſloot, bij 't welk, onder andere, bedongen was, aan de zijde der Staaten, dat de Hertog zijnen Broeder zou beweegen om den Staaten bij te ſtaan, in het voeren van Oorlog tegen *Spanje* en alle andere vijanden. Met eene algemeene belofte des Konings, van hulp te zullen verleenen, zo dra de geſteldheid zijns Koninkrijks het zou gedoogen, moest men thans, hoewel met tegenzin, hier te Lande, zich vergenoegen. Naa 's Hertogs overlijden, in den Jaare 1584, vervoegden zich, andermaal, de Algemeene Staaten aan Koning HENRIK, om aan hem de Opperheerſchappij deezer Landen op te draagen; waar bij gevoegd wierdt een verzoek, naa 't ontijdig einde van Prinſe WILLEM DEN I, om een agtbaar perſoon herwaarts te zenden, welke 's Prinſen plaats bekleeden konde. Doch geene andere uitwerking hadt thans het Gezantſchap, welk deeze aanbieding deedt, dan 's Konings antwoord, eer hij zich verder verkoos in te laaten, vooraf den toeſtand der Nederlanden naauwkeuriger te zullen doen onderzoeken, door iemand, welken hij, met de Nederlandſche Gezanten, herwaarts deedt vertrekken. De Franſche Gezant PRUNEAUX, naa gehoor gehad te hebben bij de Algemeene Staaten, ſprak vervolgens met die van *Holland* en *Zeeland*, aan welke hij, van zijnen Meester, afzonderlijken last hadt. Hier herhaalde hij des Konings gezindheid, om de Nederlanden in 't algemeen te willen beſchermen; doch voegde 'er nevens, hoe dezelve de beide Gewesten zou willen aanvaarden,

en voor dat het ſtaatelijk Gezantſchap, boven vermeld, na *Frankrijk* reisde, hadt hij den Prinſe tien of des noods twintig Vaandels Knegten aangebooden; welke aanbieding, egter, beleefdelijk wierdt van de hand geweezen. In 't vervolg, toen de Handel, met Koning HENRIK DEN III, vrugteloos was afgeloopen, zouden de Staatſchen gaarne eenige hulptroepen van hem hebben overgenomen; doch de toeſtand zijner zaaken liet thans niet toe, door hulpbetooning aan anderen, zijne eigen magt te verzwakken. Eenen gunſtigen keer namen, zedert, de zaaken der Verëénigde Gewesten. Koning HENRIK deedt, eerlang, aanzoek bij de Staaten om geld en manſchap. Beiden wierden hem bezorgd. Reeds in den Jaare 1591 maakten zij honderdduizend Guldens aan hem over, en zonden, in 't volgende jaar, twintig Vaandels Knegten. Telkens wierdt deeze hulpbetooning herhaald, in de Jaaren 1593, 1595 en 1596. 's Konings omhelzing van den Roomſchen Godsdienst was, inderdaad, den Algemeene Staaten tegen den borst; doch, ter voorkominge van nadeelige verwijderinge, droegen dezelve zorge, dat de Leeraars, hier te Lande, van deeze Godsdienstveranderinge, op den predikſtoel, geene aanſtootelijke melding maakten. En, zeker, moet het misnoegen, in de Nederlanden, over deezen ſtap opgevat, geene zeer diepe wortels geſchooten hebben, maardien zij, ter gelegenheid van een Verbond, door Koning HENRIK met *Engeland* geſlooten, niet alleen daar aan deel namen, maar zelf een afzonderlijk Verbond met hem aangingen, waar bij de Koning zich tot onderſtand verpligtte, zo ras zijne zaaken zulks zouden toelaaten. 't Was ingevolge deezer naauwe verbintenisſe, dat wanneer HENRIK DEN IV, door den Koning van *Spanje*, met welken hij in Oorlog was, de Vrede wierdt aangebooden, hij daar van kennis gaf aan de Staaten, met betuiging, in de onderhandeling hunne belangen niet te zullen uit het oog verliezen. Doch de Staaten toonden hier over klein genoegen. Uit vreeze, dat indien *Frankrijk* met *Spanje* ſloot, zij zelve alle het geweld des Oorlogs zouden op den halze hebben, deeden ze al wat zij konden, om HENRIK in Oorlog te houden; hem, ten dien einde, vermeerdering van hulpe, zo in Volk als Schepen, aanbiedende, door een Gezantſchap, 't welk bekleed wierdt door JUSTINUS VAN NASSAU en JOHAN VAN OLDENBARNEVELT.

De

De laatſte voerde 't woord, in 't gehoor, welk zij bij den Koning hadden. Met een verſtandig overleg zogt hij zijner Majeſteit te beduiden, de grootheid des roems, dien dezelve thans zoude kunnen behaalen, door 't vernederen der Spaanſche grootharigheid. HENRIK gaf hier op tot antwoord, dat de nood hem drong tot Vrede; doch verzekerde tevens, niet te zullen afwijken van 't geſlootene Verbond, maar veeleer volharden in de aangegaane vriendſchap. Hij voegde 'er nevens, ten blijke van de opregtheid zijner betuigingen, de Staaten te willen ondersteunen met twee Miljoenen en negenhonderdduizend Guldens, te ſchieten in den tijd van vier jaaren, onder ſchijn van te zullen dienen ter aflosſinge van opgeſchootene penningen, zonder evenwel ooit de teruggave deezer penningen te zullen vorderen. Nog een ſtap verder ging de edelmoedige Vorst. Hij gaf den Gezanten, of liever afzonderlijk aan den Heere VAN OLDENBARNEVELT, last, zijnen Meeſteren te verklaaren, dat dezelve, ten allen tijde, van 's Konings beste Volk van Oorlog in dienst zouden mogen neemen. Met deeze gerustſtellende verzekeringe vertrokken de Gezanten uit *Frankrijk*, zonder zich verder te verzetten tegen den Vrede met *Spanje*, die, tusſchen de beide Koninkrijken, omtrent deezen tijd geſlooten wierdt.

Niet lang hieldt het aan, of Koning HENRIK vertoonde de ſpreekende blijken van de opregtheid zijner betuigingen. In den jaare 1599 gaf hij verlof aan de Staaten, om in zijn Rijk te mogen werven, eene bende van tweeduizend Voetknegten en eenige Ruiters; ondersteunende hen nog daarenboven met eene ſomme van vijfhonderdduizend Guldens, welke men thans, hier te Lande, ten uiterſte benoodigd was. Waar bij nog kwam, dat hij, om den Spanjaarden, buiten openbaaren Oorlog, afbreuk te doen, zijnen Onderdaanen den Koophandel op *Spanje* genoegzaam verboodt. Om de banden van onderlinge gemeenſchap nog vaster toe te haalen, gaf hij den Staaten verlof, ten zijnen Hove, eenen gewoonlijken Agent te mogen houden. FRANÇOIS AARSSENS, Zoon van den Griffier KORNELIS AARSSENS, was de eerſte, welke deezen post waarnam.

Van merkelijken duur, en van geene kleine nuttigheid voor den Staat der Verééнigde Gewesten, was deeze naauwe verbin-

tenis

tenis met *Frankrijk*. Eenige verkoeling van vriendſchap ontſtondt 'er, aan de zijde des Konings, in de Jaaren 1606 en 1607. Zonder medeweeten van HENRIK DEN IV, hadden de Staaten eene onderhandeling begonnen met *Spanje*, over Vrede of Beſtand. Tuſſchen het laatstgemelde Koninkrijk en *Engeland* was thans iets gaande, waardoor de heerſchappij over de Nederlanden, ligtelijk, aan dat Rijk konde koomen. Koning HENRIK, hier van de lucht gekreegen hebbende, en om dit oogmerk te verijdelen, liet, door den Gezant AARSSENS, bij gelegenheid als deeze eenen keer na den *Hage* zoude doen, aan de Staaten vraagen, of zij, met behulp hunner nabuuren, zich in hunnen tegenwoordigen ſtaat konden handhaaven? Voorts, of zij eenige hoop en uitzigt hadden op Vrede, en, om dien te bekoomen, 's Konings hulp zouden noodig hebben? En eindelijk, welke voordeelen zij den Koning dagten toe te ſtaan, ingevalle hij aan *Spanje* den Oorlog verklaarde; en of zij, zich werpende in de armen zijner Majeſteit, de vrije oeffening van den Roomſchen Godsdienst zouden willen gedoogen? Dat Koning HENRIK thans niet afkeerig was van de heerſchappij over de Nederlanden, wordt, door veelen, uit deeze vraagen niet 't onregt afgeleid. AARSSENS keerde te rug, zonder antwoord op deeze vraagen, welke hij zeide niet te hebben durven voorſtellen. Integendeel deeden de Staaten zijne Majeſteit verzoeken, den jaarlijkſchen onderſtand vah één Miljoen, welken zij dus lang genooten hadden, tot drie Miljoenen te willen verhoogen. Koning HENRIK ſloeg dit niet af, maar gaf tot antwoord, dat de vermeerdering van hulpe aan de Staaten, van hunne zijde, moest gevolgd worden van meerdere believinge van den Koning. Veelligt ontſtondt deeze voorwaardelijke toezegging uit de berigten, welke, intuſſchen, tot den Koning kwamen, aangaande de onderhandeling der Staaten met *Spanje*, zonder zijn medeweeten. Thans ſloeg AARSSENS voor, eenen keer na den *Hage* te willen doen, om te bewerken, dat, buiten 's Konings weeten, niets beſlooten wierdt; als mede, de voorheen gemelde vraagen thans te willen voorſtellen. In 't een en ander bewilligde zijne Majeſteit, en ſchonk, op dien grond, eenen onderſtand van zeshondduizend Guldens, mids de Staaten met *Spanje* geenerlei Verdrag aangingen, buiten

zijne,

zijne kennis. Nogthans ſlooten de Staaten eenen ſtilſtand van Wapenen, en gaven, eerst naa het tekenen van 't Verdrag, daar van kennis aan Koning HENRIK. Dit leide den grond tot eenige verkoelinge aan den kant van zijne Majeſteit, die nog toenam, zints in de Nederlanden wierdt verſpreid, dat de Koning van *Frankrijk* een voorneemen hadt om de Regeering deezer Gewesten te veranderen, en, door het inhouden van den Jaarlijkſchen onderſtand, de Staaten, uit verlegenheid, te noodzaaken om de Opperheerſchappij aan hem op te draagen. Ten uiterſte ebelgd toonde zich de Koning over dit gerugt; 't welk, evenwel, om verſcheiden redenen, niet van allen grond ſchijnt ontbloot te zijn geweest; onder andere, om zeker zeggen van 's Lands Advokaat VAN OLDENBARNEVELD aan den Gezant van zijne Majeſteit, inhoudende, dat indien men beſloot, de Regeering te veranderen, en van een onafhanklijken Staat een Vorſtendom te maaken, de Koning van *Frankrijk*, boven alle anderen, tot Oppervorst zou verkooren worden. Voor welk zeggen, inderdaad, geene reden was, indien, in 't hart van Koning HENRIK, niets van 't gemelde Ontwerp ware omgegaan.

Ondanks des Konings misnoegen op de Staaten, zondt hij, eerlang, na de Nederlanden, een plegtig Gezantſchap, aan welks hoofd de vermaarde Preſident JEANNIN geſteld wierdt. In zijne aanſpraak, ter Algemeene Staatsvergaderinge, betuigde hij des Konings misnoegen, over den handel met *Spanje*, buiten kennis van zijne Majeſteit, en in weerwil der goede dienſten, door den Koning beweezen; 't welk, zeide hij, van ondankbaarheid niet kon worden vrijgeſproken. Nogthans voegde hij 'er nevens, dat de Koning zijn Meester geen oogmerk hadt, de vriendſchap te breeken, maar 't zij de Staaten den Oorlog wilden voortzetten, of Vrede zogten, hun zijne hulp betoonen, of de hand zou leenen tot het bezorgen van een eerlijken Vrede. Onder de hand hadden de Franſche Gezanten last, om te werken op de bevestiging van 't gezag van Prinſe MAURITS, met OLDENBARNEVELD en den Griffier AARSENS in goed verſtand te leeven, en te maaken dat 'er geen verder Verdrag wierdt aangegaan met *Spanje*, buiten 's Konings medeweeten. Voorts moesten zij meer dringen op

her

het maaken van Vrede dan het voortzetten van den Oorlog, doch van 't ſluiten van een Beſtand zich afkeerig houden. De reden deezer afkeerigheid was, des Konings doelwit om de Spaanſche magt te vernederen, waar toe, zijns oordeels, Vrede of Oorlog beter kans gaf, dan een Beſtand, geduurende 't welk *Spanje* zich zou kunnen in ſtaat ſtellen, om, naa 't afloopen van hetzelve, den Oorlog met meerder wakkerheid door te zetten. Koning HENRIK, egter, bewilligde 'er in, zints de ſtaat van Oorlog hem was voorgeleid; in welken men, voorbedagtelijk, op eene looze wijze, de kosten van den Krijg zeer hoog geſteld hadt; om hem alzo te overtuigen van de onmogelijkheid, in de tegenwoordige ſchaarsheid van 's Lands Kas, zelf geholpen door 's Konings onderſtand, om den Oorlog gelukkig voort te zetten.

Intuſschen ſtelde HENRIK DE IV zijn Ontwerp niet ter zijden, om, naa dat 'er een Beſtand, tuſschen *Spanje* en de Algemeene Staaten, zou geſlooten zijn, zich in de Nederlanden een hoog gezag te doen opdraagen. Om dit oogmerk te bereiken, vondt hij geraaden, door middel van Jaargelden en Geſchenken, zich hier te Lande eenen aanhang te winnen. Hij kende den invloed van Prinſe MAURITS, en van den Advokaat VAN OLDENBARNEVELT. Hierom gaf hij zijnen Gezant JEANNIN last, den laatstgenoemden, op ſtaanden voet, een geſchenk aan te bieden van twintigduizend Guldens, en naa dat 'er Vrede of een veeljaarig Beſtand zou getroffen zijn, een Jaargeld van vierduizend Guldens. Aan Prinſe MAURITS moest hij, in dit geval, een Jaargeld van tienduizend Guldens toezeggen. Naar bevinding van zaaken mogt de Gezant ook aan andere perſoonen geſchenken doen en Jaargelden uitlooven. Graaf WILLEM VAN NASSAU wierdt, onder andere, bij naame genoemd. Om het Beſtand voort te zetten, deedt de Preſident JEANNIN, op 's Konings last, eene aanſpraak ter Algemeene Vergaderinge, in welke hij hetzelve ernſtig aanraadde. Ook liet de Koning, uit *Frankrijk*, eenen afzonderlijken Brief afgaan aan Prinſe MAURITS, om hem te doen afzien van zijnen weerzin tegen het Beſtand, 't welk hij, 't zij uit eigen belang, of door anderen daar tegen opgezet, uit alle zijne magt zogt tegen te houden. Merkelijk leniger wierdt die Prins, zedert het ontvangen van deezen Brief. Dit, als

mede

mede de gelukkig ſlaagende pooging van den Preſident JEANNIN, om Prins MAURITS met den Advokaat te verzoenen, bragt te wege, dat het Beſtand eerlang getroffen wierdt. Nevens den Engelſchen Koning, verklaarde zich HENRIK DE IV als Borg voor de onderhouding van 't Beſtand, welks duuring, gelijk bekend is, op twaalf jaaren wierdt bepaald. Met opzigt tot de Nederlanden was dit het laatſte bedrijf van Koning HENRIK DEN IV. Hij ging voort in het ondersteunen van de Staaten, met volk en geld. De Vorst maakte zich gereed om zich te ſtellen aan 't hoofd zijns Legers, beſtemd, naar men wil, om eenen inval te doen in de Spaanſche Nederlanden, en alzo ten voordeele der Staaten. Ook hadt hij aan derzelver Gezanten verklaard, niet ongezind te zijn, tot het ſluiten van eene nadere Verbintenisſe met de Staaten, welke hij *zijne beste vrienden* noemde. Eer hij te velde trok, hadt hij begeerte, om de Koningin, MARIA DE MEDICIS, die, geduurende zijn afweezen, het Rijksbewind zou oeffenen, openlijk te doen kroonen en ſtaatelijk binnen *Parijs* in te haalen. Op den veertienden Mai des jaars 1610 reedt hij uit, om de toebereidzels, welke, ten dien einde, gemaakt wierden, te bezigtigen. Onder 't rijden, door eene enge Straat, wierdt de Koets, in haaren voortgang, verhinderd door eene menigte rijtuigen. Dit bewoog 's Konings meeste gevolg, zich derwaarts te begeeven, om plaats te maaken. Van deeze gelegenheid bediende zich de ſnoodaart FRANÇOIS RAVILLAC. Op een der Koetswielen getreeden, dreef bij den Koning een lang tweeſnijdend Mes door 't hart: zodat hij, niets anders voortbrengende, dan *ik ben gekwetst*, ſtraks dood nederzeeg.

HENRIK VAN NASSAU, *Heer van Breda*, Zoon van ENGELBERT, bekleedde, in den aanvang der Zestiende Eeuwe, de Stadhouderlijke waardigheid in *Gelderland*, en maakte zich vermaard, zo door zijne heldhaftige Krijgsbedrijven, als door zijn huwelijk met CLAUDE, eenige Zuster en Erfgenaame van PHILIBERT VAN CHALON, Prinſe van *Oranje*; waar door hij het Prinsdom *Oranje* in het Huis van *Naſſau* heeft gebragt. Naderhand bekleedde hij de waardigheid van Stadhouder van *Holland*, en vervolgens die van Kapitein-Generaal. Hij overleedt

leedt in de Maand September des Jaars 1538, nalatende eenen Zoon, RENÉ VAN CHALONS, *Prins van Oranje*, welks erfgenaam vervolgens Prins WILLEM DE I wierdt. De Vader van deezen, Graaf WILLEM VAN NASSAU-DILLENBURG, was de Broeder van Graave HENRID VAN NASSAU.

HENRIK KASIMIR, *Graaf van Nassau*, was de Zoon van den dapperen Krijgsheld, Graave ERNST KASIMIR VAN NASSAU, Stadhouder van *Friesland*, *Groningen* en *Drente*, en van ANNA SOPHIA, Dogter van HENRIK JULIUS, Hertog van *Brunswijk*. Naa dat, in den Jaare 1631, Prins FREDRIK HENRIK hadt weeten te bewerken, dat het regt van Opvolginge, in de Stadhouderlijke waardigheid, aan zijnen Zoone, Prinse WILLEM, een kind van vijf jaaren, wierdt opgedraagen, nam, niet lang daar naa, de Provincie *Friesland* diergelijk een besluit, ten behoeve van Graave HENRIK. De Provincie van *Stad en Lande*, hier omtrent niet gekend zijnde door de Friesche Staaten, nam dit zo envel, dat zij, daar omtrent, voor als nog, tot geen besluit kwam. Zedert, gelijk ook te vooren, verzelde de jonge Graaf zijnen Vader te velde, en woonde het beleg van *Roermonde* bij, in den Jaare 1632. 't Is bekend, dat Graaf ERNST, het beleg om deeze Stad geslagen hebbende, terwijl hij de Loopgraaven bezigtigde, met eenen Musketkogel dermaate wierdt getroffen, dat hij 't, kort daar naa, bestorf. Nevens zijns Vaders Regiment, wierdt hem, terstond hierop, door de Staaten van *Friesland*, het daadelijk bezit van het Stadhouderschap hunner Provincie opgedraagen. Die van *Stad en Lande* kwamen nu ook tot andere gedagten, en erkenden hem voor hunnen Stadhouder. Zedert stelden de beide Gewesten één gemeen Berigtschrift, op 't welk hij in den Eed genomen, en waar in, onder andere, bedongen wierdt, dat hij voor niemand het regt van Opvolginge in zijne Ampten en Waardigheden zou mogen verzoeken. Want 'er verliep nog eenige tijd, eer het Stadhouderschap, in zijn geslagt, voor erflijk wierdt verklaard. Een yveraar schijnt hij geweest te zijn voor de Friesche Vrijheid. Althans vindt men aangetekend, dat wanneer, in den Jaare 1634, ter gelegenheid van geweldige beweegingen in dit Gewest, de Algemeene

Staa-

Staaten eenige Troupen derwaarts zonden, in schijn om de rust te herstellen, doch inderdaad om verandering in de Regeering te wege te brengen. Graaf HENRIK zo veel uitwerkte, dat de Troupen, volgens haare bestemming, niet na *Leeuwaarden* trokken, maar, in het Vlek *Makkum*, aan land stapten, en voorts in eenige Steden verdeeld wierden. Den meesten tijd zijns leevens sleet, Graaf HENRIK KASIMIR te velde, en woonde, onder Prins FREDRIK HENRIK, de belegeringen van verscheiden Steden bij. In die van *Brugge*, in den Jaare 1640, hieldt hij, tegen den vijand, eens en andermaal, een scherp gevegt. Op den zesden Julij dien jaars, bezig zijnde met het bestormen van een Fort, ontving hij, van een Pistoolschoot, in het agterhoofd, eene wonde, aan welke hij, acht dagen daar naa, overleedt. Zijn Broeder en opvolger, WILLEM FREDRIK, voerde het Lijk na *Leeuwaarden*, alwaar het staatelijk wierdt bijgezet.

HENRIK KASIMIR DE II, Zoon van WILLEM FREDRIK, Stadhouder van *Friesland* en *Groningen*, en van ALBERTINA AGNES, Prinsesse van *Oranje en Nassau*, Dochter van Prinse FREDERIK HENRIK, wierdt gebooren in *'s Gravenhage*, op den achtrienden Januarij des Jaars 1657. Bekend is het ongelukkig voorval, welk zijnen Vader, onverhoeds, uit het leeven rukte: te weeten, het onverwagt losgaan van een Pistool, 't welk, van hem beproefd wordende, hem dermaate in het hoofd trof, dat hij 't eerlang bestorf. Dit viel voor in den Jaare 1664. Reeds in den Jaare 1659 hadt dezelve toezegging ontvangen, voor zijnen Zoone, omtrent de opvolging in de Stadhouderlijke waardigheid, zo dra hem iet menschelijks zoude wedervaaren. Na het treurig voorval, wierdt deeze toezegging bekragtigd, door de Staaten van *Friesland*, aan den jongen Vorst, door het verleenen van een Lastbrief en Berigtschrift, op welke hij, in hun Gewest, het Stadhouderlijk bewind zou aanvaarden, zo dra hij den meerderjaarigen ouderdom zou bereikt hebben. Tot dien tijd toe zou hij staan onder voogdijschap van zijne Moeder. In dienst der Staaten van *Holland* hadt Graaf WILLEM FREDRIK eenige Krijgsampten bediend. De opvolging in dezelve hadt hij, niet lang vóór zijn overlijden, voor zijnen Zoone verzogt. Na zijnen dood herhaalden de Friesche Staa-

ten dit verzoek. Doch hier op kwam thans een weigerend antwoord, uit kragt eens Beſluits, bij die van *Holland* genomen, volgens 't welk, voortaan, van 't bezit van Krijgsampten zouden worden uitgeſlooten, alle de zodanigen, welke ze niet in eigen perſoon konden bedienen. Geduurende de minderjaarigheid van HENRIK KASIMIR hieldt deszelfs Moeder, eens en andermaal, een mondgeſprek met den Franſchen Gezant, Graave D'ESTRADES, over een Ontwerp, door deezen uitgedagt, om de Provincien *Friesland* en *Groningen* voor den Koning van *Frankrijk* te verzekeren; in zo verre, dat dezelve zich altoos naar de begeerte zijner Majeſteit zouden moeten ſchikken, en alzo, ter Algemeene Staatsvergaderinge, derzelver belangen in de hand werken. Niet anders, ondertuſſchen, dan eene liſtige Staatkunde, aan de zijde der Prinſesſe Weduwe, was deeze onderhandeling. Zij hadt, naamelijk, van de Franſche Kroon te vorderen, eene uitſtaande ſchuld van honderdduizend Guldens. Om aan deeze penningen te geraaken, geliet zij zich, als of de uitzigten van *Frankrijk* haar ter harte gingen. Doch zo ras begreep zij niet, dat hier toe voor haar geen kans was, of zij veranderde van maatregelen, en verklaarde zich tegen *Frankrijk*.

Op den ouderdom van vijftien jaaren leide HENRIK KASIMIR, in handen der Staaten van *Friesland*, den Eed af, in de hoedanigheid van hunnen toekoomenden Stadhouder; welke waardigheid, drie jaaren laater, in 1675, door de zelfde Staaten, gelijk ook door die van *Stad en Lande* en van het Landſchap *Drente*, in zijn Huis voor erflijk wierdt verklaard. In dit zelfde jaar tradt hij in 't huwelijk, met AMELIA, Vorſtinne *van Anhalt*, op den zestienden van November. Van wegen het hoog gezag, welk zich zijne Vrouw Moeder hadt weeten aan te matigen, of uit eenige andere oorzaake, ons onbekend, niet vroeger, althans, dan toen hij reeds den ouderdom van tweeëntwintig jaaren hadt bereikt, kreeg hij het Stadhouderlijk bewind volkomen in handen. Tot zo lang hadt de Prinſesſe Weduw daar aan eenig deel gehad. Thans zich van alle bewind ontdoende, begaf zij zich, in den Jaare 1679, met der woon na *Duitschland*.

Geduurende den tijd, welken Graaf HENRIK KASIMIR, 't zij alleen, of te gader met zijne Vrouw Moeder het bewind voerde, ontſtonden, van tijd tot tijd, oneenigheden, tuſſchen hem en Prins WILLEM

DEN

DEN III. De eerſte aanleiding daar toe was het bevel van den Prinſe VAN ORANJE, in den Jaare 1677, aan eenige Troepen, welke in de Provincien *Friesland* en *Groningen* in bezetting lagen, om die Gewesten te verlaaten, en zich bij het Staatſche Leger te voegen, buiten kennis van de Staaten en den Stadhouder der beide Landſchappen; die, met reden, dit eigendunkelijk bevel zeer kwalijk namen, en daarom weigerden, het Krijgsvolk te laaten uittrekken. Eene andere oorzaak van misverſtand, was het afdanken van eenig Krijgsvolk, door Prins WILLEM DEN III, en, onder hetzelve, van eenige Troepen, welke ter betaalinge van *Friesland* en *Stad en Lande* ſtonden. De Staaten van die Gewesten namen dit zeer euvel, als van oordeel zijnde, dat zulks behoorde te geſchieden door hunnen Stadhouder, die nu ook den rang van Kapitein-Generaal bekleedde. De zonderlinge verwijdering duurde tot in den Jaare 1685. Aanleiding tot bijlegging gaf het uitzigt van Prinſe WILLEM op de Kroon van *Engeland*, welke hij niet zonder merkelijken bijſtand zich kon doen op het hoofd zetten. De hulp der twee genoemde Gewesten konde, onder andere, daar toe van dienst zijn. Doch op deeze hadt hij kleinen kans, zo lang hij met den Stadhouder overhoop lag. De eensgezindheid wierdt herſteld, door bemiddeling van JOANNES VAN DER WAAYEN, in den Jaare 1677, door Prins WILLEM zelven, uit *Zeeland* gezet, doch, zedert, in *Friesland* tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aangeſteld, en door den Stadhouder HENRIK KASIMIR tot zijnen Raad verkoozen. Niet onbeloond liet Prins WILLEM deezen dienst. Op zijne voorſpraak, naadat hij den Engelſchen throon hadt beklommen, droegen hem de Algemeene Staaten, in den Jaare 1684, den aanzienlijken post op van Veldmaarſchalk over de Legers van den Staat. In eigen perſoon hadt hij, kort te vooren, eenen keer na *Londen* gedaan, om zich der Koninklijke gunſte aan te beveelen. In deeze hoedanigheid woonde hij verſcheiden Veldtogten bij; doch zijne zwakke lichaamsgeſteldheid maakte hem onbekwaam tot de vermoeijenisſen van het Veldleeven. Hij zukkelde aan eene Borſtkwaale, welke hem, in zijne eigen wooning, te *Leeuwaarden*, uit het leeven wegrukte, in den Jaare 1696, op den vijfentwintigſten Maart, in den ouderdom van

negenendertig jaaren en bijkans drie maanden; nabatende eene zwangere Gemaalinne, welke, op den negenentwintigsten Augustus, eene Dogter ter waereld bragt, na alvooreens reeds Moeder geweest te zijn van twee Zoonen en zes Dogteren. Een der Zoonen, JOHAN WILLEM FRISO, volgde den Vader op, in zijne ampten en waardigheden.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hiſtorie.*

HENRIK DIRKSZOON, (*Mr.*) een Man van groot aanzien te *Amſterdam*, in en om het midden der Zestiende Eeuwe. In den Jaare 1525 wierdt hij verkoozen tot Lid in den Agtbaaren Raad, zat vervolgens, in de Jaaren 1526, 1528, 1533, 1535 en 1537 in Schepensbank, en bekleedde, van den Jaare 1539 tot 1564, veertienmaalen de Burgemeesterlijke waardigheid. Ondanks dit aanzien, ſtaan van hem eenige bijzonderheden aangetekend, welke zijnen naame eenen onuitwischbaaren vlek hebben aangewreeven. In den Jaare 1545 heerschte, hier te Lande, eene groote duurte in het Koorn. In 't vermoeden dat de kleine voorraad hier van de oorzaak ware, en met voorneemen om den uitvoer te verbieden, zondt de Landvoogdesse iemand van haarentwege na *Amſterdam*, om op te neemen, hoe veel 'er nog voorhanden ware. Toen wist Burgemeester HENRIK DIRKSZOON te bewerken, dat de Koornhandelaars twee Lasten voor één opgaven; waar door de Uitvoer openbleef: tot voordeel van eenige Kooplieden, doch tot eenen drukkenden last voor de ſchamele Gemeente. Eenigen tijd daar na, in den Jaare 1553, wierdt hem ten laste geleid, dat hij, ter gelegenheid van het vorderen van den Tienden Penning van *Holland*, van de waarde der huizen en vaste goederen, van de dertienduizend Guldens, welke *Amſterdam* daar toe moest opbrengen, meer dan vierduizend Guldens hadt agter gehouden. Doch, 't geen zijnen naame, bij tijdgenooten en naakoomelingen, vooral eenen kladde heeft aangewreeven, was zijn bedrijf omtrent den Schout WILLEM DIRKSZOON BARDEZ, 't welk zich in deezervoege heeft toegedragen.

Het

Het Schoutsampt der Stad, in den Jaare 1542, open gevallen zijnde, was hetzelve, op aanprijzing van Burgemeester HENRIK DIRKSZOON, opgedraagen aan den gemelden WILLEM DIRKSZOON BARDES, een man van fraaie zeden, doch niet geheel onverdagt van overhellinge tot het Lutherdom. Maar hier aan bekreunde zich de Burgemeester niet, zeggende dat men hem altoos konde afzetten, indien hij niet naar de hand wilde gaan, dat is, naar de pijpen der Burgemeesteren danzen. Nogthans hadden deeze, geduurende de acht eerfte jaaren zijner bedieninge, geene redenen tot klaagen. Alleenlijk wil men, dat, hoewel hij, in 't algemeen, de hand hieldt aan de uitvoering der Plakaaten, nogthans, wanneer 'er eene fcherpe huiszoeking na Onroomfchen op handen was, dezelve plagt te waarfchuwen, door de volgende woorden, welke hij zorge droeg, van oor tot oor te doen vliegen door de Stad: „ Jo„ zef nam de Moeder en het Kind, en is daar mede in Egijp„ te gevlugt"; als mede, dat hij, naa 't overdrijven der Wolk, dit tot eene leuze ftelde: „ Zij zijn dood, die 't „ Kind naar 't leeven ftonden." Onder dit alles behieldt de Schout de gunst van Burgemeesteren.

Eenen anderen keer, nogthans, namen de zaaken, zints BARDES, ten Hove, wist te bewerken, dat hij Schout van 's Keizers wegen wierdt, en dus minder afhanklijk van de Regeeringe der Stad. Burgemeester HENRIK DIRKSZOON, die, inderdaad, BARDES meest bevorderd hadt, nam dit zeer euvel op. Van dien tijd af ftelde hij alles te werk, om zijn verderf te berokkenen. Geen korter weg was 'er, ten dien einde, dan om hem verdagt te maaken van ketterije, vooral van heimelijke genegenheid voor de Herdoopers: eene Gezinte, welke, zints het voorgevallene met de Naaktloopers, in den Jaare 1535, hier ter Stede voornaamelijk in de haat was. Om dit oogmerk te bereiken, fpande de Burgemeester zamen met FLORIS EGBERTSZOON, Onder-Inquifiteur en Paftoor der Oude-Kerke. Een zeker armelijk Vrouwsperfoon, Verfpiedfter der Onroomfchen, in de wandeling GEELE FY genaamd; voorts nog een ander wijf, VOLKJE WILLEMS, nevens den Notaris KORNELIS MAARTSZOON en eenen ADRIAAN JANSZOON, wierden door hen aangezogt, tot het doen van Verklaaringen, in-

houdende dat BARDES en zijne huisvrouw herdoopt waren, en de Vergaderingen der Wederdoopers zomtijds bijwoonden. Naa dit alles wierdt de beſchuldiging overgebriefd aan den Opper-Inquiſiteur te *Leuven*. Intuſschen kreeg Schout BARDES de lucht van 't geen ten zijnen verderve gaande was; die zich daar op bij de Landvoogdesſe te *Bruſſel* vervoegde, en te wege bragt, dat, tot nader onderzoek van zaaken, Gemagtigden na *Amſterdam* gezonden wierden; welke, naa een weinig onderzoek gedaan te hebben, wel haast ontwaar wierden, dat iet anders dan ijver voor de Leere hier onder verholen was. De Verklaaring, in 't bijzonder, welke FY en VOLKJE in den *Hage* deeden, werwaarts zij gevoerd waren, vertoonde hier van een duidelijk bewijs. Zij verklaarden, naamelijk „ dat zij, ſtaande op een „ bankje, door de glazen van zeker Speel- of Tuinhuis, aan 't „ *Reguliershof*, even buiten de Poort, door den Schout, ze„ dert eenige jaaren, in huur gebruikt, met hunne eigen oogen „ gezien hadden, dat hij en zijne Huisvrouw herdoopt waren." Deeze Verklaaring bragt het onregt aan den dag. Want eenige Gemagtigden, na het Speelhuis gezonden, om deszelfs gelegenheid te verkondſchappen, klom een derzelven op het bankje, en vondt de glazen te hoog, om die zelf met zijnen arm te kunnen bereiken; waar uit hij de onwaarheid van 't getuigenis der Vrouwlieden afleidende, den Schout, daar bij tegenwoordig, met blijdſchap te gemoete voerde; *Heb gaeden moed, Heer Schout, uwe zaaken zijn behouden.* Toen wierden de Burgemeester DIRKSZOON en de Paſtoor gevat, en gevankelijk na *'s Hage* gevoerd; alwaar het eerlang bleek, dat de beſchuldigers, door hun aandrijven, genoopt waren tot het geeven van valſche getuigenisſen. De Paſtoor wierdt gebannen, de Notaris afgezet, en ADRIAAN JANSZOON gegeesſeld. GEELE FY wierdt de tong ten halze uitgehaald, en zij vervolgens geworgd, geblakerd en na 't Galgeveld geſleept. Zo lang zij ſpreeken konde, hieldt ze ſtaande, dat Burgemeester HENRIK DIRKSZOON haar hadt omgekogt. Veele weeken zat deeze op de Gevangenpoort, en kreeg naderhand *den Hage* tot eene gevangenis, op een borgtogt van twintigduizend Guldens, indien hij de Plaats verliet, en niet op 't eerſte ontbod zich voor den Hove ſtelde. Een jaar verliep 'er, eer hem 't wederkeeren na *Amſterdam* vergund

wierdt,

wierdt, en toen nog niet dan onder verdubbeling des Borgtogts, en zedert nog vier jaaren, voor dat de zaak volkomen was afgedaan. Zedert wist hij zijn aanzien, van nieuws, tot zo verre te herſtellen, dat hij, geduurende de Jaaren 1563 en 1564, de Burgemeesterlijke waardigheid bekleedde. Naderhand, egter, ſchijnt hij in minagting te zijn vervallen, en ontmoeten wij hem niet, dan in den Jaare 1578, onder de dienende en Oud-Regenten, welke, bij de merkwaardige verandering van Regeeringe, ter Stad wierden uitgevoerd. Een zonderling gedrag hieldt hij bij die gelegenheid. Nevens anderen in een Vaartuig ingeſcheept, om daar mede Ywaarts gevoerd te worden, zondt hem zijne Huisvrouw twee hembden naa. Doch hij, geene andere gedagten hebbende, of men zoude hem buiten den Boom in den grond booren, gaf ze aan de brengſter te rug, zeggende *dat hij ze niet zou noodig hebben.* Tegen verwagting, wierdt hij, met anderen, even buiten de Stad, aan den *St. Antonijsdijk*, aan land gezet, van waar hij zich na *Haarlem* begaf. Hier ſcheen hem de hoop op eene gelukkige omwenteling niet begeeven te hebben. Althans gevraagd zijnde naar zijne gedagten, over de verandering in de Regeering, plagt hij te antwoorden, met eene laage uitdrukking: *Huimetuit, hoedt u voor de weerſtuit:* betekenende dat zij, die nu op 't kusſen zaten, op hunne beurt wel eens het onderſpit konden delven. Doch hij beleefde die omwenteling niet. Hij overleedt eerlang, te *Haarlem*, bij eenen ieder veragt, vooral bij den gemeenen Man, die zulk eenen haat tegen hem hadt opgevat, dat bij zijne begraafenisſe wierdt verſpreid, dat het Lijk van Mr. HENRIK DIRKSZOON op eene wonderdaadige wijze was weggevoerd, en een Spookzel de ledige plaats in de kist hadt ingenomen.

Zie J. WAGENAAR, *Vaderl. Hiſtorie* en *Beſchrijving van Amſterdam.*

HENRIK NIKLAAS, een ijlhoofdig en dolzinnig Dweeper, in de Zestiende Eeuwe, te *Munſter*, in *Westfalen*, gebooren, doch die een aanmerkelijk gedeelte zijns leevens te *Amſterdam* geſleeten heeft. Ook vertoefde hij, een geruimen tijd, te *Emb-*

den, daar hij Vader was van 't *Huis der Liefde*, 't welk, ſchrijft BRANDT, *wegens liefde, die te lichaamelijk, en geestdrijverij, die te vleeſchelijk was*, verdagt wierdt gehouden. Omtrent den Jaare 1540 kwam hij 't eerst met zijne dweeperijen ter baane; hij verhefte zich zelven boven 't menſchelijke, en noemde zich den vergooden mensch. Hij was, meende hij, meer dan MOZES en CHRISTUS, omdat, zo als hij voorwendde, MOZES den menſchen *de Hoop* hadt geleerd, CHRISTUS *het Geloof*, maar hij zelve *de Liefde* leerde, die meer was dan die beiden, en hij zelve, dienſvolgens, grooter Leeraar dan de even genoemden. MOZES, zeide hij, was in 't Voorhof des Heiligdoms geweest; CHRISTUS hadt de bediening des Geloofs in 't Heilige gehad: hij, daarentegen, ſchreef hij, in zijnen *Spiegel der Geregtigheid*, hadt zijne bediening der Liefde in 't Allerheiligſte. Daarenboven ſprak deeze Geestlijke Dolleman van zijne Menschheid en van 't weezen zijner Godheid; ook van 't Koninkrijk Israëls, dat het, onder zijnen dienst, opgericht of bevestigd zoude worden. Zommigen zijner kinderen, (dus noemde hij zijne Leerlingen) waardeerden zijne Schriften boven de Heilige Schriftuure. Doch lieden van kunde en oordeel, onder andere de vermaarde DIRK VOLKERTSZOON KOORNHERT, getuigden, nimmer iets te hebben geleezen, waarin men mindere blijken van gezond verſtand, duchtige bewijzen en wettige beſluiten vondt. De zo even genoemde KOORNHERT raakte met HENRIK NIKLAAS in kennisſe, ter gelegenheid als deeze, op eene reize van *Embdem* na *Brabant*, zijnen weg neemende over *Amſterdam*, eenigen tijd bij hem huisvestte. In dien tusſchentijd gaf hij zijnen Waard te leezen zijnen *Spiegel der Geregtigheid*, toen nog niet gedrukt. Meer dan eens bragt KOORNHERT hem tot zwijgen, door kragt van redenen. Om in zulk een geval zich uit verlegenheid te redden, gaf hij voor, dat de Geest hem het zwijgen opleide; ook plagt hij te zeggen, dat *de Wijsheid van haare kinderen moest geoordeeld worden.*

Gelijk het veelal gaat, dat de Leerlingen de wanbegrippen huns Meesters tot nog verdere uiterſten trekken, zo ging het ook met die van HENRIK NIKLAAS. Zij beweerden, dat zij alleen uitverkoorenen, en alle anderen verworpelingen waren.

Eeni-

Eenigen onder hen ſloegen voort tot de uitzinnigheid van te beweeren, dat zij God waren. 't Laat ons, van deeze uitzinnigheid, een voorbeeld te melden, in een geſprek, welk de bovengenoemde D. V. KOORNHERT, in den Jaare 1577, met een dier luiden hieldt, en verhaalt ten zijnen eigen huize te zijn voorgevallen, 't welk, ſchrijft hij, uit louter hooren zeggen, hij bezwaarlijk zou geloofd hebben.

Om het uitzinnige ſlegthoofd, 't welk zich aanmatigde God te zijn, van zijne ſpoorbijſterheid te overtuigen, vraagde hem KOORNHERT, of hij geloofde dat *God eeuwig, zonder begin en van eeuwigheid zalig was?* Op een toeſtemmend antwoord ging hij voort: *Kan iemand zalig weezen, zonder blijde te zijn? Neen*, was hierop het zeggen, en vervolgens dat van KOORNHERT: *Niemand is blijde, of hij weet waarom; hij weet ook dat hij blijde is? Recht zo*, was hierop het wederwoord van den *Henrik-Niklaſiet: want zaligheid is niet zonder blijdſchap.* — *Gij antwoordt wel*, voegde hem hierop de andere te gemoete; *maar zeg eens, hoe oud zijt gij?* — *Omtrent vijfenveertig jaaren*, ontving hij hierop tot beſcheid. *Zeg nu*, ſprak hierop de Vraager, *wist gij voor tachtig jaaren met blijdſchap dat gij zalig waart?* — *Voor tachtig jaaren*, was 't antwoord, *was ik nog niet geboóren: hoe mogt ik blijde zijn, of mijne zaligheid weeten? Mij dunkt dat gij met mij ſpot.* — *Neen*, vervolgde daarop KOORNHERT, *mij dunkt dat gij, tijdelijke mensch, mij beſpot, die u zelven tegen de waarheid roemt God te weezen. Dit blijkt nu uit uwen eigen mond, dewijl God eeuwig is, zalig en blijde, en gij zulks niet zijt.* Doch al genoeg van zulke uitzinnigheden, welke wij alleenlijk melden, om, bij vergelijking, de waarde van gezond verſtand en redelijke bevattingen wegens God, Godsdienst en de menſchelijke Natuure, te in 't oog loopender te doen opmerken.

Zie BRANDT, *Hiſt. der Reformatie*, Deel I.

HENSBROEK, een Dorp en Heerlijkheid, in *Noordholland*, in de zo genaamde *Vier-Noorderkoggen*; beſlaande de laatſte eene uit

uitgeſtrektheid van bijkans driehonderdvierentachtig Morgens Lands. In het Dorp is het getal der Huizen, in het tijdverloop van honderd jaaren, twintig verminderd. In den Jaare 1749 telde men aldaar honderdzeven Huizen en één Molen. De Plaats, die, gelijk veelal hier te Lande, in de lengte gebouwd is, heeft Stedelijke Voorregten, een Raadhuis, een Burgemeester en vijf Schepenen, die, jaarlijks, door den Heer verkooren worden.

HERAUGIERE, (KAREL VAN) een moedig Krijgsman, ten tijde van Prinſe MAURITS, vermaard om 't gelukkig volvoeren van den ſchranderen list, uitgedagt ter veroveringe van het Kaſteel van *Breda*, door middel van een Turfſchip. Hij onderleide en volbragt het ſtuk op de volgende wijze. In het einde van Februarij des Jaars 1590, nam hij tot zich ongeveer zeventig uitgeleezene Soldaaten, gekoozen uit onderſcheidene Kompagniën, om allen argwaan te vermijden, en tradt daar mede, zonder van iemand gezien te worden, bij nacht, te *Zevenbergen*, aan boord van het Schip van eenen ADRIAAN JANSZOON VAN BERGEN, Turfſchipper, gewoon om in het Kaſteel Turf te leveren. In het Ruim lag het volk, en op eene Zoldering van Planken een Bovenlast van Turven. Naa een moeilijken togt, op welken het Volk veel ongemaks leedt, door deszelfs langduurigheid, veroorzaakt, zo door de belemmeringen van tegenwind en Ys, als door honger en koude, kwam men eindelijk binnen het Kaſteel. Hier wierdt het Turfſchip bezigtigd door eenen Korporaal, doch zo onnaauwkeurig, dat hij geenen onraad vernam; iets, 't welk ligtelijk zou hebben kunnen gebeuren, alzo het verſchoolen Krijgsvolk met den hoest merkelijk gekweld was. Onderling hadden de Soldaaten zich verbonden, dat, indien iemand een hoest overviel, welke den toeleg zou kunnen doen uitlekken, deeze van zijne medgezellen ſtraks zou gedood worden. Het gebrek, welk de Bezetting in het Kaſteel aan brandinge leedt, was oorzaak dat het Turfſchip, met ijver en blijmoedigheid, door het Ys na binnen wierdt gehaald. Straks ging men aan 't losſen, en haalde ſpoedig een goed gedeelte van den Bovenlast aan land. Gaarne wilden de Soldaaten den arbeid verder voortzetten; doch de Schipper en zijne Knegts, weetende wat 'er agter ſchuilde, hielden zich, als of ze vermoeid waren, en

ſtel-

ſtelden 't overige uit tot den volgenden dag. Intuſſchen was het verſtopte Krijgsvolk vol angst, voor verder losſen, alzo het, door de reeten der Zolderinge, reeds het daglicht konde ontwaar worden. Ook wierdt het onverduldig, over de langduurige opſluitinge in het Ruim, in 't welk, door de ſnijding van het Ys, een lek ontſtaan was, en geſtadig water binnen liep. Ten middernacht hier aan volgende, bij een helderen Maaneſchijn, deedt HERAUGIERE de opgeſlootene Knegten, uit hunnen Kerker, ten voorſchijn treeden; terwijl VAN BERGEN en zijne Knegts geduurig pompten, onder ſchijn van het lek in het Schip, doch inderdaad om het onvermijdelijk gedruis der Soldaaten te verdooven. De Buitenwagt wierdt ſtraks overrompeld en afgemaakt, gelijk ook eene bende, welke kort daarop eenen uitval deedt. Thans drong HERAUGIERE door tot in het Kaſteel, zonder dat de Burgers, die uit de Stad op hem dreigden in te vallen, iets daar tegen vermogten. Tot loon zijner welgeſlaagde onderneeminge, wierdt hij, zedert, door Prins MAURITS, tot Bevelhebber der Stad aangeſteld. De Soldaaten, gelijk ook de Turfſchipper en deszelfs Knegts, ontvongen fraaie belooningen.

De gelukkige uitſlag van deezen veel gewaagden togt bewoog Prins MAURITS, in den Jaare 1595, hem de volvoering van eenen anderen verraſſenden aanſlag toe te betrouwen. Deeze betrof de Stad *Huij*, in Luikerland, zeer gevoegelijk gelegen om eenen weg over de *Maaze*, na *Luxemburg*, te openen. In 't begin van Februarij des gemelden jaars begaf HERAUGIERE zich na *Diepenbeek*, met twaalfhonderd Soldaaten en zeshonderd Ruiters. Hier vatte hij post met het gros der Bende, doch zondt dertig kloeke mannen af na het huis, daar HERAUGIERE heimelijk verſtand hieldt, ſtaande in 't hangen van eenen heuvel, op welken 't Kaſteel van *Huij* lag. In 't holſte van den nacht beſtonden deeze waaghalzen 't Kaſteel te beklimmen; 't welk hun gereedelijk gelukte, en van de Bezettinge en voorts van de Sterkte deedt meester worden. HERAUGIERE, daar op toe gekoomen, trok ſpoedig derwaarts, en nam vervolgens ook de Stad in 't bezit. Doch vermids de Spanjaards den weereloozen ſtaat van *Huij* zich ten nutte maakten, door het ſpoedig zenden derwaarts van eene talrijke bende, moest hij, na verloop van eene Maand, de Stad wederom overgeeven, doch niet

niet dan op zeer eerlijke voorwaarden. De verovering van *Lier* is het laatste bedrijf, welk wij van deezen onverzaagden Krijgsman vinden aangetekend. De baldaadigheid en plonderzucht zijner Soldaaten was oorzaak, dat ook deeze verovering, door de Spaansche overmagt, hem spoedig wederom ontweldigd wierdt.

Zie BOR, Boek XXXII.

HERBAJUM, een Dorp in *Friesland*, in de Grietenij van *Franekeradeel*, aan den rijdweg tusschen *Harlingen* en *Franeker*, omtrent een half uur gaans van de laatstgemelde Stad, niet onvermaaklijk, gelegen. Het Dorp, schoon van weinig aanziens, is der meldinge overwaardig, als hebbende, op eene aloude Stede, *Sikkema* genaamd, waar van men nog heden, in dit Dorp, in eene deftige Poort en wijde Gragten, de overblijfzels ziet, de voortreffelijke Staatsman, Jr. SICCO VAN GOSLINGA, het eerste leevenslicht aanschouwd.

Zie Tegenw. Staat van Friesland.

HERBERT, *Bisschop van Utrecht*, was een der moedige Kerkvorsten, welke zo wel het zwaard des tijdlijken arms als dat des Geests wisten te voeren. Zints zijne verheffing op den Bisschoppelijken Stoel, hadt hij, op 't voorbeeld zijner Voorzaaten, zich merkelijk gezag aangemaatigd in *Groningen* en *Drenthe*. Zeer euvel namen dit de Landzaaten, en tevens het besluit, het onnatuurlijk tijdlijk juk eens Geestlijken Herders af te schudden, bij de eerste gelegenheid. Deeze meenden zij gevonden te hebben in eene reize, welke de Bisschop, in den Jaare 1238, kort na zijne verheffing, na *Rome* deedt. Zij versterkten de *St. Walburgs Kerk*; met oogmerk om zich daar uit tegen de Bisschoplijke magt te verdeedigen. HERBERT, hier van de weet ontvangen hebbende, trok met een Leger op *Groningen*, en zo hevig tegen de versterkte Kerk aan, dat de Groningers genoodzaakt wierden, zich over te geeven. Tot zo verre bragt hen toen de Bisschop onder de knie, dat zij hem, als hun-

hunnen Heere, moesten hulde doen, en plegtiglijk zweeren, de Stad, zonder zijne uitdruklijke bewilliging, nooit met Muuren, Poorten of Torens te zullen versterken. Hoewel de arm, de moed der Groningers was daarom nog niet ontwapend. Van die gezindheid meende DIRK DE VI, Graaf van *Holland*, zich te bedienen, om den Bisschop afbreuke te doen. Eene bende Krijgsvolk verzameld hebbende, was hij van zin om hem, onverhoeds, daar mede op het lijf te vallen. Doch HERBERT, bijkans zo vaardig in 't uitvoeren als in 't beraamen van hulpmiddelen, verzamelde insgelijks zo veel volks, als hij in der haast konde bijeen brengen. Spoedig raakten de beide Legers aan elkander, tot merkelijk nadeel van Graave DIRK, wiens benden deels sneuvelden, deels verstrooid wierden; wordende, daarenboven, zijn Zwager OTTO, die 'er 't bevel over voerde, gevangen genomen en na *Utrecht* gevoerd. Zo euvel nam dit Graaf DIRK, dat hij den Bisschop HERBERT, in zijne Stad *Utrecht*, belegerde en zeer naauw opsloot. Hij ging nog verder. Stout op zijne overmagt, en aan de verdeediginge bespeurende, dat de Stad, indien hij ernstig doortastte, de zijne ware, deedt hij alles tot eenen Storm gereed maaken. Nog ontzonk den Bisschop de moed niet. Zo vrugtbaar in 't uitvinden van hulpmiddelen, wanneer de nood drong, als kloekhartig en onverzaagd, wierdt hij nu te raade, terwijl de tijdlijke arm te kort schoot, den waereldlijken te baate te neemen. Uitgedoscht in zijn Kerkelijk plegtgewaat, omringd en gevolgd van eenen stoet van Geestelijken, trekt hij ter Poorte uit, houdende in de eene hand zijnen Bisschoplijken herdersstaf, in de andere een Boek, waaruit hij den Graave het banvonnis wilde voorleezen, ingevalle hij het beleg niet op staanden voet opbrak. In meer verlichte tijden ware deeze toestel niets anders geweest, dan een schim om kinders te vervaaren. Nu dagt men geheel anders. Krijgshelden, die een hagelbui van pijlen manmoedig durfden te gemoete streeven, waren bang voor den Kerkelijken banbliksem. Graaf DIRK kreeg den Krijgshaftigen Kerkvoogd niet in 't oog, of straks ontviel hem de moed. Met ongedekten hoofde en blootsvoets treedt hij toe tot den Bisschop, valt voor hem op de knieën en smeekt om vergiffenis van zijn heiligschendend ontwerp, in 't bestormen der Bisschoplijke Stad. HERBERT, reeds bijkans over-

won-

wonnen, gedraagt zich nu als Overwinnaar; hij verwaardigt den vernederden Graaf met eenen kus des Vredes, en sluit met hem een Verbond van vriendschap, 't welk niet dan met het leeven eindigde. Bisschop HERBERT overleedt, in den Jaare 1150.

Zie BEKA, *in Heriberto*; HEDA.

HERBERTS, (HERMAN.) gebooren te *Grol*, in 't Graafschap *Zutfen*, in April des Jaars 1540, was een dier Godgeleerden, welke, om hunne gematigde denkwijze en schroomvalligheid in 't vaststellen van zaaken, welke niet duidelijk geopenbaard zijn, door de vervolg- en heerschzucht van onbezonnene ijveraaren, in veele moeilijkheden wierdt ingewikkeld. Naa den loop zijner Letteroefeningen volbragt te hebben, wierdt hij beroepen te *Wezel*. Van hier deedt hij, nu en dan, eenen keer na *Antwerpen*, om, bij wijze van leeninge, zo als toen dikmaals gebruikelijk was, onder de Hervormden in die Stad den dienst waar te neemen. In den Jaare 1577 beriep hem de Gemeente te *Dordrecht* tot haaren Leeraar, en genoot zijnen dienst, tot in den Jaare 1582; wanneer hij na *Gouda* wierdt verplaatst. Geduurende zijn verblijf te *Dordrecht* leiden zijne Amptgenooten, op hem misnoegd, om eenige onzuiverheid in de Leere, met welke hij betigt wierdt, hem te laste, dat hij getragt hadt, het *Wonderboek* van den berugten DAVID JORIS te doen drukken. Volgens 's zeggen der Kerkelijken, zou hij, in 't bijzijn van Gemagtigden der Regeeringe van *Dordrecht*, bekend hebben, tot dit drukken verlof gegeeven, doch zedert daar voor vergiffenis verzogt, en zelf het doen van schuldbekentenisse op den predikstoel hebben aangebooden. HERBERTS ontkende dit alles in openbaaren druk, en beriep zich, ten dien einde, op de Gemagtigden, zijnde de Heeren WILLEM JANSZOON DE WIT, WILLEM DE JONGE, Jonker VAN DER MYLE en HENDRIK VAN NISPEN. HERBERTS voegt 'er nevens, hoe de Drukker JAN KANIN bij hem aanzoek hadt gedaan om het gemelde Boek te mogen drukken; als ook, dat die van de Klassis, voor welke hij gedagvaard was, geen bewijs hebbende voor de beschuldiging, tegen hem ingebragt, nogthans beweerden dat hij schuldig

was,

was, en evenwel zo hard bij hem aandrongen op ſchuldbekentenisſe, dat de Heer VAN NISPEN, een der Gemagtigden uit de Wethouderſchap, hun, eindelijk, te gemoete voerde: „ Ik heb „ de Spaanſche Inquiſitie geleezen; maar nooit ben ik op eene „ plaats geweest, daar ik dezelve zo leevendig zag in 't werk „ ſtellen als hier."

Het vertrek van HERBERTS uit *Gouda* maakte een einde aan deezen twist. Doch ook hier volgde hem de onmin met de Kerkelijken. Volgens 't geen hem te laste wierdt geleid, was hij niet zuiver in de leere, aangaande *de Volkomenheid der Christenen*, *de Regtvaardigmaaking* en *Voorbeſchikking*. In een Sijnode, door den Graaf VAN LEICESTER, die, ſchrijft BRANDT, *ſoo ſeer tochte na den naem van Voedſterheer der Kerke*, op eigen gezag, buiten kennis der Staaten, in den Jaare 1586, in *'s Hage* beroepen, wierden deeze geſchilpunten, onder andere, verhandeld. Hier liet het zich aanzien, dat het geſchil in der minne zou vereffend worden, op zekere verklaaringe, door HERBERTS gedaan. Onder andere betuigde hij te gelooven „ dat de „ geenen, die verlooren gaan, verlooren gaan omdat ze GODS „ en CHRISTUS genade en alle zijne weldaaden, door hunne eigen „ ſchuld en boozen wil, niet ontvangen." De Belijdenis der zevenendertig Artikelen, zedert de *Nederlandſche Confeſſie* genaamd, wilde hij aanneemen voor ſchriftmaatig, en dezelve ondertekenen, onder voorwaarde dat in het zestiende Artikel, handelende over de Predeſtinatie, verſtaan wierdt, *God geene oorzaak te zijn van de zonde*. Den Heidelbergſchen Katechismus nam hij aan, mids het Antwoord op de honderdveertiende vraage, raakende de geringe vorderingen der alleheiligſten, verſtaan wierdt betrekkelyk te zijn op de allervolmaaktſte heiligheid in het eeuwige leeven. Eindelijk nam hij aan, over eenige duiſterheden, voorkoomende in een Boek, door hem geſchreeven, onder den tijtel van *Korte Verklaaring*, zich nader te zullen verklaaren, met overleg van den Hoogleeraar SARAVIA en anderen. Deeze laatſte beloſte, in ſtede van nut te doen, worp alles om verre. SARAVIA was niet in een zeer aangenaamen reuk. 't Melden van 's Mans naam deedt het geſchil herleeven, en duurde nog zeven jaaren, eer het volkomen wierdt bijgeleid. Geduurende dien tijd hieldt hem de Regeering van *Gouda* de

hand boven 't hoofd, als zijnde dezelve van oordeel, dát een Man, op wiens gedrag niets te zeggen viel, daar hij, door eerlijke aanbiedingen, den Kerkelijken geen genoegen hadt kunnen geeven, door haar gezag behoorde gehandhaafd te worden. Diensvolgens verbooden hem de Heeren van *Gouda*, zich in eenige geſprekken of onderhandelinge met Sijnodaale Gemagtigden in te laaten, en deeden, bovendien, de belofte, hem tegen allen Ban of ſchorzing in zijnen dienst te zullen behoeden, én voor zijne Jaarwedde te zorgen. Gaarne zouden zijne tegenſtreevers de zaak dien keer hebben willen doen neemen. Ook wendden zij reeds eenige poogingen aan, om hem van zijnen dienst te doen verlaaten. Doch de Staaten van *Holland* weerden dien ſlag. Eindelijk wierdt de vrede getroffen, door bemiddeling van JOANNES UITENBOGAART en FRANCISCUS LANSBERGEN, door 's Lands Staaten daar toe gemagtigd. Men liet hem bij zijn gemaatigd en verzagtend gevoelen, aangaande de Godlijke Voorbeſchikking; waar in hij volhardde tot aan zijn overlijden, 't welk voorviel op den drieëntwintigſten Februarij des Jaars 1607. Hij daalde ten grave met den roem van een welſpreekend Leeraar, van eenen vroomen leevenswandel.

Zie UITENBOGAART, BOR en BRANDT, *Hiſt. der Reformatie.*

HERDOOPERS; zie WEDERDOOPERS.

HEREMA of HERAMA, (OTTO) geſprooten uit een oudadelijk geſlagt in *Friesland*, en een der Ondertekenaaren van het Verbond der Edelen, was, in den Jaare 1578, Grietman van *Rauwerderhem*. In het Dorp *Rauwerd* hieldt hy zijn verblijf op *Harſta-State*, en vertoonde, bij onderſcheidene gelegenheden, blijken zijner liefde voor de Vaderlandſche Vrijheid.

Zie J. TE WATER, *Verbond der Edelen.*

HERINGA, een aloud en adelijk Friesch Geslagt. Volgens 't *Wapenboek* van FERWERDA zou het, weleer, den naam van CAMSTRA gevoerd hebben. Volgens 't geen den Heere J. TE WATER wierdt berigt, zou het laatste mannelijk oir van dit Geslagt geweest zijn de Kapitein BENNART HERINGA, in 't begin des Jaars 1635 overleeden. Met het overlijden van zijne Zuster RIGT HERINGA, gehuwd aan ANDRIES WALTINGA, zouden, in den Jaare 1654, de goederen van dit geslagt gekoomen zijn aan BENNERT ROORDA, woonagtig te *Dronrijp*, tusschen *Franeker* en *Leeuwarden*, en den Kapitein JOHAN ROORDA. Verscheiden moedige voorstanders der Vrijheid tegen de Spaansche overheerschinge heeft dit geslagt voortgebragt. Aangaande de volgende vinden wij eenige bijzonderheden aangetekend.

HERINGA, (DOUWE) wierdt, om zijne ondertekening van 't Verbond der Edelen, door Hertog ALVA, in den Jaare 1568, uit 's Konings heerschappijen gebannen.

HERINGA, (EDO) onderging, in dat zelfde jaar, een diergelijk lot. Toen begaf hij zich, nevens zijne huisvrouw, ANNA ROORDA, en verder gezin, na *Embden*, de algemeene wijkplaats der Nederlandsche ballingen. Hier overleedt hij, den dertienden Augustus des jaars 1575; zijne echtgenoote overleefde hem ongeveer elf jaaren. Beide wierden te *Embden* begraaven, doch, in den Jaare 1611, hunne beenderen van daar vervoerd na *Rauwerd*, om in de Voorouderlijke begraafplaatze te worden bijgezet. Hun Zoon ERLKE verzelde de Ouders in hunne ballingschap. Behalven deezen hadden zij verwekt twee Dogters: TEKEL, of FOKEL, gehuwd aan PIETER EYSINGA, Gedeputeerde Staat van *Friesland*, en, in den Jaare 1648, in den ouderdom van tachtig jaaren, overleeden; en WOMPK, gehuwd aan TJALLING VAN EYSINGA, Broeder der bovengenoemden.

HERINGA, (JOUWE) Zoon van HARING en van LISK ÆBINGA, onderging mede het lot van uitbanninge, die te *Leeuwarden* tegen hem wierdt afgekondigd.

HERINGA, (LAAS) hoewel niet met het banvonnis geslagen,

wierdt, evenwel, door den wreeden Hertog, te *Antwerpen* gedagvaard om zich te verantwoorden.

HERINGA, (OENE) Zoon van HARING, de uitlandigheid boven een ſchandelijken dood kiezende, vertrok buitenslands. Nogthans vervolgde hem ALVA met deszelfs dagvaardingen, en velde, bij niet verſchijning, het vonnis van den Ban.

Zie J. TE WATER, *Verbond der Edelen.*

HERMAN (CATHARINA) eene Noordhollandſche Vrouwe, hoewel van klein aanzien in de waereld, nogthans, om haare kloekmoedigheid, huwelijkstrouwe en andere deugden, waardig aan de vergeetenheid ontrukt te worden. Gedurende het Beleg van *Oſtende*, in de Nederlandſche Beroerten, gelukte het den Spanjaarden, een goed aantal Hollandſche Matroozen en eenige Lootzen krijgsgevangen te neemen, welke zij voorts in ketens kluisterden. CATHARINA was de huisvrouw van eenen dier ongelukkigen. Den ramp, haaren Man overgekoomen, hadt zij niet verſtaan, of haar beſluit was ſtraks gereed, om hem, ware 't mogelijk, uit zijnen Kerker te verloſſen. Ten dien einde ſnijdt zij haar lang hoofdhair af, verkleedt zich in Mansgewaat, en begeeft zich na de vijandlijke Legerplaats voor *Oſtende*. Doch hier diende haare uitmuntende lichaamsſchoonheid haar tot eenen hinderpaal. Door deeze trok zij elks oogen tot zich; doch tevens haare ſpraak, welke haar, eerlang, voor eenen Verſpieder van Prinſe MAURITS deedt gehouden worden. Op vermoeden gevat, wierdt zij insgelijks in den Kerker geworpen, aan handen en voeten geboeid en zeer ſtreng behandeld. Gelukkig nog zou zij zich gerekend hebben, indien zij, met haaren Man, eene zelfde gevangenis ter bewaarplaatze gekreegen hadde. Doch deeze troost mogt haar niet gebeuren. Tot vermeerderinge van droefheid vernam zij, op zekeren dag, dat, van de gevangene *Hollanders*, zeven met den dood geſtraft, en de overige, voor altoos, in ketenen zouden geſlooten blijven, 't zij om hier te Lande een zwaaren arbeid te verrigten, of om na *Spanje* vervoerd te worden.

Om-

Onkundig van het lot, welk haaren echtgenoot beſchooren was, en van daar in diepe droefheid gedompeld, zag de vermomde getrouwe CATHARINA eenen Vader Jeſuit binnen treeden, om, naar gewoonte, de gevangenen te bezoeken. Aan deezen, welke, onder andere, ook haar de Biegt afnam, beſloot zij, haar geheim te openbaaren. Met verbaasdheid getroffen over de kloekmoedigheid deezer Vrouwe, beloofde haar de eerwaardige Vader allen mogelijken bijſtand. En, inderdaad, hij hieldt zijn woord. Aan den Graave VAN BUCQUOY gaf hij kennis van zijne zonderlinge ontmoetinge, en verworf, dat de doorbedroefde Vrouw wierdt overgebragt na den Kerker, in welken haar Man zat opgeſlooten. Naauwlijks hadt zij deezen in 't oog gekreegen, of zij viel in onmagt neder. Met veele moeite tot zich zelve gebragt zijnde, vernam zij, aan den toeſtand, in welken zij zich thans bevondt, dat het tijd was, zich zelve en haar doelwit te openbaaren. Nevens de reden haarer vermomminge, verhaalde zij, al wat zij van eenige waarde bezat, verkogt te hebben, om voor den prijs daar van haars Mans vrijheid te koopen; of, indien dit haar mislukte, dan nog moeds genoeg te bezitten, om hem, in den hardſten arbeid, zelf in den wreedſten en pijnlijkſten dood, te verzellen. Te vreemd was dit voorval, om het voor den Graave VAN BUCQUOY verborgen te houden. Hij liet het liefhebbend paar in zijne tegenwoordigheid verſchijnen, prees CATHARINA over haare kloekmoedige huwelijksliefde, en ſchonk aan beiden hunne vrijheid.

Zie DE COSTE, *des Femmes Illuſtres*.

HERMAN VAN WOERDEN, dus genaamd, omdat hij Heer dier Stad, en in haare Nabuurſchap eigenaar was van veele aanzienlijke goederen. Zeer vermaard is deeze Edelman, in 's Lands Geſchiedenisſen, om den tegenſtand, welken hij aan de Hollanders, en vooral aan Graave FLORIS DEN V, boodt. In de geduurige vijandlijkheden, tuſſchen Holland en 't Sticht, hieldt hij zich op de zijde des Biſchops, en verkreeg, van Biſchop JAN VAN NASSAU, het Slot te *Montfoort* te pand, voor eene ſomme gelds, om alzo zijn geliefd ontwerp, de vernedering der

Hollanderen, voort te zetten. Doch hij raakte, nevens GYSBRECHT VAN AMSTEL, die 't Slot *Vreeland* in pandſchap hadt, in geſchil met de Stigtenaaren, die thans, voor eene wijle tijds, met Graave FLORIS in goed verſtand leefden. Om den Tol, welken Heer GYSBRECHT op den Vegtſtroom hadt aangeleid, tot merkelijk nadeel van die van *Utrecht*, tugtigde hem deswegen Graaf FLORIS, gelijk ook vervolgens onzen HERMAN VAN WOERDEN, omdat deeze den Heere VAN AMSTEL te hulpe was gekoomen, en tegen de Stigtenaars verſcheiden vijandlijkheden gepleegd hadt. Zijne goederen en Landerijen in *Woerden* en daaromſtreeks wierden niet alleen verwoest en plat geloopen, maar ook het beleg geſlagen rondom zijn Kaſteel te *Montfoort*. Een geheel jaar lag Graaf FLORIS voor dit Slot. HERMAN, naa het verlies van hetzelvè, vondt zich genoodzaakt, buitenslands de wijk te neemen. Zedert ſtrafte hem de *Utrechtſche* Biſchop met ballingſchap en verbeurdverklaaring zijner goederen. Naa eenigen tijd buitenslands te hebben doorgebragt, keerde hij te rug, en verzoende zich met den Biſchop van *Utrecht* en Graave FLORIS van *Holland*. Der optekeninge waardig zijn de voorwaarden diens Verdrags, zo als zij geboekt zijn door den Hoogleeraar MATTHÆUS, in zijn Boek *de Nobilitate*. Hoofdzaakelijk kwamen ze hier op neder. Heer HERMAN droeg zijn goed, in de Heerlijkheid van *Woerden* of elders gelegen, op aan den Graave, en ontving het van hem wederom ter Leen. Buiten 's Graaven toeſtemming mogt hij zijne Dogter niet uithuwen. Het Steenhuis, welk de Graaf te *Woerden* hadt doen bouwen, moest hij altijd voor hem open houden, en aldaar, of elders in zijne Heerlijkheid, een Burgt ſligten, welken hij tegen elk, behalven den Biſchop van *Utrecht*, moest verdeedigen. Buiten 's Graaven bewilliging mogt hij, eindelijk, geene Hollandſche ballingen te *Woerden* ontvangen. Van dit Verdrag, getekend op Palmzondag des Jaars 1287, hadden zich, aan 's Graaven zijde, verſcheiden Edelen tot Borgen geſteld, en verbonden om gezamentlijk, tegen Heer HERMAN, indien hij 't niet naakwam, met honderdtwintig man optetrekken. Waaruit wij, in 't voorbijgaan, het aanzien en de magt, welke hij bezat, mogen afleiden. Graaf FLORIS, ten blijke zijner opregtheid, begiftigde vervolgens Heer HERMAN, nevens Heer GYSBRECHT VAN AMSTEL, met den tijtel

van

van Raden; en gaf hun, boven andere Edelen, deel aan de Regeeringe.

Van geenen langen duur was deeze Vriendſchap. Eene geduchte zamenzweering, onder de Edelen, borst eerlang uit tegen den ongelukkigen Graave FLORIS, en eindigde in zijn verderf. JAN, *Heer van Kuik*, op den Graaf verſtoord, was de eerſte aanleider van het ſtuk. Deeze lokte nog andere Edelen aan zijnen ſnoer, alle welken bijzondere redenen van misnoegen meenden te hebben. Heer HERMAN, wiens eenige Dogter de vermaarde GERARD VAN VELZEN in huwelijk hadt, was, onder andere, verſtoord op den Graave, omdat deeze gemelde zijne Dogter ſchandelijk verkragt hadt. Hem ſtaken, daarenboven, nog in den krop, de harde voorwaarden, boven vermeld, op welke hij met den Graave zijnen Zoen gemaakt hadt. Van tijd tot tijd hielden de Edelen bijeenkomſten, om te overleggen, wat men met FLORIS zoude voortkeeren. 't Beſluit viel, na lang beraad, zich van zijnen perſoon te verzekeren, en hem vervolgens ten Lande uit te voeren. Vermids het Stigt als de voegzaamſte oord wierdt aangezien, ter volvoeringe van het ontwerp, lokte men, onder zeker voorwendzel, den Graaf na *Utrecht*, alwaar hij een groot deel eener Geldboete betaalde, in welke Heer HERMAN verweezen was. In een vrolijken Maaltijd, welken de niets kwaads bewuste Graaf, met een aantal Edelen, hieldt, bewees hij, daarenboven, aan Heere HERMAN de eere, om tusſchen hem en Heer GYSBRECHT VAN AMSTEL zijne plaats aan tafel te neemen. Dit alles, egter, maakte geene verandering in hun ontwerp. Terwijl de Graaf, na den Maaltijd, zich een weinig ter ruste nederleide, reeden de Edelen na buiten, kwanswijze om een Vogeljagt te houden, doch, inderdaad, om Graaf FLORIS te vangen; die kort daarna insgelijks buiten de Stad zijnde uitgereeden, wel haast de zamengezworenen ontmoette. HERMAN VAN WOERDEN was de eerſte, die het masker afligtte. Naa eene beleefde groete van den Graave te hebben ontvangen, nevens de overigen, greep hij het paerd bij den toom, en beet hem, met eene forſche taale, deeze ſchrikwekkende woorden toe: „ Meester, uwe hooge ſprongen hebbe een einde. Gij zult ons niet langer ringeſooren. Of 't u „ leed zij of lief, gij zijt onze gevangene." Met een ſtraf ge-

laat en ſchroomlijken vloek voegde hij 'er nevens, dat *hij Holland nooit meer zien zoude.* Straks verzekert men zich van zijn perſoon, en voert hem na zijn eigen Slot, het tegenwoordige *Huis te Muiden*, daar hij naauw opgeſlooten, en, naar men wil, inzonderheid door Heer HERMAN, hem veel leeds en ſmaads wierdt toegebragt. Men hadt den ongelukkigen Graaf herwaarts gebragt, om hem van daar na *Engeland* te vervoeren. Doch 't verſchijnen van eene menigte Schepen op de Zuiderzee, door 't vliegende gerugt, derwaarts gelokt, verhinderden dien toeleg. Hierom wierdt men te raade, hem over land elders heenen te brengen. Tuſchen *Muiden* en *Naarden*, op de hoogte van *Muiderburg*, wierden ze van verre eenige manſchap gewaar, waarſchijnlijk den wil hebbende om FLORIS te ontzetten. Heer GERARD VAN VELZEN, opgezet, naar men wil, door Heer HERMAN VAN WOERDEN, grijpt hierop zijn zwaard, en kwetst den ongelukkigen Graaf dermaate, dat hij 't wel haast beſtorf. Elk zogt nu om een goed heen koomen. Heer HERMAN week, nevens eenige anderen, buitenslands. De Heer WAGENAAR, dit verhaalende, zegt, dat hij, voor zo veel men weet, van daar nimmer wederom is te rug gekoomen. Dit kan waarheid zijn, indien men hier door bepaaldelijk de Provincie *Holland* verſtaa. Anders verhaalt hij zelve, op het leeven van Graave JAN DEN II, dat HERMAN VAN WOERDEN tegenwoordig was bij het ongeval, den Heere VAN RENESSE overgekoomen, in het overvaaren van de Lek, tegenover *Kuilenborg*, alwaar deeze Edelman, door 't omſlaan van de Schouwe, het leeven liet. Heer HERMAN kan hier insgelijks het leeven gelaaten hebben. Zeker is het, dat men, zedert, zijnen naam niet vermeld vindt.

Zie J. WAGENAAR; *Vad. Hiſt.*

HERMELEN; zie HARMELEN.

L'HEREMITE, (JAQUES) Admiraal van *Holland*, wierdt, in den Jaare 1623, met eene Vloot van elf Schepen, uitgezonden, met oogmerk om den Spanjaarden, in de Westindien, afbreuk te doen. Hij was de eerſte, die, met zulk eene Vloot, door de

Straat

Straat *le Maire* ſtevende, gelegen ten Zuiden van de Magellaanſche Straat, en dus genaamd naar LE MAIRE, welke, voor weinige jaaren, dezelve hadt ontdekt. De Vloot zeilde den aardkloot rond; doch L'HEREMITE bragt haar niet te rug in 't Vaderland, als zijnde hij op de reize overleeden.

HERRNHUTTERS, een godsdienſtige Aanhang, dus genaamd naar de plaats *Herrnhut*, in 't Landſchap *Lausnitz*, alwaar zij, door hunnen voornaamſten Stigter, den Graaf VAN ZINZENDORFF, gevestigd wierden. Volgens hunne eigen opgave, zijn deeze lieden afſtammelingen van de *Boheemſche* en *Moraviſche* Broederen. Meer overeenkomſtig met de waarheid, egter, meenen zommigen, dat zij beter *naavolgers* dan regelrechte afſtammelingen dier Broederen genaamd worden. In hunne Leerbegrippen ſchijnen zij de meeſte overeenkomst te hebben met de *Lutherſchen*, doch verſchillen van dezelven wijd en breed ten aanzien van de Godsdienſtige Tugt en Kerkelijke Inſtellingen; ten deezen aanzien hellen ze voornaamelijk over tot de *Boheemſche Broederen*. Van grondbeginzelen, welke eenigzins na het dweepagtige hellen, kunnen veelen onder hen niet worden vrijgeſproken. Ook heeft men opgemerkt, dat lieden van allerlei Gezinten, der gemelde denkwyze toegedaan, zich onder hen vervoegen. Zints hunne eerſte vestiging te *Herrnhut*, hebben zij zich wijd en zijd verſpreid, met het loflijk oogmerk om de Christlijke Leere, zo als zij dezelve begrijpen, voort te planten. Veelen hunner zag men moeite noch gevaaren ſchroomen, om in de wijdst afgelegene Gewesten den Heiland te verkondigen. Bekend zijn de ſtigtingen, welke zij, te *Nieuwied*, *Zeist* en elders hebben opgericht. Dat deeze luiden, in geregeldheid van gedrag, met het gros van 't Christendom, wel vloot kunnen houden, getuigen allen, die met hun eenigen omgang hebben. Vreemd mag het, uit dien hoofde, ſchijnen, dat de Heer MACLAINE, in zijne Aantekeningen op MOSHEIM's *Kerkelijke Geſchiedenis*, hen dus ſcherp gegispt heeft. Eenige harde, of liever onbezonnene uitdrukkingen van den Graave, verdienen zekerlijk te worden afgekeurd. Ook wenschten wij, ter eere deezer Gezinte, dat eene verhitte en ongeregelde verbeeldingskragt de

Opſtellers hunner Liederen niet vervoerd hadde tot uitdrukkingen, welke aanſtoot verwekken. Doch het gedrag der hedendaagſche *Herrnhutters* is eenſtemmig met onzen wensch. Men ontmoet niet meer, in hunne openbaare Godsdienstoeffeningen, dat ergerlijke, 't welk hunnen voorzaaten eenen niet gantsch onverdienden blaam heeft aangewreeven. Zo wel te *Zeist*, als te *Amſterdam*, kunnen hunne openbaare zamenkomſten, door godvrugtige Christenen, met ſtigting worden bijgewoond.

Zie MOSHEIM, *Kerkl. Geſchiedenis.*

HERTOG of HERTOGHE (JOHAN DE) Heer van *Valkenburg*, Zoon van WILLEM DE HERTOGHE, geſprooten uit een bekend en niet onaanzienlijk Nederlandsch Geſlag. Hij wierdt aan het Hof van Prinſe MAURITS opgevoed, en door denzelven met eene Kompagnie voetknegten begiftigd. In den Jaare 1629, deedt hij, met Prinſe FREDERIK HENRIK en EMANUEL *van Portugal*, eene reize na *Oranje*. CRONSET, die thans aldaar het bewind voerde, alzo hij, met *Spanje*, heimelijk verſtand hielde, wierdt van zijne bediening verlaaten, en dezelve aan den *Portugeeſchen* Prinſe opgedraagen. Nogthans voerde hij 'er alleen den tijtel van; misſchien omdat hij tot de Gezinte der Roomschgezinden behoord, of omdat men, wegens zijne jeugd en onervarenheid, een zo gewigtig ampt hem niet vertrouwde: zeker is het, dat DE HERTOGHE alles uitvoerde. Behalven de verzorging der vestingwerken in het Prinsdom, maakte hij, ginds en elders, nog verſcheiden andere zeer heilzaame ſchikkingen.

Omtrent deezen tijd was het Bevelhebberſchap over de Stad *Nieuwmegen* en eene plaats in den Krijgsraad open gevallen. Na beiden ſtondt DE HERTOGHE. Het een en ander wierdt hem geweigerd. Hier uit, wil men, vatte hij een zo hevig misnoegen op, dat hij het oor leende aan eenige *Fransche* Staatsdienaaren, die bij hem aanzoek deeden, om met hunnen Meester zamen te ſpannen, in deszelfs ontwerp ter onderdrukkinge van de Hervormden. Wijders werdt aan DE HERTOGHE ten laste geleid, dat hij de kwistzucht van den Prinſe van *Portugal* voedde, door denzelven telkens van penningen te voorzien. Hij bereikte hier

mede

mede zijn oogmerk; dat, naamelijk, de Prins opontbooden, en de Landvoogdij aan hem alleen wierdt opgedragen. Eenigen tijd daar naa deedt hij eenen keer na *Holland*, om van Prinse MAURITS bevestiging in zijn aanzien en bediening te verwerven. JAKOB DE LA PISE, een der oudste Staatsbedienden in het Prinsdom *Oranje*, volgde hem, en gaf den Prinse opening van alle geheimen. Evenwel wierdt DE HERTOGHE in zijnen stand bevestigd, voor den tijd van drie jaaren, en zedert, naa het overlijden van zijne Hoogheid, door FREDERIK HENRIK. Veelen, zo hier te Lande als elders, verwonderden zich daar over, vermids, door het Parlement van *Oranje*, zwaare klagten wierden ingebragt, over de willekeurige handelingen van zekeren Aanhang, aan welks hoofd DE HERTOGHE zich bevondt. Men zondt wel, van 's Prinsen wegen, eenige Afgevaardigden na *Oranje*, tot het doen van onderzoek; doch hij weigerde dezelve op het Slot toe te laaten. Wijders maakte hij zich derwijze gehaat, in zijne Landvoogdij, door overdaadige pragt en wellust, en door het voeden en stijven der binnenlandsche onlusten, dat de Landzaaten, hun misnoegen niet kunnende verbergen, aan Prinse FREDERIK HENRIK verzekerde berigten deeden toekoomen, dat DE HERTOGHE, bij de Kroone van *Engeland* en *Spanje*, ja zelfs bij den Pauslijken Nuncius en elders, beschermïng hadt gezogt, en, 't geen nog verder ging, dat hij, met *Frankrijk*, in onderhandelinge was, over de overgifte van 't Kasteel van *Oranje*, voor eene somme van honderdduizend Rijksdaalders, met behoud van de Slotvoogdijschap voor hem zelven, en erflijk in zijn geslagt. Met dit alles onttrok Prins FREDERIK HENRIK hem zijne gunst niet, maar vermaande hem alleenlijk, in herhaalde brieven, tot getrouwheid.

't Zij uit grond van eenigen agterdogt, of uit andere beweegoorzaaken, zijne Hoogheid, om het bestuur uit DE HERTOGHE's handen te brengen, ontboodt hem herwaarts, met aanbieding van het Stadhouderschap over *Noordholland*. Doch dit bereikte géén doel. DE HERTOGHE weigerde veluit, den Stadhouder, hem, van 's Prinsen wegen, toegezonden, te ontvangen, begon zeer kwalijk van zijne Hoogheid te spreeken, en wanneer, ter gelegenheid der veroveringe van *'s Hertogenbosch*

Bosch door dezelve, eenige inwooners van *Oranje* vreugden bedreeven, deedt hij dezelven de Stad ruimen.

Eindelijk wierdt Prins FREDERIK HENRIK te raade, sterker maatregels in 't werk te stellen. Doch dit, van wegens den listigen aart van DE HERTOGHE, en 't gezag, welk hij zich hadt aangemaatigd, moest met overleg geschieden. Zeker DE KNUYT, heimelijk in de Stad gekoomen, onder voorwendzel van Volk te werven tot den *Italiaansche* Oorlog, vervoegde zich bij den Gouverneur, en beloofde hem honderdduizend Guldens, nevens de Slotvoogdijschap voor zijn geheele leeven. Doch vermids DE HERTOGHE aandrong op het erflijk bezit daar van in zijn geslagt, en in gevalle het aan een ander overging, de Vestingwerken moesten geslegt worden, vertrok DE KNUYT, onder voorwendzel van nieuwen last te gaan haalen, en na tien dagen te zullen wederkeeren. In dien tusschentijd hadt DE KNUYT, heimelijk, eenige Soldaaten in de Stad weeten te brengen. Zommigen, die het met DE HERTOGHE hielden, gaven hem hier van wel berigt; doch hij weigerde, daar aan geloof te geeven. Op zekeren tijd, als hij zich ten huize van DE LA RISE bevondt, wierdt hij, door het Volk van DE KNUYT, aangevallen, gewond en in verzekeringe genomen; maar konde, tot nog toe, niet bewoogen worden, om het Kasteel over te geeven. Ten laatste zijn einde voelende naderen, ingevolge der bekoomene wonden, besloot hij tot de overgave, en deedt het bevel daar toe, door zijne huisvrouwe, onderteekenen. Doch hij stierf, eer nog dit bevel wierdt uitgevoerd.

Zie LA RISE, *Tableau de l'Hist. d'Orange.*

HERTOGEN. Omtrent deeze waardigheid, of liever de persoonen, die dezelve bekleedden, van welke, in 's Lands Geschiedenissen, dikmaals wordt gesprooken, agten wij niet ondienstig, het volgende, hier ter plaatze, te berigten. Hunnen naam ontleenden zij van hun voorname bedrijf; 't welk was, behalven het bewind over eenig Landschap, zich met Krijgszaaken te bemoeien, of den voortogt te hebben aan 't hoofd van een Heir of Leger. Te weeten, de alouде *Frankische* en *Duitsche*

ſche Koningen hadden *Duitschland* of het Keizerrijk verdeeld in verſcheiden groote Provincien of Landvoogdijſchappen. Deeze wierden beſtuurd door *Hertogen* en *Graaven*. De eerſten voerden 't bewind in Burgerlijke en Krijgszaaken, de andere handhaafden de geregtigheid. Zij waaren alzo bedienden des Rijks, en moeſten aan den Vorst den Eed van getrouwheid afleggen. Veeläl bevorderden de Keizers tot deeze waardigheid hunne Schoonzoonen, naaſte bloedverwanten, perſoonen van aanzienlijken huize, of die zich, door hunne Krijgsdapperheid, een beroemden naam verworven hadden.

Volgens 't gemeene gevoelen, hadt ieder Hertog onder zich twaalf Graaven. Doch hier voor is geen genoegzaame grond. Want, hoewel men, in de Geſchiedenisſen, Hertogen aantreft, welke over twaalf en meer Graafſchappen het hoofdbewind voerden, zo als, bij voorbeeld, van PEPYN verhaald wordt, dat hij zijnen broeder Hertog GRIPO over twaalf Graafſchappen ſtelde, 't was, egter, geene beſtendige gewoonte. Immers ontmoet men Graaven, die aan geene Hertogen onderworpen waren.

Wat de magt der Hertogen aangaat; zij beſtuurden de gantſche Provincie, of het Hertogdom, in naame des Keizers. Ten tijde van Oorlog, moeſten zij, op bevel van 't hoofd des Keizerrijks, de noodige Krijgsbenden bezorgen en over dezelve het bevel voeren. Eigenlijk hadden zij met Geregtszaaken niets te doen, dan in gevallen, welke door de Graaven niet konden beſlist worden. Schattingen en belastingen konden zij, op eigen gezag, van de onderhoorige Landzaaten niet heffen, maar behoefden, ten dien einde, 's Keizers of Konings last en bevel. Daarenboven was de Hertoglijke waardigheid niet erflijk, hoewel het dikmaals, en veelal, gebeurde, dat de Zoon eens geſtorvenen Hertogs, die bij den Vorst in gunst hadt geſtaan, zijns Vaders plaats verving. Met dit alles hing dit geheel af van het Vorſtelijk welbehaagen. Wijders bezaten de Hertogen zekere heerlijke goederen en Landen, door Keizerlijke milddaadigheid, bij erfenisſe van hunne Ouderen, door huwelijk, koop of op eenige andere wijze verkreegen. Van deeze wierden zij niet Hertogen, maar *Heeren* genaamd. Dikmaals klommen deeze Hertogen, in vervolg van tijd, zo hoog

in

in magt en gezag, dat zij den Opperheeren verdagt wierden. KAREL DE GROOTE ſchafte ze hierom af, en ſtelde Graaven in hunne plaatze. Elders, egter, wisten zij zich onafhanklijk, zelfs thans erflijk, te maaken. De oudſte van deeze, nog in weeze, zijn de volgende: *Saxen*, *Brunswijk*, *Meklenburg*, *Wurtzenberg*, *Holſtein*, *Savoye* en *Lotharingen*. Nog verſcheide andere, welke voormaals bloeiden, zijn, zedert, uitgeſtorven: onder andere *Gulik*, *Kleef*, *Bergen*, *Braband*, *Gelder* en *Limburg*.

Zie HINCMARUS, EGINHARDUS, *Vita Caroli* M. COCCEJUS, *Prud. Juris Pub.* en andere.

'sHERTOGENBOSCH, de hoofdſtad der *Meierije*, of *Majorija*, zo veel als Hoofdſchoutambagt, van dien naam, legt op de uiterſte grenzen van *Brabant*, ter plaatze der vereeniginge of zamenvloeijinge van twee kleine riviertjes, de *Dommel* en de *Aa*, wier wateren eene groote menigte Gragten binnen de Stad vullen. Geene Plaats, naar gelange van haare grootte, heeft zo veele overgangen over 't water, als *'s Hertogenbosch*. Behalven na genoeg vijftig Steenen, telt men 'er ruim dertig Houten Bruggen, om niet te ſpreeken van bijkans tachtig kleinere Bruggen, die naa bijzondere Huizen en Wooningen loopen.

De Stad ontleent haaren naam van een *Bosch*, 't welk weleer wierdt gevonden, niet ter plaatze, alwaar thans de Stad legt, maar in haare nabuurſchap, op het hooge Land, alwaar Hertog GODEFRID DE III, in en om den Jaare 1184, zich met de Jagt plagt te verlustigen, en waar bij hij eerst een Jagthuis zal gebouwd hebben, 't welk, naderhand, tot eene Stad is aangegroeid. Niet zeldzaam zijn de voorbeelden van de opkomſte van aanzienlijke Steden uit zulke toevallige kleine beginzelen. Hier bij kwam nog de zamenvloed van Bijenhouders, welke hier, in merkelijken getale, plagten te verzamelen, om hunne Bijen na elders te vervoeren. Naar men wil zouden de drie Brabantſche Hoofdſteden, *Leuven*, *Brusſel* en *Antwerpen*, zich de zaak aangetrokken, en door het bouwen van Poorten, eene voor iedere rekeninge, aan de Plaats de

eerſte

eerſte gedaante eener Stad gegeeven hebben. Zints de herhaalde uitleggingen, zijn de twee eerſte Poorten binnen de Stad getrokken, en nog in weezen; de laatſte is verdweenen.

Voormaals beſtondt de voornaamſte *Sterkte* der Stad in haare ligging, midden in laage Weiden, die; bij een hoogen vloed der Maaze, de Plaats ongenaakbaar maakten. Door verloop van tijd, egter, de grond meer ondiep en hard geworden zijnde, heeft men de kunst moeten te baate neemen. Behalven eene diepe en wijde Gragt, acht groote Bolwerken, verſcheiden Halve - Maanen en eene Kontreſcharp, vindt men 'er een ſterk Kaſteel, *de Paapenbril* genaamd. Het getal der Huizen, de minst aanzienlijke, van hout gebouwd, daar niet onder begreepen, wordt op drieduizend, en dat der Inwoonеren, buiten de Bezetting, op veertienduizend begroot.

Verſcheiden maalen, zo in vroegere als laatere tijden, heeft *'s Hertogenbosch* het Oorlogslot ondergaan. In den Jaare 1566 ging hier het licht der Hervorminge in den Godsdienst op. Naadat zekere KORNELIS VAN DIEST het beſtaan hadt, buiten de Stad te prediken, ondernam men zulks, wel haast, binnen de muuren. Doch men ontluiſterde dien ijver door het ſchandelijk beeldeſtormen; 't welk den Hervormden op het heevig misnoegen der Hertoginne Landvoogdeſſe kwam te ſtaan, en oorzaak was, dat zij de Stad verlaaten moesten, of die 'er gevonden wierden, hunne eigen of hunner Geloofsgenooten onbezonnenheid met den halze boeten. Onzeker en wankelende, nu eens gunſtig, dan wederom hachelijk, was dus het lot van die der gezuiverde Leere, tot in den Jaare 1629, wanneer de Stad de Spaanſche zijde, voor altoos, verliet, door de Wapenen van Prinſe FREDRIK HENRIK. Zedert is zij, nevens de *Meierij*, altoos in de magt der Staaten gebleeven. Want, ondanks den voortgang der Franſche Wapenen, in den Jaare 1672, wierden dezelve, in dien rampzaligen tijd, hier geſtuit.

Onder de openbaare Gebouwen munt inzonderheid uit, de Groote, of *St. Jans-Kerk*, waar van de fondamenten geleid wierden in den Jaare 1280. Het aanzienlijk gebouw, waar van het Koor honderd, en de Buik honderdvijftig voeten lang is, rust op honderdvijftig Pilaaren. Tweeëndertig jaaren verliepen 'er, eer de Kerk geheel voltooid was. De hooge houten Toren, wel-

welke 'er op plagt te ſtaan, wierdt, in den Jaare 1584, door 't blixemvuur, aangeſtoken en in de aſche geleid. Doch 'er ſtaat nog een vrij hooge Toren aan de Weſtzijde der Kerke. Van de vijftig A taaren, welke men 'er eertijds telde, is het groote nog alleen in weezen. Deeze, en nog twee Kerken, worden thans gebruikt door de Hervormden, die 'er zes Predikanten hebben. In de Walſche Gemeente wordt de dienst door twee, en in de Lutherſche door éénen Leeraar waargenomen. De Roomschgezinden, die de Proteſtanten in getal merkelijk te boven gaan, oeffenen hunnen Godsdienst in acht Kapellen. Bekend is het, dat *'s Hertogenbosch*, eertijds, een Biſchoplijke Zetel was; zij genoot die eere van den Jaare 1559 tot 1647. Gaarne ſtonden de Algemeene Staaten, bij 't ſluiten van den Munſterſchen Vrede, het Geestlijk Regtsgebied af aan den Pauſe, mids het Waereldlijk gebied aan hun wierdt gelaaten. Tot de Godsdienſtige Gebouwen behooren wijders het Gasthuis, Weeshuis en Aalmoezeniershuis. Uit kragt der ſchikkingen, welke hier plaats hebben, mag *'s Hertogenbosch* gerekend worden onder de Steden, welke van een Doorluchtig School voorzien zijn. De vier oudſte Predikanten bekleedden den rang en post van Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid, Ooſterſche Taalen, in de Griekſche Taal en in de Uitlegkunde der Schriftuure. Daarenboven heeft men 'er nog eenen Hoogleeraar in de Geneeskunde, en eenen anderen in de Wiskunde. Onder de Waereldlijke Gebouwen munt uit het Stadhuis, van eene fraaie bouworde, in den Jaare 1670 van gehouwen ſteen gebouwd. Het Kaſteel *de Paapenbril* legt binnen eene breede diepe Gragt en vijf Bolwerken, en is, aan de zijde der Stad, van eene Kontreſcharp voorzien. Hoewel niet altoos even groot, legt, evenwel, ten allen tijde, binnen *'s Hertogenbosch*, eene aanzienlijke Bezetting. De Gouverneur der Stad, die tevens 't bevel voert over de nabuurige Forten *Crevecoeur*, *St. Antoni* en *Iſabella*, is altoos een der hoogſte Krijgsoverſten in Staatſchen dienst. Behalven de Kazernen en Barakken voor het Voetvolk, heeft men 'er zeer ruime Stallen voor de Ruiterij.

Omtrent de *Regeering* van deeze Stad tekenen wij alleen het volgende aan. De aanzienlijkſte waardigheid is die van Hoog- en Laagſchout, wordende veeläl door éénen perſoon, en wel

van

van hoogen rang, bekleed, doorgaans een Ridder of Edelman uit eene der Verééenigde Provincien. De Wethouderſchap, in alles beſtaande uit veertig perſoonen, is verdeeld in twee Leden. Het eerſte Lid, zamengeſteld uit negen Schepens en zeven Gezwoorenen, zit, nevens den Hoofdſchout, over burgerlijke en lijfſtraffelijke zaaken. Het tweede Lid, beſtaande uit vierentwintig Raaden, draagt zorge voor den welvaart der Ingezeetenen. Alle deezen worden door de Algemeene Staaten aangeſteld, en doen aan dezelven den Eed van hulde en trouwe. Wijders heeft men, in *'s Hertogenbosch*, eene Leen- en Tolkamer, en onder de hooge Regeering verſcheiden mindere Amptenaars. Wegens 't Fort *Crevecoeur*, zie boven, op deszelfs Artikel. De Schans *Iſabella* zal ter zijner plaatze vermeld worden.

Zie OUDENHOVEN, *Beſchrijving van 's Hertogenbosch.*

's HERTOGENRAADE, ('t *Land van*) legt ingeſlooten tuſſchen *'t Land van Valkenburg*, het Hertogdom *Gulik*, *Oſtenrijksch Limburg* en het *Land van Daalhem*. In de lengte, van 't Oosten na 't Westen, beſlaat het eene uitgeſtrektheid van *zes*, en in de breedte van 't Noorden na het Zuiden, van *twee* uuren gaans. Voorheen was het eene afzonderlijke Heerlijkheid, en ging, van tijd tot tijd, over in bijzondere handen. Zedert het Jaar 1661 wordt het bezeeten door den Koning van *Spanje* en de Algemeene Staaten, volgens eene verdeeling, daar van gemaakt, bij welke de Stad *'s Hertogenraade* den Koning van *Spanje* te beurte viel, en dus geene voegzaame plaats vindt in ons *Woordenboek*. De Dorpen, of *Banken*, in het Staatſche gedeelte gelegen, worden, op hunne bijzondere Artikelen, beſchreeven. Alleenlijk tekenen wij hier het volgende aan, wegens GULPEN, waar van men verzuimd heeft, ter zijner plaatze gewag te maaken. Het ontleent zijnen naam van het riviertje *de Gulpe*, en legt tuſſchen de Steden *Maaſtricht* en *'s Hertogenraade*. Van wegen de Algemeene Staaten heeft men hier eenen Schout, zeven Schepenen, een Se-

kretaris en een Gemeensman of Geregsbode. De Gereformeerden hebben 'er eene Kerk, en den Leeraar in gemeenschap met die van *Vijlen*. Men vindt 'er ook, gelijk alerwege in deezen oord, een goed aantal Roomschgezinden. Te *Gulpen* is veel vertier, van wegen den sterken doortogt van reizigers. Allen, die uit *Holland*, *Luik* en *Brabant* na *Aken* en hooger op na *Duitschland* willen, of van daar te rug keeren, moeten hunnen weg over *Gulpen* neemen.

Zie *Tegenw. Staat*, Deel II.

HERWEN, of HARWEN, een *Geldersch* Dorp, in de *Opper-Betuwe*, aan de rivier *de Waal*, bij *Schenkenschans*. Met *Aart* wordt het bediend door den zelfden Leeraar, die onder de Klasse van *Nieuwmegen* staat.

HERWERDEN, of HEIRWARDEN, een Dorp, in den *Bommelerwaard*, aan de rivier *de Waal*, niet verre van het Fort *St. Andries*. Volgens ALTING, zou het, in eenen Giftbrief, van den Jaare 997, te vinden bij HEDA, bij den naam van *Hero* worden aangeduid. Hertog JAN VAN BRABANT bevestigde, in den Jaare 1304, de Vrijheden, welke, van ouds, aan die van *Herwerden* waren toegestaan. Andermaal geschiedde dit door den Hertog van *Gelderland*, naadat zij onder deszelfs gebied waren overgegaan. In de Brieven, deeze bekragtiging bevattende, wordt ook gewag gemaakt van een Schependom, en van Heemraaden, welke, ten dien tijde, te *Herwerden* plagten te vergaderen.

HESHUSIUS, of HESHUIZEN, (TILEMANNUS) een Godgeleerde van de Augsburgsche Geloofsbelijdenisse, geboren te *Wesel*, in Kleefsland, in den Jaare 1526; een man van wispeltuurigen en oproerigen aart, die zich zelven en anderen veel onaangenaams verwekte. Hij was nog jong, toen hem, te *Heidelberg*, twee aanzienlijke posten wierden opgedragen, die van Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en Leeraar in de H. Geestkerk. Beide posten aanvaardde hij, doch bekleedde ze onder het aanzig-

rigten van merkelijke opſchuddingen, inzonderheid ter gelegenheid van zijne geſchillen met WILHELMUS CLEBITIUS, over het H. Avondmaal. In den waan, dat de uitſpraak van den vermaarden MELANCTHON van veel gewigts zijn zoude; ter vereffeninge van deezen twist, verzogt FREDERIK DE III, Keurvorst van den *Paltz*, dat deeze zich met de zaak wilde bemoeien. Doch in plaats van bevtediging uit te werken, deedt MELANCTHONS berigt HESHUSIUS nog meer in toorn ontſteeken, die zich verbeeldde, daar in eenige onbeſtaarbaanheid te vinden met de Leere van LUTHERUS; van welke hij betuigde, geen hairbreedte te willen afwijken. Ligt voorzag men, zo lang de driftige Hoogleeraar te *Heidelberg* vertoefde, dat 'er geen einde zijn zoude aan het redentwisten en ſchelden: hierom ontving hij, van hooger hand, bevel, zijnen zetel, en met een de Stad te ruimen. Hij begaf zich na *Saxen*, en gaf 'er eenige ſchriften in 't licht, die, aan de Hoogeſchoole van *Jena*, merkelijken twist verwekten. Van hier wierdt hij na *Koningsbergen* beroepen, om 'er leſſen te geeven in de Godgeleerdheid. Doch zijn twistzieke aart deedt ook hier zijn verblijf van korten duur zijn. Met WIGNANDUS geraakte hij ook aldaar in een allerhevigst geſchil, over leerſtellingen van geringe aangelegenheid. In den Jaare 1577 wierdt hij ook van daar verdreeven. Eerst begaf hij zich, met zijn gantſche gezin, na *Lubek*; en van daar na *Helmſtad*, alwaar het Hoogleeraarampt in de Godgeleerdheid aan hem wierdt opgedraagen. Op zijnen gewoonen trant, dat is, met veel twisten en ſchelden, bekleedde hij ook hier dien post, tot in den Jaare 1588, wanneer de dood, op den vijfentwintigſten September, van zijn twist- en woelziek leeven een einde maakte. Aan het hoofd der *Saxiſche* en *Brunswijkſche* Godgeleerden, hadt hij, in eene bijeenkomst te *Quedlinburg*, in den Jaare 1583, tegen de Leere wegens de Overaltegenwoordigheid, geweldig uitgevaaren. Op zijne herhaalde verdrijving uit vier onderſcheidene Steden hadt iemand dit tweeregelig vaers gemaakt.

Quæritur, Heſhuſi, *quarta cur pulſus dè urbe?*
In promptu cauſa eſt: ſeditioſus eras.

Van welke woorden de zin deeze is: „ 'Er wordt gevraagd,

„ HESHUSIUS, waarom gij uit vier Steden zijt verdreeven? De „ reden is klaarblijkelijk: gij waart een Oproermaaker." HESHUSIUS beeft eene menigte ſchriften door den druk gemeen gemaakt, de meeſten meer met Gal dan met Inkt geſchreeven.

Zie MELCHIOR ADAMI, *Vitæ Theologorum*.

HESSELS. (JAKOB) Van de drukkende, ziel en lijf bezwarende gewelddaadigheden, onder welke de Landzaaten, vooral in den aanvang der Nederlandſche Beroerten zuchtten, was geenzins eene der minst bezwaarende, een zogenaamde *Raad der Beroerten*, door den onmeedogenden Hertog VAN ALVA, in de Maand September des Jaars 1567, opgericht. Alles, wat eenig deel hadt gehad aan de beweegingen, ten behoeve van godsdienſtige of burgerlijke Vrijheid, en ten nadeele van *Spanje*, wierdt voor deezen Raad getrokken. Hij beſtondt uit twaalf Leden. Een van deeze was JAKOB HESSELS; een man van aanzien, alzo hij in huwelijk hadt eene Zuster van den beroemden Raadsheer VIGLIUS, en het ampt van Prokureur-Generaal waarnam; 't welk hij, egter, nederleide op verzoek zijner Huisvrouwe, die, even als haar Broeder, tot gemaatigdheid geneigd, ongaarne zag, dat hij in den Raad van Beroerten zitting nam. Doch, hoewel in 't eerstgemelde, weigerde hij, nogthans, hier omtrent haar ten wille te zijn. Indien 't waarheid zij, 't geen hem wordt naagegeeven, moet hij een monſter van wreedheid geweest zijn. Men verhaalt, naamelijk, dat hij, gewoon zijnde meestal in den Raad te zitten ſlaapen, wanneer over eenigen perſoon zijne ſtem gevraagd wierdt, zich altoos aan een en het zelfde vonnis hieldt, en half waakende en ſlaapende gewoon was te zeggen: *Ad patibulum, ad patibulum*; „ na de Galg, na „ de Galg!" Doch zommigen twijfelen aan dit verhaal: inzonderheid, omdat zijn behuwd-broeder VIGLIUS, die, in zijne *Brieven*, dikmaals van hem gewag maakt, nooit hem beſchrijft als iemand, die, onder 't verhandelen van zaaken van aangelegenheid, zich tot ſlaapen zette, maar veeleer hem aanprees, als een geſchikt voorwerp om in den heimelijken Raad te zitten. Tien jaaren naa het aanvaarden van den gemelden post, vielh hij

in

in handen van den Heere VAN RYHOVE, in eenen opſtand, door deezen, niet zonder kennisſe van WILLEM DEN I, te *Gend* bewerkt. Hij zat aldaar tot in het volgende jaar, wanneer RYHOVE, wien HESSELS, bij zijnen grijzen baard, hadt gezwooren, dat hij hem eerlang aan den galg zou helpen, na de Gevangenis tradt, en hem, nevens eenen anderen, VISCH genaamd, insgelijks eenen wreedaart, daar uit gehaald hebbende, voor den Krijgsraad voerde. Hoewel geenzins de bevoegde Regter, velde, nogthans, deeze ſpoedig het vonnis des doods; 't welk ſtraks wierdt uitgevoerd, door hem te hangen aan eenen boom, niet verre van de Stad. Onder 't maaken van den toeſtel ter volvoeringe van het Vonnis, ſmaalde RYHOVE op HESSELS eed bij zijnen grijzen baard; 't welk deeze beantwoordde met te zeggen: *Zulke grijze hairen zult gij nimmer draage*. RYHOVE, wil men, zou dit beantwoord hebben met hem toe te graauwen: *Dat zult gij, ſchelm, liegen*; hem voorts eenen lok van den kin ſnijdende, en dien op zijnen hoed zettende.

Zie VIGLII *Vita*; VAN MEETEREN, HOOFT, enz.

HESSELS, (JOANNES) Prieſter, Dokter en Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, en boezemvriend van den vermaarden MICHIEL BAJUS, wierdt geboren te *Leuven*, in den Jaare 1522. Naa den gewoonen loop zijner oeffeningen, zo in de Wijsbegeerte als Godgeleerdheid, in zijne Vaderſtad te hebben voleindigd, gaf hij aldaar leſſen, over de laatstgenoemde Weetenſchap, geduurende den tijd van acht jaaren. Naa verloop van dit tijdperk, beklom hij den Koninklijken Hoogleeraarſtoel, al mede in zijne geboorteſtad, in de plaats van MARTINUS RIETHOVIUS, die tot Biſchop van *Iperen* was bevorderd. In den Jaare 1563 vertrok hij, met zijnen vriend MICHIEL BAJUS en den vermaarden CORNELIUS JANSENIUS, na de Kerkvergadering van *Trente*. Eene Beroerte rukte hem hier uit het leeven, op den 7 November des Jaars 1566, in den ouderdom van vierenveertig jaaren. Zijn groote *Catechismus* behelst een volledig Ontwerp van Godgeleerdheid en Zedekunde, getrokken uit Schriften der Oudvade-

ren, vooral die van AUGUSTINUS. Zijne overige Schriften loopen, meestal, over geschilstukken of uitlegginge der Schriftuure.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibliotheca Belgica.*

HETTINGA, (HOMME VAN) uit het aanzienlijk Friesch Geslagt van dien naam, als zijnde hetzelve reeds bekend geweest in de Vijftiende Eeuwe, in welke gewag gemaakt wordt van eenen TIETE HETTINGA, welke eenen Zoon naliet, EPO genaamd, welke, bij AUK HEREMA VAN TZUM, behalven andere kinderen, verwekt heeft HOMME en TIETE HETTINGA. HOMME was Grietman over *Baarderadeel*, en Algemeen Ontvanger van den Omslag, gemaakt over de Floreenschatting der Landerijen, ter gelegenheid der heilzaame, maar kostbaare onderneeminge, het graaven van eenen Vaart, de *Sweste* genoemd. Zijne zucht voor 's Lands algemeene Vrijheid; spoorde hem aan tot het mede ondertekenen van het Verbond en Smeekschrift der Edelen; 't welk hem eerst op de vlugt, en vervolgens op ballingschap uit zijn Vaderland te staan kwam. Doch onder deeze verdrukking groeide telkens zijn moed. Ondanks het banvonnis, tegen hem uitgesproken, keerde hij weder in *Friesland*, verzamelde 'er eenige kloeke manschap, stak daar mede in Zee, en worp zich op tot een der hoofden der Vrijbuiters, welke den Spanjaarden, die de Friesche Kusten telkens ontrustten, veel nadeels toebragten. *Den Briel* was aan zijne medewerkinge de verlossing uit de Spaansche magt verschuldigd. Hij moet reeds vóór het Jaar 1574 overleeden zijn, als waar in zijne Huisvrouw TRYN. RINGE, of RINIA, als Weduwe voorkoomt. Bij deeze hadt hij verweks DOEKE en TAKE VAN HETTINGA, die van hem niets dan roem en een loflijk voorbeeld erfden, naardien hij alle zijne Vaderlijke bezittingen aan de Vrijheid hadt opgeofferd. Vlijtig traden zij ook in 's Vaders voetstappen, en dienden, ter hulpe van ORANJE, onder Graave LODEWYK VAN NASSAU. De Hertog VAN ALVA velde hierom over hun het Banvonnis; terwijl, daarenboven, het Spaanschgezinde Hof van *Friesland* hunne bezittingen, van Moederszijde hun aanbestorven, verbeurd verklaar-

klaarde. Dit viel voor in den Jaare 1570. Zedert, egter, moeten zij wederom in eere en hunne goederen herſteld zijn. TAKO, althans, bekleedde, in den Jaare 1584, de waardigheid van Gedeputeerde Staat van *Friesland*, en voerde, in den Jaare 1589, als Overſte-Luitenant, het bewind over dertig Vaandels Knegten. In den Jaare 1593 bemagtigde hij de Kerk te *Midwolde*, in Groningerland, en was, eindelijk, ook tegenwoordig in den vermaarden Slag bij *Nieuwpoort*.

HETTINGA, (TIETE VAN) broeder der voorgaanden van beiden bedde, van eene andere Moeder, WYPKE HOITEMA genaamd, gaf hem niets toe in heldhaftige bedrijven, ten beste van het Vaderland. Om zijne onderteekening van 't Verbond der Edelen, bij ALVA in den haat gevallen, en voorts na *Antwerpen* ontbooden zijnde, vondt hij geraaden, zich eenigen tijd ſchuil te houden, om naderhand, bij betere gelegenheid, met te meerder nut te kunnen ten voorſchijn treeden. Even als zijn broeder, ſtelde hij zich mede aan het hoofd der zo genaamde Watergeuzen. De Enkhuizenaars, in hunnen overgang tot ORANJE, genooten van hem merkelijken bijſtand. Hoewel het aan zijn beleid en onverzaagdheid niet maugelde, mislukten hem, egter, zijne poogingen, om *Leeuwarden* en andere Frieſche Steden van partij te doen wisſelen. Grietman zijnde van *Wijnbritseradeel*, in de nabijheid van de Stad *Sneek* geleegen, wierdt hij aldaar tot Bevelhebber aangeſteld. Hier voor de overmagt der Spaanschgezinden moetende bukken, ſtak hij, met zijne manſchap, over na *Noordholland*. Bij het Dorp *Wormer*, getuigt men, zou hij, met ſlegts tweehonderd man, ruim dertienhonderd Spanjaarden en Duitſchers verſlagen hebben. Geen wonder, derhalven, daar hij zo vlijtig ijverde voor de Vrijheid, dat hij wierdt uitgeſlooten van eene zo genaamde Algemeene Amneſtie of Kwijtſcheldinge, welke, in den Jaare 1574, wierdt afgekondigd. Hij ſchijnt, niet lang daarnaa, overleeden te zijn. Bij zijne Huisvrouwe, HYLK GALAMA, Dochter van den Edelen AUSONIUS GALAMA en KUNERA JOUSMA, liet hij kinderen naa. Niet zeer veele jaaren geleeden, is het laatſte manlijk oir van dit oudadelijk geſlagt overleeden. Deeze was ANTONIUS HETTINGA, gebooren 23 Januarij 1696, en gehuwd, den 16 Ja-

nuarij 1718, met WILTIANA ISABELLA FEITSMA VAN HEEMSTRA. Geruimen tijd diende hij den Staat te Lande, en overleedt, in den Jaare 1768, op *Eysinga-State*, te *Oenkerk*. In den Jaare 1779 was zijne Weduwe nog in leeven.

Zie WINSEMIUS, SCHOTANUS, VIGLII *Epistelæ ad Hopperum*, J. W. TE WATER, enz.

HEUKELUM, eene kleine Stad, in de Heerlijkheid van dien naam, op de uiterste grenzen der Provincie *Holland*, aan de rivier *de Linge*, welke langs haare muuren stroomt. Zij is van eene langwerpig vierkante gedaante, en van merkelijke uitgestrektheid, naar gelange van het getal der Huizen; volgens de laatste opgave bedroegen deeze slegts honderddertien. Niet vreemd is 't, derhalven, dat *Heukelum*, van 't welk eertijds Leden ter Dagvaart plagten te verschijnen, al van voor lange geene Afgevaardigden derwaarts zendt. Indien 't waarheid zij, dat het aloude *Herculim* het tegenwoordige *Heukelum* is, zou de Plaats al vóór het einde der Achtste Eeuwe in weezen moeten geweest hebben. Lang heeft de Stad nevens de Heerlijkheid behoord aan het doorluchtig Geslagt VAN ARKEL. Bij de omwentelingen van zaaken, van tijd tot tijd hier te Lande voorgevallen, is 't een en ander eindelijk aan *Holland* gekoomen. Weinig aanziens bezit tegenwoordig het Steedtje. Uit de overblijfzels van het Kasteel, pas buiten de Poorten gelegen, is af te leiden, dat het voormaals eene aanzienlijke Sterkte geweest is. Het Stadhuis is te gering, om 'er melding van te maaken. De Hervormde Gemeente, die 'er eene groote en ruime Kerk heeft, wordt door éénen Leeraar bediend. De Regeering bestaat uit den Drosaard, twee Burgemeesters en zeven Schepenen.

HEURNIUS, (JOANNES) volgens den verlatijnden, doch eigenlijk JAN VAN HEURN genaamd, wierdt gebooren te *Utrecht*, op den 25 Januarij des Jaars 1543, uit een deftig en aloud Nederlandsch Geslagt. Zij, welke nog heden, in den deftigen Burgerstand, te *Amsterdam*, dien naam voeren, zouden, meent men,

men, insgelijks Takken van dien Stam zijn. Onze HEURNIUS, wiens genegenheid zich tot de Geneeskunde bepaalde, oefende zich in die weetenschap, eerst te *Leuven*, daarna te *Parijs*, en eindelijk te *Padua*; hier wierdt hij vereerd met de waardigheid van Leeraar. Niet lang naa zijne wederkomst in het Vaderland, beklom hij den agtbaaren trap van Schepen in zijne Geboorteſtad. Doch hij verwisſelde die burgerlijke waardigheid, eerlang, met een anderen post, die beter met zijne neigingen ſtrookte. Aan de nieuwlings oprigte Hoogeſchoole te *Leiden* was hij een der eerſte Hoogleeraaren. Met zo veel roems gaf hij, geduurende der tijd van twintig jaaren, onderwijs in de Geneeskunde, dat hij den nieuwe Stigtinge geen kleinen luister bijzette. Eens bekleedde hij de waardigheid van *Rector Magnificus*. Hij overleedt, op den 11 Augustus des Jaars 1601, in den ouderdom van 58 jaaren. Van 's Mans naarſtigheid en kunde getuigen de veelvoudige Schriften, door hem in 't licht gegeeven. Behalven zijne verklaaringen over HIPPOCRATES, heeft hij geſchreeven *Inſtitutiones Medicinæ.* — *Praxis Medicinæ generalis & particularis.* — *De morbis Capitis.* — *De morbis Oculorum, auriun, naſi, dentium & oris.* — *De morbis pectoris.* — *De Febribus.* — *De Peſte.* — *De morbis Ventriculi.* — *De morbis mulierum.* In zijn huwelijk met CHRISTINA BAYERS hadt hij verwekt eenen Zoon, OTTHO HEURNIUS, geboóren in den Jaare 1577, die insgelijks, aan de Leidſche Hoogeſchoole, het Hoogleeraarampt in de Geneeskunde bekleedde. Onder andere heeft men van deezen eene Verhandeling *De barbarica Philoſophia.*

Zie MEURSIUS, *Athen. Batav.* ADAMI *Vitæ Medic. German.* VAL. ANDREAS, en andere.

HEUS, (JAKOB DE) een vermaard Nederlandsch Kunſtſchilder, wierdt geboóren te *Utrecht*, in den Jaare 1657. Na geruimen tijd het onderwijs te hebben genooten van zijnen Oom WILLEM, van welken wij in 't vervolg zullen ſpreken, dreef hem de leerlust na *Italie*, om aldaar de meeſterſtukken der aloudheid het ſraaie en edele af te zien. Verſcheiden jaaren vertoefde hij,

zo te *Rome* als in andere Steden van dat kunstrijk geweest. Het voorbeeld van SALVATOR ROSA deedt hem van trant veranderen, vooral in 't ſchilderen van beeldtjes. Daarenboven hadt hij eene edele hand in 't ſchilderen in 't klein van Paerden, Koeijen en ander Vee. Na zijne wederkomst van zijne uitlandſche reize, ſchijnt hij zich te *Amſterdam* te hebben neergezet. Althans ſtierf hij in die Stad, op den 9 Maij des Jaars 1701.

HEUS, (WILLEM DE) Oom des voorgenoemden, mede een *Utrechtenaar*, was een Leerling van den beroemde BOTH, en leide zich voornaamelijk toe op het ſchilderen van Landſchappen, in de manier zijns Meesters. Zo wel als zijn Neef, onthieldt hij zich geruimen tijd te *Rome* en in andere Steden van *Italie*. Hij overleedt in zijne Geboorteſtad, onzeker in welk jaar, doch in hoogen ouderdom.

Zie HOUBRAKEN, Deel III.

HEUSDEN, eene Stad, in het Land van dien naam, in het Zuidoostlijkſte gedeelte van *Holland*, aan eenen Arm van de rivier *de Maaze*. In haaren omtrek langs de Wallen beſlaat zij ongeveer een uur gaans. Volgens de jongſte opgave telde men 'er vijfhonderdzevenendertig Huizen, en dus ruim honderd minder, dan eene Eeuwe vroeger, in den Jaare 1632. *Heusden* heeft drie Landpoorten en ééne Waterpoort; voorts, binnen haare Muuren, eene bekwaame Haven, tot eene Legplaats voor de grootſte binnenslands vaarende Schepen. De Vestingwerken, volgens de hedendaagſche Krijgsbouwkunde aangeleid, zijn zeer aanzienlijk. Langs de Wallen heeft men, tusſchen twee rijen Lindeboomen, een fraaien wandelweg. Tot meerdere ſterkte der Stad, kan het omleggende Land onder water gezet worden. Veel heeft deeze Stad geleeden, geduurende de Gelderſche, Spaanſche en andere Oorlogen; als mede door Brand, herhaalde reizen hier ontſtaan: onder andere op den vierentwintigſten Julij des Jaars 1680, ter gelegenheid van een zwaar Onweder, in 't welk de Blixem in den Toren van

't

't Kasteel sloeg, onder welken het Buskruid, in diepe Kelders, bewaard wierdt, en 't welk aangestooken zijnde, het geheele Slot, met eenen schrikwekkenden slag, in de lucht deedt vliegen. 't Kon niet uitblijven, of de geheele Stad moest hier door merkelijke schade lijden.

Het Stadhuis, waar van, naa het afbranden van het voorgaande, met alle de Stadspapieren, in den Jaare 1538 de eerste grondslagen geleid wierden, is een fraai gestigt, pronkende met een sierlijken Toren, die in een achtkantigen spits eindigt. De Gereformeerde Kerk, die door drie Predikanten wordt bediend, is een oud en ruim gebouw. Onder de inwendige sieraaden munt uit, eene fraaie Graftombe, door den Baron VAN FRIESHEIM, Gouverneur der Stad, geduurende zijn leeven, voor hem zelven opgerigt. De Fransche Gemeente, die niet talrijk is, wordt door éénen Leeraar bediend. De Roomschgezinden, die hier in goeden getale zijn, hebben 'er eene Statie, in welke een Waereldlijk Priester den dienst verrigt. Voorts heeft men 'er verscheiden gestigten, zo ten dienste van behoeftige Oude Mannen, Vrouwen en Weeskinderen, als van Zieken en Gekwetsten. Het Ammunietiehuis is een uitgestrekt gebouw. Tot het Kruidmagazijn wordt gebruikt de eenige overgebleevene zwaare Toren van het gesprongene Kasteel, welks grond thans met boomen is beplant, en tot eene aangenaame Wandelplaatze verstrekt.

De Regeering van *Heusden* bestaat uit den Drossaart, die tevens Kastelein en Dijkgraaf der Stad en van den Lande van *Heusden* is: voorts uit drie Burgemeesteren, zeven Schepenen en eenen Sekretaris. Van wegen de menigte Hop, welke in den omliggenden oord geplant wordt, hadt men 'er, van ouds, verscheiden Brouwerijen, en wierdt in dat gewas veel handels gedreeven. Eindelijk merken wij nog aan, dat *Heusden*, nevens andere kleinere Hollandsche Steden, thans van dat Voorregt uitgesloten, Afgevaardigden ter Vergaderinge van Hunne Edele Groot Mogenden plagt te zenden.

Zie OUDENHOVEN, *Beschrijving van Heusden.*

HEUSDEN, (OUD) een groot Dorp, in de Heerlijkheid van dien naam, legt even buiten de Poorten der gemelde Stad, in eene zeer vermaaklijke landſtreeke. Geduurende den Zomer, moeten de Stads-Predikanten, beurtelings, aldaar den dienst waarneemen, in de Kerk, welke in den Jaare 1724 aldaar gebouwd wierdt.

HEUSDEN, (HEEREN VAN) een zeer oud en weleer zeer aanzienlijk Nederlandsch Geſlagt, doch, althans in de mannelijke Linie, reeds eeuwen geleeden, uitgeſtorven. Het ontleende zijne afkomst van de Graaven van *Teiſterbant* en *Kleeve*, door ROBERT, tweeden Zoon van ROBBERT VAN KLEEVE, Graave van *Teiſterbant*, en van KUNIGUNDE, Dogter van den Graave *van Huy*. Des eerstgenoemden ROBERTS ouder broeder was LODEWYK, welke zijnen Vader in het Graafſchap *Teiſterbant* opvolgde. Aan ROBERT viel ten deele *Heusden*, met de onderhoorige Dorpen, en wierdt daar van de eerſte Heer. ROBERT leefde van den Jaare 839 tot in het Jaar 857. Hij hadt nog een jonger broeder, DIDERIK genaamd, welke tot zijn erfdeel bekwam de Heerlijkheid *Altena*, en dus de Stamvader wierdt van dat hoogadelijk Huis.

BOUDEWYN, de tweede Heer van *Heusden*, eenen togt na *Engeland* gedaan hebbende, ſchaakte de Dogter eens Konings van dat Rijk, SOPHIA genaamd, en voerde dezelve na zijn Slot te *Heusden*. Lang bleef zij hier verborgen, eer de Koning eenig narigt wist te verneemen van haar verblijf. Eindelijk wierdt zij ontdekt, door een Engelſch' Koopman, die haar te *Heusden* zag, en, bij zijne wederkomst in *Engeland*, aan den Koning daar van verſlag deedt. Straks zondt de Vorst eenen Edelman derwaarts, die haar op het Huis vondt, bezig met ſpinnen van purperen Zijde, op een rood Wiel. Naa onderzoek gedaan te hebben aangaande haaren toeſtand, kinderen en verdere bijzonderheden, keerde hij weder na *Engeland*, en deedt daar van, aan den Vorst, naauwkeurig verſlag. Thans ontboodt de Vader zijne Dogter, met Heer BOUDEWYN en kinderen, tot zich, onder belofte van eene vriendelijke behandelinge. Hij hieldt zijn woord. Naa hen allen, geruimen tijd, ten zijnen Hove getoefd te hebben, liet hij zijnen Schoonzoon,

met

met dezelfs gezin, wederom vertrekken, rijkelijk begiftigd; met dit beding, nogthans, dat BOUDEWYN, ter gedagtenisse van 's Engelschen Edelmans ontmoetinge bij SOPHIA, voor zich zelven en zijne naazaaten, in het Wapenschild, *een Rood Spinnewiel op een Gouden Veld* zoude voeren. Dit wierdt beloofd, en ook nagekoomen. Uit zijn huwelijk met de *Engelsche* Prinsesse liet Heer BOUDEWYN naa,

ROBERT, den Derden Heer van *Heusden*. Deeze stierf in den Jaare 914, en liet naa, uit zijn huwelijk met ALIDA, Dogter des Graaven van Zutfen,

EDMOND, Vierden Heer van *Heusden*. Deeze nam ter Vrouwe *Hillegond*, Dogter des Graaven van Zein, leefde tot in den Jaare 929, en was Vader van

JAN, Vijfden Heere van *Heusden*, welke in den echt tradt met de Dogter des Graaven van Loon. Zijn dood viel voor in het Jaar 956, en zijn Opvolger was

ROBERT, Zesde Heer van *Heusden*, en de echtgenoot eener Dogter des Graaven van *Spanheim*, uit welke hij, bij zijn overlijden, in den Jaare 972, Vader was van

BOUDEWYN, Zevenden Heere van *Heusden*. Hij leefde tot in den Jaare 1028, wanneer hij naaliet, bij *Alida*, Dogter des Graaven van Gennip, behalven eene Dogter *Alverade*, gehuwd aan Heere *Dirk van Brederode*,

JAN DEN II, Achtsten Heer van *Heusden*. Deeze nam ter Vrouwe *Machteld van Steenvorden*, en stierf in den Jaare 1073. Hij hadt eene Dogter, *Alida* genaamd, die de echtgenoote wierdt van Heere *Jan van Arkel*, en eenen Zoon,

ROBERT, Negenden Heer van *Heusden*. Hij hadt in huwelijk *Johanna van Arkel*, Zuster van Heere *Jan*, boven vermeld, en Dogter van Jan den II van Arkel en van Margareta van Altena. Bij zijn overlijden, in den Jaare 1092, liet hij na

BOUDEWYN, Tienden Heer van *Heusden*, gestorven in den Jaare 1110, en getrouwd met *Bertrande*, Dogter des Graaven van der Lippe, bij welke hij verwekt hadt,

JAN DEN III, Elfden Heer van *Heusden*. Zijn dood viel voor in het Jaar 1135. Bij *Christina*, Dogter des Heeren van Arensberg, in Westfalen, was hij Vader van twee Zoonen: WILLEM en ARNOUT.

WIL-

WILLEM, Twaalfde Heer van *Heusden*, getrouwd met *Elisabeth*, Dogter des Graaven van Leiningen, ſtierf, zonder kinderen, in den Jaare 1153.

ARNOUT, erfgenaam en Opvolger van zijnen broeder WILLEM, en Dertiende Heer van *Heusden*, overleedt in den Jaare 1168, naalaatende, bij *Maria*, Dogter des Graaven van Salm, behalven eenen Zoon *Boudewijn*, die Heer van *Heerwijk* was,

ROBERT, Vijſtienden Heer van *Heusden*, gehuwd met *Philippe*, Dogter des Heeren van Diest, in Braband, en geſtorven in den Jaare 1202. Een jongen broeder van hem, *Wouter* genaamd, was de Stamvader van 't Geſlagt van *Spiering*, en zijn Zoon en Opvolger

JAN DE V, Zestiende Heer van *Heusden*. Hij hadt nog eenen jonger broeder, met naame *Willem*, van welken die van *Hedinkhuizen*, of *Hoinkhuizen* hunne afkomst ontleenen. Heer JAN ſtierf, in den Jaare 1235, en was, bij de Dogter des Graaven van Vernenburg, Vader van

JAN DEN VI, *Zeventienden* Heere van *Heusden*. Zijne echtgenoote was *Catharina*, Dogter van Jan, Graave van Loon, en zijn dood viel voor in 't Jaar 1279. Behalven deezen hadt JAN DE V verwekt, eenen Zoon, den Stamvader des Geſlagts *van Veen*, en eene Dogter, die de huisvrouwe wierdt van *Gijsbert*, Heere van Vianen, Zoone van Zweder van Kuilenburg, en van eene Dogter des Heeren van der Leede; hij ſtierf in den Jaare 1265. JAN DE VI liet na:

JAN VAN HEUSDEN, die volgt.

Arend van Heusden, Heer van der Sluis, Ridder.

Jan van Heusden, de Jonge, Heer van Heesbeen, die ook kinderen heeft naagelaaten.

N. van Heusden, getrouwd met *Otto van Arkel*, bijgenaamd *de Sterke*.

JAN DE VII, Achttiende Heer van *Heusden*, geſtorven in den Jaare 1303, hadt in zijn eerſte huwelijk *Alida*, Dogter des Graaven van Wijbeſtein, en in zijnen tweeden echt, *Eringard*, Dogter des Graaven van Wickeler. Heer JAN was, nevens GYSBERT VAN AMSTEL, HERMAN VAN WOERDEN, GERARD VAN VELZEN en andere Edelen, in den Jaare 1296, een der medepligtigen aan het verraad en den moord, omtrent Graaf FLORIS DEN V. gepleegd.

pleegd. —— De Heerlijkheid Heusden was, tot nog toe, een Leen geweest van den Graave van Kleef, tot dat DIDERIK DE VIII, Vierentwintigste Graaf van Kleef, in den Jaare 1293, of, volgens anderen, in 1290, op zekeren dag, in *'s Hage*, zich bevindende in een vrolijk gezelschap, zijn Opperregt over deeze Heerlijkheid, als mede over die van Altena, en over het Slot en de Stede van Woudrichem, opdroeg aan Graave FLORIS DEN V, zijnen Neeve. Zints dien tijd is Heusden een Leen der Hollandsche Graaven geworden, en hebben de Heeren van Heusden hetzelve van hun ter Leen ontvangen. Dit gaf aanleiding tot menigvuldige en oneenigheden oorlogen, tusschen die van Holland en Braband, maadat de Heerlijkheid, door koop, de eigendom was gewonden van JAN VAN BRABAND. Nogthans is, in 't einde, het Leen aan Holland gebleeven. Heer JAN DE VI, liet naa, bij zijne eerste Vrouw:

JAN VAN HEUSDEN, die volgt.

Jan van Drongelen, Stamvader des Geslagts van dien naame.

Uit zijnen tweeden echt waren hem gebooren:

Jan van Heusden, Heer van Elshout, uit welken de Tak van *Heusden van Elshout* is gesprooten, en

Eene Dogter N. N. die, bij Graaf FLORIS DEN V, Moeder wierdt van den Bastert *Witte*, Eersten Heere van Haamstede.

JAN DE VIII, Negentiende Heer van *Heusden*, het Land verlaaten hebbende, misschien om zijns Vaders misdaad, begaf zich in dienst des Konings van Engeland, tegen dien van Frankrijk, en stierf in den Jaare 1318. Hij was tweemaalen getrouwd geweest: eerst met *Margareta*, Dogter des Heeren van Kuik, in Braband; daarnaa met *Sophia*, Dogter des Heeren van Kranendonk. Behalven eene Dogter, waarschijnlijk uit den laatsten echt, *Sophia* genaamd, getrouw met den Graave van Saffenburg, was hem gebooren, een Zoon,

JAN DE IX, Twintigste en laatste Heer van *Heusden*. Uit zijn huwelijk, met *Cunigunda*, Dogter van Jan van Arkel en van Eringard van Voorn, wierdt hem alleenlijk gebooren eene Dogter, *Margareta van Heusden*, verloofd aan Lodewijk van Mechelen, Graave van Vlaanderen, doch vóór de huwelijksvoltrekking overleeden. Heer JAN hadt de Heerlijkheid van Heusden ver-

verkogt aan Hertoge JAN VAN BRABAND. De Graaf van Saffenburg, behuwdbroeder van Heere Jan, en de Heer *van Drongelen*, zijn Oom, nevens deszelfs vijf Zoonen, deezen Verkoop niet laatende gelden, verzetteden zich daartegen. De Heer van Drongelen moest voor den Brabander wijken; en de andere, door goed en kwaad beſcheid, niets ziende te winnen, verkogt zijn regt aan WILLEM DEN GOEDEN, Graave van Holland. Hier uit ontſtondt twist, tusſchen Holland en Braband, die, ten laatſte, beſlist wierdt ten nadeele van den Graave van Saffenburg; welke, voorts, zijnen moed zogt te koelen, door rooven en branden in Braband, en 'er, op alle andere wijzen, zeer ſlegt huis te houden. Ten laatſten, evenwel, kwam het, tusſchen den Hertog en den Graaf, tot een Verdrag, waarbij deeze aan den anderen zijn regt op *Heusden* afſtondt, voor eene Jaarlijkſche ſomme van driehonderd gouden Kroonen, te betaalen uit de inkomſten van *'s Hertogenbosch*. Niet lang daar naa, tusſchen den Hertog van Braband en den Graaf van Vlaanderen, twist ontſtaan zijnde, over het bezit van Mechelen, wierdt de Graaf van Holland tot Scheidsman ingeroepen. Van deeze gelegenheid, meent men, zou de Hollander zich bediend hebben, om aan 't bezit van *Heusden* te geraaken. Want des Brabanders zijde gekoozen hebbende, beſliste hij den twist met deeze woorden: *Mechelen dijn, Heusden mijn.* Zeker is het, dat de Heerlijkheid, van toen af, aan de Graaflijkheid gekoomen, en zedert daar aan gebleeven is.

Zie *Oude Holl. Kronijk*; PONTANUS, *Hiſt. Gelriæ*; S. VAN LEEUWEN, *Batav. Illuſtrata*; OUDENHOVEN, *Beſchrijving van Heusden.*

HEUSDEN VAN ELSHOUT, een aloud Adelijk geſlagt, welks Stamvader was, gelijk boven is aangemerkt, JAN VAN HEUSDEN, derde Zoon van JAN DEN VII, Achttienden Heere van *Heusden*, en van ALIDA VAN WYBRANTSTEIN. Heer JAN VAN ELSHOUT leefde omtrent den Jaare 1320. Eene Erfdogter uit den Huize van *Elshout* bragt het Slot en de Heerlijkheid van dien naam in het

Geſlagt

Geſlagt van Heusden, en was dus oorzaak deezer naamsveranderinge. GERHARD, een der naazaaten van Heere JAN, wierdt, in den Jaare 1414, door de *Gelderſchen*, omgebragt. De Kleinzoon diens ontijdig geſtorvenen, mede GERHARD genaamd, overleedt in den Jaare 1588, en liet vier Zoonen naa:

1. KORNELIS, Heer van *Elshout*, Gouverneur van Heusden, en der onderhoorige Landen. Deeze hadt eenen Zoon, DIDERIK genaamd, Luitenant Kolonel, die, in den Jaare 1642, in den Slag bij Leipzig, ſneuvelde.

2. EGIDIUS, Preſident van de Rekenkamer in Gelderland. Hij ſtierf in den Jaare 1635, en liet verſcheiden Zoonen naa.

3. IVO, Ontvanger Generaal, van wegen den Koning van Spanje, in Gelderland en Zutfen, geſtorven in den Jaare 1620.

4. JAN, Ontvanger Generaal, van wegen dien zelfden Koning, in Zeeland. Hij overleedt in den Jaare 1651, onder andere kinderen, naalaatende eenen Zoon, met naame DIDERIK, Theſaurier te *Bruſſel*, vervolgens Ridder Baronet, Hoofdopziener, van wegen den Spaanſchen Koning, over de Kanaalen te Brusſel, en, in den Jaare 1688, tot *Baron van Heusden* verheven. Door eenige Zoonen heeft deeze zijn Geſlagt voortgeplant.

Zie BUCEL, *Stemmat.* P. II. p. 113.

HEUTERUS, (PONTUS) een vermaard Nederlandsch Godgeleerde, doch niet minder bedreeven in 's Lands Geſchiedenisſen, wierdt geboóren te *Delft*, in den Jaare 1535. Op de kennisſe der Godgeleerde en daar mede verwante weetenſchappen, leide hij zich toe, eerst in zijn Vaderland, en daar naa te *Parijs*. Bij zijne terugkomst uit *Frankrijk* omhelsde hij den Geestlijken ſtaat. Eene Kanunnikdij te *Cortchem* was het loon zijner naarſtigheid en kunde. Niet lang, evenwel, hadt hij genot van deezen post; van wegen de binnenlandſche onlusten moest hij dien, en ook zijne woonſtad, verlaaten. HEUTERUS week na *St. Truiden*, doch wierdt vervolgens Proost van *Arnhem*. In goeden ouderdom ſtierf hij, in den Jaare 1611. Zijne naagelaatene Schriften getuigen van zijne Hiſtorielekennisſe. De

voornaamste van deeze zijn *Rerum Burgundicarum*, Libri VI. *Rerum Belgicarum atque Austriacarum* Libri XV. *De Veterum ac sui Saeculi Belgis*.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibliath. Belgica*.

HEYDE, (JAN VAN DER) geboren te *Gorinchem*, in den Jaare 1637, verdient, bij de naakoomelingschap, in erkentenisse gedagt te worden, van wegen twee zijner zeer heilzaame uitvindingen, om 't Menschdom, in de ongevallen, aan welke het blootstaat, eenig redmiddel of beschooding toe te brengen. Ik heb het oog op zijne verbeteringen aan de Brandspuiten, en zijne uitvinding van Lantaarnen, om, bij nacht, te Straaten te verlichten. Te weenen, uit zijne geboortestad zich na *Amsterdam* begeeven, en 'er zich met 'er woon hebbende nedergezet, om 'er zich in de Tekenkunde te oefenen, waar toe hij eene overhellende neiging gevoelde, beschouwde hij, met verwondering, de gebrekkige inrigting op het brandblasschen, in eene volkrijke en digtbebouwde Stad, en hier door, meer dan eenige andere, aan brand onderhevig. Van de vroegste tijden hadt men zich hier bediend van lederen *Emmers*, die, met water gevuld, wierden opgedraagen langs zo genaamde *Brandladders*, welke tegen de brandende gebouwen wierden opgericht, om voorts in de vlammen te worden uitgestort. Daarenboven overdekte men de belendende Huizen met natte Zeilen, of baalde, om den voortgang des brands te stuiten, de aangestokene muuren of goederen tot zich, door middel van zwaare ijzeren *Brandhaaken*, aan lange stokken vastgemaakt. In laatere tijden, om het gebrekkige deezer gereedschappen te gemoete te koomen, verzon men eene soort van groote en zwaare Brandspuiten, alleenlijk voorzien van een langen koomen koperen Pijp, die aan den Spuit wierdt geschroefd, om door middel van denzelven het water tot boven op het Dak van het brandende Huis te brengen. Aan zeer groote ongemakken was alle deeze toestel onderhevig, en voldeedt geenzins aan het oogmerk. Behalven de menigte handlangers, die elkander dikmaals in den weg stonden, konden de Emmers niet den noodigen

voor-

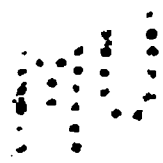

voorraad van water uitleveren. Door de vastgeſchroefde Pijpen konde men, menigmaalen, het water niet brengen ter plaatze, alwaar het inzonderheid vereischt wierdt. Dit alles ontging niet de opmerking van den ſchranderen VAN DER HEYDE, en deedt hem zijn vindingrijk vernuft te baate neemen, tot het verzinnen van korter en kragtdaadiger hulpmiddelen. Dit bragt hem op de gedagte, om aan den Brandſpuit te voegen een lederen Pijp, welke, naar goedvinden en vereisch van zaaken, door middel van Schroeven, langer of korter gemaakt, en, door zijne buigzaamheid, door Huizen, Steegen en Sloppen, konde geleid worden, na de plaatzen, daar het water den meeſten dienst konde doen. Hier uit ontſtondt de benaaming van *Slang-Brandſpuiten*, welke aan de nieuwe uitvinding gegeeven wierdt. Daarenboven maakte hij aan zijnen Brandſpuit nog andere verbeteringen, welke dien gemaklijker en ſpoediger deeden werken. VAN DER HEYDE deelde zijne uitvinding mede aan de Regeering der Stad, welke, bij onderzoek en na herhaalde proeven, dezelve van die nuttigheid bevondt, dat zij, in den Jaare 1672, onzen VAN DER HEYDE tot Algemeenen Brandmeester aanſtelde, en zedert hem Oktrooi verleende, om alleen, in deeze Stad, Brandſpuiten te mogen maaken en verkoopen. Zints de invoering van deeze heilzaame uitvinding, welke ook elders ſpoedig navolgers vondt, zijn de voorbeelden van zwaaren veel brand zeldzaamer geweest dan in voorgaande tijden.

Niet de eenige was deeze uitvinding, door welke VAN DER HEYDE, niet ſlegts te *Amſterdam*, maar ook op andere plaatzen, zich verdienſtelijk heeft gemaakt. Reeds te vooren had hij groote eere ingeleid, en merkelijk nut gedaan, met zijne voorgeſlagene inrigting, om bij nacht de Stad behoorlijk te verlichten. Verſcheidene middelen hadt men, al van vroege tijden, ten dien einde, in 't werk geſteld, het een gebrekkiger dan het andr, en allen aan groote gebreken onderhevig. Het oudſte middel was, het branden van Kaerzen, in Lantaarnen, welke, hier en daar, in 't midden van voornaame Straaten en op Bruggen ſtonden. Doch vermids deeze weinig licht gaven, ontvingen de Herbergiers en Tappers bevel, om in hunne Voorhuizen, tot 's avonds ten tien uure, licht te bran-

den. Naderhand wierden de inwooners der Stad, op hoogen last, verpligt, aan ieder twaalfde Huis, een Lantaarn met een brandenden Kaars te hangen. Doch deeze keure wierdt gebrekkig naagekoomen. De menigvuldige voorbeelden van in 't water vallen en verdrinken van menſchen deeden den vindingrijken VAN DER HEYDE zijn vernuft ſpitzen, om, door het brengen van meer lichts in de Stad bij nacht, deeze en andere ongelukken te voorkoomen. Hij meende daar toe een gepast middel te hebben gevonden, in het maakzel en de ſchikking der Lantaarnen, welke, met eenige kleine veranderingen en verbeteringen, nog heden in gebruik zijn. Zij beſtaan, naamelijk, in een Lamp, hangende in een vierkanten Lantaarn, twee voeten hoog, van boven wijder dan beneden, gedekt met een blikken ſnuiver, met verſcheiden openingen nederwaarts uitkoomende, die, zonder eenigen togt te doen binnen koomen, den rook van het brandende Lamppit aan alle zijden uitlaaten. Deeze Lantaarn rust op een houten paal, van bijkans tien voeten hoog; behalven de zulke, welke, aan een ijzeren arm, aan de Huizen van veele burgers, of op de hoeken van Straaten en Gragten, of van openbaare Gebouwen, zijn vastgemaakt. Tot nog toe, zedert het laatst van 't Jaar 1669, wanneer VAN DER HEYDE's Lantaarnen eerst wierden ingevoerd, heeft zijne inrigting ſtand gehouden. Terwijl wij dit ſchrijven (in 1788) heeft men eenen aanvang gemaakt met het plaatzen van Lantaarnen, van de zelfde ſoort, doch in gedaante eenigzins verſchillende van de oude, en met twee Pitten voorzien, hangende aan een hoogen ijzeren Staak, boven, in de gedaante van een Zwaanenhals, geboogen, en die door middel van een touw, welk langs den Staak loopt, nedergelaaten en om hoog getrokken kunnen worden. Om nog meer lichts in de Stad te brengen, zegt men, zullen deeze Lantaarnen, indien niet elders, althans op de voornaamſte Gragten der Stad geplaatst worden. Verſchoon, Leezer, deezen uitſtap. VAN DER HEYDE woonde en hadt zijne werkplaats in de Koeſtraat, aan de Nieuwemarkt. Nog heden ziet men, boven de deur van dezelve, eene zinnebeeldige vertooning op zijne uitvinding, zo van de Lantaarnen als van zijne Slang-Brandſpuiten.

Behalven de boven gemelde uitvindingen, welke alleen hem een onſterflijken naam zouden verworven hebben, was VAN DER

HEYDE een kunſtig Schilder en Tekenaar naar 't leeven, vooral van Kerken, Heerenhuizen en andere openbaare gebouwen. Verſcheiden Tekeningen, door hem van 't Amſterdamſche Stadhuis gemaakt, heeft hij naaderhand opgeſchilderd. Daarenboven is 'er van hem eene Schilderij van de Beurs dier Stad. Eindelijk hangt nog, in 't Kerkmeesters-Komptoir van de Nieuwe Kerk, van zijn penzeel eene kunſtige afbeelding dier Kerke, van de Keizersgragt te zien. JAN VAN DER HEYDE overleedt, te *Amſterdam*, op den achtentwintigſten September des Jaars 1712, in den ouderdom van vijfenzeventig jaaren.

Zie VAN DER HEYDE, *Beſchrijving der Slang-Brandſpuiten*; HOUBRAKEN, enz.

HICHTUM, een Dorp in *Friesland*, in de Grietenij *Wonseradeel*, niet verre ten Noorden van de Stad *Bolswaard* gelegen. Het Dorpje, op zich zelven van weinig aanziens, ontvangt merkelijken luister van de fraaie Lustplaatze, *Wibranda-State* genaamd, ten aanzien van Huizinge en Plantaadjen eene der grootſten en ſchoonſten van 't gantſche Gewest. Langen tijd diende dit Lusthuis tot een Zomerverblijf voor het doorluchtig geſlagt van AILVA, en laatst, uit hetzelve, voor Jr. TJAARD VAN AILVA, Grietman van 't Diſtrikt. Naa hem was daar van de eigenaar Jr. WILKO, *Baron thoe Schwartzenberg en Hohenlandsberg*; naa wiens overlijden, neveus de Grietenij, het onlangs is gekoomen, aan deszelfs Neeve.

HIERGES (GILLES VAN BARLAIMONT, *Heer van*) Zoon van KAREL, *Baron van Barlaimont*, een moedig Krijgsman, in dienst des Konings van *Spanje*, geduurende den aanvang der Nederlandſche Beroerten, in welke hij den Aanhang des Prinſen VAN ORANJE meenig gevoeligen neep heeft toegebragt. De eerſte maal dat wij hem in 't open veld ontmoeten, is, in den Jaare 1568, in den Slag bij *Jemmingen*, daar hij 't bevel voerde over een Walsch Regiment, en medewerkte tot de zwaare nederlaag, den beminnelijken Graave LODEWYK VAN NASSAU toegebragt, waar door deeze genoodzaakt wierdt, met het ramp-

zalig overſchot zijns Legers, na Duitschland de wijk te neemen. In den Jaare 1572 bekwam hij het Stadhouderſchap van *Friesland*, en kort daarop, naadat hij de voornaamſte Steden van *Gelderland* den Prinſe VAN ORANJE hadt onttrokken, ook van dat Gewest. Merkelijk nadeel deedt hij aan het belegérde *Haarlem*, doordien hij, den Lekdijk bezettende, daar door een gebaanden weg open hieldt voor den toevoer van leevensmiddelen na het Spaanſche Leger, in 't welk men merkelijk gebrek begon te lijden. In den Jaare 1575 deedt hij eenen inval in *Weſtfriesland*, doch voerde 'er weinig anders uit, dan met plonderen en blaaken zijnen moed te koelen; waarnaa hij, met zijne benden, wederkeerde na de *Beverwijk*, alwaar hij zijn hoofdkwartier hieldt. Van daar, eerlang, zijnde opgebróken, ſloeg hij het beleg voor de Stad *Buuren*, en maakte 'er zich meester van, naa dezelve, twee dagen lang, met vijſtien ſtukken Geſchut, heviglijk beſchooten te hebben. Decze voorſpoed wekte zijnen moed om dieper in *Zuidholland* door te dringen. Eenige verſterking, zo van Ruiterij als Voetvolk, bekoomen hebbende, deedt hij, in de Maand Julij, zijn Leger, in drie kolommen, optrekken na *Bommel*, *Woudrichem* en *Schoonhoven*. 't Bleek eerlang dat dit een Krijgslist was, dienende om de Staatsgezinden te misleiden, wien de waan hadt bevangen, dat 'er een toeleg op *Gouda* in til was. In allerijl deedt HIERGES zijne drie benden zamenrukken, en vervolgens optrekken na *Oudewater*, 't welk hij, op den negentienden dier Maand, berende. Niet meer dan zevenhonderd weerbaare mannen vondt men in de Stad, deels Burgers, deels Soldaaten. Een onverſchoonlijken misſlag begingen de belegerden, door dien zij, zo als Prins WILLEM hun vermaand hadt, om het te velde leggende hooi niet te verliezen, verzuimden, het omleggende Land onder water te zetten. Toen zij te laat hun verzuim bemerkten, wierdt hun dit onmogelijk gemaakt, doordien HIERGES zich ſpoedig meester maakte van de Sluis, digt bij de Stad, door middel van welke de Overſtrooming moest worden uitgewerkt. Het ſchandelijk verlaaten van een Blokhuis, door één Duitſchen Overſte, ſtelde den Veldheer in ſtaat, om door het ſtoppen van de Yſſel, en belegerden allen toevoer van leevensmiddelen af te ſnijden. HIERGES thans de Batterijen op-

opgericht en met achtentwintig Stukken Geschut beplant hebbende, eischte de Stad op. Men verzogt drie dagen beraad; doch zij gunde hegts twee uuren. Deeze waren niet verloopen, of het schieten nam eenen aanvang, met zo veel hevigheids, dat op éénen dag zestienhonderd Kogels op de Stad verschooten wierden. Eindelijk waagde men eenen Storm, die wel haast van de bemagtiginge der Stad gevolgd wierdt. De gruwelen, moorderijen en plonderingen, welke hier gepleegd wierden, gaan bijkans het geloof te boven. Zie een berigt daarvan op 't Art. OUDEWATER. Van hier trok HIERGES op na *Schoonhoven*. Om 't Koorn te spaaren, hadt men ook hier verzuimd, door de bewerking eens Burgemeesters, het Land onder water te zetten. Vergeefs schikte Prins WILLEM eenige Schepen tot hulpe derwaarts. Door schieten van buiten, en door de onwilligheid veeler Burgeren tot noodigen tegenweer, wierdt de Veldheer ook deezer Stad meester, doch bij verdrag, waarbij, voor 't Krijgsvolk, de vrije uittogt wierdt bedongen. Naa deeze voordeelen liet HIERGES de gedagten gaan over de bemagtiging der Stroomen, in den oord, in welken hij zich thans bevondt. Zijn kloek beleid deedt hem hier in zo gelukkig slaagen, dat hij, binnen korten tijd, van den Yssel, de Lek en de Merwede genoegzaam meester wierdt. Toen zondt hij den Graaf VAN MEGEN, gehuwd aan zijne Zuster, met een gedeelte zijns Legers, op *Woerden* af; welks bemagtiging, egter, hem mislukte.

Het Krijgsbedrijf was, intusschen, niet de eenige werkzaamheid, waar mede zich HIERGES onledig hieldt. Nu en dan bediende men zich ook van hem tot gewigtige Staatshandelingen. In den Jaare 1576 gebruikte hem de Raad van Staate, zittende te *Brussel*, om de Steden van *Holland* en *Zeeland*, die het met den Prinse VAN ORANJE hielden, schriftelijk voorslagen te doen tot onderwerpinge aan den Koning van *Spanje*; die, evenwel, niet wierden aangenomen. In 't volgende jaar was hij een der Gemagtigden, welke, in naame van den Landvoogd Don JAN VAN OOSTENRYK, te *Geertruidenberg* verscheenen, om de Provincien *Holland* en *Zeeland* te beweegen tot het aanneemen van het, zo genaamde, Eeuwig Gebod, onlangs door den Koning van *Spanje* afgekondigd; als mede om Prins WILLEM den I,

door het uitlooven van eenige bijzondere voordeelen, tot het aangaan van een Verdrag met den Landvoogd over te haalen. Men weet, dat van geen van beiden iets geworden is. Gelukkiger ſlaagde hij in zijn aandeel, in den verraſſenden, of liever verraaderlijken, toeleg van Don JAN, op het Kaſteel van *Namen*, in den Jaare 1577. De Landvoogd, naamelijk, die zich binnen de Stad ophieldt, ter jagt zullende gaan, hadt, door HIERGES en deszelfs drie Zwagers, den Slotvoogd zijne begeerte laaten aanzeggen, om in 't voorbij rijden het Kaſteel te bezigtigen. Binnen gelaaten zijnde, rukken de Heeren gezamentlijk de Piſtoolen uit den Koker, roepen eenige Ruiters te hulpe, digt daar bij in eene hinderlaage verborgen, en maaken zich alzo meester van de Vestinge. Voorts zich, op 's Landvoogds bevel, van *Charlemont* verzekerd hebbende, noodzaakte hij, in 't volgende jaar, den Graaf VAN HOHENLO, die het beleg voor *Roermonde* hadt geſlagen, van daar op te breeken, en met zijne Troepen elders de wijk te neemen. In den Jaare 1579 was HIERGES tegenwoordig in de belegering van *Maaſtricht*, door den Hertog VAN PARMA. Doch hier eindigde hij de loopbaane van zijnen Krijgsroem. Naadat zijn Vader, niet lang te vooren, overleeden was, nam hem een vijandlijke Kogel weg, tot groote droefheid van den Veldheer, die in hem een der bekwaamſte Legerhoofden verloor.

Zie STRADA, WAGENAAR en andere.

HILLEGERSBERG, een Dorp en Heerlijkheid in *Schieland*, ter wederzijde van de rivier *de Rotte*, dus genaamd, meent men, naar zekere HILLEGARDIS, eene Martelaaresſe, bij de Roomſche Kerk als eene Heilige geëerd, en van eenen Berg, of Zandheuvel, op welken het Dorp gebouwd is. De geleerde HADRIANUS JUNIUS, insgelijks den Dorpsnaam van eene Vrouwe, dus geheeten, afleidende, noemt haare eene *Waarzegſter*, en haalt, 't welk vreemd is, met een voorkoomen van vertrouwen, van haare Voorzeggingen aan. In den Jaare 1732 wierden op de Verpondingslijsten deezer Heerlijkheid gebragt zeshonderdtwintig Huizen, een Kruidmolen en twee Koornmolens.

lens. Het Dorp *Bergſenhoek* legt mede in dit Ambagt. *Hillegersberg* is geen onaangenaam Dorp. De nette Kerk, een overoud gebouw, pronkt inzonderheid met eene menigte geſchilderde glazen, door verſcheiden handen aan haar geſchonken. Eertijds ſtondt, pas buiten de muuren van het Kerkhof, een Kaſteel, het Reuzenhuis genaamd, afkomſtig van het beroemd Geſlagt der Heeren VAN MATENES. Niets dan eenige brokken zijn 'er van in weezen.

Zie VAN HEUSSEN, SPAAN, *Beſchrijving van Rotterdam.*

HILLEGOM, een vermaaklijk Dorp, in *Rhinland*, waar van de Ambagtsheerlijkheid thans behoort aan den Heere JAN SIX, Oud-Schepen der Stad *Amſterdam*, als zijnde door eenen van deszelfs Voorzaaten, den Heer Mr. JAN SIX, in den Jaare 1722, toen reeds Heer van *Vromade*, uit de Landſchaps Domeinen aangekogt, voor eene ſomme van achttienduizend en vijfhonderd Guldens. Zeer aangenaam is de gelegenheid deezes Dorps, aan den Heerenweg, tuſſchen *Haarlem* en *Leiden*, zo van wegens den menigvuldigen doortogt van Reizigers, als om de bekoorlijkheid der omringende Landſtreeke, in welke het oog zich kan verlustigen op eene groote verſcheidenheid van fraaie gezigten. Op het Plein in het Dorp ſtaan Lindeboomen, die, in hoogte en ouderdom, hier te Lande weinigen hun gelijk hebben. Het tegenwoordig Kerkgebouw draagt nog kennelijke blijken van deszelfs voorgaande veel grootere uitgeſtrektheid. Kunstkenners beſchouwen en roemen den Kerktoren, als een Meesterſtuk van Bouwkunde. Veel aftrek is 'er, van wegen derzelver ſmaaklijkheid, in fruiten, moeskruiden en vrugten, welke hier gekweekt worden. Volgens de jongſte opgaave van den Jaare 1732, ſtonden te *Hillegom* honderdvijfenvijftig Huizen. De Lustplaats van den Ambagtsheere, van tijd tot tijd, merkelijk verfraaid en verbeterd, verſtrekt het Dorp tot geen gering ſieraad. Onder hetzelve, aan de Hillegommerbeek, aan den Trekvaart van *Haarlem* op *Leiden*, ſtaan eenige Kalkovens. Ook legt aan deeze Beek, het van ouds genaamde *Hof van Hillegom*, een oud Leen van *Holland*, reeds voor bijkans driehonderdvijftig jaaren bekend,

kend; en in latere tijden, of misschien nog heden, de eigendom van het Haarlemsche Geslagt VAN SYPESTEIN.

Zie *Tegenwoordige Staat van Holland.*

HILVERSUM, een Dorp in *Gooiland*, omtrent twee uuren gaans van de Stad *Naarden*, zeer bekoorlijk in zijne ligging, van wegen de verscheidenheid van verschietzigten, midden in hoogten en heuvels, die meestal beplant en bezaaid worden. Indien men kan afgaan op de Verpondingslijsten van de Jaaren 1632 en 1732, moet het Dorp, in dien tusschentijd, zeer aanmerkelijk in bloei toegenomen, en 't getal der Huizen met driehonderdzeventien vermeerderd zijn. Want in 't eerstgemelde jaar telde men 'er slegts honderdzesenveertig, en in het laatste vierhonderddrieënzestig Huizen. Hoe veel het tegenwoordige getal bedrage, is ons niet gebleeken, zints den schroomlijkend brand, welke, op den vijfden Junij des Jaars 1766, bijkans het geheele Dorp in een puinhoop veranderde. Eene aandoenlijke Beschrijving van dat deerlijk ongeval is te vinden in het bekende Weekschrift *de Philosoof.* Zedert, egter, is de Plaats, in bijkans ongelooflijk korten tijd, wederom in bloei gereezen. De voornaame bron daar van is, deels de Landbouw, deels de Reederij van zekere gestreepte Katoenen Stoffen, onder den naam van *Hilversummer Bont* bekend. Daarenboven wordt 'er eene menigte Gang- en Vloerkleeden bereid. 't Een en ander houdt 'er een goed getal Weefgetouwen aan den gang. De Kerk der Hervormden is een zwaar gebouw, met een hoogen Toren, die, over de Heide, op een merkelijken afstand zigtbaar is. Men vindt 'er ook zeer veele Roomschgezinden.

HINCKART, (JAN VAN) Heer van *Ohain*, *Corbaix*, *Wattingies*, een *Brabantsch* Ridder, en Lid der zamenverbondene Edelen, was de Zoon van JAN, Heere van *Ohain*, Ridder, en van CHARLOTTE D'AILLY, Vrouwe van *Wattingies* en *Cherfontaine.* Tot een weinig na het midden der voorgaande Eeuwe bloeide dit doorluchtig Geslagt. MAXIMILIAAN VAN HINCKAART, *Heer van Berg*, het laatste mannelijk oir van hetzelve, overleedt

leedt in den Jare 1657. Met veel plegtigheids wierdt zijne Geslagtwapenen nevens hem begraven. Onze HINCKART, die het ampt van Postmeester Generaal en Grootjagermeester van *Brabant* bekleedde, hoewel hij het Verbondschrift der Edelen onderteekend hadt, schijnt, in den beginne, geenen hoofdrol gespeeld te hebben. Althans vinden wij van hem, behalven zijne Naamtekening op het veelgerugtmaakende Schrift, niets bijzonders aangetekend, vóór het Jaar 1577. Doch zints dien tijd schijnt hij zich te hebben laaten gebruiken, tot de gewigtigste handelingen en onderneemingen, ter reddinge van het Vaderland; als mede, rijklijk gedeeld te hebben in het vertrouwen van Prinse WILLEM DEN I. Men weet, dat, in 't gemelde jaar, binnen *Gend*, een zeer zwaar oproer voorviel. Zijne Doorluchtigheid, veel belangs hebbende bij de wijze van den afloop dier gebeurtenisse, zondt den Heer *van Ohain* derwaarts, om agt te geeven op het geen 'er voorviel. De Heer WAGENAAR verhaalt, dat *de Heer van Dolhain* tot deeze gewigtige bezending wierdt gebruikt. Doch de Heer TE WATER is van oordeel, dat die anderzins oplettende en naauwkeurige Historieschrijver eenen anderen persoon, naamelijk ADRIAAN DE BERGES, Heer *van Ohain*, of *Dolhain*, verkeerdelijk, daar voor zal genomen hebben. Toen naderhand, in den Jare 1580, de Onderhandelingen met den Hertog VAN ANJOU waren begonnen, over het aanvaarden van de Hooge Overheid deezer Landen, wierdt VAN HINCKART, van wegens de Staten van *Brabant*, aan dien Prinse gezonden, om de groote zaak te sluiten. Naderhand deedt hij, nevens Doktor JOANNES JUNIUS, eenen keer na *Engeland*, om op spoed van 's Hertogs overkomste aan te dringen. Volgens den voortreffelijken Schrijver der Historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen, zou de Heer WAGENAAR, door gelijkheid van naamen misleid, hier, van nieuws, den boven aangewezen misslag begaan hebben. Het laatste bedrijf, welk wij, aangaande den Heere VAN OHAIN, vermeld vinden, was zijne reize na *Frankrijk*, om, nevens andere Gezanten, uit naame der Algemeene Staaten, de bescherming en Opperheerschappij deezer Landen aan den Koning diens Rijks op te draagen. De Heer VAN OHAIN overleedt in Januarij des Jaars 1585, en

wierdt

wierdt te *Antwerpen* begraaven. Bij zijne Huisvrouwe, LUCRETIA RANDENRODE VAN DER AA, liet hij naa vier Dogters. De oudste van deeze, KATHARINA VAN HINCKART, wierdt de echtgenoote van den vermaarden KAREL VAN LEVIN, *Heere van Famars*, eenen der Medeondertekenaaren van het Verbond der Edelen, wakker Voorvegter der Vrijheid, en die voor de zaak des Vaderlands het leeven liet.

Zie BOR, HOOFT en TE WATER.

HINDELOPEN, de laatste, in rang, onder de elf Steden van *Friesland*, legt in het Zuidelijk gedeelte van dat Gewest, aan de Zuiderzee, tusschen *Stavoren* en *Workum*. Haaren naam, wil men, zou zij ontleend hebben van de Diergaarde, welke, van ouds, de *Friesche* Koningen, toen dezelve hun verblijf hielden te *Stavoren*, gehad hebben op den grond, op welken thans de Stad legt, en waar in, onder ander Vee, ook *Hinden* zouden bevaard zijn geworden. Van hooge Oudheid moet voorzeker deeze Stad weezen, indien 't waarheid zij, dat dezelve, naa alvoorens, verscheiden maalen, ten doel gestaan te hebben aan de uitplonderingen en brandstigtingen der alvernielende *Normannen*, in den Jaare 1255 tot eene Stad verheeven, en door den Potestaat en de Staaten van 't Gewest met verscheiden Vrijheden en Voorregten is begiftigd. Aanzienlijke Gebouwen vindt men in deeze Stad niet. Alleenlijk pronkt de Kerk der Hervormden met eenen niet ongevalligen hoogen Toren. Door twee Leeraars wordt in deeze Kerk de dienst waargenomen. Zints eene scheuring, voor ongeveer veertig jaaren onder de Doopsgezinden voorgevallen, hebben dezelve hier twee Gemeenten, ieder van welke door éénen Leeraar wordt bediend. Voorts zijn de Burgerhuizen meestal eenzelvig en van gelijke hoogte: zo dat men van buiten de Plaats naderende, daar omtrent weinig onderscheids gewaar wordt. Koophandel gaat 'er niet om, welke eenigen naam mag hebben; de meeste inwooners zijn Schippers of Bootsgezellen, welke des Zomers op de Oostzee en Noorwegen vaaren, met zekere groote Schepen, *Fluiten* genaamd, en den Winter onder hun gezin aan Land doorbrengen. 't Geen deeze Stad

der

der opmerkinge waardig maakt, is, dat de Oude Frieſche Landtaal, hier en in 't nabuurig Dorp *Molquerum*, zuiverder dan elders in 't geheele Gewest, geſproken wordt: zodat de inwoonders van andere Steden en Oorden van *Friesland* dikmaals moeite hebben, om de *Hindelopers*, in hunne taale onder elkander ſpreekende, in alles te verſtaan. Bij deeze bijzonderheid koomt nog hunne Kleedij, vooral die der Vrouwen, welke, vooral het hoofddekzel, van die der overige Friezen zeer aanmerkelijk verſchilt. De Regeering der Stad beſtaat uit vijf Burgemeesteren, wien een Sekretaris is toegevoegd, en zeven Vroedſchappen.

HINDERDAM, een Schans in de rivier de *Vegt*, omtrent een uur gaans boven de Stad *Weesp*, al vroeg aldaar aangeleid, om aan den vijand, aan dien oord, eenen inval in *Holland* te beletten, en den toegang na *Amſterdam* af te ſnijden. Naadat de *Franſchen*, in den Jaare 1672, meester zijnde van *Utrecht*, door overmagt zich daar van hadden meester gemaakt, is dezelve, naa de ontruiming, in den volgende Jaare 1673, merkelijk verbeterd.

HINDERSTEIN, (*'t Huis*) in 't Overkwartier van 't Sticht van *Utrecht*, in de Heerlijkheid van *Over- en Nederlangbroek*, boven de Stad *Utrecht* geleegen, was reeds bekend in den Jaare 1436. Het Huis beſtaat voornaamelijk uit eenen grooten vierkantigen Toren, van eene fraaie gedaante, met eene woning daar nevens. In vroegere dagen hadt het Huis, aan den weg, een aanzienlijken Voorbrug; door ouderdom en gebrek aan onderhoud vervallen zijnde, is dezelve, al voor langen tijd, geheel weggebroken.

HOBREEDE, eene kleine Buurt, in *Noordholland*, ten Zuiden van het aanzienlijk Dorp *Oosthuizen*, aan de Beemſter gelegen, met welk Dorp deeze Buurt voorheen plagt vereenigd te zijn. In de Kerk, welke klein is, wordt, zedert het einde der voorgaande Eeuwe, door een Proponent, of een Prediker, die geen Lid van de Klaſſis is, de dienst waargenomen. Van hier dat dit Kerkje geene eigen Lidmaaten heeft,

maar

maar dat de inwoonera, als zodanig, tot de Gemeente van *Oostbaisen* behooren.

HODENPYL, of bij verkorting *Hompijl* genaamd, eene Heerlijkheid in *Delfland*, aan den Westkant van den Maaslandſchen Trekvaart. Zij wordt begroot op ruim vijfhonderd Morgens Lands, heeft geen Kerkdorp, maar alleenlijk eene Buurt van hier en daar verſpreide Huizen, ten getale van ruim twintig. In deeze Heerlijkheid, wil men, legt het beste Weiland van geheel *Delfland*, en word de vetſte en ſmaaklijkſte alomme vermaarde Delftſche Boter gemaakt. Het deftig aloud Slot, welk in deeze Heerlijkheid plagt te ſtaan, als de wooning der *Edelen van Hodenpijl*, is zedert veranderd in eene deftige Boerenwooning, die, met eene Laan, aan den boven gemelden Trekvaart uitkoomt.

HODENPYL. (*Heeren van*) Een aloud Hollandsch Geſlagt, 't welk, gezegd word tot Stamvader gehad te hebben Heer ARNOUT VAN HODENPYL, Ridder, afkomſtig, meent men, van de Heeren VAN AVENNES, uit *Henegouwen*, een van welke, naamelijk JAN VAN AVENNES, in 's Lands Geſchiedenisſen over bekend is. Heer ARNOUT wordt vermeld op het Jaar 1323, en liet na:

1. JAN VAN HODENPYL, die volgt.

2. *Margareta van Hodenpijl*, getrouwd met Philips van Spangen, Zoon van Jan Uitenesſe, genoemd van Spangen, vermeld in den Jaare 1329, en van N. N. Willems Dogter van der Made. Uit Margareta wierdt een Zoon, *Dirk van Spangen*, geboaren.

JAN VAN HODENPYL, boven gemeld, leefde nog in den Jaare 1390. In zijn huwelijk, met de Dogter van Dirk van der Made en Lijsbeth van Almkerke, verwekte hij:

1. DIRK VAN HODENPYL, die volgt.

2. *Alida van Hodenpijl*, die de Huisvrouwe wierdt van *Willem*, geëchtigden Bastaart van Hertoge Albrecht van Beijeren. *Willem* was de eerſte Heer van Schagen, en de Stamvader van dat Geſlagt.

DIRK VAN HODENPYL, zo even genoemd, als Ridder vermeld

in

in den Jaare 1404, trouwde met N. N. van *Heemſtede*, Dogter van Heere Gerrit van Heemſtede en van Maria van Polanen. Uit deezen Echt verwekte hij:

1. JAN HODENPYL, die volgt.

2. *Machtelt van Hodenpijl*, in den Jaare 1434, getrouwd met Alferd van der Horst.

3. N. N. *van Hodenpijl*, die de huisvrouwe wierdt van den Heere van Stavenesse, in Zeeland, uit het Geslagt van Heenvliet.

4. N. N. *van Hodenpijl*, gehuwd aan den Heere van Hanesse.

Omtrent deezen tijd leefde ook zekere *Arend van Hodenpijl*, van welken 't niet zeker is, in welken graad van bloedverwantschap hij de gemelden beſtondt. Dit weet men, dat hij in huwelijk hadt Alida Uiterlier, Dogter van Simon Uiterlier en van Clementia van den Boukhorst, en Weduwe van Albert, Bastaart van Beijeren. Hij liet eenen Zoon naa, insgelijks *Arend van Hodenpijl* genaamd, die in den echt tradt met *Cornelia Ruigrok*, en bij dezelve Vader wierdt van vier kinderen: 1. *Joris van Hodenpijl*, getrouwd met N. de Cock van Oppijnen, uit Gelderland; 2. *Soete van Hodenpijl*, gehuwd met Jan van Romerswaal, in Zeeland; 3. *Alida van Hodenpijl*; 4. *Barbara van Hodenpijl*.

JAN VAN HODENPYL, boven genoemd, Ridder, ſneuvelde in den Zeeſlag voor Brouwershaven, in den Jaare 1426. Uit zijn huwelijk, met *Elizabeth*, Dogter van Floris van Haamſtede, liet hij naa,

JAN VAN HODENPYL, die, naa het kinderloos overlijden van zijn Moeders broeder, Costijn van Haamſtede, Heer van Haamſtede wierdt. In den Jaare 1494 leefde hij nog, in hoogen ouderdom. Uit zijn huwelijk, met *N. van Barlaimont*, in Henegouwen, wierdt hem gebooren, behalven *Willemina van Hodenpijl*, die de huisvrouw wierdt van Gerrit van Poelgeest, Ridder,

JAN HODENPYL. Deeze verkogt zijne Heerlijkheid Haamſtede aan Lodewijk van der Gruithuizen, Stadhouder van Holland. Zijne Huisvrouwe was *Izabella van Naaldwijk*, Dogter van Willem van Naaldwijk en van Willemina van Egmond, en hij, bij haar, Vader van

1. JORIS VAN HODENPYL, die volgt.

2. Ca-

2. *Catharina van Hodenpijl.* —— Omtrent deezen tijd leefde ook, doch onzeker in welken graad van bloedverwantſchap met de overigen, *N. van Hodenpijl*, de echtgenoote van Adriaan van Zwieten, Heere van Opmeer, Ridder, Zoone van Jan van Zwieten, Schout van Leiden, en van Maria van der Abeele.

JAN VAN HODENPYL, boven gemeld, wordt vermeld op het Jaar 1486, en ſtierf in den Jaare 1500, zonder kinderen. Met hem nam dus dit oudadelijk geſlagt een einde.

Zie SCHOTANUS; *Oude Holl. Kronijk*; S. VAN LEEUWEN, *Bat. Ill.*

HOEFNAGEL, (GEORG) een Nederlandsch Kunſtſchilder, gebooren te *Antwerpen*, in den Jaare 1545, gaf zich, al vroeg, over aan de beoefeninge der Schilderkunst, tegen den zin zijner Ouderen, die een ontwerp gemaakt hadden om hem tot de Bouwkunst op te leiden. In de plondering van *Antwerpen*, nevens veelen hunner medeburgeren, van alles beroofd zijnde, verzelde de jonge HOEFNAGEL den vermaarden Aardrijkskundige ABRAHAM ORTELIUS, op deszelfs reize na Duitschland. Ter goeder uure wierdt hij hier bekend aan den Hertoge van *Beijeren*, en boodt hem eenige van zijne Tekeningen aan. HOEFNAGEL ontving daar voor een geſchenk, groot genoeg, om uit hetzelve eene reize na *Italie* te bekostigen. Bij zijne wederkomst boodt hij zich, van nieuws, zijnen Weldoener aan, die hem thans, als Hofſchilder, in zijnen dienst nam. Naa 's Hertogs overlijden oefſende hij, in de zelfde hoedanigheid, zijne kunst aan 't Hof van FERDINAND *van Inſpruce*. Deeze ſtelde hem te werk aan het ſchilderen van een Misboek. Acht jaaren leide hij daar aan te koste. Men hieldt het voor een meesterſtuk in zijne ſoort. Naaderhand wierdt hij Hofſchilder van Keizer RUDOLF. Voor deezen ſchilderde hij vier Boeken met Dieren. Het eerſte Boek beſtondt uit viervoetige, het tweede uit kruipende Dieren, het derde uit Vogelen, het vierde uit Viſſchen. In de kunst van dierenſchilderen beſtondt zijne voornaamſte ſterkte. Wijders gaat hem de naam naa, dat hij tot de Dichtkunde niet ongeſchikt was, en draagelijke Latijnſche en Hoogduitſche Vaerzen maakte.

Bij

Bij zijn overlijden, in den Jaare 1600; liet hij, nevens aanzienlijke goederen en een beroemden naam, door de beoeffening van zijne kunst verworven, eenen Zoon naa, JOANNES HOEFNAGEL, die, insgelijks door de behandeling van 't penzeel, een goeden naam gemaakt heeft.

Zie SANDRARD.

HODORP, (HENRIK) een Hollandſche Koopvaardijſchipper, om zijn manhaftig bedrijf tegen de Turken, wel waardig om bij de naakoomelingſchap gedagt te worden. In den Jaare 1693 zich met zijn Schip bevindende in de Middelandſche Zee, wierdt hij aangetast door drie Turkſche Zeeroovers. Naa lang en hevig vegten, gelukte het den Turken, hem aan boord te klampen, en honderd man op zijn Schip over te zetten. HODORP begaf zich hierop na de Bak en Schans, en verweerde zich van daar zo dapper, dat als de Turken op hem zogten in te dringen, hij, door middel van Springkisten, een goed getal van dezelve deedt in de lucht vliegen. Toen deedt hij met de zijnen eenen uitval, zuiverde zijn halfdek van de vijanden, en noodzaakte dezelve, in het voorſte gedeelte van het Schip, eene wijkplaats te zoeken. Vervolgens worp hij zo hevig met Handgranaaten, en ſchoot, langs het Schip, met zijn geſchut zo geweldig, dat de Turken, ten langen laatſte, genoodzaakt wierden, zijn Schip te verlaaten. Thans wendde HODORP na den Wal, met oogmerk om zijnen vijand te ontzeilen. Doch de Turken vervolgden hem derwaarts, en vielen, van nieuws, op hem aan. De moedige Kapitein was nu zeer zwaar gekwetst, en hadt, van al zijn Volk, zo aan gezonden als gekwetſten, niet meer overig dan drieëndertig man: een veel te zwak getal, om aan roovers, togtig na buit, het hoofd te kunnen bieden. Om evenwel hunnen wensch te verijdelen, wierdt HODORP nu te raade, zijn Schip in brand te ſteeken, en zich voorts, met al zijn Volk, in de Boot aan de genade der Golven over te geeven, in de hoop van eenig Schip of Land te zullen aantreffen. Hij voerde mede twee gevangene Turken, van de geenen, die eerst zijn Schip geënterd hadden. Naa eenig omzwerven in Zee, naderden zij de Spaanſche Kust.

Hier ontmoetten zij vijf Galeien, die HODORP nevens de andere gekwetsten overnamen. Het gezond Volk vervolgde zijne reize, met de Boot, en kwam behouden in *Spanje* aan land.

Zie *Europische Mercurius*, Deel I. St. 4.

HOEKSCHEN; zie KABELJAAUWSCHEN.

HOEKSCHE-WAARD, eene uitgestrektheid gronds in *Zuid-Holland*, ten Noorden van de Oude Maaze, ten Zuiden van *Hollands* Diep gelegen, strekkende voorts tusschen de Groote Kil, die langs 't Eiland, waar op *Dordrecht* legt, loopt, en het Spui, 't welk langs het Land van *Voorne* en *Putten* stroomt. In dit Distrikt leggen de Landen van *Strijen*, *Oud* en *Nieuw-Beijerland*, *Moërkerkerland* en de Heerlijkheid *Goidschalksoord*. De geweldige Overstrooming, van den Jaare 1421, van welke men nog heden de droevige overblijfzels ziet boven *Dordrecht*, zette insgelijks alle deeze Landen onder water; waaruit, egter, dezelve zedert zijn opgekoomen, en gebragt in eenen Dijkring, om welken geheel rond te loopen, een goed Voetganger een geheelen Zomerschen dag noodig heeft. De bijzondere deelen, in deeze uitgestrektheid gelegen, worden, ieder op zijne plaats, beschreeven.

HOELTZLINUS, (JEREMIAS) gebooren te *Neuwenberg*, doch opgevoegd te *Augsburg*, en naderhand aan de Hoogeschoole te *Altorf*. Hier leide hij zich met de borst toe op de kennisse der Griekſche Taale en der Wijsbegeerte van dien tijd. In beide wierdt hij doorkundig, door het leezen der Schriften vooral van ARISTOTELES en PLATO; van de laatste in 't bijzonder was hij een groot bewonderaar. Acht jaaren hier mede hebbende doorgebragt, en naa dat hij den trap van Leeraar in de Wijsbegeerte hadt beklommen, gaf hij zich over aan het beoeffenen der Hebreeuwsche Taale en het onderzoeken van de H. Schriftuure. Wel haast vondt hij nu gelegenheid, om zijne verkreegene kundigheden ten nutte aan te wenden. Het Rektorschap van het Kollegie te *Amberg*, in den *Opper-Palts*, wierdt hem opgedraagen.

gen. Doch de Oorlog noodzaakte hem van daar te vertrekken; met agterlaating van het beste gedeelte zijner goederen, nam hij de wijk na *Bremen*. Niet lang hadt hij aldaar vertoefd, of de Graaf van *Benthem* beſloot, het beſtuur van zijn Kollegie te *Rhede* aan hem op te draagen; doch 's Graaven overlijden verhinderde de volvoering van dit ontwerp. Toen was voor HOELTZLINUS diergelijk een bewind in de Stad *Hem* bereid; doch hij kon niet beſluiten, zich bloot te geeven aan de woede van 't Keizerl'jk Krijgsvolk, 't welk, in dien oord, de verſtgaande buitenſpoorigheden pleegde. Hierom wierdt hij te raade, elders na eene veilige ſchuilplaats uit te zien; deeze vondt hij in *Holland*. Hij zette zich te *Leiden* neder, en gaf 'er eene Overzetting der Pſalmen in 't licht, welke, bij des kundigen, voor zeer naauwkeurig wordt gehouden. Wel haast wierdt hij te *Middelburg* en in *den Briel* beroepen. De Bezorgers der Hoogeſchoole, 's Mans waarde hebbende leeren kennen en hoogſchatten, booden hem het Hoogleeraarampt aan in de Griekſche Taale, onlangs door den geleerden VOSSIUS afgeſtaan. Onder het waarneemen van deezen post ondernam hij de Latijnſche Vertaaling van APOLLONIUS RHODIUS, en voltooide dezelve, onder geduurige lichaamsongeſteldheid, zes dagen vóór zijnen dood. Hij overleedt aan de waterzucht, en bijkans met de pen in de hand, op den 25 Januarij des Jaars 1641. 's Mans Vertaaling, nevens de aanmerkingen op dien Schrijver, kwam nog in 't zelfde jaar, bij ELZEVIER, in 't licht. Uit zijn huwelijk met de Dogter van eenen Leeraar te *Neurenberg* heeft hij geene kinderen nagelaaten.

Zie BAYLE, *Dict. Crit.*

HOENKOOP, of ook wel *Henkoop* genaamd, eene Heerlijkheid op Stichtſchen bodem, en aan die Provincie leenroerig, hoewel bijkans aan alle zijden van het Hollandſche grondgebied omgeeven. In haaren omvang bevat deeze Heerlijkheid zeshonderdvierentagtig Morgens Lands, en een Gehugt van ongeveer dertig Huizen, nevens een Schoolhuis. Wijlen de Heer Mr. WILLEM HUYGHENS, Hoofdofficier, naderhand Burgemeester van *Amſterdam*, was Heer deezer Heerlijkheid.

HOEUFT, een zeer oud en aanzienlijk adelijk Geslagt, oorspronklijk uit *Walsch Vlaanderen*, en waar van zich naderhand ook eenige Takken door de Nederlanden hebben uitgespreid. Vóór meer dan drie Eeuwen hadt dit Geslagt zich neder gezet te *Roermond*. Een ongelukkige Brand, in die Stad ontstaan, trof en beschadigde ook merkelijk de oorspronklijke Stukken en Lijsten diens Geslagts. Genoeg, egter, wierdt 'er uit gered, tot het geeven van een aaneengeschakeld berigt der Opvolginge. Zie hier den volgreeks, welken wij daar van vermeld vinden.

Aan 't hoofd deezer Edele Heeren vinden wij vermeld,

WALGAND HOEUFT, Ridder. Hij leefde in den Jaare 1140, en hadt in huwelijk eene Dogter van den Heere van Anthoing, een doorluchtig Geslagt, en bij haar verwekt eenen Zoon,

ROELAND HOEUFT, Ridder, die in huwelijk nam eene Dogter van den Heere van Vlierden, Edelman uit het Land van Gulik. Bij haar was hij Vader van

GAUTIER, of WOUTER HOEUFT, getrouwd met de Dogter van den Heere de Sombres, uit welke gebooren wierdt

WILLEM HOEUFT, die wederom de Vader was, bij N. N. van

WOUTER HOEUFT, Baanderridder, gelijk blijkt uit de beschrijving van een Worstelspel, in den Jaare 1298, te Rijssel aangerigt, 't welk van den Graave van Vlaanderen en andere Nederlandsche Edelen wierdt bijgewoond. Hij trouwde met Vrouwe *Geertrui* van *Hofstad*, en verwekte bij dezelve

JOHAN HOEUFT, Schildknaap. Hij was een der eerste Schepenen van *Iperen*, in de Jaaren 1308, 1311 en 1314, en stierf in den Jaare 1315, hebbende in huwelijk gehad *Sophia Loerbosch*, en verwekte bij dezelve,

1. ARNOUD, die volgt.
2. WOUTER.
3. *Daniel.*
4. *Maria*, Abtdis van Perk.
5. *Alix*, gehuwd, in den Jaare 1342, met Samson van Zweningen, Schildknaap.

ARNOUD liet twee Zoonen na:

Libert, den jongsten, die uit twee huwelijken geene kinderen naaliet, en

TASSARD. Deeze nam ter Vrouwe *Beatrix van Borssele*, en ver-

verwekte bij dezelve verſcheiden kinderen. Zijn naageſlagt heeft, tot diep in de Vijftiende Eeuwe, ſtand gehouden, en vermaagſchapte zich, door huwelijk, aan verſcheiden der aanzienlijke Nederlandſche Huizen. Doch de bovengemelde Brand is oorzaak, dat verſcheiden bijzonderheden, hetzelve betreffende, voor de naakoomelingſchap onbekend zijn gebleeven.

I. WOUTER, boven gemeld, als tweede Zoon van Heere JOHAN, verzelde, nevens zijne twee broeders *Arnoud* en *Daniel*, de Hertogen van Bourgondie in de Franſche Oorlogen. In de oude Handvesten van de Abdij van Marchienne, worden zij *Adelijke Ridders* genoemd. Hij ſtierf in den Jaare 1340, en wierdt, nevens zijne Gemaalinne *Johanna Dedeken te Poperingen*, in de Parochiekerk in St. Michiels begraaven. Uit een Graffchrift, nog heden aan eenen der muuren van die Kerk te leezen, kan dit blijken. Hij liet vier kinderen na;

1. *Mattheus*, ongehuwd geſtorven.
2. JAN, die volgt.
3. *Izabella*, getrouwd met Boudewijn van Hauten, Schildknaap.
4. *Anna*, ongehuwd.

JAN nam ter Vrouwe *N. van Delffe*, gezegd *Enxenwers*, en won bij haar twee Zoonen, *Jan* en *Pieter*, Ridders, in dienst des Hertogs van Brabant, en onder het opperbevel van den Burggraave van Lemburg, tegenwoordig in den Veldſlag van Baſweilze, in Gulikerland. Dit blijkt, uit een bevel des Hertogs van Bourgondie en Brabant, van den Jaare 1368, aan *Jan* gezonden, waarin hij vermaand wordt, Krijgsvolk aan te voeren, en de goede voorbeelden zijner Voorouderen na te volgen, als die, ten allen tijde, hunne Vorſten getrouwelijk gediend hadden. In 't Opſchrift des bevels wordt Jan genoemd *Ridder*, *Raad* en *Kamerheer*. Pieter ſtierf zonder kinderen.

JAN nam ter Vrouwe *Maria Crummel*. Deeze verkoos, tot zijn vast verblijf, de Stad Roermond, hoofdſtad van Spaansch Gelder; 't welk veelen heeft doen gelooven, dat het Geſlagt van HOEUFT uit dat Gewest afkomſtig was. Het wierdt aldaar tot den Adelſtand verheven en tot de Regeering bevorderd, en vertoefde op tot in de Staatsomwentèling van den

Jaare 1586, wanneer het van daar vertrok. JAN liet eenen Zoon naa,

DIDERIK HOEUFT; hij was Burgemeester van Roermond, en trad in huwelijk met Agnes van Baarle van Kriekenberg, bij welke hij verwekte,

ARNOUD HOEUFT, Schildknaap, Schepen van Roermond, en getrouwd met *Agnes Hoeuft*, zijne Nigt. Hij overleedt, in den Jaare 1431, en wierdt begraaven in het Koor der Karthuizers, binnen gemelde Stad. Nog zeer langen tijd daar naa, wierden, ten zijnen behoeve, weeklijks, vier Zielmisſen gedaan, in de Kapel van Bethlehem, op het Altaar van St. Margareta, in gemelde Klooster, en aan tien armen, alle weeken, eenig Koorn en Bier uitgedeeld: alles, uit kragt van zekere maakinge aan de Vaders Karthuizers. ARNOUD liet eenen Zoon naa,

DIDERIK genaamd. Hij was insgelijks Lid der Regeeringe te Roermond. In den Jaare 1460 voegde hij eene weeklijkſche Misſe en een jaarlijkſchen Lijkdienst bij zijns Vaders Stigtinge. Bij zijn overlijden, voorgevallen in den Jaare 1472, bleeven van hem over, uit zijn huwelijk met *Hillegonde van der Grinde*, twee Zoonen:

Diderik, die ongehuwd ſtierf, en

ARNOUD, welke in den echt trad met *Isabella Hueren van Horne*. Met deeze verkreeg hij verſcheiden Land- en Leengoederen, leenroerig aan het Graafſchap Horne, welke, tot heden toe, de eigendom der afſtammelingen van Heere ARNOUD gebleeven zijn. Hij hadt zes kinderen:

1. *Jan*, Karthuizer Monnik.

2. *Christoffel*, gehuwd met Catharina Cremer, bij welke hij eene Dogter won, die de huisvrouw wierdt van Diderik Pugtink.

3. *Godaard*, getrouwd met Catharina van Hel, en bij dezelve Vader van twee Dogters, van welke de oudſte de echtgenoote wierdt van Diderik Spiegel; de jongſte hadt, naa elkander, drie Mannen: Christoffel Cremer, N. Lom en N. Salm.

4. DIDERIK, die volgt.

5. *Maria*, Nonne.

6. *Anna*,

6. *Anna*, die, in een eerſte huwelijk, hadt Adolf Roijen, en voor haaren tweeden Man, Meindert van Nederhove.

Diderik verkoos tot echtgenoote *Catharina Verken*, en wierdt, bij haar, Vader van vier kinderen:

1. *Diderik*, getrouwd met Geertruid van Crughten, bij welke hij drie kinderen teelde, allen zonder naakoomelingen geſtorven. Een der Zoonen hadt in huwelijk gehad Anna van Steijne.

2. *Arnoud*, gehuwd met Izabelle Sixte, bij welke hij verwekte drie Zoonen en twee Dogters. Eene van deeze ſtierf ongehuwd; de andere trouwde met Theobald Erlewijn. Een der drie Zoonen ſtierf in zijne jeugd; de tweede, *Arnoud* genaamd, trouwde met Maria Mack, en verwekte eenen Zoon, Daniel geheeten, doch die, uit zijn huwelijk met Catharina Duſel, geen kroost naaliet. De derde Zoon, met naame *Diderik*, wierdt, bij Sibijlle Beek, Vader van eene Dogter, insgelijks Sibijlle genoemd, die de huisvrouw wierdt van Gerard Pugtlink.

3. *Elizabetta*, getrouwd met Diderik van Crughten.

4. Jan hoeuft, gehuwd aan Catharina van Weſem, en Lid der Regeering van Roermond, tot in den Jaare 1586, wanneer hij, dewijl hij den Proteſtantſchen Godsdienst was toegedaan, zich genoodzaakt vondt, zijne woonſtede te verlaaten. Eerst trok hij, met zijn gezin, na Aken, voorts na Luik, en eindelijk na Hinsbergen, alwaar hij, in den Jaare 1621, in het vijfentachtigſte jaar zijns ouderdoms, overleedt. Zommigen van zijn gezin bleeven in dat Land; anderen begaven zich na Frankrijk en Holland. Hij liet zeven kinderen naa: vier Dogters, die allen in 't huwelijk traden, en eene van welke, de huisvrouw van *P. Fabritius*, van Gresſeningh, na Frankrijk trok. Zo deedt ook *Jan Hoeuft*, een zijner Zoonen, en wierdt 'er Raad en Sekretaris des Konings, en Kommisſaris der Algemeene Staaten der Vereenigde Nederlanden. Hij ſtierf, ongehuwd, in den Jaare 1651. De twee andere Zoonen waren:

1. *Christoffel Hoeuft*, die zich te *Utrecht* nederzette, en aldaar eene echtverbintenis aanging met *Agnes van Beek*. Hij ſtierf aldaar, en wierdt in de Kerk van *St. Catharina* begraa-

ven, gelijk blijkt uit zijne Adelijke Kwartieren, boven zijne Grafstede, in het Koor der gemelde Kerke, nog heden te zien. Hij liet naa vijf kinderen

1. *Anna*, getrouwd met L. Oosterwijk.
2. *Margaretha*, de huisvrouw van D. de la Croix.
3. *Catharina*, echtgenoote van Octavio de Strada, Vrijheere van Aubiere en van Cournon.
4. *Jan*, gehuwd met Louise Regnon van Chaligni,
5. *Godefroi*, getrouwd met Maria de Mandat. Beide deezen zetteden zich in Frankrijk neder.

2. DIDERIK HOEUFT nam zijn vast verblijf te *Dordrecht*, en verwekte, bij zijne huisvrouwe *Anna Luls*, tien kinderen: drie Zoonen en zeven Dogters. Van zijne Dogters bleeven drie ongehuwd. Eene van de vier overige trouwde met Gabriel de Paulmier, Heere van St. Andries, Veldmaarschalk van Frankrijk; de tweede, met Andriés Mammouchet, Heere van Houdringe; de derde, met Thomas Cletscher, Burgemeester van Amersfoort; en de vierde, met Jan de Vallé, Raad der Stad Dordrecht. De drie Zoonen waren: A. JAN; B. MATTHÆUS; C. DIDERIK.

A. JAN HOEUFT woonde te Utrecht, en tradt 'er in den echt met *Izabelle Deuts*, bij welke hij negen kinderen won: vier Zoonen en vijf Dogters.

I. *Arnoud*, ongehuwd gestorven.

II. *Jan Hieronijmus*, Domheer te Utrecht, nam ter vrouwe Maria de Malapert, doch stierf kinderloos.

III. *Gideon*, Eerste Lid der Staaten 's Lands van Utrecht, in den Jaare 1686, Afgevaardigde ter Admiraliteit in den Jaare 1695, en, in den Jaare 1708, ter Vergaderinge der Algemeene Staaten. Hij was tweemaal getrouwd geweest, eerst met Sara Famius, daarna met Catharina Copal, doch verwekte bij geene van beiden kinderen.

IV. *Joseph*, Heer van Lunenburg, Raad in de Vroedschap der Stad Utrecht, en Afgevaardigde ter Admiraliteit. Bij zijne huisvrouwe Constantia van Thol liet hij eene Dogter naa.

V. *Anna Catharina*, ongehuwd.

VI. *Elizabeth*, insgelijks nooit getrouwd.

VII. *Isa-*

VII. *Izabelle*, gehuwd met Hendrik van Uittenhoven, Heere van Ameliswaardt, Preſident van de Ridderſchap des Lands van Utrecht, Luitenant-Generaal van het Voetvolk in dienst van den Staat en Kommandant van 's Hertogenbosch.

VIII. *Anna Maria*, de echtgenoote van Jan Bodaan Courten, Heere van St. Laurens en Pappensburg, Raad der Stad Middelburg en Bewindhebber der Oostindiſche Maatſchappije.

IX. *Conſtantia*, de huisvrouw van *Jan Loote*, Burgemeester der Stad Wijk bij Duurſtede, en Afgevaardigde ter Vergadering van de Staaten 's Lands van Utrecht.

B. MATTHÆUS HOEUFT, was Heer van *Buttingen*, en nam ter echtgenoote *Maria Zweets van Landas*. Bij haar wierdt hij Vader van vier Zoonen en drie Dogteren:

1. JAN DIDERIK, Heer van Buttingen, gehuwd met *Agneta Rauw van Heemſtede*, overleedt in den Jaare 1712, naalaatende twee Zoonen en éene Dogte. Behalven deeze hadt hij nog drie Zoonen gehad; twee van dezelve waren jong geſtorven. De derde, *Jan Diderik* genaamd, Kapitein onder de Ruiterij, in Staatſchen dienst, ſneuvelde, nog vóór zijns Vaders dood, in eene ontmoeting, buiten Bergen in Henegouwen, alwaar hij begraaven wierdt. De tegenwoordige Heer van de Heerlijkheid Heemſtede, en Oud-Burgemeester te *Haarlem*, is, van Moeders wege, van den eerstgemelden Heere JAN DIDERIK voortgeſprooten.

2. *Matthæus*, Heer van Oijen en Onſenoort in den Jaare 1674, was Kapitein in den Jaare 1677, Majoor in den Jaare 1683, als Kolonel, in den Jaare 1689, in den Veldſlag van Boine, in Ierland, tegenwoordig, vervolgens Brigadier, en in den Jaare 1704 Luitenant-Generaal van de Ruiterij, in dienst van de Algemeene Staaten. Hij nam in huwelijk *Conſtantia Theodora Doublet van St. Anneland*, en verwekte bij haar dertien kinderen: zes Zoonen en zeven Dogters, van welke een Zoon, *Gabriel* genaamd, en twee Dogters jong geſtorven zijn.

3. *Gabriel*; verder niet gemeld, en, waarſchijnlijk, zonder kinderen geſtorven.

4. *Leendert*, Kapitein onder de Ruiterij en Aide de Camp, van den Prinſe van Naſſau-Saarbrugge, ſneuvelde in den Veldſlag bij Mont-Caſſel.

5. *Anna Conſtantia*, getrouwd met Adriaan Buſeroo, Heere van Geenhoven.

6. *Maria*, jong geſtorven.

7. *Maria*, echtgenoote van Herman Schaap, Heere van den Dou en Beerſen, Edelman van de Kamer van de Prinſesſe, en Majoor onder de Ruiterij.

C. Diderik, Heer van Fontaine Penreuze, Domheer van Utrecht, tradt, in den Jaare 1641, in den echt met *Maria de Wit*. Hij was Lid in de Regeering van Dordrecht, en verſcheen, wegens dezelve, in de Vergadering van Hun Ed. Gr. Mogende de Staaten van Holland en Weſtfriesland. In de Jaaren 1658, 1659 en 1660 hadt hij zitting in de Admiraliteit op de Maaze, in de Jaaren 1665, 1666 en 1667 in de Generaliteits Rekenkamer, en, andermaal, in de Jaaren 1670, 1671 en 1672, in de Admiraliteit. Hij overleedt, in den Jaare 1688, nalaatende, behalven eene Dogter, die ongehuwd ſtierf, twee Zoonen: I. DIDERIK en II. JAKOB.

I. Diderik, Heer van Fontaine Penreuze, Domheer van Utrecht in den Jaare 1669, Aide de Camp van den Heere van Heenen, Luitenant-Generaal onder de Ruiterij in den Jaare 1672, Kommandant van de Krijgsbezetting binnen Gouda in den Jaare 1673, Kapitein onder de Ruiterij in den Jaare 1676, Afgevaardigde aan den Hertog van Vilhermoſa. In den Jaare 1680 trouwde hij met *Izabelle Deuts*, en zette zich met 'er woon te Utrecht neder. Hier hadt hij zitting onder de Gedeputeerde Staaten dier Provincie, en was Bewindhebber der Oostindiſche Maatſchappije ter Kamer Amſterdam, in den Jaare 1707 en eenige volgende jaaren. Hij hadt drie Zoonen en vijf Dogters; van welke alle de Zoonen en één Dogter jong geſtorven zijn. De vier overige Dogters waren:

1. *Maria Catharina*, getrouwd met Vincent Maximiliaan van Lokhorst, Heere van Termeer, van wegens de Ridderſchap Afgevaardigde in de Vergadering der Staaten 's Lands van Utrecht, als mede ter Admiraliteit te Amſterdam.

2. *Izabelle Agnes*, de echtgenoote van Reinoud Gerrit van Thuijl van Serooskerke, Heere van Zuilen, Westbroek, enz. van wegens het Lid der Geëligeerden 's Lands van Utrecht Afgevaardigde ter Staatsvergaderinge van dat Gewest, Ridder

van

van de Duitſche Order, en Afgevaardigde ter Vergaderinge der Algemeene Staaten.

3. *Anna Jacoba*, en

4. *Agnes*, beiden ongehuwd.

II. JACOB, insgelijks Domheer te Utrecht, in den Jaare 1694 Raad der Stad Dordrecht, in den Jaare 1700 Burgemeester, Drost van Zuidholland, enz. tradt in huwelijk met Sophia van Evenwijze, en verwekte bij dezelve veertien kinderen: negen Zoonen, vijf van welke jong geſtorven zijn, en vijf Dogters.

In den tegenwoordigen Heere van Heemſtede, alleen, zo veel ons bewust is, is de naam van HORUFT nog overgebleeven. Tot ſlot van dit Artikel merken wij nog aan, dat de aloude Adeldom van dit Geſlagt, in den Jaare 1692, bij opene Brieven, onder het Groot Zegel van Keizer LEOPOLD, is bekragtigd.

HOEVE, (*'t Slot*) weleer gelegen in den Dijkpolder, een kwartier uurs ten Westen van *Maasland*, doch nu zedert lang verdweenen, wordt hier alleenlijk door ons vermeld, als zijnde de geweest het Stamhuis van Jonkheere MATTHYS VAN DER HOUVE, Schrijver van het vermaarde *Handvest-Kroniik*. Volgens 's Mans eigen aantekening, waren, in den Jaare 1636, daar van nog eenige muuren overig. Nu ziet men 'er niets meer van dan de fondamenten, met een Boomgaart en Bouwhuis.

Zie VAN DER HOUVE, *Handv. Kron.* bl. 124 en 186.

HOEVELAKEN, eene zo genaamde dagelijkſche Heerlijkheid, een uur gaans in 't Oosten van *Amersfoort* gelegen, reeds bekend in den Jaare 1122. Het Dorp is klein, en heeft weinig of geen aanzien. Het Adelijk Huis van dien naam, digt daar bij, is een nieuwerwetsch gebouw, met fraaie plantaadjen, hebbende van agteren eene Laan, ter lengte van een half uur gaans, eindigende aan den Nieuwkerkſchen weg.

HOEY, (ABRAHAM VAN) meer dan twintig agtereen volgende jaaren Gezant van Hunne Hoogmogenden aan het Franſche Hof,

Hof, geduurende eenen tijd, in welken zeer veele gewigtige zaaken in Europa voorvielen. Zijner uitlandigheid en geduurigen Staatsarbeids moede, verkreeg hij, op zijn verzoek, ontslag van zijn langduurig Gezantschap, en keerde, hier te Lande, te rug in 't begin van het Jaar 1749.

HOFFER, (ADRIAAN en ROCHUS) Vader en Zoon, beiden gebooren in *Zeeland*, te *Zierikzee*, en aldaar met de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed; zijnde de eerstgemelde, daarenboven, geweest Rentmeester-Generaal der Graaflijke Domeinen van *Zeeland* Bewester-Schelde. Beiden bekleedden eene aanzienlijke plaats onder de Geleerde Mannen hunner Eeuwe. Inzonderheid bezaten ze eene bovendrijvende neiging tot de Dichtkunde. Een bondel Latijnsche en Nederduitsche Dichtstukken, door hen gemaakt en in 't licht gegeeven, kan hier van ten bewijze dienen. Wijders was ADRIAAN HOFFER een vlijtig beoefenaar der Vaderlandsche Oudheden en Geschiedenissen. 't Geen hij deswegen verzameld of in geschrifte hadt gesteld, deelde hij mede aan den Heere BOXHORN, welke, vervolgens, met groot nut, daar van gebruik maakte in het opstellen van zijne Zeeuwsche Kronijk.

Zie P. DE LA RUE, *Geleerde Zeeland*.

HOFMAN, (MELCHIOR) hoewel een Uitlander, verdient, nogthans, hier vermeld te worden, deels om de uitspoorigheid zijner begrippen, deels ook omdat dezelve hier te Lande, 't eenigen tijde, voorstanders gevonden hebben. Hij was geboren in *Lijfland*, en, hoewel ongeoefend en slegts een gemeen handwerksman, beving hem, egter, de zucht tot prediken. In den Jaare 1527 vertrok hij uit *Saxen* na *Halstein*, en wierdt 'er, door den Koning van *Deenemarke*, tot Leeraar te *Kiel* aangesteld. Twee jaaren oeffende hij aldaar dat Ampt, zeer tegen den zin van LUTHERUS, wien het mishaagde, dat iemand zich het prediken verstoutte, zonder, alvorens, wettiglijk daartoe bekwaam verklaard te zijn. Hij predikte eene Leere, welke, aan de eene zijde, aan de gevoelens der *Zwingliaanen*, aan de andere zijde aan die der Geestdrijveren greusde. Doorgaans on-

der-

derhieldt hij zijne Toehoorders over het maakzel en de deelen des Tabernakels van MOZES, over de Openbaaring aan JOANNES en ſoortgelijke duisterheden. Beſtondt iemand, hem daar over te onderhouden, hij mogt ſtaat maaken op een kloeknoedig en vinnig antwoord. Om de geſchillen, tusſchen hem en anderen ontſtaan, te vereffenen, deedt de Deenſche Koning, in den Jaare 1529, te *Flensburg*, eene Bijeenkomst beleggen, in welke HOFMAN in 't ongelijk geſteld wierdt. Nogthans hielt hij niet af van het openlijk verſpreiden van zijne begrippen: weshalven hem het verblijf in *Holſtein* wierdt opgezeid.

HOFMAN begaf zich hierop na *Straatsburg*. Hier gaf hij in 't licht een verhaal van de *Flensburgſche Bijeenkomſte*, in 't welk hij ſtaande hieldt, POMERANUS, eenen zijner tegenſtreevers, den mond geſtopt te hebben, en dat de Geheimſchrijvers der Vergaderinge bedriegers en meineedigen waren. Ter zijner wederlegginge gaf POMERANUS de Akten der Vergaderinge in 't licht, en voegde daar nevens de wederlegging van HOFMANS Geſchrift.

Niet lang ſchijnt HOFMAN zich te *Straatsburg* te hebben onthouden, maar van daar te zijn vertrokken na *Embden*, verzeld van een talrijken aanhang. Meer openlijk begon hij hier zijne bijzondere begrippen te verſpreiden, en zo openlijk en met dien ijver en opgang, dat hij, bij veelen, voor den hoofdaanleider der Nederlandſche Herdoopers wordt aangezien. Zo duizelhoofdig en harsſenkrank maakte hij zijne aanhangers, dat ze hem aanzagen voor den ELIAS, die, vóór den Oordeeldag, in de waereld zou verſchijnen.

Geduurende zijn verblijf te *Embden*, was hem, door zekeren grijzaart uit *Friesland*, eene voorſpelling gedaan, welke zijne eerzucht grootlijks ſtreelde. In de hoope van de vervulling der voorzegging binnen *Straatsburg* te zullen beleeven, keerde zij weder na die Stad. Hier predikte hij openlijk de gevoelens, die op rekeninge der Herdoopers gemeenlijk geſteld worden, en veroorzaakte daar door geene kleine opſchuddingen. Te dier oorzaake, wierdt, in de gemelde Stad, in de Maand Junij des Jaars 1632, eene Sijnode beroepen, en hem vrijheid gegeeven, om met de Leeraars te mogen redetwisten. Ondanks de bewijzen, kragtig genoeg, meende men,

om

om hem tot zwijgen te brenge, welke tegen hem wierden aangevoerd, ging hij, nogthans, voort met prediken. Wesbalven men, eindelijk, te raade wierdt, hem in bewaaringe te neemen. Men meende daar toe voldoende redenen te hebben, en was voor gevaarlijke opſchuddinge bedugt, vermids zijne Aanhangers van zich lieten gaan, dat *Straatsburg* het *Nieuw Jeruzalem* zou weezen, alwaar het nieuwe Koninkrijk van CHRISTUS zou worden opgerigt; als mede, dat gelijk HOFMAN de ELIAS was, welke moest koomen, zekere POLTERMAN hem tot eenen ENOCH zou dienen, om hem te helpen. Toen HOFMANS vrienden deszelfs gevangenis vernamen, verzekerden zij, dat hij uit dezelve zou te voorſchijn koomen, met honderdvierenveertig getekenden, die de waereld zouden vervloeken, en alle de hinderpaalen, die hun in den weg zouden geleid worden, te boven koomen. ELIAS en ENOCH, dat is, HOFMAN en POLTERMAN, zeiden ze, waren de twee Olijfboomen en de twee Kandelaars uit het Boek der Openbaaringe, welke niemand zoude kunnen hinderen; of, indien iemand hetzelve zoude durven beſtaan, zou 'er vuur uit derzelven mond koomen, en hunne vijanden verſlinden.

Geene kleine verſlagenheid, intusſchen, beving HOFMANS vrienden, toen zij, op eenen tijd, door zekere Profeeten bepaald, hem niet uit zijne Gevangenisſe zagen ten voorſchijn treeden. Om hunnen moed op te beuren, deedt hij hun boodſchappen, dat hij en zijn medgezel POLTERMAN twee jaaren zouden rusten, naar 't voorbeeld van EZRA en HAGGIA, die insgelijks genoodzaakt geweest waren, den Tempelbouw zo veel tijds te ſtaaken. Doch HOFMAN bleek een valsch Propheet te zijn. Hij beleefde den afloop dier twee rustjaaren niet, maar ſtierf, in den Jaare 1533, in de Gevangenisſe, en verijdelde aldus de hoop en verwagting zijner aanhangeren.

De voornaamſte en meest onderſcheidende Leerbegrippen, welke aan HOFMAN worden te laste geleid, waren de vier volgende: I. Dat het *Woord* zich niet hadt vereenigd met een Vleeſchelijk Lichaam, genomen van dat der H. Maagd, om reden, zeide hij, dat alle menſchelijk Vleesch door de zonde beſtaat, en, diensvolgens, vervloekt was. II. Dat CHRISTUS niet meer dan ééne Natuure hadt. III. Dat de verkrijging der Zaligheid van

de

de menſchen zelve afhangt, en dat zij zalig of verdoemd worden, naar gelange van het gebruik, welk zij van hunnen Vrijen Wille maaken. IV. Dat de Doop der kinderen meer van den Vijand Gods en der menſchen, dan van God afkomſtig is.

Zie FR. SPANHEMIUS, *de Orig. & Progr. Anabapt.* J. H. OTTIUS, *Hiſt. Anabapt.* HOORNBEEK, *Summa Controverſ.*

HOFVAART. Eene zonderlinge gewoonte hadt 'er, eertijds, plaats, ten opzigte van den Schepensbank van *Zutfen*, uit welke, in 't voorbijgaan, kan worden afgeleid, de uitgeſtrektheid van deszelfs regtsgebied, en 't vertrouwen, welk men in zijne uitſpraaken ſtelde. De gewoonte, welke wij bedoelen, was hier in gelegen. Wanneer in eenige Steden of Vlekken, in welke de Zutfenſche Regten gevolgd wierden, eenige zaaken van groote aangelegenheid voorvielen, welke eene Regterlijke uitſpraak vorderden, of geſchillen ontſtonden, omtrent welke men het niet konde eens worden, nam men de toevlugt tot den Schepensbank van *Zutfen*, met volkomene onderwerpinge aan deszelfs uitſpraake. Dit noemde men *ter Hofvaart gaan.* De Zutfenſche Regters, de zaak onderzogt hebbende, en daar over uitſpraak zullende dien, ſtelden, vóór hun ſchriftelijk oordeel, deeze Inleiding: *Indien deeze zaak hier ware voorgevallen, zouden wij erkennen en oordeelen als volgt.*

Zie *Stadregt van Zutfen*, Tit. XVI. Art. XIV.

HOFWEGEN, (JOSUA VAN ALVERINGEN, *Heer van*) eene Heerlijkheid in den *Alblasſerwaard*, eertijds een gedeelte der uitgebreide bezittingen van het Edel Geſlagt der Heeren VAN BREDERODE. Hij was de Zoon van ZEGER, Rekenmeester in *'s Graavenhage.* JOSUA maakte zich zeer beroemd, onder de zulken zijner Landgenooten, die het Spaanſche Dwangjuk van den halze wenschten te ſchudden, door het tekenen van het Verbond

bond der Edelen, in den Jaare 1565. Daarenboven verſcheen hij, in 't volgende jaar, op de Vergadering te *St. Truijen*, alwaar middelen beraamd wierden, om weerſtand te bieden aan den Koning van *Spanje*, en ten dien einde de noodige magt te verzamelen. Op last van het Hoofd der zamen verbondene Edelen, Heere HENRIK VAN BREDERODE, zou hij, meent men, zo in *'s Hage* als elders, ook andere Edelen hebben aangeſpoord, om door ondertekening deel te neemen aan het Verbond en Smeekſchrift, aan de Landvoogdesſe overgeleverd. Als twijfelagtig, intusſchen, wordt het, bij zommigen, aangezien, dat hij zoude aangebooden hebben, zeshonderd Edellieden te willen op de been brengen, om door dezelve de Beeldeſtormers in *'s Hage* te ondersteunen en beſchermen. Hoe 't hier mede zij, zwaar genoeg woogen zijne overige bedrijven, naar 't oordeel des Hertogs VAN ALVA, om, met verbeurdverklaaring van zijne goederen, het Banvonnis tegen hem te doen uitgaan. Dit geſchiedde op den zeventienden Mai des Jaars 1568. Voorheen, te weeten in den Jaare 1566, hadt de Heer VAN HOFWEGEN, voor eene ſomme van vijfhonderd Kroonen, mede deel genomen, in een Verzoekſchrift aan den Koning, van de Kalvinisten te *Antwerpen* en verſcheiden Onroomſche Edelen, waar bij zij eene ſomme van dertig Tonnen Gouds aanbooden, indien men hun Vrijheid van Godsdienstoeffeninge wilde vergunnen.

Hoewel ten Lande uit gebannen, eenen gunſtigen keer, nogthans, namen eerlang de zaaken voor den Heere VAN HOFWEGEN. Want toen, in den Jaare 1572, nevens andere Noordhollandſche Steden, *Hoorn* den Koning af en den Prinſe VAN ORANJE toeviel, keerde hij te rug in het Land, en wierdt, door gunst en voorſpraak van SONOY, tot Bevelhebber dier Stad aangeſteld. In den Jaare 1574 onthieldt hij zich heimelijk te *Antwerpen*, ten huize van den Griffier MARTINI, ter bevorderinge van eenen aanſlag des Prinſen VAN ORANJE op die Stad. Terwijl hij zich hier bevondt, kwam hij in een dreigend leevensgevaar, waar uit hij op eene bijkans wonderdaadige wijze wierdt gered. In 't gegrond vermoeden, dat te *Antwerpen* zich Onroomſchen heimelijk onthielden, gaf de Landvoogd last tot het doen van eene algemeene huiszoeking, om dezelven op te ſpooren. Amptshalven bekwam MARTINI hier van onder de eerſten kennis. Zij-

neu-

nen gast niet ongenegen, en bewust van 't gevaar, welk hem boven 't hoofd hing, te meer, vermits met het doorzoeken van de huizen van de Leden der Wet een aanvang zou gemaakt worden, ſpoedde hij zich na huis, en deedt 'er opening van aan zijne echtgenoote. Deeze, eene vrouw van mannenmoed en vindingrijk vernuft, verſtopt terſtond den Heer VAN HOFWEGEN, nevens den beſaamden NIKLAAS RUIKHAVER, die ook bij haar thuis lag, in eene Tafelkas. Niet lang hadden ze hier gezeeten, of de huiszoekers koomen binnen; doch niet vindende, 't geen ze zogten, ontworpen ze op de zelfde tafel een Geſchrift, waar bij eenige honderden guldens, nevens ſtraffeloosheid voor den aanbrenger, geſteld wierden op de lijven der twee opgeſlootenen. „ Men peinze nu, (ſchrijft „ HOOFT) hoe hun te moede moght zijn, dien 't minſte ge„ wagh van reppen, kuchen ofte niezen, een' doodtſnik was?" Naa 't vertrek der bezoekers verlieten ze hunnen Kerker, en kort daar naa, zo ſpoedig doenlijk was, de Stad *Antwerpen*. HOFWEGEN begaf zich na *Hoorn*, alwaar hij, in den Jaare 1576, overleedt, zonder kinderen.

HOFWEGEN, (SAMUEL VAN ALVERINGE, *Heer van*) broeder des voorgaanden, en erfgenaam dier Heerlijkheid, was daarenboven Schout van *Mechelen*, alwaar hem, gelijk ook te *Antwerpen*, om zijne Staatsgezindheid, in den Jaare 1579, verſcheiden onaangenaamheden wedervoeren. Hij hadt in huwelijk MARIA VAN DER AA. Hij heeft kinderen naagelaaten, van welke een Zoon, in den Jaare 1615, zich onthieldt te *Axel*, alwaar hij gehuwd was, en hem eene dochter wierdt gebooren, over welke, onder andere, als Doopgetuige ſtondt Jonkheer JOHAN VAN REIGERSBERG, Rentmeester van *Zeeland*.

Zie, van deeze beiden, BOR, HOOFT en TE WATER.

HOGERBEETS, (ROMBOUT) geboren te *Hoorn*, den 24 Junij, 1561; een Staatsman, zeer vermaard in 's Lands Geſchiedenisſen, zo van wegen de gewigtige posten, door hem bekleed, als om de moeilijkheden, in welke hij,

door de ongunst der tijden en de hitte der verdeeldheden, wierdt ingewikkeld. Naa zich op de beoeffening der Regtsgeleerdheid, met allen vlijt, te hebben toegeleid, bekleedde hij, eene wijle tijds, den post van Pleitbezorger. De Regeering van *Leiden*, 's Mans kunde hebbende leeren kennen, verkoos hem tot Penſionaris van haare Stad. In de maand November des Jaars 1590 aanvaardde hij dien post, en bekleedde hem bijkans zes jaaren, te weeten tot in Junij des Jaars 1596. Thans wierdt hem de aanzienlijke waardigheid van Raadsheer in den Hoogen Raad opgedraagen. Van de wijze, op welke hij zich in dien ſtand kweet, kunnen getuigenis draagen verſcheiden posten van vertrouwen en aangelegenheid, welke hem, van tijd tot tijd, wierden aanbevolen. Aldus wierdt hij, verzeld van zijnen Amptgenoot LEONARD DE VOOGD, en van NIKOLAAS CROMHOUT, Raad in den Hove van *Holland*, in den Jaare 1608, gezonden na *Amſterdam*, om die Stad over te haalen ter bewilliginge in het Beſtand met *Spanje*; waar in zij ook gelukkig ſlaagden. Ter gelegenheid van de Beroerten, in 't volgende jaar, te *Alkmaar* ontſtaan, vertrok hij, als Gemagtigde van Prinſe MAURITS en van Gekommitteerde Raaden, nevens de Heeren REINOUD VAN BREDERODE, den ſtraks genoemden LEONARD DE VOOGD, en STEVEN VAN DER DOES, *Heer van Noordwijk*, na die Stad, om 'er de gemoederen tot rust te brengen. Ondoenlijk bleek deeze pooging te zijn, zonder eene buitengewoone verandering der Regeeringe. Op last der Staaten ontſloegen zij de Wethouders en Vroedſchappen van hunne posten. Van nog meer gewigts was de bezending, tot welke HOGERBEETS, in den Jaare 1611, gebruikt wierdt. De Oorlog, tusſchen *Deenemarke* en *Zweeden* uitgebroken, deedt de Algemeene Staaten te raade worden, een Gezantſchap te zenden na het Noorden, om, ware 't mogelijk, een Verdrag tusſchen de beide Hoven te bemiddelen. Benevens den Heer JAKOB VAN WASSENAAR, *Heer van Obdam*, en Dokter DIRK BAS, Burgemeester van *Amſterdam*, viel, ten dien einde, de keuze op onzen HOGERBEETS. In de Maand Julij des gemelden jaars namen ze de reize aan; doch keerden eerlang te rug, zonder hun doel bereikt te hebben.

Zint

Zints het jaar 1617 begon de Heer HOGERBEETS ingewikkeld te worden in de binnenlandſche onlusten. Aanleiding daar toe gaf zeker voorval te *Haarlem*, waar bij twee Burgers, door de Wethouderſchap uit de Stad gebannen, en, van wegens het wederkeeren binnenstijds, geboetſtraft, zich vervolgens beroepen hadden op den Hoogen Raad, die deeze beroeping aannam. Ondanks het ſchrijven van Gekommitteerde Raaden, dat de Raad zich hadt te wagten voor regtspleegingen, ſtrijdig met het oogmerk der Staaten; en de uitdrukkelijke verklaaring Hunner Ed. Gr. Mogenden, dat de Stukken hun moesten overgeleverd worden, voer de Hooge Raad voort met de regtspleeginge, en ſtelde de Haarlemſche Regenten in 't ongelijk; die, egter, gedekt met het gezag der Staaten, het Vonnis voor nietig en van onwaarde verklaarden. Intusſchen hadt de Heer HOGERBEETS, nevens nog zes Mede-Raaden, in het beſluit van den Hoogen Raad niet bewilligd. Om den Man, in zijne gevoelens en gedraagingen, nader te doen kennen, agte ik het wel der moeite waardig, van het beloop deezer zaake nader verſlag te doen. Gelegenheid daar toe verſchaft een geſchrift, ten dienſte zijner kinderen, door hem zelven, twee jaaren laater, opgeſteld, waar in hij reden geeft van zijn vertrek uit den Hoogen Raad, en het aanvaarden van het Penſionarisſchap van *Leiden*.

De eerſte aanleiding van dit vertrek, zegt hij, was, omdat hij, door het meerendeel zijner Amptgenooten, dagelijks, ſmaadelijk wierdt bejegend, dewijl hij zich bij hen niet wilde voegen tegen de Beſluiten der Staaten van Holland, maar verſtondt, dat zij, als Dienaars, gehouden waren, dezelve te gehoorzaamen, of, indien zij daar in iet ondienſtigs voor de ingezeetenen meenden te beſpeuren, hetzelve met allen eerbied moesten vertoonen, en ingevalle ook dit niet baatte, zij zich daar tegen niet verder mogten verzetten; doch, zo hun gemoed zich bezwaard vondt, in het naakoomen, zij den dienst mogten verlaaten. Naa veelvuldige woordentwisten, hier over gevallen, gebeurde het, dat de Staaten van Holland, in hunne Vergadering, een Beſluit namen, en vervolgens, op den 4 Augustus 1617, aan den Hoogen Raad toezonden, beveelende, dat de Raaden geene voorzieningen zouden verleenen, noch kennis

neemen over 't geen Burgemeesters en Regeerders der Steden van Holland, tot haare verzekeringe, zouden doen of gebieden, maar, ingevalle iemand zich daar over mogt beklaagen, 't zelve doen zou alleen aan de Staaten, met vernietiging van 't geen bij de Hoven van Juſtitie daar tegen zou mogen gedaan worden. Hier op gebeurde, in September dienſ Jaars, dat *Amſterdam* en nog drie Steden, in de beide Raaden, verklaarden, in dit Beſluit niet bewilligd te hebben, naardien zij verſtonden, dat hier door den Ingezeetenen het middel van beroep op de gewoone Juſtitie was benomen. Eenige Raadsheeren, dit verſtaan hebbende, waren nu van oordeel, dat het gemelde Beſluit, als niet met eenpaarigheid genomen, niet voor goed mogt aangenomen worden. Ondertuſſchen bleef HOGERBEETS met eenige weinigen in een ander begrip. Zij verſtonden, dat bij de Staaten altijd bij meerderheid van ſtemmen wierdt beſlooten, uitgezonderd alleen de gevallen van Belastingen en Veranderinge van Regeeringe; dat het de zaak niet was der Kollegiën van Juſtitie, zorge te draagen dat de Privilegiën wierden naagekoomen, alzo hun niets anders was belast, dan regt te doen tuſſchen twee Mannen dingtaalen, maar dat het alleen aan de Staaten behoorde, voor 's Lands en der Ingezeetenen Geregtigheid te waaken, hebbende ook magt om de Inſtructien en Commisſien der Raaden, naar goedvinden, te veranderen; dat eindelijk het gemelde Beſluit alleen liep over zaaken, 's Lands en der Steden veiligheid raakende, waar in de Regenten, van ouds, dikwijls, bij forme van Correctie, hebben geprocedeerd, waar van nooit eenige beroepen op de Hoven van Juſtitie, maar wel op de Staaten, zijn toegelaaten. De Raaden, die van den Heere HOGERBEETS in gevoelen verſchilden, aan dien kant tot zwijgen gebragt, ſloegen een anderen weg in. Zonder hem te kennen, bragten ze te wege, dat zijne Hoogheid Prins MAURITS, nevens den Provinciaalen Raad, in den Hoogen Raad verſcheen, om aldaar het meer gemelde Staatsbeſluit te onderzoeken, en daar tegen een ander Beſluit te neemen. HOGERBEETS, zich hier over bezwaard vindende, verklaarde thans aan den Prinſe „ Dat hij met geen „ goed geweeten konde tegenwoordig zijn, daar men zoude „ twisten over de magt en het gezag der Heeren Staaten van „ Holland, welke hij hieldt voor zijne Hooge Overigheid, en

„ aan

„ aan welke hij alle gehoorzaamheid en onderdaanigheid bij „ eede hadt beloofd." Prins MAURITS antwoordde daarop, *Dat hij de Heeren Staaten daar ook voor erkende, doch dat men daarom elkander wel mogt hooren*; begeerende voorts, dat HOGERBEETS, nevens den Presidẽt VEENHUIZEN, als mede de Heeren RUIKHAVER, ROZENDAAL, SCHOTERBOSCH, BERKHOUT, en BREDERODE, die, om de zelfde redenen, zich gereed maakten om te vertrekken, hunne plaatzen wilden behouden. Zij lieten zich gezeggen. Hevig wierdt 'er vervolgens uitgevaaren tegen het boven gemelde gedrag der Heeren van *Haarlem*, en het Staatsbesluit breedspraakig beredeneerd. HOGERBEETS, na zijn gevoelen gevraagd zijnde, gaf tot bescheid, *niets gehoord te hebben, 't welk hem konde wederhouden van gehoorzaamheid aan de herhaalde bevelen der Staaten; dat het hem genoeg was, om een Besluit na te koomen, dat het Staatswijze was gezonden aan den Raad, met last om zich daar naar te gedraagen.* In eene volgende Vergadering van den Raad, in welke slegts zes Raadsheeren tegenwoordig waren, hoewel, volgens de Instructie, geen Besluit mogt genomen worden dan ten overstaan van ten minste zeven Leden, wierdt, nogthans, besloten, den Gekommitteerde Raaden aan te schrijven, dat men het Staatsbesluit van den 4 Augustus niet konde agtervolgen; en, dienvolgens, met de regtsgedingen, tegen *Haarlem*, zoude voortgaan. Thans begreep HOGERBEETS, dat hem geduurige onmin met verscheiden zijner Amptgenooten boven 't hoofd hing. Ernstig nam hij hierom in beraad, om zijnen post neder te leggen, en zijne dagen in rust en vrede te eindigen. Geduurende dit overleg, ontving hij, in de maand October des zelfden Jaars 1617, een bezoek, in *'s Hage*, van den Heere VRANK VAN TORENVLIET, Burgemeester van *Leiden*. Door het overlijden van den Heere Mr. NIKLAAS ZEIST, was het Pensionarisampt, in die Stad, opengevallen. Ernstig verzogt hem, dienvolgens, de gemelde Burgemeester, diens plaats te vervullen, en, van nieuws, aan *Leiden* zijnen dienst te betoonen. Van wegen 't geen hij heimelijk overleide, kon zulk een voorslag hem niet onaangenaam weezen. HOGERBEETS, de zaak, eenigen tijd, in beraad genomen hebbende, begaf zich in dienst der gemelde Stad, op voorwaarde

van, naa verloop van negen jaaren, daar van te kunnen ontſlagen worden.

Niet terſtond verliet hierop de HOGERBEETS den Hoogen Raad, maar behieldt, nog eenigen tijd, zijne wooning in *'s Hage*. Op den negentienden van October des Jaars 1617 hadt hij zijne nieuwe bediening aangenomen. Volgens een aloud gebruik hielden de Wethouders van *Leiden*, op den 26 November, een, zo genaamd, *Heerenmaal*. Tot deeze zamenkomst wierdt HOGERBEETS, door de Heeren, genodigd, en, met een, om, in die zelfde week, aan de groote Vroedſchapsvergaderinge, zijnen raad en dienst te betoonen, in het voordraagen van de punten van Beſchrijvinge, en de Beſluiten, welke daar op zouden genomen worden, in geſchrift te ſtellen. HOGERBEETS kwam, ten beſtemden dage, te *Leiden*. In den volgenden nacht wierdt hij, omtrent middernacht, door eenen Stadsbode, uit den ſlaap gewekt, en bij Burgemeesteren op het Stadhuis ontbooden. Aldaar koomende, vondt hij de Heeren zeer ontſteld. De oorzaak was, eene tijding, zo men meent, door 's Lands Advokaat, hun toegezonden, dat Prins MAURITS, in dien zelfden nacht, zo als gezegd wierdt, na *Leiden* zou vertrekken. De Heeren vreesden, dat de Prins ten oogmerke hadt, heimelijk eenige nieuwe Bezetting binnen de Stad te brengen, of de nieuw aangenomene Soldaaten afdanken; waar uit, ligtelijk, onaangenaamheden ontſtaan konden. Hierom vonden ze dienſtig, de Schutterij, in alle ſtilte, op te roepen, den klok op te houden en de Poorten niet vroeg te openen. Hoewel de Heer HOGERBEETS tot nog toe niet in den Eed der Stad was genomen, wierdt dit, egter, in zijne tegenwoordigheid beſlooten. Doch de Stad kwam vrij met den ſchrik, vermids Prins MAURITS zijne reize op *Delft*, *Schiedam* en verder Zuidwaarts nam.

Op den dertigſten November des meergenoemden jaars deedt de Heer HOGERBEETS den Eed, als Poorter en Penſionaris der Stad *Leiden*, en woonde, 's anderendaags, de Vergadering der Vroedſchap bij. Met de punten, aldaar beraamd, vertrok hij, vervolgens, nevens vier andere Afgevaardigden der Stad, ter Dagvaart. Eer hij in dezelve verſcheen, gaven zijne Medeafgevaardigden kennis, aan 's Lands Advokaat VAN OLDENBARNEVELT,

VELT, van de verkiezing van den Heere HOGERBEETS tot Penſionaris hunner Stad, en met een van de aanſtellinge voor negen jaaren; met nevensgevoegd verzoek, dat hij, geduurende dien tijd, van zijne Raadsheersplaats mogt ontſlagen worden; en in gevalle hij, naa dien tijd, den dienst van *Leiden* mogt verlaaten, zijne plaats in den Hoogen Raad, van nieuws, mogt aanvaarden. Dit verzoek wierdt toegeſtaan.

Van elders is bekend, hoe veele beweegingen, in den Jaare 1618, te *Utrecht* ontſtonden, uit vreeze voor veranderinge in de Regeeringe, en hoe men aldaar een aantal gewapende Knegten, onder den naam van *Waardgelders*, hadt aangenomen, ter verzekeringe van de veiligheid der Stad. Prins MAURITS, en anderen, die in deszelfs belangen ſtonden, hadden, intuſſchen, te *Utrecht* weeten te bewerken, dat men 'er op de afdanking dier Knegten begon bedagt te zijn. Zeer mishaagde dit aan zulke Staatsleden van Holland, die van den Prinſe in bedoelingen verſchilden. Om verandering te wege te brengen in het bijkans vastgeſteld *Utrechtſch* Beſluit, wierdt men te raadde, eene zamenkomst te doen houden in *'s Hage*, tuſſchen eenige Hollandſche Heeren en de Afgevaardigden van 't Sticht ter Algemeene Staatsvergaderinge. De Heer HOGERBEETS was een van de eerstgemelden; de drie andere, Burgemeester DE LANGE van *Gouda*, en de Heeren DE HAAN en DE GROOT, Penſionarisſen van *Haarlem* en *Rotterdam*. De zamenkomst wierdt gehouden ten huize van eenen DANIEL TRESEL, eerſten Klerk der Algemeene Staaten; de Heer DE GROOT voerde 't woord. Kragtig drong hij aan op de noodzaaklijkheid van het in dienst houden der Waardgelders: naardien, zeide hij, door het afdanken van die Knegten, de kwaadgunſtigen aangemoedigd, de goeden, daarentegen, zeer verſlagen zouden gemaakt worden. Nevens de twee andere Penſionarisſen hieldt de Heer HOGERBEETS, andermaal, een geſprek, over het zelfde onderwerp, met den Heer LEDENBERG, Sekretaris der Staaten van *Utrecht*, ten huize van den Predikant UITENBOGARD. Uit bezef dat de zaaken niet voorwaarts gingen, en, nogthans, veel belang ſtellende in het aanhouden der Waardgelders te *Utrecht*, wierdt men, zo ter Vergaderinge van Holland, als bij de Algemeene Staaten, te raade, eene proeve te neemen van gunſtiger uitſlag, door het

doen van eene plegtige Bezendinge derwaarts. Een verhaal van het beleid, en van den vrugtloozen afloop ook diens middels, behoort niet tot mijn plan. Alleenlijk moet ik hier aantekenen, dat de Heer HOGERBEETS zich ook tot deeze Bezending lier gebruiken.

Door deeze en ſoortgelijke bemoeijingen, tegen de inzigten van Prinſe MAURITS rechtdraads aangekant, hadt de Heer HOGERBEETS, nevens anderen, zich het misnoegen zijner Doorluchtigheid op den halze gehaald. 't Gevolg hier van was, dat hij, nevens de Heeren OLDENBARNEVELT en DE GROOT, op Zondag, den negenentwintigſten van Augustus des Jaars 1618, in hegtenisſe wierdt genomen, uit last, zo als men zeide, der Algemeene Staaten. Doch HOGERBEETS verzekert, in zeker Geſchrift, bij hem naagelaaten, dat dit in hegtenis neemen in de Vergadering der Algemeene Staaten nooit voorgeſteld, veel min beſlooten, maar het werk was van eenigen, die den Prins, op eene reize na *Utrecht*, onlangs verzeld, en, eerst naa de uitvoering, het ſtuk ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden gebragt, en aldaar hadden doen goedkeuren. Van de gevangenneeminge hadt men te *Leiden* de tijding niet ontvangen, of de Wethouders dier Stad verzogten, dat hun Penſionaris, onder borgtogt, mogt ontſlagen worden. Zij gaven voor reden van dit verzoek, dat al wat de Heer HOGERBEETS gedaan hadt, geſchied was op last der Stadsregenten; dat deeze zulks voor hunne rekeninge namen, en dat de gevangene, volgens de Privilegiën van *Leiden*, binnen die Stad moest worden te regt geſteld. Prins MAURITS hier op tot antwoord gegeeven hebbende, dat zulks zijn werk niet was, en zij, ten dien einde, zich moesten vervoegen bij de Algemeene Staaten, hernamen de *Leidſche* Afgevaardigden, dat zij zich bij zijne Doorluchtigheid vervoegd hadden, als Stadhouder van 't Gewest, wiens post het was, de Privilegien te handhaaven, en dat zij de Algemeene Staaten, in dit opzigt, niet kenden. Doch de Prins bleef bij zijn antwoord, en liet de Afgevaardigden daar mede vertrekken.

Terwijl het, intuſschen, Blaauwboekjes, rijmpjes en liedtjes regende, de eene ſmaalender dan de andere, in welke HOGERBEETS nevens de andere Heeren zeer lelijk ten toon geſteld, en allerlei vuiligheden verſpreid wierden, liep het aan tot in het einde van September, eer met zijne ondervraaging een aanvang wierdt gemaakt.

maakt. Op den tweeëntwintigſten dier Maand, 's avonds ten zes uure, kwamen bij hem in zijne Kamer de Fiskaalen LAURENS SYLLA en PIETER VAN LEEUWEN, de Heeren DE VOOGD, MANMAKER, ADRIAAN PLOOS, ZWARTZENBURG en KOENDERS, Afgevaardigden ter Algemeene Vergaderinge wegens de Provincien *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland* en *Groningen*, nevens den Griffier HENRIK POTS. Drie deezer Afgevaardigden hadden den Prins, op deszelfs reize na *Utrecht*, verzeld. Eer men eenen aanvang maakte met vraagen, immers voor dat de Heer HOGERBEETS eenig antwoord gaf, beriep deeze zich op zijn inboorlingſchap van *Holland* en op zijn Poorterſchap van *Leiden*; verklaarende voorts, door zijne antwoorden voor vreemden, zijne Privilegien niet te willen te buiten gaan. Op de vraage van den Fiskaal VAN LEEUWEN, *of de Advokaat* (OLDENBARNEVELD) hem niet geraaden hadde, *het Penſionarisſchap van Leiden aan te neemen*? gaf hij een ontkennend antwoord; maar erkende dat hij den Advokaat raad verzogt hebbende, deeze hem de zwaarigheden voor en tegen onder 't oog gebragt, en voorts hem zijne vrije keuze hadt gelaaten. Aangaande de *Utrechtſche Waardgelders* verklaarde hij, dat dezelve, reeds vóór dat hij Penſionaris was, waren aangenomen; doch met een, dat hij de afdanking niet hadt aangeraaden, alzo hij verſtondt, dat der Stede daar mede kleine dienst zoude geſchieden. Omtrent zijne onderhandelingen met de *Utrechtſche* Afgevaardigden in *'s Hage*, en 't geen hij met de Staaten binnen *Utrecht* hadt geſproken, antwoordde hij met onderſcheiding. En hier mede liep de eerſte ondervraaging ten einde. Een tweede onderzoek, acht dagen laater, liep inzonderheid over het voorgevallene te *Utrecht*. 't Liep aan tot in het begin van December, en dus twee volle Maanden, eer eene nieuwe ondervraaging wierdt te werk geſteld. Intusſchen weigerde men hem het genoegen, van, nu en dan, een bezoek zijner Huisvrouwe te ontvangen, hoe ernſtig ook daar om wierdt aangehouden. Daarenboven wierden alle zijne papieren en aantekeningen uit zijne Kamer gehaald, naardien men meende ontdekt te hebben, dat hij, van buiten, eenige berigten hadt weeten te bekoomen. Op den zesden en zevenden December geſchiedde de derde ondervraaging. ANTHONIE

DUIK, Griffier van den Hove van Holland, de twee voorgemelden, als Fiskaal, toegevoegd, voerde thans het woord. Met groote ſcherpheid ondervraagde hij den gevangene, over zaaken, op welke hij voorheen reeds gehoord was. Als HOGERBEETS daar naa klaagde over zijn lang vasthouden, en zich beriep op het Privilegie, 't welk vorderde, „ dat wanneer „ men iemand, van wegen de Graaflijkheid, wilde beſchuldi„ gen van zijnen lijve, zulks binnen de zes weeken moest „ geſchieden", gaf DUIK tot antwoord, *dat dit Privilegie niet meer in gebruik was*, en beſchuldigde voorts den Penſionaris, dat hij en de zijnen met de Regeeringen geſpeeld hadden naar welgevallen, en nu beweerden dat de Algemeene Staaten in de bijzondere Gewesten, met naame in *Holland*, geen gezag hadden, hoewel men 't voorheen gantsch anders hadt verſlaan, toen men te *Groningen* een Kaſteel wilde bouwen. HOGERBEETS verdeedigde zich hier op, met te zeggen „ dat 'er groot on„ derſcheid was tusſchen *Holland* en *Groningen*; en dat, in „ allen gevalle, verſchillende gevoelens, op het ſtuk van Re„ geeringe, geene halszaaken waren."

Zints deezen tijd, tot in het einde van Januarij des volgenden Jaars 1619, zag men niet verder om na den gevangenen Penſionaris. Een geestige vond van den vermaarden PETRUS SCRIVERIUS, hielp, intusſchen, hem en den Heere DE GROOT aan eenige kundſchap van 't geen hier en daar omgiug. SCRIVERIUS, woonende te *Leiden*, liet thans drukken de Latijnſche Dichtwerken van den Haagſchen Digter JOANNES SECUNDUS. Onder het drukken wierp hij, uit de proefbladen, eenige regels, en vulde de ledige plaats met andere, behelzende 't geen hij de gevangenen wilde doen weeten. Voorts wierden de bladen, die 't geheim inhielden, derwijze ingenaaid, dat ze, in 't affnijden, geflooten bleeven, en aldus aan HOGERBEETS, gelijk ook aan DE GROOT, toegezonden. Deeze merkte ſpoedig den vond; doch de andere, door ouderdom minder vlug van geest, leide het Boek ter zijde, zonder het ingezien, althans den list bemerkt te hebben. Meermaalen liet men hem vraagen, of hij 't Boek geleezen hadde, en daar toe ſterk aanſpooren. Hier uit vatte men agterdogt, vorderde HOGERBEETS het Boek af, en ontdekte, bij aandagtige leezing, den ſchranderen vond, eer HOGERBEETS daar uit eenig nut hadt getrokken.

Eene

Eene vierde ondervraaging, omtrent den gevangene, wierdt te werk gefteld op den 25 en 26 Januarij des Jaars 1619. Zij liep, inzonderheid, over het voorgevallene in *'s Hage*, met de *Utrechtſche* Afgevaardigden, ten huize van den Klerk TRESEL; als mede over 't gehandelde te *Leiden*, in November des Jaars 1617, ten tijde als daar de tijding was gebragt van 's Prinſen aanſtaande komſte binnen die Stad. Deeze was de laatſte ondervraaging in zijne Kamer. Zedert, gelijk bekend is, benoemde men vierentwintig Regters. Voor deeze verſchoen de Heer HOGERBEETS, op den laatſten Februarij, en den eerſten en vijfden van Maart. Het aanneemen en onderhouden van Waardgelders was het onderwerp, waar over hier voornaamelijk gehandeld wierdt. Uitdrukkelijk verklaarde hij zich voor de wettigheid der aanneeminge en onderhoudinge dier gehuurde Knegten. 't Is bekend, welk Vonnis decze Regters in de zaak van 's Lands Advokaat velden. Naa deszelfs ongelukkig einde liet men het Schavot nog eenige dagen ſtaan. Weinig tijds daar naa vervoegden zich drie der Regteren bij HOGERBEETS, om hem te beweegen, in eigen perſoon, of door zijne vrienden, vergiffenis te verzoeken. Doch hij 't een en ander kloekmoedig van de hand wijzende, verlieten hem de Regters, in 't heen gaan hem gramſtoorig toeduwende: *Zo zult gij dan vaaren als Barneveld; 't Schavot ſtaat 'er nog.* Doch dit gebeurde niet. Want op den achttienden van Mai, door den geweldigen Provoost, voor de Regters ontbooden zijnde, wierdt hij ter eeuwige Gevangenisſe verweezen, met verbeurdverklaaring van zijne goederen. Onder het leezen van dit Vonnis wierdt hij zeer ontſteld, en zeide dat *zijne Sententie niet overeenkwam met hetgeen hij verklaard hadt, en hij betering daar van verzogt.* Toen men hem hier op geboodt te zwijgen, ſloeg hij met zijne hand op zijnen borst, en riep, met de woorden van den Latijnſchen Digter HORATIUS:

Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla paleſcere culpa.

Dat is;

„ Dit zij een Kop'ren muur, zich niets bewust te weezen,
„ En door geen misdaad te verbleeken, of te vreezen.

Naa-

Naaderhand, evenwel, hadt de Heer HOGERBEETS beronw van deeze hevigheid, en verzogt deswegen om verſchooning bij Hunne Hoog Mogenden. Van toen af hadden zijne bloedverwanten tot hem vrijen toegang.

HOGERBEETS bleef in *'s Hage* tot den vijfden Junij, wanneer hij, nevens DE GROOT, 's nachts ten elf uure, onder een geleide van vijfentwintig Soldaaten, over *Dordrecht*, na het Slot *Loeveſtein* gevoerd wierdt, 't welk hem tot eene bewaarplaatze moest verſtrekken.

Hij zat aldaar, tot in den Jaare 1626, wanneer, met de verandering van tijden, naa den dood van Prinſe MAURITS, op voorſpraak van Prinſe FREDRIK HENDRIK, zijne gevangenis verligt, en hij, van *Loeveſtein*, overgebragt wierdt op zijn eigen huis *te Weer*, bij *Waſſenaar*, niet verre van *Leiden*. Niet lang, egter, hadt hij genot van deeze vrije lucht. Vijf weeken, naa zijne komst aldaar, overleedt hij, in den ouderdom van vierenzestig jaaren. Geduurende 's Mans opſluiting in den Kerker van Staat, trof hem een zwaare ramp, door 't verlies zijner Echtgenoote, die zich, nevens hem, binnen het geduchte Slot hadt laaten opſluiten. Twintig weeken hadt haare zukkeling aangehouden. Mevrouw DE GROOT, insgelijks de getrouwe medgezellinne haars gevangenen Echtgenoots, geduurende de ziekte haarer lotgenoote, meer dan eens, verzogt hebbende, om Mevrouw HOGERBEETS te mogen bezoeken en oppaſſen, was telkens afgeſlagen, door den onvriendlijken en hardvogtigen Slotvoogd. Verſcheiden blijken van kwalijkgezindheid gaf deeze, van tijd tot tijd, omtrent de gevangene Staatsmannen en de hunnen. Gebeeden zijnde om zijne hulpe, tot het behandigen van eenen Brief, aan de Algemeene Staaten, behelzende het verzoek, dat Mevrouw HOGERBEETS, oud van jaaren, en, naa een jaar zittens, der gevangenisſe onmagtig, dezelve mogt verlaaten, ſloeg hij dat redelijk verzoek van de hand. Zonder naderen last uit *'s Hage*, weigerde hij het Lijk van *Loeveſtein* te laaten vervoeren. Gunſtiger oordeel velde men, over den Heere HOGERBEETS, naa deszelfs aflijvigheid. Niet lang daar naa verworven zijne kinderen de Vrijkooping zijner verbeurdverklaarde goederen; en, ruim veertig jaaren laater, velde de Hooge Raad een vonnis, waar bij de Wethouderſchap van *Leiden* verweezen

wierdt

wierdt in de betaaling, aan zijne Erfgenaamen, van de Wedde, welke die Stad aan den Heere HOGERBEETS, als haaren geweezenen Penſionaris, nog ſchuldig was.

Zie BRANDT, *Hiſt. der Reformatie*, D. II. *Regtspleeging*, enz.

HOHENLO, (PHILIPS, *Graaf van*) hoewel geen geboorен Nederlander, verdient, nogthans, eene plaats in ons *Woordenboek*, naardien hij een voornaam gedeelte zijns leevens in deeze Gewesten doorgebragt, den Staat zeer gewigtige dienſten betoond, en hier te Lande zijne dagen heeft geëindigd. Naa zijne overkomst uit Duitschland, zijnen dienst den Prinſe VAN ORANJE hebbende aangebooden, in of omtrent het Jaar 1576, wierdt hij aangenomen op eene Jaarwedde van vijfduizend Guldens. Zeer gelukkig was de intrede in zijnen dienst, dewijl hij, terſtond in zijnen eerſten veldtogt, zich meester maakte van den ſterken Schans *Krimpen*, en nog twee andere in dien oord, op den eenentwintigſten Februarij des gemelden jaars. In 't volgende jaar, zich vereenigd hebbende met den Heer VAN CHAMPAGNEI, noodzaakte hij de Bezettingen der Steden *Steenbergen* en *Thoolen* de poorten te openen, en maakte zich, bij een minnelijk verdrag, meester van *'s Hertogenbosch*. Het vertrouwen, welk hij hier door won, was oorzaak, dat, ter gelegenheid eener reize van Prinſe WILLEM na *Brabant*, de Ridderſchap en Steden eenen voorſlag deeden, om den Graaf, geduurende 's Prinſen afweezigheid, tot deszelfs Stedehouder aan te ſtellen, om over zaaken van Oorlog het bewind te voeren, op een Berigtſchrift, welk hem zou worden ter hand geſteld. In de Maand October des Jaars 1577 verſcheen de Graaf, met twaalf Vaandelen Voetvolk en honderdvijftig Ruiters, voor *Roermonde*. Vermids de Gelderſchen, zo als hij klaagde, hem kwalijk bijſtonden, konde hij hier niets meer verrigten, dan, met zes of zeven Blokhuizen, de Stad te benaauwen; die evenwel, meende hij, de zijne zou geworden zijn, hadde niet Don JAN den Heer VAN HIERGES en MANDRAGON derwaarts gezonden, met eenen goeden hoop geoeffend Krijgsvolk. Dit noodzaakte hem, de Stad te verlaten,

op

op den derden Januarij des Jaars 1578. Hij begaf zich toen over de Maaze, in eenen Schans, *Tolen* genaamd. Hier waagde op hem de Bezetting van *Roermonde* eenen kans, doch wierdt, met merkelijk verlies, afgeslagen. Bij eenen nieuwen aanval, egter, door eene talrijker magt, moest hij de Vesting ontruimen. Niet dan met veele moeite haalde hij toen de Steden *Gelder* en *Venlo* over, om van hem eenige Vendelen binnen te neemen; waar naa Don JAN, bij deeze Steden, voor Vijand wierdt verklaard. Geduurende de werkeloosheid van 't Staatsche Leger, welke hier op volgde, konde HOHENLO insgelijks weinig uitvoeren. Alleenlijk bemagtigde hij, in 't einde van 't jaar, terwijl het Hoofdleger de Winterkwartieren ging betrekken, de Stad en 't Slot *Weert*; doch bleef 'er niet langer meester van, dan tot in 't begin des volgenden jaars, wanneer zij, door 't volk van den Hertog VAN PARMA, wederom veroverd wierden.

Terwijl de Stad *'s Hertogenbosch*, in den Jaare 1579, eenigen t'jd, in twijfel hing, welk eenen kant zij zoude kiezen, den Staatschen of dien des Hertogs VAN PARMA, wilde HOHENLO deeze gelegenheid te baate neemen, om zich van de Stad te verzekeren. Hij nodigde, ten dien einde, dezelve, door brieven, om Bezetting van hem in te neemen. Doch dit wierdt, niet zonder bitschheid, afgeweezen, en daarentegen het Volk van PARMA, in dien oord insgelijks gelegerd, 't welk groot gebrek leedt, door haar gespijsd. Geweldig stak dit den Graave in den krop, en deedt hem den voorslag doen, aan de Gemagtigden der Nadere Vereeniginge, hoe de Stad, met het doorsteeken van twee Steenwegen, en van den Maasdijk boven *Lithooijen*, merkelijk konde benaauwd worden, en daarenboven van den vijand afgesneeden. Deeze voorslag vondt ingang, en deedt vervolgens HOHENLO den Deemerschen Dijk, als mede den Maasdijk bij *Lithooijen*, doordelven. *'s Hertogenbosch* lag wel haast als in eene Zee; doch bij gebrek aan de noodige hulpmiddelen bij de Staaten, moest hij, in het slaan van een geregeld beleg om de Stad, zijn ontwerp staaken.

HOHENLO, dus lang alleen onledig geweest met het bezetten of inneemen van Steden, hadt nu het hoofd te bieden aan eenen

eenen hoop onbeſoldigde Boeren. Die van *Overijsſel*, namelijk, *Twente*, *Zalland* en *Mastenbroek*, lang geplaagd met de inlegering van onbetaalde Ruiters, hadden 't geduld verlooren, en de Wapens opgevat. Om hen te ſtillen, of tot reden te brengen, trok de Graaf tegen hen op. Niet zo gemaklijk, egter, viel dit, als men van diergelijken hoop verwagt hadt. De Boeren waren eenige duizenden ſterk, en hadden aan 't hooſd een goed getal geoeffende Soldaaten. Zij noemden zich den *Vertwijfelden Hoop*, en voerden in hunne Vaandels een Zwaard met eenen halven Eijdop, met den uitgeloopen Dooier daar nevens. *Zij hadden*, zeiden ze, zinſpeelende op deeze leuze, *tot nog toe, niet om 't Ey willen vegten, doch moeſten 't nu wel om de Schaal doen.* Meerdere moeite, evenwel, was 'er vast, aan het 't onderbrengen van deezen hoop, zo van wegens 't getal, als de leidslieden en aanvoeders, dan HOHENLO verwagt hadt. Niet zonder gevaar van eigen leeven wierdt hij genoodzaakt, met zijne Troepen, de wijk te neemen tot op de grenzen van het Graaffchap *Berg*. Kort daar op, nogthans, zich herſteld hebbende, zat hij hun kort op de hielen, en noodzaakte hen, de wapens neder te leggen. Thans voor *Oldenzeel* getrokken zijnde, deedt hij de inwooners zijn eigen Vaandel voor Bezetting inneemen.

Omtrent deezen tijd was te *Zwolle* eenige oproer ontſtaan, ter gelegenheid dat men aldaar weigerde Staatſche Bezetting in te neemen, en eenige afgezette Regenten om den vermaarden MARTEN SCHENK, toen nog Spaansgezind, geſchreeven hadden. HOHENLO, derwaarts getrokken, ontmoet SCHENK, op de Hardenberger Heide. Spoedig wierden zij hier handgemeen, op den vollen middag van den zeventienden Junij des Jaars 1580. Het was een zeer heete dag, en het Volk van HOHENLO, 't welk, bovendien, de Zon recht in het aangezigt hadt, zwaar vermoeid, door eenen moeilijken optogt over eene barre Heide, op welke verſcheiden lieden van aanzien van dorst verſmagt waren. 't Een en ander deedt den ſtrijd eenen uitſlag neemen ten nadeele van HOHENLO, die gezegd wordt, hier wel vijftienhonderd Man, en onder deeze verſcheiden Edellieden, verlooren te hebben.

Zo ongelukkig, als in deeze ontmoeting, ſlaagde hij ook, kort daar naa, in zijne pooging om *Delfzyl* te ontzetten, 't welk door SCHENK en RENNENBERG belegerd wierdt gehouden. Op den eenentwintigſten Julij des bovengemelden jaars, verſcheen de Graaf, op de Eems, in 't gezigt der Veſtinge, met zevenhonderd Soldaaten, en weinig minder dan vijftig Schepen. Heer JOHAN VAN DUIVENVOORDE, *Heer van Warmond*, Admiraal van *Holland*, kwam hier op den derden dag bij hem. HOHENLO hadt niets mede gebragt om de belegerden te ſpijzigen: waarom men na *Embden* zondt, in hoope van aldaar iets te zullen opdoen; doch vrugteloos. Nu wierdt in overleg genomen, of hem eene landing geraaden ware; doch men zag 'er af, op de aankomst van RENNENBERG met nieuwe verſterkinge. Naa eenige dagen nutteloos toevens, begaf zich HOHENLO heimelijk na *Dokkum* in *Friesland*, van waar hij zich eerlang meester maakte van den Schans *de Opſlag*, en vervolgens ook van *Monnikezijl*. Die van *Delfzijl*, hebbende nu vierentwintig dagen 't leeven gehouden bij louter Boter en Kaas, zonder Brood, moesten zich eindelijk gewonnen geeven.

In 't begin der volgende Maand Augustus ſloeg de Graaf VAN HEHENLO op weg na *Groningen*. Bij zijne komst te *Nijenroode*, dreef hij de Rennenbergſchen van daar tot onder het geſchut der Stad, en ſloeg zich, met zijn Leger, neder in 't Dorp *Haren*, een half uur gaans van *Groningen*; 't welk hij 's anderendaags zo digt naderde, dat de Overſte ZADENISKI, ſtaande aan zijne zijde, met een ſtuk ijzer, geſchooten uit de Stad, aan zijn been gekwetst wierdt. In 't eerst leide men in beraad om *Groningen* in te ſluiten; doch dit wierdt afgekeurd, en HOHENLO te raade, om zich neder te ſlaan in het Dorp *Zuidlaren*. Hier lag hij tot den twaalfden der Maand, wanneer hij op weg ſloeg na *Koeverden*. Hij naderde het Stedeken in den avond; en rijdende rondom hetzelve, met Graave WILLEM VAN NASSAU, wierdt deeze, met een zesponds Kogel, uit een der Bolwerken op hem gemikt, het ſlinker been, pas beneden de knie, in ſtukken geſchooten. Hoewel hij 'er van geneezen wierdt, liep hij 'er, egter, altoos kreupel aan. Naa twee dagen ging de Plaats over aan HOHENLO, bij Verdrag. Daarnaa,

een

een gedeelte zijns Legers, hier en daar, in Bezetting gelaaten hebbende, voerde hij het overige na *Linge*, en voorts na *Wedde*; van waar hij, het oog hebbende op *Delfzyl*, dertwaarts optrok. RENNENBERG, dit ſmaldeelen van HOHENLO's Krijgsvolk verneemende, zogt daar mede zijn voordeel te doen; en pakt den Graaf aan op de *Bourtanger Heide*. Hevig wierdt hier gevogten, met merkelijk verlies aan weerkanten, doch allermeest aan de zijde van HOHENLO; die hier meer dan duizend man liet, en zelve, met het overſchot van 't Leger; de vlugt moest neemen; laatende het Geſchut, welk hij voor *Wedde* hadt geplant, in den loop.

In 't volgende Jaar 1581 bevondt zich HOHENLO in *Friesland*, ter gelegenheid der komſte van Prinſe WILLEM in dat Gewest, derwaarts gereisd op verzoek van 's Lands Staaten. De Graaf verſcheen aldaar, om zich te verdeedigen voor de Staaten, ten overſtaan van zijne Doorluchtigheid, over zijn gehouden gedrag in het Gevegt op de *Bourtanger Heide*, waar omtrent, meende hij, zommigen hem in zijne eere gekwetst hadden. De Staaten hielden zich, als of hun deeze zaak niet aanging; en zij van een ſtraatgerugt geene rekenſchap ſchuldig waren. Doch HOHENLO bewees hun, dat zij, om kruid, lood en andere verſterking van hem ernſtig zijnde aangezogt, zijne behoefte niet vervuld, en alzo tot de ſmaldeeling zijns Legers aanleiding gegeeven hadden; en dat dit de oorzaak was der jongſte Nederlaage. Gunſtiger was het geluk den Graave, in 't Jaar 1582; wanneer hij, in de Maand September, het beleg geſlagen hebbende om *Meegen*, in *Brabant*, zich van die Stad, en andere plaatzen, in dien oord, van mindere aangelegenheid, meester maakte. Merkelijk ongenoegen rees 'er, ten deezen tijde, tuſſchen den Graaf en SONOY, Stadhouder van *Noordholland*, ter gelegenheid als deeze, zonder den Graave te kennen, de Bezettingen der Steden, zo hier als elders, naar eigen goeddunken, dikmaals verwisſelde; 't welk HOHENLO meende, niet dan op zijn bevel, althans niet zonder zijne medeweeten, te mogen geſchieden: weshalven hij den Stadhouder met afzetting dreigde. SONOY, kennende 's Graaven heethoofdigheid, nam de toevlugt tot Prins WILLEM; door wiens tuſſchenſpraak, vervolgens, de twist in der minne wierdt bijgeleid.

HOHENLO, wien nu 't geluk, verſcheiden maalen, niet zeer voordeelig hadt toegelachen, ſlaagde evenwel niet altoos even ongunſtig. De Spaanſche Overſte VERDUGO hadt het beleg geſlagen voor *Lochem*, in 't Graafſchap *Zutfen*. Om hem van daar te jaagen, deedt de Graaf, geſterkt met Graave WILLEM LODEWYK VAN NASSAU, op hem eenen aanval, met vijfendertighonderd Soldaaten en duizend Ruiters, doch wierden, dit maal, afgeſlagen. De benaauwde toeſtand der Stad, binnen welke men, nu al eenigen tijd, zich met paerdevleesch hadt moeten behelpen, was eene genoegzaame drangreden voor HOHENLO, ter ſpoedige bijeenzamelinge van meerder magt. Deeze bekoomen hebbende, nevens vier zwaare ſtukken Geſchut, naderde hij, van nieuws, de Plaats, en hadt het geluk, den vijand uit eene groote Sterkte, bij 't Huis *ter Wilde*, een half uur gaans van *Lochem*, verdreeven hebbende, eenen openen weg derwaarts te baanen, en de benaauwde Stedelingen van mondkost en andere noodwendigheden te verzorgen. VERDUGO, thans geenen kans ziende om de Stad te winnen, brak het beleg op, en verliet alle zijne Schanzen. Zo gelukkig als in 't ontzetten van deeze Stad, ſlaagde hij, in 't volgende Jaar 1583, bij *Ter Muze*, werwaarts hij met negentien Vaandelen Knegten was getrokken, in het bouwen van eenen Schans of geweldig zwaar Blokhuis; dit moest dienen om de Schelde te beveiligen en open te houden, als mede om den vijand in *Vlaanderen* afbreuk te kunnen doen.

Veel nadeels deeden, omtrent deezen tijd, de Spaansgezinden in en om de *Veluwe*, alwaar zij nog de Stad *Zutfen* in hadden. Om hun dien euvelmoed te verleeren, verzamelde HOHENLO, in 't begin des Jaars 1584, eene Bende van omtrent tienduizend man, en verſcheen met dezelve voor den ſterken Schans, tegenover *Zutfen* gelegen. De Maanden April en Mai ſleet hij genoegzaam geheel, zonder iet merkwaardigs verrigt te hebben. Naa veel verlooren arbeid en kosten, wierdt hij, eindelijk, te raade, eene Halvemaan, van verſcheiden kleine Blokhuizen, met Schanswerk zamengevoegd, te leggen van den oever ter eener tot aan den oever ter andere zijde der vijandlijke Sterkte. In groote benaauwdheid bragt hij, met deezen vond, zo wel de Stad *Zutfen* zelve, als den Schans daar voor. Nogthans gelukte het, nu en dan, den Veldheere VERDUGO, om de Stad te ſpijzigen.

Het

Het ontijdig ſterven van Prinſe WILLEM DEN I, in dit zelfde jaar, voorgevallen, diende ter bevorderinge van HOHENLO tot hooger Krijgsbewind. In de Maand October, naamelijk, zondt de Graaf een uitvoerig Vertoog aan de Hollandſche Staaten, waar in hij, na eene optelling van zijne dienſten, den Lande beweezen, verzogt om onderrigting, onder welken naam hij, die tot nog toe, als Luitenant-Generaal, in den Eed van wijlen zijne Doorluchtigheid geſtaan hadt, voortaan zoude gebieden over de Krijgsmagt, welke, volgens zijn ſchrijven, thans geenen anderen Eed wilde doen, dan aan Graave MAURITS en aan de Staaten van Holland. Tevens klaagde hij, in dit Vertoog, over de Algemeene Staaten, die hem, voor de honderdduizend Guldens, door zijne Vrouwe Moeder aan hem overgemaakt, en hunnenthalve door hem geſpild, nooit eene redelijke voldoening hadden willen geeven. Men hadt hem, in zijne verlegenheid om gereede penningen, wel geweezen op de Stad *Roermonde* en 't Huis te *Meghen*, om 'er vierduizend Guldens te beuren, doch hij aldaar geen enkelen ſtuiver kunnen bekoomen. Hierom herhaalde hij zijn verzoek, om te mogen weeten, onder welken Eed voortaan het Krijgsvolk ſtaan zoude; als mede, waar hij de penningen zoude vinden, noodig tot zijnen overtogt na *Zeeland*, werwaarts hij, omtrent deezen tijd, was ontbooden, om op den vijand een waakend oog te houden.

De Staaten van Holland, over dit ſchrijven, het gevoelen van den Raad van Regeeringe hebbende ingenomen, en naa behoorlijk overleg in hunne Vergaderinge, wierden voorts te raade, aan den Graave eenige Gemagtigden te zenden. Hun laſt hield in, denzelven, uit naam der Staaten, te bedanken voor de menigvuldige en getrouwe dienſten, aan den Lande beweezen, met verzoek om in 't vervolg, met den zelfden ijver, daar in te volharden, en met naame, om zijne overkomſt na *Zeeland* te verhaaſten, ten einde om het ontzet van *Antwerpen* te bevorderen, 't welk thans, door 's Lands vijand, belegerd was. Wijders moeſten de Afgevaardigden bij den Graave aanhouden, dat dezelve den laſt van *Algemeenen Veldoverſte* geliefde te aanvaarden, van wegen de Staaten van *Holland* en *Zeeland*, en daarop den Eed af te leggen. Voor deeze waardigheid moeſten

zij den Graave aanbieden eene maandelijkſche Wedde van vijftienhonderd, of ten meeste tweeduizend Guldens. Voorts zou het Krijgsvolk den Eed van getrouwheid doen aan de Regeeringe, en dien van gehoorzaamheid aan den Graave. Alle deeze voorſlagen liet HOHENLO zich welgevallen; die, voorts daar op, na *Zeeland* de reize aannam, en van daar na *Bergen op den Zoom*, met een goed deel Krijgsvolk, om die Stad te dekken tegen een verraad, waar van hij de lucht hadt gekreegen, haar gedreigd door den Overſte der Stad BEERWOUD, doch die nu, door HOHENLO, in alle zijne gangen, wordende naagegaan, van zijn ſnood ontwerp afzag en tot den Hertog VAN PARMA overliep.

In den aanvang des Jaars 1585 deedt de Graaf VAN HOHENLO eenen aanſlag op *'s Hertogenbosch*, die, in 't eerst, zich gunſtig liet aanzien, doch eindelijk geheel te keur liep. De ſtoutheid des bedrijfs verdient dat wij 'er een beknopt verſlag van geeven. De aanſlag geſchiedde met overleg en medewerking van eenen Hopman JULIAAN VAN KLEERHAGE, een *Bruſſelaar*, doch getrouwd met eene Vrouwe van goeden huize van *'s Hertogenbosch*, en dus der gelegenheid van die Stad volkomen kundig. De Graaf, thans toebereidzels maakende tot het ontzet van *Antwerpen*, hadt eene goede Krijgsmagt verzameld te *Bergen op den Zoom* en andere plaatzen in dien oord. Van deeze nam hij tot zich vierduizend Knegten, en eenig Paardevolk, en verſcheen 'er mede, in den nacht van den negentienden tot den twintigſten van de Maand Januarij, voor *'s Hertogenbosch*. Toen zondt hij zestig Soldaaten af, onder Hopman KLEERHAGE, die, gantsch ſtil, over de Hamei geklommen, zich verſchoolen in twee ledige Dagwagthuisjes, buiten de Vuchterpoort. Bij het openen van dezelve, 's morgens ten acht uure, koomen zij uit hunne ſchuilplaatze ten voorſchijn, overvallen de wagt, dooden 'er eenigen van, drijven andere op de vlugt, en overmeesteren aldus de Poort. Nu koomen de Soldaaten, welke HOHENLO bij zich hadt gehouden, insgelijks toeſchieten. Onder de vreugdekreet *Victorie! Victorie!* ſtreeven ze gezamentlijk ter Stad in. Eenigen maaken zich meester van het Geſchut en den Kruidtoren op de Wallen; anderen rukken, tot hun ongeluk, door de Koningsſtraat tot

voor

voor de Postelſtraat. Hier vernamen ze eenige Ruiters, 's daags te voren in de Stad gekoomen tot geleide van eenige Koopmanſchappen, en thans, om te vertrekken, wederom opgezeeten. De Staatſchen, hier van onbewust, en mids de Ruiters weerſtand booden, meenden thans dat de toeleg ontdekt was, en worden van benaauwde vreeze bevangen. Intusſchen kwam de Heer van HAUTEPENNE, die hier ziek hadt gelegen, en nog niet volkomen herſteld was, mede ten voorſchijn, en gaf de noodige bevelen, om den Staatſchen zo op de Wallen als in de Stad, te keer te gaan. Angst onder deeze, en zorgeloosheid onder de eerstgemelden, die, onkundig van 't geen hunnen makkeren wedervoer, vast aan het plonderen waren geſlagen, was oorzaak dat de Boschenaars wel haast de overhand bekwamen, en veelen ter Poorte ult dreeven. HOHENLO, niets anders waanende of de Stad ware de zijne, dit vlugten ziende, meende van ſpijt te barſten. Vergeefs nam hij ſchelden, vlocken, dreigen en ſlaan te baate, om den vlugtenden hoop tot ſtaan te brengen en te rug te drijven. Hier bij kwam nog, dat de Portier, bij 't verraſſen der Stad gewond en gevlugt, nu wederom ten voorſchijn kwam, de Valbalken der Poorte los liet, en alzo dezelve digt kreeg. KLEERHAGE, meenende dat op HOHENLO's last de Poort geſlooten was, deedt, van binnen, nog eenigen tegenweer; tot dat hij, alles verlooren agtende, van den Kruistoren in de Gragt ſprong, en alzo zijn leeven bergde. Meer dan vierhonderd man, aan 's Graaven zijde, ſchooten 't leeven in bij deezen mislukten aanſlag.

Beter gelukte aan HOHENLO, in dat zelfde jaar, de toeleg op *Liefkenshoek*. Nevens JUSTINUS VAN NASSAU, Natuurlijken Zoon van WILLEM DEN I, thans Admiraal van *Zeeland*, derwaarts gezonden, door de Staaten, verſcheenen ze voor de Plaats met eenige wel bemande Hulken. In de Marzen van deeze plaatſten ze een goed aantal Muskettiers, die, bij wasſend water en 't rijzen der Vaartuigen, zo hoog ſtonden, dat ze over de Borstweeringen konden heenen zien, en het dien van binnen zo bang maakten, dat ze ſpoedig van ſchieten afliefen. Thans eenige manſchap hebbende doen aan land treeden, gaf de Bevelhebber ſtraks de Vesting over aan HOHENLO; wien 't, kort daar naa, bij zommigen, kwalijk wierdt genomen, dat hij, zo als

de Heer VAN ALDEGONDE hem geraaden hadt, thans verzuimde, eene Sterkte op te werpen op den Dijk, aan 't gat bij *Kallo*; als zullende hij, door dit middel, merkelijk nadeel hebben kunnen toebrengen aan den beſtaanden Brug, door PARMA voor *Antwerpen* geſlagen. Anderen, egter, ſpraken, hier omtrent den Graaf vrij van alle ſchuld. Merkelijken weer deedt, inderdaad, HOHENLO, om die Stad tot hulpe te koomen; zo aan den Kouwenſteinſchen Dijk, als door zich in perſoon na *Antwerpen* te begeeven, om de Burgerij te vertroosten en moed in 't hart te ſpreeken. Hij vertoefde 'er eenigen tijd, en vermaande, bij zijn vertrek, met milde beloften, de Wethouderſchap tot eene ſtandvastige volhardinge. Men weet, hoe 't, kort daar op, met de Stad verging.

Toen vervolgens de Graaf VAN LEICESTER, door 's Lands Staaten, tot Algemeenen Landvoogd was aangenomen, deedt hij den Graave VAN HOHENLO het Algemeene Stadhouderſchap onder hem, over de geheele Krijgsmagt der Vereenigde Gewesten, aanbieden. Doch de Graaf bedankte beleefdelijk voor deeze eere, en wees het aanbod van de hand; hij gaf voor reden, dat hij zijne ſchouders te zwak kende tot het draagen van zo een zwaaren last. Agter deeze voorgewende, was, meende men, als eene waare reden verborgen, dat hij, liever dan den Engelsman, tot zijne bemaalsheeren hadt als de Staaten van *Holland* en *Zeeland*, welke hem voor Stedehouder huns bijzonderen Landvoods hadden aangenomen.

Beſtendig onthieldt zich nu HOHENLO in den oord, alwaar de Spanjaards hunne voornaamſte kragt oeffenden. Zij hadden thans het beleg geſlagen voor de Stad *Grave*, welke door den Graaf merkelijke hulp wierdt toegebragt, door zijn bevel tot het doorſteeken der Dijken; waar door hij MANSFELD verhinderde in zijn oogmerk tot het opwerpen van eenen Schans. Tevens gaf het water, welk hij, hier door, over 't Land bragt, hem gelegenheid, om met Schuiten de benaauwde Stedelingen van Eetwaaren te verzorgen. Grooter, egter, was de afbreuk, welke hij, omtrent dien zelfden tijd, den vijand toebragt, door een gevegt, welk hij hieldt met eenige Spaanſche Troepen, die van boven herwaarts kwamen, om de Koninklijke magt te verſterken. Ruim driehonderd Koningsgezinden, en onder deeze verſchei-

ſcheiden Bevelhebbers, ſchooten 't leeven in bij die ontmoeting; welke, evenwel, ook op ruim honderd man van de Staatſchen op gelijken prijs te ſtaan kwam. Een gevolg deezer zege was; het winnen van de Huizen *Batenburg* en *Empel*, en het verſorgen van *Grave*, van mond- en krijgsbehoeften, met tuſſchen de dertig en veertig Schuiten.

Kort na dit voordeel, deedt HOHENLO eenen inval in *Brabant*; zijn oogmerk was, zich alaar van eenige Sterkten te verzekeren. Toen hem dit mislukte, zogt hij zijne teleurſtelling te boeten met het berooven en plonderen van de Langeſtraat. Op deezen zelfden togt leidde de Graaf eene hinderlaage bij *Breda*. Uit deeze deedt hij eenen aanval op een Spaanſch Kornet, en verſloeg hezelve, en kreeg, daarenboven, zekeren Engelſchen Hopman, WALTA genaamd, gevangen. Eertijds had deeze de Stad *Aalst* verkogt, was zedert tot den vijand overgeloopen, en had denzelven al dien tijd gediend. HOHENLO zondt den verraader aan den Graave VAN LEICESTER, in den waarſchijnlijken waan, dat deeze hem, voor zijn wanbedrijf, naar verdienſte zou doen ſtraffen. De Engelſche Landvoogd, daarentegen, ſchonk hem niet ſlegts zijne vrijheid, maar gunde hem vervolgens eene plaats onder zijne lijfwagt. Gegrond en regtmaatig was dan ook het morrend geluit, welk deswegen, bij HOHENLO en andere Nederlandſche Overſten, opging. Gereedelijk liet hij zich daarom overhaalen, op het verzoek van een goed aantal Krijgsbevelhebbers, om den Landvoogd zeker Geſchrift te overhandigen, waarin dezelve hun ongenoegen te kennen gaven, over het bevorderen tot hooger bewind van uitlandſche Krijgslieden, vooral Engelſche, ten nadeele van de inlanders.

In dit zelfde jaar keerde de Graaf wederom voor *Zutfen*, alwaar hij, ruim twee jaaren geleeden, insgelijks zijne Krijgshaftigheid betoond hadt. Thans, omtrent het midden van de Maand October, bemagtigde hij eenen der Schanzen, voor de Stad, waar in driehonderd Soldaaten lagen. In het beſtormen der Sterkte ontving HOHENLO eene wonde in 't aangezigt, die hem, vermids 'er het koudvuur in kwam, en de koorts daar toe ſloeg, den dood dreigde, doch eindelijk, zich tot geneezing ſchikkende, hem in zo verre met den ſchrik vrij liet.

Terwijl de Graaf nog aan deeze wonde zukkelde, deedt hij zich na *Delft* voeren, op de ingekoomene tijding van LEICESTERS naderende vertrek na *Engeland*, in de meening om van denzelven afſcheid te neemen. Doch de Landvoogd nam zijnen weg voorbij *Delft* na *Maaslandſluis*, zonder den Graaf aan te ſpreeken of te ontbieden. Deeze, hier uit eenig misnoegen bij den Engelsman op hem vermoedende, deedt, door brief en bode, zijne bereidvaardigheid betuigen, ingevalle tegen hem eenige aanklagt ware, zich deswegen te zuiveren. Veelligt zat den Landvoogd 's Graaven ſtraks gemelde vrijmoedigheid nog in den krop. Althans HOHENLO bekwam geen ander beſcheid, dan dat hij den Engelſchen Hopman EDUARD NORRITS verongelijkt hadt. 't Was, naamelijk, gebeurd, dat deeze nevens den Veldmaarſchalk PELHAM, bij den Graaf, te *Geertruidenberg* ter maaltijd genodigd zijnde, de beide Engelſchen, over tafel, in hevige woorden raakten. HOHENLO, wien deeze ſtoornis der vreugde verdroot, geboodt, met eenige hevigheid, aan beiden het zwijgen. NORRITS, in ſtede van gehoorzaamen, hierop bitsch beſcheid geevende, worp hem de Graaf, die driftig van aart was, met het dekzel van een gouden Kop naar 't hoofd, zo dat hij 'er door gekwetst wierdt. Thans ontveinsde NORRITS 't geen hem in 't hart ſtak. Naderhand, op eenen tijd als HOHENLO in *'s Hage* was, kwam hij aldaar, heimelijk, met eenige Muskettiers, onzeker met wat inzigt. Zeker is't, dat de Hollandſche Staaten daarop geen goed oog moeten gehad hebben, wijl zij hem, zo dra ze 'er agter kwamen, deeden vertrekken. Zedert zondt NORRITS een brief van uitdaaginge tot een tweegevegt aan den Graave, die daarop antwoordde, zo dra hij geneezen ware, hem voldoening te zullen geeven. Doch als LEICESTER hier agter kwam, om iet ergers te verhoeden, nam hij NORRITS mede na *Engeland*. Door dit voorval bleef het geſchil voortduuren, tot in de lente des volgenden jaars, wanneer het, door de tusſchenſpraak van Prinſe MAURITS en den Heere BUKKENHORST, Engelſchen Gezant, wierdt bijgeleid. Zedert heeft de Graaf, meer dan eens, aan verſcheiden perſoonen, verzekerd, dat LEICESTER een aanſlag op zijn leeven hadt gesmeed. Ook zijn 'er bewijzen voor handen, dat Koningin ELIZABETH bevel hadt gegeeven om hem op te ligten; doch dat haar

Ge-

Gezant zulks afried, om de zwarigheden, daar mede gemoeid: onder andere dat de Graaf thans zo groot gezag hadt in de Nederlanden, dat men de Steden en Plaatzen, ſtaande onder zijn bewind, bezwaarlijk van hem zoude afrekken; als mede dat het vatten van HOHENLO den jongen MAURITS, die hem als zijnen Vader aanmerkte, ligtelijk geheel en al van *Engeland* zoude kunnen vervreemden.

LEICESTER hadt nog de reize na *Engeland* niet aangenomen, toen Prins MAURITS en HOHENLO eenen inval deeden in *Brabant*, met oogmerk om alzo den Hertog VAN PARMA te verwijderen van de Stad *Sluis*, welke hij thans belegerd hieldt. Zij verbrandden verſcheiden Dorpen en gehugten, plonderden de Heizen *van Loon* en *Baxtel*, en verſpreidden alzo ſchrik en verwoesting door 't gantſche Gewest. Zij namen den aftogt, op het naderen van HAUTEPENNE. MAURITS reisde na *Zeeland*, doch HOHENLO, blijvende in dien oord, leide een Brug over de Maaze, en ſloeg 't beleg om den Schans *Engelen*. HAUTEPENNE tastte hem hier aan, en doodde hem bijkans driehonderd man, doch verloor 'er ruim zo veel, en zelve, nog dien eigen dag, het leeven, aan eene wonde, in dat gevegt bekoomen. De Schans viel kort hier naa in handen van HOHENLO, die hem voorts met den naam *Crevecoeur*, dat is, Hartzeer, doopte. Thans beſloot de Graaf, op *'s Hertogenbosch* eenen kans te waagen; en, meent men, zou dezelve ook gelukt zijn, indien hem genoegzaame verſterking ware toegeſchikt. Doch uit afgunst tegen zijne eere ſchijnt hem dezelve, door kwalijkgezinden, te zijn onthouden. Althans wordt verzekerd, dat Hopman KLERHAGE, boven vermeld, zich ergens zou hebben laaten ontvallen, *dat 'er genoeg in voorzien was, om Graaf* HOHENLO *niet veel te doen uitvoeren*. Dit was alzo olij in 't vuur, ſtaande het misverſtand, zints eenigen tijd, tusſchen LEICESTER en HOHENLO gereezen.

Zommigen, in aanmerking neemende het nadeel eener voortduurende verwijderinge, tusſchen Mannen van zo veel aanziens en gezags, begonnen nu hunne poogingen aan te wenden om hen te zamen te bevredigen. LEICESTER was daar toe niet ongenegen, doch de andere tot zo verre afkeerig, dat hij zelf zich niet wilde laaten beweegen, om van *ter Veere* na *Middelburg*

te koomen, tot het houden van een mondgeſprek. Hij gaf voor reden, geenen kans te zien tot eene oprechte verzoening, naa alle de blijken van ongenegenheid, door den Landvoogd hem beweezen; doch hij voegde 'er nevens, gemerkt de onontbeerlijkheid van 's Landvoogds bewind tot dienst van het Land, voor zich zelven niets anders te begeeren, dan een eerlijken Ontſlagbrief, met verlof om na *Duitschland* te mogen keeren, of na *Deenemarken*, welks Koning, gelijk hij met brieven toonde, onlangs om zijne overkomst verzogt hadt. Alleenlijk vorderde hij vooraf, dat de Steden en Sterkten, onder zijn gebied, welke hij zou moeten ruimen, geſteld wierden onder het gezag van de geenen, welke hij diende, te weeten, de Staaten van Holland en Prinſe MAURITS, met herſtelling van de Vrijheden en Voorregten, bij dezelve genooten, ten tijde van Prinſe WILLEM DEN I. Te meer drong de Graaf hier op aan, alzo hij zeide, daar omtrent verſcheiden misbruiken en inbreuken te hebben vernomen, door de oproerigheid der Ingezeetenen tegen de Overheid, als mede de heimelijke beleidingen en valſche uitſtrooizels van zommige Predikanten en andere Kerkelijke perſoonen. Indien deeze misbruiken geweerd, en zekere perſoonen uit het Hof des Landvoogds gezet wierden, wilde hij zich voor de voeten van LEICESTER nederwerpen, uit eerbied voor hem, en vooral voor Koninginne ELIZABETH. De fierheid van den Duitſcher, door niet te willen afgaan van zijne aanbiedingen, en de listige heerschzucht des Engelsmans, wiens bewilliging vermindering van aanzien ten gevolge zou gehad hebben, was oorzaak dat 'er niets wierdt van de gewenschte bevrediginge.

Niet veel gedenkwaardigs ſchijnt HOHENLO verrigt te hebben, zints deezen tijd tot in den Jaare 1593, wanneer wij hem, in 't Staatſche Leger onder Prins MAURITS, in 't beleg van *Geertruidenberg* ontmoeten. Een inval van HOHENLO baarde hier een zwaaren ramp voor de belegerden. Gemerkt hebbende, dat de Bevelhebbers binnen de Plaats, van den Toren der Groote Kerke, alles, wat in 't Leger omgingen, beſpiedden, en, daarbenevens, weetende dat 'er, dagelijks, ontzet verwagt wierdt, maakte de Graaf een valsch Alarm, aan dien kant, van welken het ontzet moest naderen. Straks klom de

Stad-

ſtadvoogd met eenige Overſten op den Toren, om te vernemen wat 'er gaande ware. Thans nam HOHENLO zijnen ſlag waar. Eene menigte ſtukken Geſchut, welke hij op den Toren gemikt hadt, doet hij, op eenmaal en te gelijk, losbranden, met dat gevolg dat het gebouw nederſtortte, en den Bevelhebber nevens eenige Overſten in zijnen val medeſleepte. Naaderhand bekwam de Graaf zelve eene wonde, in eene der ſchermutzelingen, welke hij, dikmaals, te ligtzinnig waagde.

't Laatſte krijgsbedrijf van den Graave VAN HOHENLO, was de bemagtiging van *Gennep*, in den Jaare 1599. Zijne leevenswijze, vooral in 't laatſte zijner dagen, zal de reden geweest zijn, dat hij, zedert, niet veel aanmerkelijks kondo verrigten. Hij hadt zich overgegeeven aan brasſen en drinken, en bekwam hier door eene ſtramheid in de Leden, welke hem tot den Dienst onbekwaam maakte. Zijne dapperheid, hoewel nu en dan met roekeloosheid gepaard, wierdt algemeen geroemd. Zijn beleid, egter, was daar aan niet evenredig. En dit zal, veelligt, de oorzaak geweest zijn, dat menig aanſlag hem mislukte, en hij geene zo groote voordeelen als Prins MAURITS. heeft behaald. Hij ſtorf te *Yſelſtein*, op den vijfden Maart des Jaars 1606.

Zie BOR, VAN METEREN en HOOFT.

HOL, (JAN) een Schoenmaakersgezel, geboortig te *Hvel*, een Dorp in den *Bommelerwaard*; een eerroovend Lasteraar der Amſterdamſche Regeeringe, welke, door opſtooken van anderen, of in 't vooruitzigt op eene goede belooning, dezelve in merkelijke moeite bragt; in den tijd, toen zekere lieden haar geen genegen hart toedroegen, ter zaake van het vermaarde geſchil, raakende het overzenden van de Nominatie van Schepenen van *Amſterdam* aan Prinſe WILLEM DEN III, terwijl deeze op den throon van *Engeland* zat, en aldaar zijn gewoon verblijf hieldt. 't Geval van den eerloozen JAN HOL wordt aldus verhaald.

In den aanvang des Jaars 1689 zich bevindende in den Schans *Philippine*, wierdt hij aldaar in hegtenisſe genomen. Men zag hem

hem aan voor een Verſpieder, omdat hij verzeld was van eenen vrouwsperſoon, in mansgewaat verkleed, en die naderhand bleek, met hem in ongeoorlofde gemeenſchap geleefd te hebben. De Ligtekooi, daar men geenen vat op hadt, liet men, naa eene korte opſluiting, met eenig reisgeld, loopen. HOL, bij welken men eenige verdagte papieren hadt gevonden, wierdt eerst te *Philippine*, en vervolgens te *Sluis in Vlaanderen* ondervraagd. Doch vermids zijne bekentenis zeer verward was, en zomtijds zich zelve wederſprak, ſchreef de Graaf VAN HOORNE, Gouverneur der plaatze, over het geval aan de Algemeene Staaten; die, vervolgens, last gaven om den gevangene over te zenden na *'s Hage*, alwaar hij de Voorpoort tot zijnen Kerker bekwam. Door Gelastigden van den Raad van Staate, bij herhaaling, ondervraagd zijnde, kwam 's Mans bekentenis, hoofdzaakelijk, hier op neder: „ Voorzien van „ eenen Brief van voorſchrijvinge van den Heere VAN WER„ KENDAM aan Burgemeesteren van *Amſterdam*, was hij, in „ 't laatst van 't Jaar 1688, in deeze Stad gekoomen, met „ oogmerk om den Heeren voor te ſlaan een middel van zij„ ne uitvindinge, om versch water in of nabij de Stad te „ brengen. Zijn voorſlag zijnde van de hand geweezen, en „ hij, diensvolgens, op zekeren avond uit de Stad willende „ vertrekken, was hem, op de Utrechtſche Straat, een Heer „ ontmoet, die hem afvraagde, of hij de perſoon niet was, die „ eenen Brief aan Burgemeesteren hadt gebragt? HOL, hierop „ toeſtemmende geantwoord hebbende, hadt de onbekende Heer „ hem mede genomen, en in een huis gebragt, alwaar nog an„ dere Heeren zaten. Hier wierdt hem gevraagd, of hij wel „ eenen Eed van geheimhoudinge zou willen afleggen, indien „ men hem eene zaak van gewigt toevertrouwde. Hij toonde „ zich daar toe genegen, indien het geheim iet goeds ware. „ Thans vergde men van hem, het overbrengen van eenen „ Brief aan den Gouverneur van *Rhijnberk*, welke Stad toen„ maals in Franſche handen was, en eenen anderen aan den Hee„ re DE LOUVOIS, Staatsdienaar van Koning LODEWYK DEN XIV. „ De vergaderde Heeren waren drie in getal, en een van hun „ APPELMAN genaamd. De naamen der twee overigen wist hij „ niet, maar wel dat ze langer van lichaamsgeſtalte waren dan

„ deezé Heer. Vervolgens hadden ze hem twee Brieven ter „ hand geſteld: den eenen aan den Gouverneur, den anderen „ aan den Koning zelven, doch onder omſlag aan LOUVOIS. „ Voor het veilig bezorgen van deeze Brieven hadt men hem „ honderd Rijksdaalders beloofd, en de helft daar van op hand „ gegeeven. Met een Cachet, waar op een gekroond Cijfer „ ſtondt, waren de Brieven verzegeld. Op den eerſten dag „ des Jaars 1689 was hij, met de Brieven, vertrokken uit *Am-* „ *ſterdam* na *Rhijnberk*; welks Gouverneur, op het vertoo- „ nen van den Brief, hem hadt voortgeholpen op *Urdingen*; „ van waar hij, over *Nuits*, *Bon*, *Rijnbach*, *Montrojal*, „ *Saarlouis*, *Mets*, *Verdun*, *Chalons* en *Parijs*, na *Verſail-* „ *les* was voortgereisd. Hier hadt hij, voor den Geheimſchrij- „ ver van den Heere DE LOUVOIS, den Brief, aan den Koning „ gerigt, uit het Neder- in 't Hoogduitsch vertaald, waar uit, „ vervolgens, dezelve, door den Geheimſchrijver, in 't „ Fransch was overgezet. De Brief behelsde een verzoek aan „ den Koning, om de Amſterdamſche Heeren, tegen 't midden „ van April, door middel van een Leger, van de dwingelandije „ des Prinſen VAN ORANJE te koomen verloſen: ten welken „ einde, naa dat de Steden *Nijmegen* en *Graave* waren ingeno- „ men, de Troepen, door de *Veluwe* en over *Utrecht*, op „ *Amſterdam* moesten aantrekken. De Brief was getekend „ J. APESZ, HENRIK DE LAAT. HOL hadt, aan den Heere DE „ LOUVOIS, duidelijk bemerkt, dat dezelve diergelijk ſchrijven „ te gemoete zag. Eindelijk hadt men hem, met een ongete- „ kenden Brief, en zonder opſchrift, te rug gezonden, doch „ mondeling belast, om dien Burgemeester APPELMAN in eigen „ handen te ſtellen." Dus luidde de bekentenis van den eerloo- zen JAN HOL. Den ſtraks gemelden Brief, in 't Fransch ge- ſchreeven, hadt men, inderdaad, bij hem gevonden, ten tijde zijner gevangenneeminge. Behalven eenige ſchoone beloften, las men daar in een verzoek om nader berigt van de magt, wel- ke de gewaande Schrijvers van den Brief aan den Koning reeds in handen hadden, tot het gelukkig doen ſlaagen van deszelfs on- derneeming. Eindelijk hadt men nog bij HOL gevonden een eigenhandigen Brief van den Heere DE LOUVOIS aan den Gouver- neur van *Duinkerken*, behelzende een bevel om hem ſpoedig voort te helpen.

De

De verhooring was geſchied voor Gelastigden van den Raad van Staate, op onderſcheidene tijden. Wat de gevangene daar in bekend hadt, bleef geheim. Alleenlijk lekte 'er dit van uit, dat hij zich zelven niet gelijk bleef, maar dat hij eenige Amſterdamſche Regenten hadt beſchuldigd. Bijkans tien Maanden verliepen 'er, zints HOLS laatſte verhoor, dat hij van nieuws ondervraagd wierdt. Thans, 't was op den zevenentwintigſten van Loumaand des Jaars 1690, herhaalde hij zijne voorgaande bekentenis, met bijvoeging, dat de Heeren, door welke hij was afgezonden, een heimelijk verbond hadden geſlooten met den Koning van *Frankrijk*. Acht dagen laater ſtondt de gevangene, van nieuws, binnen. Om eene proeve te neemen van 's Mans ſtandvastigheid in zijne bekentenisſe, voerde men hem thans te gemoete, dat 'er eenige Heeren van *Amſterdam* buiten ſtonden, tegen welke hij zoude verhoord worden. Op dat enkel zeggen bleek zijn eerloos hart; met angst en ontroering riep hij uit: *o God, ik kenne niemand van die Heeren. Ik heb ze nooit gezien. Zij zijn onſchuldig.* Nu bragt men hem op den pijnbank, en kreeg, eens en andermaal, vóór, onder en naá de pijniging, uit hem, de bekentenis „ dat hij geene Amſterdamſche Heeren kende; en dat alles „ verdicht was; dat hij zelve de brieven aan den Gouver„ neur van *Rhijnberk* en aan den Koning van *Frankrijk* op„ geſteld, verzegéld en beſteld hadt, alleen met oogmerk om „ te beproeven, of de Franſchen wel zo loos waren, als men „ van hun vertelde, en met één om hun eenig geld afhandig „ te maaken." Op deeze herhaalde bekentenisſen verwagtte men nu eene evenredige ſtraffe. Doch men vondt geraaden, hem nogmaals met den Pijnbank te dreigen. Van nieuws hernam hij thans de eerſte beſchuldiging, met bijvoeging van eenige omſtandigheden; alle 't welk hij, egter, wederom in den halze haalde, op de bedreiging van ſcherper onderzoek. Hoog en duur betuigde hij nu, nimmer door iemand te zijn afgezonden, en bevestigde deeze betuiging buiten pijn en banden. Bij vonnis van den Raad van Staate, wierdt de eerlooze JAN HOL, zedert, veroordeeld tot geezeling en brandmerk, voorts eene opſluiting van vijftien jaaren in het Tugthuis, en eindelijk eene altoosduurende ballingſchap buiten de Verééнigde Nederlanden. In Wintermaand

des

dies Jaars 1690 ontving hij zijne openbaare ſtraffe te *'s Hertogenbosch*. Twijfelagtig is het, of de overige deelen van zijn Vonnis aan hem volvoerd zijn. Althans vindt men aangetekend, dat hij, ruim veertien Maanden laater, om eenig ander misdrijf, te *Rotterdam* met den dood geſtraft is.

Zie. J. WAGENAAR, *Beſchrijving van Amſterdam.*

HOLDINGA, (WILKO) een *Friesch* Edelman, en een waardig lid van het aanzienlijk Geſlagt van dien naam, 't welk aan de oudſte en voornaamſte Huizen van het Gewest vermaagſchapt was. Zijn Overgrootvader en Overgrootmoeder waren BOTTE HOLDINGA en LUIPK of LUPK BOLTA, *in*, of *te Morra*. In een tweede huwelijk hadt BOTTE ter Huisvrouwe WYTS JUWSMA, Weduwe van SJAARD JONGEMA. BOTTE, Vader van onzen WILKO, overleedt te *Embden*, in den Jaare 1577, en zijne Moeder te *Leeuwarden*; in 't Jaar 1582. Zijn Oom, MENNO HOLDINGA, was te *Munchen*, in *Beijeren*, getrouwd, en hadt aldaar kinderen verwekt, die, zedert, na *Friesland* ſchijnen gekeerd te zijn. Althans is 'er eenig blijk voorhanden, dat zij op *Holdinga-State*, te *Finkum*, gewoond hebben. Een ander Oom, WILKO genaamd, liet het leeven, in eenen Oproer, te *Groningen*. Wijders hadt hij twee Moeien: EMERENTIANA, gehuwd aan den vermaarden ENTES, en DODONEA, of DOED, Huisvrouw, eerst van HECTOR VAN HOXWIER, en vervolgens van JOHAN VAN BOETZELAAR VAN ASPEREN.

WILKO's Vader was BOTTE HOLDINGA, zijne Moeder HAK EYSINGA. Zucht tot Vrijheid, zo wel als tot de Weetenſchappen, gaf nieuwen luister aan zijne adelijke afkomst. De zorgvuldige aankweeking der letterliefde deedt hem, eerlang, eene plaats verwerven onder de Raadsheeren van het Provinciaale Gerigtshof van *Friesland*. De eerstgemelde hoedanigheid noopte hem, zo ras het vermaarde Verbondſchrift der Edelen, in het Gewest, was bekend geworden, onder hetzelve zijnen naam te ſchrijven, en aan de ontwerpen van den Stadhouder AREMBERG tegenſtand te bieden. Deeze kloekmoedigheid kwam hem op de

vlugt

vlugt uit het Vaderland te ſtaan. Hij week na *Embden*, wierdt vervolgens ingedaagd, en, bij niet verſchijnen, gebannen. Niet ledig beſteedde hij hier zijnen tijd. Door de zorge zijns Vaders, een man van letteren, aan de Hoogeſchoole te *Leuven* eene geleerde opvoeding ontvangen hebbende, bezat hij den noodigen voorraad van kundigheden, om den tijd zijner uitlandigheid althans niet onaangenaam voor hem zelven te beſteeden. Hij ſchreef verſcheiden Verhandelingen, meestal loopende over 't een of ander onderwerp der Natuurlijke Hiſtorie. De Schrijvers, welke dit verhaalen, maaken geen duidelijk gewag, of zij, door den druk, waereldkundig zijn geworden. Naa dat de woede der tijden eenigzins bedaard was, keerde hij weder in zijn Vaderland, alwaar hij, hoewel dit niet uitdrukkelijk vermeld wordt, wederom in 't een of ander bewind zal geſteld zijn. De tijd zijns overlijdens wordt niet uitdrukkelijk vermeld. Zekerlijk moet dit zijn voorgevallen, naa den dertigſten October des Jaars 1594, op welken zijn Uiterſte Wil gedagtekend was. Driemaalen is hij getrouwd geweest: eerst, met TET SJAARDA; vervolgens met N. N. ROORDA, te *Breda*, in den Jaare 1574, overleeden; en eindelijk met HELENA BUNAU, Weduwe van IDZERD DOUMA. Bij deeze drie Vrouwen hadt hij verwekt de volgende kinderen: 1. FEIO, een jongeling van uitſteekenkende verwagtinge, doch, al vroeg, der waereld ontvallen; 2. GEORGIUS, overleeden in den Jaare 1578; 3. GABRIËL, in den Jaare 1573, te *Bremen* geſtorven en begraaven; 4. TET; 5. SJOUK; 6. KATHARINA; 7. HARING: alle deeze waren jong, of ongehuwd geſtorven; 8. DODONEA, of DOED, die tot haaren eerſten Man hadt KEIMPE DONIA, Grietman van Leeuwarderadeel; en voor haaren tweeden Echtgenoot G. F. Vrijheer VAN SCHWARTZENBURG. Deeze DOED was de laatſte van dit vermaard Geſlagt. Het Stamhuis van hetzelve, *Holdinga-State* genaamd, was gelegen onder het Dorp *Anjum*, in de Grietenij Oostdongeradeel; ten tijde der Spaanſche beroerten, wierdt het, tot op eene zekere hoogte boven het water, waar uit het was opgehaald, afgebrand. In meer bedaarde tijden, en, veelligt, naa de wederkomst van Heere WILKO in 't Vaderland, is het Slot, op het oude muurwerk, herbouwd. WILKO woonde, intusſchen, eerst op *Sjaarda-State*, onder *Rins-*

ma-

mageest, in de Grietenij Dantumadeel; vervolgens op *Douma-State*. te *Britſum*, in de Grietenij Leeuwaarderadeel. Waarſchijnlijk door het gemelde huwelijk van de Freule DOEDE, kwam *Holdinga-State* in 't geſlagt van SCHWARTZENBERG; in 't welk nog heden, terwijl ik dit ſchrijve, de voornaam WILKO, en de toenaam HOLDINGA, bekend. is. Sedert is het aloud Slot, beurtelings, gekoomen in de adelijke geſlagten van AILVA; UNIA, GOSLINGA en eindelijk van BURMANIA. Als eene merkwaardige bijzonderheid, het onderwerp deezer leevensſchetze raakende, moet ik hier nog melding maaken van de buitengemeene zorge, welke hij voor de plaats zijner begraafenisſe droeg, en zijne uitvoerige ſchikkingen daar omtrent. Bij Uiterſten Wille begeerde hij, bijgezet te worden bij zijne eerſte Vrouw, te *Rinsmageest*; of, indien zulks niet konde gebeuren, dan te *Britſum*, of anders te *Leeuwarden*, in de Jakobijner Kerk, in de Begraafplaats van zijn Geſlagt. Indien hij buitenslands kwam te ſterven, ſtelde hij het aan de vrienden, daar bij tegenwoordig, om hem eerlijk te doen begraaven: 't zij te *Bremen*, bij zijne tweede Echtgenoote, die aldaar, met haar Zoontje GABRIËL, ter aarde was beſteld; 't zij te *Embden*, bij zijnen Vader; of anders *naar gelegenheid der plaatze, alwaar 't den Heere zou behaagen, hem op te eiſchen.*

Zie VIGLIUS AB AYTA, *Epiſt. ad Hopp.*
WINSEMII *Hiſt.* FOPPENS, *Bibl. Belg.*
J. W. TE WATER.

HOLLAER, (MARINUS) van *Vliſſingen*, in *Zeeland*, een dapper Zeeheld, die den Lande zeer gewigtige dienſten heeft beweezen. In den Slag voor *Gibraltar*, welke 's Lands Admiraal JAKOB VAN HERMSKERK het leeven kostte, was hij, in de hoedanigheid van Kapitein van een Oorlogſchip, tegenwoordig. Zedert wierdt hij verheven tot Vice-Admiraal van *Zeeland*. Toen de Spanjaarden, in den Jaare 1631, met een goed aantal Schepen, onder het bevel van Graave JAN VAN NASSAU, van *Antwerpen* afzakten, om eenen aanſlag op *Zeeland* te

waagen, voerde HOLLAER het bevel over de Staatſche Vloot. Spoedig wierdt hij handgemeen met 's Lands vijand, en dreef, na een hardnekkig gevegt, denzelven op de vlugt, met verlies van veel Volks en Schepen. Een ſchielijk opkoomende Mist gaf den vlugtenden gelegenheid om binnen te loopen in de zo genaamde *Mosſelkreek*. HOLLAER, hen tot zo verre hebbende naagezet, liet voor de kreek het anker vallen. 's Anderendaags zondt onze Vice-Admiraal bevel aan ABRAHAM TUINMAN, om den vijand op te zoeken. Wel haast kreeg hij twaalf Sloepen in 't gezigt. Met behulp van de Kapiteinen JAN JAKOBSZ VLIEGER en FRANS JANSZ rigtte hij, onder het Volk, welk de Sloepen bemande, eene ſchroomlijke ſlagting aan. Inmiddels klaarde de Mist op. Straks deedt HOLLAER zein om onder Zeil te gaan. In ſlagorde liep hij voorts, met alle zijne Schepen, op de vijanden aan, en bragt dezelve dermaate in verwarring, dat verre de meesten, die, door de vlugt, zich zogten te redden, verdronken of in de handen der Staatſchen vielen. Graaf JAN VAN NASSAU, de Prins VAN BARBAÇON, en Graaf VAN BOSSU en eenige andere voornaame Bevelhebbers, naa het bieden van kloeken wederſtand, moesten insgelijks de wijk neemen, en ontkwamen het gevaar door middel van een klein Schuitje. Dus deerlijk liep deeze onderneeming te leur, over welke 's Pausſen Gezant in de Nederlanden zijnen zegen hadt uitgeſproken met de woorden: *Gaat, gij Gezegenden, en verſlaat de Vervlockten.* Het getal der gevangene Spanjaarden wierdt op vierduizend, dat der veroverde Schepen op zesenzeventig begroot. De Staaten van *Zeeland* ſchreeven een plegtigen Dankdag uit, door hun Gewest, over deeze zege, en lieten, daarenboven, een gedenkpenning ſlaan, waarop men het jaar- en Dagtal las: XIII Sept. 1631.

Zie Leven van Maurits en van Fred. Henrik; VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriepen.* D. II. bl. 197.

HOLLAND. (*Het* GRAAFSCHAP *van*) Niet eenerlei zijn de gevoelens der Oudheidkundigen, aangaande den tijd, op welken hetzelve zijnen aanvang heeft genomen. Volgens zommigen zou dit gebeurd zijn in den Jaare 863, in den perſoon van DIRK DEN I. Zekerlijk ontving deeze, hier te Lande, eenig bewind; doch 't blijkt niet zeker, dat het Gewest, aan hem onderhoorig, den naam van *Graafſchap* voerde. Ook was de benaaming van *Holland* toen nog niet bekend. De eerſte maal, dat men, van 't een en ander, vindt gewag gemaakt, is, in zekeren Giftbrief van den Jaare 1064, bij welken, door Keizer HENRIK DEN IV, aan WILLEM, Biſchop van *Utrecht*, zekere Landen, aan de Utrechtſche Kerke, zo als de Giftbrief luidt, *onregtvaardiglijk ontweldigd*, worden opgedraagen. Benevens andere gewesten, wordt daar in, uitdrukkelijk en bij naame, *het Graafſchap Holland* genoemd. Binnen veel naauwer beſtek, intuſſchen, dan naaderhand, was hetzelve thans bepaald; waarſchijnlijk alleen tot *Bodegrave*, en een goed gedeelte lands daaromſtreeks; of, volgens anderen, tot de nabuurige landſtreeke rondom *Dordrecht*.

Zeer wisſelvallig, intuſſchen, was de eigendom en het gebied der vroegſte Graaven, over de Landen, welke zij, onder dien tijtel bezaten. Dus vindt men, dat Keizer RUDOLF, in den Jaare 1276, het Graafſchap van Holland, over 't welk toenmaals FLORIS DE V het bewind voerde, op eenen en den zelfden tijd, opdroeg aan JAN VAN AVENNES, Graave van *Henegouwen*, en aan HERMAN, Graave van *Hennenberg*, in gevalle gemelde FLORIS zonder wettige Erfgenaamen overleedt; wordende, tot reden daar van, 'er nevens gevoegd, dat Graaf FLORIS het Graafſchap van Holland en andere goederen van den Keizer en het Rijk ter Leen bezat.

Ondanks deezen onzekeren eigendom der Graaven, ſchijnt, egter, het Graafſchap, al vroeg, in rijkdom en aanzien te zijn geklommen. Verſcheiden voorbeelden zijn daar van voorhanden. In een Graffchrift op Graave JAN DEN II, die in den Jaare 1304 overleedt, wordt Holland, reeds in dien tijd, *een zeer rijk Land* genoemd. Van hier dat de Landzaaten, in de oorlogen en oneenigheden van dien tijd, al vroeg wierden ingewikkeld. In den Jaare 1310, weigerden zij hunne hulpe aan Graave WIL-

LEM DEN III; voor reden geevende dat ze genoeg te doen hadden met het beſchermen van hunne eigen kusten, die, door Graaf ROBERT *van Vlaanderen*, met eene landing gedreigd wierden. Veele jaaren laater wierden ze ingewikkeld in eenen Oorlog tegen *Engeland*, en naaderhand met de Oosterſche Steden. Over de grootte van Hollands vermogen en bevolkinge, in den aanvang der Zestiende Eeuwe, kan men, eenigermaate, oordeelen, uit eene nieuwe Belastinge, op de Huizen en Landerijen, als mede een Hoofdgeld, ten dien tijde geheven. Het getal der Landen, aan deeze Belastinge onderhevig, was tweehonderdduizendendertig Morgens, dat der Huizen, vijfenveertigduizend, en dat der ſchattingſchuldige perſoonen honderdtweeënzeventigduizend. Doch hier nevens dient in aanmerking te worden genomen, dat Holland merkelijk meer Landen, Huizen en Inwooners bevatten; zijnde al wat van den Geestlijken Stand was, of daar onder behoorde, onder deeze opneeminge niet mede begreepen.

Zie boven het *Art.* GRAAVE EN GRAAFLYKHEID.

HOLLAND, (*Hof van*) het oudſte der twee Hooge Geregtshoven in die Provincie, doch onzeker wanneer hetzelve zijnen aanvang heeft gekreegen. Volgens zommigen zoude het opgericht zijn door Koning WILLEM, Graaf van *Holland*, in den Jaare 1250; anderen, daarentegen, meenen dat de herkomst veel laater, en wel in den Jaare 1428, moet geſteld worden. Doch de tijd der oprichtinge van minder belang zijnde, dan de kennis van de zaak zelve, zullen wij daar van een beknopt verſlag mededeelen. *Het Hof van Holland*, dus bij verkorting genaamd, voert eigenlijk den naam van *Hof van Holland, Zeeland en Friesland*, dat is, *Westfriesland*, of *Noordholland*, om dat het, al van ouds, gelijk nog heden, zijn regtsgebied over deeze drie Gewesten uitſtrekte, welke te zamen door éénen Heer of Graaf geregeerd wierden. De eerſte en aanzienlijkſte waardigheid van dit Hof, die van Preſident, welke voor 't leeven wordt begeeven, wordt vervuld, bij beur-

beurten, door de Staaten van *Holland* en *Zeeland*, in deezer-voege. De twee eerſte begeevingen ſtaan aan *Holland*, de derde aan *Zeeland*; de vierde, vijfde en zesde wederom aan *Holland*, de zevende aan *Zeeland*, en zo vervolgens. Van de *elf* Raaden heeft *Holland* de aanſtelling van *acht*, *Zeeland* van de drie overigen. Van wegen de Ridderſchap zitten 'er twee voor *Holland*. De *Advokaat Fiskaal* en *Prokureur-Generaal* ontvangt zijne aanſtelling alleen van de Staaten van *Holland*, volgens een verdrag, in den Jaare 1734, deswegen met die van *Zeeland* aangegaan. Zijn post is inzonderheid betrekkelijk tot de handhaaving van de Hoogheid en Regten van 't Gewest, en voorts tot allerlei lijfſtraffelijke Misdaaden, met welke hij, bij voorkooming van alle andere mindere Officieren en Juſticieren, zich mag bemoeien. Voorts heeft dit Hof eenen Griffier en Subſtitut-Griffier, drie Sekretariſſen, welken een beëedigde Klerk is toegevoegd; wijders eenen Rentmeester van de Exploicten, eenen Penningmeester, eenen Eerſten en negen mindere Klerken, en eindelijk tien gewoonlijke Deurwaarders.

Zeer menigvuldig en gewigtig zijn de bezigheden van dit Hof; voor 't welk nog heden ten leiddraad verſtrekt het Berigtſchrift, door Keizer KAREL DEN V, in den Jaare 1531, aan hetzelve verleend. Om niet alles te melden, merken wij aan, dat, in 't algemeen, tot de verrigtingen van 't Hof kunnen betrokken worden alle zaaken, geſchillen of misdaaden, betreffende de Regten, Hoogheid, Vrijheid, Heerlijkheid, Leenen en Domeinen van *Holland* en *Zeeland*; hoewel het waar is, dat zommige van deeze, tegenwoordig, veelal voor Heeren Gekommitteerde Raaden betrokken worden. Zaaken van Weduwen, Weezen en diergelijke perſoonen worden voor 't Hof gebragt; 't welk ook oordeelt over de klagten wegens overlast en kneevelaarij, door Baljuwen, Edellieden of andere voornaame perſoonen, iemand aangedaan. Wijders doet het Hof regt, over Crimineele misdaaden, die ongeſtraft zijn gebleeven. Die 't onregt van eenige merkelijke misdaad is beſchuldigd, kan den beſchuldiger voor het Hof daagen. Het doet voorts regtſpraak over Brieven van Vergiffenisſe, Kwijtſcheldinge, Boedelafſtand, Uitſtel van Betaalingen; verleent *Mandement Poenaal*, of Verbod onder bedreiging van Geldboete, in gevalle van eenig onregt, anderen aangedaan,

't welk men door geene gewoone middelen weet te voorkoomen, en evenwel niet zonder merkelijk nadeel zou kunnen herſteld worden. Burgerlijke zaaken van de mindere Regtbanken, kunnen, bij Beroeping, voor het Hof gebragt worden. Uit deeze enkele proeve blijkt genoegzaam het aanzien van dit Gerigtshof, en nog verder hier uit, dat 's Lands Staaten, bij plegtigen Eede, belooven, den Steden nimmer hinderlijk te zullen zijn, om, tegen de Hooge Overheid, den weg van Regten in te ſlaan.

Ten zijnen dienſte heeft het Hof, in het Hofgebouw in *'s Hage*, twee aanzienlijke Vertrekken, de *Raadkamer*, de gewoone Vergaderplaats der Heeren Raaden, en de *Pleitzaal*, of *Rolle*, alwaar de Pleitgedingen, die geen diep onderzoek vereiſchen, met opene deuren en vrijen toegang voor eenen ieder, gehouden worden. Hier geſchiedt de Afkondiging van de Plakaaten en Ordonnantien, zo van de Hooge Overheid als van het Hof zelve, als mede de uitſpraak der Vonniſen, bij het Hof geveld. De eigenlijk zo genaamde *Rolle* is een vierkant Vak, door een houten beſchot van het overige der Zaale afgeſneeden, voorzien van behoorlijke zitplaatzen voor de Advokaaten en Prokureurs. Zo wel in de Raadkamer als in de Pleitrolle ſtaat een afzonderlijk Geſtoelte voor den Heere Stadhouder in den tijd.

Van de wijze van Regtspleeginge, voor dit aanzienlijk Gerigtshof, zullen wij hier geene melding maaken; alleen de zulken onzer Leezeren, die in Regtzaaken ervaren zijn, zouden daar in ſmaak vinden; en deeze zijn deswegen genoegzaam kundig, of kunnen elders voldoend narigt bekoomen. Alleenlijk moeten wij hier nog kortlijk gewag maaken van de twee vermaarde Gevangeniſen, tot dit Hof behoorende, de *Kaſteleiny* en de *Voorpoort*. De Kaſteleinij, een gebouw van weinig aanziens, ſtaande tuſſchen de Agter- en Binnenpoort van 't Hof, dient ter bewaaringe van de zulken, die, buiten *'s Hage* woonagtig, op bevel van 't Hof, om ſchulden in hegtenisſe genomen worden; als mede zodanige perſoonen, die, op vermoeden van eenige misdaad begaan te hebben, door den Fiskaal gevat zijn, tot dat zij ontſlagen, of na eene meer verzekerde plaats worden overgebragt. Daarenboven dient de Kaſteleinij ter verkoopplaatze van zodanige goederen, die, ten overſtaan van Gemagtigden van 't Hof, geveild worden. — De *Voorpoort*, of

of Gevangenpoort, zijnde de eerſte of voorſte Poort van het Hofgebouw, verſtrekt tot eene bewaarplaats van misdaadigen, welke voor de Hooge Vergaderingen in *'s Hage* moeten worden te regt geſteld. Eindelijk zitten 'er ook de zulken, die, om ſchulden, ter nauwer verzekeringe worden overgebragt.

Zie *Groot Plakaatboek*; *Ampel Berigt voor 't Hof*; DE RIEMER, *'s Gravenhaage*, enz.

HOLLAND, in rang de tweede, doch, in alle andere opzigten, verre weg, de eerſte en aanzienlijkſte van de zeven Verëénigde Nederlandſche Provincien, heeft, wat aangaat den oorſprong der benaaminge, eene duiſtere en gantsch onzekere herkomst. Met de opgave der verſchaldige giſſingen zullen wij den Leezer niet lastig vallen. Misſchien is het gevoelen der zulken niet van allen grond ontbloot, die de reden der benaaminge zoeken in de *holligheid*, losheid en veenagtigheid des gronds: te meer, wanneer wij in aanmerking nemen, dat in 't Oud Saxisch dag Land den naam voerde van *Holledne*; welk woord, gelijk meermaalen gaat, door langheid van tijd, en om de gemaklijke uitſpraak, ligtlijk in *Holland* kon veranderd worden.

De uitgeſtrektheid der geheele Provincie, van de Helder in Noordholland tot aan den Znidlijkſten Uithoek, wordt in de breedte bepaald op dertig, in de lengte, van 't Oosten na het Westen, op ongeveer negen, en in den geheelen omtrek op bijkans tachtig uuren gaans. Binnen deezen omtrek vindt men, in het Zuidlijk gedeelte of Zuidholland, behalven eenige kleine Steden, die geene Afgevaardigden ter Dagvaart zenden, en een aanzienlijk getal groote en kleine Dorpen, elf Stemmende Steden, en in Noorholland, behalven de menigvuldige Dorpen, zeven Steden, welke Stem hebben ter Hollandſche Staatsvergaderinge. Naar gelange van den meerderen of minderen bloei en welvaart des Lands, was de menigte der bebouwde Landen, als mede het getal van Huizen en Inwooneren, niet altoos even groot. Reeds vóór het midden der Zestiende

Eeuwe rekende men, in geheel Holland, driehonderdduizend driehonderdentwintig Morgens Lands, van welke ſchatting wierdt betaald. Indien wij nu in aanmerking neemen de landen, welke, zedert, door uitveening en andere vergraavingen in Waterplaſſen veranderd, of anderzins nutteloos zijn geworden, doch voor deeze wederom in de plaats ſtellen de Heijvelden, Duinen en andere plekken, welke men in goed en bruikbaar Land heeft veranderd, zal het onderſcheid, tuſſchen de tegenwoordige en voormaalige geſteldheid, in gemelden opzigte, niet zeer aanmerkelijk zijn. Bij de opneeming der Huizen, op hoogen last, in de Jaare 1732 geſchied, telde men, in de Zuidhollandſche Steden, negenenzeventigduizend negenhonderd zevenenvijftig, en, zo in de Dorpen als ten platten Lande van het Zuidlijk gedeelte der Provincie, zesenveertigduizend negenhonderd tweeëndertig Huizen, te zamen honderdzesentwintigduizend achthonderd negenentachtig Huizen; in de Noordhollandſche Steden elfduizend honderdvierenvijftig, en ten platten Lande en in de Dorpen vijfëntwintigduizend vierhonderd negentien Huizen: gevolglijk, in geheel Holland, honderddrieënzestigduizend vierhonderd tweeënzestig Huizen. Volgens de opgave van den naauwkeurigen STRUYCK, zouden de Inwooners uitmaaken na genoeg negen maal honderdduizend, van welke een derde deel het platte Land, en de twee overige derde deelen de Steden zouden bewoonen. Anderen vermeerderen dit getal met omtrent tachtigduizend menſchen.

Geheel anders, dan heden ten dage, was voormaals, op veele plaatzen, de uitwendige vertooning des Lands, voorál in Noordholland. Het aanzienlijk getal Meiren, van taamelijke uitgebreidheid, is, door 's menſchen vlijt, aldaar in vrugtbaare Weilanden veranderd: de *Purmer*, de *Schermer*, de *Beemſter*, de *Zijpe*, om thans van kleinere wateren niet te ſpreeken. Daar men voorheen dorre Heijvelden zag, praalen nu vrugtbaare Akkers. Schraale Duinen zijn afgezand, en vertoonen nu pragtige Lusthoven. Op andere plaatzen, daarentegen, heeft het water den bodem van eertijds droog Land bedekt. Het Haarlemmermeir heeft zeer veele Morgens gronds ingeſlokt. Het *Bieschbosch* boven *Dordrecht* plagt bedekt te zijn met ruim zeventig Dorpen en Landen naar evenredigheid. Dit niettegenſtaande zijn 'er de Weilanden

nog

nog menigvuldig; waar van ten getuige kan dienen, de overgroote menigte Kaas en Boter, welke binnenslands verorberd, of na buiten wordt gezonden. Alleen in 't Noorderkwartier maakt men, in een goed jaar, doorgaans ſtaat op tweehonderd maal honderdduizend ponden Kaas. De vermaarde Leidſche Kaas, welke in Rhijnland en daar omſtreeks gemaakt wordt, zal ook zeer veele duizenden beloopen; gelijk ook de beroemde Leidſche en Delfſche Boter. Intusſchen zijn deeze de voornaamſte voortbrengzels: want Koorn wordt 'er niet menigvuldig verzameld, dan alleen in het Westland, en over de Maaze, daar men zeer goede Tarwe plant en inzamelt. Behalven de beplantingen bij en om dè Lusthoven, vindt men 'er geene uitgeſtrekte Bosſchen; misſchien mag het Haarlemmerhout alleen die naam draagen. Wegens de *Duinen*, welke der Provincie, op veele plaatzen, tot een natuurlijk Bolwerk tegen de Zee verſtrekken, gelieve de Leezer na te zien; 't geen wij op dat Artikel hebben aangetekend. Behalven de veelvuldige kleine wateren, van welke dit Gewest, rechts en links, wordt doorſneeden, loopen ook door een gedeelte van hetzelve vier voornaame hoofdrivieren, de *Rhijn*, de *Maaze*, de *Lek* en de *Yſſel*, van welke wij hier geene bijzondere melding maaken, maar afzonderlijk, ter geſchikte plaatzen, zullen ſpreeken. Met een woord tekenen wij hier aan, dat, naar gelange van de uitgeſtrektheid des Gewests, weinige Landen een zo ruimen waterplas in de nabuurſchap hebben, als het binnenlandsch water, welk met regt den naam draagt van Zuiderzee, die, van kleine beginzelen, van lieverlede, door verſchillende oorzaaken, tot de tegenwoordige wijdte is uitgedijd. Uitgezonderd de nadeelen, welke haar beſpoelen van de aangrenzende landen aanbrengt, is dezelve, in andere opzigten, zeer voordeelig, zo door het bevorderen van den binnenlandſchen Scheepvaart, als door de menigte van ſmaaklijken Visch, van verſchillende ſoorten, welke dezelve oplevert. Onder de veelvuldige ſoorten van grond, welke Holland bevat, is inzonderheid merkwaardig de *Veenaarde*, van welke de aangenaame brandſtoffe, onder den naam van *Turf*, bereid wordt, die, hoe gemeen en bekend ook hier te Lande, voormaals, buitenslands, in de verzamelplaatzen van Natuurlijke zeldzaamheden, als iet merkwaardigs, plagt bewaard te worden.

Den oorſprong der *Veengronden* zullen wij elders onderzoeken, en de wijze van *Turfmaaken* verhaalen.

Van ouds wierdt de Provincie *Holland* verdeeld in vijf deelen: I. *Zuidholland*, bevattende de Steden *Dordrecht*, *Gorichem*, *Woudrichem*, *Schoonhoven*, *Geertruidenberg*, *Heusden* en *Geervliet*. II. *Noordholland*, waar in lagen de Steden *Gouda*, *Delft*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Leiden*, *Oudewater* en *Woerden*; bij welke nog gevoegd wierden *Vlaardingen* en *'s Graavenhage*. III. Het *Eiland*, of het *Land van Voorne*, waar in *den Briel* lag. IV. *Kennemerland* of *Westfriesland*, en in hetzelve, als de voornaamſte Stad, *Haarlem*; voorts, *Amſterdam*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen* *Medenblik*, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*. Bij deeze voegde men nog *Vronen*, weleer eene vermaarde Stad; nevens *Beverwijk* en *Schagen*. V. *Gooiland*, bevattende de Steden *Weesp*, *Muiden* en *Naarden*. Zodanig is geweest de aloude verdeeling van dit Gewest. Gemaklijker wordt het tegenwoordig verdeeld in I. *Zuidholland*, bevattende alle de Steden van *Gorichem* of *Gorkum* af, tot *Amſterdam* toe; en II. *Noordholland*, ſtrekkende van *Amſterdam*, langs den Westlijken oever van de Zuiderzee, tot aan het Gat van Texel. Hier in liggen de zeven opgenoemde Steden, *Alkmaar* en de volgende.

Verſcheiden *Eilanden*, van meer of min aangelegenheids en uitgebreidheids, vindt men in en om Holland. Dus ontmoet men, in 't Zuiden, *Voorne*, *Overflakkee*, *Goeree*, *Sommelsdijk*, *Korendijk* en *Piershill*; in het Noorden, *Wieringen*, *Texel*, *Vlieland*, *ter Schelling*; en in het Oosten *Urk* en *Emmeloord*. In eene menigte kleinere Diſtricten wordt wijders de Provincie geſmaldeeld. Dus heeft men in *Zuidholland*: *Delfland*, *Schieland*, de *Alblaſerwaard*, *Krimpenerwaard*; in *Noordholland*: *Gooiland*, *Amſtelland*, *Rhijnland*, *Kennemerland*, *Waterland* en andere. *Westfriesland* mag eenigermaate als een Eiland, althans als een Schiereiland, worden aangemerkt, 't welk van de Noord- en Zuiderzee, en van het Ye beſpoeld wordt, en alleen bij de *Beverwijk*, met eene ſmalle ſtreek lands, van niet meer dan eene Mijl, aan Noordholland vast is.

Hoe-

Hoewel zeer klein in omtrek, bevat, nogthans, *Holland* een aanzienlijk getal Steden en Dorpen. Het getal der Steden beloopt, in alles, eenëndertig: vierentwintig in *Zuid-*, en zeven in *Noordholland*. In het eerstgenoemde Kwartier vindt men de volgende, volgens den rang, welken zij, van ouds, bekleed hebben: *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leiden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gorichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Briel*, *Geertruidenberg*, *Heusden*, *Woudrichem*, *Vianen*, *Woerden*, *Oudewater*, *Tſelſtein*, *Asperen*, *Heukelom*, *Leerdam*, *Naarden*, *Weesp* en *Muiden*. In *Noordholland* leggen, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Medenblik*, *Monnikendam* en *Purmerende*. In 't voorbijgaan moeten wij hier aanmerken, dat *Amſterdam* en *Haarlem*, hoewel, in 't waereldlijke, onder *Zuidholland* gerekend, in 't Kerkelijke onder *Noordholland* behooren. Behalven de boven gemelde, welke alle beſlootene Steden zijn, vindt men 'er nog verſcheiden opene plaatzen, insgelijks met Stads Voorregten begiftigd. De voornaamſte van deeze zijn, *'s Graavenhage*, *Delfshaven*, *de Klundert*, *Beverwijk*, *Nieuwpoort*, *Vlaardingen*, *Goeree*, *'s Graavezande*, *Schagen* en *Zevenbergen*. Welke, van de bovengenoemde Steden, Stemme in Staat hebben, of Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge zenden, zal, in 't vervolg, nader worden aangeweezen.

Het getal der Dorpen, in de beide Kwartieren, insgelijks zeer aanmerkelijk, wordt bij allen niet eveneens opgegeeven. VAN LEEUWEN, in zijn *Batavia Illuſtrata*, geeft daar van de volgende lijst.

Onder het Baillauwſchap van Zuidholland . .	85.
—— —— Land van Arkel	14.
—— —— van Altena	14.
—— Vianen	8.
—— Schoonhoven	16.
—— Leerdam	3.
—— het Land van Heusden	20.
—— Geertruidenberg	6.
—— de Klundert en Willemſtad	7.

In

In het Land van Voorn	18.
—— —— van Putten	21.
Onder Rhijnland	60.
—— Delfland	34.
—— Schieland	21.
—— Woerden	15.
—— Yſſelſtein	6.
—— Kennemerland	87.
—— Westfriesland	53.
—— Waterland	34.
—— Amſtelland	17.
—— Gooiland	10.

Zommigen, evenwel, vermoedende dat het getal van vijfhonderd negenenveertig, welk deeze Dorpen zouden uitmaaken, te hoog geſteld is, hebben gegist, dat VAN LEEUWEN de Buurten en Gehugten mede op deeze Lijst gebragt hebbe. Met GUICCIARDYN ſtellen ze hierom liever het getal op vierhonderd, of daar omtrent. Niet weinigen vindt men, onder deeze Dorpen, die, in rijkdom en uitgebreidheid, naar kleine Steden gelijken, eenigen van deeze zelf daar in te boven gaan. Van dien aart zijn *Egmond*, *Valkenburg*, *Noordwijk*, *Maaslandſluis*, *Geervliet*, *Rhijnsburg*, *Rijswijk*, *Voorburg*, *Zaandam*, *Koog*, *Zaandijk*, *Rijp*, *Wormer*, en veele andere. Van hier ook, dat, van ouds, eenigen dier Dorpen, zomtijds, ter Staatsvergaderinge beſchreeven wierden. De Kaſteelen, welke men, eertijds, in deeze Provincie, in grooten getale vondt, zijn meestal geſlegt. De voornaamſte, die nog zijn overgebleeven, zijn het Huis te *Muiden*, het Kaſteel te *Medenblik*, het Slot te *Woerden* en *Loeveſtein*.

Over het Karakter der Hollandſche Natie zal ik hier niet uitweiden, als geene bijzondere betrekking hebbende tot mijn Ontwerp. Genoeg zij het, in 't algemeen, te hebben aangemerkt, dat dezelve, over 't geheel genomen, in geregeldheid van gedrag, niet behoeft te wijken voor andere Natien, en veelen derzelven, in zommige opzigten, overtreft. Eene zekere ſtijfheid van manieren, welke men, voormaals, haar plagt te laste te leggen, is merkelijk gelenigd, misſchien tot

haar

haar weezenlijk nadeel. Onder lieden van den aanzienlijkſten rang heeft, al zints lang, eene zo genaamde beſchaafdheid zo veel velds gewonnen, dat de Voorouderlijke deftigheid en ingetogenheid bij dezelven vrugteloos gezogt wordt. 't Is hier de plaats niet, alle de nadeelige gevolgen daar van aan te wijzen. Meer dient deezer Natie tot eere, dat het tegenwoordige geſlagt de voetſtappen der Vaderen drukt, in het beoeffenen en beſchaaven van verſcheiden takken van fraaie Kunſten en Weetenſchappen, en, ondanks den kwijnenden ſtaat des Koophandels, nogthans dien zenuw van den Staat niet verwaarloost, maar nog een in 't oog loopende bezef heeft van deszelfs aangelegenheid, om aan het geheele Lichaam bloei en ſtevigheid te geeven. Van den ijver in het aankweeken van Letterkunde en Weetenſchappen zijn verſcheiden uitſtaande bewijzen voorhanden. *Amſterdam*, in 't bijzonder, levert thans daar van een ſpreekend voorbeeld op, in het pragtig gebouw, onlangs geopend, geſtigt door de zeer nuttige en hoogſtloffelijke Maatſchappij, onbekend onder de zinſpreuk FELIX MERITIS, „ Gelukkig door verdienſten", en geheellijk toegewijd aan het beoeffenen van het beſchouwende gedeelte van den Koophandel, aan de edele Dicht-, Letter- en Natuurkunde, aan de bekoorlijke Teken- en Schilderkunst en aan de betoverende Muziek. Elders, misſchien, zullen wij gelegenheid vinden, om van deeze voortreffelijke ſtigtinge uitvoeriger verſlag te geeven.

Thans vordert ons Plan, eene ineengetrokkene melding van het hoofdbeloop der *Hiſtorie van Holland*. Het begin daar van ſtellen wij, gevoegelijkst, onder het bewind van DIRK DEN I, alzo dezelve, 't eerst, hier te Lande, eenig gezag ſchijnt te hebben bekoomen, 't welk naderhand tot de Graaflijke magt aanwies. Zijn regtsgebied ſchijnt zich inzonderheid bepaald te hebben tot de nabuurſchap van Holland. De tijd en plaats zijns overlijdens zijn onzeker. DIRK DE II, zijn Zoon en Opvolger, het geërfde gezag verder zoekende uit te breiden, viel, onzeker om welke redenen, de *Friezen*, dat zijn, de *Weſtfriezen*, op het lijf, die hunne wooningen hadden ten Noorden van de Beeke *Kinheim*, die, waarſchijnlijk, op de hoogte van *Alkmaar* ſtroomde. Thans tot reden gebragt, vatteden zij, in 't volgende jaar, de wapens tegen hem op, en drongen door tot

Lei-

Leiden, welk zij met verwoestinge dreigden. DIRK alle zijne magt hebbende bij een gerukt, wierdt met hun handgemeen, ter plaatze, alwaar, zedert, het Nonnenklooster te *Rhijnsburg* geſtigt is, bragt hun de nederlaage toe, en noodzaakte hen, zijn gezag te erkennen. Op de plaats des gevegts deedt hij, vervolgens, eene Kerk bouwen, als mede de Abtdij te *Egmond*, door de Westfriezen deerlijk verwoest, van ſteen optrekken. Weinigen tijd daar na trok Graaf DIRK mede op tegen de *Hunnen*, of *Hungaaren*, ter gelegenheid dat dezelve, onder andere Gewesten, eenen inval in *Friesland* deeden. Dit ſchijnt voorgevallen te zijn in of omtrent het Jaar 925. Het bijwoonen van deezen togt, en zijne betoonde dapperheid, zal, misſchien, de reden geweest zijn, dat hij, op een Renſpel, onder de Rijksgraaven, door Koning HENRIK, wierdt genodigd. Vervolgens ſtak hij zich in een anderen uitheemſchen twist, raakende het gebied over *Lotharingen*, waar voor hij naderhand, tot eene vergelding, ontving het volle bezit van eenige Landen, welke hij te vooren ſlegts ter Leen hadt gehouden. Doch hij hadt niet lang het genot van de uitbreiding zijns gebieds. Hij ſtorf in den Jaare 989, en wierdt in de Kloosterkerk te *Egmond* begraaven.

Thans ſcheen het gezag der Hollandſche Graaven reeds zo hoog te zijn geklommen, dat ARNOUD, Zoon van den overleedenen, zijnen Vader opvolgde, zonder bij den Keizer daar toe verlof verzogt te hebben. Hij was naauwelijks aan 't bewind gekoomen, of hij verſcheen, te *Maagdenburg*, onder de Rijksvorſten, op een Renſpel. Doch gewigtiger werk deedt hem, wel haast, van daar vertrekken. De *Westfriezen* weigerden hem hulde te doen, en ſtonden, in den Jaare 993, openlijk tegen hem op. Met eene aanzienlijke magt viel hij, in den naazomer, in hun gewest, en ſloeg zich neder, op den eenigzins hoogen grond, om en bij de plaats, daar men thans de *Schager-* en *Nieuwdorper-Kogge* heeft, in eene vlakte, *Winkelmade* geheeten. Men verhaalt, dat 's Graaven Leger, ſmagtende van dorst, en gebrek hebbende aan zoet water, ARNOUD zich in het gebed begaf, en 't zelve met vuurigen ernst hebbende uitgeſtort, de zijnen eene plaats aanwees, alwaar zij ſlegts hadden te delven, om eene milde bron te vinden. De uitkomst zou aan de aanwijzinge beantwoord hebben. Kort hier op volgde een ge-

vegt,

vegt, waar in 't Graaflijk Leger op de vlugt wierdt gedreeven, en ARNOUT zelve al vlugtende omkwam. Zijn ontijdig einde wordt doorgaans geſteld op het Jaar 993. Zijne overblijfzels wierden bijgezet in het Klooster te *Egmond*, welk hij rijkelijk begiftigd hadt.

DIRK DE III was nog een kind, toen hij zijnen Vader opvolgde; waarom hij geſteld wierdt onder voogdij van zijne Vrouwe Moeder LUTGARD, Zuster der Gemaalinne van Keizer HENRIK DEN II. Van merkelijken dienst was deeze aanzienlijke maagſchap, alzo de Westfriezen, hunne Onafhanklijkheid willende handhaaven, door eene Keizerlijke Vloot beteugeld wierden. Andermaal ſtaken ze 't hoofd op, doch leiden het in den ſchoot, uit vreeze voor 's jongen Graaven wraake, die met een aanzienlijk Leger op hun afkwam. Graaf DIRK bedong thans van hun zeer aanzienlijke voordeelen. Een weinig laater raakte hij in geſchil met den Utrechtſchen Biſchop, welke zich regt aanmatigde over landerijen, volgens het oordeel van den Graave tot zijne vaderlijke erflanden behoorende. Om deeze te dekken, deedt de Graaf, omtrent het Jaar 1015, eene Sterkte opwerpen, welke, naar men wil, den eerſten grond zou geleid hebben van het tegenwoordig *Dordrecht*. Hier door bleef hij meester van de Jagt en de Visſcherije, die hem door de Geestlijken betwist wierden. Daarenboven leide hij hier eenen Tol aan van alle goederen, die de Rivier wierden afgevoerd. Over dit laatſte ontſtonden zeer zwaare klagten onder de Kooplieden; zij bragten dezelve ten Keizerlijken Hove, van waar eerlang bevel kwam, om *Dordrecht*, nu reeds eene Stad geworden, te ſlegten, en de Frjezen, zo noemde men de Inwooners, van daar te verjaagen. Het bewind daar over wierdt vertrouwd aan eenen BAVO; doch deeze moest ſpoedig wijken, zo wel als vervolgens de Utrechtſche Biſchop, die, in den Jaare 1018, in eenen Veldſlag, door den Graaf overwonnen wierdt. Diergelijk een geluk bekroonde 's Graaven poogingen, tegen de vereenigde kragt van verſcheiden Mogendheden, tegen hem zamengeſpannen. In een bloedig gevegt, in den Jaare 1018, niet verre van *Dordrecht* voorgevallen, hieldt hij de overhand; welke gevolgd wierdt van den Vrede, door den Utrechtſchen Biſchop, zijns on-

danks

danks met hem geſlooten. Ook wierdt Graaf DIRK in 's Keizers gunst herſteld. Thans in het vreedzaam bezit zijns gebieds gezeeten, deedt Graaf DIRK DE III, volgens de bijgeloovige gewoonte dier tijden, eenen togt na het H. Land, om het Graf van den Zaligmaaker der Waereld te bezoeken, en bijzonderlijk ook om eene Kerk, onlangs te *Jeruzalem* geſtigt, te bezien en te begiftigen. Niets bijzonders ontmoet men, zints zijne behoudene wederkomst, tot op zijn overlijden, 't welk voorviel in den Jaare 1039.

DIRK DE III liet twee Zoonen naa, DIRK en FLORIS; de eerſte was zijn opvolger, onder den bijnaam van DEN VIERDEN. Wel haast kreeg deeze geſchil met den Graave van *Vlaanderen*, doordien hij beweerde, eenig regt te hebben op *Zeeland Bewester-Schelde*, 't welk de Vlaamſche Graaven ſtaande hielden, hunnen eigendom te weezen. In een geregt, hier uit ontſtaan, bekwam DIRK DE IV de nederlaage; die hem, nog van een anderen kant, nadeelig was, naardien de Utrechtſche Biſchop, waarſchijnlijk, hier uit aanleiding nam, om den Graave lastig te vallen over eenige landerijen, welke de Kerkvoogd ongaarne in Hollandſche handen zag. Doch van meer belangs was de Oorlog, die hem, in den Jaare 1046, door den Keizer wierdt aangedaan. *Dordrecht* en *Vlaardingen* moesten het ſpoedig opgeeven. Toen vereenigde zich Graaf DIRK met den Hertog van *Lotharingen*. Deeze vernielde het Vorſtelijk Paleis te *Nymegen*, door KAREL DEN GROOTEN gebouwd; de Graaf, van zijnen kant, rigtte deerlijke verwoestingen aan in de Bisdommen van *Utrecht* en *Luik*. Daarenboven behaalden ze, te ſcheep, op den Keizer, eene aanzienlijke overwinning, die van de heroveringe van *Dordrecht* gevolgd wierdt. Doch hier vondt hij, eerlang, zijn einde. De *Keulenaars* waren op den Graaf zeer fel gebeeten, ter oorzaake dat hij, in een Steekſpel, aan den Broeder des Aartsbiſchaps van *Keulen*, eene wonde hadt toegebragt, die hem, binnen kort, het leeven kostte. Over en weder deedt men elkander allerlei onaangenaamheden aan. Zelf hielden die van *Keulen* en *Luik* heimelijk verſtand binnen *Dordrecht*, met oogmerk om die Stad te bemagtigen. Doch de Graaf kreeg 'er de lucht van, en verijdelde dien toeleg. 's Daags daaraan, niets kwaads vermoedende, terwijl hij met

een

eene wandeling langs de Wallen zich verlustigde, wierdt hem, door een onbekenden Keulenaar, onverhoeds, met een vergiftigden pijl, eene zo zwaare kwetzuure in de Dije toegebragt, dat hij 't binnen kort beſtorf, in den Jaare 1048 of 1049.

DIRK DE IV, ongehuwd geſtorven, hadt tot opvolger zijnen broeder, onder den naam van FLORIS DEN I. Onder deezen herleefde de twist met den Utrechtſchen Biſchop, die eene aanzienlijke magt tegen hem bij een verzamelde, en het Keizerlijk Hof in zijne belangen wist te brengen. In geene kleine bekommernisſe bevondt zich thans de nieuwe Graaf. Hij wist dat men 't inzonderheid op *Dordrecht* hadt gemunt; doch hij kende tevens zijne magt te zwak, om het ontwerp te verijdelen. Bij mangel aan vermogen moest hij dus den list te baate neemen. Langs den weg, over welken de vijand na *Dordrecht* moest trekken, hadt hij, op verſcheiden plaatzen, diepe kuilen doen graaven, en vervolgens dezelve met ligte horden en zooden doen overdekken. Het vijandelijk paerdevolk, hier van onbewust, op de Stad aanrukkende, ſtortte, onverhoeds, in deeze kuilen, en was dus oorzaak van merkelijke verwarringe in het Leger. Graaf FLORIS, zich hier van bedienende, deedt eenen uitval op de naderende Krijgsmagt, en behaalde eene volkomene overwinning. Het herſtel van verſcheiden nadeelen, welke hij geleeden hadt, volgde op deeze zege. Weinige jaaren, egter, verliepen 'er, of de Bondgenooten trokken, van nieuws, hunne magt bij een, tegen Graaf FLORIS; die, van zijnen kant, nu ook ſterker gewapend en beter op zijne hoede was. De Legers wierden handgemeen, in den *Thielerwaard*, op de plaats alwaar thans *Neder-Hemert* legt. Ook hier behaalde hij de overwinning. Doch zijne zorgeloosheid kostte hem, ſtraks naa dat de zaak beſlist was, het leeven. Met eenigen van zijn gevolg, niet verre van het Slagveld, zich onder eenen boom ter ruste hebbende neergezet, en van vermoeidheid in ſlaap gevallen, overrompelde hem aldaar een vijandlijk Veldheer, met eenige verzamelde benden, en doodde hem, nevens een goed getal van zijn Volk. Dit gebeurde in de Maand Junij des Jaars 1061.

Behalven twee Dochters, BERTHA en MAGTELD, liet Graaf FLORIS naa eenen minderjaarige Zoon, die, onder den naam van DIRK DEN V, onder 't opzigt zijner Moeder, GEERTRUID *van Saxen*, de Graafelijke waardigheid erfde. De Bisschop van *Utrecht*, altoos op magtvermeerderinge gesteld, oordeelde nu den tijd schoon te staan, ter herwinninge van eenige Landen, welke, zijns oordeels, door de Hollandsche Graaven, onregtvaardig bezeeten wierden. Van Keizer HENRIK DEN IV verkreeg hij alle de goederen, welke (dus luidt de Giftbrief) door de Graaven DIRK DEN III en DEN IV, en FLORIS DEN I, der *Utrechtsche Kerke onregtvaardiglijk ontveldigd waren*. In eenen dier Giftbrieven, gelijk wij, op het Artikel GRAAFSCHAP VAN HOLLAND, hebben aangetekend, koomt allereerst de naam van *Holland* voor. Gedurende 's Graaven minderjaarigheid kwam hier te Lande de beruchte Geluksoeker ROBERT DE FRIES, Zoon van Graave BOUDEWYN *van Vlaanderen*. Elders zijn geluk vergeefs beproefd hebbende, zogt hij zich in Holland van de Regeeringe te verzekeren, waar toe, meende hij, de zwakheid van het Vrouwelijk bewind een gereeden weg zou baanen. Vergeefs nam hij de wapenen te baate. Beter slaagde hij in een ontwerp van huwelijk met de Graavinne-Moeder, met wier hand hij, in 1063, den titel van *Graave*, of, gelijk anderen willen, van *Voogd* van *Holland* verwierf. Zijne bekende dapperheid was oorzaak, dat de Utrechtsche Kerkvoogd zijne eischen, voor eene poos, liet slapen. Door zijn huwelijk met Vrouwe GEERTRUID was ROBERT in 't bezit gekoomen van eenige Vlaamsche en Zeeuwsche Landen, die hem, wel haast, betwist wierden door zijnen Broeder BOUDEWYN *van Vlaanderen*. Hier uit ontstondt een oorlog en gevegt, waar in de laatstgemelde omkwam. Thans begon de Utrechtsche Bisschop, van nieuws, te woelen. In den waan dat hem het Graafschap van Holland toebehoorde, spoorde hij GODEFRID, Hertog van *Lotharingen*, aan tot het doen van eenen inval. ROBERT was thans onledig in *Vlaanderen*. Van deeze afweezigheid bediende zich de Lotharinger, trok met een Leger in 't Land, en bemagtigde verscheiden plaatzen. ROBERT, hier van onderrigt, snelde, in allerijl, herwaarts, en ontmoette zijnen vijand bij *Leiden*. Bloedig wierdt hier gevogten; tot groot nadeel van Graave ROBERT,

die

die niet alleen de nederlaag bekwam, maar met Echtgenoote en Kinderen na *Vlaanderen* moest wijken. Na de *Westfriezen* te hebben 't ondergebragt, gedroeg GODEFRID zich zedert als Graaf van Holland. Dit viel voor in den Jaare 1074; omtrent welken tijd, of wat vroeger, hij den grond van de Stad *Delft* leide. Doch 't leedt geene twee jaaren, of hij vondt hier een ontijdig einde. Op zekeren dag zijn gevoeg doende, wierdt hij, door eenen bediende van ROBERT DEN FRIES, in zijn onderlijf, met eenen dolk, zo zwaar gekwetst, dat hij 't eerlang bestorf. Nu speelde de Utrechtsche Bisschop, eenigen tijd, den meester over de Hollanders; doch deeze droegen, met ongeduld, zijn juk. ROBERT, deeze gezindheid kennende, deedt aanzoek om hulp, bij WILLEM DEN VEROVERAAR, die thans op den Engelschen throon zat, en, door huwelijk, aan hem vermaagschapt was. Van hier eenige Schepen verworven, en dezelve met zijne eigen Vloot vereenigd hebbende, zondt hij dan mede zijnen Stiefzoon DIRK DEN V op Holland af. In den mond van de *Maase* ontmoette hij de Utrechtsche Schepen, en dreef dezelve op de vlugt. Toen ontscheepte hij zijne benden, en trok na *Tsselmonde*, 't welk, na een zwaar beleg, zich aan hem moest overgeeven. Dit baande hem den weg tot het vreedzaam bezit van 't Graaflijk gezag. Hij wierdt kort daar op gehuldigd, en voorts in 't huwelijk bevestigd met eene Dogter des Hertogs van *Saxen*. Vijftien jaaren leefde hij in het vreedzaam genot der Graaflijke waardigheid. Hij overleedt in den Jaare 1091. 't Verdient onze opmerking, dat hij, in eenen Giftbrief, ten behoeve der Abdije van *Egmond*, zich zelven noemt DOOR GODS GENADE *Graaf der Hollanderen*; een tijtel, misschien, ten dien tijde, niet van die uitgebreide meeninge, welke naderhand daar aan gehegt is.

DIRKS Zoon en Opvolger was FLORIS DE II, bijgenaamd DE VETTE. Gelijk verscheiden zijner Voorzaaten, nam deeze ook, kort na zijne intrede in 't bewind, ten huwelijk eene Dochter uit den huize van *Saxen*. Voor reden hier van geeft men, om dit in 't voorbijgaan aantemerken, om alzo de partij, welke de Saxers en Hollanders, tegen den Keizer, gelijkerhand trokken, te meer te sterken. Min vijandig, egter, dan voorgaande Graaven, schijnt deeze zich tegen den Keizer te hebben aange-

ſteld. Althans verdroeg hij zich met HENRIK DEN V, ten aanzien van de Zeeuwſche Eilanden *Bewester-Schelde*, die lang tot eenen twistappel gediend hadden. De gemelde Eilanden wierden, bij dit Verdrag, aan den Graave gelaaten. Hij overleedt in den Jaare 1122 of 1123. Zijne berugte ontmoeting, met den *Frieſchen* Edelman GALAMA, is op dat Artikel verhaald. In den aanvang der Regeeringe van Graave FLORIS, namen de uitzinnige Kruistogten, of zo genaamde Heilige Oorlogen, in 't H. Land, een begin. Veele Hollandſche Edelen en andere Landzaaten namen deel aan die heillooze onderneemingen.

Van drie Zoonen, DIRK, FLORIS en SIMON, welke FLORIS DE II, bij Vrouwe PETRONELLA *van Saxen*, hadt verwekt, volgde hem de eerstgenoemde op, om zijne minderjaarigheid, onder opzigt zijner Moeder: eene vrouwe van mannelijken geest, die de verheffing haars Broeders LOTHARIUS op den Keizerlijken throon ten gemeenen nutte deedt gedijen. Eensklaps wierdt 'er een einde gemaakt aan den twist met de Keizers, die meer dan eene eeuw geduurd hadt. Met oogmerk om haars Zoons gezag uit te breiden, maakte zij aanſpraak op het Graafſchap van *Vlaanderen*, trok met den jongen Graave derwaarts, doch ſlaagde niet in haare onderneeminge. DIRK DE VI, in den ouderdom van achttien jaaren, het bewind meenende te aanvaarden, wierdt daar in gedwarsboomd, door zijnen Broeder FLORIS, bijgenaamd DEN ZWARTEN. Deeze, beminnelijk in 't voorkoomen, doch ſtaatzuchtig van aart, zag met leede oogen zijns Broeders verheffing. De *Westfriezen*, waarſchijnlijk ook door opſtooking van FLORIS, gedroegen zich thans oproerig. Om hen deswegen te ſtraffen, trok Graaf DIRK, hoe jong hij ook ware, met zijn heir in hun Land. Den fellen winter van den Jaare 1132 nam hij daar toe te baate, dewijl deeze hem de gelegenheid gaf, om hun, over de digt bevrozene wateren, op 't lijf te vallen. De Landzaaten toogen op de vlugt, en lieten een rijken buit in de handen des jeugdigen Krijgshelds. Hun moed was daar mede niet gefnuikt. In 't volgende jaar ſtelden zij FLORIS aan hun hoofd, en bragten den jongen Graave menig nadeel toe. Van toen af voegden zich de *Kennemers* bij de *Westfriezen*, en verbrandden of verwoestten de Sloten en Lusthuizen, door de voorige Graaven, in *Kennemerland*, en onder

ande-

andere te *Haarlem* geſtigt. Twee jaaren duurde deeze Broedertwist; door bemiddeling van hunnen Oom, Keizer LOTHARIUS, wierdt dezelve bijgeleid. FLORIS ſtorf kort daar naa. DIRK DE VI, thans van dien kant de handen ruim hebbende, keerde zijne magt tegen den Biſchop van *Utrecht*, welks heerschzucht hem diep in den krop ſtak. Eerst liet hij, door zijnen Zwager OTTO, broeder zijner Gemaalinne, eenen inval doen in *Drenste*, aan den Biſchop onderhoorig; naa dat deeze gevangen was genomen, ſloeg hij het beleg voor *Utrecht*. Waarſchijnelijk ware de Stad de zijne geworden, ware het niet geweest om den geestlijken Krijgslist, te baate genomen door Biſchop HERBERT, welken wij boven, op dat Artikel, verhaald hebben. Kort naa het opbreeken van 't beleg deedt de Graaf eenen togt na 't H. Land. Op de uitreize bezogt hij *Rome*. Met kleine moeite verworf hij van den Paus, dat de Klooters van *Egmond* en *Rhijnsburg* aan den Utrechtſchen Biſchop onttrokken, en onmiddelijk van den Pauſe afhanklijk verklaard wierden. Menigvuldig wierden zedert de voorbeelden van dusdanige onttrekkingen. Naderhand drong hij eenen Biſchop in den Utrechtſchen Zetel, doch moest die ſtouthéid boeten met eenen opſtand der *Westfriezen*, die, evenwel, ſpoedig gedempt wierdt. Graaf DIRK DE VI overleedt in den Jaare 1153.

FLORIS DE III, zijn oudſte Zoon, was niet aan de Graaflijke waardigheid gekoomen, of hij ondervondt, meermaalen, de blijken van de Keizerlijke gunſte. Op deeze zich verlaatende, hefte hij, te *Geervliet*, aan de Maaze, eenen tol van alle de voorbijvaarende Schepen, tot geen klein ongenoegen der Vlaamſche Kooplieden; die hier over, bij hunnen Graaf, klagtig gevallen zijnde, deezen deeden beſluiten, om den Hollander, te water en te lande, den Oorlog aan te doen. Alles liep uit op eenen ſtrooptogt van korten duur; die evenwel merkelijk nadeel ſchijnt gedaan te hebben. Althans vindt men aangetekend, dat Graaf FLORIS, om zich des te wreeken, en meerder magts te verzamelen, met de *Dregter-* en overige *Westfriezen* den peis maakte. Intusſchen tradt hij in den Echt met ADA, Kleindogter van DAVID DEN I, Koning van *Schotland*. Met eene aanzienlijke Vloot wierdt de Prinſesſe

afgehaald, en in den mond der *Maase* aan land gezet. Niet lang daar naa ondersteunde Graaf FLORIS den Utrechtschen Bisschop tegen de Groningers, en ging vervolgens met hem een Verdrag aan, ten opzigte van Friesland, alwaar de Landschappen *Oostergo* en *Westerga*, voormaals aan eenen der Graaven opgedraagen, doch zedert hun ontnomen, thans aan den Bisschoplijken Stoel onderhoorig waren. Volgens dit Verdrag zouden de gemelde Landen door hen gemeenschappelijk beheerd worden. Te gader maakten zij, wijders, met de Graaven van *Gelder* en *Kleve* eene overeenkomst, strekkende tot voorkoominge der rampen, aan welke men, hier te Lande, door de Overstrooming der Rivieren, geduuriglijk onderhevig was. Bij den jongsten inval der Vlaamingen, was Graave FLORIS, onder andere, het Land van *Waas* afhandig gemaakt. Diep stak hem dit verlies in den krop. Met andere hulp gesterkt, deedt hij hun, te water en te lande, den Oorlog aan. In 't eerst liep hem 't geluk mede; doch, in eenen veldslag ingewikkeld, verloor hij dien, en te gelijk zijne Vrijheid. Met vierhonderd Edelen wierdt hij na *Brugge* gevoerd. Op zeer nadeelige voorwaarden bekwam hij zijn ontslag. Geduurende 's Graaven gevangenisse hadden de *Westfriezen* het hoofd, van nieuws, opgestoken. Hij was niet op vrije voeten, of zogt zich des te wreeken. In den winter des Jaars 1168 trok hij in hun Land; doch moest, met zwaar verlies, den hertred neemen, vermids de zijnen, na buit zoekende en te wijd van een verspreid, den vijand te veel voordeels gegeeven hadden. Behalven deezen inval der Graaflijke benden, hadt *Westfriesland* thans zeer veel te lijden van de herhaalde Overstroomingen, welke dat en andere Gewesten deerlijk havenden. Van tijd tot tijd hervatte Graaf FLORIS zijne invallen in *Westfriesland*, in eenen van welke hij overstak na de Eilanden *Texel* en *Wieringen*, van welke hij zwaare brandschattingen vorderde. In den Jaare 1188 trok Graaf FLORIS na 't H. Land, en hadt zijn deel aan de overwinningen, die aldaar behaald wierden. Doch hij trok 'er luttel voordeels af. In den Jaare 1190 overviel hem, te *Antiochie*, eene zwaare ziekte, die hem uit het leeven rukte.

DIRK DE VII, zijn oudste Zoon, volgde hem op in 't Graaflijk bewind. *Vlaanderen* was, eene poos, zonder Graaf, en daar door in merkelijke verwarring. Van deeze gelegenheid zogt

Graaf

Graaf DIRK zich te bedienen, om ontheven te worden van de Leenroerigheid aan dat Gewest wegens de Zeeuwsche Eilanden *Bewester-Schelde*. Doch hij stootte het hoofd ten Keizerlijken Hove, alwaar hij, ten dien einde, aanzoek deedt. Het leed deezer teleurstellinge wierdt verzwaard, door eenen twist met zijnen jonger broeder WILLEM, die zich bij de *Westfriezen* voegde, en dezelve tegen den Graaf opstookte. Het Leger, welk deeze, om hen te beteugelen, bij een bragt, wierdt merkelijk verzwakt, naardien hij een gedeelte van hetzelve moest aanvoeren tegen de *Vlamingen*, die eenen inval hadden gedaan in *Walcheren*, uit misnoegen over 's Graaven strenge invorderinge der *Geervlietsche* Tollen. Met het eene deel des Legers trok Graaf DIRK na Zeeland, zijne Gemaalin ALEID, met het ander, na Westfriesland. Wel haast behaalde deeze moedige Vrouwe de overwinning op haars Gemaals broeder, die aan 't hoofd der muitelingen streedt, en der gevangenisse ter naauwer nood ontkwam. Even gelukkig slaagde de Graaf in zijnen togt; de *Vlamingen* wierden uit gantsch Zeeland verdreeven. Door tusschenspraak van 's Graaven Oomen verzoenden zich de broeders, buiten raad, naar 't schijnt, der *Westfriezen*, dewijl men vindt, dat de Graaf, eerlang, in hun Land, deerlijke verwoestingen aanrigtte. WILLEM wierdt, kort daar naa, tot Graaf van *Friesland*, beoosten de Zuiderzee, gehuldigd. Graaf DIRK, daarentegen, stelde zich in 't bewind over *Utrecht*, welks Bisschop overleeden was. Hier kwam hem zijn broeder WILLEM bezoeken, doch wierdt in hegtenisse gehouden; waar uit hij, eerlang, ontvlugtte, den weg inslaande na *Gelderland*, daar hij 's Graaven Dogter in huwelijk nam. Vreeze voor overmagt deedt thans Graave DIRK het oor leenen na eene verzoeninge, die, zedert, ongeschonden bleef. In de Stigtsche twisten, welke hier op volgden, hadt Graaf DIRK rijklijk de hand; zelf sloeg hij 't beleg om *Utrecht*, doch brak het spoedig op, om zijnen bondgenoot, Graaf OTTO *van Gelderland*, die in *Brabant* gevangen zat, te verlossen. Hier bemagtigde hij, met zijne Hollanders, de Stad *'s Hertogenbosch*, in den Jaare 1202, doch wierdt, kort daar op, door den Hertog van *Lotharingen* gevangen genomen. De deerlijke verwoestingen, welke in zijne af-

weezigheid, in Holland wierden aangerigt, deeden hem het oor leenen aan voorſlagen van ontſlag, welk hij verworf op zeer nadeelige voorwaarden. Het oudſte gedeelte van *Holland*, te weeten *de Dordreechtſche Waard*, wierdt thans een Leen van *Braband*. Niet lang overleefde de Graaf deeze vernedering; eene zwaare ziekte rukte hem weg, in den Jaare 1203.

DIRK DE VII liet alleenlijk naa eene Dogter, ADA genaamd, thans ſlegts zeventien jaaren oud. Volgens 's Graaven plan, zou deeze, en dus ook het Graafſchap, naa zijn overlijden, geſteld worden onder Voogdij van zijnen broeder WILLEM. Doch dit viel niet in den ſmaak der Graavinne Weduwe, die, heimelijk, Graaf LODEWYK VAN LOON ontboodt, met oogmerk om, ſtraks naa haars Gemaals overlijden, deezen met haare Dogter in den Echt te doen treeden. Dit geſchiedde, en met zo veel ſpoeds, dat de echtverbintenis geſchiedde en de Bruiloft gehouden wierdt, te *Dordrecht*, in het zelfde huis, alwaar 's Graaven Lijk nog boven de aarde ſtondt. De Graaf VAN LOON voerde dien naam naar een Graafſchap, in 't Rijk van *Lotharingen* gelegen. Niet naar den zin van veele Edelen was, intuſſchen, dit huwelijk: waarom zij Graaf WILLEM uit *Friesland* ontbooden, die zich, ſpoedig, na *Zierikzee* in *Zeeland* begaf, daar hij voor Graaf wierdt uitgeroepen. Thans vlugtte de ongelukkige ADA, achtien daagen na haren trouwdag, op den Burgt te *Leiden*, doch viel wel haast in handen van Graave WILLEM; die haar eerst na *Texel*, en van daar na *Engeland* deedt overvoeren. Het leed, welk deeze vervoering zijner jonge Gemaalinne den Graave VAN LOON deedt, als mede zijn verijdeld uitzigt op 't Graaflijk gezag, was oorzaak dat Graaf WILLEM, onder den naam van DEN EERSTEN bekend, hoewel door 's Lands Edelen gehuldigd, met veele moeilijkheden hadt te worſtelen. Nu eens hadt deeze, dan geene de overhand; tot merkelijk nadeel der gefolterde Landzaaten. Eindelijk verdroegen zij zich, in den Jaare 1206. Graaf WILLEM hadt zedert de hand in verſcheiden onlusten; eene van deeze koste hem zijne Vrijheid in *Vlaanderen*, welke hij, om groot losgeld, te rug bekwam. Naderhand deedt hij eenen togt na het Oosten, alwaar hij de befaamde Verovering van *Damiate* in *Egypte* bijwoonde. Hij ſtorf, twee jaaren naa zijne wederkomst van dien togt, in den Jaare 1222.

Bij ALEID, dogter van den Graave van *Gelderland*, hadt WILLEM eenen Zoon verwekt; deeze volgde hem op, onder den naam van FLORIS DEN IV. In zijn eigen Graafschap weinig om handen hebbende, nam hij, meermaaleu, deel in uitlandsche oneenigheden, onder andere in den berugten Kruisvaart tegen de *Stadingers*, die voor Ketters verklaard wierden, om dat zij het Pauslijk juk zogten af te schudden. In een gevegt bragt hij die verweezenen eene zwaare nederlaage toe. In zijne wederreize van daar den weg neemende door *Friesland*, tugtigde hij de Landzaaten, omdat zij de zijde der *Stadingers* gekoozen hadden. Zijne handigheid in het steekspel kostte hem, kort daar naa, het leeven. Want, van den *Stadinger* togt te rug gekeerd, en door den ouden Graaf van *Klermont* op zulk een spel genodigd, hadt hij 't ongeluk, aan 's Graaven jeugdige Gemaalinne te veel te behaagen. Minnenijd deedt hem verraaderlijk om 't leeven brengen, in den Jaare 1234.

WILLEM DE II volgde op zijnen Vader, in den ouderdom van zes jaaren, onder voogdij van zijnen Oom OTTO DEN III, Bisschop van *Utrecht*. Weinig naams maakte de jonge Graaf, tot op den Jaare 1247. Keizer FREDRIK DE II, door den Paus zijnde in den Ban gedaan, zag deeze uit na een voornaamen Vorst of Heer, wien hij de Roomsch-Koninklijke waardigheid mogt opdraagen. In eene eerste keuze te leur gesteld, vestigde hij het oog op Graaf WILLEM, als schoon van lichaam en kloek van geest. Ingenomen met de betoonde eere, aanvaardde hij dien nieuwen tijtel, en toog terstond na *Aken*; doch moest vooraf deeze Stad, gelijk ook *Werden*, gewapenderhand bemagtigen, eer hij aldaar kon gekroond worden. Lang hieldt het aan, voor dat hij zijn oogmerk bereikte: om reden dat de Hollanders, thans met eenen Kruistogt na 't H. Land onledig, hem niet van genoegzaame hulp voorzien konden. Eindelijk wierdt hij plegtig gekroond, naa alvoorens, te *Keulen*, tot Ridder te zijn geslagen. Kort daar op, in 1251, tradt hij in 't huwelijk, met eene dogter des Hertogs VAN BRUNSWYK, en keerde voorts na zijn Graafschap te rug. Niet lang hadt hij hier vertoefd, of hij raakte in Oorlog met de *Vlamingen*, die, aangevoerd door hunne Graavin,

MARGAREET, doorgaans ZWARTE MARGRIET genaamd, eenen inval in *Walcheren* gedaan hebbende, door hem, bij het Dorp *West-Kapelle*, geslagen wierden, in den Jaare 1254. De Vrede wierdt nog in dat zelfde jaar geslooten. Thans ontboodt hem de Paus na *Italie*, om aldaar tot Keizer gekroond te worden. Eer hij die reize ondernam, deedt hij eenen keer na *Utrecht*, alwaar een steen, door eene onbekende hand hem na 't hoofd geworpen, bijkans zijn leeven hadde geëindigd. Intusschen waren de *Westfriesen* tegen hem opgestaan. Dit verhinderde zijne Italiaansche reize, en deedt hem besluiten, hen zwaar te tugtigen. Hij verkoos daar toe den winter des Jaars 1256. In 't naazetten der wederspannigen, geharnast en op een zwaar gewapend paard over het Ys rijdende, bezweek dit, en viel hij in 's vijands handen, die hem wreed vermoordden. Dit viel voor bij het Dorp *Hoogtwoude*, alwaar het Lijk, heimelijk, in een huis begraaven wierdt. Men vondt het eerst, lang daar naa, in den Jaare 1282. Koning WILLEM hadt, aan eenige Steden, aanzienlijke Voorregten geschonken. Zommigen houden hem voor den Stigter van 't Stadhuis te *Haarlem*, doch met meer regt van het Hofgebouw in *'s Hage*.

's Konings opvolger, FLORIS DE V, was nog geene twee jaaren oud, toen hem zijn Vader dus onzijdig ontviel. Nogthans wierdt hij voor Graaf erkend, onder Voogdij van zijnen Oom FLORIS, die, wel haast, een Verdrag sloot met de Gravinne van *Vlaanderen*. Hij overleedt eerlang, en zijn dood was oorzaak van veele oneenigheden over het Voogdijschap; die een einde namen, toen FLORIS, op den ouderdom van vijftien of zestien jaaren, te weeten, in 1269 of 1270, het bewind aanvaardde. Hevige oproeren, vooral onder de *Kennemers*, schokten thans Holland. Volgens zommigen zouden zij geen minder Ontwerp gemaakt hebben, dan de Edelen ten Lande uit te jaagen, en zelve de Regeering te aanvaarden. Zij hadden aan hun hoofd den vermaarden GYSBRECHT VAN AMSTEL, en rigtten veele verwoestingen aan. Zij wierden eerlang beteugeld; doch het Land kwam hier mede niet tot rust. Hoog lag den jongen Graave de moord, aan zijnen Vader gepleegd, door de *Westfriesen*; deezen deedt hij den Oorlog aan, met eene woede, evenredig aan zijnen wraaklust. Op

eenen

eenen dier togten gelukte 't hem, het Lijk zijns Vaders te vinden, 't welk hij na *Middelburg* deedt voeren. Een oud Man hadt hem het huis aangeweezen, daar het diep in den grond begraaven lag. Merkelijk geſchil ontſtondt, ten deezen tijde, tuſſchen deeze Landen en *Engeland*, zonder dat men 'er de oorzaak van weet; tot groot nadeel van den Koophandel, die thans, over en weder, reeds zeer ſterk wierdt gedreeven. Om den Engelſchen afbreuk te doen, zonden de *Zeeuwen* verſcheiden Kaapers in Zee. Met 'er tijd wierdt de twist bijgeleid, en de Vrede bevestigd, door een huwelijksverdrag tuſſchen 's Graaven dogter en eenen Zoon van *Engeland*, in den Jaare 1281. Doch de verloofden ſtorven vóór de echtvoltrekking: waarom Graaf FLORIS, van nieuws, over een huwelijk deedt handelen tuſſchen zijnen Zoon JAN met eene Engelſche Prinſeſſe. Te meer ging hem dit ter harte, omdat Keizer RUDOLF beſtelling hadt gemaakt over de opvolging in het Graafſchap, ten behoeve der Graaven van *Henegouwen* en *Hennenberg*. In den Jaare 1284 wierdt het Huwelijksverdrag geſlooten, binnen *Haarlem*, ten overſtaan van *Engelſche* Gezanten, die tevens een Beſtand, voor een jaar, bewerkten, tuſſchen Graaf FLORIS en den Graaf van *Gelder*. In een geſchil, tuſſchen deezen en den Hertog van *Braband*, koos de Hollandſche Graaf de zijde des laatstgenoemden. Dit bragt te wege, dat Holland van de Leenroerigheid aan Braband, wegens zekere landen bij *Dordrecht*, geheel ontheven wierdt. Omtrent deezen tijd wierdt Graaf FLORIS ingewikkeld in eenen twist, die, van verre, den grond leide van zijn ontijdig einde. De Heeren VAN AMSTEL en WOERDEN lagen thans over hoop met de Stigtenaaren, met welke de Graaf, zints eenige jaaren, zich verbonden hadt. Doch zijne hulp wierdt niet vereischt, tot dat die van *Utrecht* meenden, door de genoemde Edelen gevoelig te zijn beleedigd. Thans bragt de Graaf eenige benden op de been, en zigtte met dezelve groote verwoestingen aan. Hij bemagtigde, onder andere, *Montfoort*, en hegtte *Amſtelland* aan 't Graafſchap. Door tuſſchenſpraak van Vrienden, en onder beding van aanzienlijke voordeelen, wierdt, in de Jaaren 1285 en 1287, de peis gemaakt. De aanhoudende ongezindheid der *Weſtfriezen*, om 't Graaflijk juk te draagen, verſchafte den Graave, aan die zijde, nieuwe bezigheid,

heid. Om hen te beteugelen en voor altoos te onderwerpen, deedt hij vier Sloten of Kasteelen bouwen; een van dezelve, te *Medenblik*, is nog in weezen. Een geweldige Watervloed, welke, in den Jaare 1286, en nog eens in 1287, de Landen deerlijk hadt gehavend, deedt hem zijn voorneemen, een tijd lang, uitstellen. De onderwerping wierdt, zedert, volkomen, en het Land der *Westfriezen*, door het leggen van Dijken en Wegen, op 's Graaven bevel, in beter staat gebragt. Door deeze onderwerping was 's Graaven magt merkelijk aangegroeid, tot geen klein verdriet van verscheiden Zeeuwsche Edelen; zij spanden tegen hem zamen, en bragten te wege dat de Graaf van *Vlaanderen* eenen inval in *Walcheren* deedt, en 't beleg om de Stad *Middelburg* sloeg. FLORIS trok hier op derwaarts met een Leger, doch wierdt, onder schijn van een mondgesprek met den gemelden Graave, listig in 't net gelokt. Spoedig, egter, ontkwam hij zijner gevangenisse, en verzoende zich, eerlang, met de Zeeuwsche Edelen. Niet lang daar naa stelde zich Graaf FLORIS onder de mededingers na de *Schotsche* Kroon, op welke hij, uit hoofde zijner afkomste, meende eenig regt te hebben. De zwaarigheden, welke hij ontmoette, deeden hem dit ontwerp ter zijde stellen. Zedert leefde hij in naauwe gemeenschap met Koning EDUARD van *Engeland*, tot groot voordeel van den wederzijdschen Koophandel, tusschen dat Rijk en Holland, die, inzonderheid te *Dordrecht*; zeer sterk wierdt gedreeven. Eenige onmin met dien Vorst was oorzaak van verval van handel, en van een Verbond tusschen den Graaf en PHILIPS DEN IV van *Frankrijk*. Hier van beloofde hij zich aanzienlijke voordeelen. Doch hij hadt 'er niet lang genot van. Het misnoegen der Edelen, welk, kort daar naa, herleefde, liep uit in den wreeden moord, welks toedragt wij elders reeds verhaald hebben. Dezelve viel voor in den Jaare 1296. De stigting van het Lusthuis *Vogelenzang*, buiten *Haarlem*, wordt aan hem toegeschreeven.

Graaf FLORIS liet naa een' eenigen Zoon, JAN genaamd, die zich, ten tijde van zijns Vaders deerlijk einde, in *Engeland* bevondt. De Edelen waren hem niet ongenegen, doch zeer verdeeld over de voogdijschap van den minderjaarigen Erfgenaam.

naam. Zij wierdt opgedraagen aan JAN VAN AVENNES, Graave van *Henegouwen*, vollen Neeve van Graave JAN. Inmiddels wierden de deelgenooten aan den moord van Graave FLORIS, door de Stedelingen en Opgezeetenen van Holland en Westfriesland, belegerd op het Slot *Kronenburg*; 't welk hun wel haast in handen viel. GERARD VAN VELZEN wierdt, onder andere, een ſlagtoffer der volkswoede. Graaf JAN kwam, eerlang, uit Engeland te rug, en zette voet aan Land te *Veere*, in Zeeland. Zedert maakte zich WOLFERT VAN BORSELEN genoegzaam geheel meester van 's Graaven perſoon, voerende hem alomme met zich, en doende hem tekenen en bezegelen, 't geen hij goed vondt. Dit ontſtak den haat der Landzaaten tegen hem, en liep uit in eenen wreeden moord, die te *Delft* aan hem gepleegd wierdt. Thans aanvaardde JAN VAN AVENNES de Voogdijſchap over den jongen Graave, waar van hij bijkans hadt afgezien. Terſtond naa zijne overkomst hier te lande maakte hij beſtelling op de Regeering, en bragt te wege, dat de *Westfriezen*, met Graave JAN, zich volkomen verzoenden. Kort daar op deedt de Voogd eene reize na Frankrijk, laatende aan jongen Graaf, te *Haarlem*, ziek aan de Koortze. Spoedig ſloeg tot deeze toe de Roode Loop, die, wel haast, een einde den zijn leeven maakte, in den bloei zijner jeugd, in den Jaare 1299. Volgens 't gerugt, zou de Voogd zijnen dood verhaast hebben, door het toedienen van vergif. JAN DE I liet geene kinderen naa. In hem eindigde dus het Graaflijk Geſlagt uit het aloude Hollandſche Huis.

JAN VAN AVENNES, als de naaſte Erfgenaam, volgde hem op, onder den naam van JAN DEN II. Met hem kwam het Graaflijk bewind in 't Huis van *Henegouwen*. Hoewel de Graaf zich, terſtond, in de Steden van Holland hadt doen huldigen, toonden, egter, verſcheiden Edelen zich op hem misnoegd, en bewerkten, dat Keizer ALBRECHT eenen inval in Zeeland deedt. Met moeite wierden de Keizerlijke benden van daar verdreeven, en de Vrede niet getroffen, zonder 's Graaven bewilliging om Holland van den Keizer ter leen te zullen ontvangen. Thans begaf zich JAN VAN AVENNES na *Henegouwen*, laatende het bewind in handen van zijnen Zoone WILLEM. Deeze wierdt oneenig met de *Vlamingen*, die zich een regt op de Zeeuwſche Eilan-

den

den aanmaatigden, en zich ſpoedig meester maakten van alle de Steden, uitgezonderd *Zierikzee*, welk het met den Graave hieldt. De tegenſtand, welken de *Vlamingen* hier ontmoetten, dwong hen tot Vrede.

JAN VAN AVENNES, of DE TWEEDE, ſtorf, in den Jaare 1311, latende tot Erfgenaam gemelden WILLEM, DEN DERDEN van dien naam, DEN GOEDEN gebijnaamd. In den aanvang zijns bewinds herleefde de Vlaamſche Oorlog, doch eindigde ſpoedig, met 's Graaven bewilliging in de Leenroerigheid der Zeeuwſche Eilanden aan den Graave van *Vlaanderen*. Zedert, egter, wierdt hij, van nieuws, in den krijg met dien landaart ingewikkeld, in gevolge zijner verbintenisſe met *Frankrijk*. Geene kleine eere genoot deeze Graaf, door den tijtel van Rijks-Stedehouder, door Keizer LODEWYK hem opgedragen. Hij verzelde dien Vorst na *Rome*, ter gelegenheid van diens Krooninge. Het bewind van zaaken hadt hij, geduurende zijne afweezigheid, geſteld in handen van zijnen Zoone WILLEM, *met goedvinden*, zeggen onze oude Schrijvers, *der Steden* en *des platten Lands*. WILLEM DE III overleedt in den Jaare 1337.

Zijn Zoon WILLEM DE IV, reeds voorheen Graaf van *Zeeland*, wierdt het nu ook van *Henegouwen* en *Holland*. Zijn hooger bewind deedt hem aan zijnen Krijgshaftigen aart nog meer den teugel vieren, en in meenig' buitenlandſchen Oorlog deel neemen. Inzonderheid hadt hij veel te doen met *Utrecht*. Naa eenen Biſchop op den Stigtſchen Zetel geplaatst te hebben, wierdt hij, zedert, dermaate vertoornd op de Stedelingen, dat hij 't beleg om de Stad ſloeg, en niet opbrak, dan op deeze harde voorwaarden: vierhonderd Burgers, blootshoofds en barrevoets, moesten hem om genade ſmeeken, op hunne bloote knieën; in den Oorlog zou men hem altoos, met vijfhonderd man, ten dienſte ſtaan; van den Stadsmuur zou men twintig Roeden afbreeken, en altoos eene Poort voor den Graave open houden. In den Jaare 1338 was Graaf WILLEM, door die van *Stavoren*, in *Friesland*, voor Heer aangenomen. De ſchattingen, zedert, hun opgeleid, deeden hen 't hoofd opſteeken. Om hen te beteugelen, ſtak de Graaf, met een Le-

ger,

ger, na *Friesland* over. Doch hij vondt hier zijn einde, in een gevegt bij de gemelde Stad, in den jaare 1385.

WILLEM DE IV liet geene kinderen naa. In hem eindigde dus de Stam van *Henegouwen*. Zijne Zuster MARGAREET was zijne Erfgenaame, en met haar geraakten *Holland* en *Zeeland* onder het Huis van *Beijeren*, als zijnde dezelve gehuwd aan Keizer LODEWYK, geſprooten uit dat doorluchtig geſlagt; die, de gemelde Gewesten aan zijne Gemaalinne hebbende opgedraagen, niet verzuimde te bewerken, dat zij alomme erkend en gehuldigd wierdt. MARGAREET hadt, onder andere, eenen Zoon, WILLEM genaamd. Aan deezen droeg zij het bewind van *Holland* op, en verliet daar naa deeze Landen. Doch hij ſchondt de voorwaarden, op welke hij de Landvoogdij aanvaard hadt. Naa 's Keizers overlijden keerde MARGAREET herwaarts te rug, beſchuldigde haaren Zoon, in tegenwoordigheid van 's Lands Edelen, ontſloeg hem van 't bewind, en hervatte in eigen perſoon den teugel der Regeeringe. De onmin tusſchen de Moeder en den Zoon ſloeg over tot de Edelen en Landzaaten; zommigen hielden het met geene, anderen met deezen. Hier uit ontſtonden de befaamde Aanhangen van *Hoekſchen* en *Kabbeljaauwſchen*, die, langer dan eene Eeuw, het Land in rep en roere ſtelden. De laatſten, die 't met WILLEM hielden, beweerden de onwettigheid eener Vrouwelijke Regeeringe over Holland. De anderen, zich voor MARGAREET verklaarende, hielden ſtaande dat eene Vrouw wettig konde regeeren; waar toe zij het voorbeeld van Vrouwe ADA bijbragten. Het beloop van 's Lands Geſchiedenisſen toont, dat de Hoekſchen zich als Voorſtanders, de Kabbeljaauwſchen als Verdrukkers der dierbaare Vrijheid gedroegen. Zo hoog liep, intusſchen, de twist tusſchen Moeder en Zoon, dat ze van weerkanten zich wapenden, en wel dra handgemeen wierden, in eenen Scheepsſtrijd voor *ter Veere*, in welken MARGAREET de overwinning behaalde. Hertog WILLEM, zedert, een Verbond met verſcheiden Edelen hebbende aangegaan, hieldt, vervolgens, een treffen met zijne Moeder, in den mond der *Maaze*, waar in deeze de nederlaag bekwam, en genoodzaakt wierdt, de wijk te neemen na *Engeland*. Derwaarts volgde haar eerlang Hertog WILLEM, en verzoende zich met zijne Moeder, op voorwaarde van af-

ſtand

ſtand te zullen doen van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aan haaren Zoone, en alleen *Henegouwen* voor zich zelve te behouden. Zij overleedt kort naa dien Zoen, in den Jaare 1355.

WILLEM DE V, eerſte Graaf uit het Huis van *Beijeren*, tradt nu in 't volle bewind. Dit begon hij met het beoorloogen der Stigtenaaren, uit hoofde dat derzelver Biſchop den Hoekſchen gunſtig was. Twee jaaren duurde deeze Krijg. Naa het ſluiten van den Vrede, bij welken *Heusden* aan Holland kwam, deedt de Graaf eene reize na *Engeland*. Straks naa zijne wederkomst van daar, beſpeurde men aan hem blijken van krankzinnigheid, waar van hem zedert de naam van *dolle Hertog* aanhing, en die dermaate toenam, dat hij eerst in *'s Hage*, en naderhand te *Quesnoi*, in *Henegouwen*, opgeſlooten wierdt, tot aan zijnen dood toe, die in den Jaare 1389 voorviel.

De ongelukkige Graaf WILLEM DE V hadt eenen Broeder, ALBRECHT VAN BEYEREN genaamd. Door bewerking der Hoekſchen wierdt deeze tot *Ruwaard* des Lands verklaard. Veel nadeels leeden hier door de Kabbeljaauwſchen. *Delft*, als hunne zijde houdende, wierdt belegerd, ingenomen en ontmanteld. Kort hier op volgden, niet lang naa elkander, een Gelderſche en Stigtſche Oorlog, die den *Ruwaard* veel onrust en weinig voordeels aanbragten. Ook wierdt hij ingewikkeld in een geſchil tusſchen den Graaf van *Vlaanderen* en de *Gentenaars*, waar in hij de zijde des eerstgenoemden hieldt. Onder alle deeze bemoeijingen hadt hij, evenwel, het genoegen, dat de twisten der Hoekſchen en Kabbeljaauwſchen met minder woede dan voorheen gevoerd wierden. Alleen te *Haarlem* maakten zij merkelijke beweegingen. In den Jaare 1389 overleedt de ongelukkige WILLEM DE V; waarop ALBRECHT ſtraks tot Graaf gehuldigd wierdt. Een merkelijken keer namen 's Lands zaaken, kort naa deeze verheffing. ALBRECHT was Weduwenaar, en hiedt zeer naauwe gemeenſchap met Jonkvrouwe ALEID VAN POELGEEST. Jong en bevallig, en eene dochter van een Kabbeljaauwſchen Edelman, wist zij den Graave dermaate te believen, dat de Hoekſchen, welke dus lang 's Graaven oor gehad hadden, het onderſpit begonnen te delven. Zeer ſtak dit den Hoekſchen in den krop, die 's Graa-

ven

ven Zoon, WILLEM, Hertog van *Oostervant*, aan hun hoofd hadden. Het mishoegen eindigde in den dood der schoone ALEID, die door de eedverwanten, op het Buitenhof in *'s Hage*, bij nacht, wreedelijk vermoord wierdt. De zamengespannenen vlooden ten Lande uit, en 'er verliepen eenige jaaren, eer zij met den Graave hunnen Zoen maakten. Hertog WILLEM kwam bij zijnen Vader in gunst, door de dapperheid, welke hij betoonde in den Friesschen Oorlog, in welken Graaf ALBRECHT, ten deezen tijde, wierdt ingewikkeld. Daarenboven wiesschen hier de Delftenaars volkomen af de smet hunner voorgaande wederspannigheid. De slegte staat van 's Graaven geldmiddelen noodzaakte hem, rekenschap te vorderen van Heere JAN VAN ARKEL, Rentmeester der Graaflijke inkomsten, welke hier in tien jaaren ten agteren was. Zijne weigering wierdt gevolgd van wederzijdsche vijandlijkheden, welke ruim drie jaren duurden, en, binnen weinig tijds, gevolgd wierden van 's Graaven overlijden, in Wintermaand des Jaars 1404. *'t Huis te Kleef*, waar van men nog de puinhoopen buiten *Haarlem* ziet, zou door hem gestigt zijn, ten behoeve van zijne tweede Gemaalinne MARGARETA VAN KLEEVE. Met zo zwaare schulden vondt deeze, bij 's Graaven overlijden, deszelfs Boedel belaaden, dat zij dien openlijk, naar Lands gebruik, met den voet stootte; 't welk geschiedde, door der Lijkbaare vooruit te treeden, in geleend gewaat, en onder het wegwerpen van eenen halm. Gedurende ALBREGTS Regeering was de magt der Hollandsche Steden, ook in zaaken van openbaar bewind, merkelijk toegenomen. Ook meent men, dat de Burgemeesteren en de Kollegien der Vroedschappen thans inzonderheid eenen aanvang hebben genomen.

Zijn oudste Zoon en Opvolger, WILLEM DE VI, hadt eene zeer onrustige Regeering, door het gedurig woelen en wederwoelen der Hoeksschen en Kabbeljaauwschen; waar door te *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft* en *Amsterdam* veele ongeregeldheden voorvielen. Veel bloeds stroomde 'er vooral in de eerste Stad. Ook hadt hij den Arkelschen Oorlog om handen; die, egter, niet ongelukkig voor hem afliep, alzo hij, in 't einde, de Heerlijkheid van Arkel bekwam: hoewel hij zijn regt daar op, zedert, tegen de Gelderschen, met de wapenen moest handhaaven. Straks daar op kreeg Graaf WILLEM te doen met

den Heer van *Egmond*; deezen belegerde hij binnen *Tsselstein*, en dwong hem, zo wel de Stad als het Slot aan hem over te geeven. De reden hier van was, om dat deeze Heer verdagt wierdt gehouden van eenen toeleg op 's Graaven leeven. In den Jaare 1415 wierdt het huwelijk voltrokken, van 's Graaven eenige dogter JAKOBA met den Hertog van *Touraine*, tweeden Zoon van KAREL DEN VI, Koning van *Frankrijk*. Niet lang naa deeze echtverbintenis beriep Graaf WILLEM eenen Dagvaart van 's Lands Edelen en de Groote Steden, om door dezelve de Erfopvolging voor zijne dogter te doen verzekeren. Gereedelijk waren dezelve hem hier in ten wille. Dit deedt hem zijnen dood, welken hij, ter oorzaake van een gevaarlijk gezwel aan zijne Dije, vast te gemoete zag, met meer gerustheid afwagten; hij ſtorf in den Jaare 1417.

Terſtond naa 's Graaven aflijvigheid, wierdt de vermaarde, doch ongelukkige JAKOBA VAN BEYEREN tot Graavin gehuldigd. *Dordrecht* alleen bleef weigerig. Deeze Stad was Kabbeljaauwsgezind, en JAKOBA, even als haar Vader, op de zijde der Hoekſchen. Te *Dordrecht* hadt men het oog op JAN VAN BEYEREN, Oom van Vrouwe JAKOBA, welke, ten dien einde, in Holland kwam, om als Voogd het bewind te aanvaarden. JAKOBA, hoewel ſlegts zestien jaaren oud, was reeds Weduwe van JAN VAN TOURAINE. Om hunnen aanhang te ſtijven, bewerkten de Hoekſchen voor haar een huwelijk met Hertog JAN VAN BRABANT. Vrugteloos deedt het jonge paar het beleg ſlaan om *Dordrecht*; de Graavin vondt zich genoodzaakt, *Zuidholland* en *'t Land van Voorn* aan haaren Oom te leen op te draagen, en, voor den tijd van drie jaaren, voor Stadhouder over haare Landen te erkennen. Hertog JAN, nu het gezag in handen hebbende, viel den Hoekſche Heeren zeer hard, verwoestte hunne Sloten, en noodzaakte hen, het Land te ruimen. Daarenboven drong hij den Hertoge VAN BRABAND op, om hem het Stadhouderſchap nog voor zeven jaaren op te draagen. Een zo heyig misnoegen vatte hier uit Vrouw JAKOBA tegen haaren Gemaal op, dat zij hem verliet, en eerst na *Henegouwen*, en voorts na *Engeland* te wijk nam. Hier begaf zij zich in den Echt met den Hertog VAN GLOCHESTER, naa dat haar voorgaand huwelijk, om naamaagſchap, te *Rome*

voor

voor onwettig was verklaard. Dit viel voor in den Jaare 1423. Bij haare overkomst vondt zij de meeste Landzaaten op de zijde van haaren Oom, of van PHILIPS, Hertog van *Bourgondie*, diens Stedehouder. Hier door kwam het Land in rep en roere, naa dat hetzelve, twee jaaren vroeger, de deerlijke ramp hadt getroffen van de Overstrooming van den *Zuidhollandschen* Waard, waar door wel tweeënzeventig Dorpen onder water gezet waren. De Hertog van *Bourgondie* wierdt voor *Ruwaard* verklaard, en JAN VAN BEYEREN tot Graaf gehuldigd. Vrouw JAKOBA, eenige hulp van haare vrienden bekoomen hebbende, behaalde wel eenig voordeel, in eenen Slag bij *Alfen*, doch bekwam de nederlaag, in een Scheepsgevegt bij *Bouwershaven*; waar door zij *Zeeland* voor genoegzaam verlooren rekende. Tweemaalen sloeg zij, hierop, te vergeefs het beleg voor *Haarlem*; waar naa de Kennemers gantsch Holland affliepen, en overal de deerlijkste verwoestingen aanrigtten. Zij waren Hoeksgezind, en deeden hier mede der Graavinne groot nadeel: hoewel zij zelven insgelijks, door den Hertog van *Bourgondie*, zwaar gestraft wierden. Onder dit alles wierdt de rampspoedige JAKOBA van haaren Gemaal verlaaten, en hadt het verdriet, dat haare Vloot, onder WILLEM VAN BREDERODE, bij het Eiland *Wieringen*, op de Zuiderzee, geslagen wierdt. Van deezen staat der zaaken bediende zich Hertog PHILIPS; hij belegerde haar binnen *Gouda*, en dwong haar, om hem niet slegts voor Stadhouder, maar zelfs voor wettigen Erfgenaam te erkennen. Buiten zijne bewilliging mogt zij geen nieuw huwelijk aangaan. Het Eiland *Zuidbeveland* wierdt als een eigendom en ter wooninge aan haar afgestaan. Bij dit Verdrag werden, door Hertog PHILIPS, negen Raaden en Rekenmeesters, over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, aangesteld, een nieuw Gerigtshof, zedert het *Hof van Holland* genaamd. Van deezen tijd af wierdt de Koophandel, hier te Lande, vooral op *Engeland*, als mede de Haringvisscherij, zeer sterk voortgezet, vooral naa de uitvinding van het kaaken en zouten, en van het groote Haringnet. Ook kwam de Vaart na het Noorden en de Oostzee thans in merkelijken bloei. Bij dit alles kwam nog de uitvinding van de Drukkunst, te *Haarlem*. Door de hoogge-steegene magt van Hertog PHILIPS verdonkerde, meer en meer,

het aanzien van Vrouwe JAKOBA, die wel den tijtel van *Gravinne* nog voerde, doch bijkans niemand om zich hadt, die zijn hof bij haar maakte. Alleen FRANK VAN BORSELEN, Stadhouder van *Holland* en *Zeeland*, bewees haar eenigen bijſtand, en dit op zo eene heuſche wijze, dat 'er haar hart door getroffen wierdt. In 't Jaar 1433 ſloot zij met hem een heimelijk huwelijk; 't welk, egter, ſpoedig aan PHILIPS uitlekte: die hier op Heer FRANK in hegtenisſe deedt neemen, en na 't Slot *Rupelmonde*, in Vlaanderen, voeren. Hij wierdt ontſlagen, op de harde voorwaarde voor Vrouwe JAKOBA, dat aan haar eenige heerlijke goederen opgedraagen, en *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland* aan den Hertoge volkomen zouden worden afgeſtaan. Toen wierdt het heimelijk huwelijk openlijk voltrokken, en maakte Vrouwe JAKOBA, aan haaren *lieven ende zeer gheminden gheſelle*, zo als hij haaren VAN BORSELEN noemde, eenige goederen in Zuidholland. De ongelukkige JAKOBA, door tegenſpoeden overmand, overleedt, als Houtvesterin, in den Jaare 1434, op 't Huis te *Teilingen*, in Rhijnland, in 't zesendertigſte jaar haars ouderdoms.

PHILIPS DE I bragt het Graaflijk bewind van Holland, uit het Huis van *Beijeren*, in dat van *Bourgondie* over. Terſtond naa Vrouwe JAKOBA's dood wikkelde hij de Landzaaten in den Oorlog tegen *Engeland*, die hun op zeer zwaare Beden, zo ze heetten, te ſtaan kwam. Bij het ſluiten van den Vrede, bewees hij hun evenwel de eere van daar bij tegenwoordig te zijn; 't welk den Hollanders, die zich in *Engeland* bevonden, naderhand veele geweldenaarijen op den halze haalde. Geduurende den Engelſchen Oorlog kreegen de Hollanders insgelijks te doen met de Oosterlingen, welke, uit afgunst tegen den groeienden Koophandel, onze Schepen bekommerden; 't welk van eene groote duurte der leevensmiddelen gevolgd wierdt. Om de ſchade eenigzins te verhaalen, wierdt, hier te Lande, eene groote Vloot uitgerust, die, met verlof van PHILIPS, ter Kaap uitzeilende, meenig voordeel behaalde, en zelf eene talrijke Oosterſche Vloot nam. Een tienjaarig Beſtand ſchorste, in den Jaare 1441, deezen twist. Naa eenige jaaren tusſchenpoozens herleefden de inlandſche oneenigheden. Door een huwelijk van eene dogter van WILLEM VAN LALAING, Stadhouder van Holland,

land, met REINOUD VAN BREDERODE, hoofd der Hoekſchen, waren deeze, ginds en elders, op 't kuſſen geraakt. Om Hertoge PHILIPS te believen, was, met hunne toeſtemming, de Gemeente met zwaare ſchattingen gedrukt. Daar van bedienden zich de Kabbeljaauwſchen om het Volk op te ſtooken. Hier uit ontſtonden Oproeren in verſcheiden Steden; om welke te ſtillen de Gemaalin van PHILIPS herwaarts kwam, gelijk ook, vervolgens, de Hertog zelve. Te *Amſterdam* verſtelde hij, buitenstijds, de Regeering, plaatzende, van ieder zijde, even veelen in het bewind. Het geeven van onderſcheidende benaamingen, van Hoekſchen en Kabbeljaauwſchen, wierdt ook door hem verboodeu. Het Land kwam hier door, van dien kant, eenigzins in rust. In 't Kerkelijke viel 'er nog merkelijk te doen, van wegen de geldzucht der Geestelijken, die zo hoop liep, dat zij door PHILIPS moest beteugeld worden. Van hunne zijde gaven de Landzaaten, op hunne wijze, blijk van ijver voor den Godsdienst, door het deel neemen in eenen Kruistogt tegen de *Husſiten*, in *Boheme*, van Ketterije beſchuldigd. Een heirvaart tegen de *Gentenaars*, die tegen den Hertog waren opgeſtaan, wierdt beloond met aanzienlijke Voorregten; welke gunst, door de Hollanders, erkend wierdt, door de hand te leenen, met eene talrijke Vloot, tot de veroveringe van *Bourdeaux*. Het dikmaals gefolterd Holland wierdt, in den Jaare 1455, van nieuws, ontrust, ter gelegenheid der verkiezinge van GYSBREGT VAN BREDERODE tot Biſchop van *Utrecht*. Dit mishaagde den Kabbeljaauwſchen. Uit vreeze dat de Hoekſchen, tot welke de Biſchop behoorde, te veel gezags zouden winnen, bliezen zij Hertoge PHILIPS in 't oor, dat deeze verheffing aan 's Biſchops broeder, als geſprooten uit het aloud Graaflijk Huis van Holland, ligtelijk den inval zou kunnen doen krijgen, om met 's Biſchops hulp zich in de waardigheid zijner Voorouderen te doen herſtellen. Niet onverhoord bleef deeze opſtooking. Ligt deedt zijn gezag hem bij den Paus verwerven, dat BREDERODE afgezet, en DAVID VAN BOURGONDIE, 's Hertogs Natuurlijke Zoon, in zijne plaats geſteld wierdt. Met geweld verdreef PHILIPS den Biſchop BREDERODE van zijnen Zetel, en plaatſte zijnen Bastaart in denzelven. Om zich te verzekeren van de hulp der *Kennemers* en *Westfrieſen*, hadt hij vooraf dezelve herſteld in de

Voorregten, vóór dertig jaaren verheurd verklaard, Zedert wierden de gemoederen der Landzaaten onderling verdeeld, door den twist tusschen Hertog PHILIPS en zijnen heerschzuchtigen Zoon KAREL, Graave *van Charolois*, die ten uitersten misnoegd was, omdat hij buiten allen bewind wierdt gehouden. Door allerlei opstookingen zogt de Graaf de harten van den Landheere te verwijderen. Zo hoog liep, op zekeren dag, de twist, dat de oude Vader zijnen Zoone gewapenderhand te lijve wilde. Naa veele aanstootelijke bedrijven, aan weerkanten, moest, eindelijk, Hertog PHILIPS bewilligen in de erkentenisse van zijnen Zoone voor Algemeenen Stedehouder over alle zijne Landen. Hertog PHILIPS overleedt, niet lang daar naa, in den Jaare 1467. Geduurende zijne Regeering was de Scheepvaart der Hollanders, vooral op de Oostzee, merkelijk toegenomen. Ook was men, geduurende dit tijdverloop, meer dan te vooren, bedagt op de verbetering der Zeeweeringen. Het inslaan van lange paalen, en het zamenvoegen van dezelve, door middel van dwarsbalken, kwam nu voornaamelijk in gebruik. Men heeft aangemerkt, dat de verbastering van Zeden, onder de Landzaaten, thans zeer hoog was geklommen. Deels was daar van de oorzaak de bloei des Koophandels, doch ook het kwaad voorbeeld van Hertoge PHILIPS, wiens Hof voor een der wellustigsten van dien tijd wierdt gehouden: in zo verre dat men 'er Badstoven hielde, gemeen aan persoonen van beide Kunnen. Naar het toenmaalig gebruik was de kleedij, vooral der Vrouwen, ten uiterste kostbaar en pragtig.

KAREL, naar zijnen aart, de STOUTE, of de STRYDBAARE, gebijnaamd, wierdt niet tot Graaf gehuldigd vóór het Jaar 1468; waar naa hij straks zeer zwaare Beden vorderde, en vervolgens, in *Holland* en *Zeeland*, een *Graafgeding* hielde. De geschillen, in welke de Hertog, eerlang, met *Frankrijk* en *Engeland* wierdt ingewikkeld, gaven wederom aanleiding tot zwaare geldheffingen en buitengewoone belastingen. Te *Hoorn* ontstondt hier uit een geweldige oproer, welke zommigen op 't leeven, anderen op ballingschap te staan kwam: tot merkelijk nadeel der Stad, welke hier door veel van haare neeringe verloor. In den Jaare 1474 stelde Hertog KAREL het Hooge Gerigtshof van *Mechelen* in, op 't welk men zich, uit de meeste Provincien, zou kun-

kunnen beroepen. Zeer mishaagde dit den Hollanderen, beweerende dat zulks met hunne Voorregten ſtreedt. Om zijne uitgebreide eerzucht, die zelf na de Koninklijke waardigheid ſtreefde, te voeden, en zijne veelvuldige Oorlogen te bekostigen, bepaalde zich de Hertog niet, in het heffen van belastingen, bij de gemeene Landzaaten, maar vorderde dezelve insgelijks van de Geestelijken. Vergeefs beriepen zich deeze op den Paus; 's Lands Ontvangers vonden zich in ſtaat, om dezelve met geweld te vorderen. De oneenigheden, onder andere, met de Franſchen, en derzelven Kaaperijen, deeden veel nadeels aan de Hollandſche Kooplieden: waarom zij te raade wierden, eene gewapende Vloot tegen dezelve uit te rusten. Dit niettegenſtaande leedt *Hoorn*, ten deezen tijde, een verlies van dertig, en *Amſterdam* van een nog grooter getal Schepen. Zelf hadden de Franſchen de koenheid om in de Zuiderzee te koomen ſchuimen. Eindelijk vondt Hertog KAREL zijnen dood, in eenen Krijg tegen de Zwitzers, in den Veldſlag bij *Nancy*, in den Jaare 1477, in de maand Januarij. Drie dagen naa den Slag vondt men het Lijk, in een Waternoel, met het hoofd in 't Ys vaſtgevroozen, naakt uitgeſchud en op drie plaatzen gewond.

MARIA, zijne eenige dogter, volgde hem op, in den ouderdom van twintig jaaren. Veel viel 'er te doen over het kiezen van een Gemaal; waar toe, eindelijk, het oog viel op MAXIMILIAAN, *Aartshertog van Oostenrijk*. Reeds met den aanvang haarer Regeeringe herleefden de Hoekſche en Kabbeljaauwſche oneenigheden. Hier kwamen deeze, elders geene op het kusſen. Vrouw MARIA, den Kabbeljaauwſchen meest toegedaan, hadt verſcheiden Amptenaars van dien Aanhang in het bewind herſteld of beveſtigd. Eenigermaate herwon de Hertogin de genegenheid der Landzaaten, door het verleenen van het GROOT-PRIVILEGIE, waar van zedert zo veel werks gemaakt is, en welks voornaamſte Artikelen hier op neder kwamen: „de Ampten zouden aan geene Uitlanders gegeeven, en „ de Landzaaten niet buiten hunne Provincie te regt geſteld wor„ den; naar goedvinden zouden de Steden Dagvaarten mogen „ houden; 'er zouden geene Tollen geſteld worden, dan met „ gemeen goedvinden van 's Lands Staaten; het voeren van den

„ Oorlog zou niet zonder dit gemeene goedvinden mogen ge-
„ ſchieden, gelijk ook niet het ſlaan van nieuwe Munten; de
„ Privilegien zouden niet tot benadeelinge van bijzondere Steden
„ mogen gebruikt worden." Doch dit Privilegie, nog vóór het Huwelijk van Vrouwe MARIA verleend, wierdt ſpoedig geſchonden. Naar goedvinden zette men de Munt op en af, en vulde dus 's Vorſten buidel. Vreemdelingen zag men overal ter Regeeringe indringen. Holland wierdt zo arm, dat men met het betaalen van Los- en Lijfrenten moest ophouden. Op verſcheiden plaatzen geraakten de Hoekſchen van 't Kusſen, en vervulden de anderen hunne plaatzen. Heer WOLFAART VAN DER VEER, Hoeksgezind, Stadhouder van Holland, moest plaats maaken voor JOOST VAN LALAING, eenen Uitlander. In den Jaare 1481 hadden de Hoekſchen zich van *Leiden* meester gemaakt. Op 's Aardshertogen bevel zogt de Stadhouder hulp bij de Kabbeljaauwſche Steden; doch haare Poorters weigerden tegen *Leiden* te dienen. Hierom moest men gebruik maaken van beſoldigde Knegten, die ginds en elders, tot merkelijk misnoegen der Ingezeetenen, in bezetting geleid wierden. *Leiden* onderging een zwaar beleg, doch kogt het af, met vijftigduizend Guldens aan den Aardshertoge te betaalen, en achttien Mannen aan hem en zijn goeddunken over te leveren. Te *Dordrecht* moesten een Schout en Burgemeester met den hals boeten, hunne toeſtemming tot het beſchrijven van eenen Dagvaart, waar toe zij, uit kragt van het Groot Privilegie, geregtigd waren. *Utrecht*, vermids veele Hoekſche Heeren aldaar eene ſchuilplaats gezogt hadden, wierdt, door opſtooking der Kabbeljaauwſchen, belegerd. Niet dan door dwang der groote Steden konden de kleine, als mede de bewooners van het platte Land, bewoogen worden, om Volk derwaarts te zenden. Van langen duur was de Utrechtſche Krijg, en zo nadeelig voor 't gemeene Land, dat *Leiden*, haare Lakens buitenslands niet kunnende ſlijten, wel haast genoodzaakt was, uitſtel van betaalinge te verzoeken, mids haare Poorters, intusſchen, nergens mogten bekommerd worden. Onder dit alles overleedt Vrouw MARIA, in den Jaare 1482, aan de gevolgen van eenen val van 't paerd, in den ouderdom van vijfentwintig jaaren.

Haar

Haar Zoon en Opvolger, PHILIPS DE II, een kind van vier jaaren, bragt het Graaflijk bewind over *Holland*, uit het Huis van *Bourgondie*, in dat van *Oostenrijk*. Zijn Vader MAXIMILIAAN wierdt over hem en over den Lande tot Voogd aangeſteld. Terſtond in den aanvang zijner Regeeringe, ontſtondt 'er eene geweldige beweeging te *Hoorn*, daar de Kabbeljaauwſchen zich van 't bewind verzekerden, doch, eerlang, door de Hoekſchen, voor eene korte poos, verjaagd wierden; die, wederom, op hunne beurt, het onderſpit moesten delven, toen de Stadhouder VAN LALAING de Stad, ſtormenderhand, veroverde; waar naa alles naar den zin van 't Hof geſchikt wierdt. Onder dit alles duurden de Onlusten met *Utrecht*, in welke men, in den Jaare 1482, voor de eerſte reize, hier te Lande, van het gebruik van *Bomben* vindt gewag gemaakt. Van den anderen kant genoot het Land eenig voordeel, door het ſluiten van eenen Vrede met *Frankrijk*, bij welken, onder andere, vrijheid van Zeevaart en Visſcherije, voor de *Hollanders* en *Zeewen*, bedongen wierdt. Niet lang daar naa veroverde MAXIMILIAAN de Stad *Utrecht*, en deedt 'er eene zegepraalende intrede. In *Vlaanderen* waren, ten deezen tijde, merkelijke onlusten ontſtaan. Verſcheiden Hoekſche Edelen, ten Lande uit geweeken of verdreeven, onthielden zich in dat Gewest, wagtende op de gelegenheid, om met eere in 't Vaderland te rug te keeren. Van deeze gelegenheid zogten zij zich te bedienen, om hun doelwit te bereiken, waar in zij hoopten, te gelukkiger te zullen ſlaagen, om reden dat in Holland groot misnoegen heerschte, van wegen de zwaare ſchattingen, met welke de Landzaaten, op aanraaden, zo als zij meenden, van Heere JAN VAN EGMOND, onlangs tot Stadhouder aangeſteld, bezwaard wierden; waar bij nog kwam de drukkende overlast van 't uitheemſche Krijgsvolk. Heer FRANS VAN BREDERODE, door de gebannen of gevlugte Edelen, tot hoofd verklaard zijnde, begaf zich met dezelven te ſcheep, in den Jaare 1488, bemagtigde *Rotterdam*, daar hij veel buits behaalde, verbrandde *Delfshaven*, en deedt, door gantsch Holland, onnoemelijke ſchade. Heer JAN VAN MONTFOORT leende hem hier toe vlijtig de hand, en verzekerde zich van *Woerden*. Door dit alles vondt Aardshertog MAXIMILIAAN, in

't volgende jaar, zich genoodzaakt, in perſoon in Holland te koomen. Terſtond deedt hij Heirvaart beſchrijven tegen *Rotterdam*, alwaar Jonkheer FRANS den Stoel des Oorlogs hadt gevestigd. De Burgers van verſcheiden Steden trokken toen, naar Lands gebruik, onder hunne bijzondere Banieren op. Lang duurde het beleg van *Rotterdam*, doch moest zich, eindelijk, overgeeven, gelijk ook *Woerden* en *Montfoort*. Daar naa rustte' Jonkheer FRANS eene Vloot uit te *Sluis*, met welke hij den Stadhouder EGMOND, bij *Brouwershaven*, ontmoette, tegen welken hij voort ſchutgevaarte hieldt; 't welk hem het leeven kostte. Heer JAN VAN NAALDWYK, een ander Hoekſche Edele, ontweek den ſtrijd, met etlijke Schepen, na *Sluis*, van waar hij, eerlang, eenen kans op de kust van Holland waagde. Eerst landde hij te *Wijk op Zee*, en bemagtigde vervolgens de Eilanden *Texel* en *Wieringen*. Veel toeloops kreeg hij hier van veele ſchamele Hollanders, die, door den overlast van vreemd Krijgsvolk en de drukkende belastingen, bijkans tot den bedelzak gebragt waren, en, vooral in Noordholland, hun misnoegen openlijk betoonden. Dit droeg den naam van het *Kaas- en Broodſpel*. Deerlijk wierdt het Land gehavend, door de moedwilligheden, welke, te deezer gelegenheid, gepleegd wierden. De Hertog VAN SAXEN, 's Aardsbertogs Algemeen Stedehouder, deedt de onlusten een einde nemen, door den Landzaaten ſtraffen en boeten op te leggen, die tot verdere bemoeijingen hun allen lust geheel deeden vergaan. Naa anderhalve eeuwe duurens, mag de Hoekſche en Kabbeljaauwſche tweeſpalt gezegd worden hier mede te zijn geëindigd. Verſcheiden Hoekſche Edelen en andere voornaame mannen begaven zich, zedert, meer der woon, na *Frankrijk*. MAXIMILIAAN, onlangs tot Roomsch-Koning, en, door zijns Vaders overlijden, tot de Keizerlijke waardigheid verheven, ontſloeg zich, in den Jaare 1492, van de Regeering over de Nederlanden, en droeg dezelve op aan PHILIPS, thans zeventien jaaren oud: die, vervolgens, te *Geertruidenberg*, tot Graaf wierdt gehuldigd. Dit wierdt, eerlang, gevolgd van een Verbond met Engeland van *altoosduurende Vrede en Vriendſchap*, waarbij de Hollanders en Zeeuwen *vrije en veilige Viſcherij* op de Engelſche Kusten bedongen. In 't Jaar 1494 ſloot PHILIPS een huwelijk met JOANNA,

dog-

dogter des Konings en der Koninginne van *Arragon* en *Kastilie*. 's Jaars daaraan deedt hij eene reize door de Hollandsche Steden, om 'er zich van nieuws te doen huldigen. In den Jaare 1501 vertrok hij na *Spanje*, naa alvoorens ENGELBERT VAN NASSAU, *Heer van Breda*, tot zijnen Stedehouder benoemd te hebben. Hij vertoefde 'er niet langer dan tot in 't volgende jaar. Kort naa zijne wederkomst ontstondt 'er oorlog met de Gelderschen, die, in eenen Scheepstrijd voor *Monnikendam*, van de *Hollanders* eene zwaare nederlaage bekwamen. De dood zijner Schoonmoeder, IZABELLE VAN KASTILIE, deedt hem een einde aan dien Krijg maaken, en andermaal de reize na *Spanje* aanneemen, om de Kroon van dat Rijk te aanvaarden. Holland moest, om die reize te bekostigen, groote sommen opbrengen. Hij overleedt in den Jaare 1506, slegts weinige maanden naa zijne throonsbeklimming.

KAREL DE II, onder de Hollandsche Graaven, doch DE VYFDE onder de Duitsche Keizers, was, ten tijde deezes sterfgevals, nog geene zes jaaren oud. Als oudste Zoon en Opvolger kwam hij onder Voogdij zijns Grootvaders Keizer MAXIMILIAAN, die, vervolgens, de Algemeene Landvoogdij opdroeg aan zijne dogter MARGAREET, Hertoginne Weduwe van *Savoije*. Deerlijk was thans de staat van Holland. Door de herhaalde Beden, aan Hertoge PHILIPS toegestaan, was 's Lands Kas uitgeput. De Engelschen maakten inbreuken op het Verdrag van Koophandel. Het Groot Privilegie van Vrouwe MARIA wierdt, in verscheiden opzigten, geschonden. Men hadt, bovendien, den last van eenen Oorlog met Gelderland op den halze, waar tegen de Amsterdammers zich met een Blokhuis moesten dekken. De oneenigheid met de Hanze-Steden baarde, in 't Jaar 1510, geen klejnen omslag. Nu en dan behaalde men wel eenige voordeelen op de Gelderschen; doch 't gelukte ook deezen, in den Jaare 1519, om de Voorstad van *Amsterdam* en veele Schepen in brand te steeken. In den Jaare 1515 aanvaardde Prins KAREL, dien wij voorts DEN VYFDEN zullen noemen, het bewind, en wierdt alomme gehuldigd. Het bleek wel haast, wat men van zijne Regeeringe hadt te wagten. Van den Hertoge *van Saxen* de Heerlijkheid van Friesland gekogt hebbende, voor driehonderdenvijftigduizend Guldens, moesten de Hollanders daar toe de pen-

penningen verſtrekken, en, ten dien einde, dulden, dat de Huizen en Landerijen met eene nieuwe Verponding, en de gegoede Ingezeetenen, daarenboven, met een Hoofdgeld bezwaard wierden. KAREL VAN POITIERS, een Vreemdeling, geen duim gronds meester, kreeg het Opperst Opzigt over alle de Dijken, en de Dijkgraaven en Heemraaden wierden, naar goedvinden, af- en aangeſteld. Tegen den Graaflijken Eed geſchiedde, ginds en elders, buitengewoone verandering in de Regeeringe. Aan FLORIS OOM VAN WYNGAARDEN, Penſionaris van *Dordrecht*, deedt KAREL, in den Jaare 1518, die Stad ontzeggen, omdat hij beweerd hadt dat 's Lands Advokaat niet te gelijk Raad van den Graave zijn mogt. Nog hooger klom hem de moed, toen hij tot Koning van *Spanje*, en vervolgens tot Keizer van 't Duitſche Rijk was verheven. Niet als Graaf, aan bezworene wetten bepaald, maar als Opperheer begon hij zich zints dien tijd te gedraagen. De Landzaaten, allengskens tot onderdaanigheid gekneed, voedden die hooghartigheid, door hem te geeven de vleiendſte eernaamen, aanduidende dat men den ſmaak van het zoet der Vrijheid reeds vergeeten hadt. Vooral betoonde ook de Keizer zijne overheerſching, ter gelegenheid der Kerkhervorminge, die ook hier te Lande merkelijken opgang maakte. Buiten kennis der Staaten deedt hij Plakaaten tegen de zo genaamde Ketters afkondigen, en duldde dat menig een, als hun toegedaan, aan lijve en leeven wierdt geſtraft. Niet zo diep, egter, was de Vrijheidsliefde der Landzaaten gedaald, of zij betoonden deswegen hun ongenoegen; zij verklaarden, dat den Geestlijken hier door meer magts en gezags wierdt gegeeven, dan betaamelijk was. Boven al viel het den In- en Opgezeetenen zeer drukkende, dat zij hunnen Landheere moesten ten dienſte ſtaan, in het voeren van Oorlogen, welke niet ten hunnen voordeele of veiligheid, maar alleen om 's Vorſten bijzondere belangen, ondernomen wierden. Inwendig lag, hier door, menigmaalen, het Land bloot voor geweldige aanvallen, bij mangel aan genoegzaame beſcherminge. Ten voorbeelde hier van dient, onder andere, de euvelmoed van den Gelderſchen Maarſchalk, MARTEN VAN ROSSUM, die, met zijne verwoestingen en plonderingen, heel tot in *'s Graavenhage* doordrong. Vroeger hadden de Gelderſchen *Texel* gebrandſchat,

en

en eene geheele Oosterſche Vloot weggenomen. Niet zelden wierdt de openbaare rust geſtoord, door het verhoogen van Excijnzen of andere belastingen, hoewel ze reeds zwaarder waren, dan men in ſtaat was te kunnen draagen. In den Jaare 1528 moesten de Steden in eene Bede van honderdtachtigduizend Ponden van veertig Grooten bewilligen, tot geſchenken aan de zulken, welke Keizer KAREL behulpzaam geweest waren in de bemagtiging van *Utrecht*. Nog geen einde hadt dit khevelen, in 't volgende jaar. Ter gelegenheid der geboorte van eenen Zoon, en van zijne reize na *Italie*, vorderde nu de Keizer, onder andere, van Holland honderdduizend Kroonen. Alleen de Edelen, nevens de Steden *Dordrecht*, *Haarlem* en *Amſterdam*, hadden 'er ooren na; de overige Staatsleden toonden zich ongezind. Evenwel moest men, in 't einde, bewilligen. KAREL DE V bekostigde, met Hollandsch geld, zijne Krooning door den Paus tot Keizer. Naderhand verzon men, ten Hove, de kunstgreep, om de Hollanders, voor 's Keizers rekening, geld te doen opneemen, met belofte van aflosſinge; doch de gedrukte Landzaaten, toen het op betaalen aankwam, bleeven voor de Renten zo wel als voor de Hoofdſomme zitten. In den Jaare 1535 hadt de Keizer den uitvoer van Koorn doen verbieden. Vreeze voor verloop van handel deedt den ſtouten ſtap waagen, om de afkondiging van het Plakaat te weigeren. Door veel geld uitdeelens onder 's Keizers Raaden verworf men, dat het Verbod wierdt ingetrokken. Nog ſterker middelen deedt het aanhoudend geldgebrek, in den Jaare 1543, den Keizer te werk ſtellen. Hij vorderde den tienden penning van alle vaste goederen, en van de winſten der Kooplieden. Ook hier in moest men bewilligen. Om de Landzaaten te beter onder den duim te houden, bedagt men, wijders, om ook in tijd van Vrede, eenige Ruiterbenden op den been te houden. Of het niet genoeg ware, dus aan den lijve geteisterd te worden, moest ook de Ziel gevoel hebben van 's Keizers overheerſchinge. Het Ketternoorden nam hand over hand toe, en wierdt bijkans dagelijksch werk. Eindelijk deedt Keizer KAREL afſtand van de Regeeringe, doch dompelde, met één, de jammerlijk geplaagde Landzaaten nog dieper, bij derzelver overgang van het prangend tot

onder

onder het bijkans verſtikkend juk van den wreeden PHILIPS, DEN DERDEN van dien naam onder de Hollandſche Graaven, doch meest bekend als DE TWEEDE van *Spanje*. De onmenſchelijke wreedheden, door dien Vorst of op zijnen last gepleegd, vooral door het Monſter, den Hertog VAN ALBA; de openbaare ſchending van trouwe en Eed, den Lande gezworen: dit alles hadt, eindelijk, ten gevolge, de volkomene afzweering van het Graaflijk gezag over *Holland* en *Zeeland*, onder het geleide van Prinſe WILLEM DEN I en andere grondleggers van eenen zagter Regeeringsform; waar van, egter, het gebouw niet volkomen voltooid wierdt, dan naa tachtig jaaren vegtens van eene kleine Republiek tegen den magtigſten Monarch van Europa. *Holland*, reeds voorheen met *Zeeland* verbonden, tradt, in den Jaare 1579, met deeze en de vijf Provincien, *Gelderland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overyſſel* en *Groningen*, in eene naauwe Vereeniging, of Unie, naar de Stad, in welke zij wierdt aangegaan, zedert de *Utrechtſche* genaamd. Zints dien tijd in de Staatkundige Hiſtorie van Holland zo naauw verknogt geworden met die der andere Gewesten, dat een afzonderlijk verhaal van dezelve onmogelijk is geworden. Om den draad van ons Kort Begrip niet plotzeling af te ſnijden, en evenwel dien niet te lang uit te haalen, zullen wij nog, met weinige woorden, eenige der voornaamſte binnenlandſche Gebeurtenisſen aanwijzen.

Om de veelvuldige dienſten, door Prins WILLEM DEN I, den Lande beweezen, wierdt men, in Holland, te raade, zijne Doorlugtigheid tot *Graaf* te verheffen. Niets haperde hier aan, dan de daadelijke inhuldiging, toen een verraaderlijke Kogel, op den Prins geſchooten, dit werk verijdelde. Aan eenen Raad van Regeeringe, aan welks hoofd men Prins MAURITS, WILLEMS Zoon, plaatſte, wierdt toen het bewind van zaaken opgedraagen, en MAURITS, wel haast, tot Stadhouder verheven. Het Twaalfjaarig Beſtand, in 1609 met *Spanje* geſlooten, bezorgde, aan die zijde, wel eenige rust aan 't Gewest; doch het wierdt, aan den anderen kant, deerlijk geſchokt en beroerd door inwendige oneenigheden. De berugte Kerktwisten, tuſſchen de *Remonſtranten* en *Contraremonſtranten*, of de aanhangers van ARMINIUS en GOMARUS; het Nationaale Sijnode te *Dordrecht*; de onmin tuſſchen Prins MAURITS en 's Lands Advokaat

vokaat JOHAN VAN OLDENBARNEVELT, gevolgd van het onthalzen van deezen op het Schavot; het verwijzen van DE GROOT en HOGERBEETS, Penſionariſſen van *Rotterdam* en *Leiden*, ter eeuwige gevangeniſſe, vielen in dit tijdvak. Naa 't overlijden van MAURITS, wierdt eerst deszelfs Broeder FREDRIK HENRIK, en naderhand diens Zoon, onder den naam van WILLEM DEN II, Stadhouder ook van dit Gewest. Zijn bewind, dat kort was, en geduurende 't welk de Vrede met *Spanje* wierdt geſlooten, is inzonderheid merkwaardig, door het zenden van eenige Hollandſche Staatsleden na *Loeveſtein*, en het onderneemen van het beleg van *Amſterdam*. Naa zijnen dood, die kort daar naa voorviel, wierdt het Stadhouderſchap, aan zijnen Zoone, die kort naa 's Prinſen overlijden ter waereld kwam, niet begeeven. Integendeel nam men, in Holland, een beſluit, *het Eeuwig Edict* genaamd, om nimmer eenen Stadhouder aan te ſtellen. Doch, hoewel ſlegts in het Jaar 1667 vastgeſteld, wierdt dit *Edict* reeds in den Jaare 1672 vernietigd. De Oorlog tegen de Franſchen, die zelf tot in 't hart van het Gewest waren doorgedrongen, deedt de Gemeente, in veele Steden, om een aanzienlijk Legerhoofd roepen. WILLEM DE III wierdt voor Stadhouder verklaard, en deeze waardigheid erfelijk in de mannelijke linie aan hem opgedraagen. Straks daar op vielen de broeders JAN en CORNELIS DE WITT in handen van het graauw, en wierden wreedaartig, in *'s Hage*, vermoord. 't Volk was op hen verbitterd, omdat het hen aanzag voor de voornaamſte tegenſtanders van 's Prinſen verheffinge. Naderhand leende Holland, en vooral ook *Amſterdam*, inzonderheid, den Prinſe de hand tot den vermaarden overtogt na *Engeland*, en de beklimming van den throon van dat Rijk. Prins WILLEM behieldt, nogthans, de Stadhouderlijke waardigheid, en bekleedde die tot op zijnen dood, die in den Jaare 1702 voorviel. Hij liet geene kinderen naa. Hierom bleef het Stadhouderſchap onbegeeven, tot in den Jaare 1747, wanneer, wederom ter gelegenheid van den aantogt der *Franſchen*, het Gemeen, eerst in *Zeeland*, en ſtraks daar op in *Holland*, om eenen Stadhouder begon te roepen. Als meest geregtigd daar toe wierdt geoordeeld zijne Hoogheid WILLEM KAREL HENRIK FRISO, Stadhouder van *Friesland* en *Groningen*, Zoon van JOHAN WILLEM FRISO, af-

afkomſtig van eenen broeder van Prinſe WILLEM DEN I, en welken Koning WILLEM tot zijnen voornaamſten Erfgenaam hadt aangeſteld. Met uitgebreider magt en gezag, dan ooit eenig Stadhouder, hier te Lande, hadt genooten, wierdt thans het Stadhouderſchap erflijk verklaard, zo in de mannelijke als vrouwelijke linie. Niet langer dan tot in den Jaare 1751 bekleedde Prins WILLEM DE IV deeze waardigheid. Door 's Vorſten overlijden kwam dezelve op zijnen eenigen Zoon, WILLEM DEN V, verwekt bij ANNA, Kroonprinſesſe van *Engeland*, welke, als Gouvernante, de Gewesten beſtierde tot in Lentemaand des Jaars 1766, wanneer zijne Hoogheid voor meerderjaarig wierdt verklaard, en het bewind aanvaardde. De Oorlog met *Engeland*, in 't einde van 1779 uitgebroken; de gedreigde Oorlog van Keizer JOZEFUS DEN II, en de ſchroomlijke burgergeſchillen, die daar op volgden, vooral in den Jaare 1787, zijn de voornaamſte gebeurtenisſen, geduurende 's Prinſen bewind voorgevallen. Doch de bijzonderheden daar van kunnen wij, in dit Kort Begrip, niet verhaalen.

In de Provincie van *Holland* berust de OPPERSTE MAGT, of de HOOGE REGEERING, bij de Ridderſchap of Edelen en de Steden, welker Vergadering den tijtel voert van *de Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland.* Van deeze en van eenige andere Vergaderingen, moeten wij nu, in gevolge van ons Plan, eenig berigt geeven.

Wij beginnen met de Ridderſchap of Edelen, als het *Eerſte* Lid van Staat. Weinig of geheel niet bekend, was, in de vroegſte tijden, de onderſcheiding tusſchen *Edelen* en *Steden.* Meestal waren de Steden van klein aanzien, of de eigendommen van bijzondere Edelen; hierom wierden deeze als de eenige vertegenwoordigers van de Steden en het platte Land aangemerkt, en als zodanig op de Dagvaarten beſchreeven. Van hier dat derzelver getal, bij ouds, zeer aanmerkelijk was; 't geen, van tijd tot tijd, gedund is, deels door het verjaagen van verſcheiden deelgenooten aan den moord van Graave FLORIS DEN V, deels door de Hoekſche en Kabbeljaauwſche oneenigheden, in welke verſcheiden voormaals aanzienlijke geſlagten verarmd zijn, of in den Burgerſtand verdweenen. Tegenwoordig zijn de beſchreevene Edelen niet meer dan zeven; van welk klein getal voor reden

wordt

wordt gegeeven, opdat hun aanzien en gezag dies te grooter zijn zoude. Om in het Lid der Ridderſchap te kunnen beſchreeven worden, wierdt, al van ouds, en nog heden, als eene hoofdvereischte, gevorderd „ Dat iemand bezitte een „ adelijk Stamhuis of Ridderlijke Hofſtede, uit hoofde van „ welke de bezitters voorheen beſchreeven zijn geweest; of „ eene Hooge Heerlijkheid; of ten minſte eene Ambagtsheer„ lijkheid, binnen den Lande van Holland en Westfriesland „ gelegen, en van niemand, dan onmiddelijk van den Staat, „ ter Leen gehouden wordende." Met deeze gaan gepaard eenige andere bepaalingen van minder aangelegenheid. In gevalle van aflijvigheid eens Ridders, wordt deszelfs plaats uit de Edelen van den Lande aangevuld, welke deeze bevoegdheid bezitten; met in agt neeminge, egter, der vermijdinge van zekere graaden van bloedverwantſchap.

Zeer aanzienlijke Voorregten genieten deeze beſchreevene Edelen. Zij vertegenwoordigen het geheele platte Land van Holland, en zijn, als zodanig, hun geheele leeven lang, altoos aanblijvende Leden der Hooge Staatsvergaderinge. Hoewel het doen van gemeene Neeringen, op verbeurte van hunnen Adeldom, is verbooden, is het, egter, twijfelagtig, of zij, zonder hunnen Adeldom te verliezen, zwaaren Koophandel te Zee of te Lande mogen drijven. Van ouds waren ze vrij van Schot en Lot, doch moeten thans, even als alle de overige Landzaaten, van hunne Huizen en Landgoederen, de gewoonlijke lasten betaalen. Volgens openbaare Plakaaten genieten de Heeren van de Ridderſchap de vrije Jagt, in eene uitgeſtrektheid van tweehonderd en vijftig Roeden in het rond, getrokken uit het middelpunt hunner Riddermaatige Hofſteden. Zonder hunne uitdrukkelijke bewilliging mag niemand binnen deezen omtrek jaagen. Indien de Heeren Ridders deezen vrijdom niet verlangen, hebben ze, bij vervanging daar van, het regt, om, in perſoon, met het Roer te mogen ſchieten, door de gantſche uitgeſtrektheid van hun bijzonder Regtsgebied, ondanks het verbod, deswegen gedaan. De Edelen, in den *Hage* woonagtig, ſtaan, in de eerſte plaatze, voor het Hof van Holland te regt, voor 't welk zij, als uitmaakende een eigenlijk Lid van de Hooge Staatsvergaderinge, niet dan met

beſlootene Brieven mogen gedagvaard worden. In gevolge van herhaalde Staatsbeſluiten mag het Lid der Ridderſchap, zo min aan de Gemagtigden der Algemeene of van bijzondere Staaten, als aan de Gezanten van uitlandſche Mogendheden of Steden, geen afzonderlijk gehoor verleenen. Behalven 't geen aan de Heeren Ridderen, voor het bijwoonen der hooge Staatsvergaderingen, is toegeleid, genieten zij, daarenboven, de inkomſten van verſcheiden voormaals Geeſtlijke Goederen, doch die, zints de verandering van Regeering, aan de Graaflijkheid zijn vervallen. De oudſte Heer van het Lid der Ridderſchap voert den tijtel van *Raad en Rentmeester Generaal der Abtdygoederen van Rijnsburg, Boskoop, Akkersdijk en Vrouwen-Venne.* De tweede Ridder in rang wordt genaamd *Raad en Rentmeester Generaal der Abtdygoederen van Leeuwenhorst.* De inkomſten deezer goederen, om dit, in 't voorbijgaan, aan te merken, dienden, van ouds, tot onderhoud van verarmde Edellieden. De vier volgende Ridders in rang zijn Superintendenten, of Hoofdbeſtuurders, der gemelde Abtdijgoederen. Uit de inkomſten van deeze genieten de Raaden en Rentmeesters, jaarlijks, tweeduizend, en de Superintendenten ieder vijfhonderd guldens. Wijders bekleedt de Ridderſchap verſcheiden hooge Ampten in de Provincie van Holland, met naame in de Heemraadſchappen en Houtvesterij. Daarenboven heeft het Lid der Edelen het regt, om aan de Hollandſche Staatsvergaderinge voor te ſlaan eenen Heer uit de Orde, om afgevaardigd te worden in de Vergadering der Algemeene Staaten, éénen in den Raad van Staate, éénen, op hunne beurt, in de Generaliteits Rekenkamer, éénen in de Gekommitteerde Raaden, twee in de Kollegiën ter Admiraliteit op de Maaze en te *Amſterdam*, twee onder de Bewindhebbers der Oostindiſche Maatſchappije ter Kamer *Delft* of *Rotterdam*, en *Hoorn* of *Enkhuizen.* Ook benoemen de Edelen twee Raadsheeren in het Hof van Holland, één Heer in de Kamer ter Auditie van de Gemeene-Lands Rekeningen in Holland. Voorts is het Opperopzigt over de Noordhollandſche en Weſtfrieſche Dijken, door 's Lands Staaten, meermaalen aan eenen Heer uit de Ridderſchap, benevens de Gekommitteerde Raaden van Westfriesland en 't Noorderkwartier, opgedraagen. De Edelen, eens in de Orde beſchreeven

zijn-

zijnde, blijven daar in tot op hunnen dood. Doch, naa dat ze daar in beſchreeven zijn geworden, mogen ze geene Leden zijn van de Regeeringe in eenige Stad. De Heeren van de Ridderſchap houden hunne bijzondere bijeenkomſten op het Hof, in *'s Hage*, in een Vertrek, nevens de Vergaderplaats van Gekommitteerde Raaden van Holland. Gemeenlijk koomt de Ridderſchap bij een, vóór de gewoonlijke Vergaderingen van Holland, om over Staatszaaken te ſpreeken. Doch over zaaken, de Abtdijgoederen betreffende, houden ze, jaarlijks, vier vaste bijeenkomſten, ten huize van hunnen Kommis in *'s Hage*. De Raadpenſionaris van Holland woont insgelijks deeze Vergaderingen bij; hij zit aan 't laager einde der Tafel. Insgelijks verſchijnt aldaar de Sekretaris der Staaten van Holland. Beiden worden, in hunne hoedanigheid, door de Edelen, afzonderlijk verkoozen.

Nevens de Edelen, beſtaat de Hooge Staatsvergadering van Holland uit de STEDEN, of wel derzelver Afgevaardigden. Voorheen merkten wij aan, dat dezelve, in de vroegſte tijden, niet plagten beſchreeven te worden. Van geen zeer langen duur was, evenwel, deeze uitſluiting. Reeds op het Jaar 1296 ontmoeten wij daar van een voorbeeld, indien men, met zommigen, niet wil opklimmen tot het Jaar 1061. Zeer gering was, in 't eerst, het getal der beſchreevene Steden. Zedert groeide het, van tijd tot tijd. Niet alleen kleine Steden, welke thans daar van zijn uitgeſlooten, maar ook aanzienlijke Dorpen zonden, bij wijlen, Afgevaardigden ter Dagvaart, onder andere *Beeverwijk*, *Grootebroek*, en, waarſchijnlijk, nog andere Waterlandſche Dorpen. Op eenen Dagvaart, gehouden te *Dordrecht*, op den vijftienden Julij des Jaars 1572, verſcheenen, behalven twee Edelen, de Afgevaardigden van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leiden*, *Gouda*, *Gorinchem*, *Alkmaar*, *Oudewater*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Medenblik*, *Edam* en *Monnikendam*. Men maakte in deeze Vergadering het eerſte ontwerp van het aanſtaande Gemeenebest; de kleinſte Steden *hadden daar in zo veel zeggens* als de grootſte. Op een anderen Dagvaart, gehouden in den Jaare 1573, wierden de volgende Steden beſchreeven: *Dordrecht*, *Delft*, *Leiden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Gorinchem*, *Schoonhoven*, *Oudewater* en *Woerden*.

Men nam hier, onder andere, deeze beſluiten: „ De gemelde „ Steden zouden gehouden zijn, op alle Dagvaarten Gemagtig„ den te zenden, op verbeurte van verlies van haare ſtemmen. „ Alle andere kleine Steden zouden, tot het aandienen van haa„ re bijzondere zaaken, vrijen toegang hebben in de Vergadering „ der Staaten, en ook gehouden zijn, op bijzonder aanſchrij„ ven, Gemagtigden in dezelve te zenden." Om thans van andere Dagvaarten te zwijgen, melden wij nog, dat, ter gelegenheid der ontworpene Opdragt der Graaflijkheid aan Prinſe WILLEM DEN I, alle groote en kleine Hollandſche Steden beſchreeven wierden, ten getale van drieëntwintig. Nog grooter was het getal, tweeëndertig namelijk, die Afgevaardigden zonden op eene Staatsvergaderinge, die gehouden wierdt in de maand Julij des Jaars 1584, om te raadpleegen over de zaaken, het gemeene Land betreffende, naa dat gemelde Prins WILLEM DE I, door de verraaderlijke hand van BALTHAZAR GERARDSZ, was geſneuveld. Volgens ALKEMADE, in zijne *Beſchrijving van den Briel*, ſtaan de Wapens dier Steden, in den volgenden rang, geſchilderd in de Glasvenſters van 't Hof in *'s Graavenhage:*

1. *Dordrecht.*
2. *Haarlem.*
3. *Delft.*
4. *Leiden.*
5. *Gouda.*
6. *Amſterdam.*
7. *Rotterdam.*
8. *Gorinchem.*
9. *Schiedam.*
10. *Schoonhoven.*
11. *Briel.*
12. *Alkmaar.*
13. *Hoorn.*
14. *Enkhuizen.*

15. *Edam.*
16. *Monnikendam.*
17. *Medenblik.*
18. *Purmerend.*
19. *Woerden.*
20. *Oudewater.*
21. *Geertruidenberg.*
22. *Heusden.*
23. *Naarden.*
24. *Weesp.*
25. *Muiden.*
26. *Vianen.*
27. *Asperen.*
28. *Woudrichem.*
29. *Heukelom.*
30. *Leerdam.*
31. *Yſſelſtein.*
32. *Goederede.*

Zints de ſtraks genoemde, was eene andere Staatsvergadering van den Jaare 1608 de laatſte, op welke de veertien laatstgemelde Steden, immers eenige derzelven, Afgevaardigden gezonden hebben.

Naar de reden van 't wegblijven deezer Steden wordt, onderſcheidenlijk, gegist. Misſchien hielden zij haare Afgevaardigden thuis, omdat de kosten haar te hoog liepen; of ook kunnen haar de grootere Steden van te klein belang hebben gerekend, om nevens haar gelijkelijk te deelen in zaaken van Regeeringe; mogelijk kunnen hier van redenen van Staat geweest zijn, welke men niet heeft verkoozen openbaar te maaken. Hoe 't zij, dit is zeker, dat zedert het Jaar 1608, van de opgenoemde Steden, geene ter Dagvaart is beſchreeven.

De Steden, welke tegenwoordig Stem in Staat hebben, en Afgevaardigden ter Dagvaart zenden, zijn *achttien* in getal, en volgen elkander in deeze Orde; omtrent welke wij, vooraf,

moeten aanmerken, dat thans de Stad *Amſterdam* den voorrang heeft van *Gouda*; daar zij, eertijds, naa dezelve plagt te volgen.

Uit het Zuider-Kwartier:

1. DORDRECHT.
2. HAARLEM.
3. DELFT.
4. LEIDEN.
5. AMSTERDAM.
6. GOUDA.
7. ROTTERDAM.
8. GORICHEM.
9. SCHIEDAM.
10. SCHOONHOVEN.
11. BRIEL.

Uit het Noorder-Kwartier:

12. ALKMAAR.
13. HOORN.
14. ENKHUIZEN.
15. EDAM.
16. MONNIKENDAM.
17. MEDENBLIK.
18. PURMERENDE.

Van alle deeze Steden worden Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge beſchreeven, door het Kollegie van Gekommitteerde Raa-

Raaden, waar van wij, vervolgens, nader zullen ſpreeken. Dit Kollegie zendt aan elken Edele, in de Ridderſchap beſchreeven, en aan elke Stad, eenen brief, behelzende de punten van Beſchrijvinge. Zints zeer langen tijd is *'s Graavenhage* de zetel deezer Hooge Vergaderinge. Hier houdt dezelve, jaarlijks, vier gewoonlijke Bijeenkomſten, in de Maanden Maart, Julij, September en November; doch ook, meermaalen, op andere tijden, wanneer het gewigt van voorkoomende zaaken, of het belang van den Lande geoordeeld wordt zulks te vorderen. De plaats der zamenkomſten is een der grootſte en aanzienlijkſte Vertrekken van het Hof der aloude Hollandſche Graaven, zesenzestig voeten lang en vierenvijftig en een halven voet breed. Voor alle de Leden, welke gewoonlijk of zomtijds de Vergadering bijwoonen, zijn, in deeze Zaale, vaste zitplaatzen. Het getal der Afgevaardigden der Steden is niet bepaald. Doorgaans wordt 'er een regeerend Burgemeester, nevens twee of drie Heeren uit de Vroedſchap toe benoemd, verzeld van eenen Penſionaris, die, in hunnen naame, het woord voert. Niemand mag ter Vergaderinge van *Holland* verſchijnen dan de beſchreevene Edelen, en de Afgevaardigden der ſtemmende Steden, met derzelver Penſionariſſen, de Raadpenſionaris en de twee Sekretariſſen. Die voor de eerſte maal in de Vergadering verſchijnen, moeten zweeren, 's Lands Voorregten en loffelijke Gewoonten te zullen helpen handhaaven, voor zo verre dezelve met de Voorregten hunner bijzondere Steden niet ſtrijdig bevonden worden; voorts te zullen ſtemmen volgens den last hunner Principaalen. Ook moeten zij onder eede belooven, aan niemand, behalven hunne Principaalen, de zaaken, in de Vergadering verhandeld en beſlooten, te zullen openbaar maaken, in gevalle, naamelijk, de geheimhouding, Staatswijze, beſlooten is. De Raadpenſionaris, in naame van het Lid der Edelen, neemt deezen Eed af.

Overeenkomſtig met den luister deezer Vergaderinge, is het gewigt der zaaken, welke hier verhandeld worden. In 't algemeen zijn ze van dien aart, als alleen door de Opperſte magt kunnen worden afgedaan. Aldus wordt 'er gehandeld, over het inwilligen van de Petitien of Beden des Raads van Staate, tot het goedmaaken der Oorlogslaaten, en voorts alle andere Belas-

tingen of Ontheffingen, 's Lands Ingezeetenen over 't algemeen betreffende; over veranderingen in 's Lands Regeering; het aangaan van Verbonden met uitlandſche Mogendheden; het maaken en afſchaffen van Lands Wetten en Gewoonten; het verleenen van Privilegien aan Steden en Dorpen; verandering in den loop der Munte; het betaalen van 's Lands ſchulden, en meer ſoortgelijke onderwerpen.

Elke Vergadering wordt geopend met een Gebed, 't welk door den Eerſten Sekretaris van Stad geleezen wordt. Het Lid der Edelen zit altijd voor, en ſtemt eerst, gemeenlijk door den mond van den Raadpenſionaris. Hoe veelen of weinigen der Edelen ter Vergaderinge verſchijnen, hun Lid heeft niet meer dan éene Stem; gelijk ook ieder Stad, 't zij 'er één of meer Afgevaardigden tegenwoordig zijn. Het getal der Stemmen bedraagt dus, in 't geheel, negentien. Elk mag hier vrijelijk ſtemmen, overeenkomſtig met zijnen last. Indien hem deswegen eenige hoon of beleediging wedervaare, wordt dezelve aangemerkt als eene misdaad, tegen den Staat zelven begaan. Alle zaaken, het gemeene Landbeſtuur betreffende, mogen bij de meerderheid of Overſtemming worden afgedaan, uitgezonderd de drie volgende: De Conſenten of inwilligingen van Onderſtandgelden, en het uitvinden van middelen tot het vervullen van Staatslasten; Belastingen van Steden, Perſoonen of Goederen; Handelingen van Beſtand, Vrede en Oorlog, of verandering in de Regeering. Tot deeze wordt Eenpaarigheid vereischt. Voorts plagt, in Stadhouderlooze tijden, aan de Vergaderinge van Holland te ſtaan, zo wel de benoeming, als verkiezing en aanſtelling tot de meeste Krijgsampten en tot de Kommisſien in de Generaliteits Kollegien. Doch zedert de vervulling der Stadhouderlijke waardigheid, in het doorluchtig Huis van *Oranje*, in den Jaare 1747, is hier omtrent eenige verandering voorgevallen. Op het Artikel STADHOUDERSCHAP zullen wij daar van gewag maaken.

Hoewel geen eigenlijk Lid der Hooge Regeeringe, maar veel eer een dienaar van dezelve, verdient, nogthans, het Ampt van den Raadpenſionaris, van wegen de naauwe betrekking tot de Staatsvergadering, dat wij, te deezer plaatze, daar van gewag maaken. De perſoon, welke dit Ampt bekleedt, voerde, eertijds,

tijds, den tijtel van *Advokaat van Holland*. Zints den ontijdigen dood van den Heer JOHAN VAN OLDENBARNEVELD is dezelve veranderd in dien van *Raadpenſionaris*, door den Ridder HOOFT *Loontrekkend Raadsman* vertolkt. Al van vroege herkomſte is dit ampt. Men ontmoet het, allereerst, op het Jaar 1510, in den perſoon van Mr. ALBRECHT VAN LOO. Zints dien tijd heeft men 'er eene onafgebrokene volkreeks van, tot op deezen dag. De Raadpenſionaris wordt verkooren, bij meerderheid van Stemmen, door de Edelen en Steden. Zijne aanſtelling geſchiedt voor den tijd van vijf jaaren, doch wordt veelal verlengd, naadat die tijd verſtreeken is.

Lastiger, gewigtiger en gevaarlijker Ampt is 'er niet, in het gantſche Land, dan dat van Raadpenſionaris. Met regt getuigt daar van de Ridder JAKOB KATS, die bij eigen ondervinding kon ſpreeken, in zijn *Tweeëntagtigjaarig Leven:*

„ Een ampt van deſen aart is vol geſtâge ſorgen,
„ Vol aanſpraaks, vol gewoels, ook in den vroegen morgen;
„ Dit vond ik aldermeest, wanneer men aan den Staat.
„ Al wat tot vrede dient moest brengen in beraat.

„ Wat vond ik daar een ſwier van ongebaande wegen,
„ Waar door men ſtont te gaan, al was het ongelegen?
„ Hier was een driftig zant, en daar een harde klip,
„ En dickmaal rees 'er ſtorm, te midden in het Schip.

„ Mijn God heeft mij behoed wanneer het qualik ging
„ En als ſchier aan een draat mijn ſtaat en weſen hing.

„ Wie heeft voor mijnen tijd, wie heeft 'er vast gegaan,
„ Op ſoo een krookig ijs, en ſoo een gladden baan?"

Om van de aangelegenheid en veelvuldige bezigheden van het Ampt van den Raadpenſionaris een gepast denkbeeld te geeven, oordeelen wij niet ongeraaden, hier in te laſchen de voornaamſte Artikelen der Inſtructie, op welke hij wordt aangeſteld. De

Raadpenſionaris moet ter goeder naame en faame ſtaan, van den Hervormden Godsdienst, en, behalven de Nederduitſche, althans in de Latijnſche en Franſche táale ervaren zijn. Behalven het Raadpenſionarisſchap mag hij geene Ampten bedienen, 't en zij ze hem door de Staaten zelve worden opgedraagen. Hij moet zorge draagen dat 's Lands Voorregten en Gewoonten, en de Oppermagt der Staaten van Holland gehandhaafd worden. Krijgt hij kennis dat 'er iets tegen ondernomen worde, moet hij 'er terſtond den Staaten kennis van geeven. In alle zaaken, die eenige Streeken, Steden, Dorpen of Kollegiën van Holland of andere Provincien betreffen, en ter Vergaderinge van Holland overwoogen worden, is hij verpligt, eene volkomene onzijdigheid te bewaaren. De Dagvaarten der Staaten moet hij, met de tegenwoordig zijnde Leden, ten dage der Beſchrijvinge waarneemen, en op den derden dag van elke gewoone Vergaderinge, de openſtaande Ampten in omvraage brengen. Het Kollegie der Gekommitteerde Raaden en der Algemeene Staaten moet door hem, buiten merkelijk belet, worden bijgewoond. Indien ter Algemeene Vergaderinge iets voorvalle, waar op, zijns oordeels, de Staaten van Holland behooren beſchreeven te worden, moet hij 'er kennis van geeven aan Gekommitteerde Raaden. Hij moet, des morgens en middags, eenen aanvang van de Staaten Vergaderingen maaken, ook bij tijds verſchijnen in de overige Vergaderingen. Zijne voorſlagen moet hij derwijze beleiden, dat de zaaken in elke zitting ten beſlúite gebragt worden. Naa het opneemen der Stemmen, moet hij 't gevoelen der Meerderheid verklaaren, en met dezelve beſluiten, daar Overſtemming plaats heeft. Aan niemand, behalven afgevaardigde Leden, mag hij verklaaren, welke bijzondere gevoelens en redenen in de Vergadering zijn voorgeſteld. De Raadpenſionaris moet een Register van alle Reſolutien houden, en in 't uitbreiden derzelven kort en klaar zijn. Voorts moet hij zelve alle gewigtige Staatshandelingen uitbreiden, of zulks laaten doen door zijnen Kommis. Hij moet zorge draagen, dat alle morgens de Reſolutien van den voorgaanden dag herzien worden. De Reſolutien van gewigt, op den laatſten dag van elke Vergaderinge genomen, moeten door hem kortelijk op het papier geſteld, en der Vergaderinge voorgeleezen worden. Alle Boeken, Stukken,

ken, Brieven en Papieren, het gemeene Land betreffende, moeten door hem op een net Register gebragt worden. Voorts moet hij de Stukken, op welke geene verdere Reſolutie ſtaan te vallen, jaarlijks ter Charterkamer van Holland overbrengen. Zo lang 'er geene Vergadering der Staaten is, moet hij de Vergadering van Gekommitteerde Raaden bijwoonen; als mede, nevens een Lid dier Vergaderinge, zich des morgens ter Algemeene Vergaderingen laaten vinden. Van 't geen in deeze beide Vergaderinge is voorgevallen, zints het ſcheiden van den Dagvaart, moet hij in elke nieuwe bijeenkomst verſlag doen. Ook moet hij briefwisſeling houden met de buitenlandſche Dienaars van den Staat, en dezelve tot het uitwerken van het oogmerk der Regeeringe in ſtaat ſtellen. Doch in gevalle hij over tedere punten te handelen heeft, moet hij den Staaten, of derzelver Gekommitteerde Raaden daar van kennis geeven. Bij gelegenheid moet hij aan de Vreemde Staatsdienaaren opening doen van al wat hij oordeelt, hun aangenaam te zijn, mids dat het zonder ondienst van den Staat kan geſchieden. Van 't gewigtige, welk hij van hun vernoemt, moet hij verſlag doen aan de Staaten. Van tijd tot tijd moet hij ook onderzoek doen op den ſtaat der geldmiddelen van Holland, om deswegen, bij den aanvang van elke Vergaderinge, verſlag te kunnen doen; doch met het beſtieren en uitgeeven der geldmiddelen moet hij de Gekommitteerde Raaden geheel laaten geworden; welken hij alleenlijk, daar toe verzogt zijnde, of wanneer de ſtaat der Geldmiddelen zulks vordert, gehouden is van zijnen raad te dienen. Voorts is hem op den Eed verbooden, zich met het verkiezen van Amptenaaren of Regeeringsperſoonen te bemoeien; zelf mag hij niemand den Staaten of derzelven Afgevaardigden ter Generaliteit, openlijk of bedektelijk, tot bekooming van eenig Ampt aanbeveelen, zijne naaste Vrienden, tot Broeders en Zusters kinderen ingeſlooten, alleenlijk uitgezondert. Over alle anderen, welke, tot bekooming van eenig Ampt, voorgeſlagen worden, ſtaat het hem, egter, vrij, des verzogt zijnde, of wanneer hij denkt dat 's Lands dienst zulks vereischt, zijn gevoelen te uiten. De Kommisſien en Reizen, den Raadpenſionaris, door de Staaten opgeleid, moeten van hem getrouwelijk

welijk agtervolgd en volbragt worden. Hij moet zijne vaste woonplaats in *'s Graavenhage* houden, en mag, zonder verlof van Gekommitteerde Raaden, daar buiten niet vernachten, en niet buiten de Veréénigde Nederlanden, dan met verlof van Hun Edele Groot Mogenden. Alle de gemelde punten moeten door den Raadpenſionaris bezworen worden; die ook onder Eede belooven moet, van niemand eenige Giften, bij beſchreevene Regten verbooden, te zullen aanneemen, zelf geene geoorlofde geſchenken, hoe gering ook, wanneer hij weet dat de zender iets bij de Staaten of derzelver Gekommitteerde Raaden te verrigten heeft. Van zijne naaste Vrienden alleen mag hij eenige kleinigheden van vrugt of vangst, die terſtond gebruikt worden, ten geſchenke aanneemen, doch niet wanneer zij iets bij de hooge Kollegiën te verrigten hebben. Ook moet hij zorge draagen, dat zijn Kommis en Klerken geene giften, zelf geene ſpijze of drank, aanneemen. Wij voegen hier nog nevens, dat de Raadpenſionaris, geduurende zijnen dienst, den rang heeft naa de bijzondere Leden der Staaten en naa de Gekommitteerde Raaden. Indien hij zijn Ampt niet blijve bedienen, mag hij, zonder verlof der Staaten van Holland, zich niet begeeven in den dienst van eenige andere Staaten buiten de Provincie. Ten zijnen dienſte heeft de Raadpenſionaris onder zich eenen Kommis en verſcheiden Klerken.

De jaarlijkſche Wedde van den Raadpenſionaris, waar van de Ridder KATS zegt,

„ Het loon daar toe geſtelt en was niet al te breet."

moet, zedert, merkelijk verhoogd zijn. Bij de Inſtructie van den Jaare 1737 wierdt dezelve bepaald op zesduizend Guldens, waar bij, naderhand, nog zesduizend Guldens gevoegd zijn. Mr. AERT VAN DER GOES, die, in den Jaare 1525, Advokaat van Holland wierdt, trok niet meer dan vierhonderd *Rins*-guldens.

Behalven den Raadpenſionaris, zijn 'er nog twee aanzienlijke Amptenaars, welke de Vergaderingen van Holland en die der Gekommitteerde Raaden telkens bijwoonen. Ik bedoele de twee Sekretariſen van Staat: gewigtige posten, als op welke,

ke, onder andere, rust, het houden van aantekeningen en Registers van alle de Beſluiten en Handelingen, welke in de bijzondere Vergaderingen genomen worden of voorvallen.

Op de Vergadering van 's Lands Staaten, volgt, in rang, het *Kollegie van Gekommitteerde Raaden.* Dewijl de Hooge Staatsvergadering niet altoos zat, maar alleen, van tijd tot tijd, beſchreeven wierdt, en, egter, intuſſchen, zomwijlen zaaken voorvielen, die geen uitſtel leeden, wierdt men te raade, eenige Gelastigden aan te ſtellen, om eene altijd zittende Vergadering uit te maaken, en de voorvallende zaaken waar te neemen. Het beſluit hier toe wierdt genomen in den Jaare 1584, en, in het begin des Jaars 1590, het Kollegie gebragt op den voet, op welken het nog heden ſtaat.

De eigenlijke en volle tijtel deezer Vergaderinge is het *Kollegie der Gekommitteerde Raaden van de Staaten van Holland en Weſtfriesland in 't Zuider-Kwartier*, in onderſcheiding van eene ſoortgelijke Vergaderinge, in *Noordholland*, waar van ſtraks nader. Het Kollegie, waar van wij thans ſpreeken, beſtaat uit *tien* Leden. Deeze zijn, het Oudſte Lid van de Ridderſchap, welk voor zijn leeven zit; voorts Afgevaardigden van de acht Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leiden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam* en *Gorichem*, die meestal om de drie jaaren veranderen, en eindelijk het tiende lid uit de Steden *Schiedam*, *Schoonhoven* en *Briel*, bij beurten, welk gewoonlijk twee jaaren zitting heeft.

Zeer uitgebreid en menigvuldig zijn de bezigheden en verrigtingen der Heeren Gekommitteerde Raaden. Dewijl de kennis van deeze verrigtingen een aanmerkelijk licht verſpreidt over, en den Leezer kan in ſtaat ſtellen tot het vormen van een naauwkeurig denkbeeld van het gewoone algemeene Landbeſtuur der Provincie van Holland, oordeelen wij het niet ondienſtig, hier omtrent eenigzins uit te weiden.

In 't algemeen beſtaat het werk van Gekommitteerde Raaden, in het uitvoeren of doen uitvoeren der Staatsbeſluiten, het opzigt over de zaaken van Oorlog, de Provincie betreffende, en over de Provinciaale Geldmiddelen. Ten aanzien van alle deez takken van beſtuur, is het werk verdeeld onder Kommisſariſſen, die de zaaken, over welke zij geſteld zijn, zo veel mogelijk,

in

in orde brengen, en voorts verſlag doen aan het Kollegie. Behalven het Komptoir Generaal van 's Lands Middelen in *'s Hage*, zijn 'er negen Komptoiren in Zuidholland: te *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leiden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gorichem* en *Briel*. Het opzigt over deeze Komptoiren ſtaat altoos aan Leden van de zelfde Steden. De Gekommitteerde Raaden wegens de Ridderſchap en *Dordrecht* hebben opzigt over de Komptoiren te *Haarlem* en *Amſterdam*, onder welk laatſte behooren *Naarden*, *Muiden* en *Weesp*: die van *Haarlem* en *Leiden*, over *Gorichem*, met *Heusden* en *Woudrichem*, en over *den Briel* met *Geervliet* en *Heenvliet*; die van *Delft* en *Rotterdam*, over *Leiden* en *Gouda*, met *Schoonhoven*, *Woerden*, *Oudewater* en *Nieuwpoort*; die van *Amſterdam* en *Gorichem*, over *Dordrecht* met *Geertruidenberg*, de *Klundert* en *Zevenbergen*; die van *Gouda* en *Schiedam*, *Schoonhoven* of *Briele*, bij beurten, over *Delft* met *'s Graavenhage*, en over *Rotterdam* met *Schiedam*. Daarenboven ſtaat het opzigt over 's Lands Domeinen en Rentmeesterſchappen aan bijzondere vaste Kommisſarisſen van dit Kollegie.

De zorge, welke Gekommitteerde Raaden over 's Lands Geldmiddelen hebben, betreft de invordering der ingewilligde Staatslasten; het houden van nette aantekeningen van 's Lands Schulden en Goederen; het beſlisſen van geſchillen over 's Lands Gemeene Middelen, en het behoorlijk beſteeden van 's Lands penningen. Alles, wat, in eenigen opzigte, tot deeze onderſcheidene bijzonderheden betrekking heeft, valt onder hun beſtuur; 't welk wij, diensvolgens, onnoodig oordeelen ſtukswijze op te noemen.

Even eens is 't ook gelegen met het opzigt, welk Gekommitteerde Raaden over de zaaken van Oorlog hebben. Hetzelve betreft de Vestingswerken der Provincie; de Monſtering van het Krijgsvolk; het verzorgen van 's Lands Magazijnen en Vestingen van Mondbehoeften en Krijgsnoodwendigheden. De Vestingswerken te *Naarden*, *Heusden*, *Geertruidenberg*, *Klundert*, *Hellevoetſluis*, *den Briel*, *Loeveſtein*, *Woerden*, en op andere plaatzen, worden, doorgaans, jaarlijks, door eenigen van Gekommitteerde Raaden bezigtigd, en voorts de noodige maatregelen ten uitvoer gebragt, ten beste van den Lande.

Ein-

Eindelijk verſchijnen 'er altoos twee van Gekommitteerde Raáden ter Algemeene Staatsvergaderinge, om zorge te draagen, dat aldaar niets beſlooten worde, ſtrijdig met de Staatsbeſluiten van Holland, of met de Hoogheid der Provincie; als zijnde zij gehouden, 's Lands Geregtigheden, Vrijheden, Voorregten, Gewoonten en Verbonden voor te ſtaan en te handhaaven.

Voorts doen de Gekommitteerde Raaden de gewoone beſchrijvingen der Hollandſche Staatsvergaderingen, met vermelding der punten, welke aldaar moeten verhandeld worden. Wanneer 's Lands belang het vordert, mogen zij ook buitengewoone Vergaderingen beleggen. Zij vergaderen alle dagen, de Zon- en Feestdagen alleen uitgezonderd, doch alleen des voormiddags, behalven bij buitengewoone gelegenheden. De Wedde van den Gekommitteerden Raad uit de Edelen is zeventienhonderd, en van die uit de Steden twaalfhonderd Guldens, en daarenboven, voor allen, driehonderd Guldens voor Huishuur.

't Is hier eene voegzaame plaats tot eene béknopt berigt, wegens ſoortgelijk een Kollegie, als wij nu beſchreeven hebben, in het Noordlijk gedeelte van *Holland*, 't welk den tijtel voert van *Kollegie der Gekommitteerde Raaden van de Staaten van Holland en Westfriesland in Westfriesland en 't Noorderkwartier.* Het nam zijnen oorſprong uit den raad van Prinſe WILLEM DEN I, en een Beſluit, in Junij des Jaars 1573, bij de Steden daar op genomen, waar bij wierdt vastgeſteld, om uit' elke Vroedſchap der zeven Noordhollandſche Steden, één Lid na *Hoorn* te zenden, die aldaar een vast verblijf zouden houden, ter waarneeminge van de dagelijksch voorvallende zaaken, den Oorlog betreffende. Tien jaaren laater wierdt deeze Vergadering nader bekragtigd, door eene belofte van gemelden Prinſe van handhaavinge tegen die van Zuidholland, alzo de Heeren van het Noorderkwartier zich verbeeldden, dat de eerstgemelden hun Kollegie zogten te vernietigen. Zints dien tijd is het Kollegie van Gekommitteerde Raaden altoosduurende geweest.

De *Inſtructie*, of Lastbrief, voor dit Kollegie opgeſteld, komt, na genoeg, over een met die van het Zuiden. Het voor-

voornaamſte verſchil beſtaat in het onderſcheid van aanzien. Dus, bij voorbeeld, bedraagt de Wedde der Raaden in het Noorderkwartier, volgens de Inſtructie, ſlegts twee Guldens 's daags. Buiten kennis van 's Lands Staaten, mogen zij niet meer dan zesduizend Guldens opneemen, terwijl die in *'s Hage* tot dertigduizend Guldens mogen gaan. De Sekretaris van Gekommitteerde Raaden wordt niet door hen, maar door alle de Steden, buitengewoon daar toe beſchreeven, verkooren. Van hier dat hij, bij 't aanvaarden van zijn Ampt, den Eed doet aan de Magiſtraaten der Steden van Westfriesland en 't Noorderkwartier, repreſenteerende de Staaten van denzelven Lande en aan de Gekommitteerde Raaden. Eindelijk vergaderen deeze niet dagelijks, maar doorgaans om de twee, drie, vier of vijf weeken, naar gelange het gewigt van voorvallende zaaken medebrengt. Ieder Bijeenkomst duurt gemeenlijk drie dagen.

Behalven de reeds gemelde, heeft men nog, in *'s Hage*, verſcheiden Kollegiën, alle welken, ieder op zich zelve, een zeker bewind oeffenen, doch allen te zamen aan de Hoogé Regeeringen onderworpen zijn. Ter voorkominge van te groote uitvoerigheid, zullen wij, van elk derzelven, een beknopt verſlag doen.

De *Kamer ter Auditie van de Gemeene Lands Rekeningen*, dus genaamd, omdat zij alle de Rekeningen, het Gemeene Land deezer Provincie betreffende, of die der Ontvangeren van de Gemeene Lands Middelen onderzoekt en ſluit. Diergelijk eene Kamer heeft men zo wel in het Noorder- als in het Zuiderkwartier van Holland.

De *Leen- en Registerkamer van Holland*, houdt de Regisſters van de Leenen, die bij verſterf, koop of andere gelegenheden, voor Stadhouder en Leenmannen verlijd, of door belastingen verbonden, of ten onderpand gegeeven worden. De Stadhouder van de Leenen is, doorgaans, het oudſte Lid der Ridderſchap; deezen zijn drie Leenmannen toegevoegd.

Het *Kollegie van Houtvesters en Meesterknaapen van Holland en Westfriesland*, heeft regtsgebied over alle zaaken, die de Jagt en de Wildernisſen betreffen. De Prins Erfſtadhouder bekleedt de waardigheid van Opperhoutvester, en heeft

on-

onder zich eenen Luitenant - Houtvester, zijnde doorgaans een Lid der Ridderſchap, welke vrije wooning heeft op het Huis te *Teilingen*, in Rhijnland. De Meesterknaapen zijn insgelijks de Edelen of van de aanzienlijkſten van den Landen, en doorgaans acht in getal.

De *Hooge Raad*, het eerſte of Opperſte Geregtshof, is gemeen aan de twee Provincien *Holland* en *Zeeland*. Het beſtaat uit eenen Preſident of Voorzitter, en negen Raadsheeren, zes wegens Holland, en drie van Zeeland. De Hooge Raad neemt kennis van alle zaaken, die, bij Beroep of Appél van de Vonniſen van 't Hof van Holland, voor denzelven gebragt worden. Wanneer hier Vonnis is gevallen, valt 'er geen hooger beroep, maar kan alleen de zaak in herziening of reviſie getrokken worden. Hier toe benoemt men, veelal, eenige Raadsheeren uit den Hoogen Raad, nevens etlijke Penſionariſen der Steden. Dit Kollegie heeft eenen Griffier, Subſtitut-Griffier, een Rentmeester van de Exploicten en verſcheiden andere mindere bedienden. Onzer opmerkinge is het niet onwaardig, dat de Hooge Raad in de eerſte plaats, zo wel in lijfſtraffelijke als burgerlijke zaaken, Regtsgebied heeft over alle zijne Leden, van den Preſident af, tot aan de Schoonmaakſters der Vertrekken en den gewoonlijken Vuurſtooker. Alle geregtelijke Aanſpraaken en beſchuldigingen van deeze perſoonen of derzelver huisgezinnen moeten voor den Hoogen Raad geſchieden; zonder dat evenwel deeze beweert, over alle deeze perſoonen eenig regt van Magiſtratuure, of burgerlijke beheeringe, te mogen oeffenen.

Van 't *Hof van Holland* hebben wij reeds boven, onder een afzonderlijk Artikel, uitvoerig geſproken.

Ook is het *Kollegie der Societeit in 's Gravenhage*, op het Artikel deezer Hofplaatze, breedvoerig beſchreeven.

REGISTER

DER

HOOFDZAAKEN,

LETTER H—HOL,

DEEL XIX EN XX.

Haadeleria bl. 1
Haafackerus *ib.*
Haaften, een Dorp *ib.*
Haaften (Dirk van) *ib.*
—— (Frans van) 2
—— (Jan van) *ib.*
—— (Walraven van) 3
—— (Joris van) *ib.*
—— (Benedictus van) *ib.*
Haag (den); zie 's Gravenhage.
Haag-Ambagt 4
't Haagje *ib.*
Haage (Wezenbold) *ib.*
Haagoort *ib.*
Haagendoorn (Goytje) *ib.*
Haagsche Bosch *ib.*
Haak (Mr. Herman) *ib.*
—— (Pieter) 5
—— (Fort de) *ib.*
Haaks (de Zuider) *ib.*
Haaksbergen 6
Haair *ib.*
Haalen (Gosen van) 8
Haamrode (Cornelius) 9
Haamstede, een Dorp en Heerlijkheid *ib.*
—— (Witte van Holland van) 12
—— (Jan van) 14
Haamstede, (Floris van) bl. 14
—— (Adolf van) *ib.*
—— (Adrianus Cornelisz.) *ib.*
Haar (de) Adelijk Huis 16
—— (Cornelis Janszoon de) *ib.*
—— (Matthijs de) 18
—— (Johan de) 21
—— (David de) 22
Haandel *ib.*
Haanenpoel *ib.*
Haanwijk *ib.*
Haapa *ib.*
Haar (ter) 23
—— (op de) *ib.*
—— (de) *ib.*
—— (de, of ter) *ib.*
—— (ter) 24
—— (Franciscus van der) *ib.*
—— (Johannes van der) *ib.*
Haarda 25
Haaren, Dorp in de Meijerij *ib.*
—— Dorp in Braband *ib.*
—— Dorp in Gelderland *ib.*
—— Edele State, in Friesland *ib.*
—— (Berg- of Burg) *ib.*
—— (Op-) 26

Haa-

Haaren, (Huis te) bl. 26
——— (van) Oud Geslagt ib.
——— (Adriaan van) ib.
——— (Willem van) 27
——— (Ernst van) ib.
——— (Willem van) ib.
——— (. . . . .) 29
——— (Adam Ernst van) ib.
——— (Duco van) ib.
——— (Willem van) ib.
——— (Onno Zwier van) 30
Haarlem (Oud) ib.
——— ('t Geslacht van) 31
——— (Stad) Oudheid, Gelegenheid, Grootte en Sterkte 32
——— Naamsoorspronk, Kerklijke en Waereldlijke Gebouwen 33
Haarlem, Regeering bl. 34
——— Vroedschappen 35
——— Schout 36
——— Burgemeesteren 37
——— Schepenen 39
——— Pensionarissen en Secretarissen 41
——— Voorrechten 44
——— Handel, Gilden en Schutterij 45
——— Rechtsgebied en Kerkbestier 47
——— Vermaarde Mannen en Wapens 48
——— Geschiedenissen 49

DEEL XX.

Haarlem (Heeren van) bl. 385
——— (Oud) ib.
Haarlemmerliede 386
Haarlemmermeir ib.
Haarsolte (Geslagt van) 388
——— (Zweder van) 387
——— (Rutgert van) ib.
Haasje Klaasdogter 392
Haastrecht ib.
——— ——— (Geslagt van) 394
——— ——— (Albrecht van) ib.
——— ——— (Herbaren en Willem van) ib.
——— ——— (Paulus van) ib.
——— ——— (Rudolf van) ib.
——— ——— (Jan van) ib.
——— ——— (Willemina van) 395
——— ——— (Paulus van) ib.
——— ——— (Dirk van) ib.
——— ——— (Maria van) 396
——— ——— (Adriaan van) ib.
——— ——— (Goeijert van) 397
Haaze (Adriaan de) bl. 398
Haazenpolder ib.
Haeften (Dirk van) ib.
——— (Frans van) 399
——— (Jan van) ib.
Haga (Kornelis) ib.
Hagen (Steven van der) 400
Hagestein 402
Hakkius (Petrus) 403
Hakvoort 404
Hal ib.
Halewijn (Geslagt van) ib.
——— (Simon van) 405
——— (François Terestein van) 409
——— (Kornelis Terestein van) ib.
Hallingk 411
Hallum 412
Hals (Frans) ib.
Hals-af 413
Halsteren 414

Ham, een Dorp in Overyssel bl. 414
—— in Groningerland ib.
—— (den) ib.
—— (Meinard van) 415
Hambroek (Anthonius) 417
Hameland 418
Hamer (Henrik) ib.
—— (Petrus) 419
Hamersveld 420
Hamines (Nikolaas de) ib.
Hannekop (Kornelis) 421
Hania (Gale) 423
Hans Hanszoon 424
Hanze-Steden 425
Hapert 427
Haps 428
Haræus (Franciscus) ib.
Hardegarijp 429
Hardenberg ib.
Hardenbroek 430
Harderwijk 431
Hardinksveld 433
Haren een Dorp 434
—— (van) ib.
—— (Adam van) ib.
—— (Willem van) 435
—— (Willem en Onno Zwier van) 436
Hargen ib.
Haring (Jan) 437
Haringhuizen ib.
Haringkarspel, Dorp, ib.
—— —— —— (Dirk van) ib.
Harius (Johannes) 439
Harinxma ib.
Harkinge 440
Harkstede 441
Haringvisscherij ib.
Harlingen 444
Harmokar 449
Harmonie (Ontwerp van) ib.
Harmelen 450
Hart; ('t Huis ter) zie Zwanenburg.
Hartjesdag bl. 450
Hartsinck 452
Hartzoeker (Nikolaas) ib.
Haskerdijk 455
Haskerhorne ib.
Haskerland ib.
Hasselaar (Kenau Simons) 456
—— (Pieter Dirksz.) 457
—— —— (Nikolaas) 461
—— —— (Pieter Pietersz.) 462
—— —— (Gerard) 463
—— —— (——) 464
—— —— (GerardArnoud) 467
Hasselt 468
Hattem ib.
Hattemisten 469
Haumin (Philips de Zoete, Heer van) 471
—— (Willem de Zoete, gezegd) 473
Hauwert 476
Hazarswoude 477
Heda (Wihelmus) 478
Heeg 479
Heel, of Hedel ib.
Heem (Jan de) ib.
Heemskerk, Dorp 480
—— —— (Heeren van) 481
—— —— ('t Huis te); zie Marquette.
—— —— (Jakob van) 483
—— —— (Koenraad van) 486
—— —— (Marten van) 488
Heemstede, Dorp 489
—— Heerlijkheid ib.
—— (Heeren van) 490
Heenvliet, Heerlijkheid 494
—— (Geslagt van) ib.
's Heer-Abtskerke 497
's Heer-Arentskerke ib.
Heerde 498
's Heerenberg ib.
's Heerendijk ('t Huis) 499
's Heeren-Henriks-Kinderen-Kerk ib.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06715 1962

55 DUPL